This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

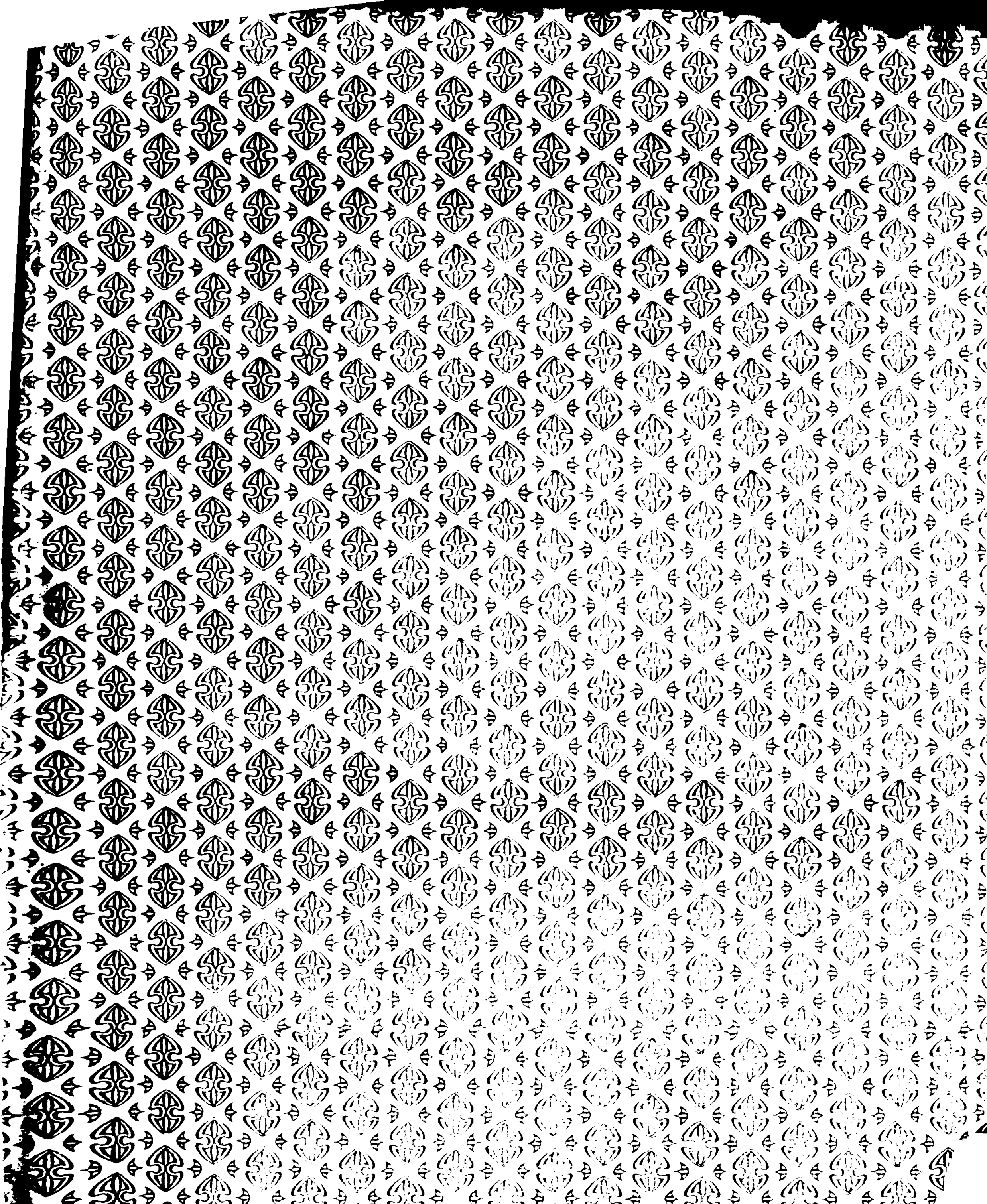
A 493269

Library of the University of Michigan
Bought with the income
of the
Ford-Messer
Bequest

E P FABER

AS
182

MONUMENTORUM

BOICORUM

COLLECTIO NOVA.

Edidit

ACADEMIA SCIENTIARUM BOICA.

VOLUMEN III. Pars I.

MONACHII,

Typis GEORGII JACQUET, Typographi Aulici.

MDCCCXXXIV.

MONUMENTA

BOICA.

VOLUMEN TRIGESIMUM.

Edidit

ACADEMIA SCIENTIARUM BOICA.

MONACHII,

SUMPTIBUS ACADEMICIS.

MDCCCXXXIV.

DC.

Anno 1212. 5. Octob. Hagenowe.

Fridericus II. in Romanorum imperatorem electus, rex Siciliae, ducatus Apuliae et principatus Capuae, in favorem Sifridi archiepiscopi Moguntini et apostolicae sedis legati, qui sub gravi periculo et labore ac multis sumptibus regi servivit, ei eiusque successoribus omnia bona dimittit, quae vel progenitores sui vel alii imperatores aut reges ab ecclesia tenuerunt sive alias occupabant.

Fredericus dej gratia in Romanorum Imperatorum electus. Rex Sicilie. Ducatus Apulie. et Principatus Capue. Vniuersis Christi fidelibus presentes litteras inspecturis. Salutem in auctore salutis. Vt ecclesiis et personis ecclesiasticis maxime Principibus. et illis precipue qui pro nostra promotione res pariter et personas non dubitarunt exponere. non solum ea que ad ipsos pertinent. libere ac pacifice dimittamus. uerum etiam eadem augmentare Regia munificentia studeamus. et ipsa ratio persuadet. et consideratio nostrj aduersarij nos inducit. quj propter facta contraria prenotatis aduersitatem hominum et offensam diuinam meruit sustinere. Quapropter nos multiplicia et deuota obsequia que dilectus amicus noster Sifridus Archiepiscopus Maguntinus et Apostolice sedis Legatus nobis sub grauj periculo et labore ac immoderatis sumptibus et expensis impendit diligentius attendentes. uniuersis bonis que uel progenitores nostrj. uel alij quicumque

145795

Imperatores aut Reges tenuerunt ab ecclesia Maguntina. siue que alias occupabant de bonis eidem ecclesie pertinentibus libere et absolute de bona et spontanea uoluntate renuntiamus. et iamdicto Archiepiscopo suisque successoribus dimittimus pacifice et quiete in posterum possidenda. Preterea uniuersa iura tam ecclesiastica quam secularia. et consuetudines approbatas que idem Archiepiscopus tam in ciuitate Maguntinensi quam opidis et castris sibi subiectis habere consueuit uel que ad eum pertinere noscuntur ej remittimus illibata. ut sine quolibet impedimento libere utatur eisdem. Vt autem commodius et competentius omnia premissa debitum sortiantur effectum. uolumus et iubemus ut auctoritate propria sepedictus Archiepiscopus ea uendicet. et in suam redigat potestatem. Acta sunt hec presentibus dilectis nostris Cvonrado Metensi et Spirensi Episcopo. Imperialis aule Cancellario. Lupoldo Wormatiensi. et Heinrico Argentinensi Episcopis. Wolframo Abbate de Wizemburc. Friderico Duce Lotharingie. ac aliis quam pluribus. Datum Hagenowe III. Non. Octobris. Indictionis XV.

a) Sigillum massae rubrae impressum, in ora sinistra non nihil laesum, appendet segmento coriaceo.

b) Annus omissus desumitur ex indictione et ex serie actorum Friderici II. post primum eius adventum in Germaniam.

c) Editum in Gudeni Cod. diplom. I. 420. n. 159.

DCI.

Anno 1213. ex nostro computu. 15. Februar. apud Ratisponam.

Fridericus II. rex coenobium Berchtesgadense in protectionem recipit eique omnes possessiones confirmat, privilegium patris sui, Heinrici VI. 1194, in hoc imitatus.

(*Chrismon.*) In. Nomine. Sancte. et. indiuidue. Trinitatis. Fridericus. secundus. diuina. fauente. clementia. Romanorum. Rex. et. sem-

per. Augustus. et. Rex. Sicilie. Notum sit omnibus tam presentibus quam futuris quod nos ad imitationem serenissimi patris nostri Heinrici inclitae recordationis quondam Romanorum Imperatoris Augusti et regis Sicilie. pro salute quoque ac remedio animae ipsius et nostrae cenobium Berhtersgademense *cum omnibus pers*onis ibidem deo famulantibus et uniuersis eiusdem loci appendi*ciis* et possessionibus in protectionem nostram recepimus. sicut ipsum patrem nostrum imitando uestigia patris *sui aui vide*licet nostri friderici quondam Romanorum Imperatoris augusti fecisse constat sicut ex priuilegio suo colligitur super hoc praefatae ecclesiae concesso. omnia quoque que idem cenobium sub imperiali defensione nominati patris nostri hactenus possedit. uel *nunc possidet* sub nostrae tuitionis tutamine deinceps statuimus permanenda. Specialiter autem et nominatim forestum quod circa cellam undique tenditur. et ea que intra terminos ipsius foresti que iuris erant imperii in uenationibus. piscationibus. pascuis. cultis et incultis. et que in salis uel in cuiuslibet metalli uenis subterraneis. inueniri aut elaborari potuerint. salinam quoque in loco qui dicitur Goldenpach. Itemque salinam que est inter Toffal et locum qui dicitur Riue. et omnia que habet intra terminos foresti designatos. priuilegio a diuo patre nostro collato. cum omni iure eiusdem foresti. quod comes Engelbertus suique parentes longis retro temporibus per terminos subtus notatos possederant *post* eos etiam comes Peringarius de Svlzbach. qui idem forestum praefatae ecclesiae plus quam triginta annis ante imperium clementissimi aui nostri tradiderat firma eis eorumque successoribus et illibata omni tempore permaneant. Termini autem quibus ipsum forestum cingitur hii sunt Primus incipiens in riuulo qui dicitur Diezpach et inde in medium alueum fluminis quod dicitur Sala. descendens pertingit ad uillam walwes. ad abietem in cimiterio stantem. et inde transmeans ad adiacentem paludem *que* dicitur vilzmos. peruenit ad uillam quae uocatur aneua. ubi fontes decurrunt in fluuium Salzahe. et inde ascendendo per medium alueum fluuii pertingit ad superiorem Skarempach inde scandens varmenecke. et usque Swalwen perue*nit ad vert*icem qui Gelich appellatur. inde ortum riui Chvnigespach pertransiens uertices

montium vozinsperc et Pokesrvocke per medias ualles et montes inde uenit ad uerticem montis viskvnkel. inde per medium montium cacumina sicut aque hinc et inde decurrunt reuertitur ad ortum riui Diezpach. per quem sicut ab utraque parte ad ipsum aque decurrunt ad praedictum flumen Sale descendendo finitur. Aduocatiam quoque ipsius loci tam a fundatorum heredibus quam ab aliquo hominum nisi quem praepositus et fratres utiliter duxerint eligendum usurpari modis omnibus inhibemus. Porro si is qui electus fuerit. grauis eis et inutilis extiterit. ipsum repellendi et meliorem in locum eius substituendi. liberam eis concedimus fa*cultatem.* Omnia quoque quae liberalitate regum uel imperatorum largitione principum oblatione fidelium praedictae ecclesiae collata sunt uel in posterum fuerint collata. Specialiter uero aquam in fonte Halle quam comes Gebhardus filius Peringarii comitis de Svlzpach sub praesentia et auctoritate memorati aui nostri eidem cenobio sex annis ante obitum suum potestatiua manu tradidit. regali auctoritate ipsi ecclesiae et fratribus confirmamus. Solita quoque regalis clementiae nostrae auctoritate omnia eiusdem ecclesiae noualia a porta qua silua uersus Halle clauditur. usque in riuum *qui dicitur Riutmagie* et ultra usque in riuum wizpach cum omnibus colonis suis ab omni iure comi*tum et iudicum* eximimus. et liberos esse concedimus. et ut a praefatae ecclesiae praeposito tam in secularibus quam in spiritualibus regantur iubemus. Insuper *ne aliquis ducum vel* comitum uel quorumlibet iudicum super praefata aqua Halle. quam ut d*ictum est comes Gebhardus ipsi ec*clesiae tradidit. uel quam imperiali largitione possident *vel super omnibus. que* in nostram specialiter defensionem pre*senti scripto suscep*imus. propter cuiusquam querimoniam in iudiciis eos inquietare presumat int*erdicimus. quoniam ius*tum est ut que imperialis maiestatis auctoritate *sive regalis confirmata* sunt uel munificentia tradita imperiali nichilominus iuditio siue Regali si quid querimoniae natum fuerit rationabiliter terminetur. De*cernimus ergo. ut n*ullus mortalium uel ouiuscunque professionis aut potest*atis homo super quo*libet horum praefatum cenobium aut fratres inquietare aut qualibet infestatione uexare praesumat. Si quis autem ausu temerario hanc

nostrae constitutionis paginam infringere attemptauerit. seueritatem diuini iudicii et regalis nostre indignationis uindictam se nouerit incurrisse. et in ultionem sue temeritatis. XXX[a]. libras auri puri pro pena componat. quarum medietas camere nostre reliqua monasterio persoluatur. Ad cuius rei certam imperpetuum euidentiam praesens priuilegium conscribi iussimus et sigillo nostro communiri. Huius rei testes sunt. Sifridus Maguntinus archiepiscopus. Otto frisingensis episcopus. Cvonradus Ratisponensis episcopus. Hertwicus Eistetensis episcopus. Mangoldus pataviensis episcopus. Fridericus Tridentinus episcopus. Odakrius rex Boemiae. Hermannus lantigrauius Duringiae. Leodewicus dux Bawariae. Leopoldus dux Austrie et Stirie. Heinricus marchio Morauiae. Comes Meinhardus de Abensperc. Comes Cvonradus de Pleien. Comes Cvonradus de Mosbvrch. Comes Chalhohus de Chirchperc. Heinricus marscalcus de Callindin. wernherus dapifer de Bonlandia. waltherus pincerna de Schippfe. volricus camerarius de Mincenberc. et alii quam plures.

Signum. Domini. Friderici. Secundi. Romanorum. Regis: Inuictissimi. et. Regis Sicilie. (*Monogramma*).

Ego Cvonradus Metensis episcopus Imperialis aulae Cancellarius uice domini Sifridi Maguntini archiepiscopi et tocius Germanie archicancellarii recognoui.

Acta sunt hec anno dominice incarnationis. M°. CC°. XII°. Indictione. I[a]. regnante domino friderico secundo Romanorum rege glorioso. et rege Siciliae. anno regni Romani eius. I°. Regni uero Sicilie. XV°. Datum apud Ratisponam per manum Berhtoldi Regalis aulae prothonotarij. XV°. Kal. Martii.

a) Sigillum, fractum in duas partes, appendet ex filis sericis purpurei, viridis et albi coloris. Fragmentum maius totam regis imaginem exhibet, fragmentum minus oram superiorem sigilli laevam sistit, ast non integram; nam aliquae litterae inscriptionis incipientis cum parva cerae massa deperditae sunt. Utrumque

fragmentum noviori tempore sacculo coriaco inclusum, nunc sacculo aperto, solummodo involutum est.

b) Indictio respondet anno Chr. 1213, cui consonant tum tempus adventus Friderici II. in Germaniam, tum prima eius curia solemnis in purificatione B. Mariae Virg. Ratisbonae celebrata. Nam Fridericus II., exacto longo ac periculoso itinere, demum post medium Septembrem anni 1212. Germaniam attigit, ac Moguntiae initio mensis Decembris rex Germaniae salutatus ac coronatus prima comitia solemnia Ratisbonae habuit, teste chronico August. apud Struv. corp. hist. p. 451, in quibus hoc diploma datum est. Anni etiam regnorum Germanici ac Siculi currentes indicati nonnisi anno Chr. 1213 conveniunt. Ex quo patet annum Chr. in hoc instrumento notatum ex calculo Italico, dicto Florentino, desumptum esse, qui tribus mensibus post Natalitia Domini, quo Germani initium anni duxerant, nimirum 25. Mart. annum suum incipiebant.

c) Editum in Hund. metr. II. Edit. Monac. 180. 181. edit. Ratisb. 124. 125. Lünig. spicileg. eccles. III. Theil. 16. Koch v. Sternfeld Salzburg und Berchtesgaden II. 39. num. 21. ex „Berchtesgadens. Processschriften, Beilagen num. 13. Habetur etiam in actis specialiter impressis ex insertione in privileg. Ferdinandi II. 1624. 1. octob. fol. 4. num. 5. fol. 120 et fol. 123.

d) Lacunae plurimae, quandoque per plures lineas exporrectae, in locis aerugine corruptis aut exesis, atque per litteras cursivas notatis, restitutae sunt ex praecedentibus diplomatibus confirmatoriis, ex diplomate Heinrici VI. an. 1194. 22. Mart., quocum hoc instrumentum maxime convenit, denique et potissimum ex confirmatione atque insertione, a Friderico II. an. 1236. mense Junio factis, depromta. Conferantur ergo similes confirmationes praeter illam 1194. 22. Mart. aliae annorum 1205. 10. Mart. et 1208. 23. Novemb.

CDII.

Anno 1213. ex nostro computu, 16. Februar. apud Ratisponam.

Fridericus II. rex Monasterium Scotorum S. Jacobi Ratisponae, cum ecclesia S. Petri, in defensionis suae mundiburdium suscipit, cum omnibus eorum possessionibus, quae nominatim designantur.

(*Chrismon*). In. nomine. sancte. et. indiuidue. Trinitatis. Fridericus. Secundus. diuina. fauente. clementia. Romanorum. Rex. et Semper. Augustus. et. Rex. Siciliae. Si uiris religiosis fauoris et munificentiae gratiam impenderimus temporalium et eternorum bonorum retributionem indubitanter consecuturos esse speramus. Qua propter notum sit omnibus christi fidelibus tam futuris quam presentibus qualiter monasterium Scotorum Ratisponae ante portam occidentalem constructum. nec non et ecclesiam in Wihia Sancti Petri uulgo dictam in orientali eiusdem ciuitatis suburbio portam ad idem monasterium Sancti Jacobi Scotorum attinentem secundum tenorem firmae libertatis priuilegiorum antecessorum nostrorum Romanorum imperatorum et regum Heinrici.III. Heinrici.IIII^{ti}. et Lotarii et Friderici ob honorem et uenerationem beatorum apostolorum Petri ac Jacobi rogatu Mathei abbatis et fratrum eiusdem monasterii atque fratrum ecclesiae Seti Petri supplicatione que Scotis monasterii sancti Jacobi subdita esse. probatur cum omnibus bonis et possessionibus quas modo habent rationabiliter et quas inposterum specialibus nominibus designabimus. aut in futurum iustis modis sunt habituri. in mundiburdium defensionis nostrae suscipimus. eo scilicet tenore. ut sicut constitutum est a supradictis imperatoribus idem monasterium Sancti Jacobi ac ecclesiae Sancti Petri nec non et bona sibi attinentia ac ibidem solummodo Scoti inhabitantes. et nulli alii perpetuam habeant libertatem. nec ab aliqua persona magna uel parua gra-

uentur. nec quicquam seruicii nisi soli deo et sanctis eius reddere cogantur. neque aliqua persona maior uel minor in eos aut in bona eorum qualemcunque dominationem habeant. preter nos et successores nostros reges uel imperatores. sed securi maneant absque omni eiectione uel perturbatione orantes pro se et pro statu imperii. ac totius ecclesiae salute. Nomina autem possessionum hec sunt. Manzpach. Caltenberc. Tegernheim. Gvndolvingen. cum piscaturis. Rivt. Kindenhvs. Gebelchoven. Wernsingen. Kneutingen. cum uineis suis et capella sua. Bochesrvocke. cum capella sua. et decimis. Trublingen. Tietelndorf superius et inferius cum siluis et piscaturis ceterisque appenditiis circumquaque sibi adiacentibus. Marcstet. Mahtenvelt. Tessenhvel. Obrekof. Molendinum Sinzingen. Gristet cum capella. siluis. piscaturis. molendinis. Ansidel. Dietfvort. Halthvs. Fogeltal. Gvndolshus. Bvoze cum capella. Lienberc. Gravenberc. Obergvndolvingen. Jachenhvsen. Chvelsdorf, Fingental. Westenholz. Molendinum apud Brvnne. Duo molendina apud Laber. Ezinberc. Bercstet. Hvnthahen. Helmbvhel. cum appenditiis suis. Harde. Chemnat. Hvnberc. Rivt pascuale. Stetenhove. Svorchvsen. Girhvsen. Kaerrin. Tremelhvsen. Warmansdorf. Due uineae ad pedem pontis Ratisponensis. Manslo. Lyrndorf. Hvtenhof. Mvnechrivt. Chanstein. Bvelnhove. Chalbesingen. Schiltern. Krapfenhof. Sneithart. Trvebenhoven. Bondorf. Stocka. Alta. Una curia apud pfaeter. Hagenbvoch. Chager. Herizchoven. Ryedelingen. Cholnbach. Hochdorf. Eiche. Heide. Schyr. Friesheim. Due uineae iuxta Chrvochenberc. Winze cum molendino et duae uineae apud Jbspvrc. et area una apud Persenbevge. et duos mansus in Saze. et sex mansus apud Shottingen. Sneithart occidentale. Preterea decernimus ut nulli liceat aduocatiam eorum concedere. habere. aut dare nisi per nos et nostros successores. reges uel imperatores. et cum conscientia abbatis Scotorum. necnon et uetamus et sigilli nostri inpressione praecipimus. nec alicui eorum aduocato liceat bona eorum usurpando aut emere aut renouando addere. sed solis scotis tantummodo de bonis suis prout melius uel utilius poterint disponere liceat. sicut hactenus temporibus antecessorum nostrorum noscitur obseruatum. Aduocati uero quibus commissa fuerit a nobis aduocatia.

uel a nostris successoribus regibus uel imperatoribus et hoc rogatu Scotorum obmissis omnibus collectionibus a uillicis nil uiolenter accipiant. nisi secundum solam ueteris iusticiae mensuram. Siquis autem hanc libertatem eis infringere praesumpserit CCCtas marcas auri compposituros banno nostro subiacebit medietatem camerae nostrae et medietatem supradicte ecclesiae. Ut autem hec nostra concessio rata et intemerata in perpetuum permaneat. presentem paginam scribi. et eam maiestatis nostre sigillo precepimus communiri. Huius rei testes sunt. Sifridus Maguntinus Archiepiscopus. Otto frisingensis episcopus. Cvonradus Ratisponensis episcopus. Hertwicus Eistetensis episcopus. Mangoldus Pataviensis episcopus. Fridericus Tridentinus episcopus. Odacrius rex Boemiae. Hermannus Lantgrauius Dvringiae. Lvdewicus Dux Bawariae. Lvpoldus Dux austrie. Heinricus marchio Morauiae. Comes Albertus de Eberstein. Heinricus marscalcus et alii quam plures.

Signum. Domini. Friderici. Secundi. Romanorum. Regis. Inuictissimi. et. Regis. Sicilie. (*Monogramma*).

Ego Cvonradvs Metensis episcopus Imperialis aulae cancellarius uice domini Sifridi Maguntini archiepiscopi. et totius Germanie archicancellarii recognoui. Acta sunt hec anno d r nice incarnationis. M°.CC°.XII°. Indictione.I. regnante domino iderico secundo Romanorum rege glorioso et rege Sicilie. anno regni eius Romani. I°. Regni uero Siciliae. XV°. Datum apud Ratisponam. XIIII°. Kal. Martii.

a) Sigillum, laesum in omni fere ora sua, qua laesione inscriptionis mediae ac desinentis litterae non paucae evanuerunt, appendet ex filis sericis rubri, viridis et purpurei coloris.

b) Indictio, anni etiam regnorum, Germanici ac Siculi currentes respondent anno Chr. 1213; cui convenit calculus Italicus, dictus Florentinus, in hoc instrumento a notario usurpatus, 25. Martii annum incipiens, sicut in alio instrumento, pridie huius diei eodem anno et loco Berhtesgadmensibus dato, fusius est declaratum.

c) Editum in Hundii metrop. II. edit. Monac. 396. edit. Ratisb. 275. et in Ried. Cod. diplom. Ratisbon. I. 303. num. 322.

d) Ex praecedentibus quatuor confirmationibus imperatorum, in hoc instrumento memoratis, nonnisi duae priores supersunt, Heinrici IV. et Heinrici V. regum sive III. et IV. imperatorum, illa data an. 1089. 1. Febr., altera an. 1111. potius 1112. 26. Mart., utraque edita in Hund. metrop. III. Edit. Monac. 94 et 95. edit. Rat. 65 et 66, et in Ried cod. diplom. Rat. I. 166 et 171. sive num. 178 et 184; ast primae confirmationis solummodo originale extat diploma.

DCIII.

Anno 1213. 26. Febr. apud Nurnberc.

Fridericus II. rex monasterio Eberacensi praedium et parochiam Suabach, exemplo patris sui Heinrici VI. imp., confirmat.

Fridericus dei gratia romanorum rex et semper augustus. et rex sicilie. Tam publicanorum (publicorum) serie instrumentorum quam fidelium nostrorum fideli relatione comperimus et certificati sumus. quod pie memorie consanguineus noster Fridericus inolitus dux de rotenburch. predium suum suabach cum attinente Parrochia. et omnibus eiusdem parrochie pertinentiis. consensu et a stipulatione Cvnradi tunc temporis eistetensis episcopi in usus contulit eberacensium fratrum. Postea uero cum idem fratres iam dicte ecclesie possessionem iniuste amisissent. et in potestatem dilecti Patris nostri Heinrici gloriosi romanorum imperatoris deuenisset. suggestione fidelium suorum quibus abolim rei ueritas innotuit. Fratribus illis quod iniuste perdiderant iuste restituit. cuius sue restitutionis pariter et pristine donationis confirmationem. sub debite sollempnitatis testimoniorumque coniuentia per imperialia meruerunt priuilegia. Nos igitur per omnia factorum

suorum uestigia imitari uolentes. predictum predium secundum formam donationis et confirmationis ipsis concessam. nos similiter ipsis una cum attinente parrochia per omnia confirmamus. uolentes ut tam antedicti consanguinei nostri ducis donatio. quam dilecti patris nostri confirmatio quia utraque iuste ac legitime facta est. perpetue firmitatis robur et uigorem optineat. Preterea pie profitemur. totam possessionem illam suabach. predium scilicet cum parrochia. dilectis nobis eberacensibus fratribus. regali defensione nos uelle tueri. neque alium eis in eisdem bonis aduocatum esse uolumus. quam romani sceptri maiestatem. aut quem ipsi fratres sue pacis prouisorem prouiderint. Omnem etiam exactionem et annue pensionis molestiam. seu quicquid huiusmodi quieti eorum inportunum esse potuerit. tam ab eis quam a colonis eorum auctoritate nostra perpetuo remouemus. pro certo affirmantes. nos semper inpromtu habere. omnem eorum iniuriam condigna prosequi ultione. Huius nostre professionis atque confirmationis idonei existunt testes. Cunradus cancellarius noster. Hermannus langrauius duringie. Otto dux meranie. Marscalcus henricus. Albertus de entse. Ludewicus de stolberc. Reimarus prouisor de nurnberc. officiatus de perngue. officiatus cunradus de gredingen.

Datum apud nurnberc IIII. Kal. Marcii anno primo regni nostri.

a) Sigillum bene expressum, sed in ora sinistra nonnihil laesum, appendet ex filis sericis rubri et viridis coloris.

b) Annus Chr. omissus cognoscitur ex anno primo regni, scilicet Germanici, VI. Decemb. 1212. coepti.

c) Ineditum, saltem ex originali; nam insertum in privilegio confirmatorio eiusdem Friderici II. 1235. m. Jun. habetur in privilegiis Eberacensibus II. Abth. p. 6. n. 47. et Schütz corp. hist. Br. IV. Abtheil. 75. n. 38.

d) Per omnia, vix non de verbo ad verbum, convenit cum confirmatione Philippi II. 1200. 15. Mart. cnfr. etiam diplomata desuper 1195. 16. Jul. et 1209. 24. Februar.

2*

e) Scriptor huius instrumenti se ipsum correxit in vocabulo publicanorum, cuius litteris an puncta interponens.

DCIV.

Anno 1213. 27. Mart. apud Constantiam.

Fridericus II. rex ecclesiae Salzburgensi monasterium Sanctimonialium in Chimse confirmat, et Eberhardo archiepiscopo indulget, ut episcopatum ibi erigat, qui solis archiepiscopis Salzburgensibus subiaceat.

(*Chrismon*). In nomine sancte et indiuidue trinitatis AmeN. Fridericus dei gracia Romanorum rex et semper augustus et Rex sicilie. Quoniam regibus et principibus dominus in hoc mundo pre ceteris eminentiam contulit. dignum est ut et ipsi circa ea in quibus honorem domini ampliare potuerint. accepta ab eo munera recognoscant. Ad petitionem igitur dilecti principis nostri Eberhardi salzburgensis archiepiscopi priuilegia ecclesie Salzburgensi a predecessoribus nostris collata. perspeximus in quibus monasterium in chimse ubi hactenus fuit congregatio sanctimonialium inuenimus episcopatui salzburgensi munificentia gloriosorum regum esse donatum. cum omni iure suo et hominibus utriusque sexus militaris sev seruilis condicionis sicut antea predictus locus ad imperium pertinebat. Considerantes eciam quod iam dictus archiepiscopus nobis et imperio laudabiliter deuotus extiterit predictum monasterium cum omni iure suo Salzburgensi ecclesie confirmamus. Sed quod idem archiepiscopus zelo dei ductus cum uniuersitate capituli sui et familiae sibi indulgeri petiuit. ut in sepedicto monasterio kathedralem ordinaret ecclesiam allegans episcopatus sui latitudinem. uiarum difficultatem nec non et occupationes quibus oportet eum imperio esse obnoxium. quibus omnibus sollicitudo pastoralis defectum patitur. nos peticionibus eius de bono corde surgentibus inclinati. indulsimus ei episcopum qui

citra montes archiepiscopi Salzburgensis existat vicarius. in memorato monasterio ordinare. qui tantum ad Salzburgenses archiepiscopos et non ad imperium in regalibus et in uestitura debeat habere respectum. Congnouimus enim Gurcensem episcopum qui archiepiscopo Salzburgensi in vicarium concessus esse dinoscitur propter amplitudinem episcopatus ultra montes. raro uel nunquam citra montes posse curam vicarii in hiis que episcopale officium exigunt exercere. Vt autem hec nostre concessionis pagina inperpetuum inconuulsa habeatur et firma. maiestatis nostre robore confirmamus. Testes huius rei sunt. Sivridus augustensis episcopus. Chunradus constantiensis episcopus ..... abbas de salem. wlricus abbas sancti galli. Heinricus abbas augustensis. Comes Hartmannus de Wirtenberch et frater suus comes Lodowicus. Pertholdus de niffen. et filius suus Heinricus. Heinricus de chaldin marschalcus imperii et alii quam plures. Acta sunt hec apud constantiam anno domini millessimo CC^o^. XIII°. indictione prima.

Signum domini Friderici secundi Romanorum Regis INuictissimi (*Monogramma*).

Ego chunradus Metensis episcopus imperialis aule cancellarius vice domini.S. Moguntini et tocius germanie archicancellarii recognoui. Data apud constantiam per manus pertholdi de niffen regalis aule prothonotarii. VI. Kal. aprilis anno et indict. supra scriptis.

a) Sigillum fere illaesum, optime autem expressum, appendet ex filis sericis rubri sive potius purpurei et viridis coloris.

b) Notae chronologicae inter se conveniunt.

c) Ineditum. cnfr. diplomata desuper 969 vel potius 970. 30. Octob. insuper illa, quorum originalia hic desunt, an. 1077. ap. Hund. metr. II. Edit. Monac. 236. edit. Ratisp. 166. an. 1218. VII. Kal. Nov. (26. Octob.) memoratum in Juvavia 261. not. a.

DCV.

Anno 1213. 1. April Constantiae.

Fridericus II. rex et rex Siciliae, cui Heinricus abbas Campidonensis contulit advocatiam ecclesiae Campidonensis et alia beneficia, quae progenitores sui ab eadem ecclesia habuerunt, nec non advocatiam ac beneficia, quae quondam marchio de Ruomesperch feodi nomine habuit, exceptis tamen illis, quae ante regis eiusdem adventum aliis collata sunt, vicissim eidem monasterio comitatum Campidonensem ratione legalis feodi et honorabilis beneficii confert.

(*Chrismon.*) In nomine. sancte. et. indiuidue. trinitatis. Fridericus. secundus. Dei. gratia. Romanorum. Rex. semper. Augustus. et. Rex. Sycilie. Maiestatis nostre decet munificentiam expertam fidelium nostrorum approbare deuotionem. eam que in palam productam. regia recognoscere conpensatione. Vniuersis igitur Imperij fidelibus tam presentibus quam futuris hanc paginam inspecturis uolumus declarari. quod dilectus fidelis noster Hainricus venerabilis abbas Campidonensis. ex liberali affectu animi sui. cum plena deliberatione recognoscens iura nostra. tam aduocatiam ecclesie Campidonensis quam omnia alia beneficia, que quondam diui progenitores nostri incliti Romanorum reges et augusti. ex gratia ecclesie Campidonensis suis habuerunt temporibus. iure legalis beneficii. ea sine omni diminutione nulla interposita conditione. de manu sua cum omni eodem iure et honore contulit. Ad hec ut plenius nos idem abbas de affectu sue certificaret deuotionis. aduocatiam omnium posessionum ac beneficii que quondam ab eadem ecclesia dilectus consanguinens noster Marchio de Ruomesperch habuisse nomine feodi dinoscitur. cum omni iure et

honore simili forma feodali. nobis conferre curauit. His solummodo exceptis que sepedictus Abbas ante nostrum aduentum aliis suis fidelibus visus est contulisse eodem iure feodi. Saluo in hoc honore prelibati abbatis et ecclesiae sue. quod ipse abbas et sui successores eorum bonorum que ut prelibatum est ad beneficium quondam prenominati Marchionis pertinebant debeant esse nostri prouisores seu procuratores. vt siquem defectum aliquo tempore patiamur in iure nostro. vel in petitionibus super eadem aduocatia faciendis. secundum quod eas nuntius noster ad hoc destinatus inposuerit consilio abbatis sepefate ecclesie. de his omnibus nobis respondeat ipse abbas et satisfaciat in integrum. quia ille quicunque fuerit noster nuntius ad hoc destinatus. consilio abbatis qui pro tempore fuerit iura nostra petere et petitiones pro nobis debet inponere. Nullum autem omnino prouisorem siue procuratorem super aduocatia atque bonis pretaxatis habere debemus preterquam abbatem ipsum et suum successorem. Nos autem ex innata nobis regia prouidentia. uolentes tam laudabilem ipsius abbatis tamquam bene meriti. siue recompensatione pertransire. Comitatum Campidonensem ei et omnibus suis successoribus cum omni jure et honore. ratione legalis feodi et honorabilis beneficii conferre curauimus. Statuentes et Regali edicto sanctientes. vt nulla omnino persona humilis vel alta. secularis vel ecclesiastica hec infringere vel his omnibus ausu temerario aliquo tempore contrauenire presumat. Vt autem hec omnia perpetuam sorciantur euidentiam et firmitudinem hanc paginam priuilegii scribi iussimus Sigillo Maiestatis nostre roboratam. Huius rei testes sunt. Chunradus Constantiensis Episcopus. Sifridus Augustensis Episcopus. Hainricus. augensis abbas. Vlricus. Abbas sancti Galli..... Abbas de Wizenburch. Rudolfus. Comes palatinus. de tuwingen. Comes. Egno de Vrach. Hartmannus et Lvdwicus fratres Comites de Wirtenberch. Comes Diepoldus de Chers Comes Hartmannus de Chirchperch. Comes Hainricus. de burgow. Bertoldus senior de niffen. Hainricus de Sacco. Bertoldus et filius suus de Druchburch. Hainricus de Rotenberch. Lampertus de Haselach Eberhardus de Aichheim. Hainricus de Chalantina maresalcus Imperij. Hermannus de Sulzberch. Ludwicus de Rotache

Hainricus de Wagecce. Bertoldus marescalcus Campidonensis. Chunradus de vinario. et alii quam plures. Signum. inuictissimi. Domini Friderici. Romanorum. Regis. et. Sicilie

(*Monogramma*).

Ego Chuonradus Metensis et Spirensis Episcopus Imperialis aule Cancellarius. vice domini Sifridi. Moguntini Archiepiscopi. totius Germanie Arcicancellarii recognoui.

Acta sunt hec. Anno domini. millessimo. CC. XIII°. Indictione prima. Regnante gloriosissimo domino nostro Frederico. secundo dei gratia Romanorum rege semper Augusto et inclito Rege Sycilie. Anno Romanj Regni ipsius primo. Regni uero eius in Sicilia XV°. feliciter. Datum Constantie in Cura Sollempni. Kalendis Aprilis. Anno et Indictione supra Scriptis.

a) Sigillum, quod appendebat, periit; remansere autem filia serica rubri et viridis coloris, membranae inferius complicatae innexa.

b) Notae chronologicae inter se conveniunt.

c) Editum a Neugart in Cod. diplomat. Alemanniae II. 133 — 135. num. 900 et in Baron Hormayrs Archiv für Gesch. Jahrg. 1828. S. 70.

d) Nomen abbatis de Wizenburch non est expressum, sed relictum ei spatium vacuum punctis indicatum; Neugart l. c. 134. not. c) tribus nominibus illum indicat, Golfardum, Waldramum et Wolframum, verum eius nomen in indice reticens p. 53.

e) Locus quidam inferioris plicaturae laceratus ac detritus quasdam solummodo litteras ambiguas reddit, lectionemque indicatam multo verosimiliorem, quam illam editoris Neugart; nam renovatio huius diplomatis in confirmatione Caroli IV. an. 1353. 8. Sept. legit. Rotemberg, Rotahe. Notandum insuper castrum sive locum Chêrs, quo agnominatus est Comes Diepoldus, in Neugarti indice non inveniri; attamen ipsum hunc comitem Diepoldum ibi p. 69. inter comites de Berge recenseri.

DCVI.

Anno 1213. 31. Julii. apud Novrinberc.

Fridericus II. rex monasterio Hahilsburnin (Heilsbronn) praedium in Gerute confirmat, quod Fridericus de Haslahc, ministerialis suus, dicto monasterio vendidit.

Fredericus secundus dei gratia Romanorum Rex et semper augustus. et Rex Syciliae. Dilectis et venerabilibus fratribus Abbati totique Conuentui in hahilsburnin. gratiam suam et omne bonum volentes ob illius reuerentiam qui misericorditer nos respexit et mirabiliter etiam promouit. personas relligiosas et loca diuinis mancipata obsequiis et specialiter dilectam nobis vniuersitatem uestram augmentare. diligere semper et promouere. predium in Gerute et in aliis locis ubicumque constitutum quod uobis et monasterio uestro uendidit pro quadam summa pecuniae Ministerialis noster Fredericus de haslahc et sui heredes. per manum fidelis nostri Ramungi de Swabahc tamquam per manum Salmanni monasterio uestro et uobis perpetuo tenendum transmisimus. et pro remedio animae nostrae in subsidium sustentationis uestrae donamus et largimur. ipsius ministerialis nostri et heredum suorum uenditionem gratam habentes et ratam et easdem possessiones vobis confirmantes. Mandamus igitur et sub pena gratiae nostrae firmiter precipimus. ut nec memoratus Fredericus nec ipsius heredes. nulla quoque alia persona vos in bonis illis inquietare praesumat aut dampnum uobis irrogare. quod qui fecerit. sublimitatis nostrae offensam et grauem iram se nouerit incursurum. Testes uero huius rei sunt. Conradus spirensis et Metensis episcopus. Imperialis aulae Cancellarius. Conradus Spirensis aecclesiae maior praepositus. Heinricus marscalcus de Kallindin. Erbo camerarius de lutra. Heinricus de Rotinbvrc magister coquinae et alii quam plures.

Datum apud Novrinberc anno dominicae incarnationis Millesimo CC°XIII. Indictionis primae II. Kal. Augusti.

a) Sigillum bene expressum et fere illaesum appendet ex filis sericis rubri et flavi coloris.

b) Notae chronologicae inter se concordant.

c) Ineditum.

DCVII.

Anno 1214. 1. April. apud Lutream.

Fridericus II. rex ecclesias Rodenkirchen et filiam eius Hagene sub specialem defensionis suae tuitionem recipiens, illis bona in Oppenheim aliaque nominibus expressa confirmat, atque indulget, ut de universis bonis, praeter receptam rationem et consuetam iustitiam non graventur.

In nomine sanctae et indiuiduae trinitatis. Fridericus dei gracia Romanorum Rex et semper augustus. Cum ex regiae liberalitatis munificentia aecclesiarum utilitati prouidemus. indubitanter speramus. ad felicem presentis uitae. cursum. et ad aeternae retributionis meritum. id nobis omnimodis profuturum. Unde notum fieri uolumus uniuersis imperii fidelibus. tam futuris quam presentibus. quod nos pro remedio animae nostrae parentumque nostrorum. domum religionis. que Rodenkircha dicitur. et eius filiam. que Hagene nuncupatur. cum omnibus personis et bonis suis. sub specialem nostrae defensionis tuicionem recepimus. et omnia predia et hereditates. quas nunc possident prefatae aecclesiae. a quocumque hominum eis collatae sint. siue in Oppenheim. Curia (am) Embrichonis. cum agris et vineis. propriis. siue hereditariis. bona

Walburgis. bona in Dechidesheim. Curiam in Morsheim. cum appendiciis suis. Curiam in Snibichemberc. Curiam in Becherheim. Curiam in Riede. Curiam in Albesheim. cum appendiciis suis. Curiam houge. necnon bona hagenensis aecclesiae. Curiam in Idenaburnen. Curiam in Wilre. Curiam in Ebernsheim. Curiam in Zarnheim. Curiam in Olmene. Curiam in Uluensheim. Curiam Cigelmundesheim. ceteraque bona. in agris. siluis. pratis. et pascuis. utrique aecclesiae collatis. siue bona que in posterum prenominatae aecclesiae. justo acquisitionis titulo poterint adipisci. auctoritate regia qua fungimur. iam dictis aecclesiis perpetuo confirmamus. Ad hec quoque dé regiae largitatis munere. ipsis concedimus et indulgemus. quatinus: de uniuersis bonis ipsorum (ipsarum). deductis justiciis. racionibus. que ab antiquo solebant deduci. nil ultra preter justiciam. de omnibus bonis ipsorum (ipsarum) requiratur. nec aliqua noua exactio. in eis constituatur. sed recepta racione. et consueta justicia. absque omni ulteriori grauamine. quieta et secura consistant et permaneant residua. Quicumque igitur hanc nostrae confirmationis paginam infringere. uel aliquo improbitatis ausu. ei obuiare presumpserit. regiae indignationis se nouerit jacturas grauissimas incursurus. Ut autem hec omnia. firma et illibata conseruentur. presentes paginas inde conscribi. et sigillo nostro precepimus communiri. Huius reitestes sunt. Sifridus moguntinae Sedis archiepiscopus. Kunradus imperialis aulae cancellarius. Liupoldus Wormaciensis episcopus. Theodericus treuerensis archiepiscopus. Sifridus comes de Liningen. Simon comes de Saraponte. Rupertus et Gerhardus hirsuti comites. Cunradus comes siluestris. Godefridus de Eppenstein. Wernherus de Bonlant. imperialis aulae dapifer. et Philippus frater suus. et alii quam plures. Acta sunt hec apud Lutream. Regnante domino Friderico. inuictissimo Romanorum rege. et Semper augusto. Anno regni eius secundo. Anno dominicae incarnationis. M. C.C. XIIII. Kalend. aprilis.

a) Sigillum, quod appendebat, interiit, abruptum cum parte membranae inferius complicatae, filis similiter perditis.

b) Indictio non est expressa, annus regni respondet anno Chr. notato.

c) Locus dati instrumenti Lutrea est Kaiserslautern quod ex instrumento praetermisso dd. 4. Junii 1214 apud Lutram cum archivarii Spirensis expositione patet, nam Reinhardus de Lutra fidelis regius dicitur scultetus in Kaiserslautern a. 1220. et ecclesia Ramstein in eodem instrumento memorata prope Kaiserslautern sita est.

d) Editum sive potius extractum et decurtatum in Joannis Rerum Mogunt. II. 535 et 536 occasione cuiusdam litis canonicorum S. Stephani Moguntiae cum civibus in Oppenheim super bonis quibusdam in finibus civitatis Oppenheim iacentibus, quae iidem canonici ab abbate et coenobio Rodenkirchensi emerant, atque ex Friderici II. diplomate ab omnibus servitiis libera esse contenderant et evicerant, per definitionem factam a Sifrido III. Archiep. Mogunt. 1139. 13. Nov. illucque insertam. Apud hunc editorem tamen in contextu literarum Friderici II. multa sunt omissa, aliqua etiam aliter lecta, quod inde evenisse credimus, eoquod ibi nonnisi apographum laudetur, in iudicio exhibitum, non autem iustum et authenticum instrumentum, quale nunc primo comparet. Ad hanc notitiam referendum quoque videtur concambium eodem an. 1214. inter abbatiam Murbacensem et ecclesiam Hegenensem consensu regis Friderici factum et ex tabulario Grünstadio-Leiningensi a Schöpflin. Als. dipl. I. 327. n. 396. vulgatum ibi not. 9 ecclesia Hegene- exponitur monasterium destructum prope castrum Leiningen. Rodenkircha, Praemonst. olim monasterium describitur in act. pal. I. 44. 45.

e) Authographum huius diplomatis conservatur in archivo Spirensi, sive circuli Bavar. Rhenani.

DCVIII.

Anno 1214. 27. Junii. Ulmae.

Fridericus II. rex Chunrado episcopo Brixinensi eiusque successoribus in episcopatu eorum argentifodinas confirmat, iam a patruo suo, rege Philippo, illis concessas, vult tamen et ipse rex in proventibus ad medium participare.

Fridericus secundus diuina fauente Clementia Romanorum Rex et semper Augustus. et Rex Sicilie Vniuersis fidelibus Imperii ad quos littere iste peruenerint. gratiam suam et omne bonum. Certum est et indubitatum. quod quidquid metalli in uisceribus terre per totum Imperium Romanum repperitur (reperitur). de antiquissimo iure Imperii fisco nostro attinet et Kamere Imperiali. nisi forte. nos ex habundanti gratia nostra. alicui fidelium nostrorum inde aliquid conferre uelimus. Intelleximus itaque. quod in quibusdam partibus Brixinensis Episcopatus. repperiuntur (reperiuntur) quedam argentifodine. ubi argentum fodi ualeat. et credatur inueniri. Nos autem de consueta regali beniuolentia. attendentes merita fidei ac probate deuotionis qua se dilectus princeps et fidelis noster Chunradus. Episcopus Brixinensis. inclitis nostris. progenitoribus. suis gratum reddidit et acceptum temporibus. recognoscentesque honestatis sue integritatem et obsequia maiestati nostre fideli studio ab ipso exhibita. concedimus ipsi. C. episcopo et successoribus suis. ut ipse ad suam et ecclesie sue utilitatem in illis argentifodinis. argentum fodi faciat et exquiri. secundum concessionem ipsi episcopo. a felicis memorie diui patrui nostri Regis Philippi liberalitatem (liberalitate) factam. quam etiam nos regia confirmamus auctoritate. Damus etiam licentiam et auctoritatem prefato. C. brixinensi episcopo et suis successoribus. vt ipsi ubicumque in episcopatu suo argentum in

uisceribus terre valeant repperire (reperire) fodiant. Ita tamen quod et nos in prouentibus siqui exinde proueniunt. secum ad medium debeamus participare. Datum Vlme. Annō domini Mill. CC. XIIII. V. Kal. Julii. Indictione secunda.

Ego Chunradus. Dei Gratia Metensis et Spirensis Episcopus. Imperialis aule Cancellarius. Recognovi.

a) Sigillum appendet, quod testatur copia reservata; nam Originale redditum est.

b) Indictio respondet anno Chr. notato.

c) Editum in Bar. de Hormayr Gesch. Tirols II. 267. n. 114. Ex Originali, quod aliquando Monachii fuit, Regesta II. 62. notarunt V. Kal. Junii (28. Maii); utrum bene, quaeritur; nam quinto Kalendas Julii respondet 27. Junio non 28. Mai ut H. de Lang. l. c. nec. 27. Mai ut dictus de Lang in Sendschreiben an Herrn Dr. J. F. Boehmer p. 58. ad numerum Boehmeri 3094. notavit.

DCIX.

1214. 23. Octob. apud Spiram.

Fridericus II. rex ecclesiae fratrum Sancti Sepulchri apud Spiram, Dietbrucgen dictae, ecclesiam Kircheim, cum decimis villarum, illuc pertinentium, et nominibus expressarum, donat, illamque monasterio Denkendorf subiicit.

In nomine Sancte et Indiuidue Trinitatis. Fridericus diuina fauente clementia Romanorum rex Semper Augustus et rex Sicilie. Licet ad omnes sibi subiectos regalis clementia manum sue lar-

gitatis consueuerit extendere specialius tamen ecclesiis dei et ecclesiasticis personis beneficia potiora frequenter consueuit exhibere. Inde est quod nos aduertentes honestatem fratrum ecclesie sancti sepulcri deseruientium eorundemque necessitatem ut commodius et liberius possint diuino cultui insistere et habundantius in suis necessitatibus temporalia commoda percipere, de largitate regia pro salute tam nostra quam parentum nostrorum donamus et in perpetuam proprietatem largimur ecclesiam que Kircheim dicitur cum omnibus attinentiis eius, videlicet cum dote et decimis et hominibus utriusque Sexus et cum omni jure suo et Specialiter jus patronatus quod in memorata ecclesia habebamus, ecclesie sancti Sepulcri aput Spiram site que Dietbrucgen nuncupatur, ita ut prouisio siue procuratio illius ecclesie in uoluntate et potestate Meinhardi Venerabilis Prepositi de Denkendorf et omnium successorum suorum in perpetuum consistat, et ut uniuersos prouentos (us) ipsius ecclesie ad sustentacionem fratrum aput Dietbrucgen deo famulantium cum omni libertate dictus prepositus et eius successores in euum percipiant. Sunt autem hec nomina villarum decimas suas ad eandem ecclesiam persoluentium. Ipsa villa Kircheim. Biscouesheim. Morsheim. Rudersheim. Orberz et vetus Bolandia. Ad cuius rei perhennem memoriam presentem paginam conscribi iussimus et maiestatis regie bulla consignari, Statuentes, et regio edicto firmiter precipientes, ut nulli umquam persone alte et humili ecclesiastice vel seculari licitum sit hanc nostre donationis paginam infringere seu aliquo ei temeraritatis ausu obuiare, quod qui facere presumpserit in sue presumptionis penam centum libras auri puri componat, quarum medietas fisco nostro reliqua vero medietas iniuriam passis persoluatur. Testes huius rei sunt. Henricus Argentinensis episcopus. Comes Sigebertus de Werda. Henricus de Cunegesberc. Eberhardus de Salen abbas. Cunradus maior Spirensis ecclesie prepositus. Cunradus eiusdem ecclesie decanus. Henricus de Scharphenberc. Eberhardus dapifer de Tanne. Cunradus de Winterstetten. Anselmus de Iustingen et alii quam plures. Signum domini Friderici Romanorum regis et regis Sicilie Inuictissimi (*Monogramma*). Ego Cunradus Spirensis et Metensis episcopus Imperialis aule can-

cellarius, vice domini Sifridi Moguntine sedis Archiepiscopi et tocius Germanie Archicancellarii recognoui.

Acta sunt hec anno domini M. CC. Quartodecimo. Regnante domino Friderico glorioso Romanorum rege et semper Augusto, et rege Sicilie. Anno regni eius secundo. Datum aput Spiram decimo Kalendas Nouembris Indictionis tercie.

a) Sigillum, quod appendebat, interiit, remanentibus tamen filis sericis.

b) Indictio, dicta caesarea, et annus regni in Germania respondent anno Chr. expresso.

c) Ineditum, nec ullibi memoratum.

d) Dietbrucken fuit monasterium monialium ord. can. regul. Sancti Sepulchri Spirae sive apud Spiram, quod iam 1207 unitum fuit monasterio eiusdem ord. canonicorum Denkendorf in ducatu Wirtembergico. cnfr. chronicon episcoporum Spir. ap. Würdtwein nov. subs. I. 146 et diploma Conradi episcopi Spir. an. 1207. super hac incorporatione ap. eund. Würdtw. subs. V. 267. num. 93; conferatur etiam Besold in Monast. Wirtemberg. edit. 4. p. 447 — 512. ubi plura caesarea eiusdem monasterii diplomata occurrunt, p. 451. 456. 458. 460. 461. 464. 465. 466., repetita in in Franc. Petri Suevia ecclesiastica p. 260 — 264, nostrum autem deest.

DCX.

Anno 1215. 5. April. apud Augustam.

Fridericus II. archiepiscopis Salzburgensibus monasterium Chiemense confirmat, ac Eberhardo archiepiscopo indulget, ut in eodem monasterio sedem cathedralem erigat, cuius investitura ad archiepiscopos pertineat.

Fridericus dei gratia romanorum Rex semper Augustus et Rex Sicilie dilecto principi suo Eberhardo Salzburgensi archiepiscopo gratiam suam et omne bonum. Quanto magis deuotionem tuam circa nos et imperium experimur. tanto affectuosius regali munificentia te et ecclesiam tuam intendimus honorare. Visis ergo priuilegiis. ecclesie tue et tibi a predecessoribus nostris imperatoribus et Regibus decenter indultis. que monasterium. Chiemense cum omni suo iure sicut ab eis possessum fuerat datum tibi et tue ecclesie continebant nos propter assiduum obsequium tuum tibi etiam et successoribus tuis per rati habitionem tradimus possidendum indulgentes ut in predicto monasterio sicut proponis sedem erigas kathedralem. in qua etiam inuestituram regalium ad te uolumus pertinere quia tempore abbacie a predecessoribus nostris et nobis tibi et successoribus tuis eandem inuestituram recognoscimus attributam. Et ut nostre recognitionis ueritas tanto sit euidentior. presentem cartam conscribi fecimus et sigilli nostri munimine roborari. Huic autem recognitioni interfuerunt. Chunradus Ratisponensis episcopus. Manegoldus patauiensis episcopus. Otto Vrisingensis episcopus Siuridus Augustensis episcopus. Waltherus Basiliensis electus. Leupoldus dux Austrie. Ludewicus palatinus Reni et dux Bawarie. Diopoldus Marchio de Hohinburch. Comes Hartmannus de Wirtenberch. Comes Ludewicus frater eius Comes Chunradus de Mosburch. Vlricus de peccah. Datum aput

Augustam. Nonis Aprilis anno ab incarnatione domini. M°.CC°.XV°. Anno Regni nostri romani III. et Sicilie.

a) Sigilli fracti et avulsi pauca minuta restant fragmenta, papyro separatim involuta, quae sibi adaptata potissimam regis imaginem, inscriptionis autem nonnisi tres aut quatuor priores litteras exhibent. Remansere etiam fila serica rubri coloris membranae inferius complicatae innexa.

b) Forma membranae in altitudinem, quam in latitudinem protensior, studio electa est. Lineae enim perpendiculares, praeter illas horizontales, plumbo ductae, in toto instrumento adhuc apparentes, vocabulum etiam primum instrumenti: Fridericus, primae huiusmodi perpendiculari lineae contrario ductu inscriptum, ac modo parte membranae inferius complicatae tectum, pro forma oblonga instrumenti primitus fiebant sive praeparabantur.

c) Indictio non exprimitur; annus autem regni Germanici respondet anno notato 1215. Anno regni Siciliae deficienti, relictum fuit spatium vacuum dimidae ultimae lineae.

d) Ineditum.

DCXI.

Anno 1215. 5. April. apud Augustam.

Fridericus II. rex confirmat amicabilem compositionem, inter Manegoldum Pataviensem episcopum et Luipoldum ducem Austriae et Styriae, super iure patronatus ecclesiae Wiennensis, advocatia fori in Scto Ypolito, Fodro et Landgericht in Swabdorf ac ponte in Ebelsperch, factam.

(*Chrismon.*) In. Nomine. Sancte. et. Indiuidue Trinitatis. amen. Fridericus secundus diuina fauente clementia. Romanorum Rex.

et semper Augustus et Rex Sycilie. Quia res geste diffidentie periculum et obliuionis dispendia pati frequenter consueuerunt, placuit per presentium continentia notitie modernorum et futurorum transmittere. quod cum quedam controuersia verteretur inter dilectum fidelem et consanguineum nostrum. Manegoldum, venerabilem patauiensis ecclesie Episcopum. et inter dilectum fidelem et consanguineum nostrum. Luipoldvm ducem Austrie et Stirie super iure patronatus. Wiennensis ecclesie et super Aduocacia fori in sancto Ypolito. et super generali terre iudicio. quod Lantgerihte, nominatur. quod idem dux. in quibusdam bonis iam dicte pataviensis ecclesie suo iuri uendicabat. et in quibusdam bonis eiusdem ecclesie fodrum. quod vvlgo dicitur Marchetfuoter. ad se asserebat pertinere. nos iam dictis principibus in Ciuitate Augusta. in presentia regie sublimitatis constitutis. amicabilem inter eos concordiam fecimus et compositionem. ita quod ad petitionem nostram sepedictus dux. cessit liti. et in manus nostras renunciauit omni iuri. quod habuit. uel quod habere uidebatur in predicto patronatu. Wiennensis ecclesie. et in Aduocatia sancti Ypoliti. specialiter etiam renunciauit fodro et Lantgerihte. quod habuit in quodam predio pataviensis ecclesie. quod dicitur Swabdorf. et in omnibus illius attinentiis. et quicquid in hiis uel in aliis bone memorie pater suus de iure suo pataviensi ecclesie contulerat. ipse quoque pro se et pro vniversis suis successoribus eidem recognouit. renunciauit etiam liti. quam habuit pro ponte in Ebelsperch. Nos autem eandem Aduocatiam in sancto Ypolito et Lantgerihte. et Marchetfvter. sicut predictum est. et siqua sunt alia iura. que in causis predictis ad nostram pertinent donationem. de consensu et bona uoluntate ducis. concessimus predicto Episcopo. et ecclesie sue iure perpetuo possidenda. Vt autem hec nostre benignitatis gratia siue donatio. memorato Episcopo. rata maneat et inconvvlsa perpetuo perseueret. hanc paginam regio Karactere et sigilli nostri firmitudine fecimus insigniri. Hii sunt testes. qui huic celsitudinis et clementie nostre facto interfuerunt. Eberhardus. Salzburgensis Archiepiscopus. Otto frisingensis Episcopus Chunradus Ratisponensis Episcopus. Sifridus Augustensis Episcopus. Chunradus prepositus frisacensis. Ruodegerus

pataviensis Canonicus. prepositus in Cella. Vlricus pataviensis Canonicus. et plebanus in fischa. Heinricus pataviensis Canonicus et plebanus in probstorf. Lodwicus dux Bawarie. et palatinus Reni. Dipoldus Marchio de fohburch. Albertus Comes de Eberstein. Hartmanus Comes de Wirtenberch. Heinricus de Niffen. Werenherus de Bonlant. dapifer. Waltherus pincerna. et alii quam plures.

Signum domini friderici secundi Romanorum Regis invictissimi et Regis Sycilie. *(Monogramma.)*

Acta sunt hec anno dominice incarnationis. M°. CC°. XV°. Indictione. III. regnante domino Friderico secundo Romanorum Rege glorioso. et Rege Sycilie. Anno regni eius tertio.

Datum apud Augustam. Nonis Aprilis.

a) Sigillum, quod appendebat, periit; remansere autem fila viridis et rubri coloris, membranae inferius complicatae innexa.

b) Indictio et annus regni Germanici (nam Siculi annus non est expressus) concordant cum anno Chr. notato.

c) Editum in Hundii metrop. I. edit. Monac. 380. edit. Ratisb. 253. in Tolner histor. Palat. cod. dipl. 66. Lünig. spicileg. eccles. II. Theil. 780. Hansiz German. Sacr. I. 359. et in Baron Hormayrs Archiv für Gesch. Jahrg. 1828. S. 142.

DCXII.

Anno 1215. 11. April. apud Ulmam.

Fridericus II. rex Caesariensi monasterio possessiones nominatim expressas, ius patronatus in ecclesiis Holzen et Osteheim, capellam in Uolparsteten, curtes in Abbateshoven, Seratenhoven et Sundernheim, confirmat, quas illi Heinricus de Sleifdorf et uxor eius Adelheidis vendiderunt et donaverunt.

(*Chrismon.*) F. dei gratia romanorum rex et semper augustus. rex siciliae. uniuersis Christi fidelibus. perpetua pace gaudere. Cum in domo dei in eminenti specula constituti omnibus salutaria et honesta petentibus simus debitores. maxime tamen religiosam eligentibus uitam clementiae nostrae decet adesse presidium. Ea propter notum facimus uniuersis presentem paginam inspecturis. quod heinricus de sleifdorf et uxor eius adelheidis predia et possessiones que propris (propriis) duximus exprimenda uocabulis. scilicet ius patronatus super ecclesiam in holzen. capellam in volparsteten et quasdam alias possessiones ibidem cum uniuersis attinentiis suis. ius patronatus super ecclesiam in ostehein cum attinentiis suis. curtem in abbateshouen. curtem in seratenhouen. predium in sundernhein. hereditario iure ad se deuoluta cesariensi aecclesiae uendiderunt. et ut rata esset ipsa uenditio. mediantibus ottone comite de Kirberc. bertoldo comite de lechesgemunde. sibotone de albecge. cunrado de stoefelen. volrico de diepdesburc. et aliis honestis uiris predicto cenobio per manum nostram nichil iuris in prelibatis possessionibus sibi retinentes donauerunt. Verum quia nichil est annis uelotius. ne asucrescente (a succrescente) predictorum uenditorum sobole. seu ab aliis hereditatem suam sibi usurpantibus. fratribus et conuentui de cesarea ulla deinceps de

contractu prenominato ualeat suboriri lis aut questio. ipsum contractum assensu partium approbantes ratum habemus. et contra uniuersas futuri temporis insidias priuilegium sigilli nostri signatum caractere. et auctoritatem regiae magestatis opponimus. huius autem facti testes sunt rvodolfus palatinus de tuwingen. Cuono abbas de elewangen. hartmannus comes de dilingen. hartmanus comes de wirtinberc Siboto de albecge et witegov frater eius. heinricus de bochesberc. Anshelmus de iustingen. Wernherus de elewangen. Volricus et Cunradus frater eius de werde. heinricus de werde. Waltherus de hallingen. Cunradus de clingensteine et alii quam plures. Acta sunt hec aput ulmam anno ab incarnatione domini Millesimo. ducentessimo (ducentesimo) xv°. iii°. ydus aprilis. indictione. III°. glorioso romanorum rege friderico regnante feliciter.

a) Sigillum, quod appendebat, periit, remanente parte filorum rubri et viridis coloris disrupta, membranae inferius complicatae adhuc adhaerente.

b) Indictio respondet anno indicato 1215.

c) Ineditum.

DCXIII.

Anno 1215. 21. April. Wormatiae.

Fridericus II. rex domui hospitalis Sancti Antonii, sitae in dioecesi Viennensi, donat et confirmat ius patronatus ecclesiae suae de Memmingen, in dioecesi Augustensi constitutae.

Fredericus. secundus. dei. gratia. Romanorum. Rex. et. semper. Augustus. et. Rex. Syciliae. Regi Regum deo omnipotenti placere credimus et ad utriusque uitae nobis prodesse felicitatem. Si commodis locorum quae diuinis mancipata sunt obsequiis prouidere curauimus et de collatis nobis a deo manum ipsis porreximus largitatis. Animaduertentes igitur multam relligionem pariterque honestatem domus hospitalis mirifici confessoris dei sancti Antonii sitae in diocesi Viennensi. quodque pauperibus Christi in loco eodem innumera caritatis beneficia liberaliter erogentur. vniuersis Imperii fidelibus tam presentibus quam futuris duximus innotescendum. quod nos eidem domui hospitalis in subsidium sustentationis ibidem languentium hominum pro salute nostra et remedio animarum progenitorum nostrorum donauimus et perpetuo proprietatis titulo possidendum confirmauimus jus patronatus aecclesiae nostrae de Memmingen in diocesi Augustensi constitutae. cum dote et hominibus utriusque sexus ad ipsam pertinentibus aecclesiam et cum vniuersis iusticiis suis et rationibus sicut progenitores nostri eam possederunt et nos quoque ipsam hactenus tenuimus et possedimus. statuentes firmiter. ut prelibatae domus hospitalis sancti Antonii fratres, quoniam aecclesiam eandem per manum fratris Bosonis eis contraditam transmisimus. liberam de ipsa omni tempore pro utilitate sua disponendi habeant facultatem. Ad huius autem donationis et confirmationis nostrae robur perpetuum. hanc paginam exinde conscriptam sigilli nostri charactere iussimus communiri. Testes hii sunt. Sifridus Magunti-

nus archiepiscopus apostolicae sedis legatus. Conradus Metensis et spirensis episcopus Imperialis aulae Cancellarius. Liupoldus wormatiensis episcopus. Comes albertus de Euirstein. Bertholdus de Niffen et heinricus filius eius. Wernherus et Philippus fratres de bonlandia. et alii quam plures.

Datum wormatiae anno dominicae Incarnationis Millesimo. CC°. XV°. XI. Kal. Madii Indict. II.

a) Sigillum integrum, etsi in ora dextra nonnihil laesum, quod olim ex duplici funiculo ex filis sericis rubri et viridis coloris contexto appendebat, posteriori aevo disruptis filis, et partibus illorum superioribus plane deperditis aut reiectis, nunc extrema fili unius ipsum sigillum permeantis parte, sed inverso plane imaginis situ, foraminibus membranae inferius complicatae insertum conspicitur.

b) Indictio negligenter scripta atque erronea est, loco verae indictionis III^tiae^.

c) Editum in Feyerabend Ottenbeurens Jahrbüchern II. 830. num. 6. et in Baron Hormayrs Wien II. Jahrg. I. Bd. Urkundenb. 3. num. 195.

d) Desumtum ex Archivo civitatis Memmingen.

DCXIV.

Anno 1215. 28. Julii. Aquisgrani.

Fridericus II. rex Cunradum puerum, filium Lodoyci de Stolberch, haereditarii ministerialis sui, Sancto Kyliano tradit et offert, ut sit ministerialis Erbipolensis ecclesiae, et pertineat ad officium dapiferatus huius ecclesiae.

Fredericus dei gratia Romanorum Rex. et semper augustus. et Rex Sicilie. Vniuersis presentem paginam inspecturis gratiam suam et

et omne bonum. Ne forte ea, que per nos facta sunt, processu temporis reuocentur in dubium, quasi non facta. iuxta considerationem, dignum censuimus ea scriptis autenticis commendare. ut si de hiis incipiat questio suboriri. quod factum sit, scripture testimonio conprobetur. Ad notitiam igitur omnium fidelium nostrorum presentium et futurorum uolumus peruenire. quod nos unum de pueris fidelis nostri Lodoyci de Stolberch, qui nostri ministeriales sunt hereditarii. Curradum nomine, dedimus Sancto Kyliano. ita ut ipse decetero sit ministerialis Erbipolensis ecclesie. et pertineat ad officium dapiferatus ipsius ecclesie. Dedimus quoque iam licentiam et auctoritatem dilectis fidelibus nostris Sibotoni de luden. et Friderico de druhindingen. ut ipsi iandictum (iamdictum) puerum Curradum scilicet nomine filium iandicti Lodoyci de Stolberch ex parte nostra offerant altari Sancti Kyliani maioris ecclesie in Erbipoly, sicut uerum et iustum ministerialem. Huius rei testes sunt. Lodoycus dux bawarie, Comes Albertus de Ebersteyn. Guarnerius de bollan (Bonlandia), senescalcus Imperii, et Philippus frater suus. Walterus de Siph (Schipfe), pincerna. Albertus de tiefen (Niffen?). Henricus, magister Coquine de rotinburc, et alii quam plures. Vt autem hec nostra donatio perpetue firmitatis robur optineat, hoc presens et autenticum instrumentum conscribi iussimus. et sigillo nostro communiri. Datum Aquisgrani Anno dominice Incarnationis Millesimo ducentesimo quintodecimo. quinto Kalendas Augusti, tertie Indictionis.

a) Sigillum fractum est et maxima ex parte destructum. Tria eius fragmenta parva appendent ex duobus funiculis, qui contexti sunt ex filis sericis rubri, viridis et albi coloris. Dicta fragmenta simul computata imaginis nonnisi caput, pectus ac pedes, aliquas etiam inscriptionis, incipientis nimirum ac mediae, litteras exhibent.

b) Indictio respondet anno indicato.

c) Ineditum.

DCXV.

Anno 1215, 16. September. Herbipoli.

Fridericus II. rex domum hospitalis in civitate Wirceburgensi, ad Hospitale Jerosolomitanum Sancti Johannis Baptistae, ex donatione Ruberti Curui, pertinentem, cum omnibus eius hominibus et bonis in tuitionem protectionis suae recipit.

Fridericus diuina Fauente gratia Romanorum Rex semper augustus. Rex Sicilie. Licet ad uniuersa loca diuino cultui mancipata. regie maiestatis patrocinium generaliter debeat extendi. ea tamen specialius misericordie uisceribus amplectitur inquibus in pauperes peregrinos et aduenas. ampliora karitatis opera iugiter exercentur. Adtendentes igitur hospitale iherosolimitanum. in honore beati iohannis baptiste dedicatum omnium necessitatem pacientium. Commune semper exstitisse refugium. destructioni ipsius et desolationi. ex intimo corde condolentes. restaurationis eius curam non inmerito et operam duximus inpendendam. Nouerit ergo tam presens regni fidelium etas. quam futurorum successura posteritas. quod nos domum hospitalis in ciuitate Wirceburgensi sitam. supradicto hospitali sancti iohannis Ruberti curui donatione pertinentem. cum omnibus personis in ipsa domo diuino obsequio mancipatis. seu inposterum mancipandis. cum omnibus etiam bonis tam mobilibus. quam inmobilibus. que uel nunc habent vel processu *tempo*ris iusto acquisitionis titulo poterint adipisci. in tuicionem protectionis nostre recepimus. Generaliter *itaque sub* obtentu gratie nostre precipimus. ut nulla omnino humilis uel alta persona. secularis uel ecclesiastica. prememoratam domum. aut fratres in ea deo militantes. inpersonis seu in rebus molestare audeat. uel quamcumque ipsis iniuriam uel uiolentiam inferre. Quod siquis facere presumpserit. lese ma-

iestatis reus. a gratia nostra se sentiat alienum. et graui animaduersione plectendvm.

Datum (apud) Herpipolim Anno abincarnatione domini M°. CC°. XV°. Indictione. iiii^a xvi decima Kalendas octobris.

a) Sigillum fractum, olim appensum quatuor funiculis ipsum fragmentum adhuc permeantibus sive penetrantibus, ex uno illorum annexum est potius, quam innexum membranae inferius complicatae. Nam funiculi illi ex filis sericis ita contexti, ut binorum fila coloris sint purpurei, aliorum autem binorum viridis, omnes sunt disrupti, parte superiore eorum deperdita, solo illo, qui praedictus est, excepto. Fragmentum vero istud imaginem regis, a pectore et manu sinistra usque ad pedes eius exhibet, cum aliquibus tantum inscriptionis litteris.

b) Indictio caesarea quidem, attamen octo diebus anticipata, respondet anno Chr. indicato 1215. In nota diei abundat vocabulum decima.

c) Ineditum.

d) Quaedam syllabae in Originali hinc inde detrito lectu difficiles litteris cursivis indicatae sunt.

DCXVI.

Anno 1215. 22. Decembr. apud Egram.

Fridericus II. rex, considerato praecipue commodo imperii, tale cum episcopo et ecclesia Ratisponensi concambium init, ut episcopus imperio donaret civitatem Noerdelingen et villam Orngov cum praepositura huius loci, e converso autem a rege duo monasteria Ratisponae, inferius et superius, reciperet, cum proprietate, advocatia et attinentiis eorum; quod factum est, cum utrique monasterio abbatissae electae solum modo praeessent.

(*Chrismon.*) In. nomine. sancte. et. indiuidue. Trinitatis. Amen. Fredericus. secundus. Dei. Gratia. Rex. Romanorum. et. Sycilie. semper. Augustus. Omnibus. Christi. fidelibus. in. perpetuum. Cum ex debito maiestatis nostre regie dilectos fideles nostros principes. beniuolentia. quemadmodum ipsi nos fidelitate. pie respicere teneamur. dignum animaduertimus. ut rationabilibus eorum peticionibus annuamus. et profectibus. maxime in causis. que ad honorem et profectum tam imperio. quam ipsis uidentur petentibus prouenire. Igitur. cum ecclesia Ratisponensis habuisset uillas quasdam proprias. Noerdelingen et Orngov. usibus imperii commodas. et imperium habuisset Ratispone. duo monasteria. inferius scilicet. et superius. claustra sanctimonialium. usibus similiter ecclesie Ratisponensis commoda. considerata fidelitate ac deuotione. quam ecclesia Ratisponensis progenitoribus nostris felicis memorie. auo. patri. ac patruo nostro. in imperio frequenter exhibuit. consideratis quoque laboribus et grauibus expensis. quas electe predictorum monasteriorum fecerunt hactenus post imperium. pro iure ipsarum suscipiendo. considerato etiam precipue commodo imperii cui tenemur intendere. consilio principum qui presentes erant.

et curie nostre. de predictis. ciuitate uidelicet Noerdelingen et uilla Orngov cum prepositura eiusdem loci. et de pretaxatis monasteriis. cum uenerabili Ratisponensi episcopo Chvnrado. dilecto consanguineo nostro. fecimus permutationem et concambium. ipse enim episcopus ciuitatem Noerdelingen et uillam Orngov. cum prepositura eiusdem loci. et aduocatia utriusque cum omni iure proprietatis. sicut ecclesie sue attinuerunt. imperio donauit. et nos econuerso. illa duo cenobia. Ratispone. inferius monasterium et superius monasterium. donauimus ecclesie Ratisponensi. cum proprietate. atque aduocatia. et omnibus attinenciis. et cum omni eo iure quod imperium in eis habuit. ut uacantibus abbaciis in predictis monasteriis. electe ipsorum temporalia. et omnia iura alia. que hactenus requisierunt ab imperio. deinceps perpetuo requirant ab ecclesia Ratisponensi. et episcopus eiusdem ecclesie quicumque tunc fuerit pro tempore. illa donet et conferat sine impedimento. vt autem hec nostra permutatio et concambium. rata permaneant in perpetuum. et deinceps nec per obliuionem. nec per calumpniam cuiusquam cedere possint in irritum. presentem paginam. sigillo nostre maiestatis. et subnotatione testium fecimus roborari. Testes hii sunt. Chvonradus metensis et Spirensis episcopus. imperialis aule cancellarius. Otto dux Meranie. Chvnradus Burgrauius de Nvrenberch. Boppo comes de Hennenberch. Comes albertus de Ebersteine. Markio de Baden. Gebehardus Lantgrauius de Livkenberge. Heinricus de Niffen. Wernherus de Laber. Anshelmus Marscalcus de Ivstingen. aduocatus de Raprehteswilaer. Wolframmus et Chvnradus fratres de Kranchesperch. Albertus Rindesmovl. Siboto de Tanhvsen. Chvonradus de Werde. et alii quam plures.

Signum. Domini. Frederici. Romanorum. Regis. inuictissimi. *(Monogramma)* secundi. et. Regis. Syciliae.

Acta sunt hec anno dominice incarnationis. M.CC.XV. Indictione. IIII. Data apud Egram. per manus Chvnradi. Metensis et Spyrensis episcopi Imperialis aule cancellarii. vndecimo Kalend. Janvarii.

a) Sigillum illaesum et bene expressum appendet ex filis purpurei et flavi coloris.

b) Indictio, dicta caesarea, concordat cum anno Chr. indicato.

c) Editum in Hund. metr. III. edit. Mon. 4. edit. Ratisb. 3, in Lünig spicil. eccl. III. Theil von den Aebtiss. 179. et in Ried cod. Ratisb. I. 310. n. 330.

DCXVII.

Circ. Ann. 1215. inter an. 1213 — 1215.

Fridericus II. rex locum Wechterwincle, ex petitione Chunradi praepositi et omnium monialium, contra infestationes malorum, in protectionem suam suscipit.

F. dei gratia romanorum rex et semper augustus et rex sicilie. omnibus hanc paginam inspicientibus. salutem et pacem. Regie clementie esse dinoscitur. ut ecclesiarum et ecclesiasticarum personarum commoditatibus prompta benignitate intendamus. et eas in bono statu conseruare sumopere studeamus. Hac inducti consideratione. notum facimus uniuersis. quod locum qui dicitur wechterwincle. ex peticione. C. prepositi et omnium dominarum ibidem deo famulancium. in nostram suscepimus protectionem ac defensionem. omni studio uolentes ipsum locum sub nostra tuicione a malorum inpeticione defensare. Grauiter enim nobis prefatus sacer conuentus conquestus est de malis et pressuris suis que patitur. Vnde presenti scripto omnibus innotescere ratum duximus. ut quicumque contra iusticiam locum infestauerit nostram offensam se incurrere non dubitet.

a) Sigillum aliquod appendet ex segmento membranaceo. Facta comparatione sigillorum aliis instrumentis adhuc appensorum, deprehensum est, illud primum sigillum Friderici II. minoris moduli minorisque elegantiae mutatum esse in fine anni 1215 aut initio anni 1216.

b) Caret istud instrumentum omnibus notis chronologicis. Nichilominus ipsum sigillum mox descriptum inter annum 1213 ac 1215 illud collocandum esse demonstrat. Nomen praepositi inventum est in libro cop. Wechtersw. f. 25 et 26. ad an. 1227, quem secutus est Wernherus praep. 1229. ibd. fol. 22.

c) Ineditum.

DCXVIII.

Anno 1216 nobis, antiquis 1215. 30. Januarii Hagenowiae.

Fridericus II. rex domui fratrum Teotonicorum capellam castri in Nvoremberch donat, quae post obitum Chunradi tunc capellani ibidem, ad usus eorumdem in omnibus pertineat.

Fridericus. Secundus diuina fauente Clementia. Romanorum Rex et semper Augustus. et Rex Siciliae. Ex affluentia regie liberalitatis. vniuersarum ecclesiarum utilitatibus atque promotionibus omnimodis intendentes. ad eorum amplius atque specialius locorum prouectum et sublimationem serenitatis nostre animum acclinare proposuimus. quae non solummodo ad certa crucis Christi obsequia sunt addicta. uerum etiam ad sustentationem pauperum disposita esse dinoscuntur. Hinc est. quod nos presentium certitudine ad notitiam tam presentis eui quam futurae posteritatis uolumus peruenire. quod nos attendentes honestatem et laudabilem conuersationem militie et fratrum domus teotonicorum. pro-

curare cupientes eiusdem domus necessitati. de pura conscientia atque de mera munificentia nostra. ad honorem dei omnipotentis a quo cuncta bona recognoscimus. et ob reuerentiam piae matris eius perpetuae uirginis Marie. donamus et tradimus atque largimur memorate domui militie et fratrum teotonicorum Capellam castri in Nvoremberch. quam nunc ex donatione nostra tenet et possidet. Chuonradus clericus noster cognomine Episcopus. eo tamen modo fecimus predicte domui hanc donationem. quod post obitum prefati Chunradi clerici et capellani eiusdem capelle sepedicta domus teotonicorum habeat et teneat capellam ipsam tam in ecclesiasticis quam in temporalibus ad suos et domus sue usus ex nostra regia donatione et confirmatione. Super quo hoc scriptum ipsi domui fieri iussimus sigillo maiestatis nostre communitum. Huius rei testes sunt Chuonradus Metensis et Spirensis Episcopus Imperialis aule Cancellarius. Hermannus Marcrauius de Baden. Comes Gerardus de Diets. Eberhardus de Eberstein. Albertus Rindesmule. Ph(ilippus) de bonlandia. Marquardus de wagowe. et alii quam plures.

Dat. Hagenowie. Anno domini Millesimo CCXV. Tertio Kalendas Februarii. Indictionis Quartae.

a) Sigillum, in ora paulisper laesum, attamen integrum et optime expressum, appendet ex quadruplici funiculo, contexto ex filis sericis rubri et flavi coloris.

b) Indictio notata respondet anno Chr. 1216; annus ergo expressus 1215 ex calculo Italico, dicto Florentino, desumtus est, qui initium anni die 25. Martii incipiens, tribus mensibus procrastinat. Cfr. de Lang Sendschreiben an Dr. J. F. Boehmer. p. 58. et Regesta IV. 740.

c) Editum in deduct. 1796. Br. Usurpationsgeschichte in dem Gebiete des h. d. Ritterord. S. 237. Beilage 119.

DCXIX.

Anno 1216. 11. Maii. Herbipoli.

Fridericus II. rex, consuetudini sive iuri, occupandi res decedentium episcoporum et abbatum et proventus ecclesiarum cathedralium et abbatiarum per totius anni circulum in usus proprios convertendi, quam antecessores sui exercuerunt, renuncians, Ottoni Herbipolensi episcopo eiusque ecclesiae speciale hoc privilegium largitur.

(*Chrismon.*) In nomine sancte et indiuidue Trinitatis Fridericus Dei gratia Romanorum Rex et semper Augustus et Rex Sicilie. Illud priuilegium quod rex regum et dominus dominantium in memoriam ecclesiasticae libertatis preciosissimo sanguine suo scripsit. ita regio decet custodiri fauore. ut numquam in eo quicquam appareat. quod illius gratie uideatur obtenebrare decorem. que a tanto procedit auctore. Ut ergo post terreni regni fastigia securius expectare possimus ab ipso felicitatis aeternae coronam. cum nostre deuotionis ministerio permanserit in sue integritatis gloria sponsa christi. grata sui status debet a nobis percipere pocius incrementa. quam ipsius quasi sub quadam specie seruitutis probrose sinamus indumenta discerpi. Ideoque ueterem illam consuetudinem detestantes. quam antecessores nostri romanorum imperatores et reges in cathedrales exercuerunt ecclesias et abbatias. quae manu regia porriguntur. quod uidelicet decedentibus episcopis et prelatis earum. non tam reliquias rerum mobilium eorundem consueuerant occupare. ac conuertere in usus proprios occupatas. quam etiam redditus et prouentus per tocius anni primi circulum ita prorsus aufere. (auferre) ut nec solui possent debita decedentis. nec succedenti prelato necessaria ministrari. eidem consuetudini siue iuri. uel quocumque uocabulo exprimatur. renunciamus

penitus ob reuerentiam crucifixi. cuius in nostrò corpore baiulamus insignia. illud eisdem ecclesiis perpetuo iure donantes. et auctoritate regia statuentes. ut ecclesiarum omnium libertate integra semper in omnibus permanente. res et redditus huiusmodi in soluenda debita decedentium prelatorum. et in alios ecclesiarum usus per manus legitime succedentium libere conuertantur. Obsecramus igitur easdem ecclesias et in uirtute altissimi contestamur. quatinus ob hanc munificentie nostre gratiam. nostrum apud altissimum supplere dignentur piis orationibus inperfectum. et post terminum uitae nostre anniuersarium obitus nostri diem in perpetuae commendationis memoria retinere. vt autem hec omnia sicut a bonae uoluntatis nostre liberalitate procedunt perpetuis temporibus maneant inconuulsa. presens inde priuilegium dilecto principi et amico nostro speciali. Ottoni herbipolensi episcopo. et ecclesie suae wirceburgensi quam pio fauore amplectimur. conscribi precepimus. et nostre ymaginis inpressione muniri. statuentes ut quisquis contra hec presumpserit aliquid attemptare. centum libras auri pro pena conponat. quarum medietas fisco cedat. et pars altera illis quibus iniuria fuerit irrogata. Testes huius rei sunt. Otto Frisingensis Episcopus. Cunradus Ratisponensis Episcopus. Otto herbipolensis episcopus. Sifridus Augustensis Episcopus. Siboto hauelburgensis Episcopus. Engelardus Coloniensis Electus. Vlricus Pattauiensis Electus. Heinricus herseveldensis Abbas. Cvono Elewacensis Abbas. Hartmannus fuldensis Electus. Ludewicus Comes palatinus Reni. et dux bawarie. Lupoldus dux austrie. Otto Dux Miranie. Hermannus Marchio de Badin. et Fridericus frater eius. Anselmus Marscalcus. Wernerus Dapifer. Walterus pincerna Regalis aule. et alii quam plures.

Signum Domini Friderici secundi Romanorum Regis inuictissimi et semper Augusti et Regis Sicilie. *(Monogramma.)*

Ego Cunradus Metensis Episcopus Imperialis aule Cancellarius. vice domini Sifridi Moguntiensis Archiepiscopi. Totius Germanie Archicancellarii Recognoui.

Acta sunt haec Anno ab incarnatione domini M°.CC°.XVI°. Indictione IIII^a. Regnante domino Friderico secundo. Romanorum rege Inuictissimo et semper Augusto. et Rege Sicilie. Dat. Herbipoli per manum Bertoldi Regalis Aule protonotarii V. Idus Maii, Anno Regni eius quarto.

a) Sigillum illaesum appendet ex filis sericis viridis, rubri et albi coloris.

b) Notae chronologicae inter se conveniunt.

c) Plura dantur huius renunciationis exemplaria, vix aut parum inter se discrepantia. Ex quibus hocce exemplar in originali saltem lingua ineditum; nam versio eius Germanica habetur in Frisio ap. Ludewig Geschichtschr. v. Würzb. p. 548 et in Lünig Spicileg. eccles. II. Theil 945. Editum etiam est alterum exemplar archivi episcopalis Ratisbon. an. 1216. 13. Maii in Ried. Cod. dipl. Ratisb. I. 312. num. 331.

DCXX.

Anno 1216. 13. Maii. Herbipoli.

Fridericus II. rex generali privilegio renunciat consuetudini, quam antecessores sui, Romanorum imperatores et reges, exercuerunt in cathedrales ecclesias et abbatias, reliquias rerum mobilium occupandi, et proventus per totius anni circulum in proprios usus convertendi.

(*Chrismon.*) **In. nomine. sancte. et. indiuidue. trinitatis. Fredericus. secundus. dei. gratia. Rex. Romanorum. et. sycilie. semper. Augustus. Illud priuilegium quod rex regum et dominus dominantium. in memoriam ecclesiastice libertatis pretiosissimo san-**

guine suo scripsit. ita regio decet custodiri fauore. ut nunquam in eo quicquam appareat. quod illius gratie uideatur obtenebrare decorem. que a tanto procedit auctore. vt ergo post terreni regni fastigia. securius expectare possumus ab ipso felicitatis eterne coronam. cum nostre deuotionis ministerio permanserit in sue integritatis gloria sponsa Christi. grata sui status debet a nobis incrementa percipere potius. quam ipsius. quasi sub specie quadam seruitutis probrose sinamus indumenta discerpi. Ideoque ueterem illam consuetudinem detestantes. quam antecessores nostri Romanorum imperatores. et reges. in cathedrales exercuerunt ecclesias. et abbatias que manu regia porriguntur. quod uidelicet decedentibus episcopis et prelatis earum non tam reliquias rerum mobilium eorundem consueuerant occupare, ac conuertere in usus proprios occupatas. quam etiam redditus et prouentus per totius primi anni circulum. ita prorsus auferre. ut nec solui possent debita decedentis. nec succedenti prelato necessaria ministrari. eidem consuetudini siue iuri. uel quocumque uocabulo exprimatur. renunciauimus penitus. ob reuerentiam crucifixi. cuius in nostro corpore baiulamus insignia. illud eisdem ecclesiis perpetuo iure donantes. et auctoritate regia statuentes. ut ecclesiarum omnium libertate integra semper in omnibus permanente. res et redditus huiusmodi. in solvenda debita decedentium prelatorum. et in alios ecclesiarum usus per manus legitime succedentium libere conuertantur. Obsecramus igitur easdem ecclesias et in uirtute altissimi contestamur. quatenus ob hanc munificentie nostre gratiam. nostram aput dominum supplere dignentur piis orationibus imperfectum. et post terminum uite nostre obitus nostri diem anniuersarium in perpetue commendationis memoria retinere. Vt autem hec omnia. sicut a nostre bone uoluntatis liberalitate procedunt. perpetuis temporibus maneant inconuulsa. presens inde priuilegium conscribi precepimus. et nostre ymaginis impressione muniri. statuentes. ut quisquis contra hec aliquid attemptare presumpserit. centum libras auri pro pena componat. quarum medietas fisco cedat. et pars altera illis quibus fuerit iniuria irrogata. Testes hii sunt. Albertus Meideburgensis archiepiscopus. Otto frisingensis episcopus. Chuonradus Ratisponensis episcopus. Otto Her-

bipolensis episcopus. Sifridus Augustensis episcopus. Sigboto havelbergensis episcopus. Engelbertus coloniensis electus. Volricus Patauiensis electus. Heinricus hersveldensis abbas. Chvono Elwacensis abbas. Hartmannus fvldensis electus. Lodewicus palatinus Reni dux Bawarie. Livpoldus dux austrie Styrieque. Otto dux Meranie. Hermannus marchio de Baden. et frater eius fredericus. Anshelmus Marscalcus. Werenherus dapifer de Bonlandia. Waltherus de Schipfe. pincerna aule regalis. et Alii quam plures.

Signum. domini. Frederici. secundi. Regis. Romanorum. inuictissimi. et Regis Sicilie. *(Monogramma.)*

Ego Chuonradus Metensis episcopus. uice domini Sifridi Moguntini archiepiscopi tocius Germanie archicancellarii imperialis aule cancellarius. recognoui. Acta sunt hec anno dominice incarnationis M°. cc°. xvj°. Indictione. iiij^a^. Regnante domino Frederico Romanorum rege Gloriosissimo. et rege Sycilie. Data Herbypoli. per manum Berhtoldi regalis aule protonotarij III°. Idus Maii. Anno regni regis Frederici. Quarto.

a) Sigillum illaesum et optime expressum appendet ex filis sericis rubri, viridis et albi coloris.

b) Notae chronologicae inter se conveniunt.

c) Editum in Ried cod. dipl. Ratisb. I. 312. num. 331.

d) Desumtum ex archivo episcopali Ratisbon. Eiusdem tenoris diplomata eodem tempore alii quoque episcopatus recepere cnfr. illud Wirceburg. episcopo datum in num. praecedenti an. eod. 1216. 11. Maii, quod etiam differt in primo teste.

DCXXI.

Anno 1216. 15. Maii. Herbipoli.

Fridericus II. rex concambium cum episcopo Ratisponensi de inferiori et superiori monasteriis in civitate Ratisponensi initum retractat, et principum Herbipoli congregatorum sententiam, de non alienandis principatibus regni, confirmat.

(*Chrismon*). In nomine. sanctae. et. indiuiduae. Trinitatis. Amen. Fredericus. diuina. fauente. clementia. Romanorum. Rex. et. semper. Augustus. et. Rex. Sycilie. Cum ad summam instantiam precum dilecti principis nostri Chuonradi. Ratisponensis episcopi. cum ipso Episcopo nomine Aecclesiae sue quoddam concambium fęcissemus de duobus principatibus scilicet de Inferiori et Superiori monasteriis in ciuitate Ratisponensi constitutis. pro quibusdam aliis praediis et possessionibus ad praenominatum Episcopum et Episcopatum suum pertinentibus. accedens ad praesentiam regiae excellentiae in curia sollempni Herbipoli. domina Tvota inferioris monasterii abbatissa. personaliter. necnon domina. Gerdrudis superioris monasterii abbatissa per suum procuratorem cum aliqua honesta parte utriusque Capituli. coram principibus et baronibus. totaque curia nostra. graui querimonia proposuit. se et Ecclesias suas. indebite a nobis fore grauatas. atque super hoc adiutorium principum et sententiam postularunt. proponentes firmiter. nullum principatum posse vel debere commutari. vel aliquomodo alienari ab imperio vel ad aliam personam quoquomodo transferri. sine uoluntate praesidentis principis illius principatus. et de consensu eiusdem ministerialium. Super quo facta a nobis inquisitione. per sensentiam principum. et subsecutionem tam nobilium quam baronum. atque ministerialium. et omnium qui tunc aderant. judicatum est. nullum principatum posse vel debere no-

mine concambii vel cuiuscumque alienationis ad aliam personam ab Imperio transferri. nisi de mera uoluntate et assensu principis presidentis et ministerialium eiusdem principatus. Nos igitur iustitiae protectores. nullo conamine iuri reniti uolentes. sententiam illam duximus approbandam. et quod contra memoratas aecclesias et earum principes pro Episcopo et Ecclesia Ratisponense. minus debite feceramus. omnino retractauimus in continenti. praesente Episcopo praelibato. Et ne de cetero similia contingant. decernimus et perpetua firmitudine obseruandum iudicamus. quod non liceat ulli Successorum nostrorum Romanorum Regi seu Imperatori. principatum aliquem. ut superius sententiatum est. ab imperio alienare aliquomodo. sed omnes principatus in suo jure et honore debere conseruare. Ut itaque dilecta fidelis nostra praenominata T. et successores ejus Abbatissae. et Ecclesia Regalis Inferioris monasterii. hac sententia gaudeant In antea et glorientur in perpetuum. hoc scriptum eis indulsimus. sigillo Maiestatis nostrae roboratum. Huius rei sunt testes. Albertus Magdeburgensis Archiepiscopus. Engelbertvs. Electus Coloniensis Archiepiscopus. Otto. Wirzburgensis episcopus. Otto. frisingensis episcopus. Sifridus. Augustensis Episcopus. Volricus. Pattauiensis Electus. Chuono. abbas Elwacensis. Lodwicus. Dux bawarie. Comes palatinus Reni. Hermannus et fridericus fratres. Marchiones de baden. Gerardus. Comes de Dieta. Otto. dux. Meraniae. Hartmannus et Ludwicus. Comites de wirtenberch. Comes Ernesto de villeseke. Bertoldus nobilis de niffen. et filii sui. Hainricus et Albertus. Gerardus. Comes de Rineck. Anshelmus de Iustingen. Marescalcus Imperii. Waltherus pincerna Imperii. Wernherus de bonlandia. Dapifer. Dieto de Rauensburch camerarius Imperii. et alii quam plures.

Signum. Domini. Friderici. Secundi. Romanorum. Regis et. semper. Augusti. et. Regis. Syciliae. *(Monogramma.)*

Ego Chuonradus. Metensis et Spirensis Episcopus. Imperialis

aule Cancellarius Uice domini Sifridi. Moguntini Archiepiscopi et totius Germanie Archicancellarii. recognoui.

Acta sunt Herbipoli haec. Anno ab Incarnatione domini. Millesimo ducentesimo XVI. Regnante gloriosissimo domino Friderico. dei gratia secundo Romanorum Rege et semper Augusto. et Inclito Rege Siciliae. Anno Romani Regni eius quarto. Sicilie uero XVIII°. feliciter.

Datum per manus Bertoldi de niffen. Regalis aule prothonotarii. Anno praenotato. Idus (Idibus) Maii. Indict. quartae.

a) Sigillum, quod appendebat, periit; remansere autem fila serica rubri et viridis coloris, membranae inferius complicatae innexa.

b) Notae chronologicae omnes inter se conveniunt.

c). Ineditum quidem; attamen ab alio exemplari, quod monasterium superius Ratisponae obtinuit, vix et nonnisi in aliquibus vocabulis differens, de qua differentia in recensione alterius exemplaris plura dicta sunt.

DCXXII.

Anno 1216. 15. Maii. apud Herbipoli.

Fridericus II. concambium, cum episcopo Ratisponensi de inferiori et superiori monasteriis in civitate Ratisponensi initum, retractat, et principum Herbipoli congregatorum sententiam, de non alienandis principatibus regni, confirmat.

(*Chrismon.*) In nomine. sancte. et. indiuidue. Trinitatis. Fridericus. secundus. dei. gratia. Romanorum. Rex. et. semper. Augustus Rexque. Sycilie. Cum ad summam instantiam precum dilecti principis

principis nostri Chonradi ratisponensis episcopi cum ipso episcopo. nomine ecclesie sue. quoddam concanbium fecissemus. de duobus principatibus scilicet de inferiori. et superiori monasteriis in ciuitate Ratisponensi constitutis. prò quibusdam aliis prediis. et possessionibus ad prenominatum Episcopum. et episcopatum suum pertinentibus accedens ad presenciam regie excellencie nostre in curia sollempni Erbypoli. domina Tuota Inferioris monasterii abbatissa personaliter nec non domina Gerdrudis superioris monasterii abbatissa per suum procuratorem cum aliqua honesta utriusque capituli parte. coram principibus. et baronibus. atque tota curia nostra graui querimonia proposuit. se. et ecclesias suas indebite a nobis fore grauatas. et super hoc adiutorium et sententiam principum postularunt. proponentes. firmiter nullum principatum posse. uel debere. commutari. vel alienari. ab inperio. vel ad alium principem transferri. sine uoluntate presidentis principis illius principatus et de plano consensu eiusdem Ministerialium. Super quo facta a nobis inquisitione. per sententiam principum et subsecucionem tam nobilium quam baronum. atque ministerialium. et omnium qui aderant iudicatum est nullum principatum posse uel debere nomine concambii. uel cuiuscumque alienationis ad aliam personam transferri. ab inperio. nisi de mera uoluntate. et assensu principis presidentis et Ministerialium eiusdem principatus. Nos igitur iustitie protectores nullo conamine iuri reniti volentes sententiam ipsam duximus approbandam. et quod contra memoratas ecclesias. et earum principes pro episcopo. et ecclesia Ratisponensi minus debite feceramus. omnino retractauimus in continenti. presente episcopo prephato. Et ne de cetero similia contingant. decernimus. et perpetua firmitudine obseruandum iudicamus. quod non liceat ulli successorum nostrorum Romanorum Regi. seu inperatori principatum aliquem. ut superius sententiatum est ab inperio aliquo modo alienare. Set omnes inperii principatus in suo iure. et honore illesos obseruare. vt itaque dilecta fidelis nostra Gertrudis. et successores eius abbatisse. nec non Regalis ecclesia superioris monasterii hac sententia gaudeant. In antea. et glorientur in perpetuum hoc scriptum eis Indulsimus sigillo maiestatis nostre roboratum. Huius rei

sunt testes. Albertus. Magdeburgensis Archiepiscopus. Engelbertus. Electus Coloniensis archiepiscopus. Otto. Wirzburgensis Episcopus. Otto. frisingensis episcopus. Sifridus Augustensis episcopus. Volricus pactauiensis electus. Cuno eluacensis abbas. Lodoycus dux bawarie. Comes palatinus reni. Hermannus. et Fridricus fratres. Marchiones de baden. Gerardus comes de diets. Otto dux meranie. Hermannus et Lodwicus comites (de) Wirtenberch. Comes ernesto de villeseke. Bertoldus nobilis de niffen. et filii sui. Henricus et Albertus. Gerardus comes de Rineck. Anselmus de Iustingen Marescalcus inperii. Walterus pincerna. inperii Wernerus dapifer de bolandia. Dieto de Rauensburch. Camerarius Inperii. et alii quam plures.

Signum. domini Friderici secundi Romanorum Regis et semper augusti et Regis Sicilie. *(Monogramma.)*

Ego Chuonradus Metensis. et Spirensis episcopus Inperialis aule cancellarius vice domini Sifridi Maguntini Archiepiscopi et totius Germanie archicancellarii recognoui. Acta sunt hec (apud) Erbipolim. Anno ab incarnatione domini Millesimo ducentesimo Sexto decimo. Regnante Gloriosissimo domino Friderico dei gratia Secundo Romanorum Rege. et semper Augusto. et Inclito Rege Sicilie: Anno Romani regni eius quarto. Sicilie uero Octauo decimo. feliciter. Datum per manus Bertoldj de niffen Regalis Aule prothonotarii anno prenotato. Idus (Idibus) Maij. Indictionis Quarte.

a) Sigilli fracti nonnisi parvum superest fragmentum, quod dextram manum regis Sceptrum tenentis exhibet, et appendet ex filis sericis rubri et viridis coloris.

b) Notae chronologicae omnes inter se conveniunt.

c) Editum in Hundii metrop. II. edit. Monac. 591. edit. Ratisb. 407. in Ried. cod. dipl. Rat. I. 314. num. 332. et Germanice in Lunig. spicileg. eccles. III. Theil von Aebtiss. 176.

d) Eiusdem tenoris privilegium eodem loco ac die anneque obtinuit monasterium inferius Ratisponae, huicce in omnibus conforme exceptis hinc inde aliquibus vocabulis, in hoc instrumento aut pro claritate sensus additis aut pro lubito aliter dispositis. Potissima autem differentia inter utrumque exemplar illa videtur, qua primus inter fratres comites de Wirtenberch in hoc instrumento vocatur Hermannus, qui in altero instrumento, inedito, et alias rectius Hartmannus appellatur.

e) Ipsum concambium inter regem Fridericum II. et episcopum Ratispon. Conradum IV. in hoc diplomate memoratum atque retractatum, paucis tantum mensibus praecessit, datum apud Egram XI. Kalend. Januar. siv. 22. Decemb. 1215. quod conferatur.

DCXXIII.

Anno 1216. 15. Jul. Constantiae.

Fridericus II. rex monasterium Reitenaslach (Reitenhaslach) in protectionem suscipit, eique specialiter possessionem salinae in Mulbach et augeae Vietenowe (Ettenowe) confirmat.

a) Sigillum in ora dextra laesum, qua laesione dimidia inscriptio, desinens, vix non omnino evanuit, de caetero bene expressum, appendet ex filis sericis rubri et flavi coloris.

b) Notae chronologicae inter se conveniunt.

c) Editum in Mon. Boic. III. 130. num. 24. ubi ex Originali haec emendentur: pag. 131. lin. 2. Reitenaslach; lin. 16. Vietenowe; p. 132. lin. 1. Butilsoeizen; lin. 3. Ramesberg.

d) Praecesserunt confirmatio similis Philippi II. regis 1207. 3. Aug. et donatio Ludovici ducis, in hoc instrumento memorata, absque

nota anni; utraque habetur in Mon. Boic. III. 122 et 124. num. 20 et 21.

DCXXIV.

Anno 1216. 8. Septembr. apud Nurinberc.

Fridericus II. rex domui Theotonicorum in Accaron hospitale apud Ellingen tradit et confirmat, quod ex possessionibus Walteri de Ellingen et uxoris eius Kunegundis temporibus avi sui, Friderici I. imperatoris, constructum fuit, cuius etiam bona absque advocato imperator vel rex solummodo debeant defensare.

FRIDERICUS Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus et Rex Sycilie. Vniuersis Christi fidelibus ad quos presens scriptum peruenerit. Salutis nostre subsidium augeri. et animarum diuorum antecessorum nostrorum. F. aui nostri et H. patris nostri inclitorum romanorum Imperatorum. et nostre languoribus non dubitamus mederi. cum religiosarum personarum iustis et rationabilibus peticionibus aures pietatis adcommodamus et utilitatibus earum et sustentationibus curam efficacem adhibemus. Inde est. quod nos ad noticiam omnium Christi fidelium uolumus peruenire. quod nos attendentes religionem fratrum hospitalis sancte virginis marie. quod domus theotonicorum in acaron nuncupatur et seruicia eorum que ipsi deuote nobis impenderunt. et de die in diem nobis impendere non desistunt. Hospitale apud ellingin. quod ex possessionibus felicis memorie Walterius (Walteri) de ellingin et kvnegundis vxoris eius constructum. et ab eisdem auo nostro domino F. romanorum Imperatori libere traditum et obsolute (absolute) supra dictis fratribus libere contulimus et absolute. ea uidelicet condicione. ut in predicto hospitali pauperes recipiantur et elemosine eisdem erogentur. Sicut iam dictus walterus et uxor eius atque

auus noster instituerant. seruientibus supradictis fratribus omnibus possessionibus. quas dictum hospitale in ellingin. temporibus aui et patris nostri tenebat. et inposterum domino dante poterit obtinere. Item statuimus et confirmamus iam dictis fratribus ut ipsi de bonis dicti hospitalis a predicto waltero et uxore eius siue ab auo nostro libere collato eidem nulli umquam aliquam aduocatiam debeant recognoscere. uerum Imperator uel Rex qui pro tempore regnauerit. pro salute anime sue in hiis eos debeant defensare. Ne autem aliqua umquam persona spiritualis aut secularis. contra hanc donationis nostre confirmationem audeat uenire. presentem paginam ex mera conscientia nostra scriptam sigilli nostri munimine iussimus consigniri. Huius rei testes sunt. Cvnradus metensis et spirensis episcopus Imperialis aule cancellarius. H. Elwacensis abbas. Otto dux Meranie. D. marchio de voheburch. H. marchio de badin. L. comes de wirteneberc. A. de stuselingin. Walter de langinberc. A. de iustingin Imperialis aule marscalcus. W. pincerna de scipha lupoldus et herdegeno de grindelach. lupoldus lupus et Herdegen frater suus. Heinricus de salhahc. Crof. de Ehmudishein Cvnradus et Ditricus de wizinburc et alii quam plures. Datum apud Nvrinberc. Anno Incarnacionis domini M. cc. xvi. vi. Idus Septembris. Indictione iiij[a].

a) Sigillum, fere illaesum et optime expressum, appendet ex filis sericis rubri coloris.

b) Indictio respondet anno indicato 1216.

c) Editum in dissertat. Germanica 1796. Br. Usurpationsgesch. etc. Beilagen 221. num. 103.

d) Nomina propria personarum non pauca suis tantum litteris initialibus annotata, suppleri possunt ex aliis instrumentis ac notitiis eiusdem temporis, in quibus integra nomina scripta habentur. In hoc instrumento tamen illa initialis H, qua nomen abbatis Elwacensis indicatur, difficultate non caret; quia tale nomen, cuius initialis sit H, hoc tempore in Catalago abbatum Elwacensium

non invenitur, sed Chuno abbas tunc adhuc praefuit, qui etiam legitur in alio instrumento huius anni 1216. 15. Maii, cui demum an. 1218. Gotebaldus abbas successit.

DCXXV.

Anno 1217. 21. Januar. apud Nuoremberch.

Fridericus II. rex Ulrico Pataviensi episcopo feudum vexilli, a Ludowico duce Bawariae resignatum, confert, quod deinceps dux Bawariae non ab imperio, sed ab ipso episcopo eiusque successoribus ratione feudi recipiat ac possideat.

(*Chrisman.*) In. nomine. sanctae. et. indiuiduae. trinitatis. Fridericus. Secundus. diuina. fauente. clementia. Romanorum. rex. et semper. augustus. et rex Sycilie. Uotis fidelium nostrorum. presertim que ad manifestos Ecclesiarum usus cedere uidentur. de consueta regiae serenitatis munificentia pium semper fauorem uolentes impendere. presentis Scripti certitudine ad notitiam presentis eui. atque ad memoriam futurae posteritatis uolumus uenire. quod ad instantiam et obnixas preces dilecti principis fidelis nostri. Volrici Pattauiensis episcopi. quem in obsequiis Imperii et nostris iam dudum non tantummodo inuenimus deuotum. verum etiam in suae fidelitatis feruore credimus. immo non dubitamus constantem inantea permansurum. ad recognitionem laudabilium meritorum suorum. quoddam feudum. quod de concambio antiquitus inter Imperium et Cathedralem Ecclesiam Pattauiensem. de Regali tunc Caenobio sanctimonialium Intemeratae virginis dei genitricis MARIae. facto. tunc cessit Imperio. quod feudum vexilli. vulgo Uanlehen appellatum illustris quondam. O. dux Bawarie ab Imperio dinoscitur assecutus hocidem feodum Dilectus consanguineus et fidelis noster. Lodwicus illustris Palatinus

comes Reni. et dux bawarie. ad preces nostras, in manus regie celsitudinis uoluntarie resignauit. nosque illud in continenti prelibato .VI. pattauiensi Episcopo et suae ecclesiae liberaliter dignati fuimus conferre. et confirmare. Ipse autem Episcopus sollicite procurans ecclesiae sue utilitatem. ipsum feodum statim. titulo legalis successionis. contulit praenominato duci bawarie. ab ipso Episcopo suisque successoribus. non ab Imperio ratione feodi de cetero recipiendum et possidendum. Ut itaque hec apud posteros inconuulsa permaneant et perpeti (perpetim) firmitudine obseruentur. hoc priuilegium ob dilectionis euidentia. memorato Episcopo suaeque Ecclesiae indulsimus. Sigillo aureo maiestatis nostrae roboratum. Huius etiam testes sunt. Sifridus sanctae Moguntine sedis Archiepiscopus. Ekkebertus. babenbergensis. Sifridus. Augustensis. Hainricus Basiliensis Episcopi. Liupoldus dux Austrie et Styrie. Bernhardus dux. Karinthiae. Otto dux. Meranie. Hainricus nobilis de niffen. Anselmus de Justingen. Marescalcus Imperii. Waltherus de Sipf (Scipf). pincerna. Dieto Camerarius. Philippus de bonlandia. Hademarus de Wesint. Hainricus de Lonsdorf. Waltherus de Tannenberch. Otto de morsbach. et alii plures. Signum. Domini. nostri. Friderici. Inuictissimi. Romanorum. Regis. et. (*Monogramma*). Semper. Augusti. et. Gloriosi. Regis. Syciliae. — Ego Chuonradus. Metensis et Spirensis episcopus Imperialis aule Cancellarius vice domini Sifridi. Moguntinae sedis Archiepiscopi. totius Germanie Archicancellarii. recognoui. Acta sunt hec. Anno domini Millesimo. ducentesimo. XVII. Regnante domino FREDERICO. secundo diuina fauente clementia. Romanorum Rege et semper Augusto. et glorioso Rege Sycilie. Anno. Romani Regni ipsius. Quinto. Sicilie uero XVIII°. Datum in sollempni Curia Apud Nuoremberch. Anno pretaxato. XII. Kalend. Febr. Quintae Indictionis.

a) Bulla aurea periit, appensae olim remanentibus vestigiis, duobus foraminibus in membrana inferius complicata.

b) Indictio et annus regni Romani currentes conveniunt anno Chr. indicato 1217; annus vero regni Siciliae vel unitate decurtatus, vel iam ante septem menses completus est numeratus.

o) Editum in Hund. metrop. I. edit. Monac. 382. edit. Ratisb. 264, in Lünig Spicileg. eccl. II. Theil 781, in Hansiz Germ. Sacr. I. 362. extractum etiam ab Aventino in excerptis Passav. ap. Oefele I. 713. a.

DCXXVI.

Anno 1217. 24. Januar. apud Nuremberch.

Fridericus II. rex Pataviensi episcopo et ecclesiae comitatum praediorum huius ecclesiae, per Ylsgowe loca sitorum, a duce Bawariae resignatum confert.

(*Chrismon.*) In nomine. sanctae. et. individuae. trinitatis. Fridericus. secundus. diuina. fauente. clementia. Romanorum. Rex. Semper. Augustus. et. Rex. Sycilie. Uotis fidelium nostrorum presertim quae ad manifestos Ecclesiarum usus cedere uidentur. de consueta regie serenitatis munificentia. pium semper fauorem uolentes impendere. presentis Scripti certitudine ad notitiam presentis eui. atque ad memoriam future posteritatis uenire uolumus. quod ad instantiam et obnixas preces dilecti principis fidelis nostri. Volrici. Pattauiensis Episcopi. quem in obsequiis Imperii et nostris iam dudum non tantummodo inuenimus deuotum. verum etiam in sue fidelitatis feruore credimus. immo non dubitamus constantem inantea permansurum. ad recognitionem laudabilium meritorum suorum. Comitatum prediorum ecclesie Pattauiensis sitorum per loca Ylsgowe nuncupata. quem Comitatum dilectus fidelis et consanguineus noster. Lodwicus. palatinus comes Reni. et Dux bawarie. ex concessione diuorum progenitorum nostrorum Romanorum Regum et Imperatorum. iure hereditario tunc temporis quiete tenuit et possedit. de plano assensu et mera uoluntate eiusdem ducis. ab ipso duce in manus eminentie nostre resignatum. Statim presente et petente eodem Duce. contulimus memorato Episcopo Ulrico. et sue Ecclesiae ab ipso suisque successoribus Pattauiensis

tauiensis Ecclesie Episcopis titulo legalis feudi perpetuo possidendum. Ad-cuius rei euidentiam. robur. atque perpetuam memoriam. presens Scriptum sepedicto episcopo et Ecclesie pattauiensi inde indulsimus. aurea bulla regiae maiestatis nostrae communitum. Statuentes atque sub interminatione gratie nostre districte precipientes. ne nulla umquam persona humilis vel alta. Secularis siue Ecclesiastica. hanc nostre concessionis et confirmationis gratiam infringere. vel ei aliquo temmerario ausu presumat obuiare. Huius rei testes sunt. Sifridus sanctae Moguntinesedis Archiepiscopus. Ekkebertus. babenbergensis episcopus. Sifridus. Augustensis episcopus. Hainricus. basiliensis episcopus. Liupoldus. Dux austrie. et Styrie. Bernhardus. dux Karinthiae. Otto. dux Meraniae. Comes adolfus. de Sowenburch. (Schowenburch) Hainricus nobilis de Niffen. Anselmus de Justingen. marescalcus Imperii. Waltherus de Sipf (Scipf) pincerna et Chuonradus frater eius. Dicto. Camerarius. Philippus. de bonlandia. Hademarus. de wisint. Hainricus. de lonsdorf. Waltherus. de Tannenberch. Otto. de morsbach. et alii quam plures. Signum. Domini. Friderici. inuictissimi. Romanorum. Regis. (*Monogramma.*) et. semper. Augusti. et. Gloriosi. Regis. Sycilie. Ego Chuonradus. Metensis et Spirensis episcopus. Imperialis aulae. Cancellarius. vice. domini Sifridi. Moguntini archiepiscopi. totius Germaniae Archicancellarii Recognoui. Acta sunt autem hec. anno. domini. Millesimo. CC°. XVII°. Regnante domino Friderico. secundo diuina fauente clementia Romanorum Rege et semper Augusto. et rege Sicilie inuictissimo. anno Romani Regni eius. Quinto. Sycilie uero XVIII°. feliciter.

Datum in sollempni curia. apud Nuremberch. celebrata. anno pretaxato. VIII°. Kal. Febr. Indictione V^ta^.

a) Bulla aurea periit, appensionis remanente vestigio duplici foramine in membrana inferius complicata.

b) Indictio et annus regni Romani currentes respondent anno Chr. expresso 1217; annus vero regni Siciliae aut caret unitate, aut numeratus est completus ante septem menses.

o) Ineditum; extractum tamen in Aventini excerptis Passav. ap. Oefela I. 713 a, ac memoratum ab Hund. in metr. I. edit. Mon. 313 edit. Ratisb. 208 et ab Hansiz in Germ. Sacr. I. 363.

DCXXVII.

Anno 1217. 31. Maii. apud Ratisponam.

Fridericus II. rex hospitale apud ecclesiam beati Johannis Ratisponae in suam protectionem recipiens, possessiones eius in praediis, nominatim expressis, confirmat.

In nomine Sancte et Indiuidue Trinititatis Amen. Fridericus Dei Gratia Romanorum Rex. Semper augustus et Rex Sicilie. Vniuersis Christi fidelibus quibus presens pagina uidenda contigerit in perpetuum. licet Regie maiestatis plurimum intersit sancte dei ecclesie. et Religioni Christiane. augendi quippe. et consaruandi (conseruandi) benignum exhibere fauorem. nos pre certis. qui per eam promoti sumus pariter et exaltati tenemur merito. in uniuersis suis partibus. religionem ipsius sollicitudine speciali promouere. Hac igitur ducti racione. Hospitale situm. Ratispone. apud ecclesiam beati iohannis. Habundans pauperibus. tenue in Redditibus. per quod dominus clementer suis fidelibus prouidit. ut uidelicet ipsi suis elemosiniis sustentando. ibidem confluentes. peccata sua deleant. una cum redditibus. Hiis prediis scilicet. Hoenburg. Houlingen. Wiaer. et prediolo Reitenhuoch. et predio Kanstein. et una curia et una Huoba. et nouem areis. Alburg. et Huoba trobelingen. et una curia Sunchingen et Huoba Oprechtouen. et Huoba Helinhouen. et Huoba Leichelingen. et uinea una Wisent. vinea una et dimidia et orto. phaffenstein et curia Krappenstein. Curia seilenhouen. quatuor Huobis et quinque Areis. Luog. Curia poucekouen. Curia Holtzlitten. Area

Reinhousen domo et eius Area. item Area apud Athkitten (Achkirchen). Orto in orientali parte et orto in octidentalj (occidentalj) parte Ratispone. et cum omnibus aliis eius attinentiis. atque possessionibus iuste iam possessis et in futurum iuste possidendis. in nostram recipimus protectionem. omnia predicta. Auctoritate regia dicto Hospitalj confirmantes. illibata perpetuitate. ex nunc et deinceps. possidenda. Inhibentes usque quaque. Sub obtentu gracie nostre ne aliquis hominum. in prefatis bonis. sepedicti hospitalis deseruientibus. in aliquo penitus audeat molestare. Quod si quis attemptauerit indignacionem nostram, se nouerit incursurum. Hec itaque presenti pagine commendata. appensione sigilli nostri fecimus communirj. quatenus perhenni firmitate. uiuant inuiolata. Datum apud Ratisponam. Anno uerbi incarnati M°. c°. c°. xvii°. pridie Kal. Junij. indictione V. presentibus principibus nostris. Volrico episcopo patauiensi. Sifrido episcopo Augustensi. luodowico palatino reni et duce Bawarie. Rapodone palatino de Wilingesbach. Comite Henrico de Ortenberg. Guishardo comite de Herzberg. lantgrauiis de luckenberg. Guichardo et tipoldo. Ciuibus Ratisponensibus. Henrico de capella. Gocewino scoltheto. Ruodegero theloneario. Willelmo vorporg. Karolo thelonearia. Friderico. stolz. et Aliis quam pluribus.

ego cuonradus Metensis episcopus imperialis aule cancellarius, uice domini Sifridi tocius germane (germanie). archicancellarii recognouj. (*Monogramma.*)

a) Sigillum in ora nonnihil laesum appendet ex filis sericis rubri sive potius purpurei et flavi coloris.

b) Notae chronologicae inter se conveniunt.

c) Ineditum, memoratum autem in Gemeiner Regensb. Stadtchronik I. 307. 308.

d) Hanc confirmationem regalem praecessit episcopalis eodem anno scilicet X. Kal. Maii seu 22. April. in Riedii. Cod. Rat. dipl. I.

320. num. 337. impressa; ubi accuratius nonnumquam locorum nomina propria leguntur.

DCXXVIII.

Anno 1217. 8. Junii. apud Augustam.

Fridericus II. rex monasterio Burron (Benedictbeurn) mansum unum apud Schorrin confirmat, quem illi ministerialis suus, Tidericus de Kufringen, vendidit et donavit.

a) Sigillum, in ora sua nonnihil laesum, sed bene expressum, appendet ex segmento membranaceo.

b) Indictio respondet anno indicato 1217.

c) Editum in Meichelbeck Chronico Benedictobur. I. 109. et in Mon. Boic. VII. 112. num. 24. inter monumenta Benedictoburana; ubi lin. 16. leg. Kufringen; lin. 24. Burron.

DCXXIX.

Anno 1217. nobis, antiquis 1218, 29. Decembr. apud Nuorenberc.

Fridericus II. rex Berhtoldo electo Brixinensi eiusque ecclesiae concedit omnes argentifodinas omnesque venas metallorum et salis, quae in eius episcopatu possunt reperiri.

Fridericus secundus dei gratia Romanorum Rex semper Augustus et Rex Sicilie. Regalis excellentie decet dignitatem et per hoc laudis titulum (titulo) merito sublimatur cum fidelium. et subiectorum suorum devotionem attendit et eorum servicia dignis retributionibus reconpensat. Attendentes igitur tam devota quam fidelia que nobis dilectus fidelis et princeps noster Berhtoldus Electus Brixinensis et nostris progenitoribus obsequia exhibere semper curavit et in posterum de bono in melius poterit exhibere volentes ipsius serviciis respondere pro meritis. de innata nobis liberalitatis gratia sibi suisque successoribus in ecclesia brixinensi concedimus et donamus in perpetuum omnes argentifodinas omnesque venas metallorum et salis. que in suo sunt episcopatu et de cetero possunt reperiri cum omnibus iusticiis et pertinentiis suis possidendas et tenendas. ad huius autem nostre concessionis memoriam et perpetuam firmitatem presentis pagine scriptum nostri sigilli munimine fecimus communiri. statuentes et sub interminatione gratie nostre precipientes ne aliqua nunquam (unquam) persona humilis vel alta hanc nostre concessionis gratiam aliquo modo audeat vel debeat infringere seu attemptare. Quicunque autem huius nostre concessionis et donationis statutum et paginam infringere vel aliquo tempore attemptare presumpserit noverit se maiestatis nostre offensam graviter incurrisse. Testes huius rei sunt. Fridericus Episcopus Tridentinus. Ludewicus dux bawarie. Hermannus. Marchio de baden. comes Eberhar-

dus de helfenstein. Comes Egino de Vrach. heinricus et albertus fratres de Niffen. albero et berhtoldus fratres de Wange. anshalmus de Justingin imperialis aule marschalcus. Eberhardus dapifer de Tanne. Dieto Camerarius de Rauensberc. Jacko de Triwesheim. Actum est hoc anno dominice incarnationis. Mill. CC. XVIII. Datum apud Nuorenberc. IIII. Kal. Januarii. Indictione VI.

a) Sigillum fractum appendere testatur copia reservata; nam Originale redditum est.

b) Indictio ordinaria convenit cum anno Chr. notato, quem constat antiquis iam 25. Decemb. praeteriti anni 1217. incepisse, quo tempore Fridericus II. Norimbergae fuit et Bertholdus epis. Brix. successit Chunrado ep. eodem. a. 1217. defuncto.

c) Editum in Hund. metrop. I. edit. Monach. 476. edit. Ratisb. 320. et in Lünig spicil. eccl. II. Theil. sive operis Tom. XVII. 149. num. 9.

DCXXX.

Circ. finem anni 1217. nostri, antiquis 1218. in coenobio Kaisheim.

Fridericus II. rex procuratori suo in Werde interdicit, ne porro de domibus coenobii Keisheim, sitis in Werde, tributum seu alias exactiones, quas illi rex remisit, efflagitet.

F. dei gratia Romanorum Rex et semper Augustus. Rex siciliae fideli procuratorj suo in werde. gratiam suam et omne bonum. Quia ad honorem dei et sanctae genitricis suae. C. venerabili abbati et conuentui in keisheim. tributum quod a domibus suis sitis in werde. hactenus exigebatur. regia clementia remisimus. idcirco fidelitati tuae sub obtentu gratiae nostrae districte precipi-

mus. quatenus prenominatum tributum. seu alias exactiones. quae de consuetudine civilis ivris exigi solent. de cetero nullatenus exigas. ne regiae maiestatis offensam incurras. Acta sunt hec. anno. dominice incarnationis M°. cc°. xviii. Indictione V^a^. apud capellam sancti Johannis ewangeliste et sancti Nyckolai confessoris. in cenobio Kaisheim.

a) Sigillum, quod appendebat, periit; remansit tamen pars quaedam filorum sericorum caerulei coloris disruptorum, membranae innexa.

b) In numero anni V., qui additis tribus unitatibus conficit annum octavum, apparet macula cum correctura, coaeva tamen. Indictio autem V^a^. distinctissime scripta, respondens anno Chr. 1217, aut, si caesarea sit, an. 1216 inde a mense Octobri, dubiam reddit chronologiam. Nihilominus potius in indictione, quam in anno Chr. latere errorem credimus, et hoc instrumentum ad finem anni 1217 vel initium anni 1218 collocamus.

c) Ineditum.

DCXXXI.

1218. 22. Julii. apud Wimpinam.

Fridericus II. rex promulgat sententiam principum et magnatum imperii, latam super iurisdictione fori annualis septimanalis, in aliquo loco per chirothecam suam concessi.

a) Sigilli appensi, quod periit, remansit vestigium, foramen in membrana inferiori complicata.

b) Annus Chr. non expressus cognoscitur ex indictione.

c) Editum in Mon. Boic. XI. 185. n. 53. inter monumenta Niederaltachensia ex Cod. saec. med. XIII.

d) Authographum ex archivo Passav. desumtum est.

DCXXXII.

Anno 1218. 1. August. Wimpinae.

Fridericus II. rex ratam habet donationem de abbatia Pataviae (Nidernburg) et commutationem ab Heinrico VI. patre suo desuper factam, non expresso praedio Merdingen in concambium recepto.

Fridericus. Secundus. Diuina. fauente. Clementia. Romanorum Rex et semper Augustus et Rex Sycilie. Ea quae a largitione siue commutatione diuorum progenitorum nostrorum Inclitorum Romanorum Regum et Imperatorum scilicet serenissimi genitoris nostri illustrissimi Imperatoris Hainrici. et confirmatione patrui nostri Regis Philippi. ad commoda ecclesiarum siue principum Imperii deuenisse dinoscuntur. subsequenter debitam a nostra munificentia. merentur percipere firmitudinem. Hinc est quod nos certitudine huius scripti ad notitiam praesentium et memoriam futurorum uolumus peruenire. quod nos exempla (exemplo) progenitorum nostrorum beneuolentiam nostram in ecclesias et principes Imperii largiter effundere intendentes. ob dilectionis habundantiam quam gerimus circa dilectam nobis Patauiensem ecclesiam et familiarem principem nostrum eiusdem ecclesie episcopum vlricum nobis et Imperio per omnia deuotum. commutationem atque donationem in Kathedralem Patauiensem ecclesiam et in singulos eiusdem ecclesie Katholicos episcopos. de quandoque Regali abbatia ecclesia scilicet gloriose virginis dei genitricis marie in ciuitate

ciuitate Pataniensi sita. factam. per illustres manus pie recordationis. H. patris nostri. ratam habemus. et sigilli nostri appensione confirmamus. Huic confirmationi interfuerunt testes. Theodericus Treuerorum archiepiscopus. Theobaldus Dux Lotharingie. Rudolfus Comes palatinus de Tuwingen. Comes Sibertus et Hainricus filius suus de Werda. Hermannus marchio de Baden. Anselmus de Justingen. marescalcus Imperii. Hartmannus et Lodwicus fratres. comites de Wirtemberch. Hademarus de Chunringen. Chandoldus dapifer ducis Austrie et Styrie. et alii quam plures. Ego Chuonradus. Metensis et Spirensis Episcopus. Imperialis aule cancellarius. recognoui. et Subscripsi. Actum Wimpine. Anno domini. Millesimo. CC. XVIII. Indictione VI. Kalendis Augusti.

a) Sigilli fracti pars dimidia superior appendet ex filis sericis rubri coloris.

b) Notae chronologicae inter se conveniunt.

c) Ineditum, saltem in hac forma. Nam aliud instrumentum, huic superadditum, et ab eo in aliquibus locis, non tamen quoad substantiam, differens olim bulla aurea munitum, saepius editum est.

DCXXXIII.

Anno 1218. 1. August. Wimpinae.

Fridericus II. rex distinctius ratam habet donationem de abbatia Pataviae (Nidernburg) et commutationem ab Heinrico VI. patre suo desuper factam, recepto praedio Merdingen.

(*Chrismon.*) In. nomine. sancte. et. indiuidue. trinitatis. Fredericus. diuina. fauente. clementia. Romanorum. Rex. secundus. sem-

per. Augustus. et. Rex Sicilie. Ea que a largitione siue commutatione. diuorum progenitorum nostrorum inclitorum Romanorum regum et Imperatorum ad commoda ecclesiarum siue principum Imperii. deuenisse noscuntur. subsequenter confirmationem debitam a munificentia nostra recipere promerentur. Quo circa huius certitudine scripti. ad noticiam presentium et memoriam futurorum uolumus peruenire. quod nos exemplo progenitorum nostrorum beneuolentiam nostram. in ecclesias et principes Imperii effundere cupientes. ob dilectionis habundantiam. quam gerimus circa dilectam nobis Patauiensem ecclesiam. et familiarem principem nostrum eiusdem ecclesie episcopum Vlricum. nobis et Imperio deuotum. confirmamus omnimodis. et ratam habemus. donationem et confirmationem. de abbatia Monasterii sancte Marie uirginis. in Patauiensi ciuitate siti. et de uniuersis eius pertinentiis. factam ipsi Patauiensi ecclesie Kathedrali. per manus illustres predecessorum nostrorum. diuorum Imperatorum scilicet. Ottonis primi. Ottonis secundi. Ottonis tercii. Frederici aui nostri. atque patris nostri Heinrici. qui et ab ipsa Patauiensi Kathedrali ecclesia. pro abbatia predicta recepit in concambio. predium situm in Maerdingen cum suis appendiciis. ut uidelicet talis ratione concambii. eadem donatio inconuulsa permaneat et in perpetuum tenatiori memorie commendetur. In cuius etiam regie confirmationis nostre. testimonium. presentem paginam nostri impressione sigilli signatam. sepedicte Patauiensi ecclesie. curauimus exhibere. Huius rei testes sunt. Theodericus Treuerorum Archiepiscopus. Theobaldus dux Lothoringie. Rvdolfus comes palatinus de Tuwingen. Comes Sibertus et Heinricus filius suus de Werda. Hermannus Marchio de Baden. Anshelmus marscalcus de Justingen. Hartmannus et Lodewicus fratres. Comites de Wirtenberch. Hadmarus de Chuneringen. Kadoldus de Veldesperch dapifer ducis Austrie. et alii quam plures.

Signum domini Frederici Secundi Romanorum Regis semper Augusti et (*Monogramma*) Regis Sicilie. Ego Chunradus Metensis et Spirensis episcopus. Imperialis aule Cancellarius. vice domini Sifridi Moguntine sedis archiepiscopi. tocius Germanie Ar-

chicancellarii. recognovi. Acta sunt hec Anno dominice Incarnationis. Millesimo. Ducentesimo. XVIII. Regnante domino nostro Frederico. secundo Romanorum Rege. semper Augusto. et Glorioso Rege Sicilie. Datum Wimpine. anno pretaxato. Kalendis Augusti. Indictione VI. Feliciter.

a) Sigillum, quod appendebat, periit; bullam auream ex funiculo serico rubri coloris appendisse testatur copia manu noviori circ. an. 1750. facta.

b) Notae chronologicae inter se conveniunt.

c) Editum saepius: in Hund. metr. I. edit. Monac. 383. edit. Ratisb. 255; in Crusii annal. Suev. III. part. lib. I. p. 7.; in Tolner addit. ad histor. palat. 101.; in Lünig spicileg. eccles. II. Theil 182., in Hansiz Germ. Sacr. I. 363.

d) Extat alterum quoque instrumentum super eadem re, datum eodem anno ac die, discrepans tamen in aliquibus locis, carensque monogrammate, munitum autem sigillo cereo, quod appendet.

DCXXXIV.

Anno 1218 potius, quam 1219. 10. Septembr. apud Ulmam.

Fridericus II. rex monasterium Faucense, sub speciali sua et imperii protectione recipiens, confirmat et restituit illi provinciam Aschowe et quinque curtes nominatas, salvo sibi omni servitio, quod progenitoribus suis erat exhibendum.

Fridericus. Secundus. Dei. Gratia. Romanorum. Rex. et. semper. Augustus. et. Rex. Syciliae.

Deo Creatori gratum praestare non ambigimus obsequium si

ecclesias et loca divino cultui mancipata ampliare studuerimus et circa ipsorum Commodum et profectum operam impenderimus. diligentem quapropter Universis Imperii fidelibus tam presentibus quam futuris duximus declarandum quod ad Supplicationem Dilecti fidelis nostri. Chonradi Venerabilis. Abbatis Faucensis. attendentes quoque honestam Conversationem fratrum in eodem Monasterio Deo famulantium recepimus ipsum Monasterium cum omnibus bonis suis mobilibus et immobilibus et mancipiis utriusque Sexus sub speciali Nostra et Imperii protectione Confirmantes et restituentes pro remedio anime nostre et salute nostra una cum dilecto Filio nostro Henrico. inclito Duce Swevorum memorato Faucensi Monasterio Abbati quoque et fratribus ipsius in perpetuum possidendam et tenendam provinciam Aschowe cum omni honore suo et cum universis utilitatibus ad eandem Provinciam pertinentibus a Curia Muosowe usque Hornbach terminos suos habentem ita quod nullus in ipsa provincia quicquam sibi Juris vendicet vel obsequii nisi prefati Loci Abbas Salvo Servitio quod Nos et Heredes nostri ibidem habere debemus sicut Dux. Welfo. Kunradus Dux Swevorum et Rex Philippus Patrawi (patrui) nostri inclite recordationis habere consweverunt. Insuper ex certa scientia restituimus eidem Abbati Faucensi et Monasterio suo Curtem in Gisinriet cum appendiciis suis. Curtem Aitranc cum suis appendiciis. Curtem Sahsenriet cum suis appendiciis. Curtem. Hohinfurhc cum suis appendiciis. Curtem Richelingin cum suis appendiciis. salvo quoque omni Servicio quod ipsis Curtibus Nobis sicut Progenitoribus nostris erit exhibendum. Statuimus igitur et Regio edicto districte precipimus. ut nulla omnino persona cujuscunque fuerit condicionis sepefatum Monasterium in antedictis Curtibus seu in aliis prediis ipsius magnis vel parvis molestare presumat aut dampnum ei irrogare. quod qui fecerit iram tremendi Judicis et Nostre Maiestatis gravem offensam se noverit incursurum. Datum apud Ulmam. Anno dominicae Incarnationis M°. CC°. XVIIII°. IIII. Idus Septembris Indictione VI.

a) Sigillum, in ora ac inscriptione sua omnihil laesum, de caetero optime expressum, et novissimo tempore capsulae ligneae inclusum, appendet ex filis sericis rubri coloris, quorum tamen pars maxima modo disrupta est.

b) Indictio notata die adhuc 10. Septembr. nonnisi in annum 1218 quadrat, atque ex fide diplomatum Fridericus II. anno 1219, saltem a 6 usque in 18. Septembr., Hagenoviae fuit, qui circa 10. Sept. ac certe 16. Sept. 1218. Ulmae substitit; cnfr. Raumer II. 567 et 568. et III. 324. Ex quo patet, annum indicatum oscitantia scriptoris abundare unitate, aut potius notatum esse ex calculo Pisano, qui inchoatus a 25. Mart. novem mensibus praecessit communem computandi modum.

c) Ineditum.

d) Desumtum ex Archivo Episcopali Augustano.

DCXXXV.

Anno 1218 potius quam 1219 18. Septemb. apud Ulmam.

Fridericus II. rex advocatiae Campidonensis monasterii renunciat, pro annuo censu L. marcarum argenti; cassat autem monetam Campidonensem, quam monasterio compensabit, relaxando de dicto tributo, secundum quod nominati duo arbitri relaxandum duxerint.

Fridericus diuina fauente clementia Romanorum Rex semper Augustus. et Rex Sicilie. Laudabile satis in principe genus humanitatis habetur, sed tunc laudabilius industria Regnantis exercere genus pietatis agnoscitur, cum ecclesiis dei et locis venerabilibus bona temporalia largiendo caduca pro eternis pro celestibus eterna prouida liberalitate mercantur. Hac igitur ducti Consideratione

laudabili, diligencius attendentes fidem, et deuocionem tuam. H. Venerabilis Abbas Campidonensis fidelis noster necnon religionem et honestatem sacri Cenobii Campidonensis, et fratrum ibidem deo seruiencium pro Animabus diuorum Augustorum parentum nostrorum recolende memorie. et salute nostra, necnon et de nostre munificentia maiestatis damus. Concedimus. et In perpetuum confirmamus tibi henrice venerabili Abbati, successoribus tuis et monasterio supradicto Aduocaciam Campidonensis Monasterii. quam predecessores nostri, et nos hucusque tenuimus. et una cum Karissimo filio nostro henrico illustri Sueuorum duce ipsi Aduocacie Abrenunciamus omnino. Concedentes uobis decetero et Monasterio sepedicto liberam potestatem de Aduocacia ipsa quicquid uolueritis ad honorem et utilitatem monasterii faciendi. ita tamen, quod tam tu quam successores tui, et monasterium ipsum, unoquoque Anno in festo beati Andree quinquaginta marcas purissimi et examinati argenti Camere nostre dabitis, omni difficultate remota. tenemini etiam tam tu. H. venerabilis Abbas Campidonensis, quam successores tui, et monasterium ipsum nobis. quod nullam monetam, decetero in monasterio ipso, uel iurisdictione sua facietis. uel cudi permiseritis. moneta ista que modo est, et consueuit esse cassata penitus, et deleta Nos autem pro recompensatione utilitatis, et comodi (commodi), quod habere de moneta ipsa idem monasterium consueuit, prouidebimus tibi Abbati successoribus tuis et monasterio ipsi de predictis quinquaginta marcis, que annuatim Camere nostre debentur. relaxando uobis uel tribuendo de ipsis, secundum quod. C. venerabilis Metensis et Spirensis Episcopus Imperialis aule Cancellarius, et Euerardus dapifer, de tanne prouidendum duxerint et Arbitrandum. Statuimus igitur, et presentis priuilegii Auctoritate mandamus. ut nullus sit qui predictum Abbatem, uel successores suos. Aud (aut) monasterium ipsum contra hanc concessionem nostram impedire, uel molestare presumat. Quod si aliquis ausu temerario presumserit, Centum libras Auri componat quarum medietas Camere nostre, Altera uero passis iniuriam persoluatur. Ad huius autem rei memoriam, et perpetuam firmamentum presentem paginam inde scribi, et sigilli maiestatis nostre iussimus communiri,

Huius rei testes sunt: tidericus Archiepiscopus treuerensis. Vlricus episcopus pactauiensis. Conradus episcopus Constanciensis. Vlricus Abbas sancti Galli. Heinricus Abbas Augensis. teobaldus dux Lothoringie. Hermannus Marchio de baden. Rudulfus palatinus Comes de tuyngen. Hugo Comes de monte forti. Anselmus marescalcus de justingen. Henricus de niffen. Henricus de rotenberch. Bertoldus de truhdbure Hermannus de Sulzberc. Henricus, et Vlricus filii eiusdem. Henricus de rans. Hermannus de Sulzberc. Bertoldus de rans. Henricus et Bertoldus fratres de richolfisriet, et alii quam plures.

Signum domini Frederici secundi dei gratia illustrissimi Romanorum et Sicilie Regis semper Augusti. *(Monogramma.)*

Ego Conradus dei gratia Metensis, et Spirensis Episcopus Imperialis aule Cancellarius. Vice domini Sifridi maguntine sedis Archiepiscopi, et tocius Germanie Archicancellarii recognoui.

Datum apud Vlmam Anno dominice Incarnationis. Millesimo. ducentesimo nonodecimo, quartodecimo Kalendas Octubris, (Octobris) Indictione Septima.

a) Sigillum deest, nec aliquod certum illius nunc superest indicium. Pars enim media inferioris orae membranae, cui pro more appensum vel appendendum erat sigillum, tanto hiatu conspicitur dilacerata, ut tota etiam vicinia illius loci simul sit destructa. Nichilominus ipsa hiatus istius ratio mox descripta, complicatae etiam inferius, quamvis partim resecatae, vestigia verisimile saltem praebent argumentum, olim maius quoddam sigillum huic instrumento adhaesisse, sed periisse iam vi avulsum esse. Insolita quoque, quo pertinent:

1) extraordinaria plane primae initialis, f, litterae forma;

2) minutissima hinc inde commata, punctis intermixta;

3) membrana passim lacerata, perforata in ora superiori aeque

ac inferiori truncata, suspectum quodammodo reddere possent hoc instrumentum. Verumtamen, cum reipsa concordet cum concessione Heinrici VII. regis, data apud Wimpinam 1224. tertio Non. April. sive 3. Aprilis, cuius certissimum habetur originale; excepto, quod hic omissa sit de moneta Friderici II. constitutio; et cum Registrum archivi Campidonensis anni 1697. f. 64. b. originalibus idipsum annumeret; hinc etiam nos inter authographa illud exhibemus.

b) Indictio pariter ac annus notatus fallere deprehenduntur ex eo, quia hac die scilicet 18. Septembris illo anno 1219 Fridericus II. non Ulmae, sed in urbe Hagenau substitit. Qui cum circa eundem diem ac mensem anni praeteriti 1218 Ulmae fuerit; ad hunc potius annum istud instrumentum pertinebit. cnfr. Raumer Hohenstaufen II. 567 et 568. atque dicta ad diploma Friderici II. 10. Septembr. eod. an. Ulmae monasterio Faucens. datum.

c) Ineditum.

DCXXXVI.

Anno 1218. 22. Octobr. apud Nuremberch.

Fridericus II. rex super contractu donationis, quo Chunradus comes de Wazzerburch castrum Vihtensteine cum eius pertinentiis Ulrico Pataviensi eiusque ecclesiae pro mille marcis, titulo pignoris et sub aliis conditionibus speciatim expressis, donat, duplex instrumentum conscribi procurat.

In nomine sancte et individue trinitatis. Fridericus diuina fauente clementia Romanorum Rex semper Augustus et Rex Sicilie Salutiferum in domino nobis esse credentes. si manum regie maiestatis nostre ad confirmationem illorum extendimus. que promotionem

motionem ecclesiarum euidentius operari noscuntur. uniuersorum memorie presentem paginam intuentium commendamus. quod Chunradus nobilis comes de wazzerburch. sancte crucis signo signatus. castrum suum Vihtensteine. proprietati sue adtinens. cum omnibus pertinentiis. ministerialibus uidelicet. et aliis hominibus. uillis. agris. pascuis. nemoribus. terris cultis et incultis. atque aliis rebus omnibus ad idem castrum pertinentibus. pro anime sue salute. Pataniensi ecclesie talj lege donauit. ut si ipse sine herede decesserit. idem castrum cum predictis suis pertinentiis ipsi cedat ecclesie possidendum perpetualiter cum omnj eo iure. quo ipse comes illud dinoscitur possedisse. Preterea uenerabilis ipsius Pataniensis ecclesie episcopus Vlricus noster princeps familiaris et dilectus. idem castrum cum prefatis suis pertinentiis. in possessionem ac ditionem suam pleno iure ab eodem comite titulo pignoris iam recepit. ipsi comitj mille marcas mutuans. cum quibus expleat uotum crucis. Et utique ipsi comitj a crucis expeditione reuerso. non licet idem castrum redimere. nisi simpliciter de propriis suis rebus. Sed et si fuerit sic redemptum non debet alienorum sed suj solius usibus subseruire. ne per occupationem seu uiolentiam alienorum. ecclesia memorata donatione possit hujusmodj defraudari. Nec pretermittendum duximus. quod ipsi comitj cum peregrinationis uotum compleuerit. idem episcopus debet in feodo concedere. reddituum annualium ad xxx. talenta. quorum ipse comes. xx. ad manus annuatim percipiat. reliqua decem sint infeodata. cuius etiam feodj situs ipsi ante quam iter peregrinationis incipiat. ab episcopo ostendetur. Insuper feodum condecens et honestum quantocjus uacauerit. ipse episcopus comitj conferet sepedicto. Ne autem hujus donationis tractatum ulla possit calumpnia in posterum perturbare. duplicj pagine nostro sigillo signate. ipsum cum testium nominibus qui ej interfuerunt. annotari fecimus quarum alteram episcopo. alteram uero comitj. curauimus firmioris cautele gratia exhibere. Hij sunt testes Theodericus Treuerensis archiepiscopus. Eberhardus Salzburgensis Archiepiscopus. Chunradus Metensis et Spirensis episcopus. Imperialis aule cancellarius. Otto Erbipolensis episcopus. Otto frisingensis episcopus. Lvdewicus Palatinus Rehni et dux

Bawarie. Theobaldus dux Lothoringie. Rapoto Palatinus Bawarie. Heinricus comes de Ortenberch. Burchardus comes de Mannesvelde. Hermannus comes de hartesburch. et alij quam plures. Datum apud Nvrenberch. xi. Kalen. Nouembris. Anno dominj M°. cc. xviii[b]. Indictione vii[a].

a) Adest utrumque exemplar originale, in ipso instrumento memoratum, studio autem uni eidemque membranae inscriptum; dimidiatis nimirum litteris oblongioribus, quibus scripta est invocatio divini nominis, ita, ut earum media pars inferior in uno exemplari primum locum occupet, cum pars illarum superior, inversa tamen, in altero exemplari titulum regis excipiat. Utrique exemplari appensum erat sigillum ex filis sericis rubri et albi coloris; appendet autem etiam nunc in altero exemplari hic non exhibito, bene expressum, etsi in ora inferiori laesum; in primo namque massa tantum cerae concava dependet, cuius imago periit.

b) Indictio dicta caesarea, respondet anno indicato 1218.

c) Ineditum, extractum tamen apud Oefele II. 713. b. inter Aventini excerpta Pataviensia.

DCXXXVII.

Anno 1218. 30. Octob. apud Nuorinberc.

Fridericus II. rex Inferiori monasterio Ratisponae decem libras pecuniae, ad cameram regiam annuatim hucusque solvendas, remittit.

Fr(idericus) dei gratia Romanorum Rex semper Augustus et Rex Sicilie. Decet imperatoriam maiestatem ecclesiarum dei et locorum uenerabilium utilitatibus prouidere. et illius intuitu per quem reges regnant et principes dominantur eisdem munificentie

sue dexteram impertiri. Inde est igitur quod notum esse uolumus tam presentibus. quam futuris. quod nos pro salute nostra et pro remedio animarum diuorum Augustorum proienitorum (progenitorum) nostrorum remisimus et presentis scripti auctoritate condonauimus Abbatisse inferioris Monasterii Ratisponensis et eius successoribus in perpetuum. decem libras pecunie ratispone. quas libras dictum Monasterium Imperatoribus et Regibus romanis. ac nobis et camere nostre hucusque persoluit, et annuatim soluere tenebatur. volentes quod dicta Abbatissa et ei succedentes hanc nostram condonationem et remissionem de predictis decem libris semper habeant et pro firmo teneant, et nulli nostrorum successorum de eis respondere aut intendere teneantur. immo libere inde semper maneant et quiete. Statuimus igitur et presentis scripti auctoritate sancimus, ut quecunque persona alta uel humilis ecclesiastica uel secularis contra hanc remissionem et condonationem nostram ire presumpserit. in sue presumptionis uendictam iram omnipotentis dei et nostre regie maiestatis offensam se nouerit incurrisse. Ad cuius rei memoriam presens scriptum inde fieri fecimus et sigillo nostre maiestatis iussimus robborari. Huius rei testes sunt Th. treuerensis Archiepiscopus. O. Wirciburgensis. Episcopus. Lodowicus dux bauarie palatinus Comes Reni. Th. dux Lotheringie. Comes Burcardus de mannisfelt. Hermannus et Heinricus Comites de Hartisburc. Euerardus et vlricus Comites de Helfeistein (Helfenstein). Anselmus marescalcus de iustingen. H. de niffen. Ri͡cus Camerarius et quam plures alii.

Ego Conradus Metensis et Spirensis Episcopus. Imperialis Aule Cancellarius. vice domini Sifridi Maguntini Archiepiscopi et tocius Germanie Archicancellarii recognoui. Datum apud Nuorinberc. Anno dominice incarnationis Millesimo ducentesimo Octauo decimo. tercio Kalendas Nouembris. Indictione Septima.

a) Sigillum, in ora ac inscriptione sua nonnihil laesum, appensumque ex duplici faciola ex filis sericis flavi ac fusci coloris contexta, nunc disruptis plerisque filis parti cuidam filorum flavi coloris adhaeret.

b) Indictio, quae caesarea dicitur, respondet anno indicato 1218.

c) Ineditum.

DCXXXVIII.

Anno 1218. ad finem mensis Octob. aut Decembr. apud Nurimberg.

Fridericus II. rex iudici suo in Egrensi provincia significat gratiam, monasterio de Waltsas (Waltsassen) a se concessam, ut ipse iudex, non exspectato provinciali iudicio, praedictae ecclesiae iudicium et iustitiam de ablatis faciat.

F. (Fridericus) dei gratia romanorum rex semper augustus et rex sycilie. fidelibus suis. ivdici et ministerialibus presentibus et futuris in egerensi prouincia constitutis. gratiam suam et omne bonum. vniversitati uestre significamus. abbati et conuentvi de waltsas pro remedio anime nostre illam nos gratiam indulsisse. uidelicet quocienscumque eos ab aliquo spoliari contigerit. sive alta sit persona illa uel humilis non exspectato provinciali ivdicio statim ivdex prouincie nostra plenaria usus potestate. predicte ecclesie ivdicium et ivsticiam cogat fieri de ablatis. Quod siquis facere neglexerit uel contempserit post xiiii. dierum datas inducias. sciat se gratie nostre privatione dampnatum. talemquę proscriptione publica a ivdice provincie puniri atque denvnciari precipimus. et modis omnibus ad restituenda cogi ablata. nobis nichilominus debite satisfacturus. Hac autem forma ivdicij super ablatis. predictos fratres perpetua donatione mvnimus factumque presentis sigilli nostri impressione confirmamus. Datum apud nvrimberg. Anno dominice incarnationis M°. cc°. xviii°.

a) Sigillum, quod appendebat, periit cum ipso segmento membra-

naceo, cui in membrana inferius, olim saltem, complicata inserendo praeparata restat incisio.

b) Indictio non est expressa, similiter desunt dies ac mensis. Ex loco tamen Nurimberg desumitur, ad finem alterius mensium Octobris aut Decembris hoc instrumentum pertinere, quibus hoc anno rex illic morabatur.

c) Ineditum.

DCXXXIX.

Anno 1218. mense Decembr. apud Nuorenberc.

Fridericus II. rex Coenobio Steingadensi ecclesiam in Schardis donat.

a) Sigillum, in ora sua et in sua inscriptione nonnihil laesum, appendet ex duplici funiculo ex filis sericis rubri et albi coloris contexto.

b) Indictio respondet anno indicato 1218.

c) Editum in Mon. Boic. VI. 508. num. 22.

d) Originali adiacent duae copiae antiquitus vidimatae inter annos 1251—1260; prima ab Heinrico (IV.) episcopo Curiensi, altera a Chunrado (I.) praeposito de Raitenbuch, et Cunrado milite de Swanegowe, deperditis tamen eorum, quae appendebant, sigillis. Notandum autem, in utraque copia nomen Comitis de Dilingen rectius Hartmannus, legi, quod in Originali minus accurate Harmannus scriptum est.

DCXL.

Anno 1219. 28. Maii. apud Erbipolim (Herbipolim).

Fridericus II. rex monasterium Castellense in suam et imperii specialem defensionem recipiens, eiusque possessiones confirmans, concedit ei liberam electionem advocati, quem illi secundum privilegium Innocentii Papae II. rex ipsiusque successores ad petitionem abbatis et fratrum eius constituent.

a) Sigillum fere integrum ac bene expressum appendet ex filis sericis rubri et albi coloris. Adest etiam copia perantiqua, vix non coaeva ac vidimata, tacito quidem recognoscentis nomine, residuis tamen sigilli eius, ope segmenti membranacei appensi vestigiis.

b) Notae chronologicae inter se concordant.

c) Editum in Mon. Boic. XXIV. 325. num. 10.

DCXLI.

Anno 1219. 1. Junii. apud Nurinberc.

Fridericus II. rex consensu et ad preces Mahthildis abbatissae superioris monasterii in Ratispona, quae per sententiam principum aduocatias de Tegirnheim et aliorum locorum nominatorum, ab Ulrico de Bentlingin liberas evicerat, easdem aduocatias Ludewico duci Bawariae, palatino comiti Reni, committit.

Fridericus. secundus dei gratia Romanorum rex semper augustus et rex Sicilie. Notum facimus vniuersis imperii fidelibus tam presentibus quam futuris. quod cum dilecta nostra Mahthildis abbatissa superioris monasterii in Ratispona. coram nobis per sententiam principum aduocatias de Tegirnheim. Buolinhouin. Otmaringin et Nanticingin cum aliis aduocatiis quas Vlricus de Bentlingin et quidam alii iniuste sibi uendicauerant liberas et absolutas ei esse euicisset. nos easdem aduocatias de consensu et ad preces prememorate abbatisse concessimus et commisimus dilecto et consanguineo nostro. L. illustri duci Bawarie palatino comiti Reni tenendas et protegendas secundum iusticiam et tenorem priuilegiorum ipsius ecclesie. et quod de ipsis aduocatiis infeudando obligando seu alio aliquo modo nil umquam licitum sibi sit distrahere uel alienare. Ad cuius Rei euidentiam presentem paginam conscriptam sigillo nostro iussimus communiri. Testes hii sunt. Chunradus Metensis et Spirensis Episcopus imperialis aule Cancellarius. Vlricus Pataniensis Episcopus. Bernhardus dux Carinthie. Hermannus Machio (marchio) de Badin. Ebirhardus de Ebirstein. Comes Kalhous de Kircperc. Henricus de Lapide. Gotefridus de Arnisperc. et alii quam plures.

Datum apud Nuorinbere. Kalendis Junii. Indictione septima.

a) Sigillum fractum est in plures partes. Fragmentis aliquibus deperditis, restant quatuor fragmenta, filis sericis purpurei coloris et membranae adhaerentia, quae sibi iuncta aliquas litteras inscriptionis incipientis, nec non pectus cum sinistra manu ac dextro pede regis exhibent.

b) Annum non expressum indigitat Indictio.

c) Editum in Zirngibl Reihe der Aebtissinen v. Oberm. 29. et in Ried Cod. dipl. Rat. I. 321. num. 338. qui ad finem numeri eiusdem notat, se vidisse sigillum totum adhuc, sed nonnichil laesum.

DCXLII.

Anno 1219. 14. Septemb. apud Hagenowe.

Fridericus II. rex villae Anvilrre iura ac privilegia civitatis Spirensis indulget, terminos civitatis assignat, atque in favorem castri sui illi imminentis Triuels propriam monetam, nec non proprium habere parochum concedit.

Fridericus secundus Dei gracia Romanorum Rex semper Augustus et Rex Sicilie. Sicut Regum et principum est sibi subjectos gubernare et Regere. ita quoque ipsis ob excellentiam a rége Regum et domino dominantium sibi concessam incumbit eosdem pietatis affectu fovere. et manu protectionis a pravorum hominum incursu et violentia defendere et tueri. Hac igitur consideratione habita uniuersis imperii fidelibus tam presentibus quam futuris duximus innotescendum. quod ad imitationem proavi nostri Friderici quondam incliti Suevorum Ducis et aliorum progenitorum nostrorum Villam nostram Anvilrre pro Villa morsbrunnen concambio commutatam et homines in ea nunc et imposterum perpetuo habitantes sub speciali gracia et protectione recipimus

cipimus et ob diuine Magestatis reverentiam castrique imminentis singularem dilectionis prerogativam plene sinceritatis affectu intendimus confovere. Unde jam dicte villae nostre cum habitatoribus suis libertatem perpetuam indulgemus. et jus legemque ciuilem ad instar legum. ciuilium spirensis ciuitatis quemadmodum ipsi data eis optione desiderarunt. statuimus hoc et superaddentes ut nullus umquam in ea uilla habitantium ius capitale dare cogatur. sed nec illud jus quod uulgo dicitur Buteil. nec Teloneum quod uulgo dicitur zoll infra terminos regni quisquam ex illis dare tenebitur. Hoc etiam addimus ut siquis consortium ciuilitatis ibidem adeptus fuerit. statim post id factum nulli aduocato subjacebit. et qui annum ibi adepta ciuilitate exegerit si seruitutis conditione cuiquam subjectus fuerit nec ille eum ipso anno repetierit postmodum facultatem repetendi ipsum non habebit. Siquis etiam ad hanc uillam fugantibus eum inimicis confugerit. pacis tranquillitate securus gaudebit. Terminos quoque ciuitatis assignamus. a plaga orientali terminum usque Sibeldingen. A plaga occidentali drussufele. Ab austro Menechinwillare. A septentrione usque winkinuels. Siquis terminos uim inferendo cuiquam temeraverit. dignam satisfactionem ciuibus et causidico huius uille exhibebit. Hec legum statuta sepe dicte uille indulgemus. et ipsius ecclesie decimationem totius predii nostri prefate ville censum persoluentem. ad honorem omnium sanctorum specialiter autem ob reuerentiam sancte Fortunate uirginis et martyris attribuimus. ut prouisor immo ipse pastor ecclesie usufructuario inde Deo ac sanctis ibidem in propria persona non uicarius deserniat. et nostri memoriam et omnium parentum nostrorum et heredum dignis missarum celebrationibus iugiter habeat. et ut ciues predicti anniuersarium obitus nostri diem solempni recolant frequentatione. Indulsimus etiam eis propriam facere monetam et habere. ut quod ex ea prouenerit. super castrum nostrum trifels seruiat. Si quis etiam ciuium uxorem de alia aduocatia duxerit. aduocatus ducte ductam marito liberam et sine querimonia dimittet. Ad huius autem facti nostri certitudinem hanc paginam inde conscriptam sigillo nostro iussimus insigniri. Testes huius rei sunt. Chunradus metensis et spirensis Episco-

pus Imperialis aule cancellarius. Henricus basiliensis Episcopus. Hugo abbas morbacensis. Comes Sibertus de werda. Comes Hartmannus de wirtinberch. Anshalmus marscalcus de iustingen. Ebirhardus dapifer de walburc. Chunradus de wintirstetin. et alii quam plures. Acta sunt hec anno incarnationis dominice millesimo ducentesimo decimo nono. XVIII. Kal. Octobris. Indictione. VIII. Datum apud Hagnowe. Kal. et Indictione prescriptis.

a) Sigillum appendet illaesum.

b) Indictio, quae caesarea dicitur, hic decem diebus anticipata, respondet anno Chr. expresso.

c) Editum in Joannis Spicilegio 453. n. 6. et paulo antea in deductione: Ausführlicher Bericht über die Steuer der Stadt Annweiler. Zweibrücken 1723.

d) Authographum in archivo civitatis Annweiler asservatur.

DCXLIII.

Anno 1219. 8. Novembr. apud Nuoremberch.

Fridericus II. rex carissimae suae civitati Nuremberch antiqua iura, a divis praedecessoribus ac progenitoribus suis illi tradita, renovat, speciatim exprimit et confirmat.

In nomine. Sancte. et. indiuidue. Trinitatis. Fridericus. secundus. diuina. fauente. clementia. Romanorum. Rex. et. semper. Augustus. et. Rex. Sicilie. (*Chrismon.*) Cum ex debito regie eminentie. omnium imperii fidelium iura. pio debeamus et uelimus fauore tueri atque gubernare. ex habundanti serenitatis nostrae beniuolentia. eorum intendimus iura non solummodo roborare. uerum quoque regali augere potentia. quorum continua obsequia

nobis ex suis meritis grata admodum sunt et accepta. Ad euidentiam igitur specialis gratiae ac dilectionis quam gerimus ad karissimam ciuitatem nostram Nuremberch. antiqua iura. a diuis predecessoribus ac progenitoribus nostris inclitis Romanorum imperatoribus et regibus semper Augustis eidem loco tradita. non solummodo confirmamus. immo si quem habere uidentur deffectum. Cum locus ille nec habeat vineta. neque nauigia. immo in durissimo situs sit fundo. De mera benignitate subplemus. statuentes et pro futuris temporibus incommutabiliter obseruari sanctientes. Quod quilibet eiusdem loci Ciuis. nullum habere debeat aduocatum preterquam nos. et nostros successores. Romanorum Reges. et imperatores. Item Quicunque ciuis antedictae Ciuitatis fecerit se alicuius Muntman. tam ciuis ille. quam Qui hoc modo receperit eum. gratiam nostram demeruit. et in utroque pax non uiolatur. Item nemo Aliquem ciuem loci illius duello impetere debet. in toto Romano imperio. Item quicunque alicui ciui Nurembergensi aliqua bona sua. siue predia siue feoda obligauerit Aut inpignorauerit. Quocunque bona illa obligata deuoluentur. siue ad dominos. seu ad heredes. ciuis ille cui antea fuerunt obligata in quieta permaneat possessione. quousque a successore redimantur. Item Quicumque aliquem Nuorembergensem bonis suis. siue prediis. siue feodis quocunque modo inbeneficiaverit. si forte Dominus feodi aliquo tempore illi feodum negauerit. vel si aliquis ipsum ciuem super hoc impecierit. Et ciuis cum suis conciuibus testimonio legitimo comprobauerit. se esse inbeneficiatum. in quieta permaneat possessione. Item nullus Dominus. aliquem Nurembergensem compellere debet. ad ius. Quod appellatur. Lehenreht. Item Quicumque Dominus aut alius Creditor alicui. Nuorembergensi accommodata reddere renuuerit. mansionarius illius. aut mercator. vel suus voitman. erit pignus Nuorembergense. Nullus Nuorembergensis. sit alicuius hominis Gaphant. de iure. nec suus Mercator pro alio. Item Quicquid Aliquis Norembergensis delinquit pro quo delicto puniendus esset in persona aut in rebus. si satisfecerit sculteto nostro. nulli amplius respondere debet. de hoc delicto. et gratiam nostram percipiet. Ad hec Ciuibus loci sepedicti talis gratia pro iure ab omnibus

predecessoribus nostris inclitis Rom. Regibus tradita et indulta dinoscitur. quam nos quoque approbamus. vt si Dominus imperii. ab ipsis stevram exiget. non particulatim Sed in communi. quilibet pro posse suo persoluere debeat. Item in nundinis Werdae. ciuis Nuorembergensis cum Denariis Nuorembergensibus. de iure cambiet. et Emet aurum et argentum. et nemo prohibebit. Similiter in nundinis Nordelingen. Cum Denariis Nuorembergensibus. ement et cambient aurum et argentum. Et Magister Nurembergensis monetae illuc ibit si uoluerit. et Denarios sue monete ibi formabit. Nullus Nuorembergensis in celebratione curie Regalis ibidem. de aliquibus rebus suis soluet theloneum. In ascha. Nurembergenses non magis soluent thelonei De rebus suis. quam Nauta de naui sua. De Ratispona usque Pattauiam. nullum soluent theloneum. In ciuitate wormatiensi. in festo Sancti Johannis Baptiste. si unus Nuorembergensis. Dabit ibidem libram unam piperis. et duas Cirothecas. Anno illo nichil aliud soluent vel amplius Nuorembergenses. In ciuitate Spirensi nichil soluunt Nuorembergenses. Et econuerso Spirenses nichil soluunt apud Nuoremberch. Vt igitur hec nostrae renouationis largitas. et confirmationis sanctio. perpetuum recipiat uigorem. atque inposterum inviolabiter (inviolabiliter) obseruetur. hoc scriptum. inde fieri iussimus sigillo Regie maiestatis communitum. sanctientes. et sub interminatione Gratiae nostrae districtius. nec non sub periculo rerum et personarum precipientes. ne vlla omnino persona. humilis vel alta. secularis siue ecclesiastica. vllo umquam tempore ei contradicere presumat. vel aliquo ausu temeritatis contrauenire. Testes. Eberhardus. Salzburgensis ArchiEpiscopus. Otto. Frisingensis Episcopus. Hartwicus. Eistetensis Episcopus. Sifridus. Augustensis Episcopus . . . . . Aquensis prepositus. Lodwicus. Comes palatinus Reni. et Dux bawarie. Liupoldus. Dux Austrie et stiriae. Bernhardus. Dux Karinthie. Comes Egno Junior de Vrach. Hainricus nobilis De Niffe. Comes Chuonradus Burcrauius de Nuoremberch. . . . . . Marchio De Baden. Anselmus De Justingen. Marescalcus Imperii. Ph. (ilippus) de bonlandia. et alii plures. Signum Domini Friderici (*Monogramma*) Romanorum Regis et semper Augusti et gloriosi Regis sicilie in per-

petuum. Ego Chuonradus Metensis. et spirensis Episcopus. Imperialis aule Cancellarius. vice Domini Sifridi. Sanctae moguntinae Sedis Archiepiscopi. ac totius Germaniae Arcicancellarii. recognoui.

Actum Anno Incarnationis Domini Millesimo. Ducentesimo. XVIIII°. Regnante Piissimo Domino nostro Friderico. secundo. Diuina fauente Clementia Romanorum Rege. semper Augusto. et Glorioso Rege Siciliae Anno Romani Regni ipsius septimo. Sicilie vero XXII°. feliciter. Datum apud Nvorembërch. Anno suprascripto VI°. Idus Novembris. Septime Indictionis.

a) Sigillum integrum appendet ex filis sericis.

b) Notae chronologicae omnes inter se conveniunt.

c) Editum in Wölkern Historiae Norimb. diplom. Prodromo p. 9—12. cum commentario amplissimo, in Tolner Cod. diplom. 68., in Schütz hist. Brandenburg. sylloge 58. num. 24., in Lünig parte special. continuat. IV. Theil II. p. 85., in Murr commentat. de re diplom. Friderici II. 69. Adest similiter specimen totius instrumenti a Joh. Guill. Stoer Noriberg. 1746. sculptum.

d) Membrana instrumenti originalis duobus locis exesa lacunas habet, ope copiae antiquae ac libri copialis ab editoribus et ex his nunc suppletas, cursivis litteris indicatas.

DCXLIV.

Anno 1219. 25. Novembr. apud Nuremberch.

Fridericus II. rex Chuonrado Ratisponensi episcopo civitatem Ratisponam cum omni iure restituit, quod Ratisponenses episcopi hactenus in ea ab imperio habuerunt; fontes quoque Salinarum et fodinas cuiuscumque generis metallorum ecclesiae Ratisponensi et episcopo Chuonrado confert, inventas aut inveniendas in fundis eiusdem ecclesiae aut haereditarii patrimonii ipsius dicti episcopi.

In. nomine. sancte. et. indiuidue. Trinitatis. amen. Ego. Fredericus. dei. gratia. Romanorum. rex. semper. Augustus. et. rex. Sycilie. in. perpetuum. Licet dilecti fideles nostri principes fidelitate obligati sint maiestati nostre regie. decens tamen et honestum fore reputamus. ut specialibus eos exhibitionibus. et benefactis excitemus. ad diligendum nos sincerius. nam lentescere solet affectus. quem non fouet familiaritas. et non firmat beneficium aut beniuolentia singularis. pensantes ergo ardua obsequia. que Ratisponensis ecclesia progenitoribus nostris et nobis impendit fideliter. recompensanda ea duximus sue deuotioni beneficio speciali. Sane omne ius. quod episcopus Ratisponensis quiscumque hactenus in ciuitate Ratisponensi ab Imperio habere consueuit. et honestas consuetudines. quas Ciues eiusdem Ciuitatis euentu qualicumque ad nostram potestatem retorserant. dilecto Consanguineo nostro Chuonrado Ratisponensi episcopo recognouimus. et plene restituimus. uolentes eandem Ciuitatem uniuersaliter sub antiquo iure ipsum respicere. Imperio conseruandam. Fontes quoque Salinarum et cathmias siue materias. auri. argenti. plumbi. cupri. siue aliorum metallorum cuiuscumque generis. in possessionibus ecclesie Ratisponensis uel in fundis quocumque iure dominatus aut pa-

tronatus. ad eandem ecclesiam Ratisponensem pertinentibus. inuentas et inueniendas. ipsi ecclesie Ratisponensi perpetualiter contulimus. inuentas autem et inueniendas in fundis hereditarii patrimonii ipsius episcopi Chuonradi sibi specialiter contulimus iure feodi. et eas. ut predistinctum est. utriusque tam ecclesie uidelicet. quam ipsius episcopi usibus. presenti scripto nostre maiestatis. inuiolabiliter confirmauimus. sicut et firmum uolumus permanere. Propter maiorem autem firmitatem nomina testium, qui huic nostro facto interfuerunt. duximus esse subnotanda. Testes autem hii sunt. Otto dux Meranie. Comes Guncelinus de Krozuk. Anshelmus Marscalcus. Eberhardus de Sluzzelberch. Ratoldus de Perg. Liupoldus et Hildeboldus fratres de Grindelah. Hawardus de Outingen. Goezwinus ante portam. Chuonradus de Schrotshoven. Heinricus de Eberspiunde. Ruodigerus thelonearius. Liupoldus Prager. Baldewinus ante urbem et alii quam plures.

Signum. domini. Friderici. secundi. Romanorum. regis. inuictissimi. et. regis. Sycilie. *(Monogramma.)*

Ego Chuonradus Metensis et Spirensis episcopus. Imperialis aule Cancellarius uice domini Sifridi Moguntini archiepiscopi et totius Germanie archicancellarii recognoui. Acta sunt hec anno dominice Incarnationis. M. CC. XVIIII. Indictione VIII. regnante domino Frederico secundo Romanorum et Sycilie rege glorioso. anno regni eius in Germania VII. Sycilie uero XXII. Datum apud Nurenberch. septimo Kalendas Decembris. Indictione prescripta.

a) Sigillum illaesum et bene expressum appendet ex filis sericis rubri coloris.

b) Notae chronologicae, ex quibus Indictio caesarea est, omnes inter se conveniunt.

c) Editum in Ried cop. didl. Ratisb. I. 323. num. 340.

DCXLV.

Anno 1219. 26. Novemb. apud Nuorenberc.

Fridericus II. rex Lodowico duci Bawariae, palatino comiti Reni, eiusque haeredibus omne genus metalli, quod in terris patrimonii et feudi ipsius repertum fuerit, in rectum feudum concedit.

FRIDERICUS SECUNDVS dej gratia Romanorum Rex semper Augustus et Rex Sicilie. Dignum est et consentaneum rationj, ut hij qui ad exaltationem nostram, uotis fidelibus et seruitijs preclaris aspirant, a munificentia nostra ampliora beneficia consequantur. Hac itaque consideratione inductj, vniuersis Imperij fidelibus tam presentibus quam futuris notum facimus, quod nos attendentes sinceram fidem et deuotionem nec non et obsequia que dilectus consanguineus noster Lodowicus dux Bawarie palatinus Comes Renj maiestatj nostre frequenter exhibuit et inantea poterit exhibere. ex certa scientia et de mera liberalitate nostra, donauimus sibi et heredibus suis et in rectum feudum concessimus omne genus metalli tam in auro et argento, quam in alijs, quod in terris patrimonij et feudj suj fuerit repertum. cum omnj iure et utilitate exinde proueniente, et quam nos et Imperium percipere deberemus. Statuimus igitur, et auctoritate regia districte precipimus, ut nulla umquam persona alta uel humilis, ecclesiastica uel secularis, contra hanc nostram concessionem uenire presumat. Quod qui presumpserit offensam nostram et grauem indignationem incurret et pro pena temeritatis sue centum libras aurj componat. quarum medietas Camere nostre altera uero passis iniuriam persoluatur. Ad hujus autem nostre donationis et concessionis memoriam presens priuilegium inde scribj et Sigillo magnificentie nostre iussimus communirj. Huius rej testes sunt. Conradus Ratisponensis episcopus. Otto Frisingensis episcopus. Otto dux Meranie palatinus Comes Burgundie. Comes Conradus de

de Mosburc. Geuehardus làngrauius de Luckinberc. Diepuldus frater eius. Anselmus Marscalcus de iustingen. Ramungus de Swabahc. Albertus lupus. Albertus Rindismul. et alij quam plures

Ego Conradus Metensis et Spirensis episcopus Imperialis âule Cancellarius. vice dominj Syfredj Maguntine sedis archiepiscopi et totius Germanie Archicancellarij recognouj. Acta sunt hec anno dominice Incarnationis Millesimo ducentesimo nonodecimo. Indictione Octaua. Regnante domino nostro Friderico dej gratia illustrissimo Romanorum Rege semper Augusto et Rege Sicilie. Anno Regni eius in Germania septimo, et In Sicilia uicesimo secundo feliciter Amen.

Datum apud Nuorembere sexto kalendas Decembris, Indictione prescripta.

a) Sigillum periit, superstite duplici funiculo serico purpurei coloris, ex quo dependebat, massa cerae posterioris avulsa et separatim adiacente.

b) Notae omnes chronologicae inter se conveniunt, ex quibus indictio est dicta caesarea.

c) Editum in Freheri Origin. Palat. parte II. p. 81, c. 17., in Scheid Orig. Guelf. III. 653, et in Aettenkhofer k. Gesch. der H. v. Bayrn 159. num. 2.

DCXLVI.

Anno 1219, nobis, antiquis 1220, 29. Decembr. apud Augustam.

Fridericus II. rex ecclesiae Sancti Johannis (monasterio) Staingaden praedium Chinderiet confert et donat, quod sibi Heinricus de Ebenhouen transmisit et donavit.

F. dei gratia Romanorum Rex semper Augustus et Rex Sicilie. Cum ex debito Regie Maiestatis omnia que ad honorem et commodum ecclesiarum dei scimus esse profutura promovere teneamur. ea sincero affectu per omnia proſequi cupientes ubicumque ad nostram deuenerint presentiam ad effectum perducere uolumus. et de futuro cautelam adhibere nostre protectionis. Hinc est quod omnibus presens scriptum respicientibus notum esse cupimus quod Heinricus de Ebenhouen predium suum jn chinderiet cum omnibus pertinentijs suis per manum fidelis nostri de Tannenberc Berhtoldj transmisit ad nos et nobis donauit omne Jus et proprietatem quod jn eo habebat nobis penitus resignando. Rogans vt nos eandem proprietatem et donationem Ecclesie Sanctj Johannis jn Stangadem (Staingadem) conferremus. Nos quoque iuxta peticionem suam iam dictum predium contulimus et donauimus Ecclesie antedicte cum omni Jure ad ipsum pertinente. vt autem jn posterum predictj. V. successoribus aut aliquo aliorum sepedicta Ecclesia grauamen subire jn ipso predio non timeatur. sigilli nostri munimine idem donum propensius confirmauimus appositis testibus talem donationem nobis datam et a nobis Ecclesie prenominate jnspicientibus jn nostri presentia. Hij testes sunt. Otto frisingensis Episcopus. Vlricus patauiensis Episcopus. Bertoldus de Nifen. Heinricus de Nifen. Berhtoldus de tannenberc. Eberhardus dapifer de tanne. Engelscalcus et Hermannus de hageneberc. et Alij quam plures. Datum apud Augustam Anno dominice jncarnationis Milles. cc. xx. ıııj. kal. januarij. Indictionis vııj.

a) Sigillum, quod appendebat, periit cum segmento membranaceo, cui praeparata erat incisio in membrana inferius complicata adhuc conspicua.

b) Indictio et ipse annus chr., olim à 25. die mensis Decembris incipientes, respondent nostro anno 1219. Sequenti anno 1220 eodem die 29. Decemb. Fridericus II., accepta imperiali unctione, in regno suo Neapolitano sive Siciliano morabatur, titulo imperatoris constanter usus: testis insuper primus hic nominatus, Otto (II.) episcopus Frisingensis vita excesserat 1220. 17. Maii.

c) Ineditum.

DCXLVII.

Anno 1220. ex nostro computu, ex Florentino 1219. 4. Januar. apud Wingarten.

Fridericus II. rex ecclesiae Outtenburensi libertatem, ab antiquis regibus et imperatoribus illi collatam confirmans, privilegium a Friderico I. avo suo an. 1171. 7. Maii concessum, renovat ac inserit; quia vero advocatiam Outenburensis ecclesiae, per Conradum abbatem sibi in feudo traditam, filio suo Heinrico, duci Suevorum et rectori Burgundiae concessit, leges advocato eiusque ministro statuit, gratiasque novas addit, ut ministerialibus liceat feuda, ad imperium seu ducatum spectantia, dare ecclesiae praedictae, et ut ad preces abbatis minister advocati, quidquam nequiter agens, debeat amoveri.

IN Nomine Domini Dei eterni, et saluatoris nostri JESV Christi. FRIDEricus secundus diuina fauente clementia. Romanorum

Rex semper Augustus, et Rex Sicilie. Si loca religiosa, et ea que diuinis sunt cultibus deputata, Regum seu Imperatorum felicium predecessorum nostrorum donis ditata sunt et priuilegiis roborata. dignum iudicamus et honestum, dona ipsa et priuilegia in perpetuum confirmare. Notum itaque fore volumus omnibus Imperii nostri fidelibus tam presentibus quam futuris, quod nos Outtenburnensis Ecclesie libertatem, ab antiquis Regibus et Imperatoribus sibi collatam, nequaquam infringere, aut diminuere; sed cohroborare et ampliare potius cupientes, scriptum predecessorum nostrorum Lotharii et domini Friderici aui nostri Imperatorum felicis memorie, propter veritatis euidentiam, placuit nobis in presenti pagina interserere, vt deinde nostre traditionis et filii nostri Henrici Sueuorum ducis et Rectoris Burgundie possimus edicta, ordinatione apponere competenti. Est autem huiusmodi scriptum Imperatoris Lotharij. „Priuilegia venerande ac sancte Congregationis Outtenburnensis. Cenobij etc.“ Vt igitur tam domini Imperatoris Lotharij scriptum ad quam domini Friderici Aui nostri imperatoris memorie felicis edictum, omni euo ratum conseruetur et firmum, et à nulla persona seculari vel Ecclesiastica valeat imutari (immutari). eorum priuilegia duximus perpetuo confirmanda. Et quia insuper Aduocatiam prefate Outtenburnensis Ecclesie in feudo per Conradum Abbatem eiusdem monasterii nobis traditam et concessam, supradicto filio nostro duci Sueuorum et Burgundie Rectori concessimus, statuimus, vt aduocatia ipsa nullo modo alienetur. sed eidem duci filio nostro dabitur annuatim de qualibet Huoba sita in ea parte, que Geu dicitur modius tritici, et modius siliginis, et agnus, vel decem et octo denarij, et de qualibet Huoba sita in parte illa, que Tan dicitur maltarum auene, et agnus, uel decem et octo denarij. de villa verò Outtenburnensi dabuntur annuatim sex libre in collecta. Indulsimus etiam vnâ cum ipso filio nostro, vt liceat ministerialibus, et à nobis feuda habentibus ad Imperium seû ducatum spectantia, dare ecclesie Outtenburnensi ea pro suis animabus. Item si minister eiusdem filij nostri super ipsa ecclesia constitutus, circa ipsum monasterium aliquid nequiter egerit, ad preces abbatis debeat amoueri. Ad cuius rei perpetuam firmitatem pre-

sens priuilegium inde fieri fecimus sigilli nostri munimine roboratum. Huius rei testes sunt, Henricus maior Constantiensis prepositus. Imperialis Aule Protonotarius. Conradus Burgrauius de Nuorembero. Conradus de Lovbon. Euirhardus dapifer de Tan. Conradus et Euirhardus de Wintersteten. Burchardus de Hohenburg. Henricus et Volricus de Shonegge. Wolfsatil. Haldewanc. Suigerus de Mindelbero. Ortolfus constantiensis canonicus. Walterus de Egge. et alij quam plures. Datum apud Wingarten. Anno dominice Incarnationis, Millesimo ducentesimo, nono decimo. pridie Nonas Januarij. Indictione Octaua. Regnante domino nostro Friderico Illustrissimo Romanorum Rege semper Augusto. et Rege Sicilie. Anno verò Romani Regni eius in Germania octauo, et in Sicilia, vicesimo secundo. feliciter. Amen.

a) Sigillum in ora sinistra nonnihil laesum appendet ex filis sericis viridis, rubri et albi coloris, quorum tamen pars maxima est disrupta.

b) Annus ex calculo, dicto Florentino 1219, notatus, tuncque respondens nostro anno 1220, sicuti omnes reliquae notae chronologicae inter se conveniunt.

c) Editum im tausendjährigen Ottobeyren 87 et 88. et in Feyerabend Ottenbeurens Jahrbüchern II. 834. num. 9. cnfr. S. 322 — 326.

DCXLVIII.

Anno 1220. 26. April, apud Frankenfort.

Fridericus II. rex, qui imaginem monetae Nurembergensis secundum imaginem monetae Ratisponensis fieri prius permiserat, nunc in gratiam civitatis Ratisponensis et totius Bawariae hoc fieri prohibet, perpendens damna gravissima, quae eiusmodi similitudinibus proveniunt.

In. nomine. sancte. et. indiuidue. trinitatis. amen. Fredericus secundus. dei. gratia. romanorum. Rex. semper. augustus. et. Rex. Sycilie. omnibus. in. perpetuum. Quia frequenter edictum speciale serpere solet in detrimentum uniuersitatis. et quod statuitur ad tempus. obseruatur in euum. indempnitati omnium atque singulorum secundum equitatis normam prospecturi. nihil quod equitati obuiet. et fidelibus nostris dampnum seu grauamen subroget. statuere uolumus. immo taliter a nobis. uel a quocumque statutum irritare semper studebimus. maxime cum de maiestatis nostre gremio. non solum emanare non debeat quicquam iuri contrarium. uerum limes equitatis et iustitie a nobis cum decenti districtione. summo firmitatis robore ampliari. Sane inducti ipso equitatis zelo. ac prece obsequiisque dilectorum consanguineorum et fidelium nostrorum Chvonradi uenerabilis episcopi ratisponensis et Lodewici illustris comitis palatini Reni. ducis bawarie. imaginem monete nvrenbergensis. quam secundum imaginem monete ratisponensis. fieri permiseramus. immo statueramus. omitti et deleri fecimus. statuentes. ne de cetero. neque temporibus nostris. neque postea. aput Nvrenberch moneta fiat. que contineat imaginem similem imagini monete ratisponensis. sed aliam ab ista tam alienam. ne aliqua similitudo imaginum contuentibus. de ipsis ingerat ambiguitatem. Idem quoque districte inhibemus per

omnes ciuitates bawarie. sub pena seuere ultionis. nolentes alios fouere in iniuriis. a quibus ipsi desistimus. maxime cum in talibus similitudinibus et tamquam idemptitatibus monetarum dampna lateant uniuersalia. et ex ipsis generalius proueniat dispendium prouinciis et hominibus. quam ex gwera. uel causa aliqua temporis siue aeris particulari. Ut autem huius nostre gratie beneficium. tam prefatis fidelibus nostris et eorum successoribus. et ciuitati Ratisponensi quam etiam toti bawarie. ratum permaneat in perpetuum. et irreuocabile ab omnibus nostris heredibus. et successoribus in imperium. presentem paginam inde conscribi fecimus. eamque sub notatione testium. et nostri Sigilli muninime roborari. Testes hii sunt. Sifridus moguntinus archiepiscopus. Theodoricus treuerensis archiepiscopus. Engelbertus coloniensis archiepiscopus. Albertus meideburgensis archiepiscopus. Hvgo leodiensis episcopus. Ekebertus Babenbergensis episcopus. Haertwicus Eihstetensis episcopus. Otto traiectensis episcopus. Heinricus Wormatiensis electus. Engelhardus Niwenbergensis episcopus. Heinricus Basileiensis episcopus. Heinricus dux Brabantie. Heinricus de Niffen. Anshelmus Marscalcus de justingen. Chvonradus de Werde et Volricus de Leren. aule nostre regie Camerarii et alii quam plures.

Signum. domini. Frederici. secundi. romanorum. regis. inuictissimi. et. regis. Sycilie. *(Monogramma.)*

Ego Chuonradus metensis et spirensis episcopus imperialis aule cancellarius uice domini Sifridi Moguntini archiepiscopi et totius Germanie archicancellarii, recognoui.

Acta sunt autem hec anno dominice incarnationis M^o^. CC^o^. XX. In. Dictione. Viiij^a^. Regnante domino Frederico secundo. Romanorum. et Sycilie rege glorioso anno regni eius in Germania. viii^o^. In Sycilia vero xxiii^o^. Data aput Frankenfort Sexto Kalendas Maii Indictione prescripta.

a) Bulla aurea, quam appendisse adhuc annis 1815 ac 1823 testantur novissimi scriptores, Ried in Cod. dipl. Ratisb. I. 326. ad

finem num. 341. et de Lang in Regestorum Volum. II. 104 hoc ipsum diploma recensens bullamque auream memorans, cuius tamen ipso instrumento nulla fit mentio, modo deest periitque; sola autem remansere fila serica viridis ac rubri coloris membranae inferius complicatae innexa.

b) Indictio unitate abundat; reliquae tamen notae chronologicae inter se conveniunt; ex annis nimirum regnorum ille regni Germanici ducitur à 6. Decembr. 1212. et alter regni Siculi a fine an. 1197. aut initio anni 1198. cum hic alias ducatur a mense Maii 1198; in hoc enim casu ultimo dicendum, annum regni Siculi aliquot diebus a scriptore diplomatis fuisse anticipatum.

c) Editum in Ried iam memorati Cod. dipl. Rat. I. 324. num. 341.

d) Desumtum ex archivo civitatis Ratisbon.

DCXLIX.

Anno 1220. 26. April. apud Frankefurte.

Fridericus II. rex in favorem principum ecclesiasticorum, sibi hactenus et nunc in electione filii sui Heinrici in regem assistentium, generali privilegio quaedam gravamina eorum tollit, circa spolia, thelonea et monetas, circa homines ecclesiarum et feoda earum, circa excommunicatos etc.

In nomine Sancte et individue Trinitatis Amen. Fridericus Secundus Dei gratia. Romanorum Rex. semper augustus. et. Rex. Sycilie. omnibus. in. perpetuum. Digna recolentes animadversione quanta efficacia et fide. dilecti fideles. nostri principes ecclesiastici nobis hactenus astiterint. ad culmen imperii nos promovendo. promotos in ipso firmando. et demum filium nostrum Heinricum in Regem

Regem sibi et Dominum benevole atque concorditer eligendo. censuimus eos per quos promoti sumus. semper promovendos. et per quos firmati sumus. una cum ipsorum Ecclesiis semper fore nostra defensione contra noxia queque Firmandos. Igitur quia in eorum gravamina quedam consuetudines et ut verius dicamus abusiones. ex longa perturbatione imperii. que per Dei gratiam nunc quievit et quiescet. inoleverant in novis Theloneis. in monetis. que se invicem ex Similitudinibus imaginum destruere consueverant in guerris advocatorum et aliis malis quorum non est numerus. Statutis quibusdam eisdem abusionibus obviavimus. primo promittentes. quod nunquam deinceps in morte cuiusquam principis ecclesiastici reliquias suas fisco vendicabimus. inhibentes etiam ne Laicus quisquam aliquo pretextu sibi eas vendicet. sed cedant Successori. si antecessor intestatus decesserit. cujus testamentum si quod inde fecerit. volumus esse ratum. Item nova Thelonea et novas monetas in ipsorum territoriis sive jurisdictionibus. eis inconsultis seu nolentibus non statuemus de cetero. sed antiqua Thelonea et jura monetarum eorum ecclesiis concessa. inconvulsa et firma conservabimus. et tuebimur. nec ipsi ea infringemus. nec ab aliis ledi permittemus. modis aliquibus. utpote monete turbari et vilificari (solent) similitudinibus imaginum. quod penitus prohibemus. Item homines quocumque genere Servitutis ipsis attinentes. quacunque causa se ab eorum obsequiis alienaverint. in nostris civitatibus non recepiemus (recipiemus) in eorum preiudicium. et idem ab ipsis inter se eisque â Laicis omnibus universaliter volumus observari. Item Statuimus. ne quis ecclesiam aliquam in bonis suis dampnificet occasione advocati eorundem bonorum. si dampnificaverit. dampnum in duplo restituat. et C. Marcas argenti Camere nostre solvat. Item si aliquis eorum vasallum suum qui eum forte offendit. jure feodali convenerit. et sic feodum evicerit. illud (illum) suis usibus tuebimur. et si ipse feodum de bona et liberali sua voluntate nobis conferre voluerit. recipiemus. amore vel odio non obstante. Quocunque autem modo. sive etiam ex morte infeodati principi ecclesiastico feodum aliquod vacare contigerit. illud auctoritate propria immo violentia. nullatenus invademus. nisi de bona voluntate liberalique con-

cessione sua potuerimus obtinere. sed cum effectu suis usibus studebimus defensare. Item sicut justum est. excommunicatos eorum. dum tamen ab ipsis viva voce. vel per litteras eorum vel per honestos nuncios fide dignos nobis denunciati fuerint vitabimus. et nisi prius absolvantur. non concedemus eis personam standi judicio. sic distinguentes. quod excommunicatio non eximat eos â respondendo impetentibus. sed sine advocatis. perimat autem in eis jus et potestatem ferendi Sententias et testimonia. et alios impetendi. Et quia gladius materialis constitutus est in subsidium gladii spiritualis. excommunicationem. si excommunicatos in ea ultra VI. Septimanas. perstitisse. praedictorum modorum aliquo nobis constiterit. nostra proscriptio Subsequetur non revocanda nisi prius excommunicatio revocetur. Sic utique aliisque modis omnibus iusto videlicet et efficaci judicio ipsis prodesse atque preesse. firmiter compromisimus. et ipsi versa vice. fide data promiserunt. quod contra omnem hominem. qui tali nostro judicio ipsis exhibendo violenter restiterit. nobis pro viribus suis efficaciter assistant. Item constituimus. ut nulla edificia. castra videlicet seu Civitates. in fundis ecclesiarum, vel occasione. Advocatie vel alio quoquam pretextu construantur. et si qua forte sunt constructa. contra voluntatem eorum quibus fundi attinent. diruantur regia potestate. Item inhibemus. ad imitationem avi nostri felicis memorie. Imperatoris Friderici ne quis officialium nostrorum in Civitatibus eorundem principum. jurisdictionem aliquam sive in Theloneis sive in monetis seu in aliis officiis qualibuscunque sibi vendicet. nisi per VIII. dies ante Curiam nostram. ibidem publice indictam. et per VIII. dies post eam finitam nec etiam per eosdem dies in aliquo excedere presumant jurisdictionem principis. et Consuetudines Civitatis. Quotienscunque autem ad aliquam Civitatum eorum accesserimus. sine nomine publice curiae nichil in illa juris habeant. sed princeps et dominus ejus. plena in ea gaudeat potestate. Sane quanto Fidem ampliorem predictorum Principum circa nos intelleximus. tanto excellentius eorum profectibus semper intendimus. prospicere. et quoniam acta hominum Oblivio inimica memorie. per longam temporum evolutionem Sepelire solet diligentia vigilantiori adhibita. hec nostre

gratie beneficia. ecclesiis impensa perpetuari volumus. Statuentes. ut heredes nostri. et Successores (in) imperio. ea rata conservent. et exequantur. et faciant. in Subsidium Ecclesiarum â Laicis universaliter observari. et ut futuris innotescant. et à presentium non excidant memoria sive notitia. ea fecimus huic pagine annotari. et paginam Subnotatione. nominum eorum qui interfuerunt principum videlicet. et Sigilli nostri munimine insigniri. Testes hii sunt. Sifridus mogontinus Archiepiscopus. Theodoricus Treverensis Archiepiscopus. Engelbertus Coloniensis Archiepiscopus. Albertus Meideburgensis Archiepiscopus. Cuonradus Metensis et Spirensis Episcopus. imperialis aule Cancellarius. Ekebertus Babenbergensis Episcopus. Cuonradus Ratisponensis Episcopus. Hartwicus Eihstetensis Episcopus. Heinricus Wormatiensis Episcopus. Otto Trajectensis Episcopus. Theodoricus monasteriensis Episcopus. Hwardus Leodicensis Episcopus. Engelhardus Niwenburgensis Episcopus. Heinricus Basiliensis Episcopus. H. Habelbergensis Episcopus. et alij quam plures.

Ego Chuonradus Metensis et Spyrensis (*Monogramma*) Episcopus imperialis aule Cancellarius vice domini Mogontini Archiepiscopi et totius Germanie Archicancellarii recognovi.

Acta sunt hec anno dominice Incarnationis M°. CC°. XX°. Indictione VIIII^a^. regnante Domino Friderico Secundo Romanorum et Sycilie Rege glorioso anno regni ejus in Germania VIII°. in Sycilia vero XXIII°. data aput Frankefurte VI°. Kal. Maij. Indictione prescripta.

a) Bulla aurea, quam appendisse novissimus adhuc scriptor copiae Saec. XVIII^vi^ ad finem eiusdem copiae testatur, modo deest ac periit; remansere tamen fila serica rubri ac flavi coloris, membranae inferius complicatae innexa.

b) Indictio unitate abundat; reliquae vero notae chronologicae inter se conveniunt.

13*

c) Instrumentum privilegii huius ex archivo Eichstadiensi desumtum, aliis tamen etiam episcopatibus concessum ac traditum, utpote generale, impressum habetur in Heda histor. episc. Traiect. 332. in Lünig parte general. continuat. II. 145. et spicileg. eccles. I. Theil 169. in Schannat hist. Wormat. Probat 101 in Senkenberg corp. iuris feudalis p. 547. 549. num. 13. et insertum privilegio Friderici II., quod 1234 concessum est archiepiscopo Mog. ap. Falkenstein Cod. Eichst. 62. n. 62. ap. Würdtwein subsid. dipl. IV. 402—405.

d) Facta huius exemplaris cum editis exemplaribus comparatione, praeter pauca quaedam ex oscitantia scriptoris hic omissa, potissima eorum differentia in nominibus ac ordine testium deprehenditur; nam Havelbergensis episcopus, erronee initiali H. hic indicatus, in editis omissus est, et Hugo episcopus Leodicensis, hic pariter erronee scriptus, in editis primum post archiepiscopos locum occupat. Notandum etiam, quod antiqua eius copia habeatur in libr. cop. n. 12. fol. 1. b. — 2. b.

DCL.

Anno 1220. 18. Maii. apud Hagnowe.

Fridericus II. rex Canonicis cathedralis ecclesiae concedit et dimittit advocatias de Aitingen, sub ea pensione, qua eas a patruo suo, Philippo rege, et postmodum habuerunt.

Fr(idericus) Dei Gratia Romanorum Rex Semper Augustus et Rex Sicilie Vniuersis Imperij fidelibus tam presentibus quam futuris gratiam suam et omne bonum. Insinuandum duximus Vniuersitati vestre quod nos dilecto Capellano nostro R. Maioris Augustensis Ecclesie Preposito et eiusdem Ecclesie Canonicis dilectis Fidelibus nostris pro Salute nostra et ob remedium animarum

progenitorum nostrorum concessimus et habendas dimisimus Aduocatias de Aitingen Sub ea pensione qua eas à Rege Philippo inclite recordationis patruo nostro et postmodum etiam iam dicti Prepositi antecessores habuerunt. Volentes ut nostris diebus Ecclesia Augustensis super aduocatijs illis eam habeat gratiam quam hactenus ab Antecessoribus nostris est assecuta. Quapropter mandamus Sub interminatione gratie nostre districte precipientes ut nullus sit qui de eisdem Aduocatijs aliquatenus se intromittat uel memorato Preposito aut Ecclesie Augustensi ammodo in ipsis dampnum inferat uel grauamen. Quod qui fecerit maiestatis nostre iram et offensam se non dubitet grauiter incursurum. Datum apud Hagnowe. Anno Incarnationis dominice. Millesimo Ducentesimo. Vicesimo. quinto Decimo. Kalendas Junij Indictione. Octaua.

a) Sigillum in parte superiori laesum, qua laesione caput regis, initium etiam ac finis inscriptionis periere, appendet ex filis sericis rubri coloris.

b) Indictio respondet anno indicato.

c) Ineditum, quamvis indigitatum paucissimis verbis à Braun in der Gesch. der B. von Augsb. II. 236., qui tamen plures de Rapotone summo praeposito affert notitias.

DCLI.

Anno 1220. 1. August. apud Augustam.

Fridericus II. rex monasterio Staingaden advocatiam bonorum eius in Sibenaich, a duce Welfone seu a Manegoldo (de Sibenaich) illi collatorum, ab impetitione Heinrici de Sibenaich liberam esse declarat, qui etiam coram rege huic iuri et actioni renunciat.

a) Sigillum, laesum in omni ora ac praecipue in parte superiori, qua laesione caput regis ac omnis fere inscriptio periere, appendet ex duplici funiculo, qui contextus est ex filis sericis rubri, viridis, albi ac purpurei coloris.

b) Indictio respondet anno indicato 1220.

c) Editum in Mon. Boic. VI. 510. num. 24. ubi p. 511. lin. 3. leg. Gebezo.

DCLII.

Anno 1220. 7. August. apud Augustam.

Fridericus II. rex principibus suis, Eckeberto Babenbergensi et Ottoni Herbipolensi, episcopis liberam concedit facultatem, transigendi de mutuis matrimoniis inter ecclesiarum eorum familias contrahendis et de contrahentium prolibus inter praedictas ecclesias partiendis.

(*Chrismon.*) In nomine sancte et indiuidue trinitatis. Fridericus secundus diuina fauente clementia Romanorum Rex semper

Augustus. et Rex Sicilie. Quanto nos ad seculi regimen pre ceteris excelsius. diuini altitudo consilii sublimauit. tanto nos ad fauorabiles fidelium nostrorum preces debemus non immerito facilius inclinari. Nouerit igitur omnium Christi fidelium tam presentium etas. quam futurorum successura posteritas. quod ad peticionem dilectorum et fidelium principum nostrorum. Eckeberti babenbergensis. et Ottonis Herbipolensis episcoporum. de matrimoniis inter aecclesiarum eorum familias contrahendis. et de contrahentium prolibus. inter predictas aecclesias parciendis. liberalem eis magnificentiae nostre consensum dedimus. et fauorem. Ratum habentes. et presentis scripti ac sigilli nostri munimine confirmantes. quicquid ipsi de prudentum. ac fidelium suorum consiliis. super predictis ac mutuis matrimoniorum contractibus ad aecclesiarum suorum profectus et commoda decreuerint ordinare. Huius rei testes sunt. Albertus Magdeburgensis archiepiscopus. Eckebertus Babenbergensis episcopus. Sifridus Augustensis episcopus. Cuono fuldensis et elwacensis abbas. Laici. Otacarus Rex Boemie. Ludewicus dux Bawariae. palatinus comes reni. Henricus Marchio Morauiae. Otto dux de Meram. palatinus comes Burgundiae. Henricus comes de ortenberch. Lvdewicus comes de Zigenhagen. Ludewicus comes de Otingen. Burchardus comes de Mannesfelt. Lampertus comes de Gelichen. Hermannus comes de Waldenberch. Fridericus de truhendingen. Albertus de Frankenstein. Berhtoldus de Alenuelt. Anshalmus de Justingen. Marscalcus. Cunradus vlricus fratres de Werda. Henricus magister coquine de Rotenburch. Rudolfus de houelt. Richolfus de lutenbach. et Alii quam plures.

Data apud Augustam. vij°. Idus Augusti Indictione. viij^a.

a) Sigillum, in ora nonnihil laesum, appendet ex filis sericis rubri et flavi coloris.

b) Annus Chr. per solam indictionem indicatus est.

c) Editum in Stumpf hist. Archiv für Franken. II. Heft. 23.

d) Desumtum ex Archivo Wirceburg.

DCLIII.

Anno 1220. 17. August. apud Augustam.

Fridericus II. rex monasterium Staingadmense sub specialem recipit protectionem, illique universas possessiones confirmat, quas nominatim exprimit.

a) Sigillum integrum ac bene expressum, attamen à cavitate cerae, cui impressum est, facile semovendum, et propterea illi massae cerae noviori tempore filo quodam adstrictum, appendet ex filis sericis viridis et rubri coloris.

b) Indictio erronea est posita loco VIII.; annus autem regni convenit anno Chr. indicato.

c) Editum in Hund metrop. III. Edit. Monac. 362. edit. Ratisb. 250. et in Mon. Boic. VI. 512. num. 25. ubi p. 512. lin. 11. leg. Staingadmensis; p. 513. lin. 11. leg. Gebreme; lin. 14. leg. Vmiste.

d) In omnibus, vix non de verbo ad verbum, hoc diploma convenit cum priore Philippi II. confirmatione 1201. 20. Septembr., excepto uno solum loco, ubi ecclesia in Bitingo nunc accessit: cnfrtur etiam confirmatio Heinrici VI. 1189. 6. Septembr.; nam utraque praecedens confirmatio in hoc instrumento memoratur.

DCLIV.

DCLIV.

Anno 1220, 1. Septembr. Ulmae.

Heinricus VII., dux Sueviae et in regem Romanorum electus ratam habet patris sui Friderici II. donationem, Rappotoni maiori praeposito totique capitulo Augustensis ecclesiae, super advocatiis villae Aitingen factam.

H(einricus) dei gratia dux sueuie et in regem Romanorum electus. Uniuersis imperii fidelibus tam presentibus quam futuris. gratiam suam et omne bonum. Diuine remunerationis intuitu non solum beneficia liberaliter a progenitoribus nostris ecclesiis collata diminuere nolentes. immo de liberalitatis nostre munificentia dilatationi earum disponentes adicere. uniuersitati uestre presenti scripto duximus intimandum. quod pro salute nostra et parentum nostrorum dilectis fidelibus nostris Rapp (Rappotoni) maiori preposito totique Capitulo Augustensis ecclesie aduocacias utriusque ville aitingen sub eo iure ac ea pensione qua eas ipsi et antecessores eorum ab inclite recordationis Rege philippo patruo nostro et postmodum habuerunt. hilariter concedimus et habendas dimittimus. ratum et firmum habituri factum patris nostri gloriosissimi regis Romanorum semper Augusti et Regis Sicilie. qui sicut continetur in literis suis dicto Capitulo super hoc indultis. prefatas aduocacias antedicto preposito et ecclesie sue concessit antea. et de regie maiestatis gratia permisit habendas. Ne igitur temporibus nostris gratiam quam super aduocatiis illis est consecuta ecclesia Augustensis quocunque casu ualeat amittere. Mandamus sub interminatione gratie nostre precipientes districte. ut nullus sit qui deinceps manum temerariam in preiudicium ecclesie iam dicte ad ipsas audeat extendere aduocatias. uel se intromittendo de ipsis. uel alias in eis dicto preposito et concano-

nicis suis amodo inferendo damnum aliquod siue grauamen. Quod siquis fecerit diuine maiestatis et nostre indignationis non effugiet ultionem. Datum Vlme. Anno Dominice incarnationis Millesimo Ducentesimo. Vicesimo. Kalendis Septembris. decima indiccione.

a) Sigillum, quod appendebat, periit; remansere tamen fila serica, licet disrupta, flavi coloris, membranae inferius complicatae innexa.

b) Indictio respondet anno Chr. indicato.

c) Ineditum, memoratum autem in Braun Geschichte der B. von Augsb. II. 236.

d) Praecedens Friderici II. concessio, cuius in hoc instrumento saepius memoria habetur, data fuit eodem anno 1220. 18. Maii.

DCLV.

Anno 1220 potius, quam 1221. 25. Novembr. iuxta Sutrium.

Fridericus II. imperator in favorem monasterii Wezzinsbrunne ministerialibus aulae imperiali subiacentibus concedit licentiam, illi benefacere, principes autem et nobiles hortatur, ablata praedia eidem restituere.

a) Massa cerae, et quidem pars eius posterior sive supina, appendet ex filis sericis rubri coloris; nam anterior pars eiusdem massae cum ipso sigillo periit. Fila autem membranae inferius complicatae innexa solito breviora sunt et nodo quodam inter utrumque foramen colligata; foramina etiam iusto maiora esse videntur. Exinde suspicio non levis excitatur, sigillum istud aut non spectare ad hoc instrumentum, aut aliquando abruptum illi denuo fuisse dicto modo alligatum.

b) Ad insolita ista insuper pertinent:

1) manifestus calami error absque signo deletionis relictus; correctus quidem in Mon. Boic. VII. 392. lin. 5. ab infra, ast praeter fidem authographi, quam servat Leuthner mox laudandus.

2) Chunradus cancellarius inter testes ante Sifridum Moguntinum archiepiscopum nominatus.

c) Indictio, saltem ea, quae caesarea dicitur, et annus imperii currentis, nimirum ante tres dies inchoati, denotant annum Chr. 1220, cui pariter respondent locus in castris iuxta Sutrium et praesentia Sifridi Augustensis episcopi ac Ludovici Bavariae ducis, uti videre est ex actis apud Raumer Hohenstaufen III. 347. 353, nam iidem sequenti anno 1221. mense adhuc Septembr. in transmarinis partibus fuerunt, nequaquam autem in castris imperatoris Friderici. vid. Raumer l. c. 375. 377. qui Tom. II. 570. hoc instrumentum ad annum 1220. refert.

d) Editum a Leutner in historia Wessofont. 247. et in Mon. Boic. VII. 392. num. 15. cnfr. ibid. Num. 14. ubi diploma aliud eiusdem imperatoris eodem anno ac die et loco datum occurrit, cuius autographum quidem non comparet, ast ab erroribus praedictis liberum est.

DCLVI.

Anno 1222. 12. Mart. ap. Wormatiam.

Heinricus VII. rex ex petitione Gebhardi electi Pataviensis fert sententiam: quod non teneatur ex iure vel debito concedere vel solvere feoda, quae tantum ex camerae proventibus sunt distincta.

H. dei gratia Romanorum Rex semper Augustus. uniuersis fidelibus suis. presentem paginam inspecturis. gratiam suam et omne bonum. Ad uniuersitatis uestre noticiam presentis certitudine scripti uolumus peruenire. quod ex petitione dilectj et familiaris principis nostri. G. electj Patauiensis. in regie maiestatis nostre conspectu sententiam queri fecimus: si uidelicet aliquis teneatur ex iure. ad talium concessionem siue solutionem feodorum. que nec loco nec alia aliqua certitudine. nisi tantum ex camere prouentibus. sunt distincta. Et super hoc utique talis sententia data fuit. quod ad hujusmodj feoda conferenda siue soluenda. nemo ex iure uel ex debito tenetur aliquatenus. nisi quantum gratia atque uoluntas propria cuilibet persuaserit in hoc facto. Actum apud Wormatiam. IIII°. Idus Martij. Anno domini. M°. CC°. XXII°. Indictione. X^a^. Presentibus Sifrido Maguntino archiepiscopo. Ottone Herbipolensi et Heinrico Wormacensi episcopis. Lvdewico comite de wirtenberch. Wernhero de Bonlande. et aliis pluribus.

a) Sigilli fracti pars inferior ex segmento membranaceo appendet, nonnisi pedes regis sedentis et duas inscriptionis litteras exhibens.

b) Notae chronologicae inter se conveniunt.

c) Ineditum.

DCLVII.

Anno 1222. 27. April. Venafri.

Fridericus II. imperator ecclesiam Faucensem in specialem suam et imperii recipit protectionem; simulque omnibus praepositis suis et officiatis, circa possessiones eiusdem ecclesiae commorantibus mandat: ut eam manutenere et defendere non omittant; denique antiquam illi libertatem confirmat, salvo omni iure sibi et haeredibus suis.

Fridericus Secundus diuina fauente clementia. Romanorum Imperator semper Augustus. et Rex Sicilie. Per presens scriptum notum fieri uolumus uniuersis Imperii fidelibus. quod nos attendentes fidem puram. deuotionem sinceram. nec non et laudabilem Conuersationem. dilecti fidelis nostri. Dietonis venerabilis Abbatis faucensis. et fratrum in eodem loco famulancium. ipsum et Ecclesiam suam. cum omnibus bonis suis mobilibus et inmobilibus. Agris. Pascuis. Piscaturis. *ne*moribus. et Montanis. in nostram specialem et Imperii recepimus protectionem. *sta*tuentes et Auctoritate presentis Scripti confirmantes. ut nulla omnino persona. cu*iuscumque.* fuerit condicionis. alta vel humilis. Ecclesiastica uel secularis. Ante dictum. *D.* abbatem. uel aliquem successorum suorum in bonis Ecclesie presumat perturbare. nec *eis dampn*um aliquod irrogare. Quod qui presumpserit. in sue temeritatis uindictam *in*dignationem nostri Culminis se nouerit grauiter incursurum. Damus preterea *universis* prepositis et Officiatis nostris. circa possessiones prememorate Ecclesie Commor*antibus.* firmiter in mandatis. ut quicumque sepefatum Abbatem in bonis Ecclesie sue indebite et contra iusticiam offendere presumpserit. Sibi Consilium. et Efficax Auxilium ad defensionem et tuicionem Ecclesie sue nullomodo contradicant et eam manutenere

atque defendere non obmittant. Quia tociens dictam Ecclesiam in omni iure et libertate eius permanere uolumus. sicut tempore Imperatoris Heinrici patris nostri. Inclite recordationis dinoscitur permansisse. Saluo omni iure. quod nos et heredes nostri ibidem habere debemus. Datum venafri. Anno domini M°. cc°. x°. XII°. v Kalendas Maij. Indictione. decima. Anno Imperii nostri. Secundo.

a) Sigillum, quod appensum erat, periit, remansere sola duo foramina ad oram membranae inferiorem.

b) Membrana ipsa tenuissima, panno recenti adglutinata, locum habet exesum, per plures in altitudinem lineas exporrectum, cuius lacunae facile restitutae sunt ex repetita confirmatione Heinrici VII. regis eodem anno 23. Junii dato, huicque in omnibus conformi.

c) Indictio ac annus imperii concordant anno Chr. 1222.

d) Ineditum.

DCLVIII.

Anno 1222. 29. Maii.

Heinricus VII. rex capitulo cathedralis ecclesiae Augustensis concedit et dimittit advocatias utriusque villae Aitingen, sub antiqua pensione, ratum habens privilegium, quod pater suus, Fridericus II. imperator, desuper illi concessit.

H. dei gratia Romanorum rex et semper augustus. Vniuersis Imperii fidelibus. Tam futuris quam presentibus. Gratiam suam et omne bonum. Diuine remunerationis intuitu non *solum* (be-

neficia) *liberaliter* a pro*genitoribus* nostris ecclesiis collata diminuere nolentes. immo de liberalitatis nostre munificentia dilatationi earum disponentes adicere. uniuersitati vestre presenti scripto duximus *inti*mandum. quot (quod) pro salute nostra et parentum nostrorum dilectis fidelibus nostris. Rappotoni maiori prepostito totique. capitulo. augustensis ecclesie aduocatias utriusque. villae Aitingen. sub eo iure ac ea pensione. qua eas ipsi et antecessores eorum ab inclite recordationis Rege Philippo patruo nostro et postmodum habuerunt hilariter concedimus. et habendas dimittimus. ratum et firmum habituri factum patris nostri gloriosissimi Imperatoris Romanorum semper augusti. et regis Sicilie qui sicut continetur in literis suis dicto capitulo super hoc indultis. prefatas advocatias. antedicto preposito. et ecclesie sue concessit antea. et de regie maiestatis gratia permisit habendas. Ne igitur temporibus nostris gratiam quam super aduocatiis illis est consecuta ecclesia Augustensis quocumque casu valeat amittere. Mandamus sub interminatione gratie nostre precipientes districte. ut nullus sit qui deinceps manum temerariam in preiudicium ecclesie iamdicte ad ipsas audeat extendere aduocatias. uel se intromittendo de ipsis. uel alias in eis dicto preposito et canonicis suis amodo inferendo damnum aliquot siue grauamen. Qvot (quod) siquis facere presumpserit. diuine maiestatis et nostre indignationis non effugiet ultionem. Anno dominice Incarnationis. Millesimo ducentesimo vicesimo secundo. iiii. Kalendas. Junii. Indictione. viiii.

a) Sigillum in ora inferiori nonnihil laesum, qua laesione aliquot mediae inscriptionis litterae evanuerunt, appendet ex filis sericis rubri et albi coloris.

b) Indictio erronea est posita et unitate decurtata loco X^mae^. Locus autem non est expressus, ubi datum sit instrumentum.

c) Per omnia, vix non de verbo ad verbum, convenit cum praecedenti diplomate eiusdem regis tunc electi 1220. 1. Sept.

d) Ineditum.

DCLIX.

Anno 1222. 23. Junii. apud Ulmam.

Heinricus VII. rex ecclesiam Faucensem in specialem suam et imperii recipit protectionem, quam simul committit praepositis et officiatis circa possessiones eiusdem ecclesiae commorantibus.

Heinricus diuina fauente clementia. Romanorum Rex. semper Augustus. Per presens scriptum notum fieri uolumus uniuersis Imperii fidelibus quod nos attendentes fidem puram. deuotionem sinceram. nec non et Laudabilem Conuersationem dilecti fidelis nostri. Dietonis. venerabilis abbatis faucensis. et fratrum in eodem loco famulancium. ipsum et Ecclesiam suam cum omnibus bonis suis. mobilibus et inmobilibus. Agris. pascuis. piscaturis. nemoribus. et montanis. in nostram specialem et Imperii recepimus Protectionem. Statuentes. et Auctoritate presentis Scripti confirmantes. ut nulla omnino persona. cuiuscumque fuerit Conditionis. alta uel humilis. Ecclesiastica uel secularis. antedictum. D. abbatem. uel aliquem successorum suorum. in bonis Ecclesie sue presumat perturbare. nec eis dampnum aliquod irrogare. Quod qui presumpserit. in sue temeritatis uindictam. indignationem nostri culminis. Se nouerit grauiter incursurum. Damus preterea universis prepositis et Officiatis nostris. circa possessiones prememorate Ecclesie Conmorantibus. firmiter in mandatis. ut quicumque sepefatum Abbatem. in bonis Ecclesie sue. indebite. et contra iusticiam. offendere presumpserit. Sibi Consilium et Efficax Auxilium. ad defensionem et tuicionem Ecclesie sue nullomodo impendere contradicant. et eam manutenere atque defendere non obmittant. Nos enim tociens dictam Ecclesiam in omni iure et libertate eius permanere volumus. sicut tempore Imperatoris Heinrici Avi nostri inclite recordationis. dinoscitur

permansisse. Saluo omni iure quod nos sicut progenitores ibidem habere Debemus nostri.

Datum Apud vlmam. vuuj°. Kalendas Julij. Indictione. decima. Anno domini. M°. cc°. xx°. ıı°. Anno Regni nostri primo.

a) Sigillum, quod appendebat, periit; remansere sola duo foramina ad oram membranae complicatae inferiorem.

b) Notae chronologicae inter se conveniunt.

c) Diploma hoc Heinrici VII. in omnibus, vix non de verbo ad verbum, concordat cum praecedente confirmatione Friderici II. patris eius, eodem anno 27. Aprilis eidem monasterio Fancensi concessa.

d) Ineditum.

DCLX.

Anno 1222. 1. Octob. Cathaniae.

Fridericus II. imperator H. (Heinricum) praepositum de Ranshouen, quem in capellanum suum recepit, cum bonis eius, sub speciali sua et imperii protectione constituit.

a) Sigilli valde laesi pars media maior appendet ex filis sericis nigri et rubri coloris, quae figuram, excepto capite imperatoris, fere totam exhibet.

b) Annus non est expressus. Indictio, quae caesarea dicitur, incipiens à 24. Septemb., à Friderico II. plerumque usitata, annis tantum 1222 et 1237 durante eius imperio convenit, ex quibus prior tantum annus locum habere potest, cum et titulus et sigil-

lum imperatoris nondum exprimant possessionem regni Jerusalem, quam Fridericus II. iam au. 1225 mense Novemb. consecutus est. Obstare quidem videtur littera initialis praepositi Ranshovensis, H., cum Heinricus praepositus inter an. 1230—1245 illi monasterio praefuisse legatur in Catalogo praepositorum Ranshov. Mon. Boic. III. 235. et in Hund. metr. III. edit. Mon. 202. edit. Rat. 140. Verum potior fides diplomati quam dicto Catalogo habenda erit.

c) Editum in Mon. Boic. III. 331. num. 18. ad an. 1238., ast erronee, ut ex dictis liquet; ubi simul linea ult. leg. H. (Heinrici).

DCLXI.

Anno 1223. 1. Februar. Capuae.

Fridericus II. imperator monasterium de Waltsahsen cum bonis eius sub sua et imperii protectione suscipit.

Fridericus dej gratia Romanorum Imperator Semper Augustus et Rex Sycilie. Per presens scriptum Notum facimus vniuersis tam presentibus quam futuris. quod nos attendentes honestam uitam et laudabilem conuersationem venerabilis Abbatis Conuentus et Monasterij de waltsahsen. ipsum Monasterium cum omnibus bonis suis stabilibus et mobilibus que nunc iuste possident et in posterum dante domino iustis modis poterunt adipisci. sub nostra et Imperii protectione suscipimus Statuentes et Imperiali edicto firmiter inhibentes. ut de cetero nulla persona Magna uel parua Ecclesiastica uel Secularis contra huius nostre protectionis paginam dictum Conuentum et Monasterium memoratum. in aliquo molestare audeat uel presumat. Quicumque autem hoc attemptare presumpserit iram et indignationem nostram se nouerit grauiter incursurum. Data Capue dominice Incarnationis Millesimo. Ducentesimo. vicesimo tercio. Kalendis Februarij. Indictione. xi.

a) Sigillum, quod appendebat, periit; sola remanserunt foramina duo ad oram inferiorem membranae complicatae.

b) Indictio respondet anno Chr. indicato 1223.

c) Ineditum, memoratum autem a Bruschio in Monasteriologia. Edit. 1682. p. 249.

DCLXII.

Anno 1223. 11. Septembr. apud Northusam.

Heinricus VII. rex monasterio Eberacensi praedium et parochiam Swabach, exemplo avi sui Heinrici VI. et patris sui Friderici II. imp., confirmat.

(*Chrismon.*) In nomine sancte et indiuidue Trinitatis. Heinricus septimus dei gratia Romanorum Rex et semper augustus. Justis fidelium nostrorum postulationibus tanto maiestatis nostre fauorem liberalius impertimur. quanto ampliora ipsis exinde speramus beneficia prouenire. quantoque ab altissimo eterne beatitudinis premia prestolamur. Nouerint igitur tam presens etas quam successura posteritas. quod pie memorie consanguineus noster Fridericus illustris dux de Rotenburc predium suum Swabach cum attinente parrochia et omnibus eidem ecclesie attinentibus consensu et stipulatione Cvonradi tunc temporis Eistedensis episcopi. ecclesie Ebracensi absolute et sine contradictione cuiuslibet liberaliter contradidit et donauit. quam donationem diue recordationis Heinrici. et serenissimi patris nostri Friderici Imperatoris Imperialis magnificentie auctoritas perpetuo priuilegiorum munimine roborauit. Nos itaque ad eius misericordiam qui pre ceteris gloria nos et diuiciis exaltauit respectum habere uolentes et felicium progenitorum nostrorum uestigia cupientes imitari. predictum predium secundum formam donationis et confirmationis ipsis conces-

sam. nos similiter ipsis una cum attinente parrochia per omnia confirmamus. uolentes ut tam prefati ducis donatio quam felicium Imperatorum confirmatio. cum utraque iusta sit ac legitima. firmitatis perpetue robur obtineat et uigorem. Preterea pie profitemur totum predium antedictum cum parrochia dilectis fratribus nostris Ebracensibus nos uelle tueri. neque alium eis in eisdem bonis esse uolumus aduocatum. quam Romani sceptri maiestatem. aut quem ipsi fratres pacis sue constituerint prouisorem. Omnem quoque exactionem et annue pensionis molestiam seu quicquid eorum quieti importunum esse potuerit. tam ab eis quam a colonis eorum auctoritate regia perpetuo remouemus. omnes eorum iniurias digna uolentes prosequi ultione. Ad huius etiam rei certam euidentiam presentem paginam exinde conscriptam sigillo nostro fecimus communiri. Testes hii sunt. S. Maguntinus. E. Coloniensis venerabilis archiepiscopi. O. wirzeburgensis. Nwenburgensis. Hildenshemensis. Merseburgensis. Padeburnensis episcopi. L. dux bawarie palatinus comes Reni. D. Marchio de hohinburc. G. comes de dieths. H. prepositus sancti Stephani in babinberc. Th. scolasticus maioris ecclesie wirzeburgensis et alii quam plures.

Acta sunt hec apud Northusam anno ab incarnatione domini M^{mo}. CC^{mo}. XXIII. III. idus septembris. Indictione XII.

a) Sigillum in utraque ora, dextra ac sinistra, laesum, totam nichilominis regis imaginem exhibens, appendet ex filis sericis rubri, viridis et flavi coloris. A tergo conspicitur sigillum minus ex annulo cerae impressum.

b) Indictio erronea est, posita loco currentis XI, quod patet ex aliis instrumentis huius regis eodem anno ac mense Northusae datis, inter quae illud ap. Schöttgen et Kreysig Diplomatar. I. 757. pro monasterio Volkenrod eodem loco, anno ac die datum verissimam exprimit indictionem XI.

c) Editum in privilegiis Eberacensibus II. 7. num. 48. In potissimis vix non de verbo ad verbum consonat cum confirmatione

Friderici II. 1213. 26. Febr., quae cnfr. et alia simul desuper diplomata 1195. 16. Jul., 1200. 15. Mart., 1209. 24. Febr.

DCLXIII.

Anno 1223. 10. Novemb. in Egra.

Heinricus VII. rex iudiciali sententia decernit, ne in vicinitate monasterii Waltsaxen vel praediorum eius castrum aedificetur.

H. (Heinricus) dei gratia Romanorum rex et semper augustus. vniuersis presentem paginam inspecturis. Gratiam suam et omne bonum. Notum esse uolumus tam futuri. quam presentis eui hominibus. quod pro dilectis fratribus in Walthsaxen nobis iudicio presidentibus sententiatum est. quod in prediis eorum siue in uicinia Cenobii sui in preiudicium ecclesie ipsorum castrum non debeat edificari. Ne igitur huic sententie nostre sollempniter et legitime late quis in posterum presumat obuiare cautionem inde conscribi. et eam sigillo nostro roborari cum astipulatione testium precepimus. quorum hec sunt nomina. Cuonradus Cancellarius noster spirensis episcopus. Ekebertus episcopus babenbergensis. Hermannus Marchio de Badem. Theobaldus Marchio de hohenborch. Geuehardus Lanthgrauius de Lukenberch. et frater ejus theobaldus. Gerhardus Comes de Deisth. Euerhardus de Euerstein. Euerhardus de Sluozberch. Anselmus Marscalcus de Justichen. Cuonradus dapifer de Walburch. Dith. de Rauenesborch. Albertus lupus. Hermannus. Albertus Rindesmule. de Nurenberch. Albertus Nothhafthe et filius ejus Albertus. Albertus de Wonsedele. Heinricus de Kinsberch. Cuonradus de valkenberch et Godefridus frater ejus. Vlricus de leuenstene. Cuono et heinricus fratres de Louenstein. Marcwardus de Wachowe. Arnoldus de Sparrenberch. et frater ejus Ruodegerus de Sparrenhecke.

et alii quam plures. Acta sunt hec anno incarnationis dominice. M°. cc°. xxiii°. iiii°. jdus Nouembris. Indictione xii. in Egra.

a) Sigillum, quod appendebat, periit; remansere fila serica rubri et viridis coloris, membranae inferius complicatae innexa, disruptorum nimirum filorum pars superior.

b) Indictio, quae Caesarea dicitur, respondet anno Chr. indicato.

c) Ineditum, memoratum tamen. et extractum à Bruschio in Monasteriologia p. 249.

DCLXIV.

Anno 1224. mense Februar. Cathaniae.

Fridericus II. imperator petente Hermanno domus hospitalis Sctae Mariae Theotonicorum in Jerusalem privilegium suum, super domo hospitali apud Ellingen eidem domui prius 1216. 8. Septembr. concessum, inserendo renovat et confirmat.

(*Chrismon.*) In nomine sancte et Indiuidue trinitatis. FRIDERICUS. secundus diuina fauente clementia romanorum Imperator semper Augustus et Rex sicilie. Inter alia pietatis opera quibus Imperialis dignitas uberius exornatur, liberalitas optinet principatum. illa precipue que ad commodum et utilitatem locorum uenerabilium exercetur. nam si a terreno principe particula datur illius interuentu qui affluenter tribuit vniuersa. quod dat ad eum cum fenore multo reuertitur precipue cum per hoc uidetur quod pro terrenis eterna prouida meditatione mereatur. Noscat igitur fidelium nostrorum presens etas et futura posteritas. quod frater Hermannus venerabilis magister do-

mus hospitalis sancte Marie theotonicorum in Jerusalem coram nostra presentia constitutus ostendit nobis quoddam priuilegium concessum a nobis eidem domui hospitali dudum ante susceptum Imperij diadema et maiestatj nostre attencius supplicauit. ut priuilegium ipsum nunc in nostri sublimitate Imperij innouare et confirmare de nostra gratia dignaremur. cuius priuilegij tenor talis est. Fridericus dej gratia Romanorum Rex semper Augustus et Rex Sicilie etc. (ut supra Nro. 624. ex originali, exceptis minutis varietatibus). Nos autem supplicationibus predictj magistri benignjus inclinatj. diligencjus attendentes honestatem et re*ligionem laudab*ilem ejus et fratrum suorum necnon grata et accepta seruicia que nobis semper exhibuerunt et exhibere non desinunt incessanter. predictum priuilegium de benignitate solita confirmantes. ipsum de uerbo ad uerbum sicut superius scriptum est iussimus innouarj. Mandantes et presentis priuilegij auctoritate firmiter iniungentes. ut nulla omnino persona parua uel humilis, ecclesiastica uel secularis. domum hospitalis predictj contra hanc confirmationem nostram et tenorem priuilegij supradictj de prefato hospitalj apud Cillingin (Ellingin), ausu temerario inpedire seu molestare presumat. Quod qui presumpserit in sue temeritatis uindictam indignationem nostram et penam Centum librarum Aurj se nouerit incursurum. medietatem Camere nostre et alteram medietatem predicto hospitalj passo iniuriam persoluendam. Ad hujus autem confirmationis et innouationis nostre memoriam et perpetuam firmitatem. presens priuilegium scribi et Sigillo maiestatis nostre iussimus communirj. Hujus rej testes sunt. Berardus panormitanus et Nicolaus Tarentinus Archiepiscopi. Cuonradus Triestinus. Jacobus pattensis et Bartholomeus Siracusanus Episcopi. Johannes Abbas Casemarij. Raynaldus Dux Spoletj. Evirhardus dapifer de Walpurc. et alij quam plures.

Signum domini Friderici secundi dei gracia Romanorum Imperatoris semper Augusti *(Monogramma)* et regis sicilie.

Acta sunt hec Anno dominice Incarnationis. Millesimo. du-

centesimo. vicessimo quarto. Mense februarij duodecime Indictionis. Imperante domino nostro Friderico secundo dej gratia inuictissimo Romanorum Imperatore semper Augusto et Rege Sicilie. Anno Romanj Imperij eius quarto. Regni uero Sicilie vicesimo sexto feliciter Amen. Datum Cathaniae. Anno. Mense. et Indictione prescriptis.

a) Sigillum illaesum et bene expressum appendet ex filis sericis rubri et flavi coloris.

b) Notae chronologicae omnes inter se conveniunt.

c) Editum in dissertat. germanica, cui titulus, Brandenb. Usurpationsgesch., in den Beilagen 222. num. 104.

d) Instrumentum inscriptum est membranae crassissimae; locum autem exesum habet in medio contextus, ad finem diplomatis inserti per duas lineas, et per lineam sequentem huius novi diplomatis se exporrigentem, illic ex originali priori facile restituendum, hic autem restitutum ex contextu et ex editione mox supra notata.

e) Locus olim donatus ac nunc confirmatus in instrumento inserto trina vice Cellingin, et in ipsa confirmatione una vice Cillingin scriptum invenitur, erronee utique, cum nomen eius verum sit Ellingen in episcopatu Eichstadiano.

DCLXV.

Anno 1224. mense Februar. Cathaniae.

Fridericus II. imperator fratribus hospitalis Sctae Mariae Theotonicorum in Jerusalem donationem Ottonis episcopi Wirziburgensis et capituli eius confirmat, nimirum curiam in civitate Wirziburgensi ultra Mogum iuxta monasterium Scotorum, cum curtibus ad eam pertinentibus, quae olim fuit avi sui Friderici I. et patris sui Henrici VI. imperatorum.

(*Chrismon.*) In nomine sancte et indiuidue trinitatis. Fridericus. secundus diuina fauente clementia Romanorum Imperator. semper Augustus et Rex Sicilie. Inter uaria humane sollicitudinis exercicia ea nobis proficere ac preualere ad anime salutem confidimus. que Christiane religioni de clementia nostra conferimus et ecclesiis ac religiosis personis ad fidem catholicam ampliandam, misericorditer elargimur. Hac igitur inducti consideratione laudabili diligentius attendentes religionem et honestatem fratrum hospitalis sancte Marie theotonicorum in Jerusalem. pro remedio quoque anime nostre et diuorum Augustorum felicis memorie patris et matris nostre. donationem quam Otto venerabilis wirziburgensis episcopus. et Capitulum eiusdem ecclesie hospitali predicto fecerunt de Curia in Ciuitate Wirziburgensi ultra mogum iuxta Monasterium Scotorum cum Curtibus ad ipsam Curiam pertinentibus constituta que olim fuit Friderici Aui et domini henrici patris nostri felicium augustorum recolende memorie in perpetuum confirmamus. De habundantiori quoque gratia nostra et celsitudinis munificentia. quicquid juris in ipsa Curia uel in Curiis ad eam pertinentibus. habemus. uel habere uidemur. eidem hospitali et fratribus supradictis liberaliter elargimur. Statuentes et presentis priuilegii auctoritate firmiter iniungentes. ut nulla omnino

persona parua uel humilis ecclesiastica uel secularis hospitale predictum et fratres. de prenominata Curia siue Curtibus ad eam pertinentibus, et rationibus que ad nos exinde spectare noscuntur. inpedire aut molestare presumat. Quod qui presumpserit in sue temeritatis uindictam, indignationem nostram et penam Centum librarum auri puri se nouerit incursurum. medietatem Camere nostre et alteram medietatem, passis iniuriam persoluendam. Vt autem hec nostra confirmatio et concessio robur semper obtineat perpetue firmitatis presens privilegium inde fieri et sigillo maiestatis nostre iussimus communirj. Huius rei testes sunt. Berardus panormitanus, et Nicolaus Tarentinus Archiepiscopi. Cuonradus Triestinus. Jacobus pattensis. et Bartholomeus Siracusanus Episcopi. Johannes Abbas Casemarij, Raijnaldus dux Spoletj. Cunradus dapifer de Walpurc et alij quam plures.

Signum dominj Fridericj secundj dei gratja Inuictissimj Romanorum Imperatoris semper Augustj (*Monogramma*) et regis Sicilie.

Acta sunt hec Anno dominice Incarnationis. Millesimo. ducentesimo. Vicesimo quarto Mense Februarij. duodecime Indictionis Imperatore domino nostro Friderico secundo dej gratia inuictissimo Romanorum Imperatore semper Augusto et Rege Sicilie. Anno Romani Imperii ejus quarto. Regni uero Sicilie Vicesimo sexto, feliciter Amen. Datum cathanie. Anno. Mense et Indictione prescriptis.

a) Sigillum, quod appendebat, periit, cum ipsis filis, nec aliud appensi sigilli remansit vestigium, nisi tria foramina, quae apparent in membrana inferius complicata.

b) Notae chronologicae omnes inter se conveniunt.

c) Ineditum. Donatio Ottonis Wirceb. ep. et capituli eius memoratur in Regest. II. 99. et 101. an. 1219. 16. Novemb.

DCLXVI.

Anno 1224. 3. April. apud Wimpinam.

Heinricus VII. rex unacum genitore suo, Friderico II. imperatore, renunciat advocatiae monasterii Campidonensis, pro quinquaginta marcis argenti annuatim camerae regiae persolvendis.

Heinricus septimus dei gratia Romanorum Rex et semper Augustus Laudabile satis in principe genus Humanitatis habetur. sed tunc laudabilius industria regnantis exercere genus pietatis agnoscitur. cum ecclesijs dei et locis venerabilibus bona temporalia largiendo caduca pro eternis, pro celestibus eterna prouida liberalitate mereatur. Hac igitur ducti consideratione laudabili diligentius attendentes fidem et deuotionem tuam. H. venerabilis Abbas campidonensis dilectus fidelis noster. necnon religionem et honestatem sacri cenobij Campidonensis et fratrum ibidem deo seruientium pro Animabus diuorum Augustorum parentum nostrorum recolende memorie et salute nostra de nostre munificentia maiestatis. damus. concedimus et imperpetuum confirmamus tibi heinrice venerabili Abbati successoribus tuis et monasterio supradicto Aduocatiam Campidonensis monasterij quam predecessores nostri et nos hucusque tenuimus et una cum Karissimo genitore nostro F. Serenissimo Romanorum Imperatore semper Augusto et Rege sicilie ipsi Aduocatie renuntiamus omnino. Concedentes uobis decetero et monasterio sepedicto liberam potestatem de Aduocatia ipsa quicquid uolueritis ad honorem et utilitatem monasterij faciendi. ita tamen quod tam tu quam successores tui et monasterium ipsum uno quoque anno in festo beati Andree quinquaginta marcas purissimi et examinati argenti camere nostre dabitis omnj difficultate remota. Statuimus igitur et presentis priuilegij auctoritate mandamus. ut nullus sit qui predictum Abbatem uel successores suos Aut monasterium ipsum contra hanc concessionem

nostram impedire presumat uel aliquatenus molestare. Quod si aliquis ausu temerario presumpserit. centum libras auri componat. quarum medietas camere nostre. Altera vero passis iniuriam persoluatur. Ad huius itaque rei memoriam et perpetuam firmamentum. presentem paginam exinde conscriptam sigillo nostre maiestatis iussimus communiri. Huius rei testes sunt. Siffridus Episcopus Augustensis. Heinricus wormaciensis episcopus. Heinricus Imperialis aule prothonotarius Gerhardus comes de dieths. Berhtoldus de drvchburc. Hermanus de Svlzberc. Heinricus de Rotenburc. Cvonradus de durna. Berhtoldus de Alnuelt. Cvonradus pincerna de Scipfa. Cvonradus et Eberhardus pincerne de winterstetin. Cvono de Ebersperc. Cvono et Albertus fratres de svmerowe. Heinricns et vlricus fratres de Schoeneneeke. Siffridus et heinricus fratres de thunrsperc. Hermannus de wale. Fridericus camerarius de bienburc. Walterus Nagillinus Minister de vlma et Alii quam plures. (*Monogramma.*)

Datum apud wimpinam Anno ab incarnatione domini Millesimo ducentesimo xxiiii[to]. tercio Nonas Aprilis. Indictione. xii[a].

a) Sigillum, quod appendebat, periit; remansere tamen fila serica albi et rubri coloris, membranae inferius complicatae innexa.

b) Ex regione quatuor ultimarum linearum studio decurtatarum positum est monogramma regis absque eius annunciatione.

c) Indictio convenit cum anno Chr. indicato.

d) Per omnia, vix non de verbo ad verbum, concordat cum alio diplomate Friderici II. anno 1218. potius quam 1219. 18. Septemb. Ulmae dato; sola excepta Friderici II. constitutione de moneta, quae hic omittitur quod iam in recensione istius Fridericiani instrumenti observatum est.

e) Ineditum.

DCLXVII.

Anno 1224. 25. Julii. apud Nurenberc.

Heinricus VII. rex ecclesiis Staingaden et Raitenbuch nec non G. de Crozoch fideli suo extirpationem nemorum, tam ad ipsas quam ad regem spectantium, exprobrans, Augustensi episcopo mandat, ut per praepositum regis de Moringen aedificia nova ibi constructa destruat, qui ambo assumtis officiatis regis de Scongov et Burun de causa cognoscant, et nemora in meliorem cautelam committant.

a) Sigilli a tergo appressi, quod ope etiam segmenti cuiusdam membranacei adstrictum erat, nunc autem vix non omnino pessumdatum est, nonnisi pars minuta restat, cuius figura vix agnoscitur.

b) Annus non est expressus; indictio autem indicata annum Chr. 1224. designat.

c) Editum in Mon. Boic. VI. 514. num. 26. ubi lin. 11. leg. G. de Crozoch.

DCLXVIII.

Anno 1224. 18. Octobr. apud Nuorenberc.

Heinricus VII. rex praeposito suo de Moringen bona claustri de Staingadem protegenda committit, nominatim contra gravamina praepositi de Reitembuoch.

H. dei gratia Romanorum Rex et semper Augustus. fideli suo preposito de Moringen. gratiam suam et omne bonum. Cum serenitas nostra ecclesiarum debeat oppressionibus subuenire. et maxime hiis quas progenitores nostri fundauerunt et per hereditatem eorum diuine remunerationis intuitu dotauerunt fidelitati tue mandamus sub pena gratie nostre districte precipientes. quatenus uniuersa bona claustri de Steingadem et fratrum ibidem deo militantium sub nostram et Imperii recipias protectionem et potestatem non permissurus sicut de nostra confidis gratia quod nominatim prepositus de Reitembvoch uel alius quisquam dampnum eis irroget uel grauamen. bona et terminos eorum eque sicut bona nostra defensando. et id ipsum faciendum. ex parte nostra officiatis sub te constitutis iniungas. alioquin grauem offensam nostram te noueris incursurum.

Datum apud Nvorenberc xv. Kalendas. Nouembris Indictione xıj.

a) Sigilli a tergo appressi minutissima quaedam pars restat cum segmento membranaceo, cuius ope membranae adstrictum erat, cumque macula cerae adhuc conspicua.

b) Annus Chr. non est expressus, quem tamen Indictio XII., sub Heinrico VII. rege semel tantum et quidem an. 1224. occurrens indicat.

c) Ineditum.

DCLXIX.

Anno 1224. 30. Novembr. Nvrinberch.

Heinricus VII. rex in curia solemni, Nvrinberch celebrata, modum compositionis confirmat, quae se mediante tunc facta est inter Gebehardum Pataviensem episcopum et Hermannum marchionem de Baden de persolutione debitorum ac promissis, quibus praedecessor Gebehardi, Wdalricus, episcopus Pataviensis in transmarinis partibus marchioni praedicto se obligaverat.

H. dei gratia Romanorum Rex et semper Augustus omnibus Imperii fidelibus gratiam suam et omne bonum. Constitutus in nostra et dilecti principis nostri Archiepiscopi Salzburgensis presentia fidelis noster. H. Marchio de Baden. contra dilectum nobis Pataviensem Episcopum proposuit in hunc modum. quod cum in transmarinis partibus esset predecessor ipsius pie recordationis. wlricus episcopus et Marchio idem inter se conuenerint ibidem quod CCCC. Marcas Episcopus memoratus persolueret Marchioni. sub eo uidelicet pretextu. quod Patauiensis Ecclesie uassallus idem Marchio esset et quod jnsuper XL. Marcarum redditus de proprietatibus suis in manus resignaret Episcopi ipse Marchio quas nomine feodi ab ipso deberet recipere iterato. Insuper C. L. Marcas quas predecessori suo Marchio se mutuasse asseruit repetebat. Cum autem hec diffiteretur Episcopus successor eiusdem inter ipsos tandem coram nobis mediante dicto Archiepiscopo talis conposicio interuenit. ut tum pro CCCC. Marcis ipsi Marchioni vassalli nomine porrigendis. tum etiam pro reliqua summa pecunie quam ut asseruit suo mutuaverat predecessori. In proximo festo assumptionis beate virginis C. L. Marcas totidem que in futuro festo pentecostes. pataviensis Episcopus Mar-

chioni persoluat memorato. Ea uidelicet conditione quod de redditibus predialibus. usque ad XL. Marcas resignatis et ab ipso Episcopo nomine vassalli receptis ipsum Episcopum uel eius de hiis nuntium instruat et informet. Insuper sepefatus Marchio pro E. comite de Helfinstein fideiussit quod idem comes ad X. Marcas proprietatum suarum in Manus dicti Episcopi debeat resignare. easdem nomine vassalli in feodo ab ipso iterum recepturus vt et Episcopus dicto comiti de Helfinstein ad plenum satisfaciat de promissis. vt hoc igitur quod ab ipsis alter utrum est factum robur teneat firmitatis presens scriptum tam appensione nostre bulle quam etiam Archiepiscopi Salzburgensis et ipsius episcopi Pataviensis et eiusdem loci capituli et Marchionis fecimus conmuniri. Datum Nvrinberch in Sollempni curia nostra pridie Kalendas decembris Indictione XIII.

a) Ex quinque sigillis appensis sigillum sive bulla regis periit, apparente eius fissura in parte inferiori membranae complicatae. Quatuor reliqua sigilla appendent ex segmentis membranaceis: secundum archiepiscopi Salzburgensis in omni ora laesum; tertium Gebehardi Pataviensis episcopi in ora inferiori laesum; quartum capituli Pataviensis, tantummodo in ora sinistra nonnihil laesum; quintum Hermanni marchionis de Baden equestre, in omni fere ora laesum.

b) Annum non expressum indicat Indictio, et quidem caesarea, cui favet diploma eiusdem regis 1. Decemb. 1224. Norimbergae datum ap. Dumont I. 162. Urk. 304. memoratum ap. Raumer Hohenstaufen II. 583.

c) Ineditum.

DCLXIX.

DCLXX.

Anno 1224. 4. Decembr. apud Hagenowe.

Heinricus VII. rex super sopienda controversia de feudo suo, quod progenitores sui ab ecclesia Wirzeburgensi habuerunt et ipse habere debet, approbat arbitros, ex utraque parte constitutos, et formam ipsius arbitrii, locum scilicet et terminum.

H. dei gratia Romanorum Rex et semper Augustus. Vniuersis literas presentes inspecturis. Gratiam suam et omne bonum. Significamus uobis quod super feudo nostro quod progenitores notri ab ecclesia wirzeburgensi habuerunt et nos debemus habere taliter inter nos et ecclesiam Wirzeburgensem condatum est annuente domino E. coloniensi Archiepiscopo et toto consilio nostro. quod super eadem discordia sopienda. ex utraque parte Arbitri sunt constituti. videlicet D. Marchio de hohinburc Comes G. de diets. E. dapifer de walburc et C. pincerna de clingenburc. hii Sunt exparte nostra. ex aduersa parte B. Burcgrauius de hennenberc. A. decanus maior wirzeburgensis. H. prepositus werdensis Marscalcus de Lvore uel dietricus de hohinberc. Super istos constituti sunt Maguntinus. treuirensis Coloniensis archiepiscopi. et si omnes hii tres hiis exequendis interesse non poterunt. Coloniensis assumpto Sibi altero predictorum Archiepiscoporum cum supradictis Arbitris in arbitrio procedet. Sciendum preterea est quod si persona aliqua de prenominatis non possit haberi. alia persona idonea loco absentis instituatur. Locus vero arbitrii apud Frankfort est designatus. terminus vero inoctaua epiphanie primo euenture apud vlmam prefigetur. Datum apud Hagenowe II. Nonas decembris. Indictione xııı.

a) Sigillum fractum et pene destructum est. Parvum eius fragmen-

tum appendet ex segmento membranaceo, quod caput tantum regis cum tribus litteris inscriptionis, nimirum incipientis, exhibet.

b) Annus non est expressus; indictio tamen, dicta caesarea, tunc frequentissime usurpata, annum 1224. denotat, cui concordat ipsum concordiae instrumentum a rege et arbitris eius an. 1225. 27. Julii datum ac sigillis eorum munitum, ubi personae pleraeque, hic nonnisi litteris initialibus indicatae, integris nominibus propriis scriptae leguntur.

c) Ineditum, memoratum tamen et germanice cum concordiae instrumento extractum a Frisio in Ludewig Geschschr. v. Würzb. 554.

DCLXXI.

Anno 1225. 27. Julii. apud Frankfort.

Heinricus VII. rex formam arbitrii approbans, quo controversia super feodo Herbipolensi inter patrem suum Fridericum II. imperatorem et se ex una parte, et ecclesiam Herbipolensem ex parte altera decisa est, nominatim exprimit feoda, quae ab ecclesia eadem se habere recognoscit, reliqua autem omnia ab impetitione sua et successorum suorum libera declarat.

(*Chrismon.*) In Nomine sancte et Indiuidue Trinitatis Amen. Henricus dei gratia Romanorum Rex et Semper Augustus. Ad noticiam omnium christi fidelium tam presentium quam futurorum. scripti huius insinuatione uolumus peruenire. quod cum super feodo Herbipolensi inter dominum et patrem nostrum Fr. Imperatorem et nos ab una parte. et ecclesiam herbipolensem ab altera. lis et dissensio aliquamdiu uerteretur. tandem ad declinandum totius rancoris et discidii fomitem. prudentum uirorum mediante consilio. electis utrimque arbitris. finalis eiusdem cause de-

cisio est commissa. Arbitrii autem forma talis est. quod oppidum Heilecbrunnen et villam Bochingen. cum omnibus bonis tam absolutis quam infeodatis. et omni jure. ita quod infeodati ad nos respectum habeant de suis beneficiis requirendis. Aduocatias quoque de Stephe et Sickershusen una cum uilla Kvonegeshouen que infeodata est. ab ipsa ecclesia in feodo teneamus. Preterea advocatiam in Frickenhusen concessam nobis cognoscimus. sub spe gratie specialis. Reliqua autem bona seu absoluta seu inbeneficiata quacunque sita. que eidem dicebantur feodo attinere sine omni inpedimento. et nostra ac omnium successorum nostrorum et a nobis descendentium inpeticione. ecclesia cunctis postmodum euis libere possidebit. quibus vniuersis seu absolutis seu inbeneficiatis coram subscriptis testibus pro nobis et patre nostro libere renuntiavimus et precise. nullam habituri in ipsa ullo umquam in posterum tempore accionem. Insuper ad certam fauoris et gratie euidentiam. qua prefatam ecclesiam amplexamur. violentias si que de nostris eidem ciuitatibus inferuntur. precipimus et ordinabimus amputari. Vt autem facti huius a nobis et ecclesia herbipolensi approbata stabilitas. perpetuo maneat inconuvlsa. presentem paginam nostro. Coloniensis Archiepiscopi. Nuwenburgensis episcopi. ac aliorum. que appensa sunt. sigillis fecimus communiri.

Testes huius rei sunt, Engilbertus coloniensis Archiepiscopus. Engilhardus Nuwenburgensis episcopus. Laici. Otto dux Meranie. Boppo comes de Hennenberg. Diepoldus Marchio de Hohenburg. Gerhardus comes de dieths. Cuonradus comes zolre. Fridericus de truohendingen. Henricus de Gruonbach. Mangoldus de wilperg. Heinricus de Sternberg. Cuonradus de hohenloch. Ministeriales. Volricus de Mincenberg. Eberhardus dapifer de walburg. Hiltebrandus Marscalcus de Rechperg. Cuonradus pincerna de Clingenburg. Cuonradus de Winterstete. Fridericus Camerarius de Bigenburg. Dietho de Rabenspurg. Dietricus de hohenberg. Marscalcus Heinricus de Lure. Volkerus dapifer de Salzperg. Heinricus Magister coquine. et alii quam plures.

Actum anno domiui M°. CC. XXV. Indictione XIII. VI. Kal. Augusti.

a) Quatuor sigilla appendent, singula ex filis sericis rubri, viridis et albi coloris.

Primum, laesum in superiori parte sinistra (Heinrici), regis, cuius corona cum initio inscriptionis periit.

Secundum, fere illaesum, Engelberti Coloniensis ecclesiae archiepiscopi.

Tertium, illaesum, Engelhardi Nuinburgensis episcopi.

Quartum, fere illaesum, equestre, Ottonis ducis Meraniae et palatini Burgundiae.

b) Indictio respondet anno indicato.

c) Editum in F. A. Jägers Gesch. Frankenlands III. 346. num. 19; memoratum etiam et germanice extractum a Frisio in Ludewig Geschschr. von Wirzb. 554.

d) Locus ubi peractum est negotium, ex tractatu praevio 1224. 4. Decemb. colligitur, qui cnfrtur.

DCLXXII.

Anno 1225. mense Augusto. apud Alifiam.

Fridericus II. imperator ab Ekkeberto episcopo Bambergensi feudum ecclesiae eiusdem in Mortenowe, quod olim dux de Zeringen ab illa tenuit, sibi et filio suo Heinrico regi et haeredibus suis recepit, pro qua receptione quatuor millia marcarum argenti partim solvit, partim infra tempus praefixum se soluturum fore promittit.

Fridericus dei gratia Romanorum Imperator. Semper augustus. et Rex Sicilie. Per presens Scriptum. Notum fieri uolumus vniuersis Imperii fidelibus, tam presentibus quam futuris. quod cum

dilectus Princeps noster Ekkebertus venerabilis Babenbergensis Episcopus. feodum ecclesie sue in Mortenowe, quod olim tenuit ab eadem Ecclesia dux de Zeringen. nobis et dilecto filio nostro Heinrico Romanorum Regi, et heredibus nostris in perpetuum concesserit et donauerit in rectum et legitimum feodum in presentia illustris Jerosolimitani Regis. dilectorum principum nostrorum Austrie et Carinthie ducum, fratris Hermanni magistri domus Sancte Marie teotonicorum in Jerusalem, et quampluriam Imperii nobilium. apud Sanctum Germanum, tunc temporis, in Curia nostra presentium. nos pro ipsius feodi susceptione et recognitione, conuenimus quatuor milia marcarum argenti, ei et ecclesie sue, in subscriptum modum et tenorem. sine contradictione soluenda. de quibus apud Sanctum Germanum exolui fecimus ei pre manibus, ad opus et utilitatem ecclesie sue. Mille marcas argenti. In festo uero Pentecostes primo uenturo, anni uidelicet quartedecime Indictionis, tenemur exoluere Sibi uel nuntio suo per manus predicti magistri et fratrum domus Tevtonicorum Mille marcas argenti. Quas, si eodem termino non persoluerimus, mille marce prius solute, erunt ejusdem Episcopi. concessione ac donatione predicta minime ualituris. Reliqua uero duo milia marcarum argenti conuenimus uel Sibi uel nuntio suo ad opus ecclesie sue, in alio uidelicet futuro festo Pentecostes anni sequentis quintedecime Indictionis apud Nurinberc, per manus magistri et fratrum eiusdem domus teotonicorum soluenda. Que si non fuerint eodem prefixo termino persoluta. duo milia marcarum, que iam soluta erunt, sint ex toto Babenbergensis Episcopi. et predicta concessio et donatio, nulle erunt. Si uero, infra tempus solutionis predicte, uel prius quam integre sit facta solutio. aliquid nobis humanitus, quod deus auertat, contingeret, Henricus Rex Romanorum filius noster, usque per totum unum annum completum, ultra terminum nobis prestitum, habebit indutias, conuentam pecuniam persoluendi. Juxta quod in litteris eiusdem Babenbergensis Episcopi inde scriptis plenius continetur. Ad huius itaque conuentionis et solutionis memoriam, presens Scriptum ad cautelam dicti Episcopi, et ecclesie sue, fieri fecimus, et Sigillo nostro iussimus communiri. Data apud Alifiam.

anno dominice incarnationis Millesimo. ducentesimo. vicesimo. quinto. Mense Augusti, tertiodecime Indictionis.

a) Sigillum in ora nonnihil laesum, qua laesione aliquot litterae inscriptionis, mediae ac finientis, evanuerunt, appendet ex filis sericis flavi et rubri coloris.

b) Indictio respondet anno indicato 1225.

c) Ineditum.

DCLXXIII.

Anno 1225. 4. Septembr. apud Wormatiam.

Heinricus VII. rex ratam habet et confirmat alienationem, qua cum debita solemnitate ecclesia Porcetensis bona in Costem ecclesiae beati Stephani in Maguntia vendidit.

Henricus dei gratia Romanorum Rex et semper Augustus. vniuersis Christi fidelibus ad quos presens pagina peruenerit in perpetuum. Notum facimus vniuersis. quod nos propter urgentem necessitatem et manifestam utilitatem ecclesie Porcetensis. alienationem factam de bonis in Costem cum suis pertinentijs. que dicta ecclesia de consensu et auctoritate venerabilis. et dilecti Principis nostri Engelberti Coloniensis. Archiepiscopi. nostri prouisoris et Regnj. ecclesie beati Stephani in Maguntia. pro certa pecunie uendidit quantitate. ratam habemus. et eam nostri scripti munimine confirmamus. In cuius rei testimonium et firmitatem. presenti pagine sigillum nostrum iussimus appendi. Datum apud Wormatiam II. Nonas Septembris. Indictione xnj[a].

a) Sigillum, in parte inferiori fractum, appendet ex filis sericis subflavi et purpurei coloris.

b) Annus Chr. omissus desumitur ex indictione et serie actorum Heinrici VII., filii Friderici II.

c) Ineditum. Cnfr. Joannis Rer. Mogunt. Vol. II. 529 in Chronice eccles. colleg. S. Stephani Mogunt.

DCLXXIV.

Anno 1226. mense Martio apud Piscariam.

Fridericus II. imperator, petente Friderico abbate Rotensi, privilegium illi monasterio per fundatorem eius ab Heinrico IV. imp. obtentum, ex gratia confirmat, suaeque inserit confirmationi, quam tamen non impertitur clausulae, ubi erat rasura.

a) Sigillum fere illaesum, per omnia bene expressum, appendet ex filis sericis purpurei coloris.

b) Notae chronologicae inter se conveniunt.

c) Editum in Hund. metr. III. edit. Mon. 270. edit. Ratisb. 186. et in Mon. Boic. I. 372. num. 17. ubi lin. penultima ex fide authographi legatur: mense Marcii. Falsam lectionem secutus est Raumer Hohenstaufen II. 572. Ibid. p. 373. lin. 6. leg. R. (Rudolphus).

d) Insertum Heinrici IV. diploma perperam anno 1073. attributum, rectius, anno 1086. circ. finem mens. Martii assignatur et inter diplomata apographa exhibebitur.

DCLXXV.

Anno 1226. mense Aprili. apud Ravennam.

Fridericus II. imperator monasterium Sctorum Petri et Pauli in Wilzeburc, cum omnibus possessionibus eius, sub sua protectione recipit.

(*Chrismon.*) In nomine sancte et indiuidue trinitatis. Fridericus. secundus diuina fauente clementia Romanorum Imperator semper Augustus. Jerusalem et Sicilie Rex. Impensis a domino beneficiis respondemus et ei gratiarum offerimus holocaustum, cum sacrosanctas Ecclesias et Monasteria deo dicata, fauore nostre gratie intuentes. eorum paci et quieti misericorditer prouidemus, et que tam a principibus quam a quibuslibet aliis ipsis sunt pie collata, Imperialis nostra serenitas ratihabitione confirmat. Inde est quod nos attendentes piam erga deum fidei ac deuotionis intentionem Peregrini venerabilis Abbatis et Conuentus Monasterii sanctorum Petri et Pauli in wilzeburc, fidelium nostrorum. considerantes nichilominus ipsius loci deo gratam et honestam religionem, quam cotidie de bono in melius crescere et in Christo proficere bene redolens attestatur opinio plurimorum, cum ab eo qui largitor est omnium Rex statutus vite beneficium, Imperii sceptrum et collata nobis eciam cetera cognoscamus, de innate nobis benignitatis gratia et obtentu retributionis eterne sed et pro remedio animarum felicium augustorum quondam progenitorum nostrorum diue recordationis. ad nostre quoque salutis et exaltationis augmentum. Monasterium ipsum Abbatem et Conuentum predictos cum omnibus bonis suis que in presenti iuste tenet et possidet, et que inantea iusto titulo poterit adipisci, clementer sub nostre maiestatis protectione recipimus per potentie nostre brachium benigno semper patrocinio confouendum. De habundantiori quoque gratia celsitudinis nostre qua loca religiosa benigne semper consueuimus intueri. omnia bona, possessiones et tenimenta

nimenta, que largitione predecessorum nostrorum felicium augustorum Romanorum Imperatorum seu Regum. uel aliorum quorumcumque oblatione fidelium eidem Monasterio a fundationis sue primordio sunt collata. prout ea omnia idem Monasterium ex tunc usque ad hec nostra felicia tempora iuste dignoscitur possidere, ipsi Monasterio concedimus et perpetuo confirmamus. Statuentes et presentis priuilegii auctoritate firmiter iniungentes. ut nulla omnino persona parua uel humilis, Ecclesiastica uel Secularis. iam dictum Monasterium de predictis omnibus contra huius protectionis. concessionis, et confirmationis nostre tenorem, impedire seu molestare presumat. Quod qui presumpserit in sue temeritatis uindictam indignationem nostram et penam quinquaginta librarum auri se nouerit incursurum. medietatem camere nostre et alteram medietatem passis iniuriam persoluendam. Vt autem hec omnia rata semper et inconuulsa permaneant. presens priuilegium fieri et Sigillo maiestatis nostre iussimus communiri. Huius autem rei testes sunt. Albertus Magdeburgensis archiepiscopus.... episcopus Curensis et abbas sancti Galli. A. dux Saxonie. R. dux Spoleti. Comes C. de wasselburc. Comes G. de queureberc. Comes S. de vienna et alii quam plures.

Signum domini Friderici secundi dei gratia inuictissimi Romanorum Imperatoris semper Augusti. *(Monogramma.)* Jerusalem et Sicilie Regis.

Acta sunt hec anno dominice Incarnationis. Millesimo. Ducentesimo. vicessimo sexto. Mense Aprilis quartedecime Indictionis. Imperante domino nostro Friderico secundo dei gratia Inuictissimo Romanorum Imperatore semper Augusto Jerusalem et Sicilie Rege. Anno romani Imperii eius sexto. Regni Jerusalem primo. et Regni Sicilie vicesimo octauo, feliciter amen.

Datum aput Rauennam, Anno, Mense et Indictione prescriptis.

a) Sigilli fracti superest fragmentum maius, imaginem imperatoris, excepto capite, dimidiam etiam inscriptionem incipientem, exhi-

hibens, et cum minutioribus fragmentis fere in pulverem redactis panno linteo involutum appendet ex filis sericis rubri coloris.

b) Notae chronologicae omnes inter se concordant.

c) Editum in Jungs antiquit. monasterii in Wilzburg p. 5., in Schütz corp. histor. Brandenburg. sylloge sive IV. Abh. 66. num. 29. similiter ex insertione 173. n. 141. ac 260. n. 224. et in Falkenstein Tom. IV. Antiquit. Nordgav. sive Codice ad Antiq. Nord. 48. num. 31.

DCLXXVI.

Anno 1226. mense Maio finiente, in civitate Parma.

Fridericus II. imperator, qui monasterio Rotensi privilegium libertatis concesserat, defuncto Ratisponensi episcopo, Conrado (ultimo comite de Frantenhausen), postulante Friderio abbate, vacantem tunc advocatiam Conrado comiti de Wazzerburch committit.

a) Sigillum, in utraque ora dextra ac sinistra nec non in parte inferiori nonnihil laesum, appendet ex filis sericis subrubri et subflavi coloris.

b) Notae chronologicae omnes inter se conveniunt, inter quas tamen annus regni Siciliae numeratus est completus eodem mense; nam circa finem mensis Maii 1226. haec eadem peracta fuisse docemur partim ex aliis diplomatibus Parmae mensibus Maio ac Junio eodem anno datis, partim autem ex obitu Conradi IV. episcopi Ratisbon. in hoc diplomate memorato, qui contigit hocce anno 9. April, ex cuius obitu tunc vacabat advocatia monasterii Rotensis, fuitque gravissimae controversiae causa.

c) Editum, saltem ex alio exemplari, in Hund. metrop. III. edit.

Mon. 272. edit. Ratisb. 187. in Mon. Boic. I. 373. inter Monumenta Rotensia num. 18. Exemplar hocce nostrum authographum est alterum, quod Comiti de Wasserburch datum fuit, ab eoque in manus ducum Bavariae pervenit, a priori, quod monasterio Rotensi tradebatur, in minutioribus tantummodo differens, in cuius editione Mon. Boic. I. 375. lin. 25. leg. Hauchesperc.

d) Desideratur aliquoties diligentia scriptoris Itali, qui primam literam episcopi Wormatiensis per A loco H, agnomen autem comitis de Wazzerburc una vice per Wanzeburch, altera per Wallerpurc expressit, Mainradum etiam comitem de Gorze Maniardum legit.

DCLXXVII.

Anno 1226. 13. Novembr. Augustae.

Heinricus VII. rex monasterium Ursperc, cuius advocatiam, a patre suo Friderico I. imp. titulo pignoris obligatam, pecunia ducentarum marcarum a praeposito et fratribus eiusdem claustri persoluta, ex potestate Alberti de Niwenburc redemerat, sub sua et imperii perpetua protectione recipit, possessiones etiam eius et privilegia confirmat, ministerialibus quoque suis et imperii res ipsorum monasterio praedicto conferre, permittit, electionem denique sive potius petitionem defensoris fratribus eiusdem monasterii concedit.

In nomine. sancte. et. indiuidue. trinitatis. Heinricus dei gratia Romanorum Rex et semper augustus. Omnibus qui sub nostra uiuunt ditione uolumus sicut condecet principis sublimitatem in suo iure assistere. Specialibus autem religiosa loca. et personas inibi regi celorum militantes. et deum pro nostra et aliorum prin-

cipum et populi Christiani salute et uictoria frequentius exorantes. tenemur confouere. et ipsis iura sua conseruare. et protectionis et confirmationis nostre virtute defendere. Quo circa notum fieri uolumus omnibus. tam nostris successoribus quam nostre excellentie iudicibus uniuersis. et omnibus presentem paginam inspecturis. quod nos monasterium in Vrsperc cuius aduocatiam serenissimus princeps pater noster Fridericus dei gratia romanorum imperator et semper augustus pro necessitatibus imperii olim titulo pignoris obligauerat. redemimus de potestate nobilis viri. Alberti de Niwenburc. Pecunie quoque que soluta fuerat. prepositus et fratres claustri ducentas marcas persoluerunt. ut ulterius nulla tali oppressione uexentur. aut quolibet modo extra potestatem imperii alienentur. siue ipsi siue successores eorum. Qua propter nos clementer ipsorum precibus annuentes. ipsum locum cum personis et rebus ad eundem pertinentibus sub nostra protectione suscipimus. et ut in perpetuum sub culmine maiestatis imperialis consistat statuimus. nec in quemquam transferatur contra uoluntatem deo ibidem seruientium. Bona quoque que in presenti possident. aut in futurum sub nostra iurisdictione poterunt adipisci legitime. cum omnibus pertinenciis et legitimis. videlicet mancipiis. agris. cultis et incultis. viis et inviis. pascuis. nemoribus. aquis. et aquarum decursibus. molendinis. et piscationibus. et ceteris attinenciis confirmamus eisdem. Preterea que in priuilegiis antecessorum nostrorum siue annotationibus aut aliis scriptis dive recordationis proaui nostri imperatoris Friderici et regis Cvonradi in eadem ecclesia sunt statuta et hactenus obseruata. mandamus. et precipimus inviolata consistere. vt videlicet nullus iudex sev cuiuslibet potestatis homo presumat homines ipsorum temere distringere. aut contra ipsos de prediis ecclesie placitare. nisi coram nobis aut nuntio nostro specialiter ad hoc destinato. Liceat quoque ministerialibus imperii. siue ad nos pertinentibus de prediis suis siue aliis rebus conferre prefato monasterio. et hec ipsis fratribus nostra permissione. firma consistant. Adicimus etiam ut quilibet cui ad electionem fratrum committimus ut ipsos vice nostra defendat. et ivra nostra et ipsorum tueatur. si fuerit eis grauis aut dampnosus seu invtilis. cum hoc nostre in-

notuerit maiestati. ad petitionem fratrum alius defensor quem pecierint. ipsis concedatur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre protectionis et concessionis infringere. vel ei ausu temerario contraire. Quod siquis facere presumpserit. indignationem imperii romani et nostram se nouerit incurrisse. et uiolate pacis reus existat. Acta sunt hec presentibus et cooperantibus principibus. Venerabilibus in Christo Sifrido augustensi et Heinrico Eistetensi Episcopis. Ludewico quoque illustri duce Bawariae. Preterea Comitibus et baronibus. Hartmanno de dilingen. Chvonrado de Wirtenberc comitibus. Friderico de truhendingen. Heinrico de niphen. Alberone de wange. Eberhardo de Aichheim. baronibus. Ministerialibus quoque imperialis aule. Eberhardo dapifero de waltpurc. Cvonrado et Eberhardo fratribus de wintersten. Dietone de Aistegen. Swiggero de mindelberc. Bvrchardo de hohenburc. et aliis quam plurimis feliciter. A M E N.

Datum Auguste per manum Heinrici Constantiensis prepositi imperialis aule prothonotarii. Idibus Nouembris.

Indictione tercia decima. Anno domini M°. cc°. vicessimo sexto.

a) Sigillum, quod appendebat, periit, disruptis quoque filis sericis rubri, flavi ac fusci coloris, quorum pars superior remansit membranae inferius complicatae innexa.

b) Indictio erronea posita est loco decimae quartae ordinariae, aut XV. caesareae; nam ad annum 1226. instrumentum hoc pertinere, certum est ex synchrono teste et oculato, Burchardo Biberacensi in historia Friderici I. edita à Christmann p. 167.

c) Editum in Lünig spicileg. eccles. III. Theil. 678. et à Christmann mox dicto in praefat. p. XXIX — XXXII in nota K. antea editum in Annal. Praemonstrat. II. probat. 707. omisso tamen anno.

d) Ex memoratis ab Heinrico VII. antecessorum suorum privilegiis unicum comparet Conradi II. an. 1143. 4. Sept. quod confrtur.

DCLXXVIII.

Anno 1226. mense Novembr. Fogiae.

Fridericus II. imperator monasterium Sti Heimerami (Emmerami), cum omnibus possessionibus eius, in specialem suam recipit protectionem.

Fridericus. dei gratia Romanorum Imperator semper augustus, Jerusalem et Sicilie Rex. Per presens scriptum Notum facimus vniuersis fidelibus nostris Imperii, tam presentibus quam futuris. quod nos ob reuerenciam Regis Regum per quem feliciter uiuimus et Regnamus, ad imitacionem quoque Imperatoris Henrici quondam patris nostri Recolende memorie. venerabilem abbatem Monasterii Sancti Heimeramij et fratres ejus ibidem altissimo famulantes cum omnibus possessionibus et bonis suis mobilibus et stabilibus que Juste tenent et possident. et inantea prestante domino Justo titulo poterunt adhipisci sub speciali protectione et defensione, nostre recipimus Maiestatis. Auctoritate presentis scripti sub pena gratie nostre precipientes firmiter vniuersis. quatinus nullus sit tam ausus, qui predictum abbatem. Monasterium et fratres eius contra huius nostre protectionis tenorem, in personis uel possessionibus et bonis suis que Juste tenent et possident. et inantea Justo titulo poterunt adhipisci, temere molestare seu perturbare presumat. Quod qui presumpserit, Indignationem nostri culminis, Se nouerit incursurum. Ad huius itaque protectionis et defensionis nostre memoriam et robur de cetero ualiturum presens scriptum fieri. et Sigillo maiestatis nostre Jussimus communiri.

Datum Fogie. anno dominice Incarnationis Millesimo ducentesimo vicesimo Sexto. Mense Nouembris, Quintedecime Indictionis.

a) Sigillum in omni ora laesum appendet ex filis sericis flavi et nunc fusci coloris. Laesione praedicta pleraeque litterae inscriptionis per orbem scriptae evanuerunt. Sigillum ipsum a reliquis inde ab an. 1220. fine Novembris usitatis non differt, excepto novo titulo: Rex Jerusalem, qui areae e regione throni recens insculptus cernitur, a Friderico II. hoc eodem mense anni praeteriti 1225. post celebratas cum Jolanta, regni Jerosolymitani haerede, nuptias, assumtus. cnfr. Raumer Hohenstaufen III. 396.

b) Indictio, quae caesarea dicitur, respondet anno Chr. indicato 1226.

c) Editum in libro Probationum Scti Emmerami 162. num. 64. Simile privilegium patris sui, Heinrici VI. imp., nusquam comparet.

DCLXXIX.

Anno 1226. 27. Novembr. apud Herbipolim.

Heinricus VII. rex, ad petitionem Sifridi archiepiscopi Moguntini et ex consilio principum suorum, statuit: ut homines archiepiscopi praedicti, qui se in oppidum regium Oppinheim receperunt, eidem reddentur et ulterius ibidem non colligantur; rescindit etiam confoederationes, quibus se civitates Moguntia, Pinguia, Wormatia, Spira, Frankinvort, Geilinhusen et Fridiberc, in praeiudicium ecclesiae Moguntinensis invicem obligarunt.

H. dej gratia. Romanorum Rex et semper Augustus. Vniuersis huius scripti seriem inspecturis gratiam suam et omne bonum. Regie majestatis dignatio semper consueuit occurrere petentium iustis uotis. Quapropter ad instantiam venerabilis et dilecti principis nostri domini S. (Sifridi) Archiepiscopi Maguntini conquerentis. sibi esse onerosum plurimum et dampnosum. quod ex hominibus suis quidam in nostro se oppido Oppinheim receperunt.

communicato consilio dilectorum nostrorum principum qui sollempni nostre curie Wirceburc magnifice affuerunt. statuimus. ut ministeriales. Burgenses. siue quicumque alii homines quouis iure prefato Archiepiscopo attinentes. cum omnj integritate reddantur eidem. et nullj ex hominibus ejus ultra in predicto opido colligantur. Volumus etiam confederationes siue iuramenta quibus se ciuitates Maguntia. Pinguia. Wormatia. Spirea. Frankinuort. Geilinhusin. Fridiberc. in preiuditium ecclesie Maguntinensis inuicem obligarunt. rescindj penitus et in irritum reuocarj. Quod ut ratum et inuiolabile obseruetur. paginam istam nostro sigillo fecimus roborarj. Cuius facti testes sunt. Theodericus Treuerensis. Henricus Coloniensis. Archiepiscopi. Hermannus Herbipolensis. Bertoldus Argentinensis. Sifridus Augustensis. Henricus Eistetensis. Henricus Wormatiensis. Engilhardus Nuwinburgensis.... Basiliensis Episcopi. Cunradus Fuldensis. Ludewicus Hersfeldensis. Cunradus Laurensis. Abbates regales. Laicj. Ludewicus palatinus Comes Reni et dux Bauwarie Ludewicus lantgrauius Thuringie et alii quam plures tam seculares quam ecclesiastice persone. Acta sunt hec apud Herbipolim anno dominice Incarnationis M°. cc°. xxvı°. v°. Kal. Decembris. pontificatus nostrj anno xxvj°.

a) Sigillum, bene expressum et conservatum, appendet ex fragmento coriaceo.

b) Indictio omissa est, annus autem pontificatus ad Sigfridum II. archiepiscopum Mogunt. referendus convenit anno Chr. indicato; praefuit enim ab an. 1200 usque ad an. 1230.

c) Editum in de Gudenus Cod. dipl. I. 493. n. 189., ubi tamen omissa sunt ultima verba: pontificatus etc. et spatio vacuo interpositus Heinricus Basiliens. episc. Memoratur in Joannis rerum Mogunt. Vol. I. 592. n. 4.

DCLXXX.

DCLXXX.

Anno 1227. 20. Mart. apud Augustam.

Heinricus VII. rex monasterio Steingaden proprietatem duorum mansorum in villa Widergeltingen, quod olim dux Welfo illi tradiderat, et ius feudi in eisdem mansis, quod duo fratres de Dachsperc pro LXX. marcis argenti regi nunc resignabant, confirmat et confert.

a) Sigillum, in parte superiori laesum, qua laesione caput regis cum initio ac fine inscriptionis evanuit, appendet ex quatuor funiculis sericis, quorum bina ex filis viridis, albi et rubri coloris, alia bina ex filis rubri solum et albi coloris contexta sunt.

b) Annus non expressus per Indictionem satis indicatur.

c) Editum in Mon. Boic. VI. 517. num. 29. ubi p. 518. lin. 21. leg. Walpurc. Rauinspurc. lin. 22. leg. Svmerowe.

DCLXXXI.

Anno 1227. 25. April. apud Wormatiam.

Heinricus VII. rex abbatissae et conventui inferioris monasterii in Ratispona permittit, ut unum de pueris Jordani de Lengenvelt, ad ipsarum monasterium spectantibus, comiti Heinrico de Ortenberc possint tradere.

H. dei gratia Romanorum Rex et semper Augustus dilectis Sibi Venerabili abbatisse totique conuentui inferioris Monasterii in

Ratispona Gratiam suam et omne bonum. Supplicauit nobis dilectus noster Jordanus de lengenvelt ut nostra serennitas dignaretur prudentie uestre indulgere quod unum de pueris suis uestro monasterio attinentibus Comiti H. de orttenberc contradere deberetis. quod utique permittimus. Volumus et affectuosissime uos rogamus. quatenus prout a uobis petiuerit predictus J. vnum filium de pueris suis prelibato comiti conferatis ratione hereditaria possidendum. Ad huius itaque permissionis nostre (testimonium) presens ei scriptum indulsimus sigilli nostri munimine roboratum. Datum apud Wormaciam VII. Kal. Maii. Indictione XV.

a) Sigillum, cum complicatura membranae inferiori, cui necessario annexum sive appensum erat, resectum est ac periit.

b) H. sive Heinricus comes de Ortenburg coaevus Heinrico VII. regi ac Indictio denotant annum Ch. 1227.

c) Ineditum.

DCLXXXII.

Anno 1227. mense Julio. Melfiae.

Fridericus II. imperator, ad preces Sifridi Ratisponensis episcopi et ex consilio principum sibi tunc adstantium, revocat omnes alienationes, per Gotfridum praepositum, quondam in episcopatum Ratisponensem intrusum, in praeiudicium eiusdem ecclesiae factas; non obstante aliqua concessione per regem Heinricum VII., filium suum, dolose obtenta.

FR. dei gratia Romanorum Imperator semper augustus. Jerusalem et Sicilie Rex. Per presens scriptum notum facimus uniuer-

sis imperii fidelibus tam presentibus quam futuris. quod accedens ad presentiam nostram. S. venerabilis Ratisponensis Episcopus dilectus princeps noster exposuit celsitudini nostre qualiter . . prepositus. quondam in Ratisponensem Episcopatum intrusus, bona ipsius ecclesie enormiter et iuxta motum proprie uoluntatis. infeudauit. obligauit. et multis aliis modis distribuit et distraxit. in euidens ipsius ecclesie detrimentum. alias redditus et prouentus eiusdem Ratisponensis ecclesie. in usus proprios consumendo. et supplicauit nobis idem Episcopus. ut indempnitati sue ecclesie nostra super hoc dignaretur serenitas prouidere. Nos autem quia tenemur juri. et indempnitatj ecclesiarum Imperij nostri salubriter et clementer adesse. habito super hoc diligenti consilio cum venerabili Babinbergensi episcopo dilecto principe nostro. et aliis fidelibus nostris imperii tunc in curia nostra presentibus. et nobiscum assidentibus in negotio supradicto. de consilio et prouisione ipsorum, quicquid per supradictum intrusum factum esse dignoscitur. duximus sententialiter irritandum. reuocantes omnino infeudationes. obligationes. distributiones. et distractiones. quaslibet factas per intrusum de bonis ecclesie memorate. ut omnia libere cedere. et redire debeant in usus et potestatem Ratisponensis ecclesie. et episcopi supradicti cum fructibus medio tempore perceptis et percipiendis. et ut etiam prefatus intrusus. memorato Episcopo restituat quicquid de prouentibus Ratisponensis ecclesie in usus proprios noscitur expendisse. non obstante concessione aliqua per Regem henricum Karissimum filium nostrum predicto intruso exinde facta. cum idem Romanus Rex filius noster dolose in hoc circumuentus fuisse noscatur. et appelatio ad audientiam nostre Maiestatis precesserit. qua pendente nichil de iure poterat innouarj. Mandamus igitur et firmiter inhibemus. quatenus nullus sit qui contra hanc irritationis. et reuocationis nostre sententiam presumat temere obuiare. quod qui presumserit. indignationem nostri culminis se nouerit incursurum. Ad cuius rei memoriam presens scriptum fieri fecimus. Sigillo Maiestatis nostre munitum. Datum Melfie. anno dominice Incarnationis Millesimo. ducentesimo vicesimo Septimo. Mense Julij. Quintedecime Indictionis.

a) Sigillum illaesum appendet ex filis sericis rubri coloris.

b) Indictio respondet anno expresso.

c) Editum in Mayeri codice statutorum ineditorum II. 39. et in Ried cod. dipl. Ratisb. I. 351. n. 369. cnfr. ibid. 349. 353. sq. num. 367. 371. et 372., ubi alia documenta occurrunt super eodem Gotfrido praeposito Ratisb., similiter cnfr. Mayer l. c. 82. in catalogo praepositorum Ratisb.

DCLXXXIII.

Anno 1227. 17. Julii. apud Werdam.

Heinricus VII. rex Hartmanno comiti de Dilingen in rectum feudum concedit advocatiam claustri de Herbrehtingen, a Gotefrido de Wolfach resignatam; omne quoque patrimonium in Ebermaringen et Hverwin eidem comiti confirmat, traditum ei a praedicto Gotefrido.

H. dei gratia Romanorum Rex et semper Augustus. vniuersis Imperii fidelibus hanc literam inspecturis. gratiam suam et omne bonum. Decet ea que consilio prudentum uirorum fiunt et pie peraguntur. ne prolixitate temporis a memoria cadant. litterarum testimonio perhennare. Qua de re Nouerint tam presentes quam futuri. quod Gotefridus de wolfach coram nobis et principibus constitutus. aduocatiam claustrj de herbrehtingen. cum omnibus suis pertinentiis que suis usibus seruiebant. in manus nostras resignauit et contradidit. et ad peticionem suam dilecto fideli nostro Comiti Hartmanno de dilingen in rectum feudum aduocatiam concessimus prelibatam. Ad hec omne patrimonium quod habebat apud Ebermaeringen et Hverwin. prenominatus G. prefato comiti. contradidit et donauit in proprietatem Rectam libere tenendam et

perpetuo possidendam. Statuimus igitur et sub interminatione gratie nostre districte precipimus. ut nullus sit qui predictum comitem in proprietate aut feudo prenotatis impedire audeat uel dampnum in ipsis aut grauamen aliquod irrogare. Testes hii sunt. Lvdewicus Dux bawarie palatinus comes Reni. Luipoldus dux Austrie et Stirie. Otto filius ducis bawarie. Heinricus filius ducis Austrie. C. Burcgrauius de Nvorenberc. Comes Hartmannus de Wirttenberc. et Comes C. filius suus Comes Rupertus de Castello. Comes B. de Greispach et Heinricus filius suus. Fridericus de truhendingen. Comes C. de Ottingen. Wittegowi senior et junior de Albecke. Albertus de Hurneheim et ambo filii patrui sui. Waltherus de Veimingen. et Marquardus Hagelarius. E. dapifer de Walpurc C. et E. pincerne de Winterstetin et alii quam plures. Datum apud Werdam xvi. Kalendas Augusti Indictione xv.

a) Sigillum, quod appendebat, periit; remansere autem fila serica, seu potius funiculi serici rubri coloris membranae inferius complicatae innexi.

b) Membrana ipsa panno recens adglutinata conspicitur.

c) Annus non expressus per indictionem manifestatur.

d) Editum a Braun in der Gesch. der Grafen von Dilingen. Anhang 98. num. 1.

e) Desumtum ex Archivo Dilingano episcopi Augustani.

DCLXXXIV.

Anno 1227. 18. Septembr. apud Onoluesbac.

Heinricus VII. rex monasterium Halsburnen (Heilsbrunn) in specialem recipiens protectionem, ei interdicit, ne cuidam ex parte sua equum praestet, nisi in speciali expeditione sua per Buttigularium suum de Nurinberc ab ipso requirendum.

H. dei gratia Romanorum Rex et semper augustus. vniuersis Imperii fidelibus presens scriptum intuentibus in perpetuum. Ex insinuatione presentium ad noticiam vniuersorum uolumus peruenire. quod attendentes dilectorum nostrorum fidelitatem abbatis et conventus in Halsburnen. ac deuota obsequia que progenitoribus nostris ac nobis exhibuerunt. et exhibent incessanter. ipsos in personis et Rebus ipsorum in nostram specialem recepimus protectionem. auctoritate Regia firmissime inhibentes. ne quis ausu ductus temerario. ipsis. in personis aut Rebus. grauamen uel iniuriam inferre presumat. quod qui attemptauerit grauem offensam nostre celsitudinis se nouerit incurrisse. Preterea memorato abbati et suo conuentui districte et auctoritate presentium inhibemus. ne alicui siue sit de familia nostre curie siue non. deferenti nostras litteras. et impetranti ex parte nostra equum. exhibere uel conferre presumant eidem. nisi in speciali nostra expeditione per Buttigularium nostrum de Nurinberc ab ipsis duxerimus requirendum. et ne super premissis ab aliquo inposterum possent uexari. presentem paginam. sigilli nostri patrocinio communitam. iussimus prelibato abbati et suo conuentui exhiberi.

Datum apud Onoluesbahc. anno dominice Incarnationis Millesimo C°C°. XXVII°. Quartodecimo Kal. Octobris. Indictione prima.

a) Sigillum, quod appendebat, periit, remanente filorum sericorum purpurei et albi coloris superiori extremitate.

b) Indictio, dicta caesarea, sed diebus sex anticipata, respondet anno Chr. expresso.

c) Editum in Wölkern Historia Diplomat. Norimb. II. 57. num. 7., in Hocker Heilsbronn. Antiquitäten-Schatz II. 113. num. 3. in Falkenstein Cod. Diplom. Antiq. Nordgav. 49. num. 32. et in Schütz corp. hist. Brandenburg. sylloge 67. num. 30.

DCLXXXV.

Anno 1227. 21. Septembr. apud Wimpinam.

Heinricus VII. rex civibus Ratisponensibus nunciat, solemnes nundinas circa festum omnium Sanctorum in civitate Herbipolensi annuatim fore peragendas, eosque invitat, ut sub suo conductu et speciali protectione ad easdem veniant, eo iure et libertate fruituri, quibus de sua gratia gaudent nundinae suae apud Franchenfurt et Werde.

H. dei gratia Romanorum Rex et semper Augustus fidelibus suis. aduocatis. Scultetis. et uniuersis Ciuibus Ratisponensibus. Gratiam suam. et omne bonum. fidelitati uestre duximus intimandum. dilectum Principem nostrum Hermannum. venerabilem herbipolensem Episcopum de nostra permissione et bona uoluntate. sollempnes nundinas. circa festum omnium sanctorum in ciuitate herbipolensi. publice indixisse. annuatim omnibus frequentandas. proinde est quod mandamus fidelitati uestre firmiter certificando quatinus ad memoratas nundinas. sub nostro securo conductu. et protectione speciali. ueniatis. et recedatis. eo iure et libertate. ue-

lut omnibus nundinas nostras apud Franchenfurt et werde exercentibus dinoscimur. de nostra gratia. contulisse. Preterea noueritis quod omne judicium et libertatem. quemadmodum in aliis nundinis nostris habere dinoscimini. uobis et comiti uestro in antedictis nundinis. conferimus de gratia nostre celsitudinis. et ad instantiam et consensum Episcopi prelibati. Vt autem hec nostra concessio et Indulgentia libertatis. robur firmitatis obtineat in perpetuum. presentem literam scribi fecimus. et sigillo nostre celsitudinis communiri.

Datum apud winpinam. Anno dominice Incarnationis. Millesimo. CC°. XX°. septimo. vndecimo Kal. Octobris Indictione prima.

a) Sigillum, quod appendet ex segmento membranaceo, fractum est in plures partes. Reliquis partibus deperditis duo, quae supersunt, fragmenta totam fere imaginem regis, excepta manu eius dextra, et aliquas saltem inscriptionis litteras exhibent.

b) Indictio, quae caesarea dicitur, hic tribus anticipata diebus, respondet anno Chr. notato.

c) Ineditum saltem in lingua originali. Nam versio huius instrumenti Germanica impressa habetur in Lünig spicileg. eccles. II. Theil. p. 947.

DCLXXXVI.

DCLXXXVI.

Anno 1227. 10. Octob. apud Augustam.

Heinricus VII. rex abbati Faucensi eiusque successoribus indulget sedationes rixarum inter rusticos et mansarios monasterii eiusdem et exactionem reddituum, absque praeposito regio, nisi propter contumaciam hominum eorundem aut magnitudinem facti advocandus esset.

Heinricus. Septimus. Divina. Favente. Clementia. Romanorum. Rex. Semper. Augustus. : Cum omnes petitiones Religiosorum Virorum libenti animo velimus exaudire. justas tamen ipsorum preces nobis porrectas. tanto promptius tenemur admittere. quanto magis Salutem anime Orationibus ipsorum apud Deum credimus aucmentari. Hinc est quod significante Nobis R. Abbate Monasterii Faucensis intelleximus. quod quandoque rixe inter homines. rusticos. sive Mansarios. et servientes ejusdem Monasterii oriuntur. quas idem Abbas vel quilibet Successor suus aut pena pecuniaria vel Corporali Castigatione. de facili posset sedare. corrigere et emendare. preterea significavit Idem Abbas quod à Mansariis dicti Monasterii redditus possessionum suarum de facili exigere valeret. sed sine Preposito de Schonengov exigere non audet nec rixas emendare. quod in grave dampnum eidem Monasterio non est dubium evenire. unde sepedictus Abbas Nostre celsitudini humiliter supplicavit. quatenus emendationes Servorum suorum seu sedationes rixarum inter homines. rusticos. et Mansarios ejusdem Monasterii et exactionem reddituum possessionum suarum sibi dignaremur indulgere. Nos igitur precibus suis annuentes eidem Abbati et omnibus Successoribus suis sedationes rixarum cum sanguinis. effusione vel sine sanguinis effusione. factarum et emendationem Servorum et exactionem reddituum suorum in perpetuum duximus indulgendum. nisi forte Defensorem

vel Advocatum qui tunc pro tempore à Nobis vel Successoribus nostris fuerit constitutus. videlicet Prepositus de Schonengov vel alius quicumque. Abbas vel Successores sui propter contumaciam hominum eorundem aut magnitudinem facti. ut si forte excessus hominum propter Sanguinis effusionem secularem Judicem requirerent. duxerit advocandum. Statuimus itaque et sub interminatione gratie nostre districte precipimus ut nulla umquam persona humilis vel alta. Ecclesiastica, vel Secularis hanc nostram libertatem et Indulgentiam Dicto Abbati et Successoribus suis factam infringere audeat. vel alicujus ingenij Scrupulo suffocare. quod qui facere presumpserit Nostram et Imperij gravem offensam se noverit incurrisse. ad hujus etiam facti nostrj perhennem memoriam presens Privilegium conscribi et Sigillo Nostro jussimus insigniri. Testes hii sunt. L. Dux Bawarie. C. Burcgravius de Nvorenberc. H. Comes de Dilingen. Fridericus de Truhendingen. C. Dapifer de Walpurc. C. Pincerna de Winterstetin. et alij quam plures. Datum apud Augustam Anno Dominice Incarnationis M^{mo}. CC^{mo}. XXVII^{mo}. VI. Idus Octobris. Indictione prima.

a) Sigillum, in ora superiori ac inferiori nonnihil laesum, appendet ex filis sericis rubri et flavi coloris.

b) Indictio, quae caesarea dicitur, respondet anno Ch. indicato 1227.

c) Ineditum.

d) Nomen abbatis, initiali littera R. indigitatum, minus bene quidem cohaeret cum catalogo abbatum apud Brusch. in Monasteriologia edit. 1682. p. 435, ubi Ruggerus Diethonem abbatem non ante 1240 excepisse dicitur. Ast annos initiales et emortuales abbatum eiusdem monasterii Faucensis ex isto catalogo desumi non posse, constat ex diplomate Heinrici VII. 1222. 23. Junii dato abbati tunc Dietoni, quem inchoasse regimen abbatiale an. demum 1225 iste catalogus, erronée utique, affirmat.

DCLXXXVII.

Anno 1227. 10. Octobr. apud Augustam.

Heinricus VII. rex, ad petitionem abbatis de Wezzinsbrunnen, Ludewico duci Bawariae villam quandam et advocatiam eius committit defendendam et procurandam, quamdiu regi et abbati placuerit.

a) Sigillum, quod appendebat, periit; remansere autem fila serica rubri et flavi coloris, membranae inferius complicatae innexa.

b) Annus non est expressus. Indictio, quae caesarea dicitur, ab Henrico VII. rege, sive potius ab eius notario tunc usitata, designat annum Chr. 1227; nam expresso hoc anno, expressa quoque hac Indictione eodemque die ac loco aliud diploma huius regis adest, eundem simul typorum characterem sigillumque appendendi modum, fila nimirum eiusdem varii coloris, referens.

c) Editum in Mon. Boic. VII. 395. num. 18. ad an. 1228. et iam antea à Leutner in Historia monasterii Wessofontani 227. qui turbata chronologia ad an. 1183. illud refert.

d) Inscriptio externa manu saec. XV. scripta sequenti modo obiectum commissionis et locum duci commissum germanice interpretatur: „Uber ein VogtHerrn gen Penzingen erpeten ist worden.“ Novum istud eiusdem loci nomen procul dubio est, etiam ab editoribus mox dictis contextui insertum, minime tamen agnoscendum in tribus ultimis litteris, „aon“ quae legi adhuc possunt, neque in prioribus quinque aut sex litteris, quarum ductus lineam nullus excedit, squalore tamen suo eo difficiliorem lectionem reddit.

DCLXXXVIII.

Anno 1228. 6. Septembr. apud Nurdelinge.

Heinricus VII. rex monasterio Waltsassen quinque iugera vinearum in loco Bachlait, iuxta villam Eduggesvelt donat.

H. Dei gratia Romanorum Rex et semper augustus. vniversis Imperii fidelibus. quibus hec litere ostense fuerint. gratiam suam. et omne bonum. Quia deo autore stransitoriis (transitoriis) opibus vndique stipamur. et fascibus terrenis. per omnia fulcimur. Decrevimus juxta apostoli vocem. vera pro falsis. eterna pro caducis. sempiterna pro terrenis. commutare. et aliqua illarum opum. pro mercede vite eterne. in opus dei destinare. Sciant igitur tam moderni quam futuri quod ob Remedium anime nostre et parentum nostrorum. quinque iugera vinearum in loco que (qui) dicitur bachlait. iuxta villam Eduggesfelt. beate marie semper Virgini. seruisque dei in Waltsassen degentibus libere et quiete omni exactione semota dedimus possidenda. Et ne inposterum hec donacio possit annichilari. sigilli nostri inpressione firmiter Roboravimus. His testibus. venerabili Hermanno erbipolensi episcopo. illustri duce bawarie ludewico. Illvstri duce. lupoldo austrie. Domino gerlaco de butinge. Dapifero de waltbur. pincerna de winterstede. Domino lupoldo de grintela et fratre eius. Domino Hertwico magistro cocorum. Datum apud Nurdelinge. viii. Idus sempebr. (Septembris) Indictione prima.

a) Sigillum, quod appendebat, periit; remansere tamen fila serica rubri, viridis ac purpurei coloris, membranae inferius complicatae innexa.

b) Annus non est expressus. Currens autem adhuc ordinaria indictio annum Ch. 1228. designat, quem confirmat aliud diploma hu-

ius regis apud Nordelingen postridie eiusdem diei, anno 1228. expresso, expressa etiam eadem indictione prima, datum. vid. Besold Documenta Wirtemberg. 731. et Crusius ibi laudatus.

e) Ineditum.

DCLXXXIX.

Anno 1228. absque loco ac die.

Heinricus VII. rex, ad petitionem Cuonradi abbatis in Keisheim, iure advocati adprobat et confirmat concambium, quo Walcuonus plebanus de Horburc praedicto abbati et eius monasterio silvam, Ger dictam, pro dote quadam, ad ecclesiam Horburc spectante, tradidit.

(Chrismon.) Heinricus dei gratia Romanorum rex. et semper augustus. uniuersis Christi fidelibus tam presentibus quam futuris imperpetuum. Religiosi pauperes Christi qui non armis actualibus contra hostes uisibiles dimicant. uerum aduersus aerias potestates die noctuque uiriliter decertant. et pro statu totius ecclesie precibus indefessis incessanter exorant. neccesse habent ut ad res temporales in suis contractibus muniantur. et ad excludendas futuri temporis insidias. auctoritatem Regiae maiestatis efficaciter sortiantur. Quia igitur aecclesiam in Keisheim pro religione sui specialius diligimus. eidem in suis negotiis et contractibus omnimodam securitatem et pacem desideratam procuramus. Innotescat itaque tam presentibus quam futuris quod petitionem uenerabilis Cuonradi abbatis in Keisheim regali clementia clementer exaudimus. et concambium illud atque commutationem, qua walcuonus plebanus in horburc predicto abbati. C. et suo conuentui siluam que uulgo ger dicitur cum dote paruula aecclesiae horburc

attinente mediantibus et adtestantibus ministerialibus nostris commutavit jure aduocati adprobamus, et ratam habemus. et ad subruendas in posterum calumppniose impetitionis molestias uniuersas. presentem eis paginam pro securitate et quiete conscribi iussimus quam etiam nostri appositione sigilli. perpetuo ualituram communimus. Acta sunt hec dominicae incarnationis anno. M. cc. xx. viii. Testes huius rei sunt. hartmannus comes de dillingen. Berhtoldus. comes de lechesgemunde et filius eius heinricus. fridericus de truhendingin. et filius eius. Ebethardus de walburc dapifer. Cunradus pincerna de winterstetin. Marquardus notarius imperii. Vlricus. et Cunradus fratres de werde. Sifridus. castelin. heinricus de Brunnese. Ruodolfus de clinginstene Regilo de altoluesheim et alii quam plures.

a) Sigillum, quod appendebat, periit, disruptis etiam filis sericis, quorum pars superior remansit membranae innexa; fila autem sunt rubri, viridis et albi coloris.

b) Dies et locus non sunt expressi, omissa quoque est indictio.

c) Ineditum, memoratum tamen in c. de Reisach Geschichte der Grafen von Lechsgemünde 39, ex cuius fide etiam lectum est nomen testis: Heinrici de Brunnese, quod in autographo minus distincte scriptum invenitur.

DCXC.

Anno 1230. mense Aprili. apud Fogiam.

Fridericus II. imperator privilegia monasterii Tegernseensis confirmat, inserto patris sui, Heinrici VI. imp., privilegio anni 1193. 18. Maii.

a) Praeter apographum manu coaeva membranae inscriptum, adsunt duo instrumenta autographa. Primo horum sigillum consue-

tum, in ora inferiori ac dextra nonnihil laesum, appendet ex filis sericis flavi ac rubri coloris, alteri eorum appensa erat bulla aurea, in ipso instrumento memorata, quae tamen vi abstracta est ac periit, remanentibus solum filis sericis varii coloris, nimirum flavi ac rubri, ut in priori instrumento. Membrana quoque et typus litterarum vix aut parum differunt in utroque autographo.

b) Differentia tamen ad finem instrumenti ac in testibus quaedam observanda est (signo. indicata). Nam primo loco, iam paulo ante memorato, in altero instrumento legitur: „Bulla aurea typario nostre maiestatis impressa;" in priori instrumento: „Sigillo maiestatis nostre; secundo loco testis Chunradus Indicensis praepositus in altero instrumento omissus est, ex negligentia utique scriptoris; tertio loco testis „Chunradus de Hohenloch in altero instrumento scriptus est: Cunradus de Oenloch comes etc.

c) Notae chronologicae omnes inter se conveniunt.

d) Editum in Hund. metrop. III. Edit. Mon. 396. 400. edit. Rat. 273. ex priori instrumento, et in Mon. Boic. VI. 205. num. 36. ex altero instrumento, ubi praeter iam dicta emendanda sunt: p. 206. lin. 13. leg. Steinr. (Heinricus) Pattauiensis prepositus; lin. 16. leg. Pecka; lin. 18. deleatur H.; lin. 21. addatur: (Monogramma).

DCXCI.

Anno 1230. mense Aprili. Fogiae.

Fridericus II. imperator monasterio Buorensi (Benedictbeurn) privilegium avi sui, Friderici I. imp. anni 1155. 15. Maii inserendo renovat et confirmat.

a) Sigillum fractum in plures partes, partibus residuis ope glutinis recens inter se connexis, figurae mediae partem maiorem et dempto capite fere totam exhibet atque appendet ex filis sericis flavi, rubri et albi coloris.

b) Notae chronologicae omnes inter se conveniunt.

c) Editum in Meichelbeck chronico Benedictobur. I. 113. in Mon. Boic. VII. 116. num. 29. ubi p. 118. lin. 6. leg. Romeniole; lin. 7. leg. Solzpurch; lin. 9. addatur: (Monogramma).

d) Adest etiam exemplar coaevum, nullo munitum sigillo, minus, ut videtur, correctum ac propterea reiectum.

DCXCII.

Anno 1230. 13. Julii. apud Wizinburc.

Heinricus VII. rex sententiam promulgat, ab abbate de Wilzeburc coram se obtentam: ut bona in Ruderen eius monasterio ratione obligationis debeant deservire.

H. dei gratia Romanorum Rex et semper augustus. vniuersis Imperii fidelibus quibus presens littera fuerit ostensa. Gratiam suam

suam et omne bonum. Laudabilis est scripture custodia. emergentibus enim occurrit calumpniis. et gestarum rerum seriem. nuda loquitur ueritate. Meminerint igitur praesentes et noscant futuri. quod constitutus coram nobis peregrinus. abbas de wilzeburc. obtinuit bona Ruderen et uniuersa appendicia eius. sicut edixit iuris ordo. ut racione obligacionis prelibato cenobio debeant subseruire. Mandamus itaque per gratiam nostram firmissime precipientes. ut nullus sit. qui prelibatum Abbatem in bonis coram nobis rationabiliter obtentis. audeat impedire. aut dampnum aliquod irrogare. Quod qui fecerit. grauissimam iram nostram senciet et offensam. vt autem premissa perpetuam teneant firmitatem. presentem litteram sigillo nostro communitam. ipsi cenobio fecimus exhiberi. Testes hii sunt. Gotfridus de Hohinloch. vlricus de Spileberc. H. de Salach. fratres de Grindelach. Rinsmul. et alii quam plures.

Datum apud wizinburc. Anno incarnacionis domini M. CC. XXX. III. Idus Julii. Indictione III[a].

a) Sigillum, in omni ora valde laesum, integra tamen remanente regis imagine, appendet ex filis sericis rubri et flavi coloris.

b) Indictio respondet anno Ch. expresso.

c) Editum in Schütz corp. histor. Brandenburg. Sylloge 10. num. 32.

DCXCIII.

Anno 1230. exeunte Julio potius, quam mense Augusto. apud Sctum Germanum.

Fridericus II. imperator, petente Eberhardo archiepiscopo Salzburgensi, instrumentum donationis eius sibi oblatum adprobat et confirmat, quo idem archiepiscopus cavit, ne advocatia possessionum capituli ipsius in Halle, Pettingen, Saldorf, Kiemkev et Svndergut, tunc vacans, porro ad manum alienam, praeter manus archiepiscoporum, transferatur.

(*Chrismon.*) In nomine sancte et Indiuidue Trinitatis. Fridericus secundus diuina fauente clementia Romanorum Imperator semper Augustus Jerusalem et Sicilie Rex. Si diuine maiestatis intuitu per quam feliciter imperamus. ecclesiarum saluti et commodo pia prouisione consulimus. celsitudinis nostre titulos ampliamus. et celestium beneficiorum memores quibus affluimus de premio retributionis eterne firmam spem et fiduciam optinemus. Ea propter vniuersis Imperij nostri fidelibus tam presentibus quam futuris. volumus esse notum quod Eberhardus venerabilis Salzburgensis Archiepiscopus Dilectus princeps noster. coram eminentie nostrae presentia constitutus. exposuit. quod cum aduocatia possessionum Capituli sui. in Halle. Pettingen. Saldorf. Kiemkev. et Svndergvt cum suis pertinentiis uacare ceperit. ne per aduocatorum malitiam. ecclesie sue Capitulum sicut hactenus bonorum suorum dispendium aut iacturam incurreret. iure infeudandi quod ad eum spectabat renunciauit. ut eandem aduocatiam ipse ac successores sui semper in manibus suis retineant. nec ad manum transferant alienam. et super eo confici fecit publicum instrumentum. Propter quod nostre celsitudini suplicauit. ut instrumentum donationis huiusmodi capitulo suo indultum et ea que continentur in

ipso confirmare de nostra gratia dignaremur. Nos igitur attendentes ipsius Archiepiscopi gratam et laudabilem fidem et sinceram obsequiorum suorum instantiam. quibus excellentie nostre assidue placere curauit. considerantes etiam ex hoc ecclesie sue utilitates multiplices et profectus. quod super hoc ab eodem Archiepiscopo prouide factum est. sicut in eisdem Litteris inde confectis plenius continetur. de speciali munificentie nostre gratia perpetuo confirmamus. Statuimus igitur et Imperialj Sanccimus edicto. quatenus amodo nulla persona sit alta uel humilis. ecclesiastica seu mundana. que contra presentem confirmationem nostram. ullo unquam tempore uenire presumat. Quod qui presumpserit. preter indignationem nostram. centum libras Auri conponat. medietatem Camere nostre. reliquam passis iniuriam soluturus. Ad huius itaque nostre confirmationis memoriam. et ut hec omnia rata semper et illibata permaneant. presens inde priuilegium fieri fecimus. et sigillo nostro iussimus communiri. Testes sunt huius rei. Sifridus Ratisponensis Episcopus. Karolus Secowensis Episcopus. Liupoldus Dux Austrie et Stirie. Bernhardus. Carinthie. Otto Meranie Duces. Rapoto comes Palatinus Bauuarie. Heinricus frater eius comes de Ortenburc. Chuno de Weruen. Gerbohus de Salzburc. Ulricus. et alii quam plures.

Signum domini Friderici secundi invictissimi Romanorum Imperatoris. semper Augusti Jherusalem et Sicilie Regis. *(Monogramma.)*

Acta sunt hec apud Sanctum germanum Anno domini M°. cc°. xxx°. Mense Augusto Indictione. III^a^. Imperante domino nostro Friderico dei gratia Inuictissimo Romanorum Imperatore semper Augusto. Jerusalem et Sicilie Rege. Imperii eius Anno. x°. Regni Jerusalem. v°. et Sicilie Anno. xxx°iij°. feliciter. Amen.

a) Sigillum, in ora inferiori nonnihil laesum, appendet ex filis sericis flavi et rubri coloris.

b) Dux Austriae et Stiriae, Leopoldus gloriosus, durante negotio pacis inter Gregorium IX. Papam et Fridericum II. Imperatorem,

apud Sctum Germanum tunc tractato, obiit in eadem urbe 28. Julii hoc anno 1230. Qui cum in hoc instrumento primus inter laicos principes testis nominetur, tempus peracti negotii confirmationis huius potius ad quosdam dies ante obitum eius nos cogit referre, id est inter IX. et V. Kalendas Augusti, quam ad ipsum mensem Augustum. Cnfr. Raumer Hohenstaufen II. 573. et III. 456 — 458. Caeterum notae chronologicae omnes in anno Chr. 1230. exeunte mense Julio sibi concordant.

c) Editum in Lünig spicileg. eccles. continuat. III. sive operis tom. XXI. 768. et in Hansiz German. Sacr. II. 531.

d) Desumtum ex archivo comitum de Ortenburg.

DCXCIV.

Anno 1230. fine mensis Septembris. Anagniae.

Fridericus II. imperator civibus Ratisponensibus indulget, ut per sex annos theloneum exigere in civitate illa possint, ad munitionem et robur civitatis fideliter deputandum.

Fridericus dei gratia Romanorum Imperator semper Augustus Jerusalem et Sicilie Rex. Cum ad fidelium deuotionem benigne dirigimus aciem mentis nostre. ac eorum profectibus intendimus diligenter, augetur in eis deuotio fidei. et tam ipsos quam alios ad seruiendum fidelius, per liberalitatis exemplum feruentius inuitamus. Inde est quod notum fieri uolumus uniuersis Imperii fidelibus tam presentibus quam futuris. quod nos attendentes puram fidem et deuotionem sinceram quam ciues Ratisponenses erga Imperium et nos semper habuerunt considerantes quoque fidelia et grata seruitia que pro honore et exaltatione Imperii atque nostra exhibuerunt diutius et exhibere poterunt in posterum gra-

tiora. volentes ciuitatem ipsam gratia et beneficiis nostre celsitudinis ampliare. de immensa liberalitatis nostre gratia concedimus eisdem ciuibus statuere theloneum conueniens de consilio episcopi in Ciuitate ad munitionem et robur ciuitatis fideliter deputandum eoque prefatos ciues per sex annos a tempore recepti priuilegii nullius contradictione obstante uti uolumus pacifice et quiete. Ad cuius rei memoriam presens scriptum fieri fecimus sigillo nostre maiestatis munitum.

Data Anagnie. Anno dominice Incarnationis Millesimo Ducentesimo Tricesimo. Mense Septembris quarte Indictionis.

a) Sigilli, magnopere laesi, frustillum appendet ex segmento membranaceo, imaginis mediae quasdam partes exhibens, à mento sive maxilla capitis usque ad genu dextrum imperatoris cum tota manu eius dextra tenente sceptrum, cumque area adiacente, in qua praeter sedilis partem etiam ultima mediae inscriptionis littera: X. adhuc conspicitur.

b) Indictio, quae caesarea dicitur, et à 24ta. Septembris incipiens ordinariam indictionem tribus saltem mensibus antevertit, convenit cum anno Chr, expresso.

c) Ineditum, memoratum tamen et extractum à Gemeiner in der Regensburgischen Chronik I. 327.

DCXCV.

Anno 1230. 26. Novembr. apud Spiegilberc.

Heinricus VII. rex monasterio Waltsassen omnes venas et fossata auri vel argenti vel alterius metalli in bonis et fundo ipsius ecclesiae concedit.

H. dei gratia Romanorum Rex et semper augustus. vniuersis Imperii fidelibus quibus presens littera fuerit ostensa. gratiam suam

et omne bonum. Quociens a nostra serenitate petitur quod iustum est et honestum tam uigor equitatis quam ordo postulat rationis ut id ipsum sereno uultu admittamus petentium desideriis benignius annuentes. Meminerit igitur presens etas et futura. quod nos attendentes deuocionem dilectorum nostrorum conuentus de Waltsassin, ipsi conuentui concessimus et indulsimus omnes ilnenas. et fossata auri uel argenti uel alterius metalli in bonis et fundo ipsius ecclesie ad usus ipsius redigendas et conseruandas pleno iure. ita ut de premissis liberam ordinandi habeat facultatem. Mandantes et sub interminatione gratie nostre firmissime precipientes. ut nullus sit qui prelibatum conuentum in premissa gratia et libertate ipsi indulta a nostra serenitate impedire audeat uel grauare. Quod qui fecerit, grauissimam iram nostram senciet et offensam. Huius concessionis et libertatis sunt testes. Abbas sancti Galli. Dux Meranie. H. de Niffin A de Justingin. C. de Hohinloch. C. pincerna de Clinginburc. et alii quam plures. Acta sunt hec apud Spiegilberc. anno incarnationis domini Millesimo Ducentesimo. Tricessimo (tricesimo). vi. Kalendas Decembris Indictione. IIII[te].

a) Sigillum, quod appendebat, periit; remansere tantum fila serica viridis coloris, membranae inferius complicatae innexa.

b) Indictio, quae caesarea dicitur, convenit cum anno Ch. indicato 1230.

c) Ineditum.

DCXCVI.

Anno 1231. 23. Januar. Apud Wormatiam.

Heinricus VII. rex sententiam principum tunc in solemni curia Wormatiensi latam, promulgat, qua deciditur: quod nulla civitas aut oppidum communiones, confoederationes aut quascumque coniurationes facere possint, et quod nec rex sine domini civitatum aut oppidorum consensu, nec dominus sine regiae maiestatis assensu eiusmodi licentiam concedere potuerint.

Heinricus dei gratia Romanorum Rex et semper Augustus Vniuersis imperii Fidelibus gratiam suam et omne bonum. Notum esse volumus vniuersis, quod nobis aput wormaciam Curiam sollempnem celebrantibus in nostra presencia fuit petitum diffiniri. vtrum ciuitas aliqua vel oppidum in Regni nostro constitutum, Commvniones, Constituciones. colligaciones sev coniuraciones aliquas quibuscumque nominibus appellentur facere possent vel ordinare. Super quo principes nostros et ceteros proceres sacri palacii monvimus tamquam qui vniuersis sumus in iusticia debitores. Ipsi igitur sentencialiter pronunciando diffinierunt, quod nulla civitas, nullum oppidum, commvniones, constituciones colligaciones, confederaciones vel coniuraciones aliquas quocumque nomine censeantur facere possent, eas penitus abiudicantes, et quod nos sine domini sui assensu, civitatibus seu oppidis in regno nostro constitutis, auctoritatem faciendi commvniones, constituciones colligaciones confederaciones vel conjuraciones aliquas, quecumque nomina imponantur eisdem, nec poteramus nec debebamus impertiri, et quod domino civitatum et oppidorum sine nostre maiestatis assensu similia in suis civitatibus facere non licebat. Hanc autem nostre maiestatis sententiam perpetuam firmitatem habere volentes ipsam dilecto principi nostro S. sancte Maguntine sedis

venerabili Archiepiscopo nostro sigillo fecimus communiri. Testes sunt hii. Theodericus Treverensis, Heinricus Coloniensis Archiepiscopi. C. Abbas sancti Galli. Otto Comes palatinus Rheni. Matheus Dux lotharingie. Heinricus Dux de limburg. heinricus Comes Seinensis. Lutherus Comes de hare. Walrammus de limpurg. Gerlacus de Butingen et alii quam plures. Data Aput Wormaciam Anno domini M. cc. xxxprimo Decimo Kalendas Februarij Indictione Quarta.

a) Sigillum fractum appendet ex filis sericis rubri et viridis coloris. Ipsum, quod restat, fragmentum maiorem imaginis partem, exceptis capite et manu sinistra regis, nec non aliquas saltem inscriptionis circa imaginem litteras, inscriptionis denique in area primum vocabulum: dux, exhibet.

b) Indictio respondet anno indicato.

c) Editum, non quidem ex hoc exemplari, desumpto ex archivo Wirceburgensi, attamen ex aliis exemplaribus Wormatiensi, ac Moguntino, à Schannat hist. Wormat. probat. 109. num. 119 et à de Gudenus Cod. diplom. I. 510. num. 201.; antea in Lünigii Reichsarchiv. part. spec. contin. IV. Th. I. sive operis Tom. XIII. 3. n. 1. ac germanice part. gener. contin. II. sive operis Tom. IV. 150.

d) Mors Ludewici ducis Bavariae ac palatini Rheni hoc anno 1231. 16. Sept. communiter statuitur. Quod si verum est, eo vivente filius eius Otto (illustris) iam comes palatinus fuit.

e) Adest etiam exemplar moguntinum a de Gudeno l. c. editum, in solis nominibus personarum et agnominum nonnihil differens, appendente sigillo, in ora tantum dextra laeso, ex filis rubri coloris. Maiorem testium differentiam animadvertere licet in exemplari Wormatiensi apud Schannat et Lünig Tom. XIII. l. c.

DCXCVII.

DCXCVII.

Anno 1231. 29. April. apud Wormatiam.

Heinricus VII. rex statutum Beringeri Spirensis episcopi confirmat, quo iniqua quaedam consuetudo aboletur, ne debitores a sculteto Spirensi super contumacia sive violentia, quae Vurevel (Vräfel) dicitur, puniantur, priusquam actor contumaciam sive violentiam probaverit.

H. dei gracia Romanorum rex et semper augustus. Uniuersis imperii fidelibus quibus presens scriptum exhibitum fuerit graciam suam et omne bonum. Inolevit quippe a longis retro temporibus in ciuitate nostra Spirensi sicut intelleximus quedam consuetudo detestabilis pacis emula diuini et humani juris inimica. Hec scilicet quod siquis alicui laicorum in minima denariorum quantitate soluere tenebatur. creditor debitorem. nulla uel modica monitione premissa. coram officiali sculteto Spirensi traxit in causam. conquerens ipsum contumaciter et violenter quod uulgariter Vnreveliche vocatur. pecunie sic debite solutionem neglexisse. a cuius instantia iudicii. reus nequaquam potuit absolui. nisi ad minus per septem testimonia personarum. quas si reus ad expurgationem obiectorum non poterat producere. scultetus ipsum reum actori ad soluendum deducta (debita?) in judicium condempnauit. et insuper ivdex ipse pro contumatia siue violentia que vureuele dicitur licet nulla esset reo pro libitu. pecunariam penam inflixit. Cum ad abolendam igitur huius inique consuetudinis corruptelam. Dilectus princips noster Berngerus venerabilis Spirensis episcopus ad preces ciuium nostrorum Spirensium communicato capituli sui consilio prouide statuerit ut siquis laicorum aliquem in ciuitate nostra Spirensi iuxta casum prescriptum. coram sculteto Spirensi deinceps traxerit in causam. Actori se tercio ad minus interpo-

sito. iuramentis incumbat onus probandi contumatiam siue violentiam que Vureuele dicitur. quam reum dicit commisisse. Alioquin reus eleuata ad gloriosas sanctorum reliquias sola manu intentionem actoris elidat. jurando se nichil debere. vel contumaciter aut violenter quod Wreuele dicitur debitum se non tenere vel tenuisse. aut violentiam obiectam non commisisse. Verum cum etiam idem episcopus et ciues nostri prenotati a nobis cum magna precum instantia postulauerint. ut abolitionem premisse consuetudinis inique auctoritate regia confirmare dignaremur. Nos deliberato consilio principum factum memorati episcopi nostri principis duximus confirmandum. et ad maiorem euidentiam presens Scriptum sigillo nostre celsitudinis. jussimus communiri et antefatis nostris ciuibus exhiberi. Testes qui interfuerunt hii sunt. S. moguntinus. H. coloniensis. Th. trevirensis. et Madeburgensis archiepiscopi. S. Ratisponensis imperialis aule cancellarius. H. wirzeburgensis episcopus. H. wormazensis. H. argentinensis. B. spirensis. Curiensis. et Augustensis. Laudunensis episcopi. Sancti Galli. Prumensis. C. de wizenburc. sancti Cornelii. et de Gengenbach abbates. Brabanzie. Luthoringie. Meranie. et de Limpurch duces. Comes Walrafen. Palatinus comes de Tuwingen. Comes de Otingen. comes de Spanheim. Comes de Kefernberc. Comes de hohstadt. Comes de Harzburc. Burgrauius de Nurenberc. Comes de Alsacia. Comes hirsutus. A. comes de habesburc. A. comes de Kyburc. Comes de ferreto. H. et A. nifarii. T. comes de Zolre. M. comes de wilperc. G. comes de Eberstein. W. dapifer de Bonladia. Marscalcus de Bappenheim. C. dapifer de Walpurc. C. Pincerna de Wintersteten. et alii quam plures.

Datum apud Wormatiam in sollempni nostra curia. Anno dominice incarnationis. M°. CC°. XXX°. primo. tercio Kalend. maij Indictione quarta.

a) Sigillum appendet, illaesum.

b) Indictio respondet anno Ch. expresso.

c) Ineditum, desumptum ex Archivo urbis Spirensis.

DCXCVIII.

Anno 1231. 1. Maii. apud Wormatiam.

Heinricus VII. rex omnibus principibus, ecclesiasticis et mundanis, plura concedit privilegia, quibus illos vult gaudere, salvis privilegiis a genitore suo obtentis aut obtinendis; eodem quoque iure vult gaudere vasallos, ministeriales et civitates ad se et imperium spectantes.

H. dei gratia Romanorum Rex et semper augustus. Vniuersis Imperii fidelibus quibus presens littera fuerit ostensa. Gratiam suam et omne bonum. Volentes principes ecclesiasticos et mundanos in sua libertate et honore conseruare. et modis omnibus confouere. de regali munificencia nostra. gratiam eis fecimus quam a ciuitatibus nostris eisdem uolumus inuiolabiliter obseruari. Statuentes in primis quod nullum nouum castrum uel ciuitatem in preiudicium principum construere debeamus. quoniam noua fora. antiqua fora possint aliquatenus impedire. Item nemo cogatur ire ad aliquod forum inuitus. Item strate antique non declinentur nisi de transeuncium uoluntate. Item in ciuitatibus nostris bannitum miliare deponatur. Item unusquisque principum libertatibus iurisdictionibus. comitatibus centis liberis sibi uel infeodatis. utetur quiete secundum terre sue consuetudinem approbatam. Item centegrauii recipiant centas a domino terre. uel ab eo qui per dominum terre fuerit infeodatus. Item locum cente nemo mutabit. sine consensu domini terre. Item ad centas nullus sinodalis uocetur. Item ciues qui phalburgare dicuntur penitus deponantur. Item census frumenti vini pecunie uel alii quos rustici constituerunt hactenus se solituros relaxentur et ulterius non recipiantur. Item principum Nobilium ecclesiarum homines proprii in nostris ciuitatibus non recipiantur. Item principibus nobilibus ministerialibus ecclesiis proprietates et feoda per ciuitates

nostras indebite occupata. ulterius restituantur nec occupentur. Item conductum principum quem de manu nostra tenent in feodo. per nos uel per nostros non impediemus nec infrigi (infringi) paciemur. Item non compellantur aliqui per scultetos nostros ad restitucionem eorum que a longo tempore receperant ab hominibus priusquam se in ciuitatibus nostris collocarent. Item in ciuitatibus nostris nullus terre dampnosus seu a iudice dampnatus uel proscriptus recipiatur. recepti conuicti. eiciantur. Item nullam nouam monetam in terra alicuius principis cudi faciemus. per quam monetam moneta principis deterioretur. Item ciuitates nostre iurisdictionem suam extra sue ciuitatis ambitum non extendant. nisi ad nos pertineat iurisdictio specialiter. Item in nostris ciuitatibus actor forum rei sequatur. nisi reus uel debitor principalis ibidem fuerit inuentus. quo casu respondeat ibidem. Item nemo recipiat in pignore bona quibus quis infeodatus est. sine consensu et manu domini principalis. Item ad opera ciuitatum nullus cogatur nisi de iure teneatur. Item homines aduocaticii in nostris ciuitatibus residentes antiqua et debita aduocatie iura persoluant neque indebitis exactionibus molestentur. Item homines proprii aduocaticii. feodales qui ad dominos suos transire uoluerint. ad manendum a nostris officiatis non artentur. Talibus autem beneficiis dilectos nostros honorabiles principes. maiestas decreuit regia preuenire. saluis priuilegiis a genitore nostro obtentis. et ab eo uel a nobis inposterum obtinendis. Eodem quoque iure gaudere uolumus vassallos ministeriales. homines et civitates nobis et Imperio attinentes. Datum apud Wormaciam anno dominice Incarnacionis Millesimo Ducentesimo Tricesimo primo. Kalendis Maii Indictione IIII[ta].

a) Sigillum, quod appendebat, periit, fila quoque rubri coloris disrupta sunt, quorum pars quaedam superior membranae inferius implicatae innexa remansit.

b) Indictio convenit cum anno expresso 1231.

c) Ineditum quidem in hac forma, insertum tamen, paucis mutatis,

in confirmatione privilegii huius, ab imp. Friderico II. sequenti an. 1232. mense Maio ap. Utinum facta, quae impressa habetur in Schannat Cod. Probat. Wormat. 111. num. 21. et in de Ludewig Reliq. Mspt. VII. 515 — 519.

d) Desumtum ex Archivo Augustensi.

DCXCIX.

Anno 1231. 1. Maii. apud Wormatiam.

Heinricus VII. rex omnibus principibus, ecclesiasticis et mundanis, plura concedit privilegia, quibus illos vult gaudere, salvis privilegiis a genitore suo obtentis aut obtinendis; eodem quoque iure vult gaudere vasallos, ministeriales et civitates ad se et imperium spectantes.

Heinricus dei gratia Romanorum Rex et semper augustus. vniuersis Regni sui fidelibus gratiam suam et omne bonum. Volentes principes nostros Ecclesiasticos et mundanos. ceterosque fideles Regni nostri. in sua libertate et honore. seruare et modis omnibus confouere. de Regali nostra munificencia, gratiam eis fecimus, quam a civitatibus nostris eisdem volumus inviolabiliter obseruari. Statuentes inprimis, quod nullum Novum Castrum vel civitatem, in preiudicivm principum construere debeamus. Item quod Nova fora, antiqua, non possint aliquatinus impedire. Item Nemo cogatur ad aliquod forum ire invitus. Item Strate antique non declinentur. nisi de transeuncium. voluntate. Item in civitatibus nostris bannitum miliare deponatur. Item vnusquisque principvm libertatibus, Jurisdictionibus, Comitatibus, Centis, liberis sibi uel infeodatis. vtetur quiete, secundum terre sue consweudinem approbatam. Item Centgrauii recipiant Centas a domino terre, vel ab eo qui per dominum terre fuerit infeodatus. Item

locum cente nemo mutabit sine consensv domini terre. Item ad Centas nvllus Synodalis vocetur, Item Cives qui Phalburgere dicuntur penitus deponantur, Item Census frumenti, vini, pecunie, vel alii, quos Rustici constitverunt hactenus se solutvros, relaxentur, et vlterivs non recipiantur. Item principum, Nobilivm, Ministerialium, Ecclesiarum, homines proprii in civitatibus nostris non recipiantur, Item principibus Nobilibus Ministerialibus Ecclesiis proprietates et feoda per civitates nostras occupata, restituantur, nec ulterius occupentur. Item Conductum principum per terram eorum quam de manv nostra tenent, in feodo. per nos vel nostros, non impediemus, vel infringi paciemur. Item non compellantur aliqui per Scultetos nostros ad restitucionem eorum, que a longinquo tempore ab hominibus prius quam se in nostris civitatibus collocarent, receperant, Item in civitatibus nostris nvllus terre dampnosus, vel a judice dampnatus, uel proscriptus, scienter recipiatur, Recepti convicti eiciantur. Item Nullam Novam Monetam in terra alicuius principis cudi faciemus, per quam Moneta principis deterioretur. Item civitates nostre jurisdicionem suam, extra sue civitatis ambitum non extendant, nisi ad nos pertineat, Jurisdictio specialis, Item in civitatibus nostris actor forum Rei sequatur, nisi Reus vel debitor principalis, ibidem fuerit inventus quo casv respondeat ibidem, Item Nemo recipiat in pignore bona quibus quis infeodatus est, sine consensu et manv, domini principalis, Item ad opera civitatum nullus cogatur, nisi de jure teneatur, Item homines advocaticii in nostris civitatibus residentes, antiqua, et debita aduocacie Jura persoluant, neque indebitis exactionibus molestentur, Item homines proprii, aduocaticii, feodales, qui ad dominos suos transire voluerint, ad manendum a nostris officiatis non artentur, Talibus autem beneficiis dilectos nobis honorabiles principes maiestas decrevit regia prevenire. saluis privilegiis, a nostro genitore optentis, et ab eo vel a nobis in posterum optinendis, Eodem quoque Jure gaudere volumus, vassallos, ministeriales, homines, et civitates, nobis et Imperio attinentes. Testes sunt hii Sifridus Maguntinus Electus. Th. Trevirensis. A. Magdeburgensis. H. Coloniensis Archiepiscopi, H. wirceburgensis. H. Wormaciensis. . Argentinensis. .

Spirensis.. Augustensis.. Curiensis Episcopi.. S[ti]. Galli wizenburgensis.. Brumiensis Abbates.. Meranie.. Lothoringie.. Bravancie Duces et alii quam plures. Data aput wormaciam in Curia sollempni Anno domini M°. CC. XXX primo. Kal. Maii. Indictione quarta.

a) Sigillum, in ora nonnihil laesum, appendet ex filis sericis rubri et flavi coloris; fila tamen pleraque disrupta sunt.

b) Indictio respondet anno expresso.

c) Ineditum quidem hac in forma, insertum tamen in confirmatione huius privilegii ab imp. Friderico II. sequenti anno 1232. mense Maio apud Utinum facta, quae impressa habetur in Schannat Cod. probat. Wormat. 111. num. 21. et in de Ludewig Reliq. Mspt. VII. 515 — 519.

d) Desumtum ex Archivo cathed. Wirceburgensi. conferatur autem alterum exemplar ex Archivo Augustensi, a quo hocce non quidem sensu, attamen vocabulorum constructione aliquoties discrepat. Notandum insuper, in exemplari Augustensi omnes testes abesse.

e) Adest etiam exemplar Moguntinum, sigillo integro appendente ex filis rubri coloris munitum, quod inter testes omisit Sibotonem Augustensem episcopum.

f) Hucusque in recensione authenticorum diplomatum nulla facta est interpunctionum distinctio. In hoc autem exemplari Wirceburgensi adeo distinguuntur commata a punctis, ut ambigere de caetero nequeamus. Hinc in residuis imperatoris Friderici II. diplomatibus paucis tantum monebimus discrepantiam eandem ab usu communi.

DCC.

Anno 1231. mense Maio aut Junio.

Heinricus VII. rex indulget, ut pro quibusdam feudis ecclesiae Herbipolensis, quae ab ea H. de Bokesperc et ab hoc Conradus de Winsperc tamquam subvasallus tenuerunt, et post resignationem, ab utroque ecclesiae praedictae factam, ad instantiam Conradi de Winsperc per episcopum Marchioni de Baden fuerunt collata, idem Conradus, regis Heinrici ministerialis, in compensationem ecclesiae septem villas ex suo patrimonio conferat.

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. Heinricus dei gratia Romanorum Rex et semper augustus. Regie magestatis condecet honestatem ea que suo consensu geruntur et fauore. per suam etiam prouidentiam firmitatis robore stabiliri. et scriptorum memorie commendari. vt nullam obliuionis capiant scrupulum. uel aliquod detractionis senciant detrimentum. Ad omnium igitur tam presencium quam postfuturorum noticiam uolumus peruenire. quod quasdam proprietates herbipolensis ecclesie. quas dilectus noster. H. nobilis uir de Bokesperc ab ipsa tenuit ecclesia iure feodali. et quas fidelis noster Cunradus de winsperc infeodo tenuit ab eodem. idem. H. nobilis de Bokesperc. sibi a dicto fideli nostro. C. de Winsperc prius resignatas. uenerabili ac dilecto principi nostro Hermanno Episcopo herbipolensi et ipsi ecclesie resignauit. et demum ipse Episcopus et ecclesia easdem proprietates sibi resignatas. ad petitionem sepefati. C. de Winsperc cum totius integritatis iure dilecto nostro. . . . Marchioni de Baden unaniminter ac liberaliter contulerunt. Ipse autem Cunradus ecclesiam herbipolensem sua proprietate dicto. . . . Marchioni collata. nolens destitui uel desolari. patrimonium suum. videlicet has villas.

las. Sinderingen. et utrumque zwivelingen. Wolmvoteshusen. Thieffensalle. Schelhenberc. et Holzwiler. memorate herbipolensi ecclesie in concambium contulit et restaurum. Cum autem memoratus. C. de Winsperc noster sit ministerialis. nec patrimonium suum. nisi de nostra permissione possit uel debeat alienare. nos ex plenitudine nostri consilii plenam eidem ac liberam dedimus facultatem. memoratas uillas sepedicte ecclesie conferendi. cui collationi manum nostram adhibentes et assensum. nos eandem presencium testimonio confirmamus. Ne autem per aliquorum emulorum insidias ecclesia sibi collati patrimonii iure umquam defraudetur. immo et ne super ipso concambio dubium alicui inposterum oriatur. presens scriptum conscribi disposuimus. et sigilli nostri munimine roborari. Testes huius rei sunt...... Episcopus Wormaciensis. predictus.... Marchio de Baden.... comes de Lewenstein. Cunradus de Magenheim. Ludewicus de Schiphe. Engelhardus de Nidecge. Ludewicus de Lvneburc. Rabeno de Rabenspurc. Dietherus frater suus. et alii quam plures tam clerici quam laici. Acta sunt hec anno dominice incarnacionis. M°. cc°. Tricesimo Primo. Regnante nobiscum Glorioso patre nostro Romanorum Imperatore Friderico Indictione iiij[a].

a) Sigillum, in ora nonnihil laesum, appendet ex filis sericis flavi, rubri et viridis coloris.

b) Indictio respondet anno Ch. expresso. Locus, mensis ac dies peracti negotii desunt. Testis tamen primus, scilicet Wormatiensis curiam regis huius Wormatiensem, mensibus Februario, Maio et Junio habitam designare videtur.

c) Ineditum, memoratum tamen et germanice extractum à Frisio apud Ludewig Geschichtschr. v. Wirzb. 558. b.

DCCI.

Anno 1231. 9. August. apud Nurenberch.

Heinricus VII. rex, petentibus abbate et conventu beati Udalrici et Sanctae Afrae, praedia eorum in villis Bonsteten, Vocteswiler et Rvotin, a duobus ministerialibus regiis comparata, in protectionem suam recipit, ipsumque monasterium securum reddit, quod de ista advocatia praeter consuetudinarium Vogetmutte (Vogtemutte) nihil extorqueatur, et quod ipsa advocatia nunquam in beneficium cuiquam concedatur.

Gloria sit deo patri omnipotentj Intrinitate perfecta et Maiestatis excellentia. Hainricus dei gratia Romanorum rex et semper Augustus. Vniuersis regnj suj fidelibus imperpetuum. Quoniam diuina preordinante gratia tante dignitatis nostre et maiestatis culmine transcendimus. in quo ceteris mortalibus super eminemus. dignum censemus per omnia et salubrie. vt ipsi soli per quem reges regnant et subsistunt. incunctis nostris operationibus gloriam demus. atque reuerenter et supliciter iugiter preeamus. INotescat itaque cunctis Christi fidelibus. pariter et totius nostri regni primoribus. tam futuris quam presentibus. quod in Christo fratres dilecti. Abbas et conuentus monasterij beati Vdalrici et sancte Afre apud Augustam urbem regiam comparauerunt a duobus nostris ministerialibus videlicet Adelberone et Sifrido. ipsorum predia jure ereditario ad ipsos transducta. in villis. Bonsteten. et vocteswiler et Rvotin cum omni suo jure et attinentijs ibidem. areis. edificiis. agris. tabernis. terris. Cvltis. seu Incultis. pratis. Siluis. Pascuis. viis. quesitis et jnquirendis cum ipsa Ecclesia. et iure patronatus et omnibus suis attinencijs. Porro quia idem abbas cum suo conuentu. deuote et liberaliter nos sub spe magne fiducie defensionis. motu proprio. et uoluntarie. jn eisdem bonis jam

pretaxatis. aduocatum sibi preelegerunt. et protectorem constituerunt. adicientes manifeste et hoc condictum nostra cum uoluntate sue petitionj. ne nos seu quisquam nostrorum successorum jn Regno Romano eandem aduocatiam quoquomodo uel etiam occasione falsa. ratione beneficij alicujus cuiquam hominum assignare debeamus. Regio affectu nostro et sincera uoluntate. sepefata predia ipsius ecclesie. cum ecclesia ibidem et suis pertinenciis in nostre Maiestatis suscipimus protectionem et conseruationem. Mandantes et firmiter precipientes. ne quisquam hominum in ipsis bonis ausu temerario et contra ipsorum uoluntatem quicquam ordinare presumat. in ipsius ecclesie preiudicium et grauamen. quod si forte quisquam contra presumpserit. nouerit se regie maiestatis indignationem incurrisse. Statuimus quoque et firmiter precipimus. ne quisquam officialium nostrorum in eisdem prediis preter statutum seruitium et consuetudinarium omnium aduocatorum quod dicitur Vogetmutte. extorquere presumat uiolenter. Insuper ne quisquam eandem aduocatiam a nobis seu nostris successoribus sibi ratione beneficij conferri maliciose attemptauerit. statuimus firmiter et edictum regale promulgauimus. quod si quisquam contra tale nostrum edictum eandem aduocaciam a nobis seu nostris successoribus falsa suggestione impetrauerit. tam ipsa aduocatia quam etiam aliis suis beneficiis prorsus destituatur. et priuetur. et quod magis periculosum est. extra gratiam nostre maiestatis prorsus censeatur. Datum apud Nvrenberch anno dominice Incarnationis. Millesimo. cc. xxxi^{mo}. v^{o}. Idus Augusti Indictione iiij^{a}. presentibus atque procurantibus venerabilibus viris. domino . . . , Cancellario nostro. et Episcopo Ratisponensi. et domino. S. augustensi Episcopo. Domino abbate Sancti Galli.

a) Sigillum, quod appendebat, periit; remansere solum fila serica rubri et flavi coloris membranae inferius complicatae innexa, quo in statu iam anno 1814. editor mox laudandus hoc instrumentum invenit.

b) Indictio convenit cum anno Chr. indicato 1231.

c) Editum in Mon. Boic. XXII. 206—208. num. 17. cum notis geographicis, historicis atque diplomaticis Plac. Braun.

d) Quaedam nomina testium nulla littera sunt indicata neque illis spatium vacuum relictum est, quod aeque in aliis diplomatibus huius temporis observatur.

DCCII.

Anno 1231. 22. Novembr. apud Ulmam.

Heinricus VII. rex ecclesiae Augustensi recognoscit et confirmat medietatem precariarum seu collectarum, quas rex a civibus Augustensibus duxerit exigendas.

Heinricus septimus diuina fauente clementia Romanorum Rex et semper Augustus. Vniuersis In perpetuum. Vt in nostris temporibus recognitiones a nobis facte. fideli et prvdenti consilio deliberate. certa quadam notitia propagentur in posteros. ne processu temporis per exortam obliuionis caliginem euanescant. litterarum consuevimus indiciis etternari (aeternari). Meminerit igitur presens etas. et cognoscat futura posteritas. quod nos recognoscimus ecclesie augustensi. medietatem precariarum seu collectarum. quas a ciuibus augustensibus deinceps duxerimus exigendas. volentes ut dilectus princeps noster Siboto augustensis ecclesie Episcopus. et quilibet successorum suorum in ipso Episcopatu. medietatem recipiat sine maliciosa diminucione. Statuimus etiam et sub interminacione gratie nostre inhibemus. ne quis officiatorum nostrorum memoratam ecclesiam uel Episcopum eius dilectum principem nostrum. in premissa recognicione inpedire audeat seu molestare. quod cum de iure sit ipsius ecclesie nobiscum precarias siue collectas proporcionaliter a premissis ciuibus recipere. ipsam medietatem ipsi ecclesie et Episcopis ibidem constitutis confirmamus. vt autem hec recognitio et confirmatio memorate ecclesie.

et Episcopis rata permaneat et inconuulsa. presentem Litteram sigilli nostri munimine duximus communiri. Testes sunt hii. Cvonradus venerabilis Constanciensis Episcopus . . . . Venerabilis Augensis Abbas. . R. palatinus Comes de Tuwingin. C. Burcgrauius de Nvorinberc. Willelmus comes de Tuwingin. Comes Albertus de Rottinburc. Comes Vlricus de Helffinstain. E. Dapifer de Walppurc. C. Pincerna de Wintterstetin. Heinricus camerarius de Rauinsburc. et alii quam plures. Actum apud Vlmam Anno dominice incarnacionis Millesimo ducentesimo Tricesimo primo. x^mo^. Kalendas Decembris. Indictione V^ta^.

a) Sigillum, laesum in omni ora, praesertim in superiori, appendet ex filis sericis rubri et subflavi coloris. Laesione praedicta inscriptio circum imaginem scribi solita pene tota evanuit; imago tamen regis, excepto capite, integra adhuc restat, cum inscriptione tituli ducis Sueviae, quae ex utraque parte sedilis in area conspicitur.

b) Indictio, quae caesarea dicitur, convenit cum anno Ch. indicato 1231.

c) Ineditum, memoratum autem et germanice extractum à Plac. Braun in der Gesch. der Bisch. von Augsb. II. 245.

DCCIII.

Anno 1231. mense Decembri, Ravennae.

Fridericus II. imperator, supplicante Henrico abbate de Tegernese (Tegernsee), statuit: ut nulli porro abbatum huius monasterii liceat, bona eius in ducatu Austriae, quae feoda sunt imperii et quibusdam, in detrimentum monasterii et fratrum, collata, postquam ad demanium (dominium) eius redierint, ab ipso monasterio infeodando vel alio modo alienare.

a) Sigillum, quod appendebat, periit; remansere tantum fila serica flavi, albi et purpurei coloris membranae inferius complicatae innexa.

b) Notae chronologicae omnes concordant, non excepta indictione, quae est dicta caesarea.

c) Editum in Oefele scr. r. B. II. 83. Mon. Boic. VI. 207. num. 37.

d) Nomina testium partim littera initiali indicata, partim omnino omissa, relicto illis parvo spatio vacuo, partim suppleri possunt ex diplomate alio eiusdem loci ac temporis apud Neugart codex Alemanniae II. 166; ubi saltem testes laici plenis vocabulis nominati sunt.

DCCIV.

Anno 1231. mense Decembri. Ravennae.

Fridericus II. imperator monasterium Ahusen, cum omnibus possessionibus eius, sub speciali sua et imperii recipit protectione.

Fr(idericus) dei gratia Romanorum Imperator semper augustus Jerusalem et Sicilie Rex. Per presens Scriptum Notum facimus vniuersis Imperii fidelibus tam presentibus quam futuris. quod nos adtendentes fidem puram et deuocionem sinceram .... venerabilis abbatis Ecclesie in Ahusen fidelis nostri de munificentie nostre gratia personam eius cum omnibus bonis suis tam ecclesiasticis quam mundanis sub protectione et defensione nostra et Imperii recepimus speciali. Mandantes et firmiter inhibentes, quatenus nullus sit qui eundem Abbatem in persona et rebus suis impedire seu molestare presumat. Quod qui presumpserit Indignacionem nostram se senciat incursurum. Ad huius itaque protectionis eius memoriam et stabilem firmitatem presens Scriptum fieri iussimus Maiestatis nostre Sigillo munitum.

Datum Rauenne anno dominice Incarnacionis Millesimo ducentesimo Tricesimo primo Mense Decembri Quinte Indiccionis.

a) Sigillum, in utraque ora, dextra et sinistra, laesum, appendet ex filis sericis rubri ac viridis coloris.

b) Indictio, dicta caesarea, respondet anno Ch. expresse.

c) Editum in Schütz corp. histor. Brandenburg. sylloge 71. num. 33.

DCCV.

Anno 1232. 22. Februar. Ravennae.

Friderici II. imperatoris constitutio amplissima contra omnes, et praecipue contra nominatos eius temporis haereticos.

INcipiunt Capitula Constitutionis contra patarenos edite per dominum Fr. Illustrem Romanorum Imperatorém semper Augustum Jerusalem et Sicilie Regem. Catharos. Patarenos. Speronistas. Leonistas. Arnaldistas, Circumcisos. et omnes Hereticos utriusque Nomine censeantur perpetua dampnamus infamia. diffidamus atque bannimus. Censentes ut bona talium confiscentur. nec ad eos ulterius reuertantur. Ita quod filij ad successionem eorum peruenire non possint. Cum longe sit grauius eternam quam temporalem offendere Maiestatem. Qui autem inuenti fuerint sola suspicione notabiles nisi ad mandatum ecclesie iuxta considerationem suspicionis. qualitatemque persone propriam innocentiam congrua purgatione monstrauerint. tamquam infames et banniti ab omnibus habeantur. Itaquod si sic perannum permanserint ex tunc eos sicut Hereticos condempnamus. Statuimus etiam hoc edicto inperpetuum ualituro ut potestates et Consules seu Rectores quibuscumque fungantur officiis pro defensione fidei prestent publice iuramentum. quod de terris sue iurisdictioni subiectis vniuersos Hereticos. ab ecclesia denotatos. bona fide pro uiribus exterminare studebunt. Ita quod amodo quandocumque quis fuerit in potestatem perpetuam uel temporalem assumptus, hoc teneatur capitulum iuramento firmare. Alioquin neque pro potestatibus. neque pro consulibus habeantur, eorumque sententias ex tunc decernimus irritas et inanes. Si uero dominus temporalis requisitus et monitus ab ecclesia terram suam purgare neglexerit ab heretica prauitate. post annum a tempore monitionis elapsum terram ipsius exponimus Catholicis occupandam. qui eam exterminatis

minatis Hereticis, absque ulla contradictione possideant. et in fidej puritate conseruent. Saluo iure domini principalis dum modo super hoc nullum prestet obstaculum. nec aliquod impedimentum opponat. eadem nichilominus lege seruata contra eos qui non habent dominos principales. Credentes preterea Receptatores. Defensores. et fautores Hereticorum bannimus. firmiter statuentes ut si postquam quilibet talium fuerit excommunicatione notatus Satisfacere contempserit infra annum extunc ipso iure sit factus infamis nec ad publica officia seu consilia uel ad eligendos aliquos ad huiusmodi nec ad testimonium admittatur. sit etiam intestabilis nec testamenti liberam habeat factionem. nec ad Hereditatis successionem accedat. nullus ei preterea super quocumque negotio. Set ipse aliis respondere cogatur. Qui si forte Judex extiterit, eius sententia nullam optineat firmitatem. nec cause alique ad ejus audientiam perferantur Si fuerit aduocatus eius patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellio instrumenta confecta per illum, nullius penitus sint momenti. Adicimus insuper quod hereticus conuinci per Hereticum possit. et quod domus patarenorum receptatorum. defensorum et fautorum eorum siue ubi docuerint aut manus aliis imposuerint destruantur. nullo tempore restricture. Datum Rauene. xxij. Februarij. v. Indiccionis.

a) Sigillum illaesum appendet ex filis sericis flavi et rubri coloris.

b) Annus Chr. non est expressus, indictione tamen satis denotatus.

c) Huius constitutionis Friderici II. plura extant exemplaria, parum inter se discrepantia, licet diverso loco et tempore edita. Hocce exemplar, episcopo Wirzeburgensi est datum, prout patet ex inscriptione exteriori coaeva atque ex archivo Wirceburgensi desumtum hucusque ineditum. Ipsa vero constitutio impressa habetur in Goldasti constitut. imper. I. 295. in Raynald continuat. Baron. ad an. 1231. §. 18 et 19., inserta denique in corpore iuris civilis ad calcem cod. constitut. Friderici II. quae incipit: Ad decus §. 5 — 8. inclus. Conferatur etiam diplom. Friderici II. anni 1220. potius quam 1221. mense Decemb. apud Ried Cod. dipl. Ratisb. I. 332. seq. num. 351.

DCCVI.

Anno 1232. mense Martio. Ravennae.

Fridericus II. constitutionem suam generalem contra haereticos promulgans, fratres ordinis praedicatorum de Wirzeburc, pro fidei negotio in partibus Theotoniae deputatos, sub sua et imperii speciali recipit defensione, eosque omnibus imperii fidelibus commendat.

Fredericus dei gratia Romanorum Imperator, Semper Augustus. Jerusalem et Sicilie Rex. Dilectis principibus venerabilibus Archiepiscopis. Episcopis. aliisque prelatis ecclesiarum. Ducibus. Marchionibus. Comitibus. Baronibus. Scultetis. Burgrauiis. Aduocatis. Judicibus. Ministerialibus. Officialibus. et Vniuersis per totum imperium constitutis presentes litteras inspecturis, fidelibus suis. gratiam suam et omne bonum. Commissi nobis celitus cura regiminis et Imperialis cui dante domino presidemus fastigium dignitatis. materialem quo diuisim a sacerdotio fungimur gladium aduersus hostes fidei et in exterminium heretice prauitatis exigunt exerendum. ut uipereos perfidie filios contra deum et ecclesiam insultantes, tamquam materni uteri corrosores. in iudicio et iustitia persequamur. maleficos uiuere non passurj. per quorum scientiam seductricem, mundus inficitur. et gregi fidelium per oues has morbidas grauior infligi (infligitur) corruptela. Statuimus itaque sanctientes ut heretici quocumque nomine censeantur. ubicumque per Imperium dampnatj fuerint ab ecclesia et secularj iudicio assignatj. animaduersione debita puniantur. Siqui uero de predictis postquam fuerint deprehensi. territi metu mortis redire uoluerint ad fidei unitatem. iuxta canonicas sanctiones ad agendum penitentiam in perpetuum carcerem retrudantur. Preterea quicumque heretici repertj fuerint in Ciuitatibus. Opidis. seu locis aliis Imperij per inquisitores ab apostolica sede datos et alios Orthodoxe fidei zelatores hii qui in iurisdictionem ibidem habue-

rint ad inquisitorum et aliorum catholicorum uirorum insinuationem, eos capere teneantur. et captos artius custodire. donec per censuram ecclesiasticam condempnatos. dampnabili morte perimant. qui fidej et uite sacramenta dampnabant. Simili quoque pena plectj censemus, omnes quos ad fouendum hereticorum errorem. callidi hostis astutia suscitat aduocatos, uel parat illicitos defensores. Maxime cum facinus quos inquinat. equet. nisi monitione premissa destiterint. et eorum uite duxerint consulendum. Eos preterea qui conuictj in uno loco de heresi ad alia loca se transferunt ut cavtius possint effundere uirus heretice prauitatis, debitam censemus subire uindictam. ubi super hoc per uiros ab eodem errore conuersos ad fidem. necnon per alios qui eos de heresi conuicerunt quod in hoc casu licite concedimus faciendum. euidens testimonium habeatur. Item mortis Sententie duximus addicendos. siquos hereticorum ad iudicium tractos, in extremo uite periculo heresim abiurantes postmodum de falso iuramento constiterit. et fide mentita conuincj. ac eos contigerit eiusdem morbi spontaneam incurrere recidiuam ut sibi dampnabilius iniquitas sit mentita. et penam debitam mendacium non euadat. Omne insuper proclamationis ac appellationis beneficium ab hereticis. receptatoribus. et fautoribus eorundem penitus amouemus. Volentes ut de finibus alamanie inquibus semper extitit fida fides. heretice labis genimina modis omnibus deleantur. Ceterum quia quanto maiora diuine tuitu miserationis accepimus. et altiorem locum pre filiis hominum optinemus tanto deuotiora debemus obsequia gratitudinis conferentj. si quando igitur in nostri maledicos nominis nostrj culminis exeandescit auctoritas. si reos lese maiestatis in personis eorum et suorum liberorum exhereditatione dampnamus. multo dignius iustiusque contra diuinj. blasphematores nominis et catholice detractores fidei prouocamur. eorundem hereticorum receptatorum. fautorum et aduocatorum suorum heredes et posteros usque ad secundam progeniem beneficiis cunctis temporalibus publicis officiis. et honoribus imperialj auctoritate priuantes, ut in paterni memoria criminis continuo merore tabescant. Vere scientes quia deus celotes est peccata patrum in filios potenter ulciscens. nec id a misericordiae finibus duximus excludendum. ut

siqui paterne heresis non sequaces. latentem patrum perfidiam reuelarint. quacumque reatus illorum animaduersione plectatur. predicte priuatione non subiaceat innocentiam (innocentia) filiorum. Ad hec notum fieri uolumus vniuersis Priorem et fratres ordinis predicatorum de Wirceburc pro fidej negotio in partibus theotonie contra hereticos deputatos fideles nostros ceteros quoque qui ad hereticos iudicandos accesserint et conuenerint. nisi eorum aliquj ab Imperio sint proscriptj. eundo. morando. et redeundo sub nostra et Imperij speciali defensione receptos. et quod apud omnes sub ope ac recommendatione fidelium Imperij esse uolumus inoffensos. Vniuersitatj uestre mandantes. quatinus quocumque et apud quemcunque uestrum peruenerint benigne recipiatis eosdem. et personas eorum ab incursu hereticorum eis insidiantium conservantes indempnes. omne consilium. ducatum et auxilium impendatis pro tam acceptis coram domino negociis exequendis. Hereticos uero quos deprehenderint et ostenderint ipsi uobis in iurisdictione uestra singulj capientes diligentj custodia detinendos. donec post ecclesiastice dampnationis iudicium. penam subeant quam merentur. Sciturj quod in executione ipsius negocij gratum deo et laudabile coram nobis conferetis obsequium. si ad abolendam de partibus Alamanie nouam et insolitam heretice infamiam prauitatis. opem et operam una cum eisdem fratribus prestiteritis efficacem. Et siquis foret exinde negligens uel remissus. inutilis coram domino. et in conspectu nostro poterit merito culpabilis apparere. Datum Rauenne Anno dominice Incarnationis Millesimo ducentesimo Tricesimo secundo. Mense Marcij Quinte Indictionis.

a) Sigillum illaesum appendet ex filis sericis rubri coloris.

b) Indictio respondet anno Chr. expresso.

c) Hocce exemplar ex archivo Wirceburgensi desumptum atque ineditum. Ipse autem contextus non differt à priori constitutione eiusdem imperatoris contra haereticos, quam Goldastus in constitut. imperial. I. 293. ad annum 1221. refert.

DCCVII.

Anno 1232. mense Martio. Ravennae.

Fridericus II. constitutionem suam generalem contra haereticos promulgans, fratres ordinis praedicatorum de Ratispona, pro fidei negotio in partibus Theotoniae deputatos, sub sua et imperii speciali recipit defensione, eosque omnibus imperii fidelibus commendat.

Fridericus dei gratia Romanorum Imperator semper Augustus. Jerusalem et sicilie Rex. Dilectis Principibus suis Venerabilibus Archiepiscopis. Episcopis. Aliisque prelatis ecclesiarum. Ducibus. Marchionibus. Comitibus. Baronibus. Scultetis. Burgrauiis. Aduocatis. Judicibus. Ministerialibus Officialibus. et vniuersis per totum imperium constitutis presentes litteras inspecturis fidelibus suis gratiam suam et omne bonum. Commissi nobis celitus cura regiminis et Imperialis cui dante domino Presidemus fastigium dignitatis. materialem quo diuisim a sacerdotio fungimur gladium. Aduersus Hostes fidei et in exterminium heretice Prauitatis exigunt exerendum etc. (ut in praecedenti instrumento) Ad hec notum fieri uolumus uniuersis. Priorem et fratres ordinis predicatorum (de) Ratispona. pro fidei negotio in partibus Theotonie contra hereticos deputatos fideles nostros. ceteros quoque qui ad hereticos iudicandos accesserint et conuenerint. nisi eorum aliqui ab imperio sint proscripti. Eundo. morando. et redeundo. Sub nostra et Imperij speciali defensione receptos. et quod apud omnes sub ope ac recommendatione fidelium Imperij esse uolumus inoffensos. Vniuersitati uestre mandantes. quatenus quocumque et apud quemcunque nostrum peruenerint benigne recipiatis eosdem personas eorum ab incursu hereticorum eis insidiantium conseruantes indempnes. omne consilium ducatum et auxilium impendatis pro tam acceptis coram domino negociis exequendis Hereticos uero quos deprehenderint et ostenderint ipsi uobis in iurisdictione

uestra singuli capientes diligenti custodia detinendos donec post ecclesiastice dampnationis iudicium. penam subeant quam merentur. Scituri quod in executione ipsius negocii gratum deo et laudabile coram nobis conferetis obsequium. si ad abolendam de partibus Alamanie nouam et insolitam heretice infamiam prauitatis. opem et operam una cum eisdem fratribus presteritis (prestiteritis) efficacem. Et siquis foret exinde negligens uel remissus. inutilis coram domino. et incospectu in conspectu nostro. poterit merito culpabilis apparere . . . Datum Rauenne Anno Dominice Incarnationis Millesimo. Ducentesimo. Tricesimo secundo. Mense Marcij. Qvinte Indictionis.

a) Sigillum, in ora tantum dextra nonnihil laesum, appendet ex filis sericis flavi et purpurei coloris.

b) Indictio convenit cum anno Chr. indicato.

c) Desumtum ex archivo Praedicatorum sive Dominicanorum Ratisbonae, cuius formae diploma ab eodem imperatore alia quoque monasteria huius ordinis eodem tempore receperunt. Ineditum quidem quoad praedictam formam, per omnia tamen conveniens cum exemplari Praedicatorum Wirceburg. et insertum quoad rem ipsam tam in corpore iuris canonici ex concilio lateranensi 1215, quam in corpore iuris civilis ex constitutione Frideri II. imp. cnfr. tit. de haereticis et constitutionem Friderici II. contra haereticos ap. Goldast constitut. imp. I. 293.

DCCVIII.

Anno 1232. mense Maio incipiente. apud Sibidatum in foro Julii.

Fridericus II. imperator, apud Sibidatum cum filio suo Heinrico VII. rege conveniens, rogatus a principibus, privilegia ipsis ab eodem rege Wormatiae 1231. 1. Maii concessa, cum quibusdam tamen modificationibus, renovat et confirmat.

(*Chrismon.*) In nomine sancte et indiuidue Trinitatis Fridericus secundus diuina fauente clementia Romanorum Imperator semper Augustus Jerusalem et sicilie Rex. Excelsa nostri sedes Imperii exaltatur, ac Principalia moderamina Imperii in omni Justicia et pace disponimus. cum ad nostrorum Jura Principum et magnatum debita prouisione prospicimus in quibus velut honorabilibus membris insidet caput Ita nostrum uiget et consistit Imperium et tanta cesaree magnitudinis moles regit et euehit. quorum humeris innititur et portatur. Nouerit igitur presens etas et futura posteritas. Quod in foro Julii apud Sibidatum vnacum dilecto filio nostro Heinrico Romanorum Rege conuenientes. rogati per Principes et Magnates quorum ibidem diligenda nobis aderat multitudo. ut gratiam eis ab eodem Rege filio nostro in generali curia Wormacie indultam nostre auctoritatis munimine prosequi dignaremur. dignum duximus eorum precibus fauorabiliter annuendum. utpote qui non indigne in eorum promocione nostrum et Imperii statum intendimus commode promouendum. Concedimus igitur iuxta quod idem Rex filius noster noscitur concessisse ac perpetue confirmacionis donamus. Statuentes quatenus nullum nouum Castrum uel Ciuitas in fundis Ecclesiarum uel occasione aduocacie per nos uel per quemquam alium sub pretextu quolibet construantur. Item quod noua fora non possint antiqua aliquatenus impedire. Item nemo cogatur ad aliquod forum ire inuitus. Item Strate antique non declinentur nisi de transeuncium

uoluntate. Item in Ciuitatibus nostris nouis bannitum miliare deponatur. Item vnusquisque Principum libertatibus Jurisdictionibus Comitatibus Centis sibi liberis uel Infeodatis utetur quiete secundum terre sue consuetudinem approbatam. Item Centumgrauii recipiant Centas a domino terre uel ab eo qui per dominum Terre fuerit infeodatus. Item locum Cente nemo mutabit sine consensu domini Terre. Item ad Centas nemo Sinodalis uocetur. Item ciues qui Phalburgere dicuntur penitus eiciantur. Item census vini pecunie frumenti uel alii quos Rustici constituerunt hactenus se soluturos relaxentur et ulterius non recipiantur. Item Principum nobilium et ministerialium ecclesiarum Homines proprii in Ciuitatibus nostris non recipiantur. Item Principibus Nobilibus Ministerialibus et Ecclesiis Proprietates et feoda per Ciuitates nostras occupata restituantur nec ulterius occupentur. Item Conductum Principum per terram eorum quam de manu nostra tenent in feodo. uel per nos uel per nostros non impediemus uel infringi paciemur. Item non Compellantur per Scultetos nostros ad requisicionem eorum que a longinquo tempore ab hominibus receperant priusquam se in nostris Ciuitatibus collocarent. nisi homines ipsi fuerint Imperio immediate subiecti quos tenebuntur iurare (iuuare) super eorum iure. in foro eorum in quorum terris talia sunt percepta. Item in Ciuitatibus nostris nullus Terre dampnosus. uel a iudice dampnatus, uel proscriptus. recipiatur scienter. Recepti. conuicti. eiciantur. Item nullam nouam Monetam in Terra alicuius Principis cudi faciemus per quam Moneta eiusdem Principis deterioretur. Item Ciuitates nostre Jurisdictionem suam ultra Ciuitatis ambitum non extendant nisi ad nos pertineat Jurisdictio specialis. Item in Ciuitatibus nostris actor forum rei sequetur. nisi reus uel debitor principalis ibidem fuerit inuentus quo casu ibi tenebitur respondere. Item nemo recipiat in pignore bona quibus qui infeodatus sit, sine consensu et manu domini Principalis. Item ad opera Ciuitatum nullus cogatur nisi de iure teneatur. Item homines in nostris Ciuitatibus residentes. consueta et debita iura de bonis extra Ciuitatem suis dominis et aduocatis persoluant. neque indebitis exactionibus molestentur. Item homines proprii aduocaticii feodales qui ad dominos suos

transire

transire uoluerint, ad manendum per Officiales nostros non artentur. Ad huius itaque concessionis et confirmacionis nostre memoriam et stabilem firmitatem presens Priuilegium fieri fecimus Maiestatis nostre Sigillo munitum. Huius autem rei testes sunt. S. Maguntinus Archiepiscopus. B. patriarcha aquilegensis. *Salsebargensis Magdeburgensis* archiepiscopi. C. Papinbergensis. S. Ratisponensis, *Imperialis aule Cancellarius.* Herbipolensis. *H. Wormaciensis. Episcopi. Frisingensis electus. Ab*bas sancti Galli. A. dux Saxonie. O. *meranie. et B. Karinthie duces. Comes.* H. de Hortenberc. Comes A. de Scoh*enburch Comes. Sene. Gerlacus de Butingen.. G. de Bollandia. Gunrulinus. G. et C.* de Hohenloe. Pincerna de winterstet. Pincerna de Clingeburc. *Richardus Camerarius et alii quam* plures.

Signum Domini Friderici secundi Dei Gratia Inuictissimi Romanorum Imperatoris semper Augusti *(Monogramma)* Jerusalem et Sicilie Regis.

Ego Siffridus Ratisponensis episcopus Imperialis aule Cancellarius uice domini Siffridi Maguntini Archiepiscopi et totius Germanie Archicancellarii Recognoui.

Acta sunt hec anno dominice Incarnationis Millesimo ducentesimo Tricesimo secundo Mense Maii quinte Indiccionis. Imperante domino nostro Fr. secundo dei gratia Inuictissimo Romanorum Imperatore semper Augusto. Jerusalem et Sicilie Rege. Anno Romani Imperii eius duodecimo. Regni Jerusalem Septimo et Regni Sicilie Tricesimo quarto. feliciter Amen.

Datum aput Sibidatum in foro Julii Anno. Mense et Indictione prescriptis.

a) Sigillum illaesum appendet ex filis sericis rubri et albi coloris.

b) Notae chronologicae inter se conveniunt.

c) Instrumentum hocce, ex archivo Aschaffaburgensi sive Moguntino

desumtum in medio trium ultimarum contextus linearum exesum et detritum invenitur. Lacunae istae, litteris cursivis indicatae, expletae sunt partim ex copia an. 1438 per iudices Moguntinae sedis facta, partim ex sequenti exemplari Wirceburgensi, bulla aurea munito, quod addere placuit ob praedictas lacunas, et ob quasdam essentiales in loco et in testibus varietates; tempore enim et loco dati instrumenti hoc istud alterum praecedit exemplar.

d) Ineditum, saltem ex hoc exemplari. Editiones ex aliis exemplaribus adducemus in num. sequenti.

DCCIX.

Anno 1232. mense Maio incipiente. apud Utinum in Foro Julii.

Fridericus II. imperator, apud Sibidatum in Foro Julii cum filio suo Heinrico VII. rege conveniens, privilegia ipsis ab eodem rege Wormatiae 1231. 1. Maii concessa, cum quibusdam modificationibus, renovat et confirmat.

(*Chrismon.*) In nomine sancte et Indiuidue Trinitatis FRIDERICUS. secundus diuina fauente clemencia Romanorum Imperator semper Augustus Jerusalem et sicilie Rex. Excelsa nostri Sedes Imperij exaltatur, ac principalia moderamina regiminis in omni Justicia et pace disponimus. Cum ad nostrorum Jura Principum et Magnatum debita prouisione prospicimus. in quibus uelut honorabilibus membris insidet Caput, ita nostrum uiget et consistit Imperium, et tanta Cesaree magnitudinis moles regit et euehit quorum humeris innititur et portatur. Nouerit igitur presens etas et futura posteritas, quod in Foro Julii aput Sibidatum, una cum dilecto filio nostro. H. Romanorum Rege conuenientes. rogati per Principes et Magnates, quo-

rum ibidem diligenda nobis aderat multitudo, ut gratiam eis ab eodem Rege dilecto filio nostro in generalj Curia Wormaciensi indultam, nostre Actoritatis munimine prosequi dignaremur. dignum duximus eorum precibus fauorabiliter annuendum utpote qui non indigne in eorum promocione nostrum et Imperii statum intendimus comode promouendum. Concedimus igitur iuxta quod idem Rex filius noster noscitur concessisse ac perpetue confirmacionj donamus. Statuentes quatenus nullum nouum Castrum uel Ciuitas in fundis ecclesiarum uel occasione Aduocacie, per nos uel per quemquam alium sub pretextu quolibet construantur. Item quod Noua fora non possint antiqua aliquatenus impedire. Item nemo cogatur ad aliquod forum ire inuitus. Item Strate antique non declinentur nisi de Transeuncium uoluntate. Item in Ciuitatibus nostris nouis bannitum miliare deponatur. Item unusquisque Principum libertatibus Jurisdiccionibus, Comitatibus Centis sibi liberis uel Infeodatis utetur quiete secundum terre sue consuetudinem approbatam. Item Centumgrauij recipiant Centas a domino terre uel ab eo qui per dominum terre fuerit Infeodatus. Item locum Cente nemo mutabit sine consensu domini terre. Item ad centas nemo Sinodalis uocetur. Item Ciues qui Phalburgere dicuntur penitus eiciantur. Item Census uiaj. Pecunie frumenti uel alii quos Rustici constituerunt hactenus se soluturos, relaxentur. et ulterius non recipiantur. Item Principum Nobilium et Ministerialium, ecclesiarum homines proprii in Ciuitatibus nostris non recipiantur. Item Principibus Nobilibus, Ministerialibus et Ecclesiis proprietates et feoda per Ciuitates nostras occupata restituantur. nec ulterius occupentur. Item conductum Principum per terram eorum quam de manu nostra tenent in feodo. uel per nos uel per nostros non impediemus uel infringi paciemur. Item non compellantur aliqui per Scultetos nostros ad restitucionem eorum que a longinquo tempore ab hominibus receperant, priusquam se in nostris Ciuitatibus collocarent, nisi homines ipsi fuerint Imperio inmediate subiectj. quos tenebuntur iuuare super eorum iure in foro eorum in quorum terris tallia sunt percepta. Item in Ciuitatibus nostris nullus terre dampnosus uel a Judice dampnatus uel proscriptus recipiatur scienter. Recepti conuictj

eiciantur. Item nullam nouam monetam in terra alicuius Principis cudi faciemus. per quam, moneta eiusdem Principis deterioretur. Item Ciuitates nostre Jurisdictionem suam ultra ciuitatis ambitum non extendant, nisi ad nos pertineat Jurisdiccio specialis Item in Ciuitatibus nostris actor forum rej sequatur. nisi reus uel debitor principalis ibidem fuerit inuentus, quo causa ibi tenebitur respondere, Item nemo recipiat in pignore bona quibus quis infeodatus sit. sine consensu et manu domini principalis. Item ad opera Ciuitatum nullus cogatur. nisi de iure teneatur. Item homines in nostris Ciuitatibus residentes. consueta et debita Jura de bonis extra Ciuitatem suis dominis et aduocatis persoluant. neque indebitis exaccionibus molestentur. Item homines proprii Aduocaticii feodales qui ad dominos suos transire uoluerint, ad manendum per officiales nostros non artentur. Ad huius itaque Concessionis et Confirmacionis nostre memoriam et stabilem firmitatem. presens Priuilegium fieri fecimus bulla aurea Tipario nostre Maiestatis Imppressa munitum. Huius autem rej Testes sunt. S. Maguntinus Archiepiscopus. B. Patriarcha Aquilegensis . . . Salseburgensis et . . . . Magdeburgensis Archiepiscopi. E. Papibergensis. S. Ratisponensis Imperialis aule Cancellarius. . . . herbipolensis. H. Wormaciensis episcopi . . . . frisingensis electus . . . Abbas sancti Gallj. A. Saxonie. O. Meranie. et B. Karinthie duces . . . Marchio de Baden. Comes. H. de hortemberc. Comes Adolfus de Scohumburc Comes . . de Waldeberc. Gerllacus de Butingen. G. . et C. de hohenlloe. . . *Wernarus de bollandia.* Pincerna de Winterstet. . Pincerna de Clingeburg Riccuardus Camerarius et alii quam plures.

Signum domini Friderici secundi dej gratia Inuictissimj Romanorum Imperatoris semper Augustj *(Monogramma)* Jerusalem et sicilie Regis.

Ego Siffridus dei gratia Ratisponensis episcopus Imperialis aule Cancellarius vice domini Siffridj Maguntini Archiepiscopi et tocius Germanie Archicancellarij recognoui.

Acta sunt hec Anno dominice Incarnacionis Millesimo ducen-

tesimo tricesimo secundo. Mense Maij quinte Indiccionis. Imperante domino nostro Fr. secundo Dej gratia Inuictissimo Romanorum Imperatore semper Augusto Jerusalem et Sicilie Rege. Anno Romani Imperii eius duodecimo. Regni Jerusalem Septimo. et Regni Sicilie Tricesimo quarto. feliciter Amen.

Datum aput Vtinum in foro Julij Anno Mense et Indictione prescriptis.

a) Bulla aurea illaesa appendet ex filis sericis rubri coloris.

b) Notae chronologicae omnes inter se conveniunt.

c) Editum, ex aliis tamen exemplaribus, hinc inde, praesertim in nominibus testium, inter se, et ab exemplari hocce, ex archivo Wirceburgensi, desumto, discrepantibus, in Schannat Cod. probat. Hist. Wormat. 111. num. 21, in Ludewig Reliq. Mspt. VII. 515 — 519. cum specimine ipsius Bullae pag. 519. et cum amplissimis notis pag. 520 — 560. et in Heineccii syntagmate de sigillis 219. 220.

DCCX.

Anno 1232. mense Maio incipiente apud Utinum.

Fridericus II. imperator contractum, inter archiepiscopum Salzburgensem et Heinricum comitem de Ortemburg, de pueris, ex matrimoniis ministerialium nominatorum procreandis, aequaliter dividendis, initum, confirmat.

FR(idericus) dei gratia Romanorum Imperator semper augustus Jerusalem. et Sicilie Rex. Per presens scriptum notum facimus vniuersis fidelibus nostris Imperij tam presentibus quam futuris.

quod. H. Comes de ortemberch dilectus fidelis noster celsitudini nostre humiliter supplicauit, ut conuentionem inter venerabilem salzemburgensem Archiepiscopum dilectum principem nostrum et ipsum, de conniuentia nostra factam videlicet ut pueri siquos filia thuringni de Steueningen Ministerialis Ecclesie predicte per Corradum de Steynenkirchen Ministerialem eiusdem Comitis, cui est in Matrimonio copulata, genuerit, inter eandem ecclesiam et ipsum equaliter diuidantur, ratam habere et confirmare de nostra gratia dignaremur. Nos igitur attendentes fidem puram et devotionem sinceram dictj Comitis. H. fidelis nostri, predictam conuencionem inter prenominatum Archiepiscopum et ipsum factam ut predictum est ratam habemus. et de nostra gratia perpetuo confirmamus. ad hvius autem rei memoriam et perpetuam firmitatem presens scriptum inde fieri et nostre maiestatis Sigillo iussimus communiri, Anno, Mense, et Indictione subscriptis.

Datum aput Utinum anno dominice Incarnationis. Millesimo. ducentesimo, Tricesimo secundo Mense Madij. quinte Indictionis.

a) Sigillum illaesum appendet ex filis sericis rubri et flavi coloris.

b) Indictio convenit cum anno Chr. indicato 1232.

c) Ineditum, memoratum autem et extractum ab Huschberg in der Geschichte des Hauses Ortenburg 86, simul cum ipsa conventione in hoc instrumento laudata, facta apud civitatem (Friaul.) V. Kal. Maii (27. April) cnfr. Regesta de Lang. II. 210.

DCCXI.

Anno 1232. mense Maio. apud Portum Naonis.

Fridericus II. imperator, ad querimoniam Sifridi Ratisponensis episcopi et cancellarii, sententiam proscriptionis promulgat, latam in generali curia apud Sibidatum adversus Conradum comitem de Wasserburg et nomitos quatuordecim complices eius, spoliatores praedicti episcopi.

FR(idericus) dej gratia Romanorum Imperator semper Augustus Jerusalem et Sicilie Rex. Per presens Scriptum notum fieri uolumus vniuersis Imperij fidelibus tam presentibus quam futuris. Quod cum dilectus Princeps noster. S. venerabilis Ratisponensis episcopus Imperialis aule Cancellarius in generali Curia aput Sibidatum presentibus Principibus Conquestus fuerit coram nobis, Conradum Comitem de Warziburg (i. e. Wasserburg). Gebehart dictus (m) Scichingera. Ottone (m) de Dedilhem. Ottone (m) de Aschowe. Karolum de Selehnebe (Selehuebe). Srendelim de Rosinheim. Siboetum de Girecke. Geruno de Leijmingin. Conradum de Alhardingin filium Conradi foleiz et complices suos. Conradum seruum Gebehardj de Sconinstedin. Stuteim Judicem dicti Comitis Bemolt. Conradum (et) Wernardum de fulimbach. et Gulle de Amirangin eundem in Curia nostra et seruicio, aput Rauennam existentem spoliauerint quibusdam rebus. Nos ad querimoniam predicti Principis et Cancellarii nostri et quia id constitit manifeste predictos omnes Principum approbante sententia, proscripsimus. Ad Cuius proscriptionis memoriam presens Scriptum fieri iussimus Maiestatis nostre Sigillo munitum. Huius rei testes sunt. Patriarcha Aquilegensis. Salzeburgensis. Magdeburgensis et Rauennas Archiepiscopi. E. papinbergensis . . . . Herbipolensis. h. Wormaciensis. Episcopi. Abbas Sancti Gallj. A. Saxonie. O.

Meranie et B. Karinthie Duces. Marchio de baden. Comes. H. de Ortemberc. Comes. A. de holsacia. Guarnerius de bollandia. G. et C. de hohenloc. Guzulinus Riccardus Camerarius et alii quam plures. Acta sunt hec anno dominice Incarnationis Millesimo ducentesimo tricesimo secundo Mense Maii quinte Indictionis Imperante domino FR. secundo dej gratia Inuictissimo Romanorum Imperatore semper Augusto Jerusalem et Sicilie Rege. Anno Imperij eius duodecimo. Regni Jerusalem Septimo. et Regni sicilie tricesimo quarto feliciter A M E N.

Datum aput Portum Naonis Anno Mense et Indictione prescriptis.

a) Sigillum in omni ora et in aliqua parte imaginis nonnihil laesum appendebat ex quatuor funiculis sericis, quorum bini ex filis rubri, bini autem ex filis flavi coloris erant contexti. Jam vero, disruptis omnibus funiculis, nonnisi sola extremitate unius funiculi rubri coloris ipsam ceram penetrantis, et extremitate trium funiculorum reliquorum ceram non transmeantium, recens alligatum cernitur ipsi membranae inferius complicatae.

b) Notae chronologicae omnes inter se conveniunt.

c) Editum in Ried cod. dipl. Ratisb. I. 369. n. 385. omissis tamen quatuor personis.

d) Reconciliatum postea comitem Wasserburgensem fuisse episcopo Ratisbonensi docet documentum apud Ried. I. c. 375. n. 391. a. 1235. 1. Sept.

DCCXII.

Anno 1232. mense Maio. apud Portum Naonis.

Fridericus II. imperator, ad querimoniam Herbipolensis episcopi, tunc in generali curia ex sententia principum Albertum de Entse proscribit, eo quod castrum Entse, ad ecclesiam Herbipolensem spectans, absente in servitiis imperii episcopo, violenter occupavit.

Fr(idericus) dei gratia Romanorum Imperator semper Augustus Jerusalem et Sicilie Rex. Per presens Scriptum notum facimus vniuersis Imperii fidelibus tam presentibus quam futuris. Quod Nobis aput Portum Naonis existentibus in sollempni Curia congregata H. venerabilis herbipolensis episcopus, dilectus Princeps noster conquerendo proposuit, quod eo in nostris et Imperii seruitiis existente Albertus de Entse Castrum de Entse ad ecclesiam suam spectans, uiolenter et contra iusticiam occupauit. Quod quia dictus venerabilis episcopus sicut debuit plene probauit, Principum et aliorum Magnatum Imperii qui presentes aderant approbante sentencia eundem Albertum duximus proscribendum. Ad huius itaque proscriptionis memoriam presens Scriptum fieri iussimus Maiestatis nostre Sigillo munitum. Huius autem rei testes sunt: B. patriarcha aquilegensis. E. papimbergensis. S. Ratisponensis Imperialis aule Cancellarius. et H. Wormaciensis episcopi. B. Karinthie Dux. Gebardus de Harnesteyn Sacri Imperii in Ytalia Legatus. Riccardus Camerarius. Tollenzarius. Merwaldus Triscamerarius. Heinricus de porta et alii quam plures.

Acta sunt hec anno dominice Incarnationis Millesimo ducentesimo Tricesimo secundo Mense Maii quinte Indictionis. Imperante domino nostro Fr(iderico) secundo dei gratia Inuictissimo Romanorum Imperatore semper augusto. Jerusalem et Sicilie

Rege. Anno Romani Imperii eius duodecimo. Regni Jerusalem. Septimo. et Regni Sicilie Tricesimo quarto feliciter Amen.

Datum apud portum Naonis. Anno Mense et Indictione prescriptis.

a) Sigillum appensum periit; remansit sola pars quaedam filorum sericorum rubri coloris, sed disruptorum, membranae inferius complicatae innexa.

b) Notae chronologicae omnes inter se conveniunt.

c) Editum à Jäger in der Gesch. Frankenlands III. 369. num. 30.

DCCXIII.

Anno 1232. 1. Julii. apud Egram.

Heinricus VII. rex cives Ratisbonenses, sub quibusdam conditionibus, in gratiam suam se recepturum fore, promittit, condonatis eis iniuria ac temeritate ab eis in se factis.

H. (einricus) dei gratia Romanorum Rex et semper Augustus. Dilectis fidelibus suis. Judicibus Consilio et vniuersis ciuibus Ratisponensibus Gratiam suam et omne bonum. Ex mansuetudine nostre paciencie quam habere uolumus ad benignos. et deuotos. indulssimus uobis multiplices excessus vestros quos commisistis temeriter (in) iniuriam nominis nostri. licet uberiorem uindictam reffundere possemus in quosdam conciues consorcii vestri quorum nomina congnouimus et uos cognouistis. qui inpediuerunt cum nequiter tum potenter quod a consorcio vniuersitatis vestre non preueniebamur condignis honoribus immo a uobis recessimus ultimo nec tamquam Rex et dominus vester nec exhibitis hiis in

modicis nobis uel in magnis que utriusque competerent honestati. Statuimus igitur pro pena et uindicta eisdem quos una nobiscum nocentes cognouimus in premissis. ut de pecunia nobis promissa soluant quemadmodum ex deliberacione vestri consilii eisdem cum fuerint auctores ingnominie nobis illate. duxeritis inponendum et si recusauerint inposita ipsis se non daturos. excludimus ipsos a gratia nostra quam non consequentur nisi soluant de pecunia nobis datura ipsis imposita et iniuncta. et tamen nobis precipimus per gratiam nostram. ut ipsos ad id compellatis. nichilominus ipsos a vestro consorcio excludentes. tamquam friuolos nostros et Imperii et contumaces. vendicando bona ipsorum nostre potestati. Datum apud Egram kalendis Jul. Indict. V^a.

a) Sigillum, quod appendebat, periit cum ipso segmento membranaceo, cuius indicium remansit, incisio membranae.

b) Annum Chr. non expressum ostendit Indictio.

c) Editum a Gemeiner in der Regensb. Stadtchronik I. 329. 330. in nota.

d) Desumtum ex archivo ordinis Praedicatorum Ratisbonae.

DCCXIV.

Anno 1232. 1. Jul. apud Egram.

Heinricus VII. rex cives Ratisbonenses in gratiam suam iterum recipiens, per nuncios eorum modum eis praescribit, quo ex sententia principum pro temeritate eorum in se facta satisfaciant.

H.(einricus) dei gratia Romanorum Rex et semper augustus. Dilectis fidelibus suis. Judicibus Consilio et vniuersis ciuibus Ra-

tisponensibus. Gratiam suam et omne bonum. Ammouimus funditus a corde nostro iram, odium et rancorem quem pro multiplicibus excessibus contra uos conceperamus. dantes uobis gratiam nostram quemadmodum vestri nuncii vobis dicent uiua uoce. ad quorum instantem requisicionem talis coram nobis lata est sententia et ab omnibus principibus et magnatibus Imperii approbata. quod quilibet vendens et emens et nomen mercatoris habens. promissam nobis pecuniam proporcionaliter solueret quam daturi estis pro recuperacione gratie nostre. et quicunque recuset dare de promissa nobis pecunia partem que ipsum contigit. et sicut ipsi fuerit inpositum. quod exclusus sit a gratia nostre maiestatis, et tamen compellatur manu forti ad dandum quod ipsi dinoscitur inpositum. et proinde res sue nostre vendicentur potestati. Statuimus igitur et sub interminacione gratie nostre precipimus firmissime. ut si sunt aliqui qui in huiusmodi se uelint eximere seruiciis vniuersitati vestre inpositis. quod tales a vestro consorcio et collegio excludatis, ut pro temeritate nobis facta in res et personam ipsorum uindictam condignam reffundamus. Nolumus esse exemptos a seruiciis nobis promissis qui censeri poterunt nominibus mercatorum. Datum apud Egram. Kalend. Julii. Indictione V.

a) Sigillum, quod appendet ex segmento membranaceo, fractum est in tres partes, tertia parte deperdita.

b) Annum Chr. non expressum ostendit Indictio.

c) Ineditum, memoratum autem a Gemeiner in der Regensb. Stadtchronik I. 330. in nota.

DCCXV.

Anno 1232. 19. Octob. apud Nvorenberc.

Heinricus VII. rex monasterio Caesariensi donationem Ministerialis sui, Heinrici de Kallindin, de quatuor nominatis praediis illuc factam, confirmat.

HEinricus septimus diuina fauente clementia Romanorum Rex et semper Augustus. Deo creatori nostro gratum et placens prestare non ambigimus obsequium. si loca diuino cultuj mancipata. curauerimus ampliare. et eorum promotionj ac defensioni intenderimus cum effectu. Qua de Re nouerint tam presens etas quam successura posteritas. quod nos de plena cognouimus ueritate. et multorum ueridico ex relatu et ex literis et confirmatione Serenissimi domini Imperatoris patris nostri coram nobis lecta. quod ministerialis noster Heinricus de kallindin et vxor sua Bena pari uoto et animo concordi Monasterio Cesariensi vniuersa bona et predia que habebant apud Egewilr. Vebermvotshouen. Wezelsheim. Wachsteine. et Volperstetin. contradiderunt et contulerunt libere tenenda et perpetuo possidenda tali tamen condicto uidelicet et pacto quod annuatim ab eisdem bonis libram cere pro censu persoluatur ecclesie memorate. et si alterum ipsorum premori contingat. superstes predia. pro eodem censu dum uixerit. obtinebit. et ambobus defunctis. eadem predia Monasterium libere et absque contradictione qualibet possidebit. Hoc etiam pacto interposito quod si uiro mortuo dicta Bena superuixerit. ipsa bona pro censu prenotato ad eius uite terminum obtinebit. et si forsan uiro alio superducto generabit pueros et heredes. Hij in prelibatis bonis. nullam hereditatem uel iusticiam habebunt heredi-tandi nec alicuius ingenij scrupulo ea poterunt ab ecclesia alienare. Regia igitur auctoritate nostra et legali sanctione supradictam donationem ecclesie cesariensis duximus confirmandam. Mandantes et sub interminatione gratie nostre districte precipien-

tes. ut nulla umquam persona humilis uel alta ecclesiastica uel mundana. huic confirmationi nostre uel donationi antefate contraire audeat. aut eam aliquo presumat ingenio infirmare. Quod qui facere presumpserit. omnipotentis dei indignationem nostreque celsitudinis gravissimam offensam se nouerit incursurum. Testes hii sunt. H. Marchio de baden. Comes Heinricus de ortenberc. fridericus de trubendingen. E. Dapifer de walpurc. C. pincerna de winterstetin. Albertus Rindsmulus. L. et L. fratres de Grindelach. Ludewicus de Schipsse (Schipffe). Eberhardus de hertingisperge. Heinricus spisarius de Giselingen. Dietherus de Egra. Rvdegerus de wolprands. Hostiarij et alij quam plures.

Actum apud Nvorenberc Anno dominice incarnationis Millesimo CC°. xxxII^do^. Quarto decimo kalend. Nouembris, Indict. Sexta.

a) Sigillum, quod appendebat, periit; remansit pars superior filorum disruptorum sericorum violacei, albi et flavi coloris, membranae inferius complicatae innexa.

b) Indictio, caesarea, respondet anno Chr. expresso.

c) Ineditum.

DCCXVI.

Anno 1233. 13. Februar. Nuorenberc.

Heinricus VII. rex fratribus domus Teutonicorum in Nuorenberc emtionem praediorum in Kapfesdorf et Urach, a socru Craftonis de Lare illi venditorum, in praesentia sua factam, ex plenitudine totius consilii sui confirmat.

Heinricus septimus diuina fauente clementia Romanorum Rex et semper augustus vniuersis in perpetuum. Quanto fratres domus

teutonicorum deuotos nostros in ipsorum empcionibus solidamus. tanto propensiori et uberiori studio ipsos ad nostrum et inperii obsequium inuitamus. Meminerint igitur presentes et futuri quod socrus Craftonis de lare vendidit cum omni iure fratribus domus teutonicorum in Nvorenberc duo sua predia. unum situm in Kapfesdorf. et alterum situm in vrach. et nos ipsi uendicioni et emptioni adhibuimus et adhibemus plenum assensum nostrum. cum in presentia nostra facta fuerit. et per manus nostras. et ex plenitudine tocius nostri consilij ipsam emptionem eidem domui confirmamus. ut in perpetuum ipsa bona possideat cum omnibus adpendicijs suis pleno iure. ad remouendam igitur omnem ambiguitatem que suboriri poterit propter temporum decursum et labilem hominum memoriam presentem litteram memoratę domui indulsimus sigilli nostri munimine communitam, testes sunt hii. frater Cunradus de Micheluelt. Ruodolfus frater hospitalis Sancti iohannis. Ludewicus de offenhein. Lupoldus scultetus in Rotenburc. schade de lare. Krafto de lare. Alwic scultetus. Eberwinus in Rotenburc. Cunradus buttiglarius in Nvorenberc. Cunradus bigenot. Cunradus iudeus. Ulricus turbreche. scultetus qui dicitur anguilla. dietricus de wizenburc. Cunradus de wizenburc. berhtolt schuteloc. Lupoldus spete. spiser. heinrich huonlin Heinrich Tivfellin burkardus de Ruotmarsberge. sibot hake. Gize. heinrich maritus filiae huonlini. Junior schieko. sifrit Goldener. Eberhardus de gunzelinesrute. herman de osternach. et ipsius domine (a) mater. Et alij quam plures. Actum apud Nuorenberc. Anno domini. M. cc. xxxº. ɪɪɪº. Idus (Idibus) februarij. Indictione. vɪ^{ta}.

a) Sigillum, in ora superiori dextra nonnihil laesum, de caetero integrum et bene expressum, appendet ex filis sericis rubri et viridis coloris.

b) Indictio convenit cum anno Chr. indicato.

c) Ineditum.

DCCXVII.

Anno 1233. 16. Februarii. apud Nuorenberc.

Henricus VII. rex Sifrido Ratisponensi episcopo et Imperialis aulae cancellario, propter servitia sibi et genitori suo Friderico II. imperatori exhibita, concedit et donat ad vitam eius omnes proventus, iurisdictiones et iustitias, ex iudeis in Ratispona degentibus et ad suam et imperii cameram spectantibus.

(*Chrismon.*) In nomine sancte et indiuidue trinitatis. Heinricus septimus diuina fauente clementia Romanorum Rex et Semper Augustus. Sicut in omnibus Imperij negociis promouendis principes nostros coadiutores habemus et quasi coherens brachium Imperatorie maiestatis. ita et nos tenemur eos liberaliter adiuuare muneribus et beneficiis ampliare. Notum igitur fieri uolumus uniuersis Imperij fidelibus tam presentibus quam futuris quod nos attendentes multa et grata seruicia que dilectus princeps noster Sifridus venerabilis Ratisponensis episcopus Imperialis aule cancellarius glorioso genitori nostro. f. Romanorum Imperatori semper Augusto ierusalem et Sicilie Regi, et nobis dudum exhibuit et incessanter satagit exhibere, sperantes insuper ab eo recipere gratiora. de innata gratia nostra concessionem et donationem quamdiu uixerit omnium prouentuum Jurisdictionum et iusticiarum omnium Judeorum degentium et habitantium in Ratispona cum omni iure et integritate quemadmodum ad nostram et Imperij cameram spectare noscuntur gratam. ratam habemus et firmam. presentium auctoritate Mandantes. quatenus ammodo nulla persona sublimis uel humilis ecclesiastica uel mundana. contra presentis donationis et concessionis nostre paginam uenire presumat. Quod qui presumpserit. preter offensam nostre maiestati illatam. xx. libras auri puri se compositurum agnoscat. Quarum medietas Camere nostre et reliqua parti passe iniuriam persoluetur.

tur. Ad huius itaque gratitudinis et Rati memoriam presentem litteram conscribi et maiestatis nostre sigillo iussimus communiri. Huius rei testes sunt. Cvonradus de Smideluelt. Eberhardus de Hertingisperge. Heinricus inter latinos. Albertus triscamerarius de Rabinstaine. Hawardus de Holtzswanc. Rvdolfus de fvenenberc. et alii quam plures. Actum anno dominice incarnationis Millesimo. Ducentesimo tricesimo tercio. xiiii. Kalendas Marcij. Indictione vi^a^. Regnante domino Heinrico Romanorum Rege Illustrissimo. Anno Regni eius vndecimo.

Signum domini heinrici septimi dei gratia inuictissimi Romanorum Regis semper augusti.

Datum apud Nvorenberc Anno. Mense et Indictione pretitulatis.

a) Sigillum illaesum appendet ex filis sericis rubri et subflavi coloris.

b) Monogramma regis annunciatum quidem est, sed non expressum sive inscriptum, licet spatium illi haud desit.

c) Notae chronologicae inter se concordant, ex quibus annus regni numeratus est à die coronationis 8. Maii 1222.

d) Editum in Ried. Cod. dipl. Ratisb. I. 371. num. 387.

DCCXVIII.

Anno 1233. circa 30. Mart. Werdae.

Henricus VII. rex fratribus minoribus in Ratispona et ecclesiae eorum, nimirum S. Salvatoris, duo horrea, in vicinitate sita, donat.

Heinricus dei gratia Romanorum Rex semper Augustus. Omnibus in perpetuum. Cum ex dignitate regie maiestatjs qva deo fauente fungimur sacras teneamur religiones plantare. plantatas eciam non minus protegere ac fouere. considerantes necessitudinem. nec non et periculum quod euidenter patuit habitationi dilectorum pauperum Christi et nostrorum fratrum videlicet minorum in Ratispona commorantium. ex vicinitate duorum horreorum que ipsi fratres fatentur vix ad septem pedum sita distantiam. gratiam nostrám quam facere et alijs consveuimus sacrosanctis ordinibus et ipsis subtrahere non possumus nec debemus. Notum igitur sit omnibus tam presentibus quam posteris quod proprietatem horreorum predictorum et fundi et aree. ecclesie saluatoris nostri in Ratispona, in qua supradicti fratres domino famulantur perpetuo contulimus adherendam. Vt autem hec nostra donatio in irritum non reuocetur stabilis vero ac firma permaneat. volumus eam presenti pagina et sigilli nostri munimine roborari. Datum Werde anno incarnationis dominice. M°. cc°. xxxiij°. Indictione (VI.).

a) Sigillum, quod appendebat, periit cum segmento membranaceo, cui praeparata incisio dupplex in membrana inferius complicata appendendi sigilli indicium est, sicuti illud appensum esse probat locus inter utramque incisionem conspicuus, segmento isto olim contectus, qui pristinum candorem retinuit, quem reliqua membrana ex vetustate amisit.

b) Indictioni locus vacuus relictus est, hoc est, vocabulo: Indictione, numerus non est additus. Nec mensis aut dies est expressus. Cum vero donatio ista cum alia donatione, tertia Januarii huius anni Minoritis Ratisponae ab Alberto comite de Bogen facta cohaereat, illam ad menses sequentes Februarium aut Martium pertinere verisimile est. Wordae autem rex fuit III. Kal. April. (30. Mart.) huius anni: vid. Regesta de Lang II. 218.

c) Ineditum.

DCCXIX.

Anno 1233. 2. Junii. apud Esselingen.

Heinricus VII. rex cives Spirenses, ad petitionem Cunradi Spirensis episcopi, ab exactione thelonei in Oppenheim liberat.

H. (einricus) dei gratia Romanorum Rex et semper Augustus. Uniuersis Imperii fidelibus quibus presens scriptum exhibitum fuerit. Graciam suam et omne bonum. Ex insinuatione presentium. peruenire cupimus ad notitiam uniuersorum. quod nos ad instantiam et petitionem dilecti principis nostri. Cunradi. Spirensis Episcopi. fidelibus Ciuibus nostris. spirensibus. necnon propter deuota obsequia eorundem. que nobis et imperio sepius exhibuerunt. et exhibent incessanter. talem gratiam fecimus. de mera benignitate Regia. ut absque qualibet exactione telonei. cum bonis suis. apud Oppenheim transeant. in descensu et ascensu. libere et quiete. Quapropter Auctoritate Regia et sub obtentu gracie nostre districte precipimus quatinus nullus ausu ductus temerario apud locum memoratum. a bonis ciuium prelibatorum. exactionem thelonei requirere presumat. Quod qui attemptauerit grauem offensam nostre celsitudinis se nouerit incurrisse. Ad maiorem itaque euidentiam premisse nostre donationis sepefatis nostris Ciuibus. pre-

sentem paginam. Sigillo nostre celsitudinis communitam. iussimus exhiberi. Testes qui interfuerunt hii sunt. H. Marchio de Baden. Comes H. de Wirtinberc. H. nifarius. C. Dapifer de Walpurc. C. Pincerna de Winterstete. H. de Rauenspurc. Fonebere. Et alii quam plures. Datum apud Ehelingen (Ezelingen) Anno dominice incarnationis. M°. cc°. xxx°. tercio Quarto Non. Junii. Indictione. sexta.

a) Sigillum appendet illaesum.

b) Indictio respondet anno Chr. expresso.

c) Editum in Lehmanni Speyrische Chronick 525. et in Lünig Reichsarchiv Part. spec. contin. IV. Theil II. sive operis Tom. XIV. 465. confr. Raumer Hohenstaufen II. 587. qui sub hoc die laudat: „Archiv von Stuttgart."

d) Ex archivo civitatis Spirensis ??

DCCXX.

Anno 1234. 17. Februar. Franchenfurt.

Heinricus rex testatur et ratam habet, quod C (unradus) pincerna de Wintersteten episcopo Ratisponensi de praedio suo in Husen VI. libras Augustensis monetae resignaverit, de manu episcopi pro feudo recipiendas.

H.(einricus) dei gratia Romanorum Rex semper augustus, uniuersis fidelibus suis presens scriptum intuentibus gratiam suam et omne bonum. Tenore presentium notum esse uolumus uniuersis. quod fidelis noster C. pincerna de wintersteten dilecto principi nostro venerabili Ratisponensi Episcopo Imperialis aule Can-

cellatio de predio suo in Hvsen sex librarum Augustensis monete redditus resignauit. et in presentia nostra contradidit. quos de manu sua pro feodo recepit. ita quod ipse et heredes sui a prefato Episcopo et a successoribus suis eosdem redditus feodali iure debeant possidere. Et ut hec rata et firma permaneant, sigilli nostri appositione presentem paginam fecimus communiri. Datum Franchenfvrt XIII. Kal. Marcii, Indictione Septima.

a) Sigillum, in ora superiori ac inferiori nonnihil laesum, appendet ex segmento membranaceo.

b) Annus Chr. non expressus per Indictionem absque ambiguitate cognoscitur.

c) Editum in Ried. Cod. dipl. Ratisb. I. 374. num. 390.

DCCXXI.

Anno 1234. 15. August. apud Nuorinberc.

Heinricus VII. rex super lite inter ecclesiam Halisbrunnensem et viduam Cuonradi de Anindorf, de bonis quibusdam, coram Heinrico de Niffin cognita, sententiam fert, ut filius viduae ipsa bona tantum ad dies vitae teneat, et pro illis annuatim LX denarios ecclesiae solvat.

H. (einricus) dei gratia Romanorum Rex et semper Augustus. vniuersis Imperii fidelibus quibus presens litera fuerit ostensa. Gratiam suam et omne bonum. Cum inter ecclesiam nostram Halisbrunnin, et relictam Cvonradi de anindorf. pro quibusdam bonis sitis anindorf Lis et questio verteretur. coram nobis et Heinrico de Niffin. quem ad cognoscendam causam deputaueramus. sic exstitit diffinitum. quod filius eius . . ipsa bona teneat

ad tempora vite sue. et ipsa ecclesia singulis annis de ipsis bonis in festo martini recipiat LX denarios pro possessione. et sic defuncto ipso filio ipsa bona cum integritate redeant ad usus ecclesie prenotate, et si habuerit heredes ipsis bonis non succedant. Ad hec protestamur. quod prelibatus. ipsa bona non habet auctoritatem obligandi uel infeodandi seu alienandi ab ecclesia antefata et si factum fuerit tenore presencium reuocamus et decernimus non valere. Huius itaque facti Testes sunt. Ebirh. (Eberhardus) de monte. Heinricus de monte. Burchardus de witansdorf. Cvonradus de Festinberc. Heinricus de Gisilingin. Heinricus de vendibach. C. Butiglarius de Nuorinberc Cvonradus Biginot. Hermannus filius suus. Bertholdus sculeloch. et alii quamplures.

Actum apud Nvorinberc anno domini millesimo Ducentesimo Tricessimo Quarto. XVIII. Kal. Septembris. Indictione VII[a].

a) Sigillum, quod appendebat, periit, remanente segmento membranaceo cum macula cerae eidem inusta.

b) Indictio respondet anno Chr. indicato.

c) Editum in Wölkern Histor. Norimb. Diplom. II. 95. num. 9. et in Schütz corp. hist. Brandenb. sylloge 71. num. 34., ubique tamen omissis quatuor primis testibus, qui etiam desunt in libro cop. c. annum 1364. n. 4., suppleti tamen ibi manu noviori in margine.

DCCXXII.

Anno 1234. 30. August. apud Nuorinberg.

Heinricus VII. rex Ulrico praeposito et fratribus sanctae crucis apud Augustam renovat litteras et concessiones Philippi regis, quas inserit.

(*Chrismon.*) In nomine sancte et indiuidue trinitatis. Heinricus septimus diuina fauente clementia romanorum rex et semper augustus.

Sicut ea que per culminis nostri eminentiam geruntur uel gesta fuerint rationabiliter desideramus a nostris successoribus obseruari. ita predecessorum nostrorum acta nostris temporibus stabilire uolumus. ne per nos uel per aliquem ualeant inmutari. Accedens ad presentiam nostram. Volricus. honorabilis prepositus uiuifice crucis apud Augustam. tam pro se quam pro fratribus eiusdem monasterii supplicauit humiliter. ut priuilegium siue obligationem factam. per litteras diue. recordationis. philippi Regis Consanguinei nostri confirmare et renouare de benignitate regia dignaremur. Nos itaque eorum precibus inclinati. literas easdem de uerbo ad uerbum presenti pagine duximus inserendas. cuius (quarum) tenor talis est. In nomine sancte et indiuidue trinitatis. Philippus secundus diuina fauente clementia Romanorum Rex et semper Augustus. (vid. diploma an. 1200. 28. Jul. ex authographo). Nos itaque attendentes paupertatem monasterii prelibati. prelibato preposito et fratribus uiuifice Crucis apud Augustam. obligationem. et concessionem factam eisdem. auctoritate regia confirmamus. et presentis scripti patrocinio communimus. Statuentes ut nulla umquam persona humilis uel alta. ecclesiastica uel mundana. predictos prepositum et fratres ecclesie prenotate presumat super obligatione et concessione. ac nostra huiusmodi confirmatione. uel audeat impedire. Quod qui fecerit, indignationem dei. nostreque celsitudinis grauissimam offensam se nouerit

incursurum. Vt autem presens pagina inuiolabilis conseruetur. ipsam sigillo nostre celsitudinis fecimus roborari. Testes sunt hii. Archiepiscopus Maguntinus. Eggebertus babenbergensis. Heinricus Eistetensis. episcopi. heinricus Marchio de burgoue. Comes Egeno de Vriburg. Comes hartmannus de Quiburg. Comes Ruodolfus de Raprehtswilar. Heinricus de Niffen. et alii quam plures. Signum. Domini. Heinrici. Dei Gratia Romanorum Regis inuictissimi (*Monogramma*) acta sunt hec anno dominice incarnationis. M. CC. XXXIIII. Regnante domno heinrico. Gloriosissimo Romanorum rege. Tercio Kalend. Septembris. Indictione Septima. Datum apud Nuoerinberg. anno Mense Indict. prenotatis. feliciter amen.

a) Sigillum fere illaesum appendet ex filis sericis rubri et viridis coloris.

b) Indictio respondet anno Chr. expresso.

c) Ineditum.

DCCXXIII.

Anno 1234. 30. August. apud Nuerinberg.

Heinricus VII. rex fratribus domus Theotunicorum sanctae Mariae in Jerusalem apud Nuerenberg, propter obsequia sibi et imperio exhibita, molendina quaedam, situ suo descripta, et a Conrado Burcgravio de Nuerenberg in manus suas delegata, donat.

H. (einricus) dei gratia Romanorum Rex et semper Augustus. vniuersis imperii fidelibus. tam presentibus quam futuris. presensentem Litteram inspecturis. Im(in)perpetuum. Cum diuine misericordie cuius magnitudo intellectum excedit humanum, incrementa

menta in nobis continua sentiamus. merito illi quod in nobis est deuote impendimus ut loca diuino cultui. et pauperum sustentationibus mancipata. munificentie nostre beneficiis augeamus. Nouerit igitur tam presens etas. quam successura posteritas. quod nos attendentes preclara obsequia que dilecti fideles nostri. fratres domus Theotunicorum sancte Marie in ierusalem. nobis et imperio exhibent incessanter. ob reuerentiam intemerate uirginis matris domini. cessione. quam dilectus fidelis noster Conradus Burcgrauius de Nuerenberg fecit liberaliter in manus nostras. recepta. de Molendino apud Nuerenberc sito inter salices et campum. extendens se a ciuitate Nurenberg usque ad domum leprosorum in inferiori parte strate. de orto sito apud dictum molendinum. de Molendino apud vischbah. et de molendino dicto vulgariter Liubmannismuole. predicta molendina et ortum prenotatum. hospitali sancte Marie domus Theotunicorum apud Nuerinberg. in remedium anime nostre et successorum nostrorum Regum et imperatorum dedimus et concessimus cum omnibus suis pertinentiis possidenda. Statuentes et auctoritate Regia firmiter precipientes. ut nulla umquam persona humilis uel alta. ecclesiastica uel mundana. hanc nostre donationis et concessionis paginam. presumat. infringere uel ei ausu temerario contraire. Quod qui fecerit. indignationem dei nostreque celsitudinis grauissimam offensam. se nouerit incursurum. Vt autem presens donatio et concessio facta tam per nos. quam per Burcgrauium supradictum eidem hospitali et fratribus apud Nuerinberg inuiolabilis obseruetur. presentem paginam sigillo nostre celsitudinis. fecimus roborari. Testes huius rei sunt. Sypheridus venerabilis Maguntinus Archiepiscopus. Eggèbertus babenbergensis. heinricus Eistetensis Episcopi. heinricus Marchio de burgove. Comes Egeno de vriburg. Comes hartmanus de Quiburg. Comes Ruodolfus de Raprehtswilar. heinricus de Niffen. heinricus de Rauenspurg imperialis Aule Camerarius. heinricus Marchalcus (Marschalcus) de Babbenhein. et alii quam plures. Datum Apud Nuerinberg. Anno dominice incarnationis. M°ccxxxiiij°. Tercio Kalendas Septembris. Indictione Septima.

a) Sigillum, quod appendebat, periit; remansit pars superior filorum disruptorum sericorum rubri et flavi coloris, membranae inferius complicatae innexa.

b) Indictio respondet anno Ch. indicato.

c) Ineditum.

DCCXXIV.

Anno 1234. 18. Novemb. Herbipoli.

Heinricus VII. rex clerum, barones, ministeriales et cives herbipolenses in protectionem specialem recipiens, et defensionem mutuam spondens, protestatur, quod promissiones et iuramenta, ad honorem maiestatis regiae et specialiter intuitu personae suae facta, nunquam ultra instantem necessitatem extendet.

Heinricus dei gratia Romanorum Rex et Semper Augustus. Dilectis fidelibus suis domino Hermanno venerabili Episcopo. Ottoni preposito. Arnoldo decano. totique Capitulo maioris ecclesie herbipolensis. gratiam suam et omne bonum. Confitemur, promittimus et presenti pagina protestamur quod promissiones et iuramenta que ad honorem et reuerentiam Regie maiestatis et specialiter intuitu persone nostre. barones. ministeriales. et Ciues herbipolenses. spontanea voluntate et liberaliter emiserunt. nec dolose vel fraudulenter in lesionem vel grauamen ipsorum petiuimus uel accepimus. nec etiam captiose. nec intendimus vel uolumus honori aut iurisdictioni Ecclesie uestre vel eorum per predicta in aliquo derogari: nec occasione iuramenti vel promissionis facte collectis extorsionibus Angariis aut perangarijs aut exactionibus. aut alijs quibuslibet machinationibus vos, aut ipsos grauabimus uel turbari volumus vel molestari. nec in personis vel in

rebus uel iuribus uestris vos vel ipsos in aliquo impediri. Insuper in omnibus in quibus nobis iuramenta et promissiones facte sunt promittimus vos et ipsos iuvare. defendere et assistere fideliter sicut a vobis et ab ipsis predicta volumus obseruari. nec ulterius iuramentis vel promissionibus eos grauabimus. nec ea ulterius petemus. ita quod ea per consequentiam pro consuetudine vllo modo exigamus. sed ea ultra instantem necessitatem extendi nolumus vllo modo. Recepimus etiam vos cum vniuerso clero uestro barones. ministeriales. et Ciues uestros uniuersos et singulos sub nostram protectionem et gratiam specialem volentes ivra Ecclesie uestre et libertates ab Antiquo concessas. et priuilegia ab antecessoribus nostris et a nobis obtenta. et inposterum obtinenda, inuiolabiliter obseruare. Adicientes quod ciues in Wirceburg nostra gratia gaudeant pleniore. et sub nostro conductu in eorum negotiationibus liberi transeant et securi. nec pro aliquo homine detineantur aut bona ipsorum siue occasione uestra. siue occasione alterius cuiuslibet hominis occupentur. Volumus autem ut familiaritas inter nos et ecclesiam uestram totam, nunc contracta et preterea gratia et libertates que superius sunt expressa (expressae) etiam exspirantibus promissionibus et iuramentis sit (sint) inuiolabilis (inviolabiles) et perpetuo ualitatura (valiturae). Et ut hec superscripta omnibus pateant et vobis et clero uestro et Judeis ac uniuersitati tocius ciuitatis uestre a nobis et a successoribus nostris inuiolabiliter obseruentur, vobis et ipsis presens super hoc scriptum concedimus sigilli nostri robore communitum. Testes. Otto prepositus. Arnoldus decanus. Fridericus cantor. Thegenhardus Scolasticus et imperialis aule prothonotarius. fridericus de Grindelah. Arnoldus camerarius. Albertus cellerarius (et) Arnoldus fratres de zabelstein. Godefridus Kijsilingus canonici maioris ecclesie. Magister Hermannus scriptor. Magister Reinboldus. Magister Eberhardus canonici noui monasterij. Laici. Otto de Botenlovben. Rvopertus de Kastele. Boppo de wertheim. Gebehardus de Hirzberc. Comites. Cvonradus burgrauius de Nvorinberc. Manegoldus de Wiltperc. Krafto de Schillingisuirst. Vlricus de Kungestein. Werneto filius suus. Lvpoldus et Eberhardus fratres de Grindelah. Rindesmule de

Grundesberc. Hermannus Rindismule. Walpoto de Zverenze. Albertus de Ruchesdorf. Erkenbertus de Butindorf. Svigerus et Eberhardus fratres de Oberbach. Walpertus Torso. fridericus de Krense sculteti. Heinricus wolfoldus. Ekkehardus pullus. Godefridus camerarius. Johannes pincerna. Heinricus dapifer. Heinricus wolfmari. Marquardus orphanus. Marquardus cruso. Godefridus et Herbordus. et Richalmus hacones et alii quam plures. Data Herpipoli Anno domini. M°. cc°. xxx^mo^. iiij^to^. xiiij^a^. Kalendas Decembris. Indictione viij^a^.

a) Sigillum, in parte sinistra et in omni ora laesum, appendet ex filis sericis rubri et subflavi coloris. Laesione autem praedicta pleraeque inscriptionis in circuitu imaginis litterae, et inscriptionis in area ultimum vocabulum perierunt.

b) Indictio, dicta caesarea, respondet anno indicato.

c) Ineditum, memoratum autem a Frisio apud Ludewig Geschschr. v. Wirzb. 558.

DCCXXV.

Anno 1234. 21. Novemb. Hougae.

Heinricus VII. rex, ad querelam Hermanni episcopi Herbipolensis, diversis iuribus in villis Damphesdorf, Urheim, Bernheim, Huttenheim et in aliis pluribus, renuncians, reservans tamen iura in villa Gochesheim, omnibus scultetis et officiatis, in specie Wilhelmo de Wimpina, Putiglario de Nurenberg, Rotenburg, Hallis, Swinfurthe, Kungesberg, et Lenkersheim, praecipit, ut ab omni gravamine abstineant.

In nomine domini Amen. Heinricus dei gratia Romanorum Rex et semper Augustus dilectis fidelibus suis. Willehelmo de winpina . . Putiglario de Nurenberg . . In Rotenburg . . In hallis . . In Swinfurthe . . In Kungesberg et . . In Lenkersheim Scultetis et Aliis officiatis suis gratiam suam et omne bonum. Cum dilectus venerabilis princeps noster dominus Hermannus herbipolensis Episcopus pluries sit conquestus, se et suos per uos in multis fatigari et impediri. videlicet in iurisdictione sua et in villis Damphesdorf, Gochesheim, Vrheim, Bernheim, hutenheim, et in aliis pluribus villis sibi et Ecclesie sue attinentibus in seruicio speciali. In villa Tutensteten in qua forense signum est erectum contra nostra statuta. In moneta aput Swinfurth. In strata ibidem, que declinatur contra jus. In Centis quibuslibet Ducatus ipsius que mutantur et impediuntur. In vocationibus personarum synodalium. ad ciuitates nostras et ad centas. In Censu rusticorum qui adhuc recipitur. In foro aput Windesheim quod hactenus impeditum est. In pignoracionibus que fiunt extra ciuitates nostras in ducatum (ducatu) ipsius. In judicio de feodis et proprietatibus quod uobis assumitis. In detencionibus clericorum quos compellitis stare Judicio seculari. In exactionibus fac-

tis in cenobiis. In hominibus qui tenentur in ciuitatibus. In Judicio et placitis generalibus que in quibusdam locis indicitis. et in omnibus libertatibus jurisdictionibus et juribus, suis, et suorum, que diminuere uidemini. Nos intuentes ipsius fidelia obsequia que nobis exhibuit et exhibet incessanter, renunciamus omni exactioni et Impedimento quolibet (cuilibet) quod per uos, et uostros, hucusque habuit. et recognoscimus villas notatas sue Ecclesie attinere. et ipsum in possessionem mittimus earundem. et renunciamus monete in Swinfurth. signa forensia in villa tutenstetem. et alibi, deponi remota ambiguitate qualibet statuentes. et uos vniuersos, et singulos, et alios nostros homines ab hactenus Sibi illatis iniuriis et grauaminibus per opteatum gratie nostre compescentes. Mandamus igitur auctoritate Regia firmissime vobis precipientes. quatinus dictum principem nostrum. Ecclesiam suam et omnes jurisdictionis sue homines. in libertatibus et omnibus eorum juribus Amplius non grauetis. sicut Regiam diligitis gratiam specialem. scituri quod quicumque vestrum contra huiusmodi mandatum eum, uel suos, turbare presumserit offensam lese senciet maiestatis. Et uolumus ut per sentencias coherceat omnes, vniuersos, et singulos, qui ei Ecclesie sue, aut suis lesiones intulerint aut procurant. Reseruamus autem nobis jus quod in villa Gochesheim ab antiquo dinoscimur habuisse. Et ut huius renunciacionis et recognicionis pagina et memoria futuris temporibus habeatur. et ei et Eclesie sue que superius sunt expressa inuiolabiliter obseruentur. presens scriptum sigilli nostri munimine fecimus Roborari. Data Houge Anno domini M°. cc^b. xxxiiij^to xi Kalendas Decembris Indictione Octaua.

a) Sigillum, quod appendebat, periit; remansit pars filorum sericorum, sed disruptorum, rubri et subflavi coloris, membranae inferius complicatae innexa.

b) Indictio, dicta caesarea, respondet anno Ch. indicato, 1234.

c) Editum in Leukfeld antiquit. Poeldens. 257, in Lünig parte speciali, contin. I. Fortsetzung III. sive operis Tom. VII. 223. sed

errou. ad 23. Novemb. et Kraus antiquit. historiae Francon. III. 283. memeratum etiam ex Leukfeld ap. Pfeffinger ad Vitriarium I. 1180.

DCCXXVI.

Anno 1234. 23. Novembr. In civitate Herbipolensi.

Heinricus VII. rex ecclesiae S. Johannis in Houge ordinationem Embrichonis Wirziburgensis olim episcopi, anno MCXXX statutam, renovando confirmat; vi cuius, mandante rege Lvthario, excessus Regenhardi de Ense, advocati praefatae ecclesiae in villis diversis, in pago Badengowe sitis, removentur, et ipsi et haeredibus eius tantum ex gratia certa quantitas servitiorum, sub anathemate, relinquitur.

(*Chrismon.*) In nomine sancte et indiuidue trinitatis. H.(einricus) dei gratia Romanorum rex et semper augustus omnibus in perpetuum. Notum esse uolumus tam presentibus quam futuris quod nos priuilegium et ordinationem siue statutum Embrichonis bone memorie quondam herbjpolensis. episcopi quod datum erat ecclesie sancti Johannis In hovge et preposito et canonicis eiusdem loci legi fecimus coram nobis. cuius tenor talis est. (*Chrismon*): „jn nomine sancte et indiuidue trinitatis. EMBRIcho Wir„ziburgensis episcopus omnibus Christi fidelibus salutem. Omni„bus tam presentis quam future etatis hominibus. notum esse uo„lumus qualiter quidam. Regenhardus de ense uidelicet. aduoca„tus fratrum de sancto Johanne in badengowe bona eorum Cuo„nengeshouen. Wolfgiseshusen. harischesheim. Rodericheshusen. „hopfertat. (Hopferstat). Cnozestat. Hoenstat. Osenwrt. Acbo„lueshusen. Eschliheshelm. per quasdam Insolentes exacciones et „subtiles adinuentiones quas ipse abusiue iusticias appellauit. adeo

„destruxerat. et funditus adnichilauerat. ut prefatum collegium cot-
„tidiano stipendio. suo penitus careret. etiam ita exterioribus de-
„structis et adnichillatis in ecclesia beati Johannis diuinum serui-
„tium ex inopia rerum et personarum fere per omnia cessare ce-
„perat. Tandem uero predictj fratres graues et indeficientes que-
„rimonias de aduocato suo. Regenhardo uidelicet. et coram nobis.
„et ad ultimum coram rege luothario mouere ceperunt et eum
„jncessanter jn ius. et in causam. suas jniurias expostulando tra-
„xerunt. Rex autem luotharius deum et iusticiam in causa fra-
„trum supranominatorum animaduertens et amplectens. nobis sub
„obtentu gratie sue precepit. quod bona et fratres sancti Johan-
„nis a predicto aduocato. jmmo destructore penitus absolueremus.
„Unde prefatum Regenhardum statuto loco et die et datis legiti-
„mis indutijs. sub tercio edicto uocauimus. Qui dum sibi pericu-
„lum imminere cognouit. ad terciam uocationem senio et infirmi-
„tate confectus uenit. sed de omnibus sibi obiectjs se nullatenus
„defendere potuit jn tantum quod aduocatja per ceteros inbene-
„ficiatos nostros ej in instanti abiudicarj debuit. Cum uero con-
„uictus. se defensionem iuris et firmamentum cause perdidisse
„conspexit ad preces et supplicationes se conuertit. humiliter ro-
„gans quod etati sue parcere uellemus et quod aliquem honorem
„ut de jure taceamus jn aduocatja prefata ei confratribus nostrjs
„sancti Johannis recognosceremus uidelicet quod saltem nudum
„seruitjum aduocatis ab antiquo ad honorem et modicam exspen-
„sam constitutum ei omni anno relinqueremus et si ipse de ce-
„tero uel heredes uel posteri sui eandem aduocatiam adepturj su-
„pra hoc statutum aliquid exigerent uel dampni (dampnum) co-
„lonis inferrent aduocatiam sine omni recuperatione perderent.
„Communi itaque consilio ecclesie nostre et concessione fratrum
„sancti Johannis et pro precibus et peticione jnbeneficiatorum et
„ministerialiorum (ministerialium) nostrorum statuimus quod pre-
„fato Regenhardo sex talenta de preposito sancti Johannis uel
„eius dispensatore pro seruitio suo nudo sibi relicto darentur.
„jta uidelicet quod in unoquoque placito suo duo talenta recipe-
„ret et tres Karratas lingnorum. unam de arjdis et duas de uiri-
„dibus et quod tres culcitre et duo puluinaria per triduum sibi
ac-

„accommodaremtur. Siquis igitur hoc statutum jn posterum infrin-
„gere uel infirmare presumserit. Auctoritate beati petri et nostra
„perpetuo anathematj subiaceat et uisionem uere et eterne lucis
„nisi cito resipiscat amittat. Ut autem presens pagina firmamen-
„tum et auctoritatem a nobis apud omnes successores nostros op-
„tineat eam impressione sigilli nostrj signauimus et ei perpe-
„petuum robur multitudine testium prescriptorum dedimus. Te-
„stes Acte rei uiri probabiles hii sunt. Octo (Otto) prepositus. bru-
„prepositus. sigefridus prepositus. Conradus prepositus. Babo
„decanus. Humbret. decanus. Wortwinus decanus. Gebehar-
„dus. Berengerus. Swjbodo. Wortwin. Marholt. Winant. Be-
„renger. Embricho. Adelbero. Adelrat. dietmar. Liberi. Go-
„debolt. Comes. et filii eius. Boppo. Ruopreit. Erkenbreit.
„Gozwin. Otto. Conrat. Gerwich Burkart et fratres eius. hein-
„rich. Burkart. Conrat. Ministeriales. Eispreit. lupper (Lu-
„pert). Eber (Eberhard). et Alii quam plures. Acta. dominice
„jncarnationis anno. M°. c°. xxx°. Indictione. v.i i.i. Regnante
„glorioso Romanorum Rege Luothario. Anno regni ipsius V°.
„Godeboldo existente urbano Comite." Tenore ergo Ipsius pri-
uilegii plenius intellecto dilectus nobis theg. (Thegenhardus) pro-
thonotharius noster et prepositus ipsius ecclesie unacum capitulo
nobis humiliter subplicauit ut ea que in predicto priuilegio con-
tinentur dignaremur. Auctoritate regia confirmare. Nos igitur
iustis eorum precibus inclinati respectu quoque seruitiorum, que
prestitit nobis idem prepositus ordinationem et statutum jpsius
priuilegij auctoritate Regia confirmamus districte inhibentes per
gratie nostre penam ne aliqua persona alta uel humilis ecclesia-
stica et mundana contra tenorem priuilegii sepedicti et nostram
confirmationem eundem prepositum canonicos et emunitatem et
ecclesiam suam In aduocatia uel bonis suis uel hominibus aliquo-
modo aggrauet aut molestet. Siquis autem hoc attemptare pre-
sumpserit indignationem nostram se nouerit grauiter incurisse.
Testes autem huius rei sunt hii. Hermannus episcopus herbipo-
lensis. Conradus abbas sancti Galli. Octus (Otto) prepositus her-
bipolensis. Geuehardus comes de tolensteine. Conradus Burgra-
uius de nurenbherc. Heinricus Kamerarjus de Rabensburc. (Ra-

vensburc) Eberhardus de hertingesberc. Ruodolfus de fonenberch et Alii quam plures.

Acta sunt hec anno gratie. M°. cc°. xxx°. IIII°. Indictione VIII. In ciuitate Herbipolensi. Anno regni nostri. XIIII°. Nono Kalendas decembris.

a) Sigillum, quod appendebat periit cum ipsis filis; nec aliud appensi remansit indicium, nisi duplex foramen, in parte inferiori membranae complicatae conspicuum. Ubi animadvertendum est, parte inferiori membranae complicatae integram lineam ultimam cum notis chronologicis in ea occurrentibus contectam fuisse, quod deperdendi sigilli non minima causa extitisse videtur.

b) Indictio caesarea respondet anno Ch. indicato; annus regni, raro in instrumentis huius regis notatus, diem coronationis eius an. 1222. 8. Maii peractae, quinque mensibus et aliquibus diebus anticipat.

c) Ineditum.

DCCXXVII.

Anno 1234. Mense Novembri. Fogiae.

Fridericus II. imperator, in favorem Henrici episcopi Eystetensis, sententias principum a se adprobatas promulgat, ut nullus episcopus aliquem infeodet praeter assensum imperatoris; ut nullus advocatus in cives cathedralis ecclesiae exactionem faciat; ut nullus comes vel advocatus in emunitatibus ecclesiarum iudicium usurpet, nisi iudex de voluntate episcopi constitutus; ut nulla ecclesia plures advocatos in uno praedio habeat; ut nullus advocatus in officiatos episcopi et familiam ecclesiae aliquam iurisdictionem exerceat; ut quilibet episcopus saecularem officiatum habeat in civitatibus, qui iudicet loco sui.

(*Chrismon.*) In nomine sancte et Indiuidue Trinitatis. FRIDERICUS. secundus Diuina fauente clementia Romanorum Imperator semper Augustus Jerusalem et sicilie Rex. Imperialis excellencie dignitas. tunc precipue Laudum suarum titulos ampliat. cum preces eorum prouida liberalitate prosequitur. quos ad obsequia sua per effectum operis obligatos. et deuotio prouexit ut meritos. et fides extulit ut acceptos. Vniuersis igitur Imperij nostri fidelibus tam presentibus quam futuris uolumus esse notum. quod dictante sententia principum. aliorumque nobilium Imperij fidelium existentium in presentia nostra extitit approbatum. ut nullus Episcopus Theutonie de hijs que spectant ad regalia. et ab Imperio tenet. aliquem infeodare possit praeter assensum nostrum et quod nulli aduocato liceat in Ciues cathedralis Ciuitatis exactionem aliquam facere. Nec liceat alicui Comiti uel aduocato. sibi iuditium usurpare. de hijs que in

emunitatibus fiunt ecclesiarum. nisi tantum ecclesiastico Judici. ad hoc de uoluntate Episcopi constituto. et quod nulla ecclesia in uno praedio plures aduocatos possit habere. Item quod nulli aduocato liceat in officiatos Episcopi et familiam ecclesie sue. aliquam exactionem facere uel Juditium exercere. Item quod quilibet Episcoporum Theotonie secularem officiatum in suis Ciuitatibus, oppidis et villis habere tenetur. ut Judicet loco sui et duas partes compositionis et satisfactionis spectantes ad Episcopum loco ipsius pro parte sua recipiat et tertiam habeat aduocatus. Constitutus itaque in presentia nostra Henricus venerabilis Episcopus Eystetensis dilectus princeps noster nobis supplicauit attentius ut quia super premissis omnibus grauem huc usque super Juribus ecclesie sue perpessus est lesionem. in fauorem suum et ecclesie sue munimen. predictas sententias ratas habere perpetuo dignaremur. Nos igitur attendentes grata satis et accepta seruitia que dictus Episcopus nobis Karissimo filio nostro Regi Romanorum Illustri et Imperio semper exhibuit. et exhibere poterit in futurum. volentes eciam suis et ecclesie sue indempnitatibus prouidere. de innata celsitudinis nostre munificentia. predictas sententias confirmamus. et siqua contra eas in ecclesia Eystetensi usque ad hec tempora sunt contra Justitiam attemptata. in irritum reuocamus. Statuentes et Imperiali sancientes edicto. ne aliquis aduocatus aut Comes. alta persona uel humilis ecclesiastica uel secularis. contra presentes sententias et per nos approbatas uenire presumat. Quod qui presumpserit. quinquaginta librarum auri pena plectatur. quarum medietas parti ipsius Episcopi et ecclesie sue. reliqua fisco nostro soluatur. Ad huius igitur rei memoriam. et robur perpetuo ualiturum praesens priuilegium fieri. et bulla aurea tijpario nostre Magestatis impressa. iussimus communiri. Huius rei testes sunt. S. Archiepiscopus Maguntinus totius Germanie Archicancellarius E. papembergensis Episcopus. H. Marchio de Baden. Comes Hermannus de Ortemburch. albertus de Ense. Englardus de Nidek et alij quam plures.

Signum Domini Fridericj secundi Dei gratia Inuictissi-

mj Romanorum Imperatoris Semper Augusti Jerusalem et Sicilie Regis. *(Monogramma.)*

Acta sunt hec Anno dominice Incarnationis Millesimo Ducentesimo Tricesimo Quarto. Mense Nouembris, octaue Indictionis Imperante domino nostro Fr(iderico) dei gratia Inuictissimo Romanorum Imperatore semper Augusto. Jerusalem et Sicilie Rege. Anno Imperij eius Quartodecimo. Regni Jerusalem Nono. Regni uero sicilie Tricesimo sexto. feliciter Amen. Datum Fogie. Anno. Mense et Indictione prescriptis.

a) Bulla aurea illaesa appendet ex filis sericis varii coloris, nimirum purpurei, flavi et violacei vel potius subfusci.

b) Indictio caesarea, annique imperii ac regnorum sive ad finem vergentes, sive paulo ante completi, respondent anno indicato 1234.

c) Ineditum.

d) Confr. desuper constitutio generalis Friderici II. 1220. 26. April. Frankfurti data, quacum hoc privilegium quandam habet affinitatem, nec non privilegium sub bulla aurea eodem mense Novembri anni eiusdem 1234. archiepiscopo Moguntino concessum, quod legitur in Würdtwein subsid. diplom. IV. 400—406. nec non in Falkenstein cod. Eichstad. 61. n. 62. ex insertione in confirmat. Rudolphi I. 1275.

DCCXXVIII.

Anno 1234. 21. Decembris. apud Spiram.

Heinricus VII. rex civibus Spirensibus magnum privilegium Friderici I. 1182. 27. Maii renovat et confirmat.

(*Chrismon.*) In nomine sancte et indiuidue trinitatis. Heinricus septimus diuina fauente clementia Romanorum Rex et semper Augustus. Dignum censemus et consentaneum rationi ut eis qui fide ac deuotione pre aliis se ad nostra beneplacita exhibent promptiores, in renouationibus priuilegiorum suorum, et in aliis iustis precibus et desideriis eorundem, pre ceteris etiam plus impendat nostra serenitas gracie et honoris. Nouerint igitur uniuersi presentes ac posteri quod dilecti fideles nostri ciues Spirenses nobis humiliter supplicarunt ut dignaremur auctoritate Regia renouare priuilegium proaui nostri pie memorie. Friderici quondam Romanorum Imperatoris. cuius tenor talis est. „In nomine Sancte „et indiuidue Trinitatis. Fridericus etc.

„Acta sunt hec Anno dominice Incarnationis M. C. LXXXII. „Indictione XV. etc. (quae dabuntur inter Apographa 1182. 27. Maii).

Nos igitur inclinati precibus ciuium predictorum idem priuilegium de uerbo ad uerbum presenti pagine inscribi fecimus. innouantes et confirmantes Auctoritate Regia libertates. consuetudines. pariter et honores. ac omnia prorsus jura que Ciuitati Spirensi in eodem priuilegio sunt indulta. Inhibemus itaque firmiter et distincte (districte) sub obtentu gracie nostre ne ulla persona alta uel humilis ecclesiastica uel secularis predictam Ciuitatem Spirensem. uel ciues ipsius, contra tenorem priuilegiorum presentium aggrauet aliquomodo uel molestet. Siquis igitur hoc attemptare presumserit, preter id quod a nostre maiestatis gracia est exclusus, soluet ducentas marcas auri pro pena. quarum medietas

cedat fisco. reliqua uero medietas passis iniuriam persoluetur. Testes huius rei sunt. Conradus Spirensis Episcopus. Landolfus Wormaciensis Electus. Conradus de Steina prepositus Sifridus Decanus. maioris Ecclesie. Conradus prepositus sancte Gwidonis Spirensis, Conradus Augiensis. Walterus Sunnesheimensis. Theginhardus Otraheimensis. Regimbodo Hirsaugensis. Sifridus Mulimbrunnensis. Ulricus Lintburgensis. Abbates. Otto de Eberstein. Hermannus de Rieperg. Fridericus de Tanne. Heinricus de Scharphemberg. Heinricus filius eius. Conradus de Scharphemberg. et alii quam plures. Acta sunt hec anno Incarnationis domini Millesimo. Ducentesimo. xxxiiij. xıj. Kalendas Januarii. anno uero Regni nostri quarto decimo. Indictione octaua.

Signum domini Heinrici Romanorum Regis Inuictissimi.
(Monogramma.)

Datum apud Spiram. Anno. mense. Indictione prenotatis.

a) Sigillum appendet illaesum.

b) Indictio dicta caesarea, et annus regni, a coronatione 8. Maii 1222. numeratus, sed anticipatus 5. mensibus, respondent anno Chr. expresso.

c) Diploma Heinrici VII. renovatorium ineditum. Insertum autem privilegium extat apud Lehmann, Tolner, Lünig, du Mont et Gerken.

d) Copia nobis communicata est 20. Jan. 1832. descripta ex Authographo in archivo civitatis Spirensis asservato.

DCCXXIX.

Anno 1234. 31. Decembr. Fogiae.

Fridericus II. imperator, post obitum ducis Meraniae, ab abbate et a fratribus monasterii Tegernse in advocatum electus, illud monasterium sub speciali sua et imperii recipit protectione.

a) Sigillum periit, remanente sola incisione duplici in infima parte membranae complicatae.

b) Indictio ordinaria conveniens anno Chr. 1235. ex antiquo computu intelligenda est de nostro anno Chr. 1235.

c) Editum in Oefele Scr. r. Boic. II. 85. et in Mon. Boic. VI. 211. n. 41.

DCCXXX.

Anno 1234. 31. Decembris. Fogiae.

Fridericus II. imperator, quem defuncto duce Meraniae Henricus abbas Tegernseensis, fratrum et ministerialium communicato consilio, in advocatum elegerat, sententiam principum, coram filio suo Henrico rege, latam confirmat, qua libertas ecclesiae a servitute advocati declaratur.

a) Sigillum fractum est et ita pessumdatum, ut nonnisi quaedam massa cerae posterioris instrumento appendeat ex filis sericis rubri et flavi coloris.

b)

b) Indictio ordinaria anno Chr. 1235. convenit, quae ex nostro computu diei ultimo mensis Decembris anno Chr. 1234. respondet; annum enim antiqui cum ipsa indictione ordinaria a 25. Decemb. inchoabant.

c) Editum in Oefele ser. r. Boic. II. 84. et in Mon. Boic. VI. 210. num. 40.

d) Ad negotium ipsum pergrande advocatiae Tegernseensis, praeter hoc diploma, spectant aliae duo Friderici II. imp. epistolae, quae habentur in eodem Tom. Mon. Boic. 209. num. 39. et 211. num. 41. Notandum praeprimis, vacasse tunc advocatiam monasterii huius ex obitu Ottonis I. ducis Meraniae, eodem anno 1234. 6. Maii defuncti, qui filium unicum Ottonem II., reliquerat sed minorennem et sub tutela constitutum.

DCCXXXI.

Anno 1234. 31. Decembris. Fogiae.

Fridericus II. imperator, Ottoni, filio ducis quondam Meraniae, et Alberto, comiti Tyrolensi, sententiam principum in favorem ecclesiae Tegernseensis latam, nuncians, praecipit, ut a laesione et vexatione impetendo advocationem cessent.

a) Sigillum, quod appendebat, periit, sola restat incisio duplex in infima parte membranae complicatae, apta segmento membranaceo, quod tamen similiter periit.

b) Indictio ordinaria iuxta antiquum computum cum ipso anno incipiens annum nostrum 1234 indicat, quem antiqui 25. Decemb. inchoabant.

c) Editum in Mon. Boic. VI. 209. num. 39.

d) Vocabulum: inponibus, ob incertum abbreviandi modum, difficile lectu et explicatu est; legi enim potest: inposonibus vel inputonibus, neutiquam autem: proprium, quod voluerunt editores l. cit.

DCCXXXII.

Anno 1235. 30. Januar. apud Nuoerinberc.

Heinricus VII. rex, officiatis de Dinkelspuhel, Rotenburc, Nordelingen et Werde, in favorem monasterii de Ahusen, interdicit, ne personam spiritualem in causa criminali vel civili iudicio saeculari stare cogant, contra ipsarum voluntatem; exceptis tamen testibus idoneis, quos recipiant non obstante civitatum consuetudine.

H. (einricus) dei gratia Romanorum Rex et semper augustus. fidelibus suis. De Dinkelspuhel. de Rotenburc. de Nordelingen et de werde Ministris. necnon vniuersis officiatis suis presentem literam inspecturis. Gratiam suam et omne bonum. Cum in utroque iure prohibitum sit ne quis iudex secularis. spiritualem personam aliquam uel ecclesie pertinentem. coram se cogat stare Judicio seculari. nosque propter fauorem quem gerimus dilecto nobis Abbati et conuentui Monasterii de Ahusen. iura ipsius ecclesie uelimus conseruare specialius illibata. Mandamus uobis sub obtentu gratie nostre firmiter precipientes. quatenus nullus uestrum sit qui dictum Abbatem uel aliquem suorum subditorum ecclesiasticarum personarum in causa criminali uel civili contra ipsorum uoluntatem presumat uocare uel trahere ad iudicium seculare. Si vero coram uobis iuri stare uoluerint. uolumus et mandamus. ut testes dicti abbatis et suorum subditorum qui censeantur idonei non obstante Ciuitatum uestrarum consuetudine recipiatis. Quod

siquis predictam gratiam prelibate ecclesie de Ahusen infringere presumpserit uel turbare. offensam et indignationem nostram se nouerit incursurum.

Datum apud Nuoerinberc anno dominice Incarnationis M°CC°XXX°V°. Tercio Kal. Febr. Indictione VIII[a].

a) Sigillum, in ora sinistra laesum, appendet ex filis sericis purpurei et rubri coloris.

b) Indictio respondet anno Chr. indicato.

c) Editum in Schütz corp. histor. Brandenburg. sylloge 72. num. 35.

DCCXXXIII.

Anno 1235. 3. Februar. apud Nuoerinberc.

Heinricus VII. rex, Walthero abbati et conventui de Halsprunnen villam Kelminze, quam Rudolfus de Lewenrode a rege in feudo possederat et monasterio vendiderat, sibi resignatam, pro remedio suo et progenitorum suorum confirmat.

In nomine sancte et indiuidue trinitatis amen. Heinricus septimus diuina fauente clementia. Romanorum Rex et semper augustus. vniuersis presentem literam uisuris Imperpetuum. Cum diuine pietatis incrementa in nobis continua sentiamus. dignum censemus. quia credimus nos ad hoc ad regni apicem sublimatos, ut ecclesias dei et loca sancta vbi idem laudatur et colitur, ac personas in eisdem, quorum uoces et mentes in celestibus habitant. nostris temporalibus subsidiis augeamus. Hac siquidem ratione notum esse cupimus. tam presentibus quam futuris, quod consti-

tus in nostra presentia fidelis noster Rudolfus miles de Lewenrode villam que dicitur Kelminze quam idem a nobis in feudo possidebat, in manus nostras cum omni iure et suis pertinentiis resignauit. supplicans maiestati nostre, ut quia dictus miles eadem bona uendiderat dilectis nobis walthero honorabili abbati et conuentui de halsprunnen pro septuaginta libris legalium Nuerenbergensium. eidem uenditioni assensum beniuolum porrigere dignaremur. Nos itaque considerantes hospitalitatem dicti Monasterii qua pollet continue. attendentes etiam deuota eorum obsequia, que nobis et nostris exhibent incessanter, villam eandem in Kelminze cum omni iure et pertinentiis suis, quibus ipsam villam prenotatus Rudolfus de Lewenrode antea possidebat. prenominato Honorabili walthero abbati et conuentui de Halsprunnen. pro remedio diuorum progenitorum nostrorum regum et imperatorum. et nostra salute. damus et concedimus imperpetuum possidendam. Statuentes ut nulla umquam persona humilis uel alta, ecclesiastica uel mundana. dictum abbatem aut conuentum de halsprunnen in eisdem bonis suis presumat ledere uel alicuius ingenii scruppulo impedire. Quod qui fecerit offensam et indignationem nostram se sentiat incurrisse. vt autem presens donatio robur optineat perpetuo ualiturum. presentem literam sigillo nostre celsitudinis fecimus roborari. Testes sunt hii. venerabilis Hermannus herbipolensis episcopus. Landolfus wormatiensis electus. Thegenhardus Imperialis aule prothonotarius, Heinricus Marchio de burgowe. Heinricus de Niffen. Cvonradus de Durnun. Swicgerus de Gundeluingen. Heinricus de Beigerbach. qui est salmannus eiusdem predii. Ludewicus de virnsperc. Eberhardus de Hertingesperge. Erchenbertus iunior de buoetendorph. Conradus butegelarius de Nuoerinberc et alii quam plures. Datum apud Nuoerinberc anno dominice Incarnationis M°CC°XXX°V°. Tercio Non. Februarii Indictione Octaua.

a) Sigilli appensi, ast fracti, duo restant fragmenta minuta, quorum unum vix levissime adhaeret filis sericis purpurei, rubri, viridis et albi coloris; alterum separatim adiacet, simul sibi iuncta

laevam manum regis tenentis pomum cum vicina parte sedilis et interioris inscriptionis: Suevie (Sueviae) exprimunt.

b) Indictio respondet anno Chr. indicato.

c) Editum in Wölkern histor. Norimb. dipl. II. 96. num. 10. et in Schütz histor. Brandenburg. sylloge 74. num. 37.

DCCXXXIV.

Anno 1235. Mense Junio. apud Ratisponam.

Fridericus II. imperator monasterium in veteri Honowe (Hohenowe); Salceburgensis dioecesis cum omnibus bonis et personis in specialem protectionem recipit.

a) Sigillum, in ora praesertim sinistra nonnihil laesum, appendet ex filis sericis rubri coloris, quae tamen fila partim disrupta noviori aevo ope aliorum filorum éiusdem coloris in modum funiculi sunt colligata, tam in parte eorum superiori, quam inferiori, ut hoc modo ipsum sigillum muniatur.

b) Indictio respondet anno indicato.

c) Editum in Hund. metr. II. Edit. Monac. 80. edit. Rat. 54. et in Mon. Boic. XVII. 2. num. 2.

d) Monasterium ipsum hoc instrumento confirmatum, paulo ante fundatum à Chunrado comite de Wasserburg, in litteris fundationis rectius dicitur: vetus Hohenawe; cnfr. Mon. Boic. l. c. num. 1.

DCCXXXV.

Anno 1235. Inter 24—29. Septemb. apud Hagenowe.

Fridericus II. imperator, Cunrado Burgravio de Nurenberg et heredibus eius, emtionem castri Virnesperc, quod Gotfridus de Hohenloch a Ludewico de Virnesperc pro recompensatione damni, per eundem sibi illati, receperat, confirmat.

FR(idericus) dei gratia Romanorum Imperator semper Augustus Jerusalem et Sycilie Rex per presens scriptum notum facimus uniuersis. quod Cunradus burgrauius de Nurenberc dilectus fidelis noster in nostra presentia constitutus. nostre celsitudini supplicauit. quod cum ipse emisset a Gotfrido de Hohenloch fideli nostro castrum virnesperc. quod idem Gotfridus pro reconpensatione dampni a Ludewico de virnesperc sibi illati eodem Ludewico concedente de nostra licentia fuerat assecutus. nos uendicionem ipsam ratam habere, et dictum castrum cum omnibus iusticiis et rationibus suis. Sibi et Heredibus suis confirmare de nostra gratia dignaremur. Nos igitur suis supplicationibus fauorabiliter inclinati. attendentes etiam grata satis et accepta seruicia que idem burgrauius nobis et Imperio deuote exhibuit hactenus. et que de bono in melius poterit exhibere. de nostre liberalitatis gratia quo benemeritos et fideles nostros semper consueuimus preuenire predictam uenditionem ratam habemus. dictum castrum cum omnibus iustitiis et pertinentiis suis. Sibi et Heredibus suis perpetuo confirmantes. Ad huius itaque nostre confirmationis memoriam. presens scriptum fieri. et sigillo maiestatis nostre iussimus communiri. Huius rei testes sunt. S. venerabilis Ratisponensis Episcopus. Imperialis aule cancellarius. frater. H. venerabilis magister domus teuthonice. Hermannus Marchio de Baden. Comes. Fridericus. de Zolre. Wolfradus de Crutheim.

frater. Bertholdus de Tanrode. Cunradus de Smideluelt Hermannus de Stolzenberc. Henricus de Steine. Fridericus de Hezelberc. Hermannus de Seheijm et alii quam plures. Data apud Hagenowe Anno dominice incarnationis millesimo ducentesimo tricesimo quinto mense Septembris nonae Indictionis.

a) Sigillum, in omni ora laesum, qua laesione pleraeque litterae inscriptionis primariae, scilicet in circuitu imaginis scriptae, evanuerunt, appendet ex filis sericis flavi coloris.

b) Indictio, caesarea dicta, à 24. Septemb. incepta, respondet anno Ch. indicato, quem confirmant alia diplomata huius imperatoris eodem tempore et loco data. Cnfr. Raumer Hohenstaufen II. 576. et auctores laudati.

c) Editum in Sinold von Schütz Historia Brandenburg. IV. Abhandl. sive cod. dipl. 72. num. 36.

d) Desumtum ex archivo ordinis Teutonicorum commendae Virnsberg. cnfr. Deduction Brand. Usurpationsgesch. 75. §. 65. et Anhang 235. num. 117.

DCCXXXVI.

Anno 1235. circa medium mensem Octobr. usque 29. eiusdem. apud Augustam.

Fridericus II. imperator Ruodolpho, abbati Faucensi, privilegium anni 1219 verius 1218 super restitutione provinciae Aschowe indultum, innovando confirmat.

(*Chrismon.*) In nomine sancte et indiuidue Trinitatis. Fridericus diuina favente clementia Romanorum Imperator semper Augustus Jerusalem et Sicilie Rex. Imperialis eminentia tunc precipue nominis sui titulos ampliat. cum diuine pietatis intuitu, per

quam preest principibus orbis terre loca venerabilia pia mentis affectione tuetur, et iustas pro eis porrectas fauorabiliter peticiones admittit. Ea propter vniuersis Imperii fidelibus presentibus et futuris, uolumus esse notum quod. Rvodolfus. venerabilis abbas faucensis dilectus fidelis noster priuilegium quoddam monasterio suo indultum a nobis tempore Regni nostri. nostre celsitudini presentauit, supplicans. ut illud innouare, et que continebantur in ipso confirmare de nostra dignaremur gratia. cuius tenor est per omnia talis.

„Fridericus II. etc. etc. datum apud Ulmam ao. Chr. 1219. IV. Id (10.) Septbr. Ind. VI." (quod habetur ex originali 1218. potius quam 1219. 10. Septemb.)

Nos igitur attendentes fidem et deuotionem ipsius abbatis quam ad Celsitudinem nostram habet, suis supplicationibus inclinati. predictum priuilegium ei a nobis indultum, presenti priuilegio de uerbo ad uerbum iussimus inseri, omnia que continentur in eo nostre auctoritatis munimine confirmantes. Statuimus igitur et Imperiali sancimus edicto. quatinus nulla persona, alta uel humilis, ecclesiastica uel secularis, predictum Monasterium. abbatem et successores eius super predictis bonis contra presentis priuilegii nostri tenorem ausu temerario molestare presumat. Quod qui presumpserit preter indignationem nostri Culminis quam incurret Centum libras auri puri componat. medietate fisco nostro, reliqua dicto monasterio persoluenda. Ut autem hec nostra confirmatio robur perpetue firmitatis obtineat. presens priuilegium fieri mandauimus. et Sigillo maiestatis nostre jussimus communiri. Huius rei testes sunt. dilecti principes venerabilis Eberhardus Salzburgensis archiepiscopus. S. Ratisponensis Episcopus Imperialis aule Cancellarius. Sibotto Augustensis Episcopus. Frater Hermannus Magister domus sancte Marie thevtonicorum. Abbas sancti Emmeranni. O. dux Bawarie. H. Langrauius Turingie. Comes palatinus saxonie. H. Marchio de Baden. C. Burcrauius de Nvorembere, et alii quam plures.

Signum Domni Friderici secundi Dei semper Augusti
Gratia

Gratia Invictissimi Romanorum Imperatoris semper Augusti Jerusalem et sicilie Regis. *(Monogramma.)*

Acta sunt hec anno dominice Incarnationis Millesimo ducentesimo Tricesimo Quinto. Mense Octobris. Indictione Nona. Imperante domino nostro Friderico dei gratia Inuictissimo Romanorum Imperatore semper Augusto. Jerusalem et Sicilie Rege. Anno Imperii eius Quinto decimo. Regni Jerusal. decimo. Regni uero Sicilie Tricesimo Septimo. feliciter amen.

Datum aput (apud) Augustam. Mense. Anno et Indictione prescriptis.

a) Sigillum, quod appendebat, periit; remansere tantum fila serica, rubri coloris, membranae inferius complicatae innexa. Ipsa autem membrana panno albo recens adglutinata est.

b) Notae chronologicae omnes inter se conveniunt, ex quibus tamen indictio est, quae dicitur caesarea, et annus regni Siciliae ante quinque fere menses completus. Dies mensis non indicatus ad finem mensis Octobris, id est ad initium solemnis curiae, circa festum omnium sanctorum sive circ. 1. Novemb. Augustae indictae ac celebratae, pertinet, adhuc tamen ante 30. Octobr., qua die Sifridum Ratisb. episcopum, in hoc diplomate inter testes nominatum, iterum Ratisbonae fuisse constat ex Ried. cod. dipl. Ratisb. I. 377. num. 392.; nisi fors hoc ultimum eiusdem episcopi instrumentum Ratisbonae datum potius ad annum sequentem 1236 debeat referri.

c) Ineditum, memoratum autem in Braun Gesch. der Bisch. von Augsb. II. 245.

d) Desumtum ex archivo cathedr. Augustano.

DCCXXXVII.

Anno 1235. 25. Octobr. Augustae.

Fridericus II. imperator, Buticlario de Nuorenberch, ad querelam praepositi et conventus de Speinshart mandat: ut causa inquisita super advocatia villarum Wolawę etc. arrogata, Lantcravios de Waltekke, de Luikenberch et Henricum de Turndorf, ab omni molestatione dicti praepositi compescat.

Fr(idericus) dej gratia Romanorum Imperator semper Augustus Jerusalem et Sicilie Rex. Buticlario de Nuorenberch fideli suo gratiam suam et omne bonum. Querelam prepositi et conuentus de speinshart fidelium nostrorum recepimus continentem. quod Lancrauij de Waltekke. de luikenberch. et henricus de Turndorf. occasione aduocatie quam habere se asserunt in quibusdam villis ipsius ecclesie uidelicet Wolawe. Curbansdorf. prissen. Curbenseze. Mukenrott. aldiariut. et tunpach. cum nullam ibi aduocatiam habeant. ipsos prepositum et conuentum in eisdem uillis aggrauant et dampnificare non cessant, omnem eis Molestiam et Jacturam assidue inferendo. Cum igitur ecclesiarum Jura uelimus illesa seruari. fidelitatj tue firmiter precipiendo Mandamus, quatinus inquisita de hijs diligentius ueritate. si tibi constiterit ita esse. predictos Lancrauios et henricum taliter ab eorundem prepositi et conuentus indebita Molestatione compescas, et cogas prout Justum fuerit ut ablata restituant. ut super hijs Iterum nullam querimoniam audiamus. et tua proinde deuotio commendetur. Datum Auguste. xxv. octobris. Indictionis viiij[a].

a) Nullum quidem appendet sigillum, nullumque appensi aut impressi modo restat vestigium. Verumtamen, cum character scripturae ac forma membranae cum inscriptione externa: Buticlario

de Nuorenberch fideli suo pro praeposito de Speinshart, ipsum autographum repraesentent, vel locus sigilli cum parte membranae infima succisus est, vel potius mandatum, quod ab exordio sigillo iam caruit, alteri iusto instrumento atque sigillo munito inclusum est.

b) Annus, non expressus, per indictionem caesaream, tunc usitatam et per locum, civitatem nimirum Augustam, ubi solemnis curia fine Octobris 1235 habita est, satis indicatur.

c) Ineditum.

DCCXXXVIII.

Anno 1235. Mense Octobr. Augustae.

Fridericus II. imperator, ecclesiam in Kizingen, cum personis et possessionibus omnibus, in specialem protectionem recipit.

Fr(idericus) dei gratia Romanorum Imperator semper augustus Jerusalem et Sicilie Rex. Religiosam uitam habentibus Imperiale debet adesse presidium ne cuiusuis temeritatis incursus aut eos a bono proposito reuocet aut in eis quod absit, robur sancte conuersacionis infringat. Cum igitur ecclesia in Kizingen sicut intelleximus agitetur pressuris multiplicibus et diuersis grauaminibus indebite opprimatur. uolentes ei ex consueta nostre celsitudinis clemencia prouidere. ecclesiam ipsam ac dilectam nobis in christo abbatissam. ac ceteras eiusdem ecclesie personas. cum omnibus possessionibus ac bonis. que in presentiarum iuste tenent et possident aut in futurum iusto acquisitionis titulo poterunt adipisci. sub nostra et Imperii speciali recepimus protectione. Mandantes et firmiter precipientes. quatenus nullus sit. qui dictam ecclesiam aut personas ibidem domino famulantes in possessionibus

et bonis suis presumat temere molestare. Quod qui presumpserit indignacionem nostri culminis se nouerit incursurum. Ad huius itaque nostre protectionis memoriam presens scriptum fieri. et Sigillo nostro iussimus communiri. Data Auguste. anno dominice Incarnationis M°.CC°.XXXV°. Mense Octobris. None Indictionis.

a) Sigillum, nonnihil laesum in ora ac in inscriptione circa imaginem, appendet ex filis sericis flavi et rubri coloris.

b) Indictio, quae vocatur caesarea, respondet anno Chr. indicato.

c) Editum in Jäger's Gesch. Frankenlands III. 380. num. 35.

DCCXXXIX.

Anno 1236. Mense Aprili, Apud Spiram.

Fridericus II. imperator, cum Alrammus de Halse pro damnis multiplicibus, ecclesiae S. Mariae superioris monasterii in Ratispona illatis, satisfecisset, et per nuntium abbatissae curiae imperiali rationem satisfactionis praesentasset, ipsum instrumentum Alrammi, 12. Mart. datum, de verbo ad verbum inserit et confirmat.

Fridericus dei gratia Romanorum Imperator semper Augustus. Jerusalem et Sicilie Rex. Per presens scriptum notum facimus vniuersis Imperii fidelibus tam presentibus quam futuris. quod cum alrammus de Halsen satisfecisset Ecclesie sancte Marie superioris Monasterii in Ratispona, pro dampnis eidem Monasterio illatis, nostre Celsitudini humiliter supplicauit. quatinus scriptum quod super eadem satisfactione, sicut per Nuntium venerabilis abbatisse Monasterii memorati Curie nostre fuerat presentatum, dicto Monasterio fecerat, et ea que continentur in eo rata ha-

bere, et confirmare de nostra gratia dignaremur. Cuius scripti tenor est per omnia talis. „In nomine domini amen. Ad cautelam scribenda sunt negotia etc.“ (Quod habetur ex originali anno eodem 1236. IV. Idus Martii (12. Martii).)

Nos igitur suis supplicationibus annuentes. in fauorem monasterii memorati. quod multa dampna passum fuerat per eundem. scriptum infra contentum. et omnia que continentur in eo. rata habemus et de innata nobis gratia confirmamus. Ad cuius rei memoriam et stabilem firmitatem. presens scriptum fieri et sigillo nostro iussimus communiri. Dat. aput Spiream (apud Spiram). Anno dominice Incarnationis Millesimo ducentesimo Tricesimo sexto. Mense Aprili. none Indictionis.

a) Sigillum, in omni ora et ipsa etiam imagine imperatoris laesum, appendet ex filis sericis flavi et rubri coloris. Dicta laesione omnis fere per circuitum imaginis inscriptio evanuit, remansit autem altera inscriptio, quae in area distincte legitur: Rex Jerusalem.

b) Indictio respondet anno indicato.

c) Ineditum.

DCCXL.

1236. 27. Junii. apud Augustam.

Fridericus II. foedus armorum init cum quinque nominatis imperii principibus adversus Fridericum ducem Austriae et Styriae, gravia nimis et illicita contra se, honorem et dignitatem suam et imperii molientem.

F(idericus) dei gratia Romanorum Imperator semper augustus Jerusalem et sicilie Rex. Per presens scriptum notum facimus

vniuersis quod nos dilectis principibus nostris subscriptis videlicet W. Illustri Regi Boemie dilecto affini nostro E. Babinbergensi. R. Pataviensi Episcopis. O. Duci Bawarie. Comiti palatino Reni. et O. Marhioni (Marchioni) Brandenburgensi. firmiter promisimus, quod cum friderico Duce Austrie et Styrie. contra nos. honorem. et dignitatem nostram, et Imperii. grauia nimis et illicita, molienta, nullas trevgas. pacem. uel concordiam faciemus, cotra (contra) ipsorum uoluntatem et consensum. et quod eis contra ipsum, et omnes suos fauteres, efficaciter assistemus. et siquid grauamimis dictis nostris principibus. a quacumque persona. uel quocumque casu acciderit pro hoc facto. nos eos iuuabimus, sicut nostram condecet Maiestatem. Ad cuius rei memoriam presens scriptum fieri, et sigillo Maiestatis nostre iussimus communiri. Datum apud Augustam XXVII. Junij VIIII°. Indictionis.

a) Sigillum, in parte superiori laesum, appendet segmento membranaceo.

b) Indictio expresso denotat annum Chr. omissum, 1236.

c) Desumtum ex archivo episcopali Pataviensi. Editum a L. B. de Hormayr in: Jahrbücher der Literatur 1827. XL. Band. S. 137.

DCCXLI.

Anno 1236. Mense Junio. Apud Augustam.

Fridericus II. imperator, privilegium, monasterio Berhtersgadensi tempore regni sui 1213. 13. Febr. indultum, inserit et confirmat.

(*Chrismon.*) In nomine sancte et individve Trinitatis Fridericus secvndvs divina favente clementia Romanorum Imperator semper Augvstvs Jerusalem et sicilie Rex. Imperialis Excellentia tunc precipue

sui nominis titulos ampliat. cum diuine pietatis intuitu per quam preest principibus orbis terre, loca venerabilia pia mentis affectione tuetur, et iustas eorum fauorabiliter petitiones admittit. Eapropter vniuersis Imperii fidelibus tam presentibus quam futuris. uolumus esse notum. quod . . . . Prepositus et Conuentus Monasterii Berhtersgademensis fideles nostri. priuilegium quoddam eidem monasterio a nobis indultum olim tempore Regni nostri. nostre Celsitudini presentarunt. humiliter supplicantes. ut illud cum omnibus que continentur in ipso, confirmare de nostra gratia dignaremur. Cuius tenor' est per omnia talis.

„C. In nomine sancte et indiuidue trinitatis etc. etc.“ (Acta anno dom. incarn. 1212. datum apud Ratisponam. XV. Kal. Martii (ex nostro computu 1213. 15. Febr.))

Nos igitur suis supplicationibus inclinati. priuilegium ipsum presenti priuilegio inseri iussimus, illud cum omnibus que continentur in eo. de nostra gratia confirmantes: Statuimus itaque et Imperiali sanctimus edicto. ut nulla persona, alta uel humilis ecclesiastica uel secularis. predictum monasterium contra presentis priuilegii nostri seriem super hiis temere molestare presumat. Quod qui presumpserit. preter penam priuilegio supradicto appositam. centum libras auri puri componat. medietate fisco nostro, reliqua dicto monasterio persoluenda. Ut autem presens nostra confirmatio robur optineat perpetue firmitatis. presens priuilegium fieri iussimus, et Sigillo Maiestatis nostre muniri. Huius rei testes sunt. W. Rex Boemie. E. papinbergensis Episcopus. C. Constantiensis. S. Ratisponensis Episcopus. Imperialis avle Cancellarius. O. dux Bawarie Comes palatinus Reni. O. marchio Bragdeburgensis (Brandeburgensis). H. marchio de Baden. Comes. H. de dilingen. Fr. de truendingen. C. pincerna de Winterstet. et alij quam plures.

Signum domini Fridericj secundi dei gratia Romanorum Imperatoris *(Monogramma)* Inuictissimj semper 'Avgvstj Jerusalem et sicilie Regis.

Ego Siffridus Ratisponensis Episcopus Imperialis aule Cancellarius. uice domini Maguntini Archiepiscopi in Germanja Archicancellarii recognouj. Acta sunt hec anno dominice Incarnationis Millesimo. Ducentesimo Tricesimo sexto. Mense Junij. none Indictionis. Imperante domino nostro Friderico secundo dej gratia Inuictissimo Romanorum Imperatore semper Augusto. Jerusalem et sicilie Rege. Anno Imperii eius sexto decimo. Regni uero sicilie. tricesimo octauo feliciter Amen.

Datum aput (apud) Augustam. Anno. Mense. et Indictione prescriptis.

a) Sigillum, valde laesum, praecipue in parte superiori, ita, ut, praeter caput imperatoris, tam initium, quam finis inscriptionis in circuitu imaginis evanuerit, appendet ex filis sericis rubri coloris.

b) Notae chronologicae omnes inter se conveniunt.

c) Editum, inserto ipso diplomate priori, in Hundii metrop. II. Ed. Mon. 182. Edit. Ratisb. 124.

d) Ope inserti diplomatis anni 1212, nobis 1213 15. Februar. lacunae plurimae, in originali eiusdem deprehensae, restitutae sunt, quod etiam in recensione illius est observatum.

e) Inter testes initiali littera C. indicatus episcopus Constantiensis haud esse potest Conradus, qui iuxta catalogum episcoporum Constantiensium iam obiit anno 1234, sed potius successor eius Heinricus, quem iam 1235. 16. Januarii huic episcopatui praefuisse docemur ex quodam instrumento apud Neugart cod. dipl. Alemanniae II. 168. num. 925.

DCCXLII.

DCCXLII.

Anno 1236. mense Julio. apud Gunzenle.

Fridericus II. imperator oblatam sibi ab abbate Vtenbuoerensi Bertholdo advocatiam praedii Helchenriet acceptat, et post tempus accurate designatum una cum advocatia monasterii usibus suis subiectam esse declarat.

Fr(idericus) Dei gratia Romanorum Imperator semper Augustus. Jerusalem et Sicylie Rex. Tenore presentium notum esse volumus vniuersis Imperii Fidelibus tam presentibus quam futuris. quod constitutus in presentia nostra. Bertholdus venerabilis Abbas de vtenbuoeren Fidelis noster. Future indempnitatj sui Monasterii consulens super predio Helchenriet quod Comes Gotfridus de Marstet et uxor eius Berchta pro remedio anime sue dicto monasterio contulerunt Imperatoriam maiestatem nostram ad hoc eligens concessit nobis aduocatiam de predio memorato. eo uidelicet pacto ut quamdiu predictus Comes et uxor eius Bertha superuixerint. quibus ratione eiusdem aduocatie de predicto monasterio certa pensio est designata uel quamdiu a receptione dicte pensionis uoluntarie non duxerint recedendum. nomine predicte Aduocatie nichil penitus percipere debeamus. Ambobus vero et Comite et Comitissa decedentibus uel pensioni sue totaliter renuntiantibus ius aduocaticium de totali predio transiet in usus nostros, eo iure et conditione quibus Aduocatia prelibatj Monasterii nostris usibus est subiecta. Ad huius itaque rei memoriam et robur in posterum ualiturum. presens scriptum sigillo nostre celsitudinis fecimus roborari. Datum apud Gunzenle in Castris. Anno dominice incarnationis. Millesimo ducentesimo tricesimo sexto. Mense Julii None Indictionis.

a) Sigillum, quod appendebat, periit, remanente maxima parte filo-

rum sericorum rubri coloris, membranae inferius complicatae innexa.

b) Indictio respondet anno expresso, similiter locus Gunzenle (Gunzlech) prope Augustam; nam fine Junii et adhuc 25. Julii h. a. Augustae imperator versabatur. cnfr. Raumer Hohenstaufen II. 576.

c) Editum in Feyerabend Ottenbeurens Jahrbücher II. 373—375. in *.

DCCXLIII.

Anno 1236. Mense Julio. apud Werdam.

Fridericus II. imperator Ekkeberto episcopo Babenbergensi in villa Frankenmarket forum hebdomadale, sine praeiudicio iuris alieni, in qualibet feria tertia celebrandum, concedit.

Fri(dericus) dei gratia Romanorum Imperator semper Augustus Jerusalem et Sicilie Rex, Per presens scriptum notum esse volumus vniuersis Imperii fidelibus. tam presentibus quam futuris. quod Nos. attendentes grata seruicia. que dilectus princeps noster. venerabilis Babenbergensis Episcopus nobis sepius deuote exhibuit et in antea exhibere poterit graciora. Concedimus et indulgemus eidem. in uilla sua apud Frankenmarket forum ebdomedale. in qualibet tercia feria celebrandum. sine preiudicio iuris alieni. recipientes omnes ad idem forum uenientes. et ad propria reuertentes sub specialem nostram et Imperii protectionem. Ad cuius Rei memoriam et robur sibi in posterum ualiturum presens scriptum fieri et sigillo nostre Celsitudinis iussimus communiri.

Datum apud Werdam. Anno dominice Incarnationis Millesimo. Ducentessimo. Trecessimo. Sexto. Mense Julii none Indictionis.

a) Sigillum, in ora superiori et inferiori laesum, appendet ex segmento membranaceo. Praedicta laesione multae inscriptionis in circuitu imaginis litterae perierunt; imago tamen potissima saltem ex parte integra restat.

b) Indictio convenit cum anno Chr. indicato 1236.

c) Editum a Bar. de Hormayr, ad Raumer Gesch. der Hohenst., in den Jahrbüchern der Lit. XL. Band. S. 115. 116. in *.

DCCXLIV.

Anno 1236. mense Decembri. apud Nuoerinberc.

Conradus IV. in regem electus, donationem, quam Hermannus dictus Anguilla et uxor eius Bertha, per manus Salmanni, fratribus hospitalis S. Mariae domus Theutonicorum in Nuoerinberc, de possessionibus suis, situ suo descriptis, sub quibusdam conditionibus fecerant, confirmat.

Conr(adus). dei gratia Rex Jerosolimitanus, Gloriosi Romanorum Imperatoris natus. Per presens scriptum notum esse uolumus tam presentibus quam futuris. quod Hermannus dictus Anguilla et uxor eius Bertha pari et gratuita uoluntate in remedium animarum suarum de consensu legitimorum Heredum suorum contulerunt per manus Salmanni fratribus hospitalis sancte Marie domus Theutonicorum in Nuoerinberc, bona sua videlicet Macellos, Curtes, et alia que possidebant, sita infra stratam publicam et ecclesiam sancti Mauricij pleno iure perpetuo possidenda. Tali addita conditione ut iidem hermannus et uxor eius ambo pariter uel alter ipsorum, post obitum alterius, in vigilia natiuitatis Christi singulis annis quoad uixerint libram unam Nuoerinbergensis monete. nomine census de ipsis bonis soluere debeant fratribus

memoratis. nullis eorum heredibus, quos nunc habent, uel imposterum habuerint, ad dicta bona. ullo tempore successuris. Quod si alter eorum post decessum alterius ad secundas nuptias conuolaret. extunc prescripta bona. nullo medio mediante transire debent, ad fratres,. et idem Hospitale, libera et soluta. Hec itaque prout coram nobis acta. conscribi fecimus. et sigillo nostre celsitudinis roborari. Huius igitur rei testes sunt. Conradus quondam scultetus dictus Bigenot. . . . . Minister de Kuoedorpf Eberhardus Scultetus. vlricus dictus Turbreche. Bertholdus et Cunradus Sculeloci. volkoldus filius volkoldi. et alii quam plures. Actum apud Nuoerinbero anno dominice incarnationis Mccxxxvi. Mense Decembris. x'. Indictionis. feliciter Amen.

a) Sigillum, in ora inferiori nonnihil laesum, appendet ex filis sericis viridis et caerulei coloris. Dicta laesione aliquae mediae inscriptionis litterae evanuerunt, imago tamen regis ac potissima inscriptionis pars remanserunt bene expressae.

b) Indictio, dicta caesarea, convenit cum anno indicato.

c) Ineditum.

DCCXLV.

Anno 1236. Mense Decembri. Apud Nuoerinberc.

Conradus IV. in regem electus, testatur: Conradum Butegelarium de Nuoerinberc, auctoritate patris sui Friderici et sua, causam, quam Ulricus de Lintha et Reinmarus de Crumbach, nomine Kunegundis et Mahthildis, uxorum suarum, super quibusdam areis, olim per manus Salmanni libere donatis, agebant, fratribus hospitalis S. Mariae domus Theutonicorum in Nuoerinberc sententialiter adiudicasse.

Conr(adus) dei gratia Rex Jerosolymitanus Gloriosi Romanorum Imperatoris natus. Tenore presentium notum fieri cupimus tam presentibus quam futuris, quod cum coram Conrado Butegelario de Nuoerinberc Auctoritate domini et patris nostri et nostra. iudicio presidentis. super bonis que Heinricus et Hermannus filii quondam Her. (Hermanni) Ambergarii fratribus hospitalis sancte Marie domus Theutonicorum in Nuoerinberc per manus Salmanni libere contulerunt, inter eosdem fratres ac hospitale ipsorum ex una parte. et vlricum de Lintha et Reinmarum de Crumbach agentium nomine Kunegundis et Mahthildis uxorum suarum ex altera. diu hincinde questio uerteretur. Tandem iidem fratres per uiuum testimonium et uerum Salmannum comprobabant. quod dicte sorores tempore donationis eisdem bonis videlicet duabus areis sitis a latere domus Lapideae Monachorum. uni Curtj apud Monetam. quinque Maccellis (macellis). duobus scamnis panis. uni cubiculo in quo ferrum uenditur. publice cesserint ac eis renunciauerint iuxta morem. vnde eisdem vlrico et Reinmario a causa cadentibus, dicti fratres eiusdem hospitalis optinuerunt sententialiter ipsa bona ad se, legitime pertinere. Igitur cum per eundem Butegelarium premissa nobis plenius constitissent. in protestatio-

nem eorundem. presentes litteras fieri fecimus, et sigilli nostri munimine roborari. Testes sunt hii, Conradus quondam scultetus dictus Bigenot. Minister de CKuedorpf. Hermannus quondam scultetus dictus Anguilla. Eberhardus Soultetus, vlricus dictus Tuirbreche Bertholdus Scutelocus, Conradus scutelocus. volkoldus filius volkoldi. et alii quam plures Actum apud Nuoerinberc anno dominice Incarnationis Millesimo cc. xxxvi. Mense Decembris. decime Indictionis feliciter Amen.

a) Sigillum, quod appendebat, periit; remansit sola pars superior filorum sericorum viridis ac caerulei coloris, membranae inferius complicatae innexa.

b) Indictio, dicta caesarea, convenit cum anno indicato.

c) Ineditum.

DCCXLVI.

Anno 1237. Mense Februario. Apud Wiennam.

Fridericus II. imperator, ad quem ducatus Austriae et Styriae devenerant, Wiennae in curia cum principibus residens, monasterio de Alta privilegium Liupoldi, ducis quondam Austriae et Styriae, eidem anno 1210 (potius 1215 vel 1216) indultum, renovat.

a) Sigillum fere illaesum, per omnia bene expressum, appendet ex filis sericis rubri et flavi coloris.

b) Indictio respondet anno indicato.

c) Editum in Mon. Boic. XV. 8. num. 4, ubi etiam habetur privilegium hic insertum pag. 1. num. 1. pag. autem 9. lin. 4. et et 5. leg. Bawarie loco Paivarie.

DCCXLVII.

Anno 1237. mense Martio. apud Wiennam.

Fridericus II. imperator iudicibus et mutariis per ducatum Austriae constitutis mandat: ut canonicis capituli Pataviensis gratiam et libertatem observent, quam habent, ipsis indultam a duce Liuboldo felicis memoriae, super vectigalibus vini et victualium ipsorum per loca mutarum circa Danubium.

Fr(idericus) dei gratia Romanorum Imperator Semper augustus Jerusalem et Sicilie Rex. vniuersis Judicibus et Mutariis per ducatum austrie constitutis fidelibus suis. gratiam suam et omne bonum. Ex parte prepositi. Decani et Capituli Patauiensis ecclesie fidelium nostrorum nostro fuit culmini supplicatum ut gratiam et libertatem ab illustri Duce Liuboldo felicis memorie super vectigalibus uini et uictualium suorum per loca Mutarum circa danubium ipsis et ecclesie sue indultam, conseruare eis de nostra gratia faceremus. Nos itaque iustis ac deuotis eorum precibus annuentes, ac uolentes dictis Canonicis et ecclesie Patauiensi propter deuota sua merita eandem libertatis gratiam conseruare. vniuersitati uestre mandamus firmiter precipientes, quatenus eandem gratiam et libertatem quam indultam sibi ex priuilegio eiusdem Ducis allegant, per loca mutarum iuxta tenorem ipsius priuilegii eisdem preposito Decano et capitulo super uectigalibus uini et uictualium suorum felici nostro tempore obseruetis. ut uestra super hoc possit deuotio commendari. Datum apud Wiennam anno dominice incarnationis Millesimo Ducentesimo tricesimo Septimo Mense Marcii Xme. Indictionis.

a) Sigillum, nonnisi in ora hinc inde laesum, appendet ex segmento membranaceo.

b) Indictio notata convenit cum anno Chr. expresso.

c) Editum a I. B. de Hormayr in den Jahrbüchern XL. Band 137.

DCCXLVIII.

Anno 1237. Mense Martio. Apud Wienam.

Fridericus II. imperator, ad quem ducatus Austriae et Styriae iam pervenerant, monasterio de Reitenhasela Cisterciensis ordinis, privilegium a Luipoldo, quondam duce Austriae et Styriae, anno 1207 indultum, ad amovendam suspicionem, quae ex confractione sigilli poterat suboriri, renovat.

a) Sigillum, in ora dextra ac sinistra nonnihil laesum, qua laesione aliquae inscriptionis in circuitu imaginis litterae evanuerunt, appendet ex filis sericis rubri et flavi coloris.

b) Indictio respondet anno indicato 1237.

c) Editum in Mon. Boic. III. 134. num. 27, ubi etiam habetur privilegium ducis Austriae hic insertum pag. 121. num. 19.

DCCXLIX.

Anno 1237. mense Aprili. Wiene (Wiennae).

Fridericus II. imperator monasterio Metmensi (Metten) privilegium a Luipoldo quondam duce Austriae anno 1198. 18. August. concessum, inserendo renovat et confirmat.

a) Sigillum, in parte superiori et in omni ora laesum, appendet ex filis sericis flavi et rubri coloris.

b) Indictio et annus regni Jerusalem respondent anno Chr. notato 1237.; non autem uterque annus, imperii ac regni Siciliae; prior enim 5. mensibus anticipatus, alter autem duobus annis ac 5. mensibus decurtatus invenitur.

c) Editum in Mon. Boic. XI. 443. n. 16., ubi lin. 7. leg.: Luipoldo; lin. 14. leg.: innovari.

DCCL.

Anno 1237. Mense Aprili. ap. Wienam.

Fridericus II. imperator fratres Scti Nicolai in Patavia sub specialem recipit protectionem.

Fr(idericus) dei gratia Romanorum Imperator semper augustus, Jerusalem et Sicilie Rex. vniuersis presentes litteras inspecturis fidelibus suis, gratiam suam et omne bonum. Supplicarunt Celsitudini nostre fratres Sancti Nicolai in Pataula fideles nostri. ut ipsos et Ecclesiam eorum cum omnibus bonis suis sub specialem protectionem nostram et Imperii recipere dignaremur. Nos uero

cum personas et Ecclesias deo dicatas, ab illicitis molestatoribus et malignorum insultibus non immerito defendere teneamur, ipsorum supplicationibus fauorabiliter inclinati. predictos fratres. Ecclesiam et omnia bona eorum, que inpresentiarum iuste tenent et possident. uel in futurum iusto acquisitionis titulo poterunt adipisci, sub protectionem nostram et Imperii recepimus specialem. Inhibentes firmiter vniuersis, quatinus nullus sit, qui predictos fratres, aut Ecclesiam in bonis suis, contra hujus protectionis nostre paginam presumat temere molestare. Quod qui presumpserit, nostre maiestatis offensam se nouerit incursurum. Datum aput wienam anno dominice Incarnationis M. ducentesimo. Tricesimo septimo. Mense Aprilis. Decime Indictionis.

a) Sigillum, in tota ora sinistra laesum, appendet ex filis sericis purpurei ac flavi coloris.

b) Indictio notata respondet anno memorato 1237.

c) Ineditum.

DCCLI.

Anno 1237. Mense Aprili. ap. Wienam.

Fridericus II. imperator fratribus Scti Nicolai in Patavia inserendo renovat atque confirmat libertatem a vectigalibus, a duce quondam Austriae Liupoldo anno 1203. 7. Aprili illis concessam.

a) Sigillum, in ora superiori ac inferiori nonnihil laesum, appendet ex filis sericis purpurei ac flavi coloris,

b) Indictio respondet anno notato 1237.

c) Editum in Hund. metr. II. ed. Mon. 560. edit. Ratisb. 379. et

in Mon. Boic. IV. 343. num. 30. erronee ad an. 1247., ubi sequentia emendentur: pag. 344. lin. 4. leg. Liupoldo; lin. 19. Babenbergensis. lin. 23. leg. millesimo. ducentesimo. tricesimo septimo.

d) Insertum privilegium ducis Austriae cum hoc diplomate impressum ap. Hund. l. c. et in Mon. Boic. IV. 313. n. 9., erronee 1202.

DCCLII.

Anno 1237. Inter 19—28. April. apud Ratisponam.

Fridericus II. imperator, archiepiscopo Moguntino propter servitia, sibi exhibita, advocatiam in Bischovesheim et bona adiacentia, quae ab ecclesia Moguntina ipse imperator in iure feudali tenuit, resignat.

Fr(idericus) dei gratia Romanorum Imperator semper augustus. Jerusalem et Sicilie Rex. Per presens scriptum notum fieri uolumus vniuersis Imperii fidelibus tam presentibus quam futuris. Quod nos attendentes. grata et accepta seruicia. que Dilectus Princeps noster venerabilis Moguntinus archiepiscopus nobis et Imperio exhibuit laudabiliter et deuote. et incessanter exhibet. ac inantea exhibere poterit graciora. aduocaciam in Bischouesheim et bona circum adcencia, (adiacentia) uillam ipsam. que ab ecclesia Moguntina in iure feudali tenuimus. eidem archiepiscopo et ecclesie sue duximus resignanda. Ad cuius rei memoriam, presens scriptum sibi fieri, et Sigillo nostre Maiestatis iussimus communiri.

Data aput Ratisponam anno dominice Incarnationis. Millesimo ducentesimo Tricesimo septimo. Mense Aprilis Xme. Indictionis.

a) Sigillum, in ora dextra nonnihil laesum, appendet ex filis sericis flavi et rubri coloris.

b) Indictio notata respondet anno Chr. indicato. Ratisbonam ab Austria redux hoc anno Fridericus II. pascha ibi celebravit, quod in diem 19. April. cadebat, ibique adhuc 28. April. morabatur. Cnfr. Raumer Hohenstaufen II. 577. et laudatos ibi auctores.

c) Editum in de Gudenus Cod. dipl. I. 542. n. 219. ex authographo. Memoratum in Joannis Vol. I. rerum Mogunt. 598. n. 9.

DCCLIII.

Anno 1237. 18. Maii. apud Giselingen.

Fridericus II. imperator, in gratiam episcopi Babenbergensis, iudicibus universis interdicit, ne clericos, cives et ministeriales ecclesiae Babenbergensis ad forum ipsorum, contra libertatem ipsius ecclesiae, proprio motu respondere cogant.

Fr(idericus) dei gratia Romanorum Imperator semper Augustus Jerusalem et Sicilie Rex vniuersis Judicibus suis per imperium constitutis presentes litteras inspecturis fidelibus suis. gratiam suam et omne bonum. Exposuit celsitudini nostre. venerabilis Babenbergensis Episcopus dilectus princeps noster. quod uos Clericos et Ciues. Ciuitatis sue necnon Ministeriales Babenbergensis ecclesie. ad forum uestrum. pro quacumque causa. contra antiquam libertatem. ipsius ecclesie. et contra iusticiam. auctoritate propria euocantes ipsos. coram uobis respondere cogatis. Nos igitur quorum interest seruare singulis ecclesiis sua iura. attendentes deuota seruicia dicti principis nostri. quibus instanter deuotum se exhibet. nostro Culmini. et paratum nolentes ut Babenbergensis ecclesia in libertate sua prematur. quin pocius pro suis

iuribus amplietur. vniuersitati uestre mandamus. per obtentum gratie nostre firmiter precipientes. quatenus Clericos et Ciues Ciuitatis Babenbergensis. necnon ministeriales ecclesie ipsius. ad uestra iudicia. ex aliqua causa. contra libertatem ecclesie predicte. Motu proprio. nullatenus euocetis. nec eos respondere coram uobis ammodo conpellatis. Scituri quod gratum habere nôn possemus. si super hoc querimonia dicti principis nostri ammodo contingeret aures nostras.

Data apud Giselingen XVIII. Madii. Xme. Indictionis.

a) Sigillum fractum appendet ex filis sericis caerulei coloris, disrupta tamen maiore filorum parte. Fragmentum, quod superest, nonnisi manum utramque imperatoris cum parte corporis eius a pectore usque ad pedem sinistrum exhibet.

b) Annus non est expressus, satis autem indicatus per indictionem, quae post titulum regis Jerusalem a Friderico II. assumtum solo anno 1237. currebat.

c) Editum in modum speciminis in der Bamberger Deduction über Fürth, Cod. diplom. num. 29. in Ussermann episc. Bamb. Cod. p. 151.

DCCLIV.

Anno 1237. Mense Augusto. apud Windahe.

Fridericus II. imperator, testatur, quod civitas Seligenstat non spectet ad imperium, sed ipse, iure hereditario feodaliter eam possideat ab ecclesia Maguntina, iam inde a tempore avi et patris sui.

Fr(idericus) dei gratia Romanorum Imperator semper augustus Jerusalem et Sicilie Rex. Per presens Scriptum notum facimus

vniuersis Imperii fidelibus tam presentibus quam futuris quod Ciuitas Seligenstat non spectat ad imperium set (sed) eandem Ciuitatem iure hereditario feodaliter possidemus ab ecclesia maguntina. sicut auus et pater noster diui augusti recolende memorie, eam per eandem ecclesiam possedisse noscuntur. vt igitur super hoc inposterum nulla dubietas oriatur, presentis protestacionis paginam fieri et maiestatis nostre Sigillo iussimus communiri. Acta sunt hec anno dominice Incarnacionis Millesimo ducentesimo. Tricesimo Septimo. Mense augusti. decime Indictionis.

Datum in Castris apud windahe. Anno. Mense. et Indictione prescriptis.

a) Sigilli appensi, quod periit, remansere vestigia, fila serica flavi coloris, membranae inferius complicatae innexa.

b) Indictio notata respondet anno Chr. indicato.

c) Editum in Joannis tabularum veterum spicilegio I. 456.

DCCLV.

Anno 1237. mense Augusto. apud Wilheim.

Fridericus II. imperator, pro certa pecuniae quantitate et pro resignato sibi theloneo in Schardinga, a Rudigero episcopo Pataviensi, nimium debitis gravato, eiusque ecclesia in pignus recipit omnia feoda, quae Liupoldus, quondam Austriae et Styriae dux, ab ecclesia Pataviensi tenuerat titulo feodali.

Fr(idericus) dei gratia Romanorum Imperator; semper augustus. Jerusalem et Sycilie Rex. Cum culmen nostre deceat maiestatis; ne ea que acta a nobis fuerint uel promissa; diuersorum no-

his incumbentium negotiorum materia impediat; effectui mancipari; presentibus litteris, duxit nostra serenitas singulis declarandum; quod cum dilectus Princeps noster Rudegerus venerabilis Patauiensis Episcopus; pro debitis ecclesie sue a creditoribus Romanis et Senensibus nimium grauaretur; nec haberet unde soluere posset sua debita; Episcopus memoratus. inter nos et ipsum, de bonorum et fidelium nostri Imperii (consensu), tale fuit medium adinuentum; quod idem Episcopus feoda omnia, que Liupoldus quondam Austrie et Styrie Dux, in utraque terra tam ab eo quam a sua ecclesia Patauiensi uidelicet, tenuerat titulo feodali, nobis pro mille Quadringentis marcis argenti ad pondus Coloniense soluendis, obligauit; et insuper pro sexcentis libris denariorum Patauiensis monete; quas se recepisse fatebatur, de prouentibus thelonei in Schardinga. quamdiu idem theloneum ex permissione Imperiali tenuerat; prout constat; inuestiens nos de ipso feodo, tantum titulo pignoris tenendo; coram Nobilibus Imperii fidelibus. Friderico de Truhendinge. wolfrado de Chrutheim. et Burgrauio de Nurenberch; et aliis quam pluribus; assignans etiam corporalem possessionem feodorum predictorum nuntio nostro, ad hoc specialiter a nostra excellentia deputato; inuestiuit etiam dictus Episcopus Fr(idericum) de Truhendinge; loco et in persona Chunradi in Romanorum Regem electi; et Regni Jerosolimitani Heredis, Karissimi filii nostri. de predicto feodo similiter titulo pignoris tenendo. si nos ei premori contingerit, pecunia prestita, non soluta; et nos, uel Chunradus Rex, filius noster, tenebimus et possidebimus, titulo pignoris tantum, feodum antedictum; iuxta obligationem predictam, ita ut prouentus eiusdem feudi, absque sortis diminutione nobis cedant; quoadusque per eundem Episcopum, et ecclesiam, uel suos successores nobis fuerit satisfactum integre, de predicta pecunie quantitate; extunc enim inantea erit sine contradictione qualibet, tam Episcopo, quam Patauiensi ecclesie, obligatum feodum, absolutum; Resignauit etiam idem Episcopus; et renuntiauit theloneo in Schardinga; prout habuerat hactenus hoc a nobis. Insuper promisit nobis firmiter Episcopus supradictus; dare uel mittere nobis litteras Capituli sui, cum sigillo et attestationibus, de ratihabitione obligationis et pi-

gnoraticie, prout superius est expressum. Nos uero protestamur ac dicimus nos teneri, quod et uolumus adimplere; de predictis mille quadringentis marcis argenti per nos uel per nuntium nostrum, debere ac uelle soluere, primo uenturo festo beati Martini vndecime Indictionis, quingentas marcas argenti, ad pondus Coloniense; et reliquas nongentas marcas, ad pondus memoratum in Kalendis primi tunc uenturi Mensis madij; sibi uel nuntio suo; per nos uel per nuntium nostrum, contradictione qualibet, non obstante. vt igitur presens obligatio permaneat inconcussa; ad futuram rei memoriam et cautelam memorati Episcopi, et ecclesie Patauiensis, presens instrumentum conscribi, et sigilli nostri munimine et appensione iussimus roborari.

Acta sunt hec in Castris apud Wilheim. Anno domini; Millesimo CC°. XXXVII. In Mense augusto. Decime Indictionis.

a) Sigilli appensi, sed avulsi, remansit vestigium, pars superior filorum sericorum flavi coloris, membranae inferius complicatae innexa.

b) Indictio notata respondet anno Chr. expresso.

c) Editum a L. B. de Hormayr in: Wiener Jahrbücher der Literatur 1827. XV. Bd. 116. 117.

DCCLVI.

DCCLVI.

Anno 1237. Fine Septembr. apud Clusam Sabione.

Fridericus II. imperator Rudegero Pataviensi episcopo, fide data et iureiurando, promittit consilium et auxilium contra omnes, qui eum offendere, vel honorem et dignitatem eius diminuere attentaverint.

Fr(idericus) dei gratia Romanorum Imperator semper augustus Jerusalem et Sycilie Rex. Tenore presentium notum fieri uolumus vniuersis quod nos fide data promisimus tibi Rudegero venerabili Pattauiensi Episcopo dilecto principi nostro assistere. et astare. consilio et auxilio contra omnes personas qui intenderent te offendere. in persona. hominibus ecclesie et bonis tuis. uel honorem et dignitatem tuam diminuere attemptarent. et siquid horum audire. uel scire poterimus quod aduersus te. aliquid machinetur curabimus te reddere cautum et certum. et quibuscunque modis poterimus opponemus nos ad disturbandum omnem offensionem et scandalum que incepta forent uel contra te fieri tractarentur. Nec paciemur honorem et dignitatem tuam minui. uel tibi subtrahi iura tua. Insuper data fide promittimus. quod nullum pactum. conpositionem uel tractatum aliquem habebimus uel recipiemus cum aliqua persona. sine te. requisitione et conscientia tua. Hec omnia attendemus et obseruabimus bona fide sine fraude. sic nos deus adiuuet. Acta sunt hec Anno dominice Incarnationis Millesimo. ducentesimo. Tricesimo septimo. Mense Septembris. vndecime Indictionis. Data apud Clusam sabione. Anno Mense et Indictione prescriptis.

a) Sigilli appensi, sed avulsi, remansere vestigia, foramina duo, inserendo segmento membranaceo apta, et locus subalbus membranae exterioris olim ab ipso segmento tectus.

b) Indictio caesarea, currens à 24. Septembr., respondet anno Chr. expresso.

c) Ineditum.

DCCLVII.

Anno 1237. mens. Decembri. Apud Laudam.

Fridericus II. imperator Lantgravio de Luckenberch, fideli suo, ducatum curruum per districtum comitatus eius committit, quem etiam tenuerunt antecessores eius.

Fr(idericus) dei gratia Romanorum Imperator semper Augustus Jerusalem et Sicilie Rex. Per presens scriptum notum facimus vniuersis tam presentibus quam futuris. quod lancgrauius de luckenberch fidelis noster. optinuit legitime coram nobis. quod ipse ducatum Curruum per districtum Comitatus sui tenere debeat. sicut antecessores sui. ipsum ducatum tenuisse noscuntur. Quare Mandamus. quatenus nullus sit. qui ipsum lancgrauium in predicto Ducatu impediat uel molestet. Ad Cuius Rej memoriam presens Scriptum fieri et Sigillo nostro iussimus communiri.

Datum apud Laudam. anno. dominice Incarnacionis. Millesimo. Ducentesimo. Tricesimo Septimo. Mense Decembris. XI^a. Indictionis.

a) Sigillum, in ora maxime laesum, appendet ex duobus segmentis membranaceis.

b) Indictio respondet anno expresso. Juxta Raumer III. 753. toto

adhuc anno 1237. apud Laudam sive in exercitu imperator fuit. Cafr. Böhmer Regesta 1237. n. 3499. 3400. 6. Jan. 1238.

c) Editum in Hundii Stammbuch II. 2.

DCCLVIII.

Anno 1237. Mense Decembri. apud Hagenowe.

Conradus IV., in regem electus, ad petitionem Eistetensis Episcopi, sententiam principum in praesentia sua latam, publicat: quod nullus excommunicatus a domino suo, de cuius manu feodum accipere debet, infeodetur.

Conr(adus) diui Augusti Imperatoris Friderici filius. dei gratia Romanorum in Regem Electus semper Augustus et Heres regni Jerosolymitarum. Tenore presentium notum esse uolumus uniuersis. quod ad requisitionem dilecti familiaris nostri Honorabilis Principis Imperii Eistetensis Episcopi. asistentibus nobis principibus et aliis nobilibus quam pluribus. talis in presentia nostra lata fuit sententia. et ab omnibus approbata. quod nullus excommunicatus tanquam comunione fidelium priuatus feodo suo a domino suo de cuius manu id accipere debet, aliquatenus debeat infeodari, cum talis ad actus legitimos nullatenus sit admittendus. vnde ad supplicationem predicti Episcopi eandem sententiam conscribi fecimus et Sigillo regio roborari. Actum apud Hagenowe Mense Decembris vndecime Indictionis.

a) Sigillum in omni ora laesum appendet ex segmento membranaceo. Praedicta laesione pleraeque inscriptionis circa imaginem litterae perierunt; distincte autem adhuc legitur altera inscriptio in area.

b) Indictio XI^{ma}, pro mense Decembri communiter usitata, [illegible]

nimirum, tam anno 1237., quam anno 1252. convenit; ex quibus annis solus prior, 1237., hic locum habere potest, quia Conradus IV., inde a mense Julio anni 1237. rex electus et ab omnibus agnitus, iam anno 1251. mense Decembri. Italiam intravit, Apuliam petiturus, quam 8. Januar. 1252. attigit, nec unquam, quoad vixit, Germaniam revisit.

c) Ineditum.

DCCLIX.

Anno 1238. inter 24 — 30. Septemb. Brixiae (Bresciae).

Fridericus II. imperator civibus de Nordelingen precariam ad triennium sequens completum remittit, ut civitatem et domos, incendio combustas, valeant reparare.

Fr(idericus) dei gratia Romanorum Imperator semper Augustus Jerusalem et Sicilie Rex. Per presens Scriptum notum facimus vniuersis. Imperii fidelibus tam presentibus quam futuris, quod cum ciuitas Nordelingen, emergente infortunij casu, combusta fuerit, et Ciues propter combustionem eandem, in personis et rebus, grauia fuerint dampna perpessi, Supplicauerunt celsitudini nostre, ut eorum conpacientes incommodis, aliquam gratiam et Misericordiam cum eis super remissione precarie pro tempore facere dignaremur. Nos igitur ad eosdem fideles nostros, pro tali inextimabili (inestimabili) dampno, compacienciam benignam habentes, vt reparacioni Ciuitatis et domorum suarum quiete uaçare ualeant, nec aliqua exactione grauentur, a presenti Mense Septembris, duodecime Indictionis, usque ad completum Triennium quartedecime Indictionis, precariam eiusdem ciuitatis ciuibus, de innata clemencia duximus uniuersaliter remittendam. Ad cuius remissionis

Memoriam et cautelam presens Scriptum fieri, et sigillo nostro iussimus communirj. anno Mense et Indictione subscriptis.

Datum In castris jn obsidione Brixie Anno dominice Incarnacionis Millesimo ducentesimo Tricesimo Octauo. Mense Septembris XII°. Indictionis.

a) Sigillum, in ora sua sinistra laesum, appendet ex filis sericis rubri et flavi coloris; capsulae ligneae est inclusum.

b) Indictio, dicta caesarea, a 24. Septembr. respondet anno Chr. expresso.

c) Editum in Lünig Reichsarchiv. Part. special. contin. IV. P. II. sive operis T. XIV. p. 3. n. 1.

DCCLX.

Anno 1239. 1. Januar. apud Hagenowe.

Conradus IV., in regem electus, sororibus de valle Sanctae Mariae Cysterciensis ordinis, immunitatem concedit.

Conr(adus) diui augusti Imperatoris. Fr(iderici) filius. dei gratia Romanorum in Regem Electus. semper Augustus. et Heres regni Jerosolimitani. Vniuersis presentes literas inspecturis fidelibus suis gratiam suam et omne bonum. Pro parte sororum de valle sanctae Marie Cysterciensis ordinis fidelium nostrarum sublimitati nostre fuit humiliter suplicatum. ut ad incrementum nove plantacionis earum locum ipsum. et personas in eo domino famulantes. cum bonis et possessionibus suis. que in presentiarum iuste possident. et que inantea legitime poterunt adipisci in nostre protectionis gratiam recipere dignaremur. Nos itaque pietate solita qua locis et personis deo dicatis adesse consueuit fauor Regius.

porrectis nobis ſuplicationibus annuentes. locum earumdem ſororum. et perſonas ibidem domino famulantes. cum bonis et poſſeſſionibus ſuis iuſte habitis et habendis ſub noſtre protectionis gratiam recipimus ſpecialem. Mandantes vniuerſitati ueſtre auctoritate domini et patris noſtri Romani Imperatoris ſereniſſimi et noſtra firmiter precipientes. ut nullus ſit qui predictum locum vallis ſancte Marie. aut eius perſonas cum rebus et poſſeſſionibus eidem loco pertinentibus preſumat vel audeat contra preſentis protectionis noſtre paginam aliqua perturbationis ſpecie moleſtare. quod qui preſumpſerit, indignationem noſtram et Imperii ſe ſciat grauiter incurriſſe. Datum apud Hagenowe primo Januarii duodecime Indictionis.

a) Sigillum illaeſum appendet ex duplici ſegmento membranaceo.

b) Indictio denotat annum Chr. 1239. omiſſum.

c) Ineditum.

d) Annus fundationis coenobii monialium de Valle S. Mariae, alio nomine Frauenthal, eſt 1232., expreſſus in litteris Hermanni epiſcopi Wirceb. apud Wibel II. 41. et Uſſermann Cod. epiſc. Wirceb. 57. num. 61.

DCCLXI.

Anno 1239. Menſe Martio. apud Nuorinberc.

Conradus IV. in regem electus civibus de Nordelingen gratiam, a patre suo Friderico II. imperatore factam, super triennali remissione stiurae sive precariae, ad alios duos annos extendit.

Conr(adus). diui auguſti Imperatoris Fr(iderici) filius, dei gratia Romanorum in Regem Electus, Semper auguſtus, et Heres

regni Jerusalimitarum, Vniuersis tam presentibus. quam futuris, presentes litteras inspecturis, fidelibus Imperii. gratiam suam et omne bonum. Dignum censemus et consonum equitati. ut eorum subiecte deuotioni. uberiorem innate nobis pietatis. effundamus gratiam. quorum et uidemus necessitatibus succurrendum et ad imitationem imperialis gratie, gratiam adaugendam. Hac sicquidem ratione notum esse cupimus, et protestamur. quod Nos de plenitudine consilii nostri, supplicationibus Ministri et Ciuium de Nordelingen fidelium nostrorum fauorabiliter inclinatj. pro exustione ciuitatis ipsorum gratie. quam Dominus et Genitor noster Romanorum Imperator serenissimus, ipsis, de libertate trium annorum fecisse dicitur. prout in suis litteris plenius asserunt contineri. gratiam duorum annorum superaddentes liberaliter et benigne. nolumus ut eisdem annis aliqua ab eis stiura siue precaria exigatur. nunc ad reedificationem dicte ciuitatis libera nostra gaudeant gratia, et fauore. Vt igitur in posterum dicta libertas eisdem. Ministro, et Ciuibus obseruetur, presentem cartam sigillo nostri culminis fecimus roborari. Datum apud Nuoerinberc. anno dominice incarnationis. Millesimo Ducentesimo. Tricesimo Nono. Mense Marcii. Duodecimo Indictionis.

a) Sigillum, quod appendebat, decidit, separatim nunc adiacet, capsulae ligneae inclusum. Vestigia appensi sigilli remansere fila serica rubri et flavi coloris membranae inferius complicatae innexa, et ipsum sigillum permeantia.

b) Indictio respondet anno Chr. expresso.

c) Editum in Lünig Reichsarchiv. Parte spec. contin. IV. P. II. sive operis T. XIV. z. n. 2.

DCCLXII.

Anno 1239. Mense Maio. apud Horburc.

Conradus IV., in regem electus, priorissam et conventum in loco Griez apud Augustam, cum omnibus personis et possessionibus, sub speciali protectione recipit.

Conr(adus), diui Augusti Imperatoris Fr(iderici) filius, dei gratia Romanorum in Regem Electus, Semper Augustus, et Heres regni Jerosolimitarum vniuersis imperii fidelibus presentes litteras inspecturis Imperpetuum. Quanto diuina potentia nostros ampliat tytulos et extollit uberius. tanto illi deuotius circa ecclesiarum profectus, censemus nos merito debitores. Hac siquidem ratione notum esse uolumus tam presentibus quam futuris, quod nos deuotis supplicationibus Priorisse et conuentus in loco qui dicitur Griez apud Augustam sub regula beatj Augustini degentium, fauorabiliter inclinatj. Monasterium ipsarum, et personas in eo domino famulantes, cum vniuersis possessionibus et bonis suis. que in presentiarum iuste possident aut in futurum iustis modis poterunt adipisci. sub nostre et imperii protectionis gratia recepimus speciali. Mandantes et per optentum paterne, et nostre gratie precipientes firmiter et districte, quatenus, nulla persona Humilis uel alta, ecclesiastica uel mundana, eandem priorissam uel sorores easdem, contra presentis protectionis nostre gratiam presumat uel audeat impedire. Quod qui presumpserit indignationem nostram et Imperij se sciat irrecuperabiliter incurrisse. Datum apud Horburc Anno dominice incarnationis Millesimo Ducentesimo Tricesimo Nono. Mense Maij. Duodecime Indictionis.

a) Sigillum, quod appendebat, periit; remansit sola pars superior filorum sericorum rubri et flavi coloris, membranae inferius complicatae innexa.

b)

b) Indictio respondet anno Ch. indicato.

c) Ineditum.

DCCLXIII.

Anno 1239. mense Junio. apud Egram.

Conradus IV. in regem electus sententiam principum promulgat, latam in favorem civium Ratisbonensium, ne quis personas vel res eorum ratione pignoris detineat, nisi civis pro cive, a quo alias ius suum quis consequi non valeret.

Conr(adus) diui Augusti Imperatoris Fr(iderici) filius, dei gratia Romanorum in Regem Electus, Semper Augustus, et Heres regni Jerosolymitarum. Vniuersis imperii fidelibus presentes litteras inspecturis gratiam suam et omne bonum. Vniuersitati vestre notum esse volumus per presentes, quod ad requisitionem Ciuium Ratisponensium, nostrorum et imperii fidelium, dictantibus eam principibus, baronibus, Comitibus, et aliis nobilibus qui aderant, talis in presentia nostri culminis lata fuit sententia et ab omnibus approbata, quod nulli prorsus liceat personas uel res dictorum Ciuium, occasione Ratisponensis episcopi, Ducis bawarie, uel alia occasione aliqua detinere ratione pignoris. nisi Ciuis. pro Ciue, a quo alias ius suum quis consequi non valeret. Quocirca mandamus de plenitudine consilii nostri, Auctoritate domni et Genitoris nostri Romanorum Imperatoris et nostra, precipientes firmiter et districte, quatenus, nullus sit qui predictos Ciues in personis uel rebus suis contra presentis tenorem sententie, grauare presumat. Quod qui presumpserit indignationem nostram et Imperii se nouerit incurisse. Datum apud Egram Anno Domini Millesimo Ducentesimo Trieesimo Nono. Mense Junii. Duodecime Indictionis.

a) Sigillum, in parte superiori et inferiori laesum, qua laesione mediae et finientis circa imaginem inscriptionis litterae non paucae evanuerunt, appendet ex filis sericis rubri coloris. Adest etiam alterum diploma originale eiusdem tenoris, cui appendet sigillum illaesum et bene expressum; adhibita tamen fila serica sunt viridis coloris.

b) Indictio respondet anno Chr. indicato.

c) Ineditum, memoratum autem et extractum à Gemeiner in der Reichsstadt Regensb. Chronik. I. 340.

DCCLXIV.

Anno 1240. mense Maio. apud Nordelingen.

Conradus IV. in regem electus quatuor sententias principum promulgat et roborat, quas coram se Egeno Brixinensis electus obtinuit: 1. quod post suscepta regalia universa episcopatus officia possit conferre, exceptis quatuor principalibus; 2. quod excommunicatis possint feuda denegari; 3. quod oppignorationes et alienationes bonorum ad utilitatem ecclesiae possit revocare; 4. quod perdurantem in excommunicatione proscriptionis gladio possit ferire.

Conradus diui Augusti Imperatoris Friderici filius, dei gratia Romanorum in Regem Electus, semper Augustus, et Heres regni Hierosolymitani (Jerosolomitani), vniuersis presentes litteras inspecturis fidelibus Imperii, gratiam suam et omne bonum. Tenore presentium ad modernorum et futurorum notitiam pervenire cupimus et protendi. Quod ad requisitionem Egenonis venerabilis Electi Brixinensis ecclesie dilecti principis nostri post recep-

tam inuestituram regalium per manus nostras, dictantibus eas principibus, baronibus et nobilibus qui aderant idem subscriptas obtinuit sententias coram nobis. primo videlicet quod post suscepta regalia, vniuersa officia episcopatus sui suis manibus sint soluta, exceptis quatuor offficiis principalibus, que consequentiam post se trahunt. Item quod durantibus in excommunicatione, sua possint feuda denegari, et detineri legitime. eoquod tales communione debita sint priuati. Ad hoc, cum ipso iure nulle sint eorum (leg. quod) vniuersas obligationes pignorum, concessiones feudorum seu quascumque alienationes bonorum episcopatus sui. factas Imperii et sui capituli non accedente consensu possit et debeat licite ad utilitatem ecclesie reuocare. Preterea sententiatum exstitit ad instantiam principis memorati. Quod ratione gladiorum, spiritualis videlicet et materialis quibus sua episcopalis dignitas est fulcita. sex septimanis in excommunicationis vel prescriptionis (proscriptionis) uinculo perdurantem, licite potest iuxta terre consuetudinem, actore petente percellere altero gladiorum. ita quod excommunicati proscribentur (proscribantur), et e conuerso proscripti excommunicationis sententie innodentur. Ad quarum sentenciarum memoriam retinendam. presentem. paginam sigilli nostri munimine duximus roborandam. Actum apud Nordelingen anno gratie. Milles. Ducentesimo Quadrigesimo (quadragesimo). Mense Maii. Tercie decime Indictionis.

a) Sigillum fractum appendere testatur copia; nam Originale redditum est.

b) Indictio convenit cum anno Chr. expresso.

c) Editum in Baron Hormayrs Archiv für Süddeutschland I. 138. num. 1.

DCCLXV.

Anno 1240. Mense Junio. Capuae.

Fridericus II. imperator abbati et conventui Sancti Uodalrici apud Augustam, privilegium, ab avo suo Friderico I. anno 1182. 7. Oct. indultum, inserendo renovat et confirmat.

Fridericus dei gratia Romanorum Imperator Semper Augustus Jerusalem et Sicilie Rex. Per presens scriptum notum facimus vniuersis tam presentibus quam futuris quod Venerabilis Abbas et Conuentus sancti Uodalrici aput (apud) Augustam culmini nostro humiliter supplicarunt, ut quoddam priuilegium diuj Augusti Imperatoris quondam Friderici auj nostri memorie recolende, liberaliter dudum ipsis indultum, eis innouare, et omnia que continentur in eo confirmare de nostra gratia dignaremur. cuius tenor per omnia talis est. „In nomine sancte et indiuidue trinitatis. Fridericus etc." (Acta MCLXXXII. etc. Datum Auguste Nonis Octobris. quod habetur ex originali ad an. 1182. 7. Oct.) Nos itaque qui certas fidelium nostrorum petitiones non nouimus obaudire attendentes fidem puram et deuotionem sinceram predictorum Abbatis et Conuentus sancti Vdalrici aput (apud) Augustam fidelium nostrorum, quam ad maiestatis nostre personam et sacrum Imperium habent, ipsorum quoque supplicationibus benignius inclinati, suprascriptum privilegium diui Augusti Imperatoris quondam Friderici auj nostri memorie recolende, huic nostro priuilegio inseri iussimus, et omnia que continentur in eodem Imperialis preminentie nostre gratia confirmamus. Statuimus igitur et Imperiali sancctimus (sancimus) edicto firmiter iniungentes, quatinus nulla persona alta uel humilis, ecclesiastica uel mundana prefatos Abbatem et Conuentum sancti Vdalrici aput (apud) Augustam fideles nostros, contra presentis priuilegii nostri tenorem, ausu temerario inquietare, molestare seu perturbare presumat. Quod

qui presumpserit indignationem nostri culminis se nouerit incursurum. Ad huius itaque innouationis et confirmationis nostre memoriam et robur perpetuum ualiturum, presens priuilegium fieri et maiestatis nostre Sigillo iussimus communiri.

Data Capue Anno dominice Incarnationis Millesimo. ducentesimo. Quadragesimo. Mense Junio. Tertie decime Indictionis.

a) Sigillum in omni ora nec non in parte inferiori imaginis laesum, qua laesione tota fere circa imaginem inscriptio periit, appendet ex filis sericis flavi coloris. Ipsum autem sigillum capsulae ligneae recens inclusum sicque munitum est.

b) Indictio convenit cum anno Chr. indicato.

c) Innovationis diploma ineditum, memoratum autem in Mon. Boic. XXII. 195. in nota ad finem diplomatis inserti de anno 1182. 7. Octob., quod ibi impressum legitur.

d) Littera prima post titulum deest in originali, relicto illi spatio vacuo.

DCCLXVI.

Anno 1240. 25. Julii. apud Hovwotse.

Conradus IV. in regem electus, vetustissimo diplomate regio, quod vulgari lingua exaratum legitur, quemdam arbitrii modum promulgat et confirmat, quo Folcmarus de Kemenathen, fidelis suus, et civitas sua de Buoeron (Kaufbeuren) convenerunt super curia quadam ipsius Folcmari, inter civitatem praedictam et sepimentum quoddam illius sita, ut sic in communitatem civitatis recipiatur.

Namen gotes Amen. Wir Cuonrat im Romschen Kunc erwelt von der gotes gnade. vnde erbe des Kuncriches ze Jerusalem. Tvn kunt allen den die disen brief iemmer gesehent. daz wir folcmaren von kemenathen. vnde vnser stat ze Buoeron alsus verschieden vnder ein ander. Folcmar hat gegebin den burgaeren vnde der stat. ze wider wehsel den Hof, der hern Hermannes was des phaffen. der da lit nidenan an der stat vnder den barmin, vnd als sin staingruoebe gat. vf an den geworfen wec. vnd die Rihte an den anderen berc. vnde dannan an sin selbes zvn. vnde swaz in den zvuoenin iezvo begriffen ist, daz sol er buowen. vnd sol och mit buwe nit me begriffen. Da wider swaz buoerere gemeinde hant, daz sol och sin volcmars gemeinde. vnd swaz er oder sine nachkomelinge gemeinde hant, daz sol och buoeraer gemeinde sin. vnd swaz nit en buwe lit. da suoln sie getraten sin beidenthalp. von der burc vnz an die stat. vnd von der stat vnz an die burc. vnd ist och also gescheiden. swaz Bvraeren schaden vf dem iren geschiht, mit gewalte vnd wizzintliche, daz sol man in gelten vnde bezern als reht ist. vnd sol doch der Schait dar nach staeite sin. Hier an was Conrad der Schenke von Wintherstet vnser getriwer. vnd Conrad der Liut-

kirchaer der Amman von Buoeron. vnd daz diz staete belibe so hiezen wir disen brief besigeln, mit vnserm insigele. Dirre brief ist gegeben vnd geschriben. von vnsers Herren geburtlichem tage. Tusent zwaihundert vnd fierzech iar. Innan Hovwotse. An sante Jacobes tage. saeiliche. Amen.

a) Sigillum, in ora sinistra fractum et laesum, appendet ex filis sericis viridis et subcaerulei coloris. Laesione praedicta evanuit pars potior inscriptionis, incipientis ac mediae.

b) Indictio non est expressa.

c) Editum in Lünig Reichsarchiv Part. Speciali, continuat. IV. Theil. I. operis totius Tom. XIII. p. 1250, idiomate tamen Germanico frequenter immutato, sensu quoque diplomatis aliquoties depravato.

d) Desumtum ex Archivo civitatis Kaufburon.

DCCLXVII.

Anno 1240. Mense Novembri. apud Nurenberc.

Conradus IV. in regem electus, auctoritate patris sui Friderici II. et sua, Alhardum abbatem de Ebra et conventum, Cisterciensis ordinis, cum personis et bonis, nominatim cum praedio et parrochia de Swabach, in specialem protectionem recipiens, iuxta primariam institutionem ab omni advocatia eximit, excepto solo imperatore.

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. Cunradus diui augusti Imperatoris Friderici filius dei gracia Romanorum in regem electus semper augustus et heres regni hierusalem. Regalis excel-

lentia tunc precipue sui nominis titulos ampliat et extollit. cum loca diuino cultui mancipata et personas in eisdem domino famulantes pia mentis affectione in suis fouet iuribus et eorum supplicationibus fauorabiliter se inclinat. Hac siquidem ratione ad modernorum et futurorum plenam noticiam peruenire cupimus et protendi. quod nos ad supplicationem Alhardi venerabilis abbatis de Ebra suique conuentus cisterciensis ordinis fidelium nostrorum salubriter ad imitacionem diuorum progenitorum nostrorum ipsam ecclesiam Ebracensem cum personis et omnibus bonis suis et specialiter cum predio de Swabach cum attinente sibi parrochia eiusque pertinentiis sub nostre et inperii protectionis presidio assumpsimus speciali auctoritate paterna qua fungimur et nostra firmiter statuentes ut sicut ordo cisterciensis ab omni aduocatorum genere iuxta primariam institutionem suam semper liber extitit et inmunis. sic deinceps eadem ecclesia excepto solo Romanorum inperatore nulli prorsus aduocatorum nisi cui voluntarie se subiecerit ita quod velle suum postea valeat inmutare per predia et possessiones suas aliquatenus sit subiecta. Quo circa mandamus per obtentum gracie domni et patris nostri Romanorum Inperatoris Friderici secundi et nostre precipientes firmiter et districte ut nulla sit persona humilis uel alta ecclesiastica uel mundana que predictum monasterium et personas in eo domino famulantes super premisso predio in Swabach et ecclesia prenotata cum suis pertinentiis presumat uel audeat contra presentem nostram gratiam molestare Quod qui presumpserit. indignationem nostram et inperii se noverit incurisse (incurrisse). Huius rei testes sunt. Hermannus herwipolensis. Fridericus heistetensis. Landolfus wormaciensis episcopi. Hainricus langrauius Turingie. Gebehardus de Arnstein. Gotfridus de hohenloch. Krafto de bokesberc. Cunradus pincerna de wintersteten. Cunradus de Smidevelt. Marquardus Buttigularius de Nurenberc. Cvnradus notarius et alii quam plures. Acta anno dominice incarnacionis. Millesimo. Ducentesimo. Quadragesimo. mense nouembris. quartedecime Indictionis. Data apud Nurenber (Nurenberc) mense Indictione prescriptis feliciter Amen.

a)

a) Sigillum, in parte superiore et in omni fere ora laesum, appendet ex filis sericis rubri et albi coloris. Praedicta laesione evanuit caput regis cum pluribus litteris inscriptionis.

b) Indictio, dicta caesarea, respondet anno Chr. indicato 1240.

c) Éditum in privilegiis Eberacens. II. 7. num. 49. in Wölkern Historia Norimb. Dipl. II. 108. num. 12., in Falkenstein Cod. diplom. Antiqu. Nordg. 51. num. 36. et in eiusdem chronico Schwabacensi p. 19.

d) Cnfr. desuper priores confirmationes 1196. 16. Jul. 1200. 15. Mart. 1209. 24. Febr. 1213. 26. Febr. 1223. 11. Septembr. insuper 1235. mense Jun. ex confirmatione Rudolphi I. 1274. 15. Decembr.

DCCLXVIII.

Anno 1241. Mense Octobri. apud Vberlingen.

Conradus IV. in regem electus, tractatum, de verbo in verbum insertum, quem Eberhardus, abbas de Salem et eius conventus cum Conrado de Vlma, notario et eius fratre Heinrico, super quadam domo in Vlma usque ad vitae finem eorum tenenda habuerunt, confirmat et variis sigillis munit.

In nomine domini Amen. Conr(adus) diui Augusti Imperatoris Fr(iderici) filius. dei gratia Romanorum in Regem Electus semper Augustus, et Heres Regni Jerusalem. Ne quod pie geritur Lapsu temporis valeat scrupulosa calliditas maculare, cautum est sic ea que fivnt prout facta sunt litterarum appicibus commendare. Tenore presentium notum esse cupimus tam presentibus quam futuris, quod constituti coram nobis Eberhardus vene-

rabilis Abbas de Salem pro se et suo conventu, et Conradus de Vlma notarius et fidelis noster. cum Heinrico fratre suo Ciue Vlmensi supplicabant nobis, vt tractatum quem inter se habuerant de domo quondam Marquardi Notarii apud vlmam ratificare per nostras litteras dignaremur. Cuius forma talis est. Predictus Coradus (Conradus) notarius dedit Triginta marcas Argenti Claustro de Salem. eo pacto, quod ipse et Heinricus frater suus eandem domum usque ad terminum vite sue teneant et possideant ad usus suos, et alter succedet alteri post mortem suam. Vtroque vero Conrado et Heinrico deffunctis nullus Heredum ab eis descendentivm quicquam iuris in eadem domo sibi poterit vendicare, sed ad usus et proprietatem predicti Monasterij liberam revertetur. Memoratus quoque Conradus notarius, seu frater eius Heinricus. sarta tecta domus fideliter reficient et emendabunt plenius vbi fuerint emendanda. fratres autem de Salem ad opus suum in predicta domo vnum cellarium et unum solarium retinebunt. Super premissis vero duo literarum paria conscribi debent. quorum utraque pars unum sub nostro et earum sigillis accipiet communitum. Nos itaque dictarum parcium precibus annuentes, et ratificantes auctoritate Regia tractatum eundem prout superius est expressus. sigillum nostrum cum sigillis predicti Abbatis et Conradi notarii nostri. hijs litteris duximus apponendum. Actum apud vberlingen anno gratie. Millesimo. Ducentesimo. Quadragesimo Primo Mense Octobris xv. Indictionis.

a) Sigilla tria appendent ex filis sericis rubri coloris.

I^mum^. Conradi regis ex omni fere parte illaesum ac bene expressum in cera rubra.

II^dum^. Abbatis de Salem pariter illaesum, similiter in cera rubra,

III^tium^. Conradi de Vlma clerici, fractum est in duas partes, quarum fragmenta cerae subnigrae quidem adhaerent, attamen nec integram figuram areae nec totam inscriptionem circa eandem figuram exhibent.

b) Indictio, dicta caesarea, respondet anno Chr. indicato.

c) Ineditum, memoratum autem à Raumer in den Hohenstaufen II. 588., nimirum ex altero instrumento Stutgardiae asservato.

DCCLXIX.

Anno 1242. 1. Mai. Rotenburc.

Conradus IV. in regem electus, consilio Heinrici Làntgrauii Thuringiae, procuratoris sui per Germaniam et aliorum, quemdam iniquum detentorem ecclesiae in Ellingen, Eystetensis diocoesis, ab amministratione ipsius ecclesiae amovet et eandem fratribus hospitalis sanctae Mariae domus Theutonicae in Jerusalem, quibus olim sub Hermanno de Salza a Friderico II. imperatore donata erat, adiudicat.

Conr(adus) diui Augusti Imperatoris Fr(iderici) filius dei Gratia Romanorum in Regem Electus, semper Augustus, et Heres Regni Jerusalem. vniuersis Imperii fidelibus imperpetuum. Ex tenore Priuilegiorum diui patris ac domini nostri Fr(iderici) Serenissimi Romanorum Imperatoris, semper Augusti, ad quem fus et proprietas ecclesie in Ellingen, Eystetensis dyocoesis, pertinuisse certissime noscebatur, nobis constitit euidenter, dictam ecclesiam ex munificentia ipsius Magistro Hermanno de Salza bone memorie et domui sue videlicet hospitali sancte Marie dômus Theutonicae in Jerusalem liberaliter pleno et integro iure esse donatam pariter et collatam. Verum cum.... Sacerdos dictus Prepositus, qui eandem tenebat ecclesiam omni iuri suo renuncians, ipsam ad dies uite sue de manu prefati Magistri nomine domus Theutonicae recepisset, idem minus sano ductus consilio deum non timens, et hominem non reueritus possessionem antedicte domus euertere cupiens et turbare, Immo totum ipsius ius penitus eneruare, Jus

alienum ad se non pertinens falso sibi usurpans ueri dominii potestatem, quasi mercenarius et non pastor, Preposito et Monasterio in Bergkersgademe ius quod non habuit, furtiue et clamdestine recognouit, pactis et factis illicitis interuenientibus, ut dicitur, in prefate domus preiudicium iniuriam et grauamen, nichilominus iniquitatem addens iniquitati, et laxatis habenis uoluptatum per campos abusiue licentie euagans et discurrens, dotem ecclesie supradicte in dotem scorti et spurie prolis sue conuertens donando inpignorando, et alias sub forma diuersorum tytulorum alienando Jesu Christi patrimonium dilapidauit, et miserabiliter ac enormiter lacerauit. Sane cum huiusmodi notoriam enormitatem iam non fratrum relatio, sed totius uulgi clamor in altum ascendens, et non solum publica fama, immo ipsa Rei euidentia nostro culmini declarasset, cum ex debito regalis celsitudinis omnium quidem ecclesiarum ad nos pertineat sollicitudo, specialiter autem ex commisso diui patris nostri sepe dicte domus cura, cuius fratres proprii sangvinis sunt prodigi pro ampliacione ac conseruatione fidei orthodoxe de prudentum et iurisperitorum consilio dilapidatorem antedictum, qui die Sibi et fratribus a nobis prefixo tamquam de iure suo diffidens, nec comparuit, nec responsalem mittere curauit, nec quidquam de iure suo, si quod habuit, docuit, sicut facturum se coram nobis expressissime obligauit, cum predicti fratres ipso die de iure suo tam per priuilegium Serenissimi patris nostri, quam per uiuos testes plenissime nos instruxerint, et aperte ab amministratione ipsius ecclesie, quam excessibus suis demeruit, duximus amouendum, cum Priuilegium teneatur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate. Cum igitur fratres antedicti patri nostro et Nobis suis exigentibus meritis dilecti pariter et accepti possessionem ecclesie in Ellingen, quam in nostram, ut prediximus, defensionem suscepimus, ne inique machinationis studio deperiret, humiliter repeterent et deuote, Nos de consilio venerabilis Episcopi Wormatiensis, dilecti ac familiaris Principis nostri, necnon dilecti consangvinei et Principis nostri Heinrici Lantgrauii Thuringie, Comitis Palatini Saxonie quem Augustus pater noster procuratorem Nobis et Imperio deputauit per Germaniam, necnon de consilio G. de Hohenlohe.

C. de Cruthein. C. Pincerne de Wintersteten, et C. de Smidenuelt, consiliariorum et fidelium nostrorum et quorundam uirorum jurisperitorum videlicet Magistri Th. Herbipolensis Canonici, Magistri Jo. de Durlo, Magistri E. Babenbergensis Canonici, eisdem fratribus ecclesiam memoratam cum pleno et integro proprietatis et possessionis iure restituimus, et sicut exigente iusticia debuimus, duximus assignandam, paterna et nostra auctoritate mandantes, et districte ac firmiter sub optentu ipsius et nostre gratie precipientes, ne quis eosdem fratres in possessionibus et iuribus ipsius ecclesie molestare quocunque modo audeat uel turbare. Sciturus omnibus, quod qui hoc presumpserit paterne a (ac) nostre maiestatis indignationem se incurrisse pena docente sentiet cum effectu. Ne igitur super premissis ulla questio uel ambiguitas in posterum oriatur presentem paginam super hiis conscriptam inpressione ac munimine sigilli nostre celsitudinis iussimus roborari.

Actum Anno Gratie Millesimo Ducentesimo Quadragesimo secundo.

Datum Rotenburc Primo Madij (Q)vintedecime Indictionis.

a) Dupplex adest originale instrumentum.

Primo sigillum integrum et bene expressum appendet ex filis sericis flavi ac rubri coloris.

In altero dependet ex segmento membranaceo, sed fractum est, cuius fragmentum, quod superest, potissimam imaginis ac inscriptionis partem exhibet. Notandae autem variantes lectiones in altero instrumento absque notabili sensus perturbatione.

b) Indictio respondet anno Chr. notato 1242.

c) Editum in deductione Theutonicorum dicta: Brandenb. Usurpationsgesch. im Anhang. Urkunde 105.

DCCLXX.

Anno 1242. Mense Maio. Capue.

Fridericus II. imperator, sororibus ordinis sancti Augustini apud Wizenburch aream, ad Rudigershuobe pertinentem, donat.

Fr(idericus) dei gratia Romanorum Imperator semper augustus Jerusalem et Sicilie Rex. Imperialis pietas circa beneficia pauperum, promptam merito se concedit, ex quorum exhibitione, et temporalis dei gratia, et salus prouenit sempiterna. Hac siquidem consideratione ducti ad deuotam supplicationem sororum ordinis sancti Augustini aput (apud) wizenburch fidelium nostrarum, aream quandam pertinentem Rudigershvobe, eisdem duximus conferendam pro ipsarum mansione perpetuo possidendam. Imperiali auctoritate districte precipiendo mandantes quatinus nullus sit, qui ipsas sorores, in prefata area contra presentis concessionis nostre paginam, impedire uel molestare presumat. Quod qui presumpserit, indignationem nostri culminis se nouerit incursurum. Ad hujus igitur nostre collationis futuram memoriam et stabilem firmitatem presens scriptum fieri et maiestatis nostre sigillo iussimus communiri.

Datum Capue anno dominice incarnationis Millesimo ducentesimo, Quadragesimo secundo. Mense Madio. Quintedecime Indictionis. —

a) Sigillum, quod appendebat, periit; remansere autem fila serica rubri et flavi coloris, membranae inferius complicatae innexa.

b) Indictio respondet anno Chr. indicato.

c) Editum in Schütz corp. hist. Brandenburg. sylloge 77. num. 45. Ex archivo monasterii Wilzburg.

DCCLXXI.

Anno 1242. Mense Junio. in Castris prope Avezanum in Celano.

Fridericus II. imperator, ex sententia principum, in favorem Henrici Babenbergensis electi, praecipit Ramungo de Kamerstein et Butullario de Nuoremberc, ut omnes infeudationes, alienationes, donationes, venditiones, obligationes, distractiones et subtractiones, per Bopponem, olim electum Babenbergensem, nunc autem eiusdem inimicum, in damnum ecclesiae a tempore transgressionis eius mense Octobri 1239 factas, revocent, cum ipso feudo quondam comitis de Bogen, quod a filio suo Conrado rege, post transgressionem eius dicitur suscepisse.

FR. (idericus) dei gratia Romanorum Imperator. semper Augustus, Jerusalem, et Sicilie Rex. Tenore presentium notum fieri uolumus vniuersis. quod si eccesiarum (ecclesiarum) iura teneamur uniuersaliter defensare, ob auctoris reuerenciam et honorem, cuius est corpus ecclesia, et unica sponsa sua. ad eas tamen Imperii nostri speciales ecclesias, que principatibus Imperii sunt annexe, in suis redintegrandas iuribus et penitus reformandas, speciali prerogatiua Sollicitudinis et diligencie, tenemur adesse. presertim cum sint compago ipsius corporis, et nostri Imperij firmamentum. Attendentes igitur qualiter Boppo dictus quondam Babenberiensis (Babenbergensis) electus, recepta per dilectum filium nostrum, Conradum illustrem Romanorum in Regem electum semper Augustum, et Regni Jerosolimitani heredem, auctoritate nostra inuestitura regalium eiusdem ecclesie, obligauerit se nobis et Imperio, quod contra nostram et Imperij honorem non procederet nec per inimicos nostros transitum faceret, facta quoque sibi super hoc inhibitione per nostras litteras speciali, contra obligatio-

nem suam, et inhibitionem nostram, uenire presumpserit, per inimicos nostros transitum faciendo. et cum eis uerbo et opere, contra nostram comunicauerit dignitatem, ut per obligationem nobis et Imperio factam per eum, ipso ex transgressione commissa, in penam regalium ecclesie incidente, regalia ipsa sint ad nos et Imperium racionabiliter deuoluta, quia post transgressionis crimen, tamquam de rebus ecclesie non curando, multa de feudis et bonis ecclesie infeudauit. alienauit. donauit. uendidit. obligauit. distraxit. pariter et subtraxit. in preiudicium et dampnum ipsius ecclesie ac inestimabilem lesionem. omnes infeudaciones. alienaciones. donaciones. vendiciones. obligaciones. distractiones. et subtractiones per eum factas, a tempore transgressionis. sue ab anno uidelicet dominice Incarnationis. Millesimo ducentessimo. tricesimo. nono Mense Octubris (Octobris), tercie decime Indictionis. dictante sentencia procerum, et ministerialium, nobiscum in publica curia residencium, quando Henricus dicte Babenberiensis (Babenbergensis) ecclesie electus, dilectus princeps noster, erat a nobis iuxta morem regalia recepturus, super reuocatione ipsorum bonorum prouisionem nostram et publicam sentenciam requirendo. sentencialiter duximus reuocandas predictas omnes pronunciantes irritas et inanes. et ecce quod Ramungo de Kamerstein. et butullario de Nuorenbero, fidelibus nostris, plenam concessimus potestatem. predicta omnia que infeudata. alienata. obligata. donata. vendita. districta et subtracta, a tempore transgressionis inuenerint, auctoritate nostri culminis, in eiusdem. H. electi, et ecclesie sue dominium debeant reuocare. Instrumentis, et rescriptis, exinde confectis, si quando comparuerint, nullatenus ualituris. que nullius decernimus esse momenti. vt autem que in publicum edicimus, obseruanda seruemus. et a nobis incipiat nostrorum obseruancia mandatorum, cum nichil gloriosius censeamus, quam subesse legibus, quas dictamus. feudum quondam comitis de Bogen, ad ecclesiam ipsam spectans, quod per eundem quondam electum, post transgressionem suam, a dicto Rege. C. filio nostro, dicitur fuisse susceptum. eidem H. electo. in suorum recepcione regalium duximus resignandum. indignum reputantes, à transgressore tenere, quod in alijs duximus irritandum. Ad cuius

ius rei memoriam. presens scriptum fieri, et Maiestatis nostre sigillo, iussimus communirj.

Datum in Castris. prope Auezanum in celano. Anno dominice Incarnationis. Millesimo. ducentesimo. Quadragesimo secundo. Mense Junij. Quinte decime Indictionis.

a) Sigillum, ex omni fere parte illaesum et bene expressum, appendet ex filis sericis rubri coloris.

b) Indictio ad finem instrumenti occurrens respondet anno indicato. Altera tamen indictio, in medio instrumenti ad mensem Octobr. anni 1239 memorata, caesarea est, Friderico II. imp. plerumque usitata.

c) Editum in Deductione Bamberg. super Fürth, Cod. probat. num. 65. a. et in Ussermanni Episcopatus Bamberg. Cod. probat. 153. num. 174.

DCCLXXII.

Anno 1242. Mense Junio. in castris prope Avezanum in Celano.

Fridericus II. imperator Ramungum de Kamerstein et Butullarium de Nuorenberc constituit procuratores, qui in dominium Henrici Babenbergensis electi omnia revocent, quae olim a Boppone quondam electo Babenbergensi, a mense octobri 1239, in laesionem eiusdem ecclesiae, infeudata, alienata, vendita, obligata, distracta et subtracta fuerant, inclusis etiam bonis comitis quondam de Bogen a rege Conrado filio suo per dictum Bopponem ex eodem tempore susceptis.

Fr(idericus) dei gratia Romanorum Imperator. semper Augustus. Jerusalem et Sicilie Rex. vniuersis presentes litteras inspecturis

fidelibus suis gratiam Suam. et omne bonum. Notum sit vniuersitati uestre, quod nos Ramungum de Kamerstein. et butullarium de Nuorenberc. fideles nostros constituimus procuratores ad reuocandum in potestatem et dominium Henrici venerabilis Babenberiensis (Babenbergensis) electi. dilecti principis nostri. et ecclesie ejusdem omnia que per Bopponem dictum quondam Babenberiensem (Babenbergensem) electum a tempore transgressionis sue. ab anno videlicet dominice Incarnationis Millesimo ducentesimo tricesimo nono. mense octubris. (octobris) terciedecime Indictionis. infeudata. alienata. uendita. obligata. distracta. et subtracta. in eiusdem ecclesie preiudicium et inestimabilem lesionem. sicut in scripta lata Sentencia. quam deferunt. plenius continetur. Quare mandamus et precipimus fidelitati uestre. quatenus ad requisicionem ipsorum procuratorum. ea que a predicto B(oppone) quondam electo a supradicto tempore uobis concessa noscuntur. in potestatem et dominium dicti H(enrici) electi et ecclesie resignetis. cum et nos ea que concessa fuerunt de bonis quondam comitis de Bogen ad ecclesiam ipsam spectantibus. que per dictum B(opponem) quondam electum post transgressionem suam a dilecto filio nostro Rege Cunrrado dicitur fuisse suscepta. resignauerimus in ejusdem H(enrici) electi potestatem. gloriosum reputantes legi edite subiacere. nolentes indigne tenere que collata erant per temerarium transgressorem. Ad cuius rei memoriam presens scriptum fieri. et Maiestatis nostre sigillo iussimus communiri.

Datum in Castris prope Auezanum in celano. anno dominice Incarnationis Millesimo ducentesimo Quadragesimo Secundo. Mense Junii. Quintedecime Indictionis.

a) Sigillum, ex omni fere parte illaesum, et bene expressum appendet ex segmento membranaceo.

b) Indictio ad finem instrumenti apposita respondet anno eius indicato. Altera autem indictio, in medio contextus ad mensem Octobr. anni 1239. memorata, caesarea est, saepissime sub imperatore Friderico II. occurrens.

c) Editum in Deductione Bamberg. super Fürth Cod. probat. num. 65. b.

DCCLXXIII.

Anno 1243. 24. Novembr. apud Nurinberc.

Conradus IV. in regem electus, testatur, quod Heinricus Babinbergensis electus, villam in Vrbach, a Marquardo Buthiglario de Nurinberc, fideli suo, cui per Bopponem quondam electum pro marcis ducentis fuerat obligata, pro centum libris denariorum Nurinbergensium redemerit.

Conr(adus) diui Augusti Imperatoris Fr(iderici) filius dei gratia Romanorum in Regem Electus, semper Augustus, et Heres Regni Jerusalem, vniuersis Imperii fidelibus presentes litteras inspecturis, gratiam suam et omne bonum. Constitutus coram nobis Marquardus Buthiglarius de Nurinberc fidelis noster, publice professus fuit, quod venerabilis Heinricus Babinbergensis Electus, dilectus Princeps noster redemerit ab eo villam vrbach, pro Centum libris denariorum Nurinbergensium, que sibi a Boppone quondam Electo, pro marcis ducentis fuerat obligata. Et siquod etiam in posterum immemor forsan professionis facte, Idem M(arquardus) ostenderet instrumentum, inefficax esset omnimodis et inane. Ne uero in posterum super premissis, aliqua contrarietas ualeat suboriri, presentem cedulam sigillo nostri culminis et predicti Buthiglarii sigillo fecimus communiri. Actum apud Nurinberc. Anno domni M°.CC°.XLIII. XXIIII. Nouembr. Indictionis secunde.

a) Duo sigilla integra et optime expressa dependent ex segmentis duobus membranaceis:

Imum. Regis Conradi (IV.);

IIdum. Marquardi Butiglarii de Nuerenberch.

b) Indictio dicta caesarea, respondet anno indicato.

c) Editum à Schultes in den hist. Schriften II. 370. num. 44.

DCCLXXIV.

Anno 1245. potius, quam 1244. 20. Februar. apud Nuerenberch.

Conradus IV. rex fratribus minoribus in Nuerenberch Cunradum de Rothe, civem eiusdem urbis, procuratorem constituit, quem ab omni exactione liberat, quamdiu in servitio eorundem fratrum existit.

Conradus. Diui Augusti Imperatoris Fr(iderici) filius. dei gratia. Romanorum in Regem Electus. Semper Augustus et Heres Regni Jerusalem. Butiglario. Sculteto. et vniuersis Ciuibus in Nuerenberc fidelibus suis. gratiam suam et omne bonum. Dum iustis pauperum. Christi desideriis fauorabiliter inclinamur. Et proprie saluti consulimus. et iuxta tradite nobis a deo potestatis officium, alios ad Karitatis opera prouocamus. Cum itaque fratres Minores propter Christum pauperem voluntariam elegerint paupertatem. Nos ad eorum inopiam tam in Edificiis quam in aliis eorum usibus necessariis subleuandam. Ad sue peticionis instantiam, et vestrum consensum. Cunradum de Rothe. Ciuem In Nuerenberc virum utique deum pre oculis habentem et honestum. Predictis fratribus in Nuerenberch degentibus, procuratorem ad omnia eorum negocia iuxta quod necessitas et utilitas exegerit promouenda. de plenitudine nostri Consilii videlicet Godefridi de Hoenlog. Craftonis de Boxperch. Conradi de Smidelnelt. Et aliorum nostrorum familiarium duximus statuendum. Ita quod idem. C (unradus) quem propter fratrum negotia suas opor-

tet frequenter utilitates obmittere. Ab omni exactione et precaria liber sit penitus et inmunis. Quam exactionem siue precariam, ipsi pro anime nostre remedio duximus remittendam. Vt fratrum negotiis uacet diligentius, et intendat. Saluo tamen eo quod per libertatem huiusmodi eidem. C. (Cunrado) audacia delinquendi non prestetur, cum peccata nocentum esse non debeant inpunita. Nulli ergo omnino hominum Liceat hanc paginam nostre concessionis, seu ordinationis infringere. vel ei ausu temerario contraire. Nam quicumque contra hanc ordinationem siue remissionem nostram sepedictum. C. (Cunradum) in exactione aliqua uel precaria, seu alia quacumque uexatione, quamdiu in seruitio fratrum existit. molestare presumpserit. Indignationem nostram se sentiet grauiter incurrisse. Datum apud Nuerenberch. Anno domini. M^{o}. CC^{o}.XLIIII°. XX°. die Februarii. Tercie Indictionis.

a) Sigillum illaesum et bene expressum appendet ex filis sericis viridis et rubri coloris.

b) Indictio respondet anno Chr. 1245, cui consentit annus antiquus more Romanorum 25. Martii inceptus, quem Fridericus II. aliquotius secutus est v. diploma eius 1244, mens. Febr.

c) Ineditum, paucis autem verbis memoratum apud Ussermann in Episcopat. Bamberg. 430.

DCCLXXV.

Anno 1245. Mense Maio. Alifiae.

Fridericus II. imperator, Sifrido de Vrowemberch, fideli suo et eiusdem haeredibus, auctoritatem tractandi causas super proprietatibus, haereditatibus ac possessionibus, in comitatu de Hage, in quo quondam Gurroni successit, nec non definitivas sententias super latronibus et furibus proferendi concedit.

Fridericus dei gratia Romanorum Imperator Semper Augustus Jerusalem et Sicilie Rex. Per presens scriptum notum fieri uolumus, vniuersis Imperii fidelibus tam presentibus quam futuris, quod nos attendentes fidem puram et deuotionem inmensam, quam Sifridus de vrowemberch fidelis noster ad Excellenciam nostram gerit, m'emo)res quoque Seruitiorum eius que culmini nostro dudum exhibuit et in antea poterit exhibere, auctoritatem sibi et heredibus suis de gratia nostra concessimus tractandi coram eo causas. que Super proprietatibus, hereditatibus, ac possessionibus in comitatu de Hage, in quo quondam Gurroni, fideli nostro legitime Successit, orte fuerint, ac diffinitiuas per eum Super causis ipsis Sententias proferendi. de latronibus quoque et furibus, qui in eodem comitatu, in maleficiis deprehensi fuerint, iudicandi. Ad cuius rei futuram memoriam et Stabilem firmitatem presens Scriptum fieri, et Maiestatis nostre Sigillo iussimus communiri.

Dat. Alifie, anno dominice incarnationis millesimo ducentesimo (ducentesimo) quadragesimo quinto, mense Madii, quarte Indictionis.

a) Sigillum, illaesum quidem, sed minus bene expressum, appendet ex filis sericis rubri coloris.

b) Ad finem contextus in latere sinistro membranae conspicitur quoddam Monogramma diversa manu, alioque atramento scriptum.

c) Indictio erronea notata est loco currentis tertiae.

d) Editum in Hundii Stammbuch II. 72. ex Archivo Hagae invento, et novissime a B. de Hormayr in d. Wiener Jahrb. XL. Bd. 152.

e) Parva lacuna loci exesi facile suppleta est ex contextu, et praedicto editore Hundio.

DCCLXXVI.

Anno 1246. 27. Martii. Schafusae.

Conradus IV. in regem electus, sacerdotes et clericos omnes, qui in celebratione divinorum civibus Ratisponensibus assistere voluerint, sub speciali protectione sua et imperii recipiens, promittit illis beneficia ecclesiastica et plenam gratiam papae et ecclesiae, quando inter patrem suum et papam tractatum pacis fieri contigerit.

Conr(adus) diuj augustj Imperatoris Fr(iderici) filius, dej gratia Romanorum in Regem Electus, Semper augustus et Heres Regni Jerusalem. Per presens scriptum notum facimus uniuersis Imperii fidelibus presentes literas inspecturis. quod nos Sacerdotes et clericos omnes, qui pro reuerentia Imperatorie maiestatis, nostra et Imperii assistere uolunt fideliter et deuote in celebratione diuinorum officiorum ciuibus et fidelibus nostris Ratisponensibus, recepimus sub protectionis et defensionis presidio nostro et Imperii speciali. promittentes eis suo loco et tempore tam in beneficiis ecclesiasticis quam in largitione munerum et Regie prouisionis iuxta meritum uniuscuiusque liberaliter prouidere. De ha-

bundantiori quoque gratia nostra volumus predictos sacerdotes et clericos, quandocunque in posterum tractatus pacis inter magnificum Cesarem dominum patrem nostrum, Nos et papam haberi contingerit (contigerit) eiusdem tractatus pacis participes esse. ut in honore dignitatis officiorum et beneficiorum cum plenitudine gratie papalis et ecclesiastice debeant reconciliarj. Ad cuius rei memoriam presentes litteras fieri fecimus sigillo nostro munitas. Datum Schafuse xxvij. Marcij quarte Indictionis.

a) Sigillum optime expressum, in utraque tamen ora, dextra ac sinistra, nonnihil laesum, appendet ex segmento membranaceo.

b) Annus Chr. non expressus ex indictione quarta facile agnoscitur.

c) Editum in Ried Cod. diplom. Ratisb. I. 409. num. 424. ex originali; memoratum etiam et extractum a Gemeiner Regensb. Chronik I. 353.

d) Desumtum ex archivo civitatis Ratisbon.

DCCLXXVII.

Anno 1246. 23. Maii. apud Hochheim.

Heinricus VIII., vulgo Raspo, rex, secunda die suae electionis, ex consensu trium principum ecclesiasticorum et apostolicae sedis legati, Hermanno Herbipolensi episcopo et ipsius successoribus confirmans omnia iura, iurisdictiones et bona, ad ecclesiam eius pertinentia, promittit, quod nullam faciet munitionem in praeiudicium ecclesiae, nec permittet fieri in posterum ab aliquo:

H.(einricus) dei gratia Romanorum Rex et semper Augustus. vniuersis Imperij fidelibus gratiam suam et omne bonum. Insinuatione

nuatione presentium ad uestram noticiam transmittimus, quod cum venerabilis princeps noster. Hermannus Herbipolensis Episcopus proponeret. quod ante tempus promotionis nostre ipse et antecessores sui per eos qui regebant imperium essent per multa tempora contra omnem iusticiam perturbati in juribus et in bonis pluribus Ecclesie herbipolensis, ac in munitionibus que facte fuerant in preiuditium ecclesie sue, nos, qui fideles imperij debemus et intendimus mente pura, fauorabiliter promouere, presenti littera protestamur. quod in omnibus juribus et jurisdictionibus ad ipsum spectantibus et in bonis super quibus impedimentum hactenus habuit. propter fidei sue deuotionem, ipsum et Ecclesiam suam nullo umquam tempore impediemus uel impediri ullatenus sustinebimus. immo si ipse aut successores sui nostram in aliquo defensionem requirerent, eos et Ecclesiam herbipolensem totis viribus defendemus. Nullam etiam munitionem faciemus in preiudicium ecclesię herbipolensis nec fieri permittemus ab aliquo, in locis in quibus ei et ecclesie sue hactenus fiebat preiudicium, seu in locis aliis que de nouo in jurisdictione sua possent forsitan inueniri. Vt itaque hec ipsi episcopo et suis successoribus conseruentur illesa, et perpetuum robur obtineant firmitatis. ex coniuentia dilectorum principum nostrorum. Sifridi Moguntini Archiepiscopi. Cuonradi Coloniensis archiepiscopi. et Heinrici Spirensis Electi. ac domini Philippi apostolice sedis legati. presentem paginam super eo conscriptam typario nostre maiestatis iussimus insigniri. Testes. Heinricus et Guntherus de Swarzburch fratres. Ernestus de Glichen. Emecho de liningen. Heinricus et Hermannus fratres de Hennenberch. Bertholdus de zigenhagen. Comites. Burchardus marscalchus de Quernfurthe. Hermannus de lobdeburch Godefridus et Gerardus de Eppenstein. Burchardus de Nuwenburch. Manegoldus de Wilperch. Manegoldus et Marchwardus filij sui. Albertus de Trinthperch. Albertus de Sterenberch et alij quam plures. Actum in castris aput (apud) hocheim. Anno domini. M^{o}. cc^{o}. xl^{o} Sexto. x. Kalendas Junij. Indictione. iiij^{a}. Electionis nostre die Secunda. Datum per manus Burchardi de Zigenhagen. prepositi fritslariensis. vice

archicancellarij domini Sifridi archiepiscopi Moguntini Archicancellarij per Germaniam.

a) Bulla aurea appendet illaesa ex filis sericis rubri coloris.

b) Notae chronologicae i. e. indictio et dies electionis Heinrici Rasponis inter se et cum historia huius regis concordant.

c) Ineditum quidem; extractum tamen germanice a Friesio ap. Ludewig Geschsch. v. Wirzb. p. 564. et latine a Grebner in Tom. II. historiae Francon. p. 1084.

DCCLXXVIII.

Anno 1246. Ad finem mensis Septembris. Apud Augustam.

Conradus IV., in regem electus, collationem, per Ottonem Comitem Palatinum Reni, ducem Bawariae, socerum suum, monasterio in Wezilsprunne super ecclesia Phetin factam, ratam habet.

a) Sigilli fracti parvum fragmentum superest, exhibens caput, pectus et utramque manum regis, cum initio ac fine inscriptionis circa imaginem eiusdem, quod appendet ex filis sericis rubri coloris.

b) Indictio, dicta caesarea, a 24. Sept. incipiens, convenit anno Ch. indicato, simulque tempus dati instrumenti ad finem eiusdem mensis referendum esse persuadet.

c) Editum ap. Leutner Histor. Wessofontana 268. et Mon. Boic. VII. 399. num. 25.

d) Locus indicatus Phetin, alia manu diversoque atramento, spatio raso inscriptus conspicitur. Inscriptio libri copialis a Steph. Leo-

polder a. 1521. conscripti haec notat: privilegium donationis ecclesiae in Phetine, alias Landsperg.

DCCLXXIX.

Anno 1246. 15. Decembr. in Castris apud Forcheim.

Heinricus VIII., vulgo Raspo, rex, Heinrico, Babinbergensi episcopo, bona ecclesiae in Muchil et in Schidingen restituit, promittens, quod nunquam ipsum de caetero in eisdem molestabit, sed potius pro posse tuebitur, ita tamen, ut etiam regi de bonis secundum justitiam satisfiat, super quibus episcopum et ecclesiam impetit.

Henricus dei gratia Romanorum Rex, Semper Augustus. vniuersis presentes litteras inspecturis gratiam suam et omne bonum. Scripti presentis indicio fidelitati uestre duximus intimandum, quod nos considerata fidelitate et gratis seruiciis que dilectus princeps noster, Henricus, Babinbergensis Episcopus venerabilis, Imperio deuotus exhibuit, et inantea nobis poterit exibere, bona ecclesie sue In Muchil, et in Schidingen, eidem restituimus cum omni vtilitate, vsu et honore, quo memorata ecclesia eadem bona tenuit ab antiquo. nec ipsum uel ecclesiam suam grauabimus uel molestabimus de cetero in eisdem, Immo pocius ipsum tanquam honorabile menbrum (membrum) imperii in suo iure tuebimur et manutenebimus iuxta posse. ita tamen vt nobis de bonis super quibus ipsum et suam inpetimus (impetimus) ecclesiam secundum iusticiam satisfiat. Ad cuius rei euidenciam pleniorem presens scriptum, sigillo nostre maiestatis iussimus communiri. Datum In castris apud Forcheim. anno domini M°.CC°.XLVI°. Quintodecimo die intrantis Decembris. Indictione Quinta.

a) Sigilli fracti unicum superest fragmentum, maximam imaginis partem, cum ultima dimidia inscriptione, exhibens, quod appendet ex segmento membranaceo.

b) Indictio, dicta caesarea, convenit cum anno Ch. indicato.

c) Ineditum.

DCCLXXX.

Anno 1247. 2. Januar. Apud Nurenberg in castris.

Heinricus VIII., vulgo Raspo, rex, propter merita Hermanni episcopi Herbipolensis, relaxat pensionem viginti quinque modiorum tritici, quam homines in Bernheim de bonis ecclesiae Herbipolensis, causa tuitionis regiae, singulis annis sculteti regiis persolvebant, prohibens, ne quis nomine regiae curiae pensionem ipsam ab hominibus dictae villae de caetero exigat.

Heinr(icus) dei gratia Romanorum Rex semper Augustus. Nouerint vniuersi huius pagine Inspectores, quod nos venerabilis Episcopi herbipolensis dilecti principis nostri, obsequiorum, que idem summa cum fidelitate nobis exhibuit, et exhibere poterit, meritis et precibus jnclinati. pensionem vigintj quinque modiorum tritici, quam homines in Bernheim attinentes Ecclesie herbipolensi, de bonis eorum in Bernheim que similiter attinere noscuntur Ecclesie herbipolensi, causa tuitionis Regie curie quondam dare promiserant, et Annis singulis, Scultetis nostris persoluebant, de quo idem princeps asserebat se multis temporibus perturbatum. de maiestatis nostre beneuolencia relaxamus, presentibus jnhibentes, ne aliquis Regie curie nomine pensionem ipsam ab hominibus dicte ville de çetero exigat, aut requirat, In cuius relaxacionis et jnhibicionis nostre testimonjvm presentem paginam

dedimus, sigillo excellencie nostre Regie communitam. datum aput (apud) Nurenberg jn castris Anno domini, M°. cc°. xlvjj. iiij°. Nonas Januarij. Indictione v^ta^. Regni nostri Anno primo.

a) Sigillum, quod appendebat, periit; remansit sola pars superior filorum sericorum rubri et albi coloris, sed disruptorum, membranae inferius complicatae innexa.

b) Indictio et annus regni conveniunt anno Chr. 1247, notato quidem, attamen duplici numero finali l. i. e. prolongata littera scripto, quod correcturam indicare videtur, cum in aliis huius regis diplomatibus, mensibus Januario ac Februario datis, annus 1246. more Romano sive Florentino scriptus legatur.

c) Ineditum.

DCCLXXXI.

Anno 1247 potius quam 1246. Mense Januario. Nuorenberc.

Heinricus VIII., vulgo Raspo, rex, Gothefrido de Sulzburg, fideli suo, propter devota servitia, alterum castrorum Adelenburg vel Heimberc, quod prius regiae paruit ditioni, pro castrensi feudo, nec non XL. marcas in officio Berengawe titulo feudi annuatim concedit, quas ipsi Fridericus iunior, Burcgravius de Nurenberg, assignabit.

Heinricus dei gratia Romanorum Rex semper Augustus, Vniuersis Imperij fidelibus tam presentibus quam futuris, quibus presentes, littere exhibite fuerint, gratiam suam et omne bonum. Recognoscimus et tenore presentium protestamur, quod nos pensata fidelitate et deuotis seruitiis que Gothefridus de Sulzburg fidelis noster nobis et imperio exhibuit et inantea poterit exhi-

bere, Alterum Castrorum Adelenburg vel Heimberc quod prius nostre paruerit ditionj, Castrensi feodo duximus concedendum. Insuper concedentes eidem xl. Ma. (marcas) in officio Berengawe titulo feodj annuatim. quas ipsi fridericus iunior Burcgrauius de Nurenberg assignabit. Ad cuius rej robur et testimonium fecimus presentem paginam Sigilli nostri munimine roborarj. Datum Nuorenberc anno domini. M^{o}. cc^{o}. xlvj^{to}. Mense Januario. Indictione v^{ta}.

a) Sigilli fracti et vix non penitus destructi, restant duo parva fragmenta, pectus dextrum ac sinistrum genu regis exhibentia, quae adhaerent segmento membranaceo.

b) Indictio currens anno Chr. 1247. convenit, cui respondet ipsa Heinrici Rasponis, mense Maio 1246. electi et iam 1247. 17. Februar defuncti, historia. Notarius ergo annum more Romano sive Florentino à 25. Martii computasse credendus est.

c) Editum in Köler histor. com. de Wolfstein codicillo dipl. 10. lit. c.; in Oetters I. Versuch. 299. in Lünig Reichsarch. spicileg. saec. II. Th. totius operis Tom. XXIII. 1555. in Falkenstein cod. dipl. antiq. Nordgav. 44. num. 35.

DCCLXXXII.

Anno 1247 potius quam 1246. 5. Februar. apud Chulingisheim.

Heinricus VIII., vulgo Raspo, rex, Hermanno, Herbipolensi episcopo, propter merita, iudeos Herbipolenses, qui hactenus ad imperium spectabant, pro duobus millibus et trecentis marcis ad vitam ipsius assignat, ita, ut nec a rege, nec ab aliquo eius successorum, vivente episcopo, possint redimi.

Henricus dei gracia Romanorum Rex, Semper Augustus. Omnibus presens scriptum inspecturis notum esse volumus ac publice protestamur, quod fidelitatem et grata seruicia dilecti principis nostri. Hermanni venerabilis Erbipolensis episcopi intuentes, iudeos Erbipolenses qui actinus (hactenus) ad imperium spectare libere noscebantur, sibi et eclesie sue pro duobus milibus (millibus) et trecentis Marcis argenti dandos duximus sub hac forma, quod quamdiu predictus episcopus vixerit ipsos iudeos libere ad usus suos possideat, ita quod nec a nobis nec aliquo nostrorum valeant redimi successorum. Post decessum vero predicti episcopi iudei a nobis uel nostris successoribus, pro duobus milibus et trecentis marcis redimi poterunt memorati. Et ut hec nostra concessio robur firmitatis optineat presens scriptum in testimonium et euidenciam ampliorem, sigilli nostri munimime fecimus roborari. Acta sunt hec apud chulingishem (Zulingisheim) in castris anno domini. M⁰. cc⁰. xlvi⁰. Nonis februarij. Indictionis Quinte.

a) Sigilli, sed fracti, pars inferior appendet ex segmento membranaceo, imaginem regis à pectore usque ad pedes eius cum quibusdam inscriptionis litteris exhibens.

b) Indictio respondet anno Ch. 1247., cui convenit historia huius re-

gis, Heinrici nimirum Rasponis, qui 22. Maii 1246 electus iam 17. Febr. 1247. vivere desiit. Notarius itaque annum Chr. in hoc instrumento more Romano sive Florentino à 25. Martii computasse censendus est.

c) Locus negotii peracti in instrumento altero desuper eodem die dato vocatur Zulingisheim.

d) Ineditum.

DCCLXXXIII.

Anno 1247, potius quam 1246. 5. Februar. apud Zulingishem.

Henricus VIII., vulgo Raspo, rex, Hermannum episcopum Herbipolensem et successores eius securos facit, quod proventus ex iudeis Herbipolensibus, quamdiu pro duobus millibus et trecentis marcis non fuerint redempti, nec in sortem computentur, nec species usurae dici possint.

Henricus dei gratia Romanorum Rex semper Augustus. Presenti tenore publice protestamur ac notum esse volumus vniuersis, quod quicquid dilectus Princeps noster Hermannus venerabilis Erbipolensis Episcopus aut sui successores de iudeis Erbipolensibus medio tempore quo a nobis uel nostris successoribus pro duobus millibus et trecentis Marcis redempti non fuerint, sibi et eclesie sue, ne in sortem quando redimitur conputetur, aut ne species vsure a peruersoribus dici ualeat, sibi suisque successoribus liberaliter dandum duximus et benigne. In cuius rei testimonium presentes litteras sigilli nostri munimine fecimus roborari.

Acta sunt hec apud Zulingishem in castris. Anno domini M°.CC°XLVI°. Non. Febr. Indictionis Quinte.

a)

a) Sigilli fracti parvum fragmentum ex fragmento membranaceo appendet, caput solum et pectus regis exhibens.

b) Indictio notata respondet anno Ch. 1247, cui convenit ipsa regis Heinrici Rasponis historia, qui mense Maio 1246. electus iam 17. Febr. 1247. vivere desiit. Notarius ergo in hoc instrumento annum Chr. more Romano sive Florentino à 25. Martii computasse credendus est.

c) Ineditum.

DCCLXXXIV.

Anno 1248. Mense Junio. in castris in depopulatione Parmensi.

Fridericus II. imperator Ottoni comiti Palatino Reni, duci Bawariae et haeredibus eius masculis, pro fidelitate hactenus exhibita, in odium perfidiae Ottonis ducis Meraniae, proditoris sui, adhaerendo rebellibus imperii, comitatus de Nuemburch et Scherdingen in feudum confert.

Fridericus dei gratia Romanorum Imperator Semper Augustus Jerusalem et Sicilie Rex. Tunc Imperialis Excellencie firmissimo robore firmatur Imperium, tunc decus extollitur Cesaree Maiestatis, cum Infidelibus pro perfidia penam digne retribuit, et pro fide fidelibus premia liberaliter elargitur. Amorque uirtutis tunc crescit in bonis, et pene fragor in malis acuitur, cum Iniustorum diuitijs, ditantur et induuntur innocentes quodammodo spolijs dampnatorum. Hac igitur consideratione permoniti, qui Romani frena Imperij moderamur, attendentes quoque puram fidem et deuotionem sinceram quam Otto Comes. palatinus Reni et Dux Bawarie dilectus Princeps noster ad Excellentiam nostram gerit, nec-

non et grata ualde ac fidelia seruitia, que Culminj nostro incessanter exhibet, et exhibere poterit inantea gratiora, Considerantes etiam manisfestam perfidiam quam Otto Dux Meranie proditor noster, adherendo rebellibus nostris, contra nos et Imperium proditorie conmisit, Comitatus de Nuemburch, et Scherdingen, quos idem Dux Meranie a nobis et Imperio tenuit, prefato Ottonj Comiti Palatino Reni, et Duci Bawarie, et heredibus suis masculis, cum omnibus Juribus et pertinentijs suis, de gratia nostra duximus in perpetuum conferendos. ut seruire proinde nobis et Imperio teneantur. Ad hujus autem concessionis nostre memoriam et stabilem firmitatem, presens Scriptum fieri, et Maiestatis nostre Sigillo iussimus conmuniri.

Datum in Castris in depopulatione Parmensi, per manus Magistri Petri de vinea Imperialis aule prothonotarij, et Regni Sicilie Logothete. Anno dominice Incarnationis, Millesimo, Ducentesimo, Quadragesimo Octauo, Mense Junij, VIe. Indictionis.

a) Sigillum, quod appendebat, periit, remanentibus filis sericis purpurei et flavi coloris.

b) Indictio respondet anno Chr. indicato.

c) Ineditum hucusque, saltem ex architypo; nam versionem solummodo Germanicam exhibuit Aettenkhofer in der k. Gesch. d. H. v. Bayern 164. num. 7.

d) Desumptum ex archivo domus regiae Bavar., illucque redditum.

DCCLXXXV.

Anno 1250. mense Martio, Augustae.

Conradus IV. monasterio in Bollingen (Pollingen) usum nemoris Aicholz prope Mozmvl concedit.

a) Sigilli appensi, quod periit, sola remansit pars quaedam segmenti membranacei chartae inferius complicatae innexa.

b) Indictio respondet anno Chr. indicato.

c) Editum in Mon. Boic. X. 51. n. 15. ubi sequentia emendentur; linea 24. sive 6. ab infra leg. Aicholz, Mozmvl.

DCCLXXXVI.

Anno 1250. Mense Majo. Fogiae.

Fridericus II. imperator, ad supplicationem Ludowici, primogeniti ducis Ottonis Bawariae, sententiam fert, ut ad observationem fideiussionum, cautionum ac securitatum, civibus Wormatiensibus, metu personae suae, praestitarum, nullatenus teneatur.

Fridericus dej gratia Romanorum Imperator semper Augustus Jerusalem et Sicilie Rex. Per presens Scriptum notum facimus vniuersis Imperij fidelibus, quod Ludowicus primogenitus Ducis Bawarie, dilecti Principis nostri Celsitudinj nostre supplicauit, attente, quod cum Ciues Wormatienses, in ipsa Ciuitate contra eum temere insurgentes, multas Sibi et familie sue preteromne meritum suum Iniurias infligerent, metuque persone sue cogeretur ipsis, fideiussiones, cautiones, ac securitates prestare! quod

suas in eos non ulcisceretur iniurias! ipsum a fideiussionibus, cautionibus, ac securitatibus predictis, quas non sponte set (sed) cohactus prestitit, prout Justitia exigeret absoluere dignaremur. Nos igitur supplicationibus suis que Justitiam continebant, nequeuntes ullatenus refragari, ipsum a fideiussionibus, cautionibus et securitatibus, quas predictis Ciuibus metu persone sue prestitit, sententialiter duximus absoluendum! ut ad obseruationem earum nullatenus amodo teneatur. Ad hujus igitur absolutionis nostre memoriam et stabilem firmitatem, presens Scriptum fieri, et Maiestatis nostre sigillo iussimus communiri.

Datum Fogie Anno dominice Incarnationis Millesimo! Ducentesimo! Quinquagesimo. Mense Madij. Octaue Indictionis.

a) Sigillum, in ora dextra, nec non in medio areae circa latus sinistrum imaginis, nonnihil laesum, appendet ex filis sericis rubri et flavi coloris.

b) Indictio respondet anno Chr. indicato.

c) Ineditum.

d) Desumtum ex archivo domus regiae Bavaricae, inde huc transmissum, illucque redditum.

DCCLXXXVII.

Anno 1250. 1. Julii. in castris apud Bopardiam.

Willehelmus rex, qui Bertholdum Pataviensem electum de regalibus Pataviensis principatus investivit, sententias generales principum, in favorem eius latas, promulgat: ut omnia officia ipsius de iure vacantia pro eius beneplacito possit instituere, exceptis quatuor principalibus officiis et aliis haereditario iure possessis; quod alienationes, factae a praedecessore eius, iam deposito Rudegero, irritae essent, et quod possessiones ecclesiae, praeter ordinem iuris ac violenter distractas, possit et debeat revocare.

Willehelmus dei gratia Romanorum Rex et semper augustus. vniuersis Imperii fidelibus hanc litteram inspecturis. Gratiam suam et omne bonum. Postquam dilectum Principem nostrum. B. Patauiensem Electum de Regalibus ipsius Principatus inuestiuimus auctoritate regia ut tenemur, requiri coram nobis in sententia generali prout iuris est et consuetudinis postulauit si omnia officia sua exceptis quatuor principalibus officiis de iure uacarent et forent pro suo beneplacito instituenda. dummodo per homines Ecclesie sue eadem officia procuraret. quod utique per sententiam principum et Magnatum Imperii adiudicatum ei exstitit. et ab omnibus approbatum nisi forsan ex antiquo iure hereditario homines Ecclesie aliqua officia possedissent. Ad hec petiuit requiri in sententia generali. si predecessor suus qui multos iam per annos in excommunicatione sorduit a tempore confirmationis sue. quam a domino papa sanctissimo patre nostro ac eius Legato domino P. Albanensi Episcopo canonice est adeptus, aliquas possessiones Ecclesie uendere. obligare. aut alienare potuerit in Ecclesie detrimentum ac ipsius Electi preiudicium et grauamen. et sententia-

tum fuit a principibus. quod nullo modo huiusmodi alienationes nec Ecclesie nec Electo dampnum aut preiudicium generarent. Item adiudicatum ei fuit per sententiam Principum et Magnatum. quod possessiones Ecclesie sue preter iuris ordinem et uiolenter distractas posset et deberet licite reuocare. Ad harum itaque sententiarum memoriam euidentem ac robur inposterum ualiturum presentes litteras conscribi et Sigillo nostro iussimus communiri. Actum in Castris apud Bopardiam. Anno domini M° CC° quinquagesimo. Kal. Julii Indictione VIII.

a) Pars quaedam sigilli fracti appendet ex segmento membranaceo, nonnisi utrumque genu regis sedentis exhibens.

b) Notae chronologicae inter se conveniunt.

c) Ineditum, extractum autem ab Aventino in excerptis Passav. apud Oefele I. 716. a.

d) Memorata in hoc diplomate confirmatio Bertholdi Pataviensis episcopi, facta per Petrum Albanensem episcopum, apostolica sedis legatum, data est Leodii XVI. Kal. Julii 1250, et extat authentica sive in originali.

DCCLXXXVIII.

Anno 1251. Mense Januario, ante 20. eiusdem mensis. apud Ratisponam.

Conradus IV., in regem electus, nefandum consilium homicidii, per Albertum Ratisponensem episcopum et Conradum de Hohinuels, in diversorio apud monasterium Sancti Emmerammi in Ratispona, contra suam personam initum, misericorditer quidem remittit, exceptis Vlrico abbate et reliquis conspirationis participibus, et monasterium ipsum cum personis et bonis in specialem protectionem suam recipit, his tamen adjectis conditionibus: ut domus illa funditus destruatur; ut monachi teneantur novam suis sumtibus capellam in honorem beatae virginis Marie et beati Nicolai exstruere et dotare; ut omnes feudationes et donationes rerum monasterii; cuicunque occasione illa per regem factae, irritae sint; ut omnes proventus monasterii, tempore pacis turbatae durante, non nisi per rectorem specialem, de mandato et voluntate regis constitutum, administrentur.

Conradus diuj Augustj Imperatoris Fr(iderici) filius, dej gratia Romanorum in regem Electus, Semper Augustus et Heres Regnj Jerusalem, Regale fastigium tociens leditur, quociens in defectu clementie repperitur, Et quanto benignius conpassionibus pietatis inmergitur, tanto gloriosius exaltatur. Clementer igitur lacrimis et deuotis supplicationibus quorumdam monachorum monasterij Sancti Emmerammj in Ratispona in cuius more progenitorum nostrorum Hospitatj hospicio, nefandum consilium et detestabile homicidium persone nostre, per Albertum qui se dicit Ratisponen-

sem Episcopum et Conradum de Hohinuels furtiuum et nocturnum aggressorem ad excogitatam necem nostri corporis extitit procuratum, misericorditer inclinatj, misericordiam pocius, quam iudicium de personis et rebus eiusdem ecclesie, pro dej reuerentia, qui non minus misericorditer quam miraculose in eodem loco tuerj uoluit et saluare personam nostram ab insidiis et insultibus eorumdem inimicorum nostrorum, sequi uolentes, Ipsum monasterium cum personis religiosis domino ibidem famulantibus et omnibus bonis eius, exceptis Vlrico Abbate et illis personis que supplicij et interitus nostrj coniuratj participes, et conspiratores extiterant, sub nostra et imperij protectione ac defensione recepimus specialj. Statuentes exnunc et firmiter inhibentes perpetua inhibicione, quatenus nullus sit qui propter predictam noxam in detrimentum persone nostre commissam, prefatum monasterium cum personis et omnibus bonis suis stabilibus et mobilibus sicut predictum est, offendere aliquatenus uel molestare presumat. Quod qui presumpserit indignacionem Imperialem et nostram se nouerit incursurum. Preter penam quam transgressori eiusdem mandatj nostri infligere uoluerit excellentia nostra, seu aliquis alius heredum et successorum nostrorum. Ita tamen quod domus illa in qua ex prefato machinamento proposuerant irreuocabili proposito prefatj. Albertus dictus Episcopus, Conradus de Hohinvels et Vlricus abbas eiusdem locj personam nostram mortis supplicio tradidisse, diruj debeat funditus, ne parietes ipsius domus fedatj et perfusi cruore dormientium tunc temporis coram nobis pro custodia persone nostre, qui pro salutis nostre defensione sanguinem suum fundentes, mortem spontaneam subierunt amplius in eodem loco ualeant repperirj. Tenentur insuper monachi eiusdem monasterij ex pacto firme promissionis habite coram nobis presentibus Ottone. Comite palatino Reni duce Bawarie dilecto principe et socero et Ludewico filio suo, dilecto leuiro nostro, Ottone marchione de Hohinburc dilecto consanguineo nostro, Heinrico marchione de Burgowe, Ludewico seniore comite de Otingen, Gotfrido de Hohinloch et aliis consiliariis nostris, necnon Ciuibus Ratisponensibus, quod in eodem loco ubi hactenus extiterat domus perdicenis (perditionis) nostre construere debent et erigere

erigere a nouo fundamine, ex propriis sumptibus ecclesie beatj Emmerammj capellam vnam ad honorem beate uirginis marie et beatj Nicolaj specialium tutorum et defensorum nostrorum in articulo eiusdem necessitatis nostre, quam amodo et in perpetuum regiam capellam uolumus appellarj. Dotandam per eos conpetentibus dotibus ex quarum prouentibus habere ualeat sufficientia et annua stipendia monachus sacerdos statutus ad hoc per Abbatem et conuentum eiusdem, qui eandem capellam gubernabit, diuinis et continuis officiis in perpetuam memoriam nominis nostri, et heredum nostrorum qui pro tempore fuerint ad regimen Imperij constitutj. Censemus etiam omnes infeodationes et donaciones rerum ipsius monasterij per scripta nostra persone aliouj occasione predicta indultas, irritas et inanes. Nec patj uolumus, quod de omnibus prouentibus et reditibus prefatj monasterij presente guerra durante, alicuj persone nisi specialj rectorj et prouisorj qui fuerit in eadem ecclesia de mandato et voluntate nostrj culminis constitutus, per monachos et fideles personas subiectas ipsi monasterio intendatur, ad usus et utilitatem ecclesie conuertendis. Et si aliquis monachus ipsius ecclesie seu aliqua alia persona tam ecclesiastica quam mundana contra predicta omnia publice in presentia nostra statuta, opponere se presumpserit participem prefatj facinoris in personam nostram excogitatj, ab omnibus fidelibus nostris uolumus eum haberj. Ad quorum omnium memoriam et stabilem firmitatem presens scriptum fieri, et sigillo nostre celsitudinis iussimus communirj. Datum apud Ratisponam, Anno Incarnacionis dominice Millesimo, ducentesimo Quinquagesimo primo, Mense Januarii, none Indict.

a) Sigillum, tam in imagine, quam in inscriptione circa illam, nónnihil laesum, appendet ex filis sericis rubri et flavi coloris.

b) Indictio respondet anno Chr. indicato.

c) Editum in Hund. metrop. I. edit. Mon. 219. et ed. Ratisb. 152. iterum II. edit. Mon. 264. Ratisb. 152. in Lünig spicileg. eccl. III. Theil totius operis tom. XVIII. 656. in libro Probat. S. Emmerami 176. num. 79. cum notis.

d) Atrox illud facinus, in hoc instrumento descriptum, praeparatae occisionis ipsius regis Conradi IV., contigit 28. Decembr. 1250, quindecim diebus post obitum patris eius, Friderici II. imper., cum nuntius huius obitus hac nondum advenisset. Desuper confr. Gemeiner Regensb. Chronik I. 359. seq. et Baumer Hohenstaufen IV. 321 — 323.

DCCLXXXIX.

Anno 1251. 20. Januar. apud Ratisponam.

Conradus IV., in regem electus, ob devota servitia civium Ratisponensium, qui ex pace turbata a proditoribus imperii undique impugnantur, talem ipsis gratiam, ius in se continentem, facit: ut omnes spirituales et saeculares, etiam iudei, camerae regalis servi, statuta civium super custodia et munitione civitatis observent.

Conr(adus) diuj Augustj Imperatoris Fr(iderici) filius dei gratia Romanorum in Regem Electus, Semper Augustus, et heres Regnj Jerusalem. Tenore presentium, notum esse uolumus. Vniuersis. quod nos adtendentes deuota seruicia ciuium Ratisponensium fidelium nostrorum, et qualiter ex pace turbata a proditoribus Imperii, undique impugnantur. iuxta suplicationem ipsorum, pro custodia et municione, necnon pro capitaneo ciuitatis Ratisponensis, talem ipsis gratiam, que in se ius continet, duximus faciendam. ut tam spirituales, quam seculares, cuiuscumque conditionis existant, et iudej, seruj camere nostre specialiter, statuta, que per eosdem ciues facta fuerint, super premissis cum eis, custodiant et obseruent. Maxime cum hij, qui similem cum alijs suscipiunt uitam, similem in legibus sentire debeant disciplinam. Datum apud Ratisponam. xx. Januarij. viiij. Indictione.

a) Sigilli fracti unicum fragmentum ex segmento membranaceo ap-

pendet, quod caput, sinistram manum ac sinistrum genu regis cum parte corporis eius, nec non dimidiam, incipientem nimirum, inscriptionem circa imaginem, ac finem inscriptionis alterius in area exhibet.

b) Annus non est expressus, satis autem per indictionem denotatus, cui omnino consentit historia regis Conradi IV., commorationem eius Ratisponae in fine anni 1250. ac initio anni 1251. exponens. cnfr. Gemeiner Regensb. Chronik I. 357—362.

c) Ineditum quidem, copiose tamen extractum, tam Germanice, quam latine, à Gemeiner in der Regensb. Chronik I. 361.

DCCXC.

Anno 1251. 20. Januario. Ratisponae.

Conradus IV., in regem electus, civibus Ratisponensibus ob devota servitia patri suo et sibi exhibita, et ad supplicationem eorum, gratiam facit: ut victualia, quae de rebus hostium regis, tempore pacis turbatae, ad ipsos fuerint deducta et ibi reposita sub sua et imperii protectione consistant.

Conr(adus) diuj Augustj Imperatoris Fr(iderici) filius, dej gratia Romanorum in Regem Electus, Semper Augustus, et Heres Regni Jerusalem. Per presens scriptum notum esse uolumus vniuersis. quod nos adtendentes pure deuocionis fidem, quam ciues Ratisponenses, fideles nostrj, circa Serenissimum Cesarem, dominum patrem nostrum, et nos habent iugiter et obseruant, sicut ipsorum opera comprobant manifeste, ad suplicationem ipsorum, ipsis hanc gratiam, duximus faciendam, ut presente querra durante, Victualia, qualiacumque sint, de rebus hostium nostrorum, que ad ciuitatem Ratisponensem deducta fuerint, et reposita aput (apud)

ipsos, sub nostra, et imperii protectione, salua consistant. Ita quod contra uoluntatem uniuersitatis ciuium predictorum, per nos, nec per aliquem officialem nostrum, in ipsis rebus deductis, uel repositis apud ipsos, eos grauarj uel turbari, aliquatenus paciemur. Datum Ratispone. xx. Januarij. vIIIj. Indictione.

a) Sigillum, in ora inferiori dextra laesum et fractum, de caetero bene expressum, appendet ex segmento membranaceo. Praedicta laesione ad summum 10 vel 11 litterae inscriptionis circa imaginem litterae perierunt.

b) Annus non est expressus, per indictionem tamen et historiam Conradi IV. regis satis determinatus.

c) Ineditum quidem, sed copiose extractum, tam germanice, quam latine, à Gemeiner St. Regensburgische Chronik I. 361.

DCCXCI.

Anno 1251. Mense Februario. Apud Augustam.

Conradus IV., in regem electus, Eberhardum praepositum et monasterium de Steingaden cum omnibus personis et bonis, sub speciali sua et imperii protectione recipiens, omnia privilegia, ipsi monasterio a duce quondam Welfone ac progenitoribus suis concessa, confirmat.

a) Sigilli fracti nonnisi aliquod superest fragmentum, quod caput regis, pectus et dextram eius, finem quoque inscriptionis circa imaginem, ac initium alterius inscriptionis in area, exhibet, omnia optime expressa, et appendet ex segmento membranaceo.

b) Indictio respondet anno Ch. indicato.

c) Editum in Hund. metrop. III. Edit. Monac. 364. edit. Ratisb. 251. et in Mon. Boic. VI. 527. num. 39.

DCCXCII.

Anno 1251. Mense Augusto. apud Niurimberc.

Conradus IV., in regem electus, ad preces fratrum hospitalis Sanctae Mariae domus Theutonicorum, ecclesiam in Ellingen cum omnibus eius pertinentiis, in gratiam suam specialem ita assumit, ut nullo alienationis titulo a regio dominio dimittatur.

Conr(adus) dei gratia Romanorum in Regem Electus, semper augustus, Jerusalem et Sicilie Rex. Dignum censemus et consonum equitati, ut quos fidei sue merita specialiter nobis iungunt, eosdem liberalis beneuolentia nostre celsitudinis specialius foueat et defendat. Hac siquidem ratione tenore presencium notum facimus uniuersis tam presentibus quam futuris. quod nos attendentes fidei merita. que fratres hospitalis sancte Marie domus theutunicorum nobis exhibuerunt multipliciter et inantea poterunt exhibere, licet uniuersalis domus eorum protectione nostra gaudeat speciali, tamen iuxta preces ipsorum fratrum ecclesiam in Ellingen cum omnibus suis pertinentiis sub fauoris et protectionis nostre gratiam specialius duximus assumendam, Ita, ut nullo alienationis titulo, siue uenditionis, infeodationis, obligationis, uel alio quocunque casu ipsam ecclesiam a nostri dominii manibus dimittamus. Quocirca auctoritate regia firmiter inhibemus quatinus nullus sit, qui fratres predicte domus de Ellingen contra gratiam huiusmodi a nostra celsitudine ipsis factam in bonis uel possessionibus suis presumat temere molestare. Quod qui presumpserit, indignationem nostram se sciat grauiter incurrisse. Ad cuius rei memoriam presens scriptum indé fieri et sigillo nostro iussimus communiri. Datum apud Niurimberc anno dominice incarnationis Millesimo Ducentesimo Quinquagesimo primo. Mense Augusti. None Indictionis.

a) Sigillum illaesum appendet ex segmento membranaceo.

b) Indictio convenit cum anno Chr. indicato.

c) Editum in Deductione Theutonicorum, cui titulus: Brandeb. Usurpationsgesch. Anhang 226. num. 106.

DCCXCIII.

Anno 1251. Mensi Octobri. Apud Munchen.

Conradus IV., in regem electus Friderico, Burgravio de Nurinberc, eiusque uxori Elisabeth nepti suae eorumque pueris procreatis aut procreandis, castrum Crusen cum omnibus eius pertinentiis, in rectum feodum concedit.

Conr(adus) dei gratia Romanorum in Regem Electus, Semper Augustus. Jerusalem et Sicilie rex. Tenore presentium notum esse uolumus vniuersis, quod nos Supplicationibus Fr. Burgrauii de Nvrinberc eiusque vxoris Karissime neptis nostre fauorabiliter Inclinati, tam ipsis quam suis pueris procreatis ab eis vel amodo procreandis, castrvm nostrum Crusen cum omnibus suis pertinentiis in rectum feodum duximus concedendum. Ad cuius rei memoriam presens scriptum sigilli nostri munimine duximus roborandum.

Datum apud Munchen Anno dominice Incarnacionis Millesimo Ducentesimo Quinquagesimo primo. Mense Octobr. Decime Indictionis.

a) Sigillum appensum periit; fila tamen serica rubri coloris remanserunt, membranae inferius complicatae innexa.

b) Indictio, quae caesarea dicitur, convenit cum anno Ch. indicato 1251.

c) Editum in Schütz corp. histor. Brandeb. IV. Abh. oder Cod. diplom. 80. num. 43.; in Oetters I. Versuch 351. eiusd. II. Versuch 284.; in (Wölkern) histor. dipl. Norimb. II. 125. num. 19.; in Köler diss. genealog. de ducibus Meraniae p. 45, in Will histor. Crusiae urbis p. 8.

DCCXCIV.

Anno 1251. Mense Octobri. Monaci.

Conradus IV., in regem electus, Ottoni comiti Palatino Rheni, duci Bawariae, socero suo, castra Vlozz et Parkstayn, cum omnibus attinentiis, pro tribus millibus marcarum argenti et quadringentis libris Ratisponensis monetae, ita obligavit, ut, quicquid in conservatione castrorum eorundem accreverit, etiam accumuletur obligationi.

Conradus Dej Gratia Romanorum In Regem Electus. semper Augustus. Jherusalem et Sycilie Rex. Per presens scriptum notum facimus vniuersis Imperij fidelibus, tam presentibus, quam futuris. quod nos Dilecto Principi et Socero nostro. Ottonj Comiti Palatino Rhenj Ducj Bawarie. kastra vlozz. et Parkstayn cum omnibus attinentiis, obligauimus Pro tribus Milibus (millibus) Marcarum Argenti. et Quadringentis libris Ratisponensis Monete. Item quicquid accreuerit in conseruatione kastrorum eorundem. etiam accumulabitur eidem obligationj. In cuius Rei conservacionem Presentem cedulam iussimus conscribi et Sigillo nostre celsitudinis communirj. Datum Monacj Anno dominj M°. cc°. Quinquagesimo Primo. Mense Octobris. Decime Indictionis.

a) Sigillum, in ora inferiori fractum et laesum, appendet ex filis sericis rubri coloris.

b) Indictio, dicta caesarea, respondet anno Chr. indicato 1251.

c) Editum in Aettenkhover K. Gesch. der Herz. v. B. 176. num. 12. ast non ex originali, sed insertum Diplomati confirmatorio 1266. 24. Octob.

d) Desumtum ex Archivo domus regiae Bavaricae.

DCCXCV.

Anno 1253. 22. Januarii. Brunswic.

Wilhelmus, rex, concessionem, qua Conradus, filius quondam Friderici imperatoris, jura episcopalia Ratisponensis ecclesiae et civitatis alienare disposuit, per sententiam irritam declarat, mandans, ne quis episcopum Ratisponensem et eius ecclesiam in juribus ipsius molestet.

Will(elmus) dei gratia Romanorum Rex. Semper augustus. Omnibus ad quos peruenerit presens. gratiam suam et omne bonum. Siqua Jura episcopalia Ratisponensis ecclesie siue in Ciuitate ipsa uel extra, Conradus Natus domini Fr(iderici) quondam Imperatoris per aliquam concessionem alienari disposuit, hanc per sententiam decernimus irritam et inanem. Sub obtentu Imperialis gratie districte mandantes, ne quis Episcopum Ratisponensem et ecclesiam suam in iuribus suis impediat aliquatinus seu molestet. Datum Brunswic xi. kal. Februarii. vndecima Indictione.

a) Sigilli fracti pars inferior, exhibens imaginem regis à pectore usque ad pedes, cum dimidia fere inscriptione, ad latus dextrum, quod

quod est scribenti sinistrum, appendet ex segmento membranaceo, ab ipsa chartae ora extrema usque ad locum appensionis resecto.

b) Annum non expressum indictio demonstrat.

c) Editum in Ried Cod. dipl. Ratisb. I. 433. num. 456.

DCCXCVI.

Anno 1255. 10. Martio. apud Hagenouwe.

Wilhelmus, rex, pacem generalem, ad deponenda inconsueta et iniusta thelonea super Renum, a principibus et solemnibus nuntiis civitatum infra Basileam, in sua praesentia nuper apud Wormatiam conjuratam: ut quilibet princeps vel alius cuiuscunque conditionis contentus maneat iure proprio; auctoritate regali approbat et statuit: ut cives et alii, qui pacis foedere astricti sunt, deposita primo querela coram se vel iustitiario suo, assensu suo et favore contra violatorem temerarium procedant.

Wil(helmu)s dei gratia Romanorum rex semper Augustus Vniversis Sacri imperij fidelibus presentem paginam inspecturis gratiam suam et omne bonum. Cum disponente diuina gratia simus ad apicem Regie dignitatis assumpti et temporalis gladij acceperimus deo nobis propicio potestatem illius aciem sic extendere uolumus et debemus. quod cunctorum iura per nostram sollicitudinem illibata seruentur cohercentes malos seueritate debita et condigna bonos autem contra insultationes malorum in sua iusticia confouentes. Sane cum ad deponenda inconsueta et iniusta thelonia super renum diuina suffragante clemencia generaliter pax pie concepta fuerit et postmodum a quibusdam ex nostris prin-

cipibus et vniuersis comitibus et nobilibus et sollempnibus nuntijs. omnium ciuitatum de basilea inferius. in nostra presencia nuper apud wormaciam coniurata ita uidelicet ut quilibet siue princeps uel comes aut nobilis seu ciuis burgensis Opidanus uel agricola siue villanus uel cuiuscunque conditionis existat contentus decetero maneat iure suo. nos ut christianus populus a diutinis bellorum et turbationum laboribus temporibus nostris in amenitate pacis respiret. omnem opem et operam apponentes predictam generalem pacem utpote salubrem et piam. auctoritate Regalis culminis approbamus et presentibus duraturam in posterum confirmamus. Sacro presenti edicto sub interminatione gratie nostre districtius inhibentes. nequis predictam pacem ausu temerario infringere audeat uel in aliquo violare. Siquis uero inuentus fuerit temerarius uiolator uolumus et presenti scripto sanccimus ut deposita primo coram nobis uel justiciario nostro querela de ipso tunc ciues et alij qui pacis federe sunt astricti. de nostro uel nostri Justiciarij consilio assensu pariter et fauore. contra violatorem huiusmodi procedere non omittant. Datum apud hagenouwe. vi. jd. marcij jndictione xiij. anno dominj M° cc° L° Quinto.

a) Sigillum, fractum in ora sinistra, laesum in dextra, appendet ex segmento membranaceo, totam adhuc regis imaginem cum parte inscriptionis exprimens, incipientis, mediae ac desinentis.

b) Indictio respondet anno Chr. indicato.

c) Editum in Meermanni opere: Geschiedenis van Graaf Willem van Holland V. 167, et ex eo laudatum in Raumer Gesch. der Hohenst, II. 593.

d) Desumtum ex archivo domus regiae Bavar.

DCCXCVII.

Anno 1255. 12. Martio. Spirae.

Wilhelmus rex, Godefrido domino de Solzeburg, villam Beregowe cum eius attinentiis, olim ab Henrico rege eidem concessam titulo feudi, confirmat.

Wilh(elmus) dei gratia Romanorum Rex semper Augustus. vniuersis Imperii fidelibus presentes litteras inspecturis gratiam suam et omne bonum. Cupientes dilectum fidelem nostrum Godefridum dominum de Solzeburg speciali prosequi gratia et fauore. sibi villam de Beregowe cum suis attinentiis, quam bone memorie H(enricus) Romanorum Rex eidem concesserat, titulo feudi duximus liberaliter concedendam. Tenore presentium vniuersis et singulis districtius inhibentes. ne quis. ipsum super villa predicta impedire audeat uel etiam molestare. Quod qui fecerit grauem indignationem Celsitudinis nostre se nouerit incursurum. Huius rei Testes sunt hii. venerabilis H. Spirensis Electus dilectus Princeps et Cancellarius noster. A. Comes de Waldeke. Wernerus de Bolandia Dapifer noster. Hugo de Crailing. et alii quam plures. Datum Spire IIII. Id. Martii. Indictione XIII. Anno domini M°.CC°.L°. Quinto.

a) Sigilli fracti aliquod fragmentum appendet ex segmento membranaceo, potissimam corporis partem, a capite usque ad genua regis, excepta laeva manu eius, exhibens.

b) Indictio convenit cum anno Ch. indicato.

c) Editum in Lünig Reichsarchiv. spicileg. saecular. II. Theil. totius operis Tom. XXIII. 1556. num. 2. ad hunc diem. In (Wölkern) historia Dipl. Norimb. II. 127. num. 20.; in Köler historia geneal. Comitum de Wolfstein. Codicill. Dipl. 11. lit. D, in Fal-

kenstein Cod. Antiq. Nordgav. 47. num. 39.; sed in his tribus editionibus erronee ad diem 9. Martii.

d) Super memorata priori concessione villae Berengowe sive Berngau confr. Diploma Heinrici Rasponis an. 1246. nobis 1247. mense Januario.

DCCXCVIII.

Anno 1255. 15. Martii. Wormatiae.

Wilhelmus rex Euelino civi Spirensi X. marcas a Judaeis percipiendas, titulo feudali confert.

Wilhelmus dei gratia Romanorum Rex semper Augustus. Uniuersis Sacri Imperii fidelibus presentem paginam inspecturis. gratiam suam et omne bonum. Decet magnificentiam Regie maiestatis, subiectorum suorum deuotionem diligenter attendere. et eorum seruitia dignis retributionibus compensare. Attendentes itaque sincere fidei puritatem et intime deuocionis affectum, quem dilectus fidelis noster Euelinus ante monasterium Ciuis Spirensis ad nostram Celsitudinem habet, ac uolentes ipsum speciali prosequi gracia et fauore. sibi et suis heredibus legitimis, decem marcas feudi titulo perpetuo duximus concedendas. quas tam ipse quam sui heredes de festo beati martini proximo uenturo post duos annos nunc proximo subsequentes, annuatim recipient a Judeis Spirensibus Camere nostre seruis in predicto festo superius nominato. ipsi enim de predictis duobus annis proximo subsequentibus satisfactionem debitam receperunt. Unde uolumus et mandamus ut nullus predictum Euelinum et heredes ipsius contra hanc nostram gratiam et infeudationem impedire presumat. Quod qui facere presumpserit. grauem indignationem Celsitudinis nostre se nouerit incursurum.

Datum Wormacie. Idibus martii Indictione XIII. Anno domini M°. cc°. L°. quinto.

a) Sigillum appendet illaesum.

b) Indictio respondet anno Chr. expresso.

c) Ineditum.

d) Copia descripta ex authographo in archivo civitatis Spirensis asservato.

DCCXCIX.

Anno 1255. 10. Novemb. apud Oppinheim.

Wilhelmus rex pacem instauratam et iuratam confirmat, simulque statuta, inter nobiles ac civitates idcirco servando, promulgat.

Wilhelmus dei gratia Romanorum Rex Semper Augustus. Vniuersis presentes litteras inspecturis, dilectis fidelibus suis gratiam suam et omne bonum. Gratias agimus domino deo nostro gratiarum omnium largitori, pro eo quod clamoribus pauperum bellorum et gwerrarum temporibus ex afflliccione continua per peruersorum tirannidem miserabiliter obpressorum, auditis paterne et misericorditer exauditis, tranquillitatem et pacem que iam dudum exilium passa est, largiflua sue pietatis gratia per ministerium et labores humilium maxime hiis diebus, quibus Romani Regni gubernacula feliciter obtinemus, miraculose et potenter induxit et contulit toti mundo, ad laudem et gloriam sui nominis ac salutem et comodum (commodum) tocius populi Christianj. Nos igitur in nomine domini nostri ihesu Christi pacem instauratam salubriter et consulte iuratam totis affectibus et puro corde

zelantes, Auctoritate maiestatis regie confirmamus, Volentes et desiderabiliter affectantes, ut clerici, seculares, monachi, moniales, et omnes religiosi cuiuscumque ordinis, laici etiam et Judei, huius pacis et tranquillitatis comodo (commodo) gaudeant perpetuo et fruantur. vt autem inter nobiles terre et ciuitates non possit discordie scrupulus suboriri, per quem hoc sanctum pacis negocium impediri ualeat uel turbari. de consensu concordi et vnanimi uoluntate nobilium et etiam ciuitatum, ex matura deliberatione nostri consilii sic decreuimus statuendum, vt nobiles et domini terre iudiciis suis iuste utantur, ac iura sua per omnia obtineant sicut debent. Ab illis etiam hominibus qui in eorum iurisdictionibus commorantur, ea seruicia et iura recipiant et requirant, que ipsi et progenitores eorum ante Tringinta uel Quadraginta seu Quinquaginta annos iuste facere consueuerunt, et illis etiam ipsi domini sint contenti. Omnes etiam ecclesie, Ciuitates et oppida et earum quelibet iuxta specialia iura sua gaudeant perpetuo et fruantur, pacifice et quiete illis libertatibus honoribus et iuribus generalibus et specialibus que obtinuerunt hactenus ex antiquo. Si autem nobiles et domini predicti per ciuitates sibi illatas iniurias conquerantur. ipsi propter hoc nullum captiuabunt ex eis, nec eorum pignora capient, nec etiam motu proprio contra ipsos procedent, aliquatenus ad uindictam. Sed coram nobis uel, A. (Adolpho) Comite de Waldecke nostro Justiario (Justitiario), Aut . . Sculteto Bopardiensi . . Sculteto Frankenuordensi . . Oppenheimensi . . Hagenowensi . . uel Columbariensi Sculteto, suas iniurias recto iudicio et per iustam sententiam prosequentur. Ciuitates etiam et Oppida iniurias suas si que ipsis illate fuerint iusto iudicio sicut premissum est coram nobis uel aliis prosequentur. Ita quod quilibet nobilis et vnaqueque ciuitas et oppidum recursum habeat ad Judicem unum de predictis plus sibi uicinum pro suis iniuriis prosequendis. Si autem Ciuitates et oppida propter negligentiam iudicis non poterunt iudicium et iusticiam obtinere, ex tunc nobiles, et ciuitates propter obseruationem pacis iurate totis uiribus eorum collectis contra dictum iniuriatorem procedent hostiliter, nec ex eo pax censibitur (censebitur) uiolata. Si uero ciuitates uel oppida aliqua

nobiles uel quicumque alii pacem uiolauerint in aliquo predictorum, sub obtentu gratie nostre districtissime precipimus ab omnibus pacis federe coniuratis, procedi hostiliter contra illos, ut sic pax omnimodo reformetur, et in posterum inconcussa permaneat et illesa. Vt autem hec salubria et iusta nostra statuta rata et firma permaneant et ab omnibus inuiolabiliter obseruentur, has litteras Regie maiestatis sigillo duximus roborandas. Actum apud Oppinheim, Anno domini. M°. CC°. L°. In Vigilia beati Martinj Indictione xiiij^ta.

a) Sigillum, in ora sinistra nonnihil laesum, appendet ex filis sericis rubri et viridis coloris.

b) Indictio caesarea respondet anno Chr. notato.

c) Editum in Privilegiis Rhenanae nobilitatis f. 14. sq.; in Datt de pace publica P. I. 22.; in Du Mont Corps diplomat. I. I. 202. n. 393. in Lünig Reichsarch. parte special. contin. III. vel totius operis Tom. XII. Absatz IV. p. 24.

d) Desumtum ex Archivo Aschaffenburg.

DCCC.

Anno 1257. 25. Januario. apud Bacheracum.

Ritschardus Comes de Glohzitter et alius solemnis nuntius Ritshardi (Ricardi) in regem electi, in animam eiusdem regis iurant: quod in regem electus Chunrado puero, Jerusalem et Siciliae regi ac duci Sueviae, statim conferet ducatum Sueviae titulo feodali; nec eum gravabit omnibus aliis bonis, per successionem ab avo Friderico imperatore et patre Conrado quondam in regem electo, ad ipsum devolutis; immo omnia bona supradicta, vel mediante iure, vel amicabili compositione, a bonis imperii distinguet, et eundem puerum Conradum quietum et legitimum faciet possessorem.

Nos Ritschardus Comes de Glohziter et Johannes de Auennis Miles, filius primogenitus. M. Comitisse flandrie, existentes legitimi, sollempnes et auctentici nuncij, Illustris uiri domini Ritshardi Romanorum in Regem Electi, fratris Regis Anglie, pro negotijs suis, in partibus Alemannie disponendis, presenti scripto profitemur, et constare uolumus vniuersis tam presentibus quam futuris, quod nos tactis sacrosanctis Ewangelijs, iurauimus in animam predicti domini R. Romanorum in Regem Electi, quod quamcito idem dominus electus in Regem Romanorum coronatus fuerit, domino Chvnrado puero, Inclito Jerusalem et Sicilie Regi, ac Duci Sueuie, ipsum Ducatum Sueuie, cessante omni protractione, ac contradictione, cum omnibus honoribus, iuribus et pertinentijs suis, titulo conferat feodali. Includentes nichilominus iuramento nostro, prestito etiam in animam supradicti R. Romanorum in Regem Electi, quod ipse Electus, memoratum Chvnradum puerum, in omnibus alijs bonis suis, tam patrimonialibus, quam feodalibus, siue per successionem hereditariam, siue per emptionem,

nem, aut alio quocumque modo habitis, que ab auo suo domino friderico Romanorum quondam Imperatore, et a patre suo domino Chvnrado quondam Romanorum in Regem electo, ac etiam ab alijs progenitoribus suis ad ipsum deuoluta sunt, siue consistant in hominibus nobilibus, fassallis et seruis. aut etiam in dominijs terrarum, Ciuitatum, castrorum, Opidorum, uillarum, et aliorum quorumcumque bonorum, ubicumque sint sita, grauet nullatenus ac perturbet. Immo supradicta omnia bona, iure mediante uel amicabili compositione interueniente, sepedictus R. Romanorum in Regem Electus, nominatim a bonis imperij distinguere tenetur, et sepefatum Chvnradum puerum eorundem facere, quietum et legitimum possessorem. Ad robur etiam predictorum in posterum ualiturum, prelibatus R. Romanorum in Regem Electus, suprascripta omnia, priuilegijs suis, cum apositione regalis sigilli sui confirmabit, sine dolo et fraude inuiolabiliter obseruanda. In cuius rei testimonium et stabilem firmitatem presentem litteram, cum annotacione Testium scribi fecimus sigillorum nostrorum munimine roboratam. Testes sunt hij, dominus Gerhardus Sancte Mogvntine sedis archiepiscopus sacri Imperij per Germaniam Archicancellarius. prepositus Coloniensis. Chvnradus filius Wildegrauij, prepositus Isinensis, Thesaurarius Ecclesie Mogvntine, Vlricus Comes de Wirtenberch, Chvnradus Wildegrauius, Emcho filius eius, Ditricus de Valkenbvrch, Albertus de Lihtenberch. Albertus de Prvkkeberch, Hademarus de Laber. Philippus de Valkenstaein. Philippus de Hohenvels, Wernherus de Bonlandia. Pertoldus Marscalcus de Schilperch, Hermannus de Haegenberch, Haeinricus de Gemnik, Wernherus Dapifer de Alzaeia, Chvnradus de Schonnekke, Haienricus de Eisoldsride, et Alij quam plures. Acta sunt hec aput (apud) Bacheracum, Anno domini M. CC. Quinquagesimo Septimo, In die conuersionis beati Pavli quintedecime Indictionis.

a) Ex sigillis duobus appensis primum (Richardi comitis) periit cum ipsis filis, alterius fracti fragmentum appendet ex filis sericis rubri et flavi coloris, exprimens in latere anteriori maiorem par-

tem equitis dextra gladium tenentis cum initio inscriptionis. †. S. Johannis, a tergo partem alterius sigilli cum scuto triangulari.

b) Indictio respondet anno indicato.

c) Editum a Bar. de Hormayr in d. Wiener Jahrb. Bd. XLIV. Anzeigebl. 15. n. 31.

d) Nomen proprium praepositi Coloniensis non est expressum, relicto illi spatio vacuo.

e) Desumtum ex archivo domus regiae Bavaricae.

DCCCI.

Anno 1259. 19. Septembri. Monaci.

Elyzabeth, Jerusalem et Syciliae regina, ducissa Sueviae, sanctimonialibus in Altenhohinow, in subsidium praebendae earum, ius patronatus ecclesiae in Meringen cum pertinentiis eius, post decessum praesentis pastoris ipsius ecclesiae, ita donat, ut praedictae sorores super praesentatione et pro investitura ad praelatos tantum recurrant.

a) Sigillum valde laesum appendet ex filis sericis flavi, rubri ac purpurei coloris. Praedicta laesione imaginis, scilicet reginae, caput, et pene tota inscriptio circa imaginem evanuit, inscriptionis autem alterius in area extremum vocabulum: Sweviae distincte adhuc legitur.

b) Praeter annum Chr. nulla expressa est nota chronologica.

c) Editum in Mon. Boic. XVII. 17. num. 17.

DCCCII.

Anno 1261. 7. Januario. Apud Walingford.

Ricardus rex, Ludowico comiti Palatino Reni, duci Bawariae, feuda, quae quondam Albertus comes de Dylon ab imperio tenuit, usque ad felicem reditum suum ad partes regni Theutonicae, committit et singulis mandat, ut ei loco sui tanquam domino feudi obediant.

RIcardus dei gratia Romanorum Rex semper Augustus Illustri Ludowico Comiti Palatino Reni Duci Bauarie karissimo principi et consanguineo suo. gratiam suam et omne bonum. Gerentes de tue fidei puritate fiduciam pleniorem tibi omnia feoda que quondam Nobilis vir Albertus Comes de Dylon ab Imperio iusto titulo tenuit et possedit et que per mortem eiusdem ad manum nostram sunt ratione Imperij legitime deuoluta usque ad felicem reditum nostrum ad partes Regni Theutonie duximus commitenda. (committenda) volentes ut medio tempore nomine nostro eisdem feodis libere gaudeas et fruaris. vnde uniuersis et singulis ad feoda dicta spectantibus auctoritate presencium damus districtius in mandatis quatinus tibi loco nostri tamquam domino feodi usque ad tempus predictum in hijs in quibus tenentur, obediant et intendant. ad plenum tibi de eorumdem feodorum redditibus et prouentibus respondentes. In quorum omnium testimonium et euidenciam pleniorem hanc litteram nostram tibi transmittimus sigillo nostro Regio communitam. Datum apud Walingford septimo die Januarij. Indictione quarta. Regni nostri anno Quarto.

a) Sigillum cerae rubrae impressum, sed fractum et in omni ora laesum, appendet ex segmento membranaceo. Fragmentum tamen, quod restat, totam fere regis in throno sedentis imaginem, bene

expressam, solo dempto capite, exhibet, cum una tantum inscriptionis mediae littera: M.

b) Indictio et annus regni currentes respondent anno Chr. non expresso.

c) Editum a Bar. de Hormayr in d. Jahrb. Bd. XLIV. Anzeigebl. 16. n. 33.

d) Desumtum ex archivo domus regiae Bavaricae.

DCCCIII.

Anno 1263. 14. April. Apud Steingadem.

Conradus, vulgo Conradinus, Jerusalem et Siciliae rex, ac dux Sueviae, Bertholdum praepositum et monasterium de Steingaden, cum omnibus personis et bonis, sub speciali sua et imperii protectione recipiens, omnia privilegia, ipsi monasterio a duce quondam Welphone ac progenitoribus suis concessa, confirmat.

a) Sigillum, in omni fere ora laesum, appendet ex filis sericis purpurei coloris. Laesione praedicta pleraeque inscriptionis circa imaginem litterae evanuerunt, cum prima littera inscriptionis in area.

b) Indictio respondet anno Chr. indicato.

c) Editum in Mon. Boic. VI. 531. num. 44.

d) Per omnia, vix non de verbo ad verbum, convenit cum priori confirmatione Conradi IV., patris scilicet huius regis, indulta mense Febr. 1251.

DCCCIV.

Anno 1268. 16. Aprili. in claustro Wilntin.

Conradus, vulgo Conradinus, Jerusalem et Siciliae rex, Sueviae dux, Lodewico comiti Palatino Rheni, duci Bawariae, avunculo suo et educatori, omnes proprietates suas in quibuscunque terris sitas, a quibuscunque progenitoribus, jure haereditario, ad se devolutas, si absque haeredibus decedere contigerit, pleno iure proprietatis donat; ea conditione, ut consorti suae, siquam duxerit, et in remissionem peccatorum suorum, quod sibi placuerit, dare possit; demum promittit omnia feuda eidem avunculo suo a dominis feudorum procurare.

In nomine sancte et indiuidue Trinitatis Amen. Chvonradus Secundus dei gratia Jerusalem et Sycilie Rex Sweuie Dux. Vt sinceris beniuolentie fauoribus quibus nos Karissimus Auunculus noster Lodewicus Inclitus Comes Palatinus Rheni. Dux Bawarie. paternis affectibus tamquam filium vnicum educauit respondeamus liberaliter, eosdem remuneratione debita et merita transcendentes, Tenore presentium vniuersis Christi fidelibus presentibus et futuris. notum fieri volumus. quod nos eidem Auunculo nostro Lod(ewico) omnes proprietates nostras in quibuscumque terris sitas. ad nos generaliter et specialiter a quibuscumque nostris progenitoribus ex iure hereditario et proprietario deuolutas, cum omnibus hominibus maioribus et minoribus, Juribus, Honoribus, Dignitatibus, Dominiis terrarum, Ciuitatum, Castrorum, Opidorum, quorumlibet et villarum, nec non aliis bonis et rebus, cultis et incultis, quesitis et inquirendis, Agris, Pratis, Pascuis, Siluis, viis et inviis, Aquarum decursibus et generaliter omnibus pertinentiis, in quibus tam nobis quam progenitoribus nostris, Jus in

eisdem proprietatibus competebat, siquod absit, sine heredibus nos decedere contingerit (contigerit), donauimus pleno iure proprietatis perpetuo possidendas. Hoc incluso quod de eisdem proprietatibus tam Consorti nostre siqua nobis processu temporis ex dei arbitrio fuerit sociata, quam etiam in remissionem nostrorum peccaminum nobis dare liceat celitus inspirati (inspiratis), quod nobis uidebitur expedire. Demum promisimus pura fide et nos per scripta presentia obligamus, ut omnia feoda nostra eidem Auunculo nostro conferri disponamus, et etiam fideliter procuremus, adhibita una cum Auunculo nostro sollicitudine et diligentia diligenti, a dominis de quibus eadem feoda dinoscimur possidere. Ad cuius rei memoriam et robur predicte nostre donationis perpetuo valiturum presens Priuilegium fieri et Regii nostri karacteris impressione cum subnotatis Testibus iussimus insigniri. Testes autem sunt. dominus Chvonradus venerabilis Abbas de Roth. Meinhardus Comes Goricie et Tyrolensis. Heinricus Comes de Eschiloh, et Heinricus filius suus. Berhtoldus Comes de Eschiloh. Meinhardus Comes de Rotineke. Heinricus de Sevelt. Pernhardus et Gebhardus de Wilheim. Hermannus iunior de Hvernheim. Volkmarus et Markwardus filius suus de Keminata. Hermannus de Haeginberch. Chvonradus de Swangow. Wernherus de Tablat. Bartholomeus de Wale. Volricus de Faivndisperch. Chvonradus et Fr(idericus) filii sui. Grimoldus et Heinricus de Prisingen. Gebhardus et fr(idericus) de Velwen. Perhtoldus Dapifer de Waltpurch. Heinricus de Lovbinberch. Hermannus dictus Wildman. Chvonradus de Swarzinburch. Chvonradus de Wildenrod. Rodbertus iunior de Lechisperch. Heinricus de Perneke. Chvonradus de Starchinberch. Harthmannus Tarandus. Chvondus de Paizwile. Perhtoldus de Ernsperch. Sifridus plebanus de Niwinburch. Chvonradus plebanus de Ebise. Albertus et Volricus Notarii et alii quam plures. Actum et datum in Claustro Wilatin. Anno domini M°. cc°. lx°. Terçio. Sexto decimo kalendas Maij Septima Indictione.

a) Sigillum, in ora sinistra fractum, in ora reliqua nonnihil laesum, appendet ex filis sericis rubri et viridis coloris, exprimens totam

régis imaginem, cum parte inscriptionis, desinentis in orbe, incipientis in area.

b) Indictio erronee scripta loco sextae, quae tunc sola anno 1263, et itineri regis Conradini respondebat.

c) Editum in Aettenkhofer K. Gesch. d. H. v. B. 170., in Lory Lechrain 7. num. 9. et in Bar. Hormayr Beitr. zur Gesch. Tirols II. 105. num. 50. ex Aettenkhofer, ubique in pluribus incorrecte.

d) Desumtum ex archivo domus regiae Bavar. illucque redditum.

DCCCV.

Anno 1263. 17. April. apud claustrum Wilntin.

Conradus, vulgo Conradinus, Jerusalem et Siciliae rex, Sueviae dux, Lodwico comiti Palatino Rheni duci Bawariae, avunculo suo et educatori, omnem proprietatem, quam Fridericus imperator, avus suus, ab Vlrico, comite quondam de Vltimis emerat, sibique haereditario iure reliquerat, videlicet novum castrum in monte Sancti Petri in valle Oeni situm, omniaque alia bona, ex morte dicti comitis ad progenitores suos devoluta, infra nemus Schaernz et montem Vern, posita, pleno iure proprietatis donat.

Chvonradus secundus dei gratia Jerusalem et Sycilie Rex. Dux Svveuie. Vniuersis Christi fidelibus presentibus et futuris, hanc paginam intuentibus, Salutem in vero fidelium saluatore. Quia diuturnitas temporis obliuionem ingerit rebus gestis, ne facta hominum dubietate vel varietate aliqua infirmentur, accurata debet sollicitudinè prouideri. Presentis igitur Priuilegii serie tam presens etas quam futura cognoscat. quod nos fidem puram et pie-

tatis affectus quibus nos karissimus Auunculus noster Lodwicus. Inclitus Comes Palatinus Rheni. Dux Bawarie. paterno more tamquam filium vnicum educauit, ante mentis nostre oculos iugiter preponentes eidem omnem proprietatem nostram quam diuus Augustus Fr(idericus) Imperator, Auus noster memorie recolende, aput (apud) virum nobilem Comitem Volricum quondam de vltimis, emisse dinoscitur, et nobis nunc iure hereditario competentem, videlicet Nouum Castrum in Monte sancti Petri, in Valle Eni, situm, et omnem aliam proprietatem et bona ad progenitores nostros ex morte dicti Comitis deuoluta, infra Nemus Schaernz. et Montem Vern. posita, donauimus pleno iure proprietatis, cum omnibus Juribus Honoribus, dignitatibus, nec non hominibus maioribus et minoribus et aliis rebus cultis et incultis, quesitis et inquirendis, Pratis, Agris, Siluis, Pascuis, viis et inviis, aquarum decursibus, et omnibus aliis pertinentiis liberaliter et solute perpetuo possidenda. In cuius rei testimonium et maioris roboris firmitatem presens priuilegium cum subnotatis testibus Sigilli nostri karactere iussimus communiri. Testes autem sunt. Volkmarus de Keminatin. et Markvvardus filius eius. Hermannus de Haeginberch. Gebhardus de Velvwin. Volricus de friendisperch. Heinricus de Prisingen. Heinricus de Isoldisried. Albertus et Vlricus Notarii. et alii quam plures. Actum et datum aput (apud) Claustrum Wilntin Anno domini M°. cc°. lx°. tertio xv. kalend. Maij. Septima Indictione.

a) Sigillum, in ora sinistra fractum, et in omni ora laesum, appendet ex filis sericis rubri et viridis coloris, totam imaginem regis adhuc exhibens.

b) Indictio, litteris expressa, respondens potius anno Chr. 1264. quam 1263, ex aliis huius loci, atque aetatis diplomatibus istius Conradi sive Conradini, convincitur erronee scripta, loco Indictionis sextae.

c) Editum ab Aettenkhofer in der K. Gesch. der H. v. B. 168. num. 11. et a Lory im Lechrain 7. num. 8., ast in pluribus incorrecte:

recte: iterum in B. de Hormayr Beitr. zur Gesch. Tirols II. 107. n. 51.

d) Desumtum ex archivo domus regiae Bav. illucque redditum.

DCCCVI.

Anno 1264. 6. Februar. Augustae.

Conradus, vulgo Conradinus, Jerusalem et Siciliae rex, Sueviae dux et Lodwicus, comes Palatinus Rheni, dux Bawariae, cives Augustenses, cum rebus et personis, in specialem protectionem, per annos tres continuos duraturam, contra quascunque violentias, recipiunt, cum iisque talia pacta ineunt: quod civitatem et cives sive pro se sive pro episcopo Augustensi Hermanno, in suis districtibus, occasione cuiuscunque pignoris, non detinebunt; quod cives tantum infra civitatem possint conveniri, nisi quicquam habeant contra homines regis vel ducis; pignora et fideiussiones ad personas in statum pristinum infra dictum spatium revocabunt; auferent omnes iniquas exactiones, vulgo Vngelt, per praedictum episcopum vel alium recenter institutas, nec ipsi exigent; statuunt pedagia tantum sua consueta trans flumen Lici recipi; occasione civitatis apud Fridberch erigendae, stratos publicas aut pontes inter Licum et civitatem Augustensem non plus obligabunt, quam antea, nec cives Augustenses cogent inhabitare civitatem Fridberch, nec merces eorum ibi deponere infra dictum trium annorum spatium; nullos manifestos offensores civitatis, praeter voluntatem civium, intrare secum faci-

ent; quando iudicio principum de advocatia civitatis se intromittent, nullum eidem advocatiae vice sua, nisi ad festam beati Georgii proximum, proponent; simul privilegia antiqua conservabunt et nihilominus tres defensores, duos in Bawaria, unum in Suevia, in absentia sua, deputabunt; insuper promittunt, pensionem trecentarum librarum Augustensium, ratione huius defensionis, se quocunque casu emergente, medio tempore nolle augere.

CHonradus Secundus dei gratia Jerusalem et Sycilie Rex dux Sweuie. Lodwicus eadem Gratia Clomes (comes) palatinus Rheni dux Bawarie. Scripto presenti dilectis nostris vniuersitati Ciuium Augustensium profitemur quod nos ipsorum rationabilibus precibus inclinati eosdem donec ad proximum festum beati Georij nunc venturum, et exinde per tres annos continuos quantum ad res personas sev iura Ciuitatis predicte in nostram protectionem specialem recepimus. eisdem contra quaslibet uiolentias auxilium prestiturj, siue post decisionem questionum quas cum dilecto consanguineo nostro venerabili patre domino Hartmanno Augustense (Augustensi) Epíscopo ad presens habemus siue etiam ante easdem contigerit irrogari. nolentes Ciuitatem uel Ciues supradictos siue pro nobis, siue pro Episcopo memorato in rebus uel personis suis infra nostros districtus occasione cuiuscunque pignoris detineri. Concedimus insuper Ciuibus memoratis. ne a quoquam de hominibus nostris nisi sub iudicibus infra Ciuitatem ipsam iudicantibus valeant conuenirj vice uersa si quicquam contra homines nostros habuerint sub nostris iudicibus responsuri. Volentes ut sique de rebus uel personis eorundem occasione pignoris uel fideiussionis a quocumque de nostris detinentur ad personas, uel post hec infra spatium supradictum detineri contigerit in statum pristinum reuocari. detentoribus ipsis coram iudicibus ciuitatis iustitiam recepturis. Tollentes omnes iniquas exactiones que vvlgo dicuntur vngelt per supradictum Episcopum vel alium quemcum-

que de nouo in ipsius ciuitatis preiudicium institutas. Nichil etiam talium ab eis per nos ipsos aliquatenus exacturi. Statuentes etiam pedagia nostra debita et consweta trans flumen lici recipi sicut ante. Promittimus insuper quod occasione Ciuitatis quam aput (apud) fridberch erigere disposuimus stratas publicas, aut pontes inter licum et Ciuitatem Augustensem, aliunde non obliquabimus quam hactenus sit conswetum Nec etiam Ciues supradicte Ciuitatis augustensis Ciuitatem Fridberch inhabitare uel ibidem si noluerint merces suas deponere uel ultra consweta pedagia persoluere infra dictum trium annorum spatium compellemus Item quotienscumque Ciuitatem augustam nos intrare contigerit, nullos nobiscum manifestos offensores eiusdem Ciuitatis preter voluntatem ipsorum Ciuium inferemus. Item quod si de aduocacia ipsius Ciuitatis Judicio principum, quos ad hoc curia edicta solempniter euocari conswetum est. intromittere nos contingat; nullum eidem aduocacie vice nostra donec ad festum beati Georij sequens proximum preponemus, et eidem Ciuitati ex tunc omnia iura sev immunitates sibi a nostris progenitoribus competentes dato Sibi super hoc priuilegio nostro conseruabimus illibatas, deputaturi eisdem nichilominus tres defensores, duos in Bawaria et vnum in Sweuia. qui in absentia nostra vices nostras subpleant in predictis cum de hoc fuerint requisiti. Promittentes insuper pensionem trecentarum librarum augustensium quam nobis ratione huiusmodi defensionis, singulis annis trium predictorum vltro se promiserunt et spontanee soluturos, quocumque casu emergente. medio tempore non augere. In cuius rei testimonium presentem cartam appensionibus sigillorum nostrorum necnon venerabilium patrum domini Eberhardi Constantiensis episcopi et domini Berhtoldi abbatis Sancti Galli. de quorum consilio predicta fecimus placuit communirj. Huius rei testes svnt Hermannus de Hvrnheim. Hadmarus de Labir. Heinricus de Rauinspurch Volchmarus et Marquardus de Caminata. Hermannus de Haegniberch, vlricus Marscalcus de Schiltperch. Arnoldus de Massinhusen, Winhardus de Rorbach, Wichnandus vicedominus Heinricus de Ysoltsriede, vlricus de Swinerdorf. Stvmpho. Ebirhardus, Lodwicus, albertus, et Fridericus notarii. et alii quam plures. Actum et Datum

Auguste Anno domini Millesimo. ducentesimo Sexagesimo quarto. Octavo Idus Februarii.

a) Ex quatuor sigillis appensis nonnisi primum ac tertium supersunt, secundo et quarto deperditis. Remansere etiam omnia quatuor segmenta membranacea, membranae inferius complicatae innexa, macula cerae, ceu indicio appressi olim sigilli, in secundo et quarto segmento adhuc conspicua.

Primum, quod restat, sigillum, nimirum Chonradi regis, valde laesum est, exhibens quidem potissimam imaginis partem, solis exceptis capite et laeva manu regis, sed utriusque inscriptionis paucas tantum litteras.

In area vocabulum primum alterius inscriptionis legitur: DVX.

Tertium sigillum, Eberhardi Constantiensis ecclesiae episcopi fere illaesum appendet.

b) Praeter annum Chr. nulla alia nota chronologica indicata est.

c) Ineditum, sed copiose, Germanice saltem, extractum à Braun in der Gesch. der Bisch. von Augsb. II. 280—283.

DCCCVII.

Anno 1264. 7. Julio. apud Pevron.

Conradus, vulgo Conradinus, Jerusalem et Syciliae rex, curiam in Hermoldstetin, sibi ab Hermanno de Hagniperch resignatam, ad eius preces, ecclesiae Sancti Johannis in Steingadin, cum omnibus pertinentiis et septem personis, donat.

a) Sigillum valde laesum appendet ex filis sericis rubri, purpurei et viridis coloris. Laesione praedicta tota fere inscriptio circa imaginem, alterius etiam inscriptionis ultimum vocabulum periit.

b) Praeter annum Chr. nulla alia nota chronologica indicata est.

c) Editum in Mon. Boic. VI. 532. num. 45.

d) Nomen abbatis Campidonensis suppletum quidem ex diplomate 1266. 3. Octob. et ex Braun Gesch. d. B. von Augsb. II. 307., attamen non sine haesitatione, cum in Catalogo abbatum Campidon. apud Bruschium Monasteriolog. 112. et 113. nullus occurat Rupertus.

DCCCVIII.

Anno 1264. 20. Octobr. apud Fridberch.

Conrádus, vulgo Conradinus, Jerusalem et Syciliae rex, dux Sueviae, ecclesiae Sanctimonialium in Obirnschoenvelt, Cysterciensis ordinis, curiam in Vetinhouin, quam a se Chvonradus dictus Spannagil feodali titulo tenuit, libere donat.

Chvonradus Secundus dei gratia Jerusalem et Sycilie Rex. Dux Suenie. Regum ac principum interesse dinoscitur quod egestatem, et precipue inopiam religiosarum personarum que grauior ceteris apparet sue releuent presidio liberalitatis. Ea propter tenore presentium profitemur et constare volumus vniuersis tam presentibus quam futuris. quod nos considerata et diligentius intuita paupertate sanctimonialium in Obirnschoenvelt Cysterciensis Ordinis ibidem deo iugiter famulantium, Curiam in Vetinhouin. quam Chvonradus dictus Spannagil. a nobis feodali titulo tenuit, et que nobis iure proprietatis pertinebat, Ecclesie predicte in Obirnschoenvelt in remedium anime nostre ac omnium nostrorum progenitorum de nostre liberalitatis munificentia libere donauimus et concessimus proprietatis titulo cum omnibus suis pertinentiis perpetuo possidendam. Huius rei testes sunt Inclitus et Karissimus Auunculus noster Lodwicus Comes Palatinus Rheni. Dux

Bawarie. Hadmarus nobilis de Labir. Hermannus nobilis de Hvernheim. Hermannus filius suus. Rvodolfus de Hvernheim. Hermannus de Haeginberch. Chvonradus Pincerna de Ertpach. Heinricus de Isoldisriet, et alii quam plures. Ad cautelam siquidem et memoriam donationis eiusdem presentem paginam conscribi iussimus, et Sigilli nostri munimine roborari. Actum et datum apud FRidberch. Anno domini M°. CC°. LXIIII°. XIII. Kalend. Nouembris. Octaue Indictionis.

a) Sigillum fractum in duas partes, et valde laesum, conspicuis tamen aliquibus literis inscriptionis, appendet ex filis sericis purpurei coloris.

b) Indictio adhibita est caesarea, ac respondet anno expresso.

c) Ineditum.

DCCCIX.

Anno 1265. 17. Julio. Apud Lengenvelt.

Conradus, vulgo Conradinus, Jerusalem et Syciliae rex, dux Sueviae, consensu et auctoritate tutoris sui Lodwici comitis Palatini Rheni, ducis Bawariae, Friderico Burcrauio de Nuorenberch, pro fideli servitio, advocatiam in Steina, titulo feudali confert, et uxorem Arnoldi de Sakendorf, sororem Chonradi de Brukberch, cum pueris eius, jure proprietatis donat.

Conradus Secundus dei gratia Jerusalem et Sycilie Rex. dux Sweuie. Si fidelibus et bene meritis ad condigna premia respondemus Per hoc meritum aput devm et fauorem hominum nobis acquirimus. et nichilominus alii eorum exemplo ad nostra seruicia feruencius animantur. Tenore presencium profitemur. et pa-

tere volumus vniuersis intuentibus seriem huius scripti quod dilecto fideli nostro viro nobili friderico Burcrauio de Nuorenberch. qui per sua fidelia seruicia et deuota. se nostre Celsitudini gratum reddidit et acceptum. de nostre liberalitatis Munificentia. de consensv. et auctoritate Tvtoris et auunculi nostri Karissimi Lodwici Incliti Comitis Palatini Rheni Dvcis Bawariae. advocaciam In Steina titulo contulimus feodali et vxorem Arnoldi de Sakendorf. videlicet sororem Chonradi de Brukberch. cum pueris suis eidem dedimus iure proprietatis omni tempore possidendam. In cuius rei euidenciam et perpetui roboris firmitatem presens scriptum Sigillis nostro videlicet et Predicti Tutoris nostri cum subnotatis testibus dari iussimus insignitum. Testes autem svnt. Arbo Archidiaconus Ratisponensis. Albertus Prepositus Ilmvnstrensis. Fridericus et Gebhardus Lantgrauii de Levkenberg. Albertus Levtzmannus. Hadmarus de Laber. Gebhardus Comes de Rotenekke. Otto de Brvhsel. Chonradus de Lupurch. Werenherus de Brvonne. Chonradus de Erenvels. Chonradus de Hohenvels. winhardus de Rorbach. Otto de Curia. Chonradus de Pavgolstorf. Wichnandus vicedominus. et alii quam plures.

Actum et datum aput (apud) Lengenvelt anno domni Millesimo dvcentesimo LXV. XVI. Kal. Augusti.

a) Duo sigilla, fracta tamen et valde laesa, appendent ex segmentis membranaceis.

Primi sigilli, scilicet regis Conradi, fragmentum nonnisi imaginis partem inde à genubus regis, cum aliquibus inscriptionis litteris exhibet.

Alterius sigilli, nimirum ducis, fragmentum integrum fere equum et equitem desuper sedentem conspiciendum sistit, vexillo tamen ac inscriptione penitus deperditis.

b) Praeter annum Chr. nulla alia nota chronologica indicata est.

c) Editum in Schütz Corp. hist. Brandenb. IV. Abtheil. 89. num.

53. et 143. num. 111. b. in Oetter II. Versuch 432. in Ussermann Episcopatus Wirceburg. Cod. probat. 63. num. 72.

d) Desumtum ex archivo Plassenburg.

DCCCX.

Anno 1266. 3. Octobr. in gradibus ecclesiae Augustensis.

Conradus, vulgo Conradinus, Jerusalem et Siciliae rex, ac dux Sueviae, Hartmanno episcopo Augustensi, qui eum in advocatum elegerat, et advocatiam civitatis et villarum illuc pertinentium ipsius tantum personae contulerat in feudum, se omnia subscripta, sub fide manibus data, servaturum esse promittit: ut libertas antiqua capitulo et ministerialibus totique clero conservetur; curiae in Herbergos hospitibus non tradantur, nec praeconum iudiciis perturbentur; quando precariae sive stiurae, de consilio episcopi per Conradi consules, praesentibus consiliariis ecclesiae, imponendae, exiguntur, medietas cedat episcopo; in officiis thelonei, monetae, praefecturae, cauponae sive thaevernae, pacis urbanae sive burcfride, iura debita episcopo conserventur; rex contentus sit iure advocatitio antiquo, nec in curiis villicalibus per officiales vel nuntios suos inconsueta servitia imponat; quidquid episcopus a fidelibus vel iudeis exegit vel recepit, nunquam rex in iure vel extra ius repetat; similiter autem episcopus iniurias sibi vel officialibus, a domino rege illatas, remittat; advocatia nullo alienationis titulo ad alias manus transferatur, nec cuiquam, nisi ministeriali regis, ecclesiae aut civitatis, aut cui

cui in absentia regis terra gubernanda committitur, commendetur; rex alienata vel commissa, ad episcopi sententiam, infra sex hebdomadas revocet et emendet; rex tenetur pro viribus revocare advocatiam forte distractam et impignoratam, ut in unius advocati regimine gubernetur, et ipsa advocatia ad legales tantum filios Conradi regis devolvatur.

In nomine sancte et indiuidie trinitatis Amen. Cvonradus secundus dei gratia Jerusalem, et Sicylie Rex ac Dux Sweuie, Omnibus imperpetuum. Instrumentum Venerabilis patris consanguinei nostri Dilecti dominj Hartmannj Episcopi Augustensis recepimus et transcribimus in hec uerba. Hartmannus dei gratia Ecclesie Augustensis Episcopus, Vniuersis tam presentibus quam futuris presens scriptum imperpetuum. Vtriusque tam spiritualis, quam temporalis Gladii, qui ueritate ewangelica innuente, ad totius orbis regimen desuper sunt concessi, nostris heu temporibus, ac presertim impartibus, est adeo dignitas inclinata, quod swadente mole peccaminum et humani generis inimico, nec iste correctionis limam, nec ille plectendo aciem defensionis extendere ualeat in rebelles, vnde et fides proh dolor non mediocriter tepuit, spes euanvit, et pace exulante ignis friguit caritatis. Hinc est quod nos Ecclesie nostre tranquillitatj cupientes prospicere, maturo Capituli nostri. Ministerialiumque nostrorum accedente consilio et assensu, Magnificum virum dominum Cvonradum secundum Jerusalem, et Sycilie Regem, Ducem Sweuie Illustrem nobis elegimus Aduocatum, persone dumtaxat ipsius domini Cvonradi, non Regie, uel cuiquam alij sue dignitati. Aduocatiam nostre Ciuitatis et villarum cum suis attinenciis eidem Aduocatie pertinencium in feudum conferentes. Qui et vice sacramenti, in subscriptorum Principum et aliorum presentia fidem in manibus nostris dedit, promittens se omnia subscripta nobis nostrisque successoribus et Ecclesie Augustensi fideliter seruaturum. Primo videlicet, ut libertas antiqua et approbata, nobis, et Capitulo nostro, ac Mini-

sterialibus nostris, totique clero Ciuitatis, in Ecclesiis, Monasteriis, Officialibus personisque eorum, familiis. Rebus. Curiarum. et domorum emunitatibus conseruetur, Curie quoque et domus in Herbergas hospitibus non tradantur. Nec in eis preconum et Judicum secularium Judiciis uel edictis ac captivatione hominum perturbentur, Item ut quocumque modo seu nomine, publice seu priuatim, precarie siue Stivre imponantur, medietas cedat Episcopo Augustensi. Que precarie siue Stivre sunt de consilio eiusdem Episcopi Augustensis, qui pro tempore fuerit, per ipsius dominj Cvonradi Regis. Consules, Ecclesie nostre consiliariis, presentibus sine dolo et fraude qualibet imponende, Ad hec promisit ut officiis thelonej. Monete. Prefecture. Caupone. quod Thaeverne nuncupatur, pacis vrbane, que Burcfride dicitur, et in aliis Ecclesiam nostram contingentibus, nobis jura debita conseruentur. Item ut extra Ciuitatem, in Curiis. Villicalibus. Officiis. Dothariis. Possessionibus tam nostre quam aliis ecclesiis pertinentibus. hominibus quoque Colonis. Inquilinis. Censualibus. in ipsius Aduocatie districtu residentibus. preter ius aduocaticium antiquum et debitum, quo contentus esse debet, exactiones nulle fiant, Nec eis per ipsius domini Regis officiales, et nuncios inconsuete, Angarie et onerosa seruicia imponantur. Adiectum est ettiam (etiam) et promissum, ut quicquid per nos uel alios nomine uel iussu nostro! in Ciuitate uel extra, a fidelibus uel Judeis exactum est, uel receptum, nec restitutionis beneficio, nec alio quoquam modo, in ure uel extra repetatur. Siquid ettiam (etiam) iniuriarum, uel molestie, nobis a dicto domino Rege, suisque officialibus, uel hominibus sibi pertinentibus, irrogatum est, totaliter duximus remittendum. Item ordinatum est, ut aduocatia predicta, per prefatum dominum Cvonradum, neque in toto, neque in parte, nec in Ciuitate, nec extra, feudi. Pignoris. seu alio quouis, alienationis titulo, ad manus alias transferatur. Nec cuiquam alij nisi ministeriali ipsius domini Regis, uel Ecclesie Augustensis, aut Ciui dicte Ciuitatis committatur. Nisi forte dominum Regem ad terras longinquas transire contigerit. tunc cuicumque terram suam a tergo gubernandam commiserit, poterit et aduocatum predictum, sub dictis obseruanciis usque ad

reditum commendare. Et quicquid alienatum uel commissum aliis fuerit, eo ipso omni careat firmitate! et nichilominus ipse dominus Rex, ut sic alienata uel commissa, infra sex ebdomadas reuocet et emendet, nostre iurisdictionj se subiecit, et sentencias sustinebit. Ceterum cum Ecclesia nostra in premissis, tam in Ciuitate, quam extra, vnum Aduocatum habere uelit et debeat ipse dominus Rex prefatam aduocatiam in partibus suis, et hominibus censualibus distractam, inpignoratam, seu quoquo modo alienatam tenetur in integrum pro viribus reuocare, ut in unius Aduocati regimine gubernetur. Ipsa quoque aduocatia, ad nullum nisi ad ipsius domini Cvonradi legales filios, qui per eum progeniti fuerint, deuoluatur. In quorum euidens testimonium, et plenam firmitatem. presentes inde confecte. nostro et Capituli nostri Sigillis fideliter sunt munite. Testes sunt. Venerabiles patres. dominus Eberhardus. Constanciensis Episcopus. Dominus Bertholdus Sancti Galli. Dominus Rvopertus campidonensis abbates. Livotoldus prepositus Episcopalis Celle Eberhardus Pincerna. Canonici Constancienses. Dominus Volricus Comes de Helfenstain. Dominus Bertholdus Comes de Marsteten. Dominus Volricus de Gvndelvingen, et Degenhardus filius suus. Dominus de Fasche. Nobiles. Hainricus de Ravensbvrch. Waltherus Dappifer (Dapifer) de Warthvsen. Bertholdus de Vroenhoven. Hainricus et Cvonradus pincerne de Wintersteten. Dominus Volcmarus de Kemenaten. et Marquardus filius suus, Dominus Swigerus de Mindelhain. et S. filius suus. Dominus Hermannus de Haegeniberch. Dominus Sifridus de Donersberch. Dominus Hainricus Kamerarius de Wellenbvrch. Dominus Hainricus de Algishvsen. et alii quam plures. Actum et datum Anno. domini M°. cc°. Lx°. Sexto. v°. Nonas Octobris. Indictione x^{a}. ante horam vespertinam. in gradibus ecclesie Augustensis. Nos igitur profitemur liquido et testamur, quod predicta omnia recepimus et acceptamus et ad eorum obseruantiam, sub debito fidei prestite, nos presentibus obligamus, promittentes nos ea fideliter seruaturos. In quorum euidens testimonium et perpetuam firmitatem presentes nostro, et Venerabilium patrum. dominorum et amicorum nostrorum Eberhardi Episcopi Constanciensis. Bertholdi Sancti Galli. Rvoperti

Campidonensis Abbatum. Sigillis, consensimus et voluimus communiri. Actum et Datum loco. et tempore. supradictis. sub testimonio. testium. premissorum.

a) Sigilla, ordine in fine instrumenti memorato, ex filis sericis, viridis, flavi, rubri ac purpurei coloris appendent, et quidem primum, Chunradi regis, tertium Bertholdi abbatis Sancti Galli, quartum Rvperti abbatis Kampidonensis integra et fere illaesa, secundi autem, episcopi Constantiensis, fracti ac deperditi, massa solum cerae supina.

b) Indictio, dicta caesarea, respondet anno Chr. indicato 1266.

c) Ineditum quidem, ast copiose extractum, Germanice saltem, à Braun in der Gesch. der B. von Augsb. II. 283—286.; paucis memoratum in Jäger Gesch. Konradins 88. et citato Stetten Gesch. v. Augsb. I. 75.

DCCCXI.

1266. 22. Octobr. Augustae.

Conradus, vulgo Conradinus, Jerusalem et Siciliae rex, dux Sueviae, Conrado Stromaer et haeredibus eius forestum in Nurimberc gubernandum et regendum confert, salvis annuis servitiis, curiae suae debitis.

Conradus secundus dei gratia Jerusalem et Sicilie Rex ac dux Sueuie. Tenore presencium protestamur quod Nos consideratis fidelibus et deuotis seruiciis que Conradus Stromaer Nobis exibuit et exhibet incessanter, eidem et heredibus suis. foraestum in Nurimberc. in eo Jure quo Henricus et Grammilibus fratres sui, et ipse usque in hec tempora tenuerunt, omni tempore gubernandum contulimus et regendum, Saluis tamen omnibus Juri-

bus et seruiciis, que singulis annis exinde nostre Curie debentur, more debito et consueto. In cuius rei testimonium presentem paginam conscribi Jussimus et Sigilli nostri munimine roborari. Actum et datum Auguste anno domini Millesimo. ducentesimo sexagesimo sexto vndecimo Kalendas Nouembris decime Indictionis.

a) Sigillum, in parte superiori laesum, ad latus dextrum inferius appendet ex segmento membranaceo, quod fuit pars extrema eiusdem instrumenti usque ad locum appensionis resecata.

b) Indictio, dicta caesarea, respondet anno Chr. expresso.

c) Editum in (Wölkern) Historia dipl. Norimb. 158. num. 29. et in Schütz corp. histor. Brandenb. IV. Theil. 94. num. 57. ex authographo Onoldino.

DCCCXII.

Anno 1266. 23. Octobri. Augustae.

Conradus, vulgo Conradinus, Jerusalem et Siciliae rex, dux Sueviae, officiales et ecclesiam Sancti Vdalrici, infra muros civitatis Augustae, ab omnium officialium suorum in civitate, videlicet advocati, magistri civium, praeconum et totius civitatis jurisdictionibus, eximit, et iudicium ac justitiam super excessibus officialium ecclesiae soli abbati relinquit.

a) Sigillum valde laesum appendet ex segmento membranaceo, quod inferiori lateri dextro membranae non complicatae cernitur affixum sive innexum. Nam ipsum hocce segmentum pars fuit extrema membranae eiusdem instrumenti, alias complicata, hic autem usque ad extremitatem, qua reliquae adhuc membranae cum frag-

mento sigilli adhaeret, resecata. Praedicta vero laesione tota pars sigilli superior destructa est, remanente solum parte eius inferiori, qua regis sedentis corpus à ventre et dextra manu usque ad pedes eius, simul tota inscriptio in area: Dux Sueviae, ac dimidia, media nimirum, circa imaginem inscriptio exhibentur. Caeterum pars sigilli residua recens inclusa est capsulae ex lamina ferrea.

b) Indictio, dicta caesarea, respondet anno Ch. indicato.

c) Editum in Mon. Boic. XXII. 223. num. 32.

DCCCXIII.

Anno 1266. 24. Octobri. apud Augustam.

Conradus, vulgo Conradinus, Jerusalem et Syciliae rex, dux Sweviae, Lodwico et Heinrico, comitibus Palatinis Rheni, ducibus Bawariae, educatoribus suis, universa bona sua, sive patrimonialia, sive feudalia, tam in partibus Germanicis, quam Latinis, si absque liberis legitimis decesserit, pleno iure donat.

Cvnradus Secundus dej gratia Jerusalem et Sycilie Rex. Dux Sweuie Per Presens scriptum Notum facimus vniuersis Presentibus et futuris intuentibus seriem huivs scripti quod nos considerato pio et Sincero affectu quo nos avvnculi nostri karissimi Lodwicus et Heinricus Illustres Comites Palatini Rheni. Duces Bawarie fideliter educarunt et adhuc quasi Patres vnicum filium suum vlnis gratuite benivolencie favorabiliter amplectuntur, ipsis vniuersa bona nostra siue Patrimonialia siue feodalia cum omnibus hominibus nostris utriusque sexus quocumque titulo ad nos pertinentibus tam in partibus Germanicis quam Latinis si absque liberis legitimis decesserimus ex hac uita donauimus pleno iure

perpetuo libere possidenda. Ad huius itaque rei obseruanciam et stabilem Predictorum omnium firmitatem Presentem litteram nostro et venerabilium Patrum Domini Eberhardi Constanciensis Ecclesie Episcopi et domini Pertoldi Abbatis Sancti Galli et dilectorum fidelium nostrorum fridericj Comitis De Truhendingen fridericj Pvrgrauij De Nverenberch, Heinricj Marchionis De Bvrgawe et fridericj Comitis De Zolêr Sigillis cum subnotatis Testibus iussimus conmuniri. Testes avtem sunt fridericus Dux Austrie et Styrie Marchio de Baden, Meinhardus Comes Görizie. Tyrolensis Pertoldus Cômes de graifspach. Pertoldus Comes de Eschenloch Vlricus de Gundolfingen et Degenhardus filivs suus de Hêilenstain fridericus de kafriach. Hermannus Rudolfus fridericus et Hermannus de Hvrnhain. Albertus Levzmannvs Albero de Prukkeberch Otto de Pruhsel Brvno de Risenspurch Cvnradus et Cvnradus Comites de Mosburch. Gebhardus de Wilhain Waltherus Pincerna de limpurch Hainricus Camerarius de Ravenspurch Volchmarus de Komnata et Marquardus filius suus Hainricus et Cvnradus Pincerne de wintersteten Eberhardus Dapifer de walpurch Pertoldus de fronhoven, Cvnradus Chropho de flüglingen Hermannus de Haigniberch Arnoldus de Messenhusen Grimoldvs Hainricus et Cvnradus de Prisingen Hainricus et winhardus de Rorbach Vlricus de chamerberch Otto de frawenberch. fridericus de stavffenekke Hainricus de Isolsried et alij quam plures. Datum aput (apud) Avgustam Anno dominice incarnacionis Millesimo Ducentesimo $lxvj^{to}$ Nono kalendas Novenbris.

a) Sigilla appendebant septem, ordine in diplomate indicato et à manu scribentis sinistra, alias dextra, numerato, quorum sex adhuc appendent, sexto deperdito sive avulso, remanentibus eiusdem filis. Color filorum sericorum idem singulis, diversus variis sigillis est adhibitus: 1mo. 3to. et 5to. ruber, 2do. et 6to. viridis, 4to. et 7^{timo}. flavus.

Sigillorum, quae restant, talis est conditio:

Primum, regis, fere illaesum.

Secundum, Eberhardi Constantiensis episcopi, in parte superiore fractum.

Tertium, Bertholdi abbatis Sancti Galli, in ora sinistra fractum, in ora reliqua nonnihil laesum.

Quartum Friderici comitis de Truhendingen, maioris moduli, cum scuto triangulo, fere illaesum.

Quintum, Friderici Burcgravii de Nuerenberch, cum sexto triangulo in area iacente, superiori angulo galea aperta et pennis cristata insidente, omnino fere illaesum.

Septimum, Friderici comitis in Zolre, illaesum, illi, quo usus est Burcgravius de Nuerenberch, simillimum, exceptis galea et pennis, quibus hoc scutum, atque triangulum, caret.

b) Indictio non est expressa.

c) Editum in Aettenkhofer k. Gesch. 172. et in Lory Lechrain 9. num. 12.

d) Desumtum ex archivo domus regiae Bavar.

DCCCXIV.

Anno 1266. 24. Octobri. Apud Augustam.

Conradus, vulgo Conradinus, Jerusalem et Syciliae rex, dux Sweviae, privilegium genitoris sui Conradi, super obligatione castrorum Flozze et Parchstein, olim avo suo materno, Ottoni, comiti Palatino Rheni, duci Bawariae facta, de verbo ad verbum inserit, et avunculo suo Lodwico, comiti Palatino Rheni, duci Bawariae, confirmat.

Conradus Secundus dej GratiA. Jherusalem et Sycilie Rex. Dux Sweuie. Tenore presentium protestando publice profitemur. et No-

Notum facimus vniversis. presentibus et futuris. quod nos Priuilegium domini et Genitoris nostrj Conradi recolende memorie super obligatione, Castrorum Flozze et Parchstein. quam idem Genitor noster. quondam Auo nostro. Ottoni Comitj Palatino Rhenj, Duci Bawarie fecerat, constitutis in presentia nostra. venerabilibus Patribus. Domino Eberhardo Constantiensi Episcopo. et domino Bertoldo Abbate Sancti Galli. Friderico Comite de Truhendingen. Friderico Burgrauio de Nverinberch. Heinrico Marchione de Burgawe. Heinrico Camerario de Rauinsburch. Heinrico Pincerna de wintersteten. Volkmaro de Cheminata. Hermanno de Haeginberch. ac alijs nostris fidelibus, non abolitum, non cancellatum. nec in aliqua parte sui viciatum vidimus in hec verba. Conradus (etc. videatur annus 1251. mense Octob. Monaci.) Nos itaque in predictis prefato Genitorj nostro, consentire volentes. obligationem eandem. ratam et gratam habentes, quicquid in hac parte. predictus Genitor noster fecit. Auunculo nostro karissimo Lodwico Illustri Comitj Palatino Rheni. Duci Bawarie, presentis Scripti munimine confirmamus. In cuius rei testimonium et predictorum omnium stabilem firmitatem. presens Scriptum. nostro et predictorum dominorum Episcopi et Abbatis. Sigillis cum testimonio predictorum omnium iussimus communiri. Datum aput (apud) Augustam. Anno domini. Millesimo. Ducentesimo Sexagesimo Sexto. Nono kalend. Nouembris.

a) Sigillum primum, regis, in ora superiori et sinistra laesum, appendet ex filis sericis rubri coloris, integra adhuc regis imagine et maiori inscriptionis parte. Duo autem reliqua sigilla, episcopi et abbatis, perierunt, remanentibus filis sericis, membranae inferius complicatae innexis, quae sunt pro altero sigillo flavi, pro tertio viridis coloris.

c) Indictio non est expressa.

c) Editum in Aettenkhofer k. Gesch. 176. num. 12.

d) Desumtum ex archivo domus regiae Bavar.

DCCCXV.

Anno 1266. 24. Octobri. Apud Augustam.

Conradus, vulgo Conradinus, Jerusalem et Syciliae rex, dux Sweviae, Lodwico, comiti Palatino Rheni, duci Bawariae, castrum Hohenstain cum advocatiis Herspruck, Vilsekke, nec non bonis Erbendorf, Vrbach, Hannenbach et Plech, ac universis pertinentiis, in recompensationem expensarum, quas primo in acquisitione castri et civitatis Nuerenberch, et postmodum pro consumatione matrimonii regis fecit, pro duobus millibus marcarum et ducentis marcis puri argenti, titulo pignoris, obligat.

Conradus Secundus dei gratia Jerusalem et Sycilie Rex Dux Sweuie. Tenore presencium protestando publice profitemur et patere volumus vniversis tam presentibus quam futuris quod nos Avvnculo nostro karissimo Lodwico Illvstri Comiti palatino Rheni Duci Bawarie Castrum nostrum Hohenstain cum Advocatiis Herspruck Vilsekke necnon bonis Erbendorf, Vrbach, Hannenbach et plech, ac vniversis pertinenciis eorundem in reconpensationem expensarum quas primo in acquisitione Castri et Ciuitatis Nverenberch et postmodum pro consumatione matrimonij nostri aput (apud) Babenberch, Nverenberch et alibi fecit pro duobus Milibus (millibus) Marcarum et Ducentis Marcis puri Argenti obligauimus titulo pignoris possidenda. Ad huius itaque rej obseruanciam et stabilem predictorum omnium firmitatem Presens scriptum nostro et Venerabilium patrum Dominj Eberhardj, Constanciensis Ecclesie Episcopi et Domini Perhtoldi Abbatis Sancti Galli Avvnculi nostri predilecti Heinrici Illustris Comitis Palatini Rheni Ducis Bawarie, et dilectorum fidelium nostrorum friderici Comitis de Truhendingen, friderici Purgravij de Nvrenberch.

Heinrici Marchionis de Burgawe et Fridrici Comitis de Zoler Sigillis cum subnotatis Testibus iussimus communiri. Testes avtem sunt. Fridericus Dux Avstrie et stierie Marchio de Baden. Meinhardus Comes Gorizie Tyrolensis, Pertoldus Comes de graifspach, Pertoldus Comes de Eschenloch, Fridericvs de Kafriak. Hermannvs Rudolfus Fridricus et Hermannus de Hvrnhein, Albertus Livzmannus, Albero de Prukkeberch, Otto de Pruhsel, Brvno de Risenspurch, Cvnradus et Cvnradus Comites de Mosburch, Waltherus Pincerna de limpurch. Heinricus Camerarius de Ravenspurch. Volcmarus de komnatą et Marquardus filius suus. Heinricus et Cvnradus Pincerne de Wintersteten Pertoldus de Fronhoven. Cvnradus Cropho de Fluglingen, Hermannus de Haigniberch. Arnoldus de Messenhusen, Grimoldus Heinricus et Cvnradus de Prisingen. Heinricus et Winhardus de Rorbach. Vlricus de Kamerbach. Otto de Frowenberch, Fridericus de Stavfenekke Hainricus de Isolsried et alij quam plures. Actum et datum apud Avgustam, Anno dominice incarnationis. Millessimo Ducentesimo, lxvj^to^, Nono Kalendas Nouenbris. (Novembris.)

a) Sigilla appendebant octo, ordine in diplomate expresso, incipiendo à dextera, quae est scribentis sinistra; quorum septem adhuc appendent, penultimo sive septimo, quod fuit Heinrici marchionis de Burgawe, deperdito, sive avulso, sive nunquam appenso, filis tamen illi praeparatis, etiam nunc remanentibus. Color filorum sericorum idem singulis, diversus variis est adhibitus sigillis: 1mo, 4to, et 7^timo^, ruber, 2do, 5to et 8 viridis, 3^tio^ et 6to flavus.

Sigillorum, quae restant, talis est conditio.

Primum, regis, omnino fere illaesum.

Secundum, Eberhardi Constantiensis episcopi, illaesum.

Tertium, Bertoldi abbatis Sancti Galli, fere illaesum.

Quartum, Heinrici com. pal. Rheni, ducis Bavar., in omni ora laesum, in medio et ora sinistra fractum, cum scuto triangulo, in quo conspiciuntur Rhombi decem prominentes, ac circiter altius impressi.

Quintum, Friderici comitis de Truhendingen, illaesum, cum scuto triangulo.

Sextum, Friderici Burcgravii de Nuerenberch, fere illaesum, cum scuto triangulo iacente, cuius angulo sinistro galea aperta et pennis cristata insidet.

Octavum, Friderici comitis in Zolre, fere illaesum, ei, quo usus est Fridericus Burcgr., simillimum, exceptis galea et pennis, quibus hoc scutum caret.

b) Editum in Aettenkhofer k. Gesch. 178. num. 13.

c) Desumtum ex archivo domus regiae Bavaricae.

DCCCXVI.

Anno 1266. 30. Novembr. Augustae.

Conradus, vulgo Conradinus, Jerusalem et Syciliae rex, dux Sweviae, ex petitione fidelium suorum civium Augustensium, iudeis suis, ad cameram suam spectantibus et cum civibus Augustae commorantibus, hanc fecit gratiam specialem: ab omnibus servitiis usque ad proximum diem Sancti Georgii et per annos quinque continuos, eosdem iudeos facit penitus solutos, ita tamen, ut memorati iudei, praeter triginta libras denariorum Augustensium, regi iam persolutas, residuis quatuor annis, quolibet anno, decem libras denariorum Augustensium, in die Sancti Georgii similiter camerae suae com-

ponant; quatuor autem viris, videlicet Chonrado, dicto Hvrnloher, et Vlrico dicto Claindienst, civibus, Davidi et Liebermano, iudeis, iniungit decernere, quantum iudei extranei, in Augustam se recipientes, ad praedictum tempus, regi servitium praestent; tuitionem et defensionem iudeorum, Augustae residentium, advocato suo, magistro civium, consulibus et communitati totius civitatis committit, quibus praecipit, ut iudeos contra quascunque violentias defendant.

Chonradus Secundus dei gratia Jerusalem et Sycilie Rex Dux Sweuie Uniuersis presentium Inspectoribus Salutem et omne bonum Qvanto igitur maiora et clariora seruicia cum omni fidelitate et deuotione fideles et deuoti nostri Ciues Augustenses diuis progenitoribus nostris exhibuerunt et nobis exhibent frequenter tanto ampliori gratie nostre prerogatiue et honoris exhibitione Ciues ipsos gratanter debemus honorare fouere et promouere Eapropter notum esse cupimus vniuersis quod nos ex rationabili petitione dictorum fidelium ciuium nostrorum Iudeis nostris spectantibus ad Cameram Magestatis nostre nunc residentibus cum ipsis in Augusta hanc fecimus gratiam specialem. Omnibus enim seruiciis, quibus nobis ex debito iuris ipsi Judei sunt obligati conditione subscripta vsque ad diem proximum sancti Georij Martyris et abinde per annos quinque continuos damus et reddimus penitus solutos. Pro hac igitur ipsis exhibitione gratie nostre pretaxate Anno primo Memorati Iudei Triginta libras denariorum Augustensium nobis persoluerunt et de residuis quatuor annis, quolibet anno decem libras denariorum Augustensium, In die Sancti Georij. Camere nostre similiter conponent et ulterius magis seruicium nullatenus ab ipsis dum ad tempus predictum requirere uolumus et debemus Insuper Si Judei extranei cum residentia postmodum se receperint in Augusta arbitrio fidelium et deuotorum nostrorum videlicet Chunradi dicti Hvrnloher et vlrici dicti Claindienst Ciuium, Davydis et Liebermani Iudeorum con-

misimus quotcunque, Iudeos eosdem seruicium exhibere nostro Culmini decreuerint erimus et debemus contradictione qualibet semota contenti et amplius ipsos ad tempus sepedictum ad maiora seruicia compellere non valemvs. Si vnus autem illorum quatuor virorum quocunque casu postulante defuerit, alij tres superstantes alterum sibi pro arbitrio ipsorum sine dolo malo substituent Nos etiam omnes Judeos, In Augusta residentes et illuc venientes ad prenotatum spacium ad maiorem ipsis securitatem tuicionis et defensionis nostre celsitudinis, Advocato nostro Magistro Ciuium Consulibus et Communitati totius Ciuitatis Auguste conmisimus. Rogamus ipsos et sub optentu gratie nostre firmiter precipimus Judeos contra quaslibet violentias et ipsorum inuasores et iniuriatores ac si aliquis eos contra promissum nostrum ex parte nostra aggrauare presumpserit, fideliter ac deuote sub nostro nomine debebunt defensare. Significamus igitur vniuersis presentibus, et confitemur nos ipsis inviolabiliter et illibata conseruare supradicta. Ne igitur elapsu temporis scrupulus aliquis dubitationis valeat ac possit in premissis suboriri presens inde confectum deuotis nostris Ciuibus Augustensibus Sigillo nostri culminis et dilectorum fidelium nostrorum Hainrici Camerarii de Ravenspurch, Volchmari de Choemnata Hermannj de Haegniberch. et Hainrici de Isolsried, de quorum prudenti Consilio omnia prenotata fideliter cum deuotione sunt ordinata, dedimus et fecimus conmuniri Actum et Datum Auguste Anno domini. M°. CC°. Lxvj°. Pridie Kalendas decembris.

a) Sigilla quinqe in fine instrumenti memorata, ordine tamen non prorsus eodem, appendent ex filis sericis varii coloris.

Primum, regis, integrum et fere illaesum, fila eius rubra, purpurea et viridia.

Secundum, in ora dextra nonnihil laesum, est Volchmari de Chemnaten.

Tertium (Hainrici camerar)ii de Ravinsburch, in ora sinistra laesum.

Quartum in ora dextra laesum, Hermanni (de Haegniberch).

Quintum denique integrum et illaesum, Hainrici de Isoltsried.

Quatuor ultimorum sigillorum fila, omnia sunt rubri, viridis et caerulei coloris.

b) Praeter annum Chr. nulla est expressa nota chronologica.

c) Ineditum, paucis tantum indicatum in von Stetten Gesch. de R. Stadt Augsb. I. 75. et ex eo in Jäger Gesch. Conradins. 93.

DCCCXVII.

Anno 1267. 10. Febr. apud Augustam.

Conradus, vulgo Conradinus, Jerusalem et Siciliae rex, dux Sueviae monasterio de Caesaria curiam in in Pirchach donat.

Conradus secundus dei gratia Jerusalem et Sicilie Rex. Dux Sueuie. Tenore presencium profitemur et constare uolumus vniuersis tam presentibus quam futuris, quod Nos considerata fide pura et deuocione sincera quam conuentus Ecclesie de Cesaria ex antiquo erga diuos progenitores nostros habuit. quam etiam nobis exhibere non desinit incessanter. Nos ipsi Cenobio proprietatem quam in Curia Pirchach ex hereditaria successione habere dignoscebamur de nostre liberalitatis Munificentia et in remedium nostri ac progenitorum nostrorum contulimus. ac donauimus libere et in perpetuum possidendam. In huius autem donacionis concessionis et gracie memoriam presentem litteram cum annotatione testium conscribi iussimus et Sigilli nostri munimine roborari. testes vero sunt hii volchmarus, et Marquardus de Caminata. Fridericus de Staufenek. Haynricus de Schonek. Haynricus de Ysoltried et alii quam plures. Actum et datum

apud Augustam Anno domini Millesimo ducentesimo Sexagesimo Septimo. decime Indictionis Quarto Idus Februarii.

a) Sigillum, in ora sinistra laesum, integra tamen regis imagine, appendet ex filis sericis purpurei, flavi et viridis coloris.

b) Indictio respondet anno Chr. indicato.

c) Editum in Spies Aufklärung 232. n. 15.

d) Cognomen testis de Schonek prima manu una litera n. exaratum fuit, cui manus secunda alio atramento addidit alteram n.

DCCCXVIII.

Anno 1267. 12. Februar. Augustae.

Conradus, vulgo Conradinus, Jerusalem et Siciliae rex, dux Sueviae, monasterio Caesaria curiam in Niwenwilar donat.

Conradus Secundus dei gratia Jerusalem et Sicilie Rex. Dux Sueuie. Tenore presencium profitemur et constare volumus vniuersis tam presentibus quam futuris. Quod Nos considerata fide pura et deuocione sincera quam Conuentus Eclesie de Cesaria ex antiquo erga diuos progenitores nostros habuit quam ecclesia nobis exhibere non desinit incessanter nos ipsi Cenobio proprietatem quam in Curia Niwenwilar ex hereditaria successione habere dignoscebamur de nostre liberalitatis Munificencia et in remedium nostri, ac progenitorum nostrorum contulimus ac donamus libere et in perpetuum possidendam, In huius donacionis. concessionis et gracie memoriam. presentem litteram cum annotatione testium scribi Jussimus et Sigilli nostri munimine roborarj. Testes vero sunt. Lvdwicus Comes palatinus Rehni. Dux Bawarie Hermanus de Hvernheim. volchmarus et Marquardus de

de Chemnaten. Hermannus de Haegniberch. Heinricus pincerna. de Smalnekke. Heinricus de Isolsrit. Arnoldus de Massenhvsen. et Heinricus de anmeking. Actum et datum auguste anno domini. M. CC. LX. VII. pridie Idus februarii X. Indictionis.

a) Sigillum, quod appendebat, periit, cuius duo supersunt vestigia, 1. pars membranae inferius complicatae, 2. foramen illi incisum, ac inserendo segmento membranaceo aptum; nam reliqua pars complicatae illius membranae cum ipso sigillo abscissa est.

b) Indictio respondet anno Chr. indicato.

c) Editum in Spies Aufklärung 232. n. 16.

d) Testis ultimi cognomen, obscurius scriptum, vix anmerting, sed potius anmeking, quamvis forsan erronee pro Anmerking, legi potest aut debet.

DCCCXIX.

Anno 1267. 28. Mai. in Chadolspurch.

Conradus, vulgo Conradinus, Jerusalem et Syciliae rex, dux Sueviae, propter grata servitia Friderici Burgravii in Nvrenberch, sacro Romano imperio, progenitoribus suis et sibi impensa, ad instantissimas eius preces, eo sine haerede masculo defuncto, Mariam filiam eius, Ludewici iunioris comitis de Otingen coniugem et haeredes ab ea procreatos, tam Burgraviatu, quam omnibus aliis feodis, quae dictus Fridericus Burggravius ab imperio tenet, oppido Swante dicto, cum pertinentiis eius, tantum excepto, infeodat.

In Nomine Domini Amen. Chvnradus Secundus Dei gratia. Jerusalem et Sycilie Rex Dux Sueuie. Notum esse volumus vni-

uersis ad quos presens scriptum peruenerit, quod nos attendentes fidem et deuocionem nec non grata seruicia, que Dilectus familiaris noster nobilis vir Fridericus Burgrauius in Nvrenberch. Sacro Romano Imperio progenitoribus nostris. et nobis impendit hactenus et impendere poterit in futurum. instantissimis precibus suis inclinati, si sine Herede Masculo decesserit Dominam Mariam filiam suam. nobilis viri Ludewici Comitis Junioris de Otingen Coniugem. et heredes qui ab ea procreati fuerint tam Bvrgrauiatu quam omnibus aliis feodis que dictus Fr(idericus) Bvrgrauius ab Imperio Romano tenet. Opido Swante dicto cum suis pertinenciis excepto, infeodavimus, et esse volumus infeodatam. Huius rei Testes sunt. Lodewicus Illustris Comes Palatinus Reni. Dux Bawarie. Ludewicus senior Comes de Otingen. Haeinricus Comes de Chastel. Dominus Vlricus de Wartperch. Hermannus de Hvrnhaim. et h. filius eiusdem. Wolframmus aduocatus de Dornberch. Herdegenus de Grindelach. et alii quam plures. Et ne super premissis aliquod in posterum possit dubium suboriri presentes litteras conscribi fecimus, et nostri Sigilli Karactere insigniri. Actum et Datum In Chadolspurch. Anno Domini. M^o^. CC^o^. LXVII°. Quarto die exeunte Maio. Indictione Decima.

a) Communicatum ex Archivo Oettingano per illustr. principem Carolum de Oettingen-Wallerstein.

b) Indictio respondet anno Chr. expresso.

c) Editum cum specimine tam diplomatis, quam appensi sigilli in Oetters Versuch einer Gesch. der Burggraven zu Nuernberg IIter Versuch 507 et 508 nec non ad p. 517. cum consentaneo diplomate Ludewici com. palat. Rheni, ducis Bawariae eiusdem anni, diei ac loci p. 475 — 478. similiter cum eius specimine; dein in Falkenstein codice diplom. Norimb. sive Tom. IV. historiae eius Norimb. 67. num. 57. laudatum autem in den Materialien zu Oetting. Gesch. III. 11.

DCCCXX.

Anno 1267. 27. Decembr. Veronae.

Conradus, vulgo Conradinus, Jerusalem et Syciliae rex, dux Sweviae, Lodwico comiti palatino Rheni duci Bawariae, avunculo suo, pro mille quingentis marcis argenti, Coloniensis ponderis, de quibus apud matrem suam Elizabet et Meinhardum comitem Goriciae et Tyrolensem maritum eius, cum magna apud Veronam necessitas sibi incumberet, integre se absolvit, oppidum suum Schongawe et villam suam in Moringen cum toto Hybisch et omnibus pertinentiis, titulo pignoris tamdiu obligat, donec per regem, vel eius pueros, si quos habuerit, praedictae mille quingentae marcae fuerint persolutae.

Conradus secundus dej gratia Jerusalem et Sycilie Rex, Dux Sweuie. Quia diuturnitas temporis obliuionem ingerit rebus gestis, ne facta hominum dubietate uel uarietate aliqua infirmentur, necesse est ad memoriam rerum gestarum optinendam scripture testimonium adhiberj. Tenore siquidem presentium protestando publice profitemur, et notum facimus vniuersis, intuentibus seriem huius scripti, quod Lodwico Inclito Comitj Palatino Renj, Ducj Bawarie, Auunculo nostro karissimo, pro Mille, Quingentis, Marcis Argentj, Coloniensis ponderis, de quibus aput (apud) karissimam matrem nostram Elizabet, et Meinhardum Comitem Goricie et Tyrolensem, maritum eius, cum magna nobis aput Veronam, necessitas incumberet integre nos absoluit, opidum nostrum Schongaowe, et uillam nostram in Moringen, cum toto Hybisch, necnon omnibus Iudicijs, Juribus, Aduocatijs et vniuersis alijs eorum pertinentijs, agris, pratis, pascuis, siluis,

molendinis, et aquarum decursibus, cultis et incultis, quesitis et inquirendis, titulo pignoris obligauimus, tamdiu possidenda, donec per nos, vel pueros nostros siquos habuerimus, sibi uel pueris suis, predicte Mille, quingente marce, fuerint integraliter persolute. Ad hujus itaque rej memorialem obseruantiam et roboris firmitatem, presens scriptum inde fierj fecimus, et dicto auunculo nostro darj, cum subnotatis testibus, sigillo nostre celsitudinis insignitum. Testes autem sunt, Fr(idericus) Dux Austrie consangwineus noster dilectus, Berhtoldus Comes de Marsteten, Albertus Livzmannus, Berhtoldus Comes de Eschenloch, Bonifacius de Castlabark, Bernhardus de Wilhain, Cvnradus de Lvppurch Fridericus et Hermannus de Hvrnhain, Albertus Junior de Niffen, Conradus Pincerna de Limpurch, Conradus Cropho de Fluglingen, Heinricus Kamerarius de Prisingen, Conradus de Pogen, Conradus de Frivndsperch Alrammus de Rotauwe, et alij quam plures. Datum Verone. Anno dominj, Millesimo, Ducentesimo Sexagesimo septimo, vj. kalendas Januarij, Decime Indictionis.

a) Sigillum, fere illaesum, bene expressum, appendet ex filis sericis rubri coloris.

b) Indictio ordinaria respondet anno indicato, non more Germanorum cum 25. Decembris eiusdem anni nostri, sed more Italorum cum 25. Martii sequentis anni incepto, ac numerato.

c) Editum in Aettenkhofer K. Gesch. 180. et in Lory Lechrain. 10. num. 13.

d) Desumtum ex Archivo domus regiae Bavaricae.

DCCCXXI.

Anno 1268. 10. Januar. Veronae apud Sanctum Zenonem.

Conradus, vulgo Conradinus, Jerusalem et Syciliae rex, dux Sueviae, Lodwico, comiti palatino Rheni, duci Bawariae, avunculo suo, qui procedendo secum in Veronam cum honesta armatorum et militum comitiva, stando in regis servitiis, de consulum ac officialium suorum, nominibus expressorum, conscientia, in compensationem ipsarum expensarum tunc temporis factarum, quas rex solvere non potuit, advocatiam civitatis suae in Augusta, castrum suum Swabek, cum advocatia apud stratam super homines et bona omnia ecclesiarum et civitatis et diocoesis Augustensis, advocatiam super homines et bona in Fuezen et curiam suam supra montem, cum omnibus pertinentiis, proprietatibus et feudalibus bonis, pro duobus millibus marcarum argenti, Coloniensis ponderis, titulo pignoris tamdiu obligavit, donec duci et ipsius haeredibus per regem vel quoscunque eorundem bonorum suorum succesores fuerint persoluta. Ut autem avunculum suum indempnem de praedictis expensis conservet, protestatur: si quid per ius de praedictis pignoribus dux Lodwicus perdiderit, tunc ex omnibus regis proprietatibus, tam ipsi quam fratri ipsius Heinrico, si sine liberis legitimis decesserit, donatis, de praedicta pecunia ipsi et haeredibus eius plena recompensatio fiat, antequam inter prae-

dictos avunculos suos Lodwicum et Heinricum aliqua divisio de praedictis proprietatibus habeatur.

COnradus Secundus dei gratia Jerusalem et Sycilie Rex. Dux Sweuie, Hvmana natura quia labilis est et breuis neccesse est admemoriam rerum gestarum obtinendam scripture testimonium adhiberi. Tenore itaque presentium protestando publice profitemur et notum facimus vniuersis intuentibus seriem huius scripti quod nos consideratis laboribus et expensis quas Avunculus noster Karissimus Lodwicus Illustris Comes Palatinus Rheni Dux Bawarie, procedendo nobiscum in veronam cum honesta armatorum et militum comitiua et ibidem stando in nostris serviciis de certa nostra et consulum ac Officialium nostrorum videlicet Ruberti Filmagery. Magistri Petri de Prece, Friderici Notary nostri ac Vlrici de Memendorf conscientia fecit, qui ab officialibus eiusdem Awnculi nostri fuerunt de ipsis expensis rationabiliter expediti. eidem awnculo nostro inrecompensam ipsarum expensarum, quas ipsi tunc temporis licet multum neccessarias habuisset soluere nequibamus Aduocatiam Ciuitatis nostre In Augusta Castrum nostrum Swabek cum omni Aduocatia quam aput Stratam super homines et bona omnium Ecclesiarum, Ciuitatis, et dyocesis habemus. Item Aduocatiam super homines et bona Ecclesie in Fuezen et Curiam nostram supra montem cum omnibus iuribus Judiciis, Aduocatiis et pertinenciis eorundem quesitis et inquirendis cultis et incultis agris Pratis Pascuis, silvis venationibus aquarum decursibus, proprietatibus, videlicet et Pheodalibus bonis pro duobus Milibus Marcarum argenti Coloniensis ponderis titulo pignoris obligamus tamdiu possidenda donec sibi et suis heredibus per nos uel quoscumque eorundem bonorum nostrorum successores dicta peccunia integraliter fuerit persoluta. Demum vt eundem Awnculum nostrum, quem propter sue fidei merita speciali dilectione inter alios Amicos nostros vlnis patencioribus amplexamur, si quod absit ante solutionem dictorum bonorum decedere nos contingat, indempnem de predictis expensis conseruemus. volumus et etiam protestamur vt

quicquid ratione iuris siue per ius de predictis pignoribus perdiderit de omnibus proprietatibus nostris quas tam ipsi quam fratri suo post nostrum obitum si sine libris legitimis decesserimus donauimus, de predicta peccunia sibi et suis heredibus recompensatio plena fiat ante quam inter predictos Awnculos nostros Lodwicvm et Hainricum aliqua diuisio de predictis proprietatibus habeatur. Ad huius itaque rei memorialem obseruanciam et pleni roboris firmitatem presens scriptum inde fieri fecimus et Sygillo nostre celsitudinis communiri cum testibus subnotatis. qui sunt. Fridericus Dux Austrie. Albertus prepositus Illenmunstrensis Albertus Levzmannus Hainricus Camerarius de Prisingen vlricus de Memendorf Fridericus et Conradus Notarii Curie nostre. Actum et Datum verone apud sanctum Zenonem Anno domini Millesimo Ducentesimo. Lxviij decimo January Indictionis Vndecime.

a) Sigillum illaesum appendet ex filis sericis rubri coloris.

b) Indictio convenit cum Anno Ch. indicato 1268.

c) Ineditum saltem in hac forma. Nam displicuit hoc exemplar creditori et obligationis chartam impetranti Ludwico Com. pub. Rheni, duci Bawariae, atque, sine dubio ex eius petitione, aliud emendatius instrumentum fuit supperadditum, ab hoc in pluribus locis non tantum vocabulorum constructione, sed etiam in contextu dissonans, pluraque huic interserens, quod cuique conferenti illa patebit.

DCCCXXII.

Anno 1268. potius quam 1267. 10. Januar. Veronae apud Sanctum Zenonem.

Conradus, vulgo Conradinus, Jerusalem et Sycilie rex, dux Sueviae, Lodwico, comiti palatino Rheni, duci Bawariae, avunculo suo, qui procedendo secum in Veronam cum honesta armatorum et militum comitiva, stando in regis servitiis, de consulum ac officialium suorum, nominibus expressorum, conscientia, in compensationem ipsarum expensarum tunc temporis factarum, quas rex solvere non potuit, advocatiam civitatis suae in Augusta, castrum suum Swabekk, cum advocatia apud stratam super homines et bona omnia ecclesiarum et civitatis et diocoesis Augustensis, advocatiam super homines et bona in Fuezzen et curiam suam supra montem, cum omnibus pertinentiis, proprietatibus et feudalibus bonis, pro tribus millibus marcarum, puri argenti; cum tamen expensae ipsius summam praedictam longe transcenderent, titulo pignoris tamdiu obligavit, donec ipsi, pueris et uxori eius, per regem vel quoscunque eorundem bonorum suorum successores fuerint persoluta. Ut autem avunculum suum indempnem de praedictis expensis conservet, per scripta praesentia protestatur: si quid per ius de praedictis pignoribus dux Lodwicus perdiderit, tunc ex omnibus regis proprietatibus, tam ipsi quam fratri ipsius Heinrico, si sine liberis legitimis decesserit, donatis, de praedicta pecunia ipsi et ipsius pueris vel uxori ip-

ipsius, non obstante donatione plena recompensatio fiat, antequam inter praedictos avunculos suos Lodwicum et Heinricum aliqua divisio de praedictis proprietatibus habeatur.

Chonradus Secundus dei gratia Jerusalem et Sycilie Rex, Dux Sveuie. Humana natura. quia labilis est et breuis. necesse est ad memoriam rerum gestarum obtinendam. scripture testimonium adhiberi. Tenore itaque presentium protestando publice profitemur. et notum facimus vniuersis intuentibus seriem huius scripti. quod nos consideratis magnis laboribus et expensis. quas Auunculus noster karissimus Lodwicus Illustris Comes Palatinus Rehni, Dux Bawarie, procedendo nobiscum in Veronam, cum honesta armatorum et militum comitiua. et ibidem stando in nostris seruicijs fecit. de certa nostra et consulum ac officialium nostrorum conscientia. videlicet Ruperti filmagerij magistri expensarum nostrarum, magistri Petri de Prece prothonotarij curie nostre, Friderici notarij nostri, ac Vlrici de Memindorf. qui ab officialibus ipsius Auunculi nostri, fuerunt de ipsis, racionabiliter, expensis expediti. eidem auunculo nostro in recompensam ipsarum expensarum. quas ipsi tunc temporis. licet pro se ac suis valde necessarias habuisset. soluere non potuimus. aduocatiam ciuitatis nostre in Augusta, Castrum nostrum Swabekk, cum omni aduocatia. quam aput stratam super homines et bona omnium ecclesiarum ciuitatis et dyocesis habemus. Item aduocatiam super homines et bona ecclesie in Fuezzen, et Curiam nostram supra Montem cum omnibus Juribus, dignitatibus, Judicijs, Aduocatijs, ac alijs quibuslibet pertinentijs eorundem. proprietatibus videlicet ac feodalibus bonis. pro tribus milibus Marcarum puri argenti. cum tamen expense sue, summam predictam, longe transcenderent. titulo pignoris obligauimus, tamdiu possidenda, donec sibi, pueris, vel uxori sue. per nos, vel quoscumque eorundem bonorum successores. dicta peccunia integraliter fuerit persoluta. demum. vt eundem auunculum nostrum. quem propter fidei sue merita speciali dilectione inter

ceteros amicos nostros, vlnis patentioribus amplexamur. si. quod absit, ante solutionem dicte pecunie, decedere nos contingat. indempnem de predictis expensis fideliter conseruemus. volumus et per scripta presentia protestamur. ut quicquit per ius de predictis pignoribus perdiderit. de omnibus proprietatibus. quas tam ipsi quam fratri suo post nostrum obitum. si sine liberis legittimis decesserimus. legauimus et donauimus. de prefata pecunia sibi, pueris, vel uxori sue. non obstante predicta donatione. recompensatio plena fiat. antequam inter predictos Auunculos nostros, Lod(wicum) et Heinr(icum) aliqua diuisio, de predictis proprietatibus habeatur. Ad huius itaque rei memoriam et obligationis predicte plenissimam firmitatem. presens scriptum inde fieri fecimus. sigillo nostre celsitudinis communitum. cum subnotatis testibus. qui sunt. Fridericus dux Austrie Auunculus noster. Albertus prepositus Ilnmuenstrensis. Albertus Livzmannus Fridericus de Hvernheim. Chonradus Chropfo de Flvegling marscalcus noster. Heinricus Camerarius de Prising, predicti Auditores rationum nostrarum. Chonradus notarius curie nostre ac alij quam plures. Actum et Datum Verone aput (apud) Sanctum Zenonem. Anno domini Millesimo ducentesimo Sexagesimo septimo. Decimo Januarij vndecime Indictionis.

a) Sigillum in ora superiori laesum, integra tamen regis imagine et salva omni fere inscriptione, appendet ex filis sericis rubri coloris.

b) Indictio ordinaria, anno nostro 1268 convenit, quem nimirum tunc scriptor huius diplomatis more Italorum demum cum 25. Martii inchoavit. Hunc solum annum primus adventus Conradini Veronae admittit, qui demum 20. Octob. 1267. contigit. Cnfr. Raumer Hohenstaufen IV. 576.

c) Editum in Aettenkhofer K. Gesch. 181 — 183. et in Lory Lechrain 11. num. 14.

d) Desumtum ex archivo domus regiae Bavaricae.

s) Adest aliud exemplar, cum integro sigillo, annum exprimens 1268; ast in pluribus minus clare conceptum, in aliquibus plane dissonans, cui, cum displicuisset Lodwico palat. Rhen. ac duci Bavariae, hocce alterum emendatius fuit superadditum.

Diversitates utriusque exemplaris potissimae sunt:

1. in numero expensarum, hic ultra tria millia marcarum puri argenti, ibi duo millia Coloniensis ponderis;

2. in personis, quibus facienda solutio et compensatio expensae pecuniae;

3. in testibus, hic enim plures sunt adhibiti testes, et nichilominus eorum numero clausula additur: ac alii quam plures.

DCCCXXIII.

Anno 1271. 12. Septemb. Cnareberg.

Ricardus rex, volens Wernero, Maguntino archiepiscopo, principi suo, labores de sumptus erga se factos compensare, fidelibus suis, Wernero et Philippo de Bolandia mandat: ut quingentas marcas Colonienses, primo festo beati Martini hyemalis, de redditibus, eis commissis, archiepiscopo aut certo eius nuntio, absque difficultate, persolvant.

Ricardus dei gratia Romanorum Rex semper augustus. Dilectis fidelibus suis. Wernero et Philippo de Bolandia gratiam suam et omne bonum. venerabilem W.. Maguntinum Archiepiscopum Karissimum Principem nostrum sincere dilectionis brachiis amplexantes. ac uolentes in recompensationem suorum laborum et sumptuum erga eum extendere munificencie nostre

manus, fidelitati uestre mandamus finaliter et districte. quatinus sicut nostrum fauorem diligitis nostrumque affectatis comodum et augmentum. Quingentas. Marcas Colonienses in proximo festo beati Martini hyemalis de nostris redditibus quos uobis confidenter commisimus, sibi uel suo certo nuncio sine more dispendio et difficultate qualibet persoluatis. Nos enim in uestra computatione facienda nobiscum de predicta summa pecunie persoluta eidem. vos dimittemus penitus absolutos. vnde soluta sibi predicta pecunia. reseruetis uobis has litteras in testimonium ueritatis.

Datum Cnareborg. XII die Septembris. Indictione XIIII, Regni nostri anno XV.

a) Sigilli, cerae rubrae impressi; sed fracti, pars superior appendebat ex segmento membranaceo ab infima instrumenti margine resecto, quae caput cum pectore regis optime expressit; iam ipsa pars casu avulsa separatim chartae adiacet.

b) Annus Chr. omissus ex indictione et anno regni facile cognoscitur. Notandum enim, Richardi diplomata germanica usque ad medium mens. Decembr. anni 1271 exporrigi; unde eius obitus ex fide Mathaei Westmonasteriensis ad 2. April. potius anni 1272, quam 1271 pertinet.

c) Ineditum.

DIPLOMATA FALSA ET RESCRIPTA.

Quum ex consulto classis historicae series authenticorum diplomatum imperatorum ac regum solummodo ad Rudolphum I. e stirpe Habspurgica sit producenda, diploma regis Richardi pro archiepiscopo Moguntino seriem praedictam terminat. Si complura documenta ad seriem istam pertinentia omisimus, quae paene omnia a variis scriptoribus jam edita sunt et quorum originalia in scriniis regni adhuc asservantur, hoc ideo factum est, quod ista diplomata partim sint falsa, partim renovata et rescripta. Consultius meliusque igitur visum est, haec diplomata hinc aduectere, quam falsa et rescripta veris ac authenticis immiscere. Duodecim vero documenta sequentia inter falsa et renovata putamus censenda.

I.

Annus fictionis 773, forma membranae ex saeculo X., scriptura falsarii ex saeculo XII. medio.

Carolus M. imperator, rogatu coniugis suae Hildegardis, in monasterio Campidonensi Audogarium primum abbatem instituisse, ipsumque locum in pago Ilregowe situm, et diversis muneribus in pago Ilregowe, Albegowe et Augestgowe ex materna haereditate ditatum,

sub sua et successorum suorum defensione constituisse, et omnimoda exemptione donasse dicitur.

Data Anno ab incarnatione domini dcc lxxiii. indictione xi. Anno vero regni piissimi Karoli VI. imperii primo. Actum rome in sancto die pascae in aecclesia sancti petri coram adriano papa et multis aliis principibus in dei nomine feliciter Amen.

a) Sigillum olim impressum periit. Forma sigilli, prout in transsumpto Ottenburensis abbatis an. 1468 describitur: imago hominis, suspicione non caret. Adsunt autem suppositionis argumenta quam maxima.

b) Non moramur anachronismos iam ab editoribus ex Papeprochii censura in actis Sanctorum Tom. III. April p. 792. patefactos, repetitos a Tentzelio, Wegelino et aliis; sed manifestam fictionem innuunt: I° locus falsus sigilli in medio contextus; II° novitas scripturae, imitantis characteres litterarum saeculi IX aut X, manu autem imitatoris sibi haud constante, potius ex saeculo XII medio; III° ex eo etiam prima vice hoc instrumentum habetur insertum codici Campidonensi antiquissimo, extra ordinem autem scriptum, cum reliqua instrumenta omnia fidei historicae consentanea sint.

c) Notae chronologicae nec sibi nec historiae concordant; immo falsae sunt. Membrana corrupta a falsario adhibita ex saeculo X esse videtur.

d) Editum saepius legitur in Crusii Annal. Suev. Pars I. l. 12. c. 2. pag. 318; Lünig spicileg. eccl. III. 169; in scriptis etiam iuridico-polemicis Tentzelii vindiciis hist. pro H. Conringii censura append. III obs. p. 78; Gründl. Ausführung der Reichsstadt Kempten gegen das Hochstift Kempten an. 1731. app. p. 11.; Wegelin Thesaur. Sueviae Tom. IV. p. 448.

II.

Annus fictionis 773, forma membranae ex saeculo X, scriptura falsarii ex saeculo XII medio.

Carolus M. imperator, in gratiam Audogarii abbatis et monachorum Campidonensium, hoc perpetualiter constituisse dicitur: ut inter potentes saeculi eos, quos noverint aequitatis et modestiae amantiores, sibi advocatos eligant, qui parati sint, imperatori servire, et pro abbate in hostem cum imperatore pergere, addito statuto: ut advocatus post fidelitatem, imperatori factam, alia tria sacramenta iuret, quae verbotenus exprimuntur.

(*Chrismon.*) **In nomine patris et filii et spiritus sancti Karolus a deo ordinatus augustus. magnus. pacificus. imperator. romanorum gubernans imperium. quoniam principem ac defensorem aecclesiarum nos fecit dominus ne eius ingrati esse uideamur gratie seruitium eius augmentare. ecclesias multiplicare. super bene et oportune inceptis et constructis ne post hac destruantur nos oportet inuigilare. iccirco notum sit omnibus fidelibus nostris presentibus scilicet et futuris. qualiter nos audientes et ueraciter cognoscentes plerosque eorum qui ecclesiarum constituuntur aduocati debita potestate in tantum abuti ut qui deberent esse modesti defensores impudenter effecti sint rapaces. et iniuriosi exactores. placuit nostrae prouidentiae in audogarii venerandi abbatis campidonensis monasterii suorumque successorum et fratrum uidelicet monachorum hoc perpetualiter potestate ponere. ut sapientum usi consiliis ex eis quos inter potentes scilicet nouerint esse equitatis et modestiae amantiores eligant suis competentus locis aduocatos et defensores. qui nobis parati sint seruire. et pro ipso abbate in hostem nobiscum pergere sed nul-**

lus hominum sibi hanc causam vel potestatem presumat vendicare. vel quasi hereditariam aut aliquo iure debitam inuadere. nisi quem abbatis et monachorum consulta approbatiora uelint admittere Eo tamen tenore. ut post fidelitatem regio iure nobis nostrisque successoribus factam abbati tria sacramenta iuret. Primum quod secundum posse et nosse iustus ac utilis aduocatus in res et homines predicti monasterii existat. Secundum quod quicquid placitando acquisierit tercia tantum parte sibi retenta duas abbati reddat et nullum aduocatum vel exactorem preter se sine abbatis permissione constituat. Tercium quod nichil priuati muneris vel seruicii a quolibet loco siue curte seu a cellaerariis quasi ex debito et statuto iure exigat ac mansiones et pernoctationes uspiam frequentare caueat. Quando autem huius commissi in rebus vel hominibus quod vulgo balmunt dicitur extiterit statim et sine mora et sine preiudicio nisi cito resipuerit aduocatia cum omnibus commodis sine spe recuperationis carebit Ad unumquemque uero locum quem abbas ad placitandum ordinauerit cum duodecim uiris et todidem equis aduocatus semel tantum in anno nisi pro aliqua necessitate ab abbate sepius aduocetur suscipiatur ac tunc pro terrae qualitate preter uinum quod ibi est rarum honeste procuretur Infra locum autem campidonensem nullum placitum nisi rogatu et uoluntate abbatis unquam statuat nullum eiusdem domus dei seruientem sine abbate vel ipsius consensu ad iudicium cogat Nullum de familia sine iusta sociorum deliberatione damnet uel coerceat Et ut hec firmius credantur et diligentius conseruentur manu propria subterfirmauimus et anulo nostro insigniri iussimus.

Signum domini Karoli (*Monogramma*) magni imperatoris augusti.

Amulbertus Cancellarius ad uicem luitperti archicapellani recognoui et ss.

Data anno ab incarnatione domini dcclxxiii. indictione xi. anno uero regni magni Karoli VI. imperii primo. Actum romae in sancto die pascae feliciter amen.

a) Sigillum periit; antiquitus membranae adhaesisse, locus sigilli cum macula cerae, immo litterae, recognitionem indicantes, et atramento alio scriptae, manifestant, in membrana rugis plena, ita, ut omnis scripturae apices diffluxerint.

b) Falsa in hoc instrumento omnia sunt, falsus titulus Caroli, falsi cancellarius et archicapellanus, falsa epocha aerae Christianae ex spurio canone 22 distinct: 63 adoptata, quae omnia iam notavit Papeprochius in censura alia in actis sanctorum Tom. III. April p. 792; parcior autem in verbis fabricator huius instrumenti, ex quibusdam rasuris etiam suspecti, est, quam in praecedenti, et aliquos saltem anachronismos vitavit.

c) Copia antiquissima primis foliis codicis vetustissimi Campidonensis, saeculo XI conscripti, addita est manu autem saeculi XII medii.

d) Quae hic super advocatis constituuntur, vix non de verbo ad verbum conveniunt cum diplomate, quod Carolus M. monasterio Ottenburano concessisse dicitur, et in Feyerabend Ottenbeyrens Jahrbüchern I. 622. Nr. 4. ex libro copiali saec. XII. exhibetur.

e) Notae chronologicae falsae sunt; membrana autem, cui inscriptum est instrumentum, ex quadam charta alia desumpta videtur.

f) Ineditum.

III.

Anno 802. Mense Martio. Aquisgrani, instrumentum sub Carolo Crasso, imperatore, renovatum.

Carolus Magnus, imperator, ea loca, quae Tassilo, dux Baiovuariorum, tradidit ad monasterium Sancti Salvatoris in Chremisa, auget et confirmat, videlicet Sulzbach, Sicbach et Liubilinbach, in pago Trungovue, insuper curtem Pettinbach, nemus ad Eporastal, Allinchova vineas in Ascaba et in Rotala etc.

a) Instrumentum iustum, si ad veram epocham referatur. Ea autem est Caroli Crassi, quod ipsum sigillum, nec ipsum perfectum, evincit; nam verissima epocha est concilium Aquisgranense, mense Martio 802 habitum, quocum anno et mense conveniunt episcopus Waldricus, notarius Erchanbaldus, et archicapellanus Rado. Sigillum autem ad Carolum Crassum pertinere, conferenti patebit, dummodo observetur, tertiam tantum sigilli formam esse expressam, cum aliae formae, prima et secunda, in originalibus, Nro. 51 et 56, tum in Nro. 53 et aliis pluribus compareant.

b) Rescriptum esse hoc instrumentum palam fit ex usu aerae christianae et apparentibus quibusdam rasuris. Scriptor solas tironianas notas omisit, in chartis aliis Caroli Crassi obvias; qualis omissio a celeberrimo Kopp inter notas falsitatis refertur.

c) Notas chronologicas ad annum 802 convenire, supra est dictum, quibus respondent omnes libri copiales, nempe lib. I. fol. 17. b. II. fol. 43. b. III. f. 40. IV. 97.

d) Editum in Hundii Metrop. I. edit. Monac. 293. ed. Ratisp. 195. apud Hansiz Germ. sacr. I. 138. Buchinger Geschichte von Passau 481.

IV.

Anno 823. 28. Junii. Franchonofurt. instrumentum sub Ludovico II. alias juniore, rege, renovatum.

Ludowicus Pius imperator ecclesiae Pataviensi renovasse et confirmasse dicitur donationem patris sui, Karoli magni imperatoris, loca nimirum; Litaha cum marcha determinata, Zeizzinmurum cum marcha similiter determinata, Treismam, Wachowam, Pelagum, Nardinum, Reode, Asbahc, Wolveswanc, Erlafa, duas basilicas in Artagrum, duas basilicas in Saxina, quae mortuo Karolo imp. marchiones provinciae eiusdem illi ecclesiae subtrahere conati sunt.

In nomine domini dei et saluatoris nostri Jhesu Christi Hludouuicus diuina ordinante prouidentia Imperator augustus. Nullum fidelium nostrorum ambigere credimus. qualiter domnus et genitor noster beatae memoriae piissimus imperator Karolus regnum hunorum suae ditioni non sine magno preliorum labore subiugauerit. et homines terrae illius cultui christiane religionis mancipauerit. Intantum vt etiam in eadem prouincia multas aecclesias ob dei reuerentiam. et renouari. et a fundamentis construi faceret. Tum dei iussu super deuastatione et inopia pataujensis episcopatus misericordia motus. plus celeste quam terrenum lucrum desiderans. quedam loca ad eandem aeclesiam sancti Stephani promartyris Christi. In qua sanctus valentinus corporaliter requiescit. vbi tunc Vualdaricus venerabilis episcopus praeerat tradidit. hoc est in prouincia auarorum quendam locum qui vocatur litaha. et in terra hunorum Zeizzinmurum. Treismam. Vuachouuam. Pelagum. Nardinum. Reode. Asbahc. Vuoluesvuanc. Erlafam. et in artagrum basilicas duas. et in saxina basilicas duas. sed postquam domnus et genitor noster piae me-

moriae Karolus imperator defunctus est. marchiones eiusdem prouinciae de episcopatu eadem loca alienare et eorum potestati subdere Conati sunt. Cum autem Reginharius episcopus effectus est. deuitans discordiam et litem. Gotafredum marchionem et iudices illius prouinciae in presentiam nostram fecit venire. Nos vero iusta lege et iudicio totius populi iuxta traditionem praedicti Imperatoris loca superius nominata ad praedictam sedem pertinere debere decreuimus Tunc memoratus episcopus nostram implorauit clementiam. Vt aliquam futurae securitatis à nobis acciperet firmitatem. quo iam dicta loca liberius firmiusque. pontifices eiusdem sedis tenerent. quod ita et nos fecisse omnium fidelium nostrorum cognoscat industria. Proinde ergo nostra imperiali auctoritate iubemus. vt praedicta loca id est litaha iuxta fontem qui vocatur sconibrunno cum omni integritate sicut Theodericus habuit in sua potestate. et Zeizinmurus. cum tali marcha. vt genitor noster Karolus decreuit. hoc est ab illo castello in orientali plaga usque. ad pendentem lapidem in ora montis Comageni. et in australi usque ad chunihohesstetin. in occidentali autem usque ad acernos sitos inter tullunam et ipsum Castellum. et vltra danubium ad trebinse. et exinde ad mochinleo. et usque ad ezinburi. et Treisma cum omni integritate. similiter Vuachouua. et cetera omnia loca que praescripta sunt. rectores eiusdem aeclesiae cum omnibus ad eadem pertinentibus cultis et incultis. agris. pratis. pascuis. siluis. aquis. aquarumque decursibus. piscationibus. venationibus. molendinis. exitibus et reditibus. quesitis et inquirendis. totum et integrum absque ulla contradictione teneant atque possideant. et quicquid illis exinde facere libuerit iure aecclesiastico. libero perpetualiter in omnibus potiantur arbitrio. et siquis hec infringere temptauerit. exinde reddet rationem in diem iudicii. et ut haec auctoritas pristinae traditionis et nostrae confirmationis inconuulsa et inviolabilis permaneat manu propria subter firmauimus. et anuli nostri impressione sigillari iussimus.

Signum (*Monogramma*) hludouuici piissimi Imperatoris (S. R.)

Simeon diaconus et cancellarius ad vicem Fridegisi Archicapellani recognoui et subscripsi.

L. S.

Data anno dominice incarnationis dcccxxiii. indict. i. iiiikl ivl Regnante domno. hludouuico annos X. feliciter. Actum Franchonofurt in dei nomine Amen.

a) Sigillum impressum ac illaesum exhibet Ludovicum II. germanicum, alias iuniorem dictum, qui regnavit ab anno 877 usque 882, cuius sigillum impressum est diplomati Metensi autographo Nro. 50. Adsunt duo instrumenta paris tenoris et aetatis; ex quorum altera exsectum est sigillum. Licet autem nulla in instrumento appareat rasura, falsitatis tamen nota est imprimis adhibita epocha aerae christianae, qua non usus est imperator Ludovicus.

b) Rescriptum autem esse hoc instrumentum, magna convenientia omnium notarum chronologicarum cum anno 823 indicat; etiam notarii et archi-capellani in instrumento notatorum. Occurrit in libris copialibus antiquissimis, I. fol. 4. II. fol. 31. III. fol. 41. IV. fol. 98. In solo tertio codice exhibetur altera vice fol. 65. b.; truncatum, et in quodam loco interpolatum.

c) Editum in Hansiz Germ. sacr. I. 155. Buchinger Geschichte von Passau 483, denique in Bar. de Hormayr, Geschichte Wiens II. Jahrgang III. B. I. Heft. Urkundenbuch. pag. 183. ad. num. 296.

d) Duo instrumenta Passaviensia annorum 802. mense Martio, et 823. 28. Jun. non referenda ad diplomata historice falsa, sed ad exarata subsequente tempore, et revocata ad pristinos annos, more sub Ludovico II. seu iuniore et Carolo Crasso usitato. Im-

primis alterum, carens rasura, munitum vero sigillo Ludovici II., omnino censetur eo ipso tempore scriptum, modo renovandi diplomata antiquissimo.

V.

Anno 886. 16. Febr. Rotwile. instrumentum verisimiliter renovatum saeculo XI.

Karolus Crassus imperator monasterium Oberenmunster in civitate Ratispona, ab Hemma regina, genitrice sua legitimo concambio receptum, ubi ipsa sepulta requiescit, in suae emunitatis defensionem suscipit, eique abbatissae et advocati electionem concedit.

(*Chrismon.*) In Nomine Sanctae et Indiuiduae Trinitatis Karolus Diuina Fauente Clementia Imperator Augustus. Si Membra Christi infirmiora Sed Habundantiori Honore Dignissima Debita Karitate amplectimur et imperialis auctoritatis Robore communimus. Id nobis et ad temporalis tranquillitatis gratiam et ad aeternae felicitatis gloriam profuturum sine hesitatione confidimus. Proinde omnium fidelium Christi tam praesentium quam succedentium nouerit industria. qualiter nos monasterium beatissimae semperque uirginis matris domini nostri Jesu Christi Mariae in ciuitate ratispona. quod dicitur oberenmunster quod piae memoriae genitrix nostra Hemma regina a baturico ratisponensi episcopo sollempni ac legitimo concambio recepit. ubi ipsa corporaliter. sepulta requiescit. in nostrae aemunitatis (emunitatis) defensionem suscepimus. ea uidelicet conditione. ut neque nos. nec quisquam imperator aut rex aut dux aut comes aut regalis (regius) exactor. siue ex imperiali siue expropria auctoritate quidquam (quicquam) ibi ordinandi aut exigendi habeat potestatem. Sorores quidem abbatissa decedente. aliam quae succedat moribus atque uita probabile (probabilem) unanimiter atque legitime eligant. cui-

cuius aelectioni (electioni) siue ordinationi non imperator. non rex. non episcopus. non aduocatus. non aliquis hominum in aliquo contradicat. nec difficultatem nec molestiam quamlibet inferat. Sane advocatum nullum habeat (habeant.) nisi eum que (quem) abbatissa et sorores (sororum) concors discretio aelegerit (elegerit.) Qui etiam aduocatus nihil iuris nihil potestatis. nihil seruicii ibi requirere presumat. nisi quod ei abbatissae (abbatissa) et sanctimonialium bona uoluntas constituat. Si quis uero deinceps hanc nostrae auctoritatis paginam propter suam cupiditatem infringere noluerit. omnium illorum criminum peccatorum delictorum in extremo et districto examine in presentia dei reus existat. pro quorum absolutione et redemptione piae memoriae genitrix nostra ipsum monasterium ordinauit. ditauit. atque magnificauit. et tamen suum malum studium nihil ualeat. sed usque infinem seeculi (saeculi) hoc preceptum nostrum inuiolabiliter perseueret. Et ut haec nostrae auctoritatis constitutio firmior et certior habeatur et diligentius obseruetur manu propria subtus eam firmauimus. et bullae nostrae impressione signari iussimvs.

Signum Domini Karoli Serenissimi Imperatoris (*Monogramma*) Augusti.

Amelbertus Cancellarius ad uicem Liutuuardi Archicancellarij recognoui. (S. R. cum notis tiron.)

L. S.

Data xiiij. kalendas Martij. Anno dominicae incarnationis dccclxxxvj. Indictione iiij. Anno uero imperij piissimi Imperatoris Karoli. In italia vi. In frantia v. In gallia ij. Actum in uilla quae rotwile vocatur. in dei nomine feliciter Amen.

a) Sigillum, loco inepto impressum, pro bulla appensa, suspectum quidem reddit hoc instrumentum, maxime cum duplex complicatura inferioris membranae et vestigium foraminum, inserendo

funiculum aptorum, ex quo dependeat ipsa bulla, non desit. Character litterarum multipliciter crispatarum et locus sigilli aliquanto maior saeculum undecimum indicare videntur, ex quibus desumendum esset, renovatum esse instrumentum ipso saeculo XI., et sigillo regis Heinrici IV. vel alicuius episcopi munitum.

b) Quinque variae notae chronologicae concordant.

c) Editum in Hund. Metrop. I. edit Monac. 245. edit Ratisb. 163. iterum III. 1. in utraque edit; in Lünig. spicileg. eccles. III. abbatiss. 178; in Hochwart. episc. Ratisb. apud Oefele Script. B. I. 171; in Ried cod. dipl. Ratisb. I. 66. Nro. 66.

VI.

Anno 983. verisimiliter 10. Juni. Veronae. Instrumentum fictum saeculo undecimo finiente, aut duodecimo incipiente scriptum.

Otto II. Imperator marcham terrae Monasterii Campidonensis dicitur recognovisse et approbasse; res ipsa ad an. 847 — 854 referenda est.

In nomine sanctae et indiuiduae trinitatis Otto diuina fauente clementia Imperator Augustus. Oportet igitur nos qui dei munere a ceteris mortalibus sumus prelati eius in omnibus parere preceptis et loca sibi dicata nostro releuare iuuamine. atque eis legitime tradita imperiali tueri munimine. quomodo id nobis ad temporalem uitam prospere transiendam et aeternam feliciter obtinendam profuturum liquido credimus. Qua propter comperiat omnium fidelium nostrorum presentium scilicet et futurorum sollertia qualiter antecessor noster hlovdouuicus uidelicet pius et serenissimus imperator filius Karoli magni imperatoris interequitari fecit marcham que est inter monasterium sanc-

tae mariae quod dicitur campidona. et inter populum albigaugensem. hilargaugensem. et augusgaugensem. et inter omnes circumquaque prope ipsam marcham positos. ad orientem. ad meridiem. ad occidentem. et ad septentrionem. Notissimum est enim ex testamentis quae tradiderunt antecessores nostri. uidelicet hludouuicus pius et serenissimus imperator. et arnolfus rex. et bonae memoriae genitor noster Otto imperator et nos hac nostra testificamur auctoritate. qualiter Iring missus domni iam dicti hlovdouuici serenissimi regis residens cum babone. et perhtoldo comitibus. et cum magna multitudine hilargaugensis. et augusgaugensis. et albigaugensis populi. fecit iurare primos et seniores de omni populi super sanctorum reliquias. quod quicquid de ipsa marcha que est inter monasterium sanctae Mariae quod dicitur campidona. ubi tunc temporis erchanbertus frisingensis episcopus preesse uidebatur et inter omnes circumquaque positos certissime et uerissime scirent. id sine mendacio et ulla dubitatione testarentur. Illi quidem post datam fidem. et interrogatione facta dixerunt se ueraciter scire ita interfinium esse. et marcham campidonensem infra hos terminos consistere. Ab humminfurt. usque ad rovgginsflouch. deinde simehellindinwege. de inde in isinmarwazzir. de inde in riuum qui uocatur ascha. de inde in lvtirahe ubi in hilaram uadit. de inde indirectum super bovhinrain. deinde in sedinbrunnin iuxta wolfoltiswendi. deinde in fontem zibehaim. deinde in mindilunursprinc. de inde in di wertahe: deinde in di geltinahe. sursum deinde in rotaham ubi uadit in hilaram. Infra hos terminos iurauerunt predicti seniores ipsam marcham cum terris et siluis cultis et incultis specialiter ad potestatem domus dei campidonensis monasterii etiam a temporibus Karoli magni imperatoris contineri quod numquam in alterius hominis potestate iusta uestitura fuerit ex quo ipsum campidonense monasterium a beatae memoriae hiltigarda regina uxore ipsius magni Karoli fuerat fundatum. nullusque postea ex albigaugensi. uel hilargaugensi. uel augusgaugensi populo superius memoratum monasterium infra ipsam marcham inuadere. aut noualia capere. aut etiam nullus comes infra predictam marcham aliquod iudicium facere audebat. sed

semper ipse abbas et monachi. et agentes sui. et aduocatus ipsius monasterii eam cum omni tranquillitate possederunt. donec ipse populus circumquaque ipsam marcham positus iniusta inuadatione transgressionem in ea fecisset. Peracto enim scabinorum iuditio noluerunt audire uel adquiescere eorum iudiciis. sed parauerunt se sine ulla audientia a placito constituto discedere ac per hoc predictus dominicus missus uidelicet iring uerbo regis pannauit omnes pariter testes uidelicet atque idoneos scabinos nec non et populum circumquaque ipsam marcham positum. quatenus omnes in die deputato starent coram rege ad regenesburg. Quadam uero die domno hludowico serenissimo imperatore sedente pro tribunali in palatio regio apud regenunto. primatibus nobilium francorum. bauuarorum atque alamannorum adsistentibus. livprammo. erchanfredo. erchanberto. hartwigo episcopis. et babone fritilone. etzone. comitibus. iussit ante se uenire rex eos quos iring ex suo uerbo pannauit in prememorato placito quod in partibus alamannie iussu domni regis habuit. illoque referente omnem ordinem rei. sacramentum scilicet testium. idoneorum scabinorum examen. eiusdem populi impedimentum. iussit iterum domnus rex omnem pristinam inquisitionem coram se renouari. Primo siquidem fecit eosdem fideles testes sacramentum dare super sanctam ac uenerabilem dominicam crucem suam. pro eo uidelicet ne inpostmodum potuerint dicere. quod sibi iniuste disserneretur eorum sententia. Post sacramentum uero interrogauit dominus rex eosdem albigaugenses. hilargaugenses. augusgaugenses. de persona testium. siqui illorum potuissent falsare. qui professi sunt se non posse quemquam illorum proicere. Tum idem testes iussi sunt dicere. secundum sibi datum sacramentum quod uerissime scirent de prefata marcha. id sine mendacio et dubitatione testarentur. Illi uero nichilominus quam antea in priori placito. sed etiam in quibusdam plenius testificati sunt Proinde idem ipsi idonei scabini qui superius. aliique quam plurimi qui in conuentu magnatorum aderant coram rege diiudicauerunt. ut uniuersas supergressiones predictorum limitum cum suis commissis prefato monasterio redderent. Et primo omnium accessit hunolf aduocatus reginhalmi presbiteri coram

rege et omnibus primatibus eius et cum manu propria suas reddidit inuadationes in manus erchamberti frisingensis episcopi tunc etiam abbatis campidonensis. et aduocatis (i) sui milonis. Sic et ceteri presbiteri et alii litterati fecerunt. Reliqui uero ut in lege continetur cum suis commissis reddiderunt. uniuersi quidem ibi uadiauerunt in manus erchanberti episcopi simul et abbatis campidonensis. et aduocati sui milonis uestitura sua in die deputato legitima facienda. Postremo quippe iussit dominus rex eos qui in pristino placito eius fidelibus uidelicet abbati et monachis campidonensibus maxime impedimentum et iniuriam concitauerunt. ut a reginesburg usque ad eundem locum placiti uidelicet regenunto pedestres uenirent. et unusquisque laicorum propriam sellam suis scapulis portaret. Presbyteris atque aliis litteratis qui noxii in hac presumptione seducti sunt clementer indulsit. — Isti sunt qui post sacramentum hoc testificati sunt. Adalbern. Adalbret. Immo. Ganto. Peringer. Rantwig. Reginbolt. Trusing. Tagapreht. Kisalolt. Irminbreht. Willehelm. hiltram. Gotahalm. Reginher. Nordolo. Perethram. Erinbreh: hadamar. theotolt. thrudher. nandker.

Isti sunt scabini. Reginbolt. Reginolf. Agilo. hunolf. Aragoz. Stephan. Reginher. theotprehet. woluolt. hunpreht. alberihc. willehelm. Maghelm. Selpker. Snelrich. Actum est autem hoc placitum apud regenunto coram domno hludowico imperatore piissimo et serenissimo. et primatibus suis. presentibus eisdem testibus et scabinis prescriptis. cum Iringo misso et erchanberto. frisingensi episcopo et simul abbate campidonensi atque Milone aduocato domus campidonensis et innumera multitudine diuersi populi. Mense quidem martio V. id. Martias. Et nos hanc actionem recognouimus. et subscribi iussimus. et eam sigillo nostro subter signari precepimus.

Signum domni Ottonis inuictissimi (*Monogramma*) imperatoris Augusti.

L. S.

Data Radisponae anno ab incarnatione DCCCIIII. Regnante domno nostro Jhesu christo feliciter Amen.

a) Sigillum, cuius pars restat, cum integro monogrammate, verba etiam monogramma indicantia, conveniunt Ottoni II. imperatori. Ipsa charta, per totum instrumentum rasuris et correcturis deformata, insignem anachronismum continet, quo ineptissime annus 804, quasi Ludovico Pio conveniat, et ipse Ludovicus Pius contemporaneus exhibetur Erchamberto, episcopo Frisingensi et caeteris episcopis inter annos 847 — 854 viventibus, sicque confunditur cum filio Ludovico Germanico.

b) Non desunt aliae notae falsitatis, sic chrisma, subscriptio cancellarii et archicapellani, dies, mensis et annus cum indictione et annis regni vel imperii, locus etiam peracti negotii deficiunt.

c) Testatur quidem Rudolfus Habspurgicus, in diplomate Viennae 13. Aug. 1278 dato, se vidisse instrumentum sibi oblatum, nulla parte vitiatum, quod tamen intelligendum, in re extra iudicium sive ex gratia facta, imprimis tunc temporis, cum conspiceretur adhuc totum et integrum sigillum.

d) Diploma ergo absque dubio ad annum 983. IV. idus Junii id est 10. Jun. ab eodem Ottone II. ad supplicationem Rudolfi, super libera electione abbatis concessum, pertinet, quod infra copias ex libro copiali fol. 19. dabitur, quodque hac occasione abolitum est, et ficto huioce instrumento, saeculo undecimo finiente, vel duodecimo incipiente, locum dedit.

e) Editum in der Stadt Kempten Deduction: Gründl. Ausführ- und Rettung. an. 1731. Beylage VI. p. 38. ex copia vidimata iudicii aulici Rothweil an. 1468; in des Stiffts Kempten Deduction: Gründl. Widerlegung. an. 1737. Beylage A. p. 1. sq. ex copia vidimata Rudolphi regis an. 1278.; in Wegelini Thesaur. rer. suev. IV. 458. sq. ex deductione urbis Kempten, cum censura einsdem instrumenti utrobique inserta.

VII.

Anno 1007. 1. Novembr. Frankonofurt. Instrumentum circa ducentos annos postea scriptum.

Heinricus II. Rex, qui abbatiam Kitzingensem ecclesiae Babenbergensi in sedem episcopalem sublimatae donaverat, statuisse simul dicitur, ut congregatio Kizzingensium dominarum usus et potestates piscationum inviolabiliter semper habeat atque in earum favorem fines eorundem piscationum discrevisse.

(*Chrismon.*) In nomine sancte et indiuidue trinitatis Heinricus diuina fauente clementia rex Saluberrimus Nouerint omnium nostri fidelium tam presens etas quam et successura posteritas. quia cum nos nostri quandam iuris abbaciam Kizzing dictam ex consilio et consensu principum romanorum in episcopalem sedem babenberc cum omnibus eius pertinentiis siue adherenciis uidelicet ecclesiis et omnibus utilitatibus que quolibet modo dici uel scribi possunt prout firmius potuimus donauimus atque proprietauimus regali banno sanceiuimus et signatis litteris confirmauimus ut Kizzingensium congregacio dominarum piscacionum suarum usus et potestates sicut prius inuiolabiliter semper haberet. Hoc etiam determinate exclusimus ut siquis beneficiarius in uillis fieret que in margine piscacionum predicte congregationis site sunt nullo modo se de passcuis predictarum piscacionum intromittere presumeret. preterea fines piscacionum sic discreuimus, ut ex una parte mogi ab amne qui dicitur swarzaha usque ad riwum qui dicitur dihenbach et ex altera parte mogi a uilla que uocatur chellere usque ad uallem sulzevelt nemo praeter abbatissam piscandi potestatem haberet nisi qui piscandi licenciam ab ipsa inpetraret. Omnes enim uille ex utraque litoris posite infra hos quatuor fines eiusdem abbacie erant. Siquis igitur quod absit

destruere siue uiolare presumat in nouissimo die tormento inextinguibili coram oculis domini luat quod ne fiat, sed hec tradicio nostra decretumque nostrum ab omnibus incorruptum permaneat hanc cartam inde conscriptam manu propria roborantes sigilli nostri inpressione insigniri iussimus.

Signum domni Heinrici (*Monogramma*) regis inuictissimi.

Data Kal. Novembris Indictione V. anno dominice Incarnationis MVII. anno vero domni Heinrici secundi regn. VI. Actum frankonofurt feliciter amen.

a) Sigillum impressum illaesum est, non tamen exhibet illud Heinrici II., sed verisimiliter est ex aetate Heinrici VI. imperatoris, alias quidem non occurrens in hac forma, quod tamen unum ex rejectis sigillis esse potuit. Certe praeter Heinricum VI. nullus alius Heinricorum utitur elogio s e m p e r augustus. Character etiam scripturae ex fine saeculi XII. est. Ad diplomata ergo postea rescripta hoc ipsum instrumentum referimus, in quo titulus saluberrimus desumtus ab exordio authenticarum litterarum: „saluberrimis sacri eloquii institutionibus,“ suspicionem maximam suppositionis praebet, et monogramma solum atque tempus notatum aetati regis Heinrici II. conveniunt.

b) Notae chronologicae certe ad primum Nov. 1007 pertinent.

c) Editum in Fr. Jaeger Geschichte Frankenlands III. p. 308. Nr. II.

VIII.

Anno 1009. 7. Junii. Merseburg. verius circa annum 1029. conceptum, et saeculo XII. scriptum.

Heinricus Imperator, ecclesiae sitae in heremo, quae vocatur Nortwald, a Guntherio monacho constructae, eiusdemque cellae provisoribus, territorium terminis designatum, donasse dicitur.

Data VII. Id. Junii Indictione VII. Anno dominicae incarnationis MVIIII. Anno uero domni Heinrici secundi regnantis VIII. Actum Merseburg feliciter amen.

a) Instrumentum hoc, quod Heinricum II. primo imperatorem, in monogrammate autem regem vocat, ex hac ipsa dissonantia iustum esse nequit. Insolita iam litterarum forma saeculum XII. manifestat. Ipsum sigillum diligentius inspectum fraudem quandam indicare videtur. Suspicio fraudis augetur ex eo, quod Conradi II. diploma de anno 1029. 1. Jan., supra inter originalia Nr. 330. impressum, in codice Hermanni abbatis desit, quodque Nideraltacensibus novum sigillum primo impresso addere visum est. Jam vero nostrum transsumptum cum diplomate Conradi 1029. 1. Jan. de verbo ad verbum convenit, exceptis nominibus Heinrici II. et Cunigundae reginae. Fictio ergo antiquissima aetatem Hermanni abbatis superat.

b) Notae chronologicae omnes conveniunt anno, in charta indicato 1009; res ipsa ad annum 1029 referenda est.

c) Editum à Gretser in divis Bamberg. ap. Ludewig Scr. rer. bamb. I. 331. Hund metrop. II. edit. Monac. 37. edit. Rat. 25. Monum. Boic. XI. 138.; occurit etiam in codice Hermanni abbatis, medio saec. XIII. conscripto fol. 76.

IX.

Anno 1053. 28. Decembr. ex nostro computu, ex antiquo 1054. Pataviae. Instrumentum rescriptum et fictum saeculo XIII. finiente.

Heinricus III. imperator ecclesiae Chremensi mansum regium, vulgo Chungelhueb, donasse, et plebano ac pastori eiusdem loci iudicium in omnibus causis et iudiciorum articulis concessisse dicitur, exceptis tribus articulis, qui publico iudicio reservantur.

Acta sunt hec. anno dominicae incarnationis. M^o. quinquagesimo quarto. quinto Kalendas Januarii indictione septima anno uero domini Hainrici regis romanorum ac imperatoris invictissimi vicessimo quinto.

a) Sigillum impressum, fractum quidem, sed ex parte maiori adhaerens, imaginem imperatoris Heinrici III. cum tota ultima medietate inscriptionis optime exprimit. Monogramma etiam eiusdem imperatoris est, cum singulari eius signo; insuper cancellarius Winitherius et Archicancellarius Luitboldus manu primaeva scripti sunt. Reliqua omnia rasa, et quod dicunt rescripta sunt, remanentibus apicum erasorum certissimis vestigiis. Scriptor, qui semper simplex e loco ae adhibuit, et novior saeculo XIII. finiente est, praeter titulum Semper Augustus, etiam aetatem episcopi Rimberti potius Regimberti 1146 notavit, et anno Heinrici III. imperatoris 1054 coniunxit, quod utrumque insolitum erat aetate illius Heinrici. A more illius temporis recedunt etiam indictio et annus ordinationis, omisso imperii anno, numeris Romanorum expressi, defectus chrismatis atque datum in ipso contextu diplomatis scriptum, Insuper ista charta in nullo libro copiali archivi Pataviensis invenitur.

b) Temporis notae cum ipso loco imperialis commorationis Pataviae cum nostro anno 1053. 28. Dec., veteribus iam anno 1054 incoepto, conveniunt.

c) Editum in Buchinger Geschichte von Passau II. 503. et cum censura Bar. de Hormayr im Archiv für Gesch. Jahrg. 1828. S. 256.

X.

Anno 1138. 31. Martii. Norenberc potius Coloniae. Instrumentum fictum et rescriptum saeculo XIII. medio.

Conradus III. Rom. rex monasterium Hailsbronnense et eius bona, nominibus expressa, in suam ac imperii protectionem specialem recepisse ac Abbati facultatem homines eius iudicandi concessisse dicitur.

Datum apud Norenberc, pridie kalendas Aprilis — Regni nostri Anno primo. —

L. S.

a) Sigillum, impressum et optime expressum, absque dubio est Conradi II. alias III., qui regnavit ab anno 1138, 6. Mart. usque 1152. 16. Febr. Attamen praeter hoc sigillum omnia tempore multo posteriori inscripta sunt chartae truncatae; nam truncationem duae lineae plumbo ductae et in superiore parte membranae adhuc residuae manifestant. Ut mentionem de sigillo in instrumento desideratam, omissionem monogrammatis, aliaque menda facilius excusanda praetereamus, ad essentialia novitatis istius instrumenti indicia huc revocamus: I. characterem scripturae

cum interpunctionibus, nimirum commate loco puncti; II. omissum chrisma; III. titulum semper augustus; IV. locum dati instrumenti falsum, cum Norimbergam ante finem mensis Maii rex nec transeundo visitavit; V. quaerelas super excessibus advocatorum aut iudicum, motas tempore fundatoris S. Ottonis episcopi Babenbergensis, qui sibi advocatiam eiusdem monasterii anno 1132 expresse reservavit cf. Hocker p. 59; VI. Loca in specie hic expressa, Ketelndorf, Gennenhusen et Schuhpach, omnia post annum 1147 demum monasterio adquisita sunt; VII. Inscriptio exterior manus saeculi XVII. notavit annum c. 1253, haud dubio diploma hoc ad Conradum IV., filium Friderici II. referens.

b) Annus Christi non expressus desumitur ex anno regni primo. Locum autem dati instrumenti falsum esse, iam supra dictum est.

c) Editum in Hocker, Supplement zum Haylsbronn. Antiquitäten-Schatz p. 110 et 111; in Schütz corp. hist. Brandenb. 29. num. 7; in Falkenstein antiq. Nordgav. Cod. dipl. 27. num. 15. Immo insertum est in confirmationibus regum monasterio Hailsbrunnensi concessis Rudolphi Habsburg. an. 1275. 12. Jan. Adolphi an. 1295. 5. Mai. Alberti 1302. 4. Febr. quae in eodem Hocker. l. c. p. 115—119. num. 4. 5. et 6., nec non in Schütz p. 103, 152, 165. n. 67, 121 et 132 ex autographis eorum sunt excusae.

XI.

Anno 1153. 23. Septembr., immo post annum 1183. nam fictitium est instrumentum circa annum 1314 conscriptum.

Fridericus I. imperator dicitur, libertatem et exemtionem monasterii Scti Emmerammi Ratisponae confirmasse, inserto Lucii II. Papae spurio privilegio, ipsique monasterio plures facultates concessisse et stabiliisse, morticinia, quae Val dicuntur, medietatem substantiae morientium absque prole legitima, promovendi quemcunque de familia in ordinem ministerialium, iudicandi et corrigendi excessus hominum ad ipsum monasterium pertinentium etc.

Acta sunt hec anno dominice incarnationis m⁰. c⁰. Liij⁰. Regnante domino friderico romanorum Imperatore gloriosissimo. Anno regni eius iij⁰. Imperii vero ipsius primo. Datum vberlingen viiij. kl. octobris feliciter Amen. —

a) Sigillum appensum ipsissimum imperatoris Friderici I. esse, facile ex fragmentis, quae restant, sed casu novissimo tempore avulsa sunt, cognosci potest. Ipso hoc casu indicium de falsitate in promptu est; nam quo modo olim coniunctio massarum, interioris et exterioris, ad invicem facta est, eodem nunc seiunctio earum, et ad aliud instrumentum adglutinatio contigit. Unde haud mirum, veteres criticos et recentiores, fraudem nescientes, in vanum de veritate vel falsitate eiusdem instrumenti laborasse. Cf. Hansitz diss. apolog. prodrom. 1753. Joa. Bapt. Kraus, abb. S. Emmerami, in libro probat. 1752, ac in illustratione contra Hansiz 1753. et Rom. Zirngibl in der Abhandlung über den Exemtionsprocess p. 65 — 70. Patefacta autem

fraude tantum superest reliqua huius instrumenti vitia indicare: I) Bulla Lucii II. an. 1143, nostro computu 1144, quae caput rei, de qua agebatur, continebat, ipsamet fictitia est, et alioquin a consuetudine imperatorum abhorrebat, bullas pontificum confirmare, quod fecisse dicitur Fridericus I.; II) Scriptura satis vetusta, sed locis quibusdam perforatis, sive vermibus sive aerugine exesis plena, omni prorsus elegantia destituta, comma cum puncto adhibens, paucis lineis, minutissimis litteris privilegium pontificium et imperiale contra morem styli illius aevi conglomeravit. III) Fridericus contra morem in re tam gravi nullos adhibuit testes. IV) Duo anachronismi manifesti in eodem instrumento fabricatorem arguunt, annos regiminis, cancellarium atque archicancellarium ignorasse; fingitur enim, annum 1153, 23. Sept. concurrere cum anno regni Friderici I. tertio, imperiique primo, atque coaevos illi fuisse Joannem cancellarium et Conradum archicancellarium, qui non nisi ab anno 1183 et reliquis ultimis hoc munere fungebantur. Cf. Chronic. Gottw. 372 et 384.

b) Notae chronologicae haud inter se conveniunt, sed veritati historicae huius instrumenti quam maxime adversantur, licet Ludovicus IV. 1315 Ratisponae 21. Junii, regni anno primo, illud cum Lucii II. et Conradi III. episcopi Ratisponensis, ex gratia absque udicio principum inseruit suo privilegio atque confirmavit. Cf. Liber probat. 246. Nr. 121.

c) Editum in Hund metrop. II. edit. Mon. 376 et Ratisb. 261 et 262. Lünig spicileg. eccl. III. 654.; Libro Probat. 139 — 147. num. 56 et 57. denique in der beurkundeten Gesch. der Gerechtsame des R. Stiftes S. Emmeram. 40. num. 7.

XII.

Anno 1205 potius quam 1204. 21. Januar. Mogontiae. Ex instrumento renovato.

Philippus II. monasterio S. Albani apud Mogontiam ad supplicationem Heinrici eiusdem loci abbatis privilegia Karoli Magni, Ludovici, ac Ottonis III. imperatorum confirmasse dicitur.

Philippus secundus dej gratia Romanorum rex et semper augustus, Temporalis regnj nostrj titulos extollimus feliciter et ampliamus, et eterne uite premia lucrabimur in futurum, si ecclesiarum quieti intendere curauimus et circa earum commodum curam et operam adhibuerimus diligentem. Qua propter uniuersis Imperij romani fidelibus tam posteris quam modernis duximus innotescendum, quod nos animaduertentes pressuras et graues iacturas rerum et bonorum, quas honorabile monasterium sancti albanj apud Mogontiam sepe sustinuit per officiatos regios et imperiales ministros, ac alios homines sua potentia abutentes, ad supplicationem dilecti fidelis nostri Heinricj eiusdem locj, abbatis, ac fratrum ibidem et precipue diuine remunerationis obtentu, priuilegia, gracias et libertates, a diuo karolo magno Ludevico eius filio ac ottone tertio, romanis imperatoribus predicto monasterio concessas presentibus innouamus, ipsumque monasterium recipimus per presentes sub specialem magnitudinis nostre Imperijque romani protectionem, cum vniuersis hominibus, mancipiis, curtibus, grangiis, rebus ac possessionibus eidem monasterio attinentibus acquisitis iam, seu inposterum acquirendis. Et ut gratie pariterque beniuolentie nostre plenitudo, circa eundem locum amplior declaretur, volumus omnino et regia precipimus auctoritate, pro nobis, nostrisque successoribus, ut nulli omnino persone, cuiuscumque status, preeminentie dignitatis am-

ministrationis, uel conditionis existat, liceat ipsum monasterium, personas, bona, uel possessiones eius, ex quacumque causa uel occasione, ammodo inquietare, inuadere, uel turbare. Curtes quoque, grangias, ac patrimonia eius sicut ab antiquo, ab omni censu vectigali, herburga, ac alio quocumque seruitutis onere libera fuisse et esse hactenus dinoscuntur, ab omnj exactionum precariarum, vectigalium herburgarum seu aliorum seruitiorum iure et honore, nobis et Imperio, de consuetudine, iure, uel de facto debitis absoluimus ex nunc inperpetuum in hijs scriptis ipsumque monasterium, personas, res et possessiones eius omnes habitas et habendas perpetua libertate donamus ac ea in eternum, priuilegio imperialis decernimus emunitatis gaudere sepedicto monasterio et fratribus ibidem deo famulantibus et nulli alij seruitura omnem omnino prauorum hominum, ab eis uiolentiam propellentes. Ad cuius rei seu facti inperpetuum euidentiam hanc paginam exinde conscriptam Sigillo nostro iussimus communiri. Testes huius facti et consencientes sunt Sigefridus mogontie, Engilbertus colonie, Heinricus treuerensis, Archiepiscopi, Cuonradus spirensis episcopus, Luodewicus dux bauwarie, Heinricus comes palatinus reni, Bernhardus dux saxonie, Dieppoldus lantgrauius de Luckinberg, Cuno nobilis de minzenberg, Heinricus mariscalcus de kallinden, Heinricus dapifer de walpurg, Ruodolphus mariscalcus de Justingin, Theodericus comes de seyna, Eberhardus nobilis de buedingin et alii quam plures. fidedigni. Datum mogontie anno dominice Incarnationis, Millesimo cc. quarto xij°. kalen. februarij, Indictione viij°.

a) Sigillum Philippi regis, quod nunc in plures partes fractum est, appendisse, tam fila illud permeantia, quam fragmenta minuta residua testantur.

b) Anachronismi vero, in hoc instrumento occurrentes, prohibent, quominus chartam ipsam antiquissimo tempore exaratam esse credamus. Nam 1.) Sigifridus Moguntinus archiepiscopus continuo stetit a partibus Ottonis IV. regis. 2.) Engilbertus Coloniensis ar-

archiepiscopus demum anno 1212 archiepiscopatum illum obtinuit. 3.) Nomine Heinrici Treviris nullus archiepiscopus stetit, nisi Heinricus de Vinstingen, qui archiepiscopalem sedem Trevirensem ab anno 1260 — 1286 possedit. Unde suspicio oritur, anxiis Sanctalbensibus praeplacuisse authenticum instrumentum innovare, et tres catholicos archiepiscopos, sive a Romana ecclesia agnitos, ad maiorem fidem faciendam, substituere, loco Adolphi Coloniensis et Johannis Trevirensis archiepiscoporum; nam in reliquis testibus magna est consonantia. Hoc iudicium sustentatur charactere scripturae nimis crasso et adhibita interpunctione, scilicet parvo commate, tempore Philippi inusitato.

e) Indictio respondet anno 1205, cui consonat locus dati instrumenti et calculus Florentinus, cancellariis Philippi II. familiaris. Conradus quoque IV. Ratisbonensis episcopus, qui 23. April 1204 successit, epocham huius diplomatis accurate determinat, cum apud Ried Cod. Ratisb. I. 286. adhuc 3 Mart. 1205 electus, sed iam mense Julio 1205 consecratus et investitus dicatur.

c) Editum in J. G. Reuter Albans Gulden oder Gesch. des Ritterstiftes zum heil. Alban bey Maynz II. 17. num. 3. cum animadv. pag. 275, qui I. 134. testatur, hanc immunitatem eidem ecclesiae ab imperatoribus Ludovico IV., Carolo IV. Ruperto ac Friderico III. vix non eisdem verbis iterato fuisse concessam: memoratum quoque in chronico Scti. Albani in Joannis scriptoribus rerum Moguntinensium II. 757.

MONUMENTORUM BOICORUM

COLLECTIO NOVA.

Edidit

ACADEMIA SCIENTIARUM BOICA.

VOLUMEN III. Pars II.

MONACHII,
Typis GEORGII JACQUET, Typographi- Aulici.
MDCCCXXXV.

MONUMENTA BOICA.

VOLUMEN TRIGESIMUM.

EDIDIT

ACADEMIA SCIENTIARUM BOICA.

(PARS II.)

MONACHII,
SUMPTIBUS ACADEMICIS.
MDCCCXXXV.

MONUMENTORUM BOICORUM

COLLECTIO NOVA.

VOLUMINIS XXX.

PARS ALTERA.

Authentica episcopatus pataviensis.

CCXI.

Ausgleichung Hadmars und Erchangers von Wesen mit den Söhnen ihrer Schwester Agnes, Ortolfen, Hadmar und Maingott von Waldeck um Burg und Thurm zu Wesen, um den Markt Neunkirchen, das Gut Aschenberg und andere Zugehörden.

1300. 1. May.

W*ir hadmar vnd erchenger von wesn*, tyn chvnt, allen den die disen prief an sehent, oder horent lesen, daz wir vns lieplich vnd minchlich, verricht haben, mit vnsern *Oechaimen, den waldechärn. Ortolf. Hadmarn. vnd mängoz*, vnd allen ir geerben, vmbe alz daz, daz si ze recht an erbet, von *ir Mvter, vrown Agnesen, dev vnser swester was.* also bescheidenlich, als hie her nach geschriben stat. vnd haben wir den vorgenanten waldekärn vnsern oecheimen, vnd allen ir geerben, gegeben, vurbaz vur alle ansprach, äin dritteil an dem *hous ze wesen;* vnd äin dritteil an dem *turn* der vor dem heus leit, vnd ain drittail alles des eigens daz zv dem hous gehöret, vnd als

vil, daz *äschenperg* dev gut, vnd *Nevnchirchen der marcht*, sol vnser wesnär sein, vnd vnser geerben, vurbaz an alle ansprach, von in, vnd ihr geerben, vnde dar wider haben wir in, waldeckärn, gegeben, den *marchte ze Rowrippe*, vnd swaz dar zv gehoret, der sol ir, vnd ir geerben sein, vurbaz, von vns, vnd vnser geerben an alle ansprach. vnd suln ouch wir, in, daz stätigen, mit aller der stätigunge vnd si dar zv bedvrffen. vnd haben ouch vns des beidenthalben, mit verdachtem mvt, gen an ander vertrewet vnd verlubt, daz vnser cheiner sinen teil, an dem vorgenanten hous, oder an dem tvrn, oder sinen teil an dem eigen daz dar zu gehöret, nicht verchoufen, noch an werden sol, er sul in e die andern an pieten, vnd sol si mit im lazen werben, freuntlich vnd zeitlich, nach ir frevnd vnd ir lute rat, vnd swa vns die nicht mochten mit anander verrichten, so sol er sinen teil denne erst an werden swo er mach. Vnd suln ouch wir lieplich, vnd freuntlich mit anander leben. vnd sol ouch vnser cheiner nicht an grifen noch werben, daz den andern ze schaden chomen mvge, er entv ez danne mit der andern gunst, vnd mit ir rat. vnd sol ouch vnser cheiner cheines vnsers dienärs, wider des andern willen, nicht enheimen, neur er enwelle im in denne gehuldigen. vnd sol auch vnser cheiner sich keines dienärs nicht vnderwinden noch behalten, der dem andern nicht enfuge. pei den frevntlichen teidingen vnd der lieplichen verrichtvng sint alle die gewesen, die hie hernach geschriben stant. vnd sint sin ouch gezevgen. Der abt von engelzelle. der eltor her Mangoz, von waldecke der chorherre. her Alber von mouspach der chorherre. her Choloch der valchenstenär. vnd sin veter her chvnrat der valchensteinär. Dietmar der lerbuchlär, Fridrich von päsching. Ott der Drechselheimär. heinrich der louterbrvnnär, vnd siner svn zwen hainrich, vnd ortel. vlrich der peterschelmär. Fridrich der swänwartär. pertholt der teufenpech. Ott vnd irmfrit die zwen chlafpechen. Chunrat von Oed. hainrich von Oed. vlrich von Oed. albert der steinär. Chvnrat der steinär. Eberhart von waidach. wernhart von äzelsperg. vnd sin bruder, chvnrat. vlrich von Ort. Arnolt von Ort. Vlrich von aichperg. vlrich der ivng aichpergär. Chvnrat von

aichperg. wernhart der uogel. vnd ander piderbe lout die da bei worn, vnd die doch hie nicht geschriben sint. Daz, daz also sei, vnd stät belibe, des geben wir wesnär, waldechärn disen gagen-wurtigen prief, mit vnsern insigelen. Der prief ist geschriben, vnd gegeben, nach christes geburte, tousent iar, drev hundert, vnd in dem letzten iar, an Sant philippes vnd sant Jacobs, tag.

CCXII.

Bischof Bernhard von Passau belohnt die treuen Dienste Hartliebs von Puchberch, Vicedoms zu Straubing, und Ulrichs von Urleugsberg durch Ertheilung verschiedener Lehen.

1300. 19. May.

Wir Bischolf. wernhart. von Pazzauwe. tven chunt allen den di disen Prief an sehent. vnd horent lesen. Daz wir des Erberigen Mannes. Hern. *Hartliebes. von Pvchperch. des vitztums von Stravwing.* vnd vnsers diener hern vlrichs von vrliugsperig. Liebe, triuwe. vnd dienst bedacht haben. di si lange vns vnd dem Gotshaus erzaigt habent. paidiu. her. Hartlieb von Pvechperch. vnd her. vlrich von vrliugsperig. *der do vnser Graf gewesen ist daz Fverstenekke.* vnd haben dem vorgnanten. hern. Hartlieb. von Pvechperch. vnd Sienem Svn. Hartlieben. vnd des.selben seins Svnes. *Hartliebes.* Hausvrauwen. vron *Chungunten.* des vorgnanten. hern. *vlrichs. tochter.* von vrliugsperig. vnsers Grauen von fverstenekke. den drei Leiben. gelichen vnser gvet. datz Oelperig. datz Stainperig. datz Simbretsrevt. vnd daz da haizzet an dem aigen. diu vier gvet. div lange oede sint gewesen. mit der Beschaidenheit. daz die vorgenanten drey Leibe div vorgenanten vier gvet. mit allem nvtze jnne haben schullen. zve ir tagen. Ez schulln auch di vorgenanten Leibe div vorgenanten gvet Pezzern vnd Bestiften ob si mvgen. vnd swanne di vorgenannten Leibe nimmer sint. so gehorent div vorgnanten gvet ledichliech an allen

chrieg. wider zv vns vnd zv dem Gotshaus. in swie getaner mazze. die vorgnannten gvet danne fvnden werdent. Daz vns vnd den vorgenanten Leiben daz allez stet. vnd vnzebrochen beleibe geben wir in disen Prief versiegelt mit vnserm Insigel. des sint gezivg. her. Gotfrid. der Tvmbrobst. von Pazzauwe. her. wolfker der techent. her. Gebhart. von walse. her. Meingoz von waldekke Chorherren von Pazzauwe. her. vlrich von vrlivgsperig. der Graf von fvrstenekke. her. Ekkolf. der worter. her. Eberbien von Edrestorf. her. Hartlieb. der Marschalich. von Landauwe. her Marchart. von alnchoven. vnd ander Piderb Levte genveg. vnd ist daz geschehen Nah Christes Pvrt tausent jar vnd driv hvndert jar. an dem auf vert tag.

a) Bei dem Zeugen: Gebhart von Walse, ist der Taufname Gebhart interpolirt, indem er mit ganz anderer, nämlich mit viel schwärzerer Dinte, eingeschrieben ist.

b) Das Siegel des Bischofs hängt an der Urkunde.

CCXIII.

Otto inferioris Bavariae dux confirmat collationem quorundam novalium.

Straubing. 1300. 15. August.

Nos *Otto* dei gratia, Comes palatinus Rheni, dux bawariae, Tenore presentium profitemur, quod cum reuerendus in Christo pater et dominus, patauiensis Ecclesie Episcopus, meritis et deuotione *fidelis nostri Hartlibi de Puhpereh*, *vicedomini* nostri pensatis, sibi hanc de liberalitatis sue munificentia fecerit gratiam specialem quod bona, sive predia subscripta, que sunt inculta videlicet Oelperg, Simbrehssreut, auf dem aigen, Stainperch, pro se ac filio suo hartlibo, *vlrico comite de fürstenekk* ac filia illius, quam predicto *hartlieb juniori copulauit in vxorem* precario contulerit pro ipsarum quatuor personarum,

nominatarum vita et temporibus tantummodo possidenda pacifice et tenenda, Nos, ne dictus Episcopus, et Ecclesia patauiensis inde dispendium paciatur, a predictis personis aut ipsarum posteris, vnde meruit commodum reportare, promissiones de reuertendis prediis, supradictis cum sua emendatione, a memoratis quatuor personis, post ipsarum tempora factas, domino Episcopo, et Ecclesie Patauiensi, presentibus roboramus, In memoriam firmiorem ac robur validius, presens ipsis instrvmentum dantes sigilli nostri maioris, robore consignatum, actum et datum Strvbingen, Millesimo CCC°. jn assumptione virginis gloriose.

*) Appendet sigillum ducis equestre in cera subrubra.

CCXIV.

Narratio processus, anno 1300 incepti et anno 1302 adhuc indecisi, inter magistrum Bertholdum, protonotarium Rudolphi, ducis Austriae, per ipsum ad ecclesiam Holabrunne praesentatum et Bernhardum episcopum et dioecesanum, Bertholdum recusantem, per Conradum Salisburgensem archiepiscopum decisioni praepositi et decani pataviensis et praepositi in Volchenmarcht commissi sed ad annum 1303 prorogati.

ab anno 1300 — 1302.

CCXV.

Bischof Bernhard überträgt eine jährliche Gülte aus Gütern zu Schwabdorf und Neusiedel auf Gerdraut von Chalheim, Hausfrau des Leutolds von Chreuzpach, nachdem die frühern Besitzer selbe dem Hochstift aufgegeben.

Wien. 1302. 4. März.

Wir *wernhart* von Gots gnaden Bischolf ze pazzav veriehn vor allen den, di den brief sehnt — oder lesen horent daz her *weikhart von polnheim vud sin husfrow frow Chvnigunt*, *hern Jansen tochter von Merswank*, vnd iriv kind vns vfgaben Sibenthalb pfunt gult datz *Swabdorf* vnd datz *Nevsidel.* div siv angeuallen woren von dem vorgenantem, hern Jansen von Merswanch, der selben sibenthalb pfunt gulte, woren driv pfunt gult satzung, von vnserm Gotshus, vmb sehs vnd dreizzek pfunt, div andern, woren lehn, von vnserm Gotshus. Div selben sibenthalb pfunt gulte. lihen wir nah ir pete herin *Levtolden von Chrevzpach* in allem dem reht vnd siv der Jans von Merswanch herbraht het, an sin vorgnantiv tochter, vnd sin tochlter untz vf div zit, daz si vnd ir wirt vnd iriv kind siv vfgaben, dem Chrevzpechen ze leihen, dar nah chom her levtolt von chrevzpach fur vns, vnd gab vns div vorgenanten sibenthalb pfunt gult vf, datz Swabdorf vnd datz Nevsidel, ze leihen siner husfrove, frove *Gerdruten von Chalheim*, den gwerten wir siner pete vnd lihen siner husfrovn, frovn Gerdruten von Chalheim lediklichen div vorgnanten sibenthalb pfunt gult in allem dem reht, vnd si von herin Jansen von Merswanch vnd von siner tohter vnd ir wirt an dem Chrevzpechen chomen woren, dar zv gab vns her levtolt von Chrevzpach ein lehen vf, daz leit datz visham vnd, daz er gechovffet het von herin wlfinge von Gäzenstorf, daz lihen wir frovn Gerdruten von Chalheim siner husfrovn lediklichen zu rehtem lehn, dar vber geben wir den brief versigilten mit vnserm

insigil. ze vrkvnd. dez sint zevg her *vlrich von puchperch vnser vitztvm*, *her Gotfrid der Tecchen von Chrems* vlrich vnser Chaplan Ott vnser Schreiber. her Chvnrat von *Potendorf* her *Ott von haslov* Pilgreim vnser Shench, *Chvnrat vnser Richter von Trebense* arnolt vnd jans dez chrevzpechen knehtt daz ist geshehn datz *Wienn* do von christs purt woren vergangen Tovsend jar drivhundert Jar vnd dar nah in dem andern Jar dez Svntages vor dem aschtak. *Ich Levtolt von chrevzpach* vergih an dem brief daz ich mit minem lehen vnd mit minem vorgnantem gut also getan han als vorgeschriben ist, vnd dar umb hah ich min insigil an den brief zv mins hern insigil von pazzow ze einer pezzern vrkvnd.

CCXVI.

Albertus, comes de Hals, accedit pacto inter capitulum pataviense et famulum suum Cunradum Ernstinger concluso.

Pataviae. 1302. 18. April.

Nos Albertus Comes de Hals. constare volumus vniuersis presentium noticiam habituris, quod de scitu nostro et per interpositam manum nostram venerabilis. in Christo. propositus. Decanus Totumque Capitulum Patauiensis Ecclesie. ex parte vna, et famulus noster Chunradus Ernstingerius ex altera, celebrauerunt contractum. subnotatis litteris roboratum. Nos Godfridus dei gratia prepositus. Wolfgerus Decanus. Totumque Capitulum Patauiensis Ecclesie profitemur vniuersis ad quos peruenerit presens scriptum quod predium nostrum Erleh, situm penes Riuum volgariter dictum Sulepach. sub oppido *Guetenekk* in quo quidem predio *Reinoldus de Pirndorf, se nobis* (*lacuna*), in articulo mortis sue, vxore sua, et filio suo, ac multis aliis presentibus, recognouit, contulimus Counrado Ernstingerio et Matze uxori sue eorumque pueris hereditario jure cum loco molendinj. ac agris et pratis, simulque omnibus ad ipsum pertinentibus, inquisitis et inquirendis, interposita tali forma quod donationem curtis valentis Mo-

lendinum cum domo et stabulis et horreo capere, quam ab eis de predio eorum praitenpach, ex opposita parte .... titulo proprietatis acceptandam duximus — nobis per literas et sigillum spectabilis. . . . . *de Hals* factam et confirmatam. seruient nobis annuatim in festo sancti Andree apostoli de predicto predio .... Erleh. III. solidos vsualium Ratisponensium. et XV. caseos in omnem euentum. alioquin semper.....XIIII dies a dicto termino continue numerandos oblegiario nostro nomine pene ad LX denarios. ob....., que pena si supercreuerit vnam libram, cadent ab omni jure sibi ratione collationis premisse, in premisso predio conpetente. saluo nobis restauro pretradito, et actione de retentis. et hanc formam predicti domini Comitis littere continebunt. super qua ne quando valeat aliqua questio suboriri, presens instrumentum inde confici, et sigillo nostro fecimus roborari. Actum et Datum Patauie. anno ab incarnatione. domini. M°. CCC°. II^{do}. feria III. post dominicam Oculi mei semper. Et quia duplici, confirmatione contractus ille validius quam simplici stabilitur nos quoque Comes Albertus de Hals. in testimonium et confirmationem ejus, et condicionum intra clusarum presentem paginam appensione sigilli nostri duximus muniendam. Datum. Patauie anno domini pretacto, feria. IIII. post Palmarum.

CCXVII.

Ortlibus de Winkel renuntiat servituti annui prandii in curia plebani S. Stephani in Wagrain.

1302. 26. Oct.

Ego Ortlibus de winchel profiteor vniuersis, ad quorum noticiam presens Scriptum venerit, tam presentibus quam futuris, quod quandam consolacionem, a progenitoribus meis in me diu iam inolitam, a venerabili Patauiensi Capitulo, tanquam jus michi *prescripseram* feodale, videlicet quod *in die Inuencionis Beati Stephani Prothomartiris, apud Plebanum Sancti Stephani in Wachrayn,*

assumptis michi vicinis nobilibus, *ministerialibus*, *militibus*, *clientibus*, et aliis quibuscumque ad hoc michi placentibus, immo quod magis est, quasi *commune omni populo et vulgare*, *accepi prandium annuatim*, Sed quia superueniencium plures, omnino sine laudis relacione diuine, ac humane subtilitatis honore, *parum minus impudice*, *quam animalia* latrancia Latriam creatotoris ydolferendo sumentes, oblaciones fidelium, et elemosinas defunctorum illicite blasphemabant. et ex hoc ipsi plebano maius sollicitudinis oriebatur incomodum, et Substancie intolerabilius irruit detrimentum, quàm mei, profectus copia, vel ſama honoris aliquatenus augeretur. Super quo concipiens creberrime conscianciam non illesam, sanioris animi deuocione motus, ac honorabilis viri domini Ruedgeri tunc temporis ejusdem ecclesie plebani, prouidencia, et Fidelibus monitis pronocatus, non minus ab eo pecunia consolacionis recepta, que Sibi satis grauis extitit ad soluendum, et quam ego gratanter et deliberato animo acceptaui, simulque precavens in futurum, ne meis et Successiue generacionis mee auribus, in die magni et ineuitabilis iudicii, ante conspectum perscrutatoris cordium, verbum illud improperiosum insonet, prophete sic dicentis, Iniciati sunt beelphegor et comederunt Sacrificia mortuorum, deliberacione debita et discreta cum amicis et familiaribus prehabita, ego vna cum *uxore mea Geysla*; *et Filiis meis Ortlibo*. *Alberone*. *Hadmaro*. *Wichardo*. et cunctis generacioni mee adtinentibus, iam Superviuentibus, aut pro imposterum Surgentibus, ex nunc ob remedium animarum, tam predecessorum quam et presencium et Successorum meorum, in manus predicti domini Rüdgeri plebani, sub nomine antedicti Patauiensis Capituli, consuetudinem hanc in accipiendo prandium hactenus habitam, presentibus dominis, Meingoto de Waldek seniore, et Pilgrimo de Capella, et Meingoto iuniore de Waldek, Patauiensis Ecclesie Canonicis, omni repeticione postposita, perpetuo in hijs Scriptis, beato Stephano offero et resigno. Et ne ab hujus salutifere deuocionis voto, apostatare valeam, aut ne aliquis successorum meorum, hoc actum cassare sev infringere, adtemptare presumpserit, ad precauendam infriccionis cautelam, illum articulum Superaddo, ita, vt quicumque

ipsius prandij resignacionem, sev abolicionem, ratam habere noluerit, aut reuocare voluerit, ab omni iure quod ab ipso sepedicto Patauiensi Capitulo, se profitetur habere, statim ipso facto, se iudicet omnimodis cecidisse et insuper quod peius est, omnipotentis dei, ac beati Stephani, et omnium Sanctorum indignacionem, nouerit Se grauiter incursurum, In cuius rei testimonium, presentem dabo literam, Sygilli mei munimine roboratam, et ad Firmiorem ratihabicionis custodiam, volo, vt Subscriptorum Sygillorum karacteres apponantur, Geysle vxoris mee. *Hadmari de winchel fratris mei et alberti de Schoennberch generi mei.* Testes vero sunt, dominus Albertus de Morspach, dominus Wilhalmus Decanus de Ibsa. Dominus Gotfridus decanus de Hardecke, Magister ditricus Patauiensis Canonicus. Gvndakarus werdarius de Drozz. Vlricus Pvchpergarius de Wazzerberch. Hvgo de Morspach. Johannes de Storchenberch. Wernherus Babarus miles. Vlricus de Engelmarsprvnn miles. Tyemo de Rapotstal miles. Rupertus de Zaiznperg. Ratoldus et Albinus de Pirbovm. Vlricus Senior et Vlricus Junior dicti Sangplosen. Hermannus Ponhalm. Ruegerus de Engelmarsprvnn, Pertholdus magister Sagittariorum de Wienna. et alij quamplurimi fidedigni. Acta sunt hec, ab Incarnacione Domini Anno Millesimo. Trecentesimo. Secundo. VIj° kalendas Novembris.

CCXVIII.

Otto von Haslau, des Burggrafen von Nürnberg Lehenmann, versetzt dem Passauischen Gotteshause sein Donau-Urfar zu Mautern.

Wien. 1302. 11. Nov.

Ich Ott von Haslow. vergih an dem brief vor allen den, di in sehent oder lesen horent, di nv sint vnd Chvmftik sint, daz ich mit gutem willen *mins Hern des burgrauen von Nvrenberch, von dem iz min lehen ist, vnd der iz von dem Gotshus ze paz-*

zav ze lehen hat. Han versetzet min *vruar datz mautarn* minem gnaedigem Hern bischolf wernharten von Pazzav, mit gutem willen miner Husfrowen frowen *Gerdruten.* vnd mines pruder *Chadolts* vnd sines svns *Heinrichs*, vnd ander miner eriben, vmb vier Hundert pfunt wienner pfenning, di er mir berait dar vf gelihen hat. als di brief sagent di darvber gegeben sint paidiv vnder mins hern insigil von Nvrenberch, vnd vnder dem minem, Dar nah hat mir min vorgnanter herr Bischolf wernhart von Pazzav gelihen her zv, vf daz selb vruar ze Mautorn zwei hundert pfunt wienner pfenning, der ich ovch pin gwert von im, vnd han ich im daz selb vruar ze Mautorn ingeantwrtt in Satzungs gwer. fur di vorgeschriben Sehs hundert pfunt wienner. vnd ist daz geschehen mit miner vorgnanten Husfrowen vnd mines pruder Chadoltes vnd sins svns Heinriches gunst vnd gutem willen. fur mins pruder Heinriches kinde vnd fur ander min eriben, vnd gmainlichen fur all ansprach, setz ich mich vnd allez min aigen daz ich in dem Land ze Osterrich han, ze Sherm nah der *Landes reht ze Osterich* fur sehs hundert pfunt wienner di daz vruar steet, vnd habent min vorgnantiv Housfraw vnd min pruder Chadolt vnd sin svn Heinrich den sherm gelubt steete behalten mit ir triwen, vnd habent ir gunst dar zv gegeben. dar zv lob ich minem vorgnantem hern von Pazzav. daz ich und min vorgnantiv hausfrow vnd min pruder vnd sin svn, vnd ander min eriben, daz vorgnant vrvar ze Mautorn, niemin anderm versetzen, noh verchovffen, noh ze losen geben svln. noh vnder vns verlihen di weil iz im stet vnd wir iz niht geloset habn. Vnd swoz wir da wider tvon daz sol dhein chraft habn. Ich glob ovch minen heren dem Bischolf ze Pazzav mit gunst vnd mit willen miner vorgnanten Husfrawen vnd mins pruder Chadolts vnd sines svns Heinrichs vnd ander miner eriben, vnd gwinnet er den willen von minem hern dem *burgrauen von Nvrenberch.* so sol er mir geben her zv funfzehn march lotiges silbers wiennisch gloetes. vnd sol ich ihm daz vorgnant vruar ze Mautorn ledichlichen vfgeben. vnd ich vnd min husfrawe vnd min pruder Chadolt vnd sin svn Hainrich, vnd anderiu mins pruder chinde vnd alle min eriben nimmer dhein zvuersiht dar zv gwinnen. Gwin-

2*

net er aber dez Purgrauen willen nit. so sol der satz bleiben an siner chraft als er verschriben ist vnd sol ich, oder min eriben losen daz vorgnant vrvar vmb sehs Hvndert pfunt wienner datz im oder datz swem er div losung schaffet, er sei pfaffe oder lai, geistlich oder werldlich. Iz sol ovch div losvng geschehen vmb div zwai hundert pfunt. an sand Mertins tak svln wir losen vmb hundert pfunt. vnd dar nah an sand Andrees tak vmb Hundert pfunt. Savmen wir di losung an den vorgenanten tagen, so ensvln noh enmvgen wir nit loesen Vntz Hint vmb ze iar vf di selb tage. Vmb div vier hundert pfunt svln wir loesen ze der lichtmesse als div Hantuest sagt div dar vber gegeben ist. Div sol von dem gwerft ir chraft niht verlisen. Vnd daz der gwerft staet vnd vnzebrochen beleib gib ich den brief ze einer Vestigung vnd ze Vrkvnd. versigilt mit minem insigil. vnd mit mins pruder Chadolts. vnd Irnfrides von Ekartshowe insigil, di sein Zevg sint. vnd ir gunst dar zv habent gegeben. Dez sint Zevg. Her Stephan von Meissawe Marshalich vz Osterich. Her Chalhoh von Eberstorf Her Ott von Zelking. Maister Ott Chorherr von Pazzaw Her Gotfrid de Tecchent von Chrems. Herr Vlrich der Chapplan, Herr Ott vnd Ludwich di Hofschreiber Her Greiff der Ritter von wienn Her Pilgreim der Shench, Fridrich der Radlar vnd walther min Schriber. vnd ander piderb livt den iz gwizzen ist. Daz ist geschehen datz wienn do von Christs purt woren Driyzehn Hundert Jar, vnd dar nah in dem andern Jar, an sand Mertins tak.

Ich Chadolt von Haslowe vergich an dem brief. offenlichen daz ich vnd min svn *Heinrich* dez vorgeschriben gwerftes von wort ze wort Zivg sein vnd vnsern guten willen dar zv haben gegeben vnd volliu gunst. vnd ze Vrkvnd vnsers gezivges vnd vnsers gunsts han ich gehangen min insigil an den brief der ist gegeben als vor geschriben steht. Wand min svn niht insigil hat.

CCXIX.

Wernherus (Bernhardus) episcopus confirmat Gryffonis militis et civis dotationem capellae S. Mariae in littore ad gradus piscatorum in civitate Viennensi.

Viennae. 1302. 2. Dec.

Nos Wernherus dei gratia Ecclesie Patauiensis Episcopus, presentibus confitemur quod honestus vir dominus *Gryffo miles wiennensis* volens anime sue et progenitorum suorum remedium et salutem procurare. *Capellam sancte Marie in litore in Ciuitate Wiennensi.* in qua ipse jus patronatus optinet sub infrascriptis conditionibus dotauit. donauit siquidem eidem vineam suam, sitam prope *Ecclesiam in Otakering*. Item super domo Richeri venatoris duodecim solidos annualium reddituum. Item vnum talentum annualium reddituum super domo Ditrici stipulatoris prope portam que *werder Purigtor* vocatur. Item dimidiam libram reddituum annuatim super *domo Chornerinne*. ita quod Capellanus qui pro tempore fuerit in prefata Capella in litore de premissis vinea et redditibus trium talentorum vna secum vnum sacerdotem. vnum subdyaconum. et vnum scolarem in suis expensis tenere debeat et seruare. et ipse et socius suus in eadem Capella. omni die duas missas celebrare. nisi legitime inpediti. Et cottidie vesperas, et singulis diebus dominicis et festivis matutinas teneatur decantare. Insuper donauit vnam libram reddituum dicte Capelle super domo *Sidlinj de Hadmarsa* de qua dictus Capellarius (Capellanus) omni die. nisi consuetudo repugnet, in predicta Capella. procurabit Salue Regina ob honorem gloriose virginis, de mane sollempniter decantari. Insuper donauit vndecim solidos reddituum minus sex denarios. super domo *Chvnonis monetarij in alta strata* prope domum *magistri Ottonis de Russpach* vt ex illis lumen perpetuum diebus et noctibus ad altare sancte Marie in Capella prenotata per capellarium (Capellanum) iugiter procuretur. tali condicione apposita si sepedic-

tus Capellarius premissas condiciones seruare neglexerit. iuxta donatoris voluntatem. nisi a patrono Capelle predicte qui pro tempore fuerit bis monitus. se humiliter correxerit. et commissam negligentiam emendauerit cum effectu, ex tunc elapsis tribus diebus. patronus predictus. illos tuntaxat, redditus licite vendicabit circa quos negligencia est commissa. in vtilitatem eiusdem capelle per eum fideliter conuertendos donec negligens Capellarius. per episcopum suum super sua negligencia sufficienter corrigatur. Nos vero donationem predictam cum annexis conditionibus, vtpote de radice intime deuotionis prodeuntem auctoritate ordinaria approbamus. statu . . . . . ipsis perpetuis temporibus obseruari. In cuius rei testimonium presentes dedimus literas nostro et predicti domini *Gryffonis* sigillis communitas. Datum *wienne* anno domini M. CCC. secundo IIII. Nonas decembris.

*) Confer cod. dipl. historiae viennensis L. B. ab Hormayr ad annos 1158. 1200. 1265. 1276 und 1277. 1288. deinde 1357.

CCXX.

Rüger von Haichenpach verkauft eine grosse Zahl seiner Besitzungen an das Hochstift Passau.

Engelzell. 1303. 30. Juny.

Ich Ruger von Haichenpach vergich an dem brief, vor allen den, di ihn sehent oder lesen horent, di av sint, vnd chvmftik sind. daz ich mir ze pezzerung mit gutem willen miner Husfrawen. vnd mines svns Chadolts vnd ander miner chinde vnd miner eriben. vnd mit rat miner frivnde. han verchovffet vnd zechovffen geben. minem gnaedigem Hern Bischolf wernharten vnd sinem gotshous ze pazzow. allez daz gut daz hernah geshriben stet. ez sei in vrbor, oder verlihen swi iz gnant ist, swo iz leit, gestipftes vnd vngestipfts versuhts vnd vnuersouhts, mit allem dem reht, vnd ich iz han gehabt von im vnd von dem gotshous ze

pazzav ze rehtem lehn. vnd han im iz vfgebn frilichen vnd ledichlichen. vnd han mich, vnd min eriben dez verzigen. vnd hat mir min vorgnanter Herr dar vmb geben Zwai Hundert pfunt. vnd vier pfunt Pazzawer pfenning. vnd ein halbes fuder wines ze leichovf vnd miner husfrowen fvenf pfunt pfenning. vnd minem svn Chadolten ein halbes fuder wines ze leichovf. vnd sein dez gutes schon vnd redlichen gewaert. Ich han im dez ersten geben in Vrbor *Havnstein* daz purchstal. vnd den wald von dem purchstal vncz in den vinsterpach vnd div vischwaid Zwaier meil lanch. vnd einer meil prait. als ich iz herbraht han. Dar zv han ich im dacz der chirichen vor Havnstein gebn achzehen hofstet eod gelten ein pfunt. vnd datz *mitterraevt* aindlef Hofstet eod geltend sehs shilling. Vnd datz dem *Nevndorf* sehs vnd zwainzek Hofstet eod. geltent zwai pfunt. Datz *Penleinsraevt* driv lehn achzehn shilling gvlte. Datz *Neitslag* ain vnd zwainzek Hofstet mit zehnt mittalle driv pfunt gulte. Vnd daselben div mvl. ein pfunt gulte dacz *Geiselraevt* siben lehn igleiches ahzek pfenning gulte, vnd der zehnt dar vf fur ein pfund gulte. Vnd da selben vier eod. Hofstet, ein halb pfunt gulte. Datz *Epping* zwai gestipftiv lehn, vnd sehs Hofstet ahzehn shilling. datz dem *Stadel* zwelif shilling gulte vnd ist eod. datz dem *flecch* ein pfunt gulte ist eod. Datz *Chvmbrechting* zwai Lehn eodiv driv pfund gulte *Pehaimstorf* div mvl ahzek pfenning gulte Nv ist daz vrbor verrichtt, swoz hernah steet daz ist verlihn. Chvnrat schvrff hat zwei lehn datz *Eod* geltent ein pfunt, vnd daz *Hauchsperig* ahzek pfenning gulte. vnd ist eod. Wernhart der vischpech hat daz *vischpach* da er vfsitzet vierzehen shilling gulte. vnd ist gestipft, er hat ovch da selben ein mvl sehzek pfenning gulte. vnd hat datz *Hohnperig* vier guot geltent driv pfunt, vnd sint eod. Er hat ovch datz *mairhof* zwai pfunt gulte. vnd datz *Pvtrichsperig* funf shilling gulte. vnd ein mvl eode dreizzek pfenning gulte. Tiemdorfer hat datz *Pehaimdorf* ahzehn shilling gulte. vnd *schererseodel* sehzik pfenning. Reicher Pamse hat datz *Awerbach* zwelif shilling gulte. Irnfrid Streitwitz hat datz *Awerbach* zwelif shilling gulte. Ott von Ekhartsraevt hat datz *Gezendorf* zwelif shilling gulte. Kalhoh von

Goldorn hat datz *Getzendorf* driv pfunt gult vnd sehzek pfennig. Wernhart Aezelsperger hat datz *Gezendorf* driv pfunt gulte. Mertin ab dem perig hat datz *Gaevlaevten* ahzehn schilling gulte. vnd datz *gribarzperig* sehs schilling gulte. in der pfarr ze *vorbach* Vlreich von Chvmbrehtting hat datz *Chvmbrehting* zwelif schilling gulte in der pfarr ze *Rorbach.* Er hat ovch datz *Marichpach* zwai pfunt gulte. Heinrich von Winsperch hat datz *Chranzagel* ein halb pfunt gulte. Ortel von Winsperch vnd sin muter katrey. haben datz *Tyerberch* zwelif shilling gulte. Pehrte dez Tornperigers tohter hat datz *Erlaeich* zwelif shiling gulte. Reieher Cheltz hat datz *Grillportz* sehzek pfenning geltes. Vlreich der Chvcchinger datz *Chvcchingereod* zwelif shilling gulte. vlrich von Aichperch datz *Steinech* zwelif shilling gulte. Sigfrid Hugenperiger in *Salichenperig* driv pfunt gulte. Wernher an dem weg datz *Hohnperig* zwelif shilling gulte. in Rorbecher Pfarr. Perhtolt von Gotergossing hat datz *Pvtrichsperig* sehzek pfenning gulte. Hainrich von Gottergossing hat datz *Pvtreichsperig* dreizzek pfenning gulte. Gotfrid von Steinaperig hat datz *Herhag* sehzek pfenning gulte. in Altenuelder pfarr. Vlrich Gerstperger datz *Herhag* zwelif shilling. Heinrich Eoder an *dem* Wald sehzek pfenning. vnd datz dem *Swantz* ein halb pfunt gulte. vnd datz *Wofkersperg* sehzek pfunt gulte. Vlrich von Chlenow datz den *Chaerntnaren* ein pfunt. Meinhart sin pruder datz *Chlenow* ein halb pfunt gulte. vnd datz den *Chärntnaren* ein halb pfunt gulte. Ruger vnd Walchvn Chlenower habnt datz dem *Romlaer* zwelif shilling gulte. vnd der selb Ruger hat datz *Chlenow* ein halb pfunt gulte. Vlrich der Chlenower hat datz *Chlenow* ein halb pfunt gulte. Wilhalm vnd sin pruder von Hezenek habnt datz *Wlfingshof* zwelif shilling gulte. Ruger vnd Vlrich von Chlenow chrigent vmb sehs shilling gulte. Datz *Penleinsraevt* Ditel Drähsel datz *Geiselraevt* ahzek pfenning gulte. Wernhart von Gezendorf datz *Diepoltsperig* zwelif shilling gulte. vnd da selben zwai tail an dem zehnt vf dem Hof. Seibot shvrff. hat datz *Hauchsperig* ahzek pfenning gulte. Heinrich shillinger da selben ahzek pfenning. Sighart von Rudolfing da selben ahzig pfenning gulte. Chunrat an dem weg, hat datz

wegaern ein halb pfunt gulte. Laevtwein vnd sin prvder da selbn ein pfunt gulte. Ditrich datz *zagelav* dreizzek pfenning gulte. Chvnrat shvrff da selben dreizek pfenning. Leo von Rorbach hat datz *Neitslag* fumfzehn pfenning gulte. Nv hat daz verlihn gout ein ende. Dez sint zivg Abbte Christan von Engelcell. Her Meingoz von Waldek, Chorhere ze Pazzaw. Her Gotfrid der Tecchent ze Chrems Her Ott der Hofschriber Her Pilgreim der Shench Willhalm von Winsperch Perhtolt von Hartheim Friderich der Raedlaer Magenchus von Valchenstein Ott von Pvemperig, vnd di div vorgenanten Lehn habent. di da enantwrt woren daz ich div vorgnanten lehn minem vorgnanten Hern vfgab. vnd si sev von im enpfingen iglicher div seine. Vnd daz furbaz dhein chrieg dar vber stat hab. so gib ich minem Hern Bischolf Wernharten. vnd dem Gotshous ze Pazzaw den brief ze vrkvnn. versigilten mit minem insigil. vnd mit Hern weichartes von Topel. vnd Hern Vlriches von dem Stain. miner aidem vnd mit Chadolts mines svns. vnd mit Hern Vlriches dez Grauen von Furstenek vnd mit Chalhohs von Valchensteyn vnd mit Levpolts von ldvegsperig di dez gwerfts werber woren. vnd zivg sint mit ir insigiln. Der gwerft ist geshehn datz Engelcell. Do von Christs purt woren drivzehn Hvndert Jar vnd dar nah in dem dritten Jar dez Svnntages nah sand Peters tak.

CCXXI.

Aspein von Hag, Amman zu Ebelsberg, bekennt sich zu bestimmter Abgabe rücksichtlich der von Bischof Bernhard zu Lehen erhaltenen zwei Huben zu Polsing.

Mautern 1303. 9. Octbr.

Ich *aspein von Hag. amman ze Ebelsperch.* vergich an dem brief. daz mir min gnadiger Herr Bischolf wernhart von Pazzow hat verlihen von sinen gnaden di zwo Hub. datz Polsing ze rehtem Lehn. di von im het der Hächelhaimer vnd sin Husfraw ze leibgeding. vnd han ich im darvm glubtt. vnd mich und min eri-

ben darzv gepunden. Daz ich im vnd sinem gotshus ze Pazzaw. sol geben zwai pfunt gült vz minem vrbor gevieln aber im div niht, so sol er chauffen inderhalben der Ens hie ze Osterrich zwaj pfunt gulte. an geuerd, vnd sol ich, oder min eriben div gelten. vnd sol daz geschehen ze hant. swenn ich di vorgnanten zwo hub ze Polsing in min gwalt bring. mit minn oder mit reht. Ist aber daz min vorgnannt Herre von Pazzaw nimmit zwai pfunt gulte vz minem vrbor. so setz ich im ze scherme di zwo Hub ze Polsing darvber ze rechtem scherme. vnd gib im darvber den brief versigelten mit minem insigel. Dez sint zivg her vlrich von Puchper (Puchperg) der vitztum. Maister Ott Chorherr ze Pazzaw her Ott der Hofschriber Her Pilgreim der schench. Daz ist geschehn datz mautern. do von Christs purt woren Drevzehn hundert Jar vnd darnach in dem dritten Jar an sand Dyonisen tak.

CCXXII.

Conradus salisburgensis archiepiscopus concambium ratihabet inter conventum Scotorum Viennae et Gryffonem, militem et civem, de capellis suis S. Mariae in littore infra muros et S. Udalrici in Zeismannsbrunn extra muros Viennae.

Viennae. 1303. 25. Oct.

Chunradus dei gratia sancte Salzburgensis ecclesie archiepiscopus. apostolice Sedis legatus. vniuersis presentium inspectoribus tam presentibus quam futuris. Salutem in domino. Justis uotis petentium. in hiis presertim que vtilitatem ecclesiarum videntur inducere. libenter occurimus et per exauditionis gratiam auditum facilem exhibemus. Cum igitur honorabiles viri. dominus *wilhalmus* abbas. et Conuentus Monasterii Sancte Marie *Scotorum in Wienna. et Gryffo miles Ciuitatis Wiennensis* petiuerunt a nobis instantia supplici et deuota. quatenus permutacionem Capellarum suarum.

videlicet *Sancte Marie in Littore*, *intra muros Ciuitatis Wiennensis que olim* ad abbatem, Conuentum, ac Monasterium predictos, et *Sancti vodalrici in Zaysmansprvonne. extra muros* Ciuitatis Wiennensis predicte que ad *Gryffonem* predictum, pertinuisse noscuntur. inter eos factam. confirmacionis nostre curaremus beneficio releuari Considerantes ex permutacione huiusmodi vtrisque. tam Monasterio. quam militi. supradictis. commoditatis vtilitatem fieri potiorem. ipsorum precibus inclinati permutacionem eandem. sicut iuste et rite factam esse noscitur. hinc et inde. quantum interest nostra tenore presentium confirmamus. In cuius confirmacionis testimonium. presentibus nostrum sigillum duximus appendendum. Datum *Wienne*. VIII°. Kalend. Nouembris. anno domini Millesimo Trecentesimo tertio.

CCXXIII.

Ludovicus comes de Oettingen fatetur, Bernhardum episcopum, nato suo Conrado rectori ecclesiae in Mistelbach, de gratia speciali contulisse novalia ejusdem ecclesiae.

Viennae. 1303. 27 Nov.

Nos Ludewicus de Oetingen Comes Confitemur, recognoscimus, et notum esse volumus, presencium inspectoribus vniuersis. Quod venerabilis in Christo pater, ac dominus noster predilectus dominus. Wernhardus. Episcopus Ecclesie Patauiensis, ad preces nostras, de gratia speciali *Nato nostro Karissimo Cunrado Rectori Ecclesie in Mistelbach*, contulit tradidit et assignauit, Noualia Ecclesie iamdicte, singula et vniuersa, presencia et futura, habenda et vtenda pacifice et quiete, pro tempore vite sue, vel quamdiv Rector fuerit Ecclesie memorate. In Cuius rei testimonium presentes conscribi fecimus, et nostri Sigilli robore conmuniri. Datum *Wienne*. Anno domini M°. CCC°. Tercio. feria Quarta. post Katerine Virginis.

CCXXIV.

Conradus plebanus S. Egidii Pataviae consentiente capitulo curiam ecclesiae suae in Reting hereditario jure vulgariter „Erbrecht“ dicto, confert Bertholdo, colono suo.

1304. 7. Februar.

Ego Chunradus Plebanus Sanctj Egidij Patauie, Constare Cupio Presencium inspectoribus vniuersis, quod ego de consensu et beneplacito venerabilis Capitulj Patauiensis locauj et contulj heriditario iure quod wlgariter *Erbrecht* dicitur Curiam Ecclesie mee in Reting cum omnibus suis pertinentiis Perchtoldo Colono meo residentj in eadem, et uxorj sue Elyzabeth et ipsorum heredibus sub hac forma, quod ipsi aut eorum successores soluere debent Ecclesie sancti Egidij singulis annis de ipsa Curia sex modios Auene mensure granarij mej, vnam carratam fenj, et triginta denarios modiales, Item pro minutis seruicijs sex pullos, quatuor Caseos, et sexaginta ova, conswetis temporibus et statutis, Insuper dictus Perchtoldus ac heredes suj tenentur sustinere omnia onera in contribucionibus Prestacionum siue stevrarum solucionibus et aliarum omnium conswetudinum, que hominibus siue colonis Sanctj Egidij de prediis similibus inponuntur, in quibus omnibus et singulis si prescripti heredes per contumaciam rebelles aut negligentes exstiterint cadent penitus ab omnj jure, quod habere in prefata Curia se gaudebant, In cuius rei testimonium ipsis Perchtoldo, et Elyzabeth vxorj sue do presentes litteras Sigillorum venerabilis Capitulj Patauiensis et mei munimine ac subscriptione testium roboratas. Testes sunt hij Chvnradus leuprechtinger, Vlricus de Freienperg, Gotfridus de Muelpach, Hainricus et Marquardus de Aetzenperg, Christanus et Hainricus de Pirchech, Gerhardus et Sighardus, Hainricus de Altwiek, et Plures alii fide Dignj. Datum anno Domini M°. CCC°. IIII°. Septimo Idus Februarij.

CCXXV.

Dietrich von Pylichdorf, Marschall in Oesterreich, verkauft mehrere Besitzungen zu Hausleiten, die er vom Hochstift Passau zu Lehen getragen, an Bischof Bernhard.

Wien. 1304. 25. May.

Ich Dietrich von Pylichdorf. detz Hertzogen marschalch in Oesterreich. tuon chunt allen den di disen prief, ansehent, lesent, oder hoerent lesen, di nu lebent vnd noch chuenftig sint, daz ich in dem dorffe ze Hausleiten, pei sand agathen, vier lehen, vnd vier hofstet di wol bestiftet sint, dauon man dienet jaerlichn Siben vnd zwaintzik Schilling, vnd zehen phenning, gewoenlicher Muenzz. vnd vier huenr. vnd siben vnd zwaintzik Chaez. vnd Neimthalben schillingh ayer. vnd drei mutt vnd zwen und zwaintzik metzen habern: vnd von aekhern. achtzik phenning vnd ainen hellblinch. vnd dritthalben Ember weins *perchrechts* vnd daz *dorfgericht* auf demselben gout, deu mein alains Lehen waren von dem Gotshauz ze pazzowe, han meinem herren pischof wernharten von pazzowe, zechouffen gegeben, vnd han im siv aufgegeben recht, vnd ledichleich, vnd darumb hat mier derselb mein herre gegeben, vier vnd sechtzik phunt wienner phenning. der ich recht vend redliech pin gewert. Ich vergich auch daz weder mein Hausvrowe noch dehainer miener pruoder, an den vorgenanten lehen, recht haben gehabt. wand siv mein vorgenanter herre, mier alainen, het von newen dingen, von sienen gnaden verlihen, da si im ledich waren warten, von hern Hadmaren von werd, den Got gnad, vnd daz allez daz, als vor geschriben ist, staet, vnd vnzebrochen ebichlichn beleib, gib ich ze uorchuend disen prief, der bestetigt ist, mit minem Insigel, vnd mit miner pruder, vlrichs vnd Otten Insigel. vnd mit den Gezeugen. di dabei sint gewesen. daz sint di. Her *vlrich von puechperch, der vitztum von pazzowe,* vnd sein prue-

der her Chunrat von *puechperch*, her Chalhoch, vnd her Ruedolf von Eberstorf. her Sighart von *pottendorf*. her Ch. der Richter von *Trebense*, vlrich, dietrich, wuelfinch, vnd albrecht von *pueehperch*, her Ruodolf von *prampach* her *Chunrat der Hubmeister in Oesterrich*, wernhart vnd Ekprecht vnd Hainrich von Goltgeben. vnd ander biderb leut vil. Daz ist geschehen datz *wienne* da von Christez Gepourd waren ergangen Tausent jar dreuhundert jar darnach in dem vierden jar. and sand vrbans tag.

CCXXVI.

Otto et Stephanus, fratres et Bavariae duces, affirmant collationem curiae Algering prope Scherding, filiis fidelis sui Ludovici Grans per Bernhardum episcopum factam.

Burghusae. 1304. 15. July.

Nos Otto et Stephanus, dei gratia, Palatini Comites Reni, Duces Bawarie, tenore presentium profitemur, Quod reuerendus in Christo Pater, dominus noster *Wernhardus* venerabilis Ecclesie Patauiensis Episcopus, consideratis deuotis et fidelibus obsequiis, quibus fidelis noster *Lvdwicus Granso*, ipsum suamque Ecclesiam, sincere prosequitur, et quod dignis, digne bene fit, sibi pro meritis, et aliis in exemplum. duobus filiis suis. *Wernhardo* videlicet et *Wernhero*, de expresso venerabilis Capituli sui, beneplacito et consensu, Curiam suam villicalem *Algeringen*, sitam prope *Schaerdingam* contulit, de plenitudine sue gratie et fauoris. ad vite eorum tempora solummodo et non vltra. ita, quod predicti Lvdwici Gransonis filii, eandem Curiam, quam diu vixerint, tenere, possidere, cum omnibus suis pertinenciis, et fructus ipsius percipere, debeant, prout in Instrumento, dicti domini nostri Patauiensis Episcopi, ipsis super hec dato, plenius continetur. Predictis vero, Wernhardo, et Wernhero, filiis Gransonis, de hac luce sublatis memorata Curia Algering cum suis pertinen-

ciis, ad pataviensem Ecclesiam libere et absolute redire debet, contradictione qualibet non obstante, in cuius rei testimonium, presentes dedimus litteras, nostri, et predicti fidelis nostri. Lvdwici Gransonis, sigillorum robore communitas. Datum apud *Burchusam*. M°. CCC°. Quarto. in Diuisione beatorum Apostolorum.

* Appendent solummodo dua sigilla, nempe Ottonis ducis et Ludovici Grans. Illud est sigillum equestre, hoc non offert scutum geutilitium sed loco ejus literam L. (Ludovicus) mire decoratam in cera subrubra cum inscriptione: S. (igillum) Ludwici Gransonis Secretum.

CCXXVII.

Capitulum pataviense donationem Sibotonis de Tannberch pro ameliorando sex vicariorum victu acceptat.

Pataviae. 1305. 7. Martii.

In nomine Domini Amen. *Godfridus* dei Gratia Prepositus. Wolfgerus Decanus. Totumque Capitulum, Patauiensis Ecclesie, vniuersis ad quos peruenerit presens scriptum, Salutem in omnium saluatore. Ordinatis in Choro nostro Patauie per pie recordationis antecessores nostros, *ad tres prebendas*, *Sex vicariis*, hec ab eis ad nos per prolixi temporis curricula consuetudo manauit, vt cum *Tres Panes* ad vnamquamque predictarum trium prebendarum Spectantes, non possent equius, quam per integrum et dimidium panem duabus partificari personis, Daretur vnicuique predictorum sex vicariorum cottidie Panis integer et panis dimidius, saluis hiis que alias vnicuique pro sua parte debebant, ac poterant obuenire. Uerum Dominus Siboto de Tannberch dilectus in christo Confrater noster et Canonicus, erga predictos vicarios instinctu diuino liberalioris munificentie Zelo ductus, Maxime cum parui emolumenti ad magnos labores eorum non foret equa proportio, Nobis humiliter supplicauit, vt acceptis ab ipso

LXXIIJ[us] libris parate pecunie, simul et fructibus anni gratie sibi post obitum suum ab Ecclesia nostra debite, nec non aliis, que premissis super addita, valorem integrandi dimidium panem, in animam et conscientiam suam verisimilius superare quam equiparare censebat, faceremus amodo predictis vicariis, ita quod cuilibet sigillatim, cottidie, duos integros Panes dari, Nos igitur attendentes, quod meritorium est pie rei Statuende benignum prebere consensum, Scriptum est enim, Noli prohibere benefacere eum qui potest, si potes et ipse benefac, Accepta pecunia prenotata et amplificando nec non etiam instaurando inde Choralem Domum nostram in Stain, in vsus Ecclesie nostre conuersa, habitoque respectu non tam ad predicti Domini Sibotonis uigilem instantiam quam ad predictorum vicariorum iugem in Choro nostro frequentiam, vt si non eminenti, saltem conuenienti remuneratione fruantur, votive supplicationi dudum dicti Domini Sibotonis hac in parte consensimus, ac panes pretactos pretactis vicariis integros cottidie damus et ex tunc dedimus, atque in perpetuum dari mandamus et mandauimus, Omnesque qui uerbo vel facto presens mandatum nostrum haut dubium, vtile, salubre, pariter et honestum, temere mutare uel irritare temptauerint, tamquam vltione diuina per inde plectendos, in hiis scriptis detestamur et execramur, et abdicamus, Roborantes patentem hanc paginam inhuius facti testimonium perpetuo valiturum, Non solum appensione Sigilli nostri Maioris, verum etiam subnotatione nominum fratrum et Canonicorum in presentia ad corpus Capituli Patauiensis Ecclesie pertinentium. Hii sunt Siboto de Tannberch. Ulricus de Styria. Mingotus de Waldekk. Wernhardus de Seckouia. Leutoldus de Schovnberch. Pilgrimus de Capella. Johannes de Priesinga. Hainricus de Boelnitz. Schatilanus de Hoslowe. Eberhardus comes de Wartstaein. Albertus de Morspach. Wiechardus de Storchenberch. Hainricus Cholhaimarius. Gebhardus de walse. Actum Patauie Anno ab Incarnatione Domini. M°. CC°. Nonagesimo. V°. XVI. Kalendas Aprilis. Ratificatum et Confirmatum ibidem. Anno Domini M°. CCC° V°. Nonas Martij....

CCXXVIII.

Rudolf Herzog von Oesterreich und Steyer nimmt das Schloss Tannberg für die Morgengabe der Gertrud von Tannberg in seine Gewalt.

Wien. 1305. 30. May.

Wjr Rudolf van gots gnaden herzog ze Osterrich vnd ze Steyr veriehen an diesem brief vnd tuen chunt allen laeuten, daz wir daz haus ze Tanneberch mit allem dem vnd daz dar zve gehoret, in vnser gewalt genommen haben, daz Gerdrauten van Tanneberch recht pfande waz, fur dritthalbe Hundert pfunt, wienner pfenninge. fur ir morgengab. dar vber geloben wir mit gueten trewen, daz wir van diser zit, vber zwai jar, daz selbe haus, oder swer ez an vnser stat inne hat, wider antwurten, vnd wider lazzen, Chunraten van Tanneberch. oder seinen vreunden. an siner stat. oder dem Erbern herren Pischolf wernharten van pazzawe, van des chindes wegen, swanne si vns verrichtent vnd gewerent der vorgenanten Drittehalbe Hundert pfunt pfenning. Dar vber daz dise rede staet, vnd vnzerbrochen beleibe, geben wir disen brief versigelt mit vnserm Insigel, Der brief ist geben ze *wienne.* do von Christes geburd waren. Tausend. Dreuhundert Jar darnach in dem fumften Jar, des nehisten Suntages nach vnsers herren aufart.

CCXXIX.

Ordo distributionum omnis generis in choro pataviensi.

Pataviae. 1305. 2. Julii.

Cum duo possessiua pronomina videlicet meum et tuum. non solum inter seculares verum etiam inter ecclesiasticas personas, non nunquam dissoluant uincula mutue caritatis. Nos gotfridus

dei gratia prepositus. Wolfgerus decanus. Totumque capitulum patauiensis ecclesie, nobis et successoribus nostris eiusdem diue caritatis optabiles nexus firmos manere volentes. ad excludendam omnem discidij dissensionisque materiam, que ratione distribucionis et participationis emolumentorum a prebenda nostra prouenientium. inter nos possit oriri, que, qualis, quantave portio, cuiquam, et vnde debeatur. duximus scriptotenus, explicandum, et decernimus itaque per hec scripta. ut. sexaginta. librarum prouenientium nobis ab ecclesia sancti Pauli. Distribuantur decem in pasca. Decem in penteçoste. Quindecim Kyliani. Quinque marie magdalene. Decem in inventione sancti Stephani. Quinque in die sancti maximiliani. Quinque in die omnium animarum. Et hec distribucio extendatur solum ad tunc presentes, et ad eos qui forte per nos missi quoquam ad expedienda nostra negocia processerunt. a quibus tamen celerarium et oblegiarium nostrum volumus esse seclusos. quippe cum hiidem ratione officiorum suorum quandocunque, necessitas ingruit, teneantur, procedere ad expedienda negotia oblagii et cellaris. Item decernimus ut distribuciones faciende in ieiuniis quatuor temporum mensis decimi. mensis primi. et mensis quarti. fiant in ieiuniis prenotatis. distribucio autem facienda in ieiunio quatuor temporum mensis septimi. differatur in uigiliam sancti Martini. et extendatur unaqueque prenominatarum distribucionum tamen ad tunc presentes. exceptis hiis, qui per nos missi processerunt ad expedienda negotia. praeter celerarium et oblegiarium quem ad modum superius est expressum. Item decernimus ut que dantur de remediis, offertoriis, et nouis hystoriis, extendantur solum ad tunc presentes. Item cum confratrum et concanonicorum nostrorum nobis comanentium quidam per se regant hospitia, quidam autem hospitentur apud alios. decernendo pronunciamus, ut uictualia ad coquinam, pertinentia quibuscumque nominibus censeantur dentur solis presentibus. exceptis carnibus et artocreis quas per se regentibus hospitia tam in absencia quam in presencia eorum ministrari mandamus. Dehijs itaque qui per nos missi procedunt ad expedienda negotia sic duximus distingwendum quod si per se regunt Hospitia, percipient interim prebendas suas integrali-

ter. si uero hospitantur apud alios, percipient denarios qui dantur medio tempore, non prebendas. maxime tum illi habeant curam hospitiorum annexam. his uero uice prebende denariis prouideatur ad viam. Ceterum de distribucione auene nostre renouantes antiquum statutum. decernimus, ut singulis annis in uigilia uel in die sancti Martini detur auena tota. tamen tunc presentibus, excepto celerario et oblegiario qui percipient portiones suas vbicunque fuerint. maxime cum ratione officiorum eorum oporteat eos equos assidue sustentare. Denarios prouenientes ex arris et licopiis volumus extendi ad eos qui tractatibus intersunt et qui tempore distributionis eorum supervenerunt, et non ad alios. denarios autem ex piscaria nostra prouenientes solis presentibus, sabbato aut dominica Esto mihi dari iubemus. Denariorum quoque qui dari consueuerunt in natiuitate domini a cellario, volumus unam partem dari in uigilia natiuitatis domini, alteram in conuersione sancti Pauli apostoli; Tertiam feria IIJ carnis privii, solis tunc presentibus, saluis aliis distribucionibus quas celerarius facere tenetur in terminis constitutis. Ceterum cum uideamus non nunquam in errore fore ministerium altaris ex eo quod quidam confratrum et concanonicorum nostrorum aliis quam personis sui gradus aut ordinis sua largiuntur oblagia. sentiamusque numerum ministrorum ex eo ualde decrescere quod plura oblagia conferuntur vni persone. volumus et firmiter obseruari mandamus ut presbyter presbytero, dyaconus dyacono. subdyaconus subdyacono. et acolitus subdyacono, suum largiatur oblagium, et ne uni persone quoquo modo duo oblagia conferantur. Postremo ne premissa uel omnia uel ulla eorum liceat alicui uiolare. Mandauimus ea presenti pagine inprimi et appensione sigilli nostri muniri. Actum patauie anno ab incarnacione domini. Millesimo. Trecentesimo. quinto. Die sanctorum processi et martiniani.

CCXXX.

Graf Bernhard von Leunberch (Leonberg) belehnt Conrad von Tannberg, dessen Schwager Bernhard den Harthaimer und des Letztern Hausfrau mit der Burg Tannberg.

Landau. 1305. 29. September.

Wir wernhart von Gotes gnaden Graf von Leunberch tuen chunt allen den, di disen brief horent oder sehent lesen, daz wir Chunraten von Tannberch, vnd mit sampt im wernharten dem Harthamer vnd vrauun Alhaiden siner Hausfrawen. Chunrades swester von Tannberch. ze rechtem Lehen, diu Burch ze Tannberch. mit alle dev vnd dar zv gehoert verlihen haben, vnd ze einem waren vrchunde, der selben Lehenschaft haben wir in, vnsern brief gegeben versigelt mit vnserm Insigel vnd sint des zeug, di her nach geschriben sint, Her Chunrat von Preising, Her Hainrich sein veter von Preising, Her Habart von Suniching. Her walther von Taufchirichen, Her Ortlib, von walde. Her Marchart von Alnchouen. Seifrid von Taufchirichen, vnd ander biderbe leut genuech. Der brief ist gegeben ze Landawe. da von Christes geburt waren Tausent iar drev hvndert jar, vnd in dem fumften jar, an sant Michahels tach.

CCXXXI.

Ludwig Grans bezeugt, dass ihn sein Herr, Herzog Stephan, zu einem Hörer und Richter verordnet habe zwischen dem Chor von Passau und Reinolden von Perndorf wegen des Guts zu Erlach.

Schärding. 1306. 26. April.

Ich Lvdweich Grans, vergih offenbar an disem brief. vnd tuon chvnt allen den, di in sehent, vnd hörent lesen. Daz mich mein

Herre Herzog Stephan ze einem Hörär vnd Richter gegeben het, zwischen dem Chore von Pazzowe vnd Reinolden von Perndorf, vmb daz gut, datz Erlach, vnd daz ez mit weising vnd rehter, vnd auch slehter richtigung vnd auch mit der wahrheit chömen ist. Daz Reinolt, sich des vorgenanten gvetes datz Erlach, da manich beschaiden man bei gewesen ist. aller Dinge verzigen hat, also daz er, noch dehain sein Erbe, fverbaz darvf niht ze sprechen hat, noch dehain ansprach niht hat, noch haben wil, vnd gib ich des dem Chorr von Pazzawe disen brief ze einem vrchvnde, mit meinem, vnd mit des vorgenanten Reinoldes, Insigeln, versiegelt. Daz ist geschehen ze Schärding. M°. CCC°. Sexto. des nähsten tages nah sant Marci tag des Ewangelisten.

CCXXXII.

Bischof Bernhard beurkundet, dass Heinrich Pocchel sein Kämmerer und Otto, dessen Bruder, ihren Hof zu Zeiselmauer und andere hochstiftische Lehen Zuetzlein dem Juden versetzt haben und tritt dieser Uebereinkunft bei.

St. Pölten. 1306. 1. Mai.

Wir *Wernhart* van Gotes genaden, Bischolf ze Pazowe, veriehen an disem brief, daz *Heinrich Pocchel*, vnser Chamerer, vnd *Otte* sein pruder habent verseltzet, ir Hof, datz *Zaizenmovr*, vnd swaz si van vns habent ze lehen, swo daz leit, oder swi ez gehaizzen ist, gar ledich, vnd vnuerchvmbert, *Zuezlein dem Juden* fur fvmf vnd viertzich phvnt phenninge, wienner *gemainer Mvnze*, di si im gelten schuln mit *hauptgut*, vnd mit *gesveche*, also daz si den selben Hof, vnd swaz si ze lehen van vns habent, lösen schuln, var den phingsten, viertzehen tage di nv schirst choment, van danne vber ein Jar. vmb fvmf virtzich phvnt, als vor verschriben ist. Tunt si des *niht*, *so schol fur-*

bazz gen, ouf ein isleich phunt, ze einer isleichen wochen aht phenninge ze Gesuech, und swenne ein isleich iar ende hat, So setzet sich der gesuech zv dem Hauptgut, vnd get furbaz. als wol gesvech ouf den selben gesvech, als ouf daz Hauptgvot, vnd haben wir, ouch den Satz besteeti. mit vnser hant. daz ist geschehen, vnd der Brief geben datz sande polten, do van Christes Geburt, waren ergangen, drevtzehen Hvndert iar, vnd darnach in dem Sehsten iar, an Sande Phylippes tage.

CCXXXIII.

Chalhoch von Eberstorf versetzt an das Hochstift Passau das Urfahr zu Alberäch und das Dorf Rutzendorf mit Einwilligung seines Herrn, Herzogs Friedrich von Oesterreich, seiner Hausfrau Agnes und seiner Söhne Rudolf und Reinbrecht.

Wien. 1306. 16. Nov.

Ich Calhoch von Eberstorf Chamerer vz Osterich vergich offenlichen an dem brief vor Allen den, di in lesent, vnd lesen horent, daz ich von miner rehtten nottuerft, han versetzet, minem gnaedigen Hern Bischof Wernharten von Pazzaw, min *vruar datz dem Alberaech*, vnd min dorf datz *Rvzendorf*, dez fumfzehen lehen sint, vmb driv hundert vnd vmb dreizzek pfunt wienner pfenning. der ich gewert pin, vnd da mit ich, daz vorgenant vruar, vnd daz dorf ze Rvzendorf. han geloset von der frawen von Gerlos vnd von ir kinde. Vnd ist der Satz geschehen mit sogetaner bescheidenheit, daz min vorgenanter Herr von Pazzaw sol daz vorgenant vruar ze den Albern, vnd daz dorf ze Rvzendorf inn haben vnd niezzen sol, vnd sol in dez dhein Sacch irren. vntz er sein hauptgut gantzlichen davon inbringt, vnd dez gwert wirt, Geschaech aber dez got niht verheng, daz min vorgenanter Herr von Pazzaw dez got nit verheng sturb, e daz er

sins Hauptguts wurd gewerd, so sol daz vorgenant vruar, vnd Rvzendorf dem *Abtt von Engelcell, vnd dem Chloster,* als lang dinen, untz daz Hauptgut ganzlichen verrihtt werd, swoz sein minem Hern dem Bischof abgegangen ist, Swenn aber min oftgenanter Herr, Bischof wernhart von Pazzaw. oder sin Chloster ze Engelcell, an siner stat, von dem nutz dez vorgnanten vruars, vnd dez dorfes ze Rvzendorf werent gwert. Drier hundert pfunt vnd dreizzek pfunt wienner, So sol mein tohtter Preide Rudolfes wittib, von Prambach, mines Aidem, vud ir paider kinde, daz dorf ze Rvzendorf an alle widere, an allen irraal, pfantsgweiz inn haben. fur dreizzek pfünt gulte. Vntz daz ich, oder min eriben, iz von in, losen vmb driv hundert pfunt pfenning der ich in suldik pin, vnd fur div ich in daz vorgenant dorf setze, Gyeng aber miner tohter Breiden vnd ir kinden iht abe Dreizzek pfunt gulte, An dem Dorf ze Rvzendorf, daz sol ich vnd min eriben in erstotten, vnd ervollen. von dem vruar ze dem Alberaech, der gwerft ist geschehn mit mins Herrn Herzok *frideriches von Osterrich,* von dem ich daz vruar ze dem Albraech, vnd Rvzendorf ze lehen, han bestaetigung, vnd mit Aller miner kinde Svn vnd tohtter, vnd sunderlichen miner Husfrawen Agnesen gutem willen. Vnd daz der gwerft staet beleib, gib ich den brief versigelten, mit minem insigil. vnd mit miner svn, Herrn Rvdolfs. vnd Reinprehts, insigiln versigilten, ze einer bestaetigung, wand mein pede vorgenant sven, den gwerft mit mir habent geworben. Dez sint zevg her *Ortolf von Morring, chorherr vnd vitztum ze Pazzaw,* Herr vlrich der Chapplan. Herr Ott, vnd Ludwich di *Hofschriber* ze Pazzaw, Herr Ott von *Zelking,* Christan sin Aidem, Erasm von *Merswanch,* Herr *Christan der Graf von furstenek* Her Meinhalm von waczmanstorf willhalm von Winsperch wernhart von Inn. Seibot von Vrlivgsperg perhtolt von Hartheim, Magenhus von Valchensteyn vnd Ander piderb livt. Daz ist geschehen datz Wienn do von Christes purt woren vergangen Drevzehen Hundert Jar vnd dar nah in dem Sehsten iar An sand Othmars tak.

* An der Urkunde hangen drei Siegel, deren jedes, obgleich sie alle *Einer Familie* angehören, ein *anderes Wappenbild* enthält.

Das erste enthält eine an Felsen aufsteigende Hindin mit der Umschrift: S. Chalhoch.. de ......; das zweite in einem damascirten Felde einen schrägrechts gestellten Balken, belegt mit drei einköpfigen Adlern, mit der Umschrift: Sigillum Rudolphi de Ebersdorf, und das dritte ein aufspringendes Einhorn mit der Umschrift: S. Remberti de Eberstorf.

CCXXXIV.

Fridericus pulcher, Austriae dux, confirmat, quae Bernhardus episcopus et ducis camerarius Chalhohus de Ebersdorf necnon abbas cellae angelorum et Brigitta, Chalhohi filia, Rudolfi de Prambach vidua, disposuere de passagio in Albereck et de villa Ruzendorf.

Viennae. 1306. 17. November.

Nos *fridericus* dei gratia dux austrie et Styrie dominus Carniole Marchie et portus naonis, per presentia confitemur, quod dilectus fidelis *Chalhohus*, *de Eberstorf Çamerarius* noster, conditionem suam in hac parte, meliorem volens facere, venerabili patri, domino wernhardo Patauiensi Episcopo, *passagium suum in Alberech*, *et villam suam in Rvzendorf*, in quibus nobis directum dominium competit, pro trecentis, et triginta talentis, denariorum wiennensium obligauít, ita quod predictus Episcopus, vel eo quod absit decedente, Abbas et Conuentus *Celle Angelice*, dictum Passagium, cnm villa Rvzendorf, tenere, et possidere debeant, quousque de fructibus et prouentibus illorum percipiant sortem debiti principalis. Et hoc facto, Brigita dicti Kalhohi filia, et pueri eius, per Rudolfum de *Prampach*, beate memorie, ex ea generati. Villam Rvzendorf titulo pignoris tenebunt et possidebunt. quousque, dictus Kalhohus, vel eius heredes, eam redimant pro Trecentis triginta talentis, wiennensibus, in quibus ipse Kalhohus, dicte filie sue, ac pueris eius, ex causa mutuj, obligatus fuit. prout hec omnia in literis, exinde confectis, pre-

dicti Kalhohi, et filiorum suorum. Rudolfi, et Remperti. sigillis communitis, lucidius et plenius continentur. Nos vero ad petitionem sepefati Chalhohi, contractum huiusmodj ratificamus et de certa sciencia confirmamus in hiis scriptis promittentes, predictis domino Episcopo Pataniensi, Abbati Celle Angelorum, Brigide et pueris suis, quod eos in praemissis possessionibus, tuebimur et defendemus, nec permittemus in eisdem contra contractus huiusmodi formam molestari per aliquem vel offendi. In cuius rei testimonium presentes dedimus litteras nostro sigillo munitas Datum Wiennae Anno domini Millesimo Trecentesimo Sexto, XV. Kalendas Decembris.

CCXXXV.

Heinrich der ältere von Schowenberg bezeugt, dass Frau Adelheid die Julbechinna und ihre Kinder Leutold, Hartneid und Leukard von den Chorherren zu Passau eine Hube zu Au zu Leibgeding haben.

Schaumberg. 1307. 17. Februar.

Ich Heinrich der elter von Schowenberch, vergihe an disem brife, vnd tun allen denen chvnt, di in nv zestunt, vnd chvnftechlich vernement, daz ffrowe Alheit div Julbechinna. vnd ir Tohter Levkgart, vnd ir Svene Levtolt, vnd Haertnit di Hvbe ze *Awe*, von minen Herren. den Erwaeren Chorherren von passowe ze lipgedinge habent, mit so bescheidner rede daz di vorgenant frowe Alheit vnd iriv Chint, der name vorgeschriben stent, minen vorgenanten Chorherren von passowe, an vnserer ffrowen tag, ze dinste zit, gebn suelen. elliv iare zwelf schillinge, niwer pfenning wienner mvnze, waer aber, daz di vorgenant ffrow vnd iriv Chint, den Zinse, verhabnt oder versavment, an vnser frowen tag als vorbenennet ist, so suln ze drin virzehen tagn sehs schillinge, ze wandel. vf di zwelf schilling, daz sint sehtzic pfenning, ze wandel von virtzehen tagen. vnd suln danne, div

selben wandel. mit sampte dem zinse, minen Oftegenanten Herren von passowe gebn. Swa si daz danne verhabent, so hat frow Alheit vnd ir tohter vnd ir Svene, alles ir reht verloren an der Hube ze Awe, vnd ist der Chorherren ledichliches gvt. Daz disiv rede staete belibe vnd vnvercheret, dez gib ich disen brif ze einen vrchvende versigelten, mit minen Insigel. Diser rede sint gezivge. Herr Dit von Aistersheim. Herr Rudiger der Schiver. Her Rudiger von Lihtenwinchel, Her Sighart von Grvbe. Ch. der Gelher, Vlrich von Gelting, Vlrich Strachener. vnd Ander pibder Livte. Diser brif ist gegeben ze Schowenberc, do von Christes geburt waren Tousent iar. driv hundert iar. vnd in dem Sibenden iar. des vritages vor sant Peters tag als er vf den Stul wart gesetzet.

CCXXXVI.

Dompropst Gottfried, Domdechant Wolfker und das Capitel von Passau verleihen dem Dietrich von Stainpach und seinen Söhnen Wolfgang und Heinrich zwei Güter zu Diethersperig und Stainchressen zu Leibgeding.

1307. 11. Juny.

Wir Gotfrid Tuemprobst, Wolfker Tuemtechent vnd vberal daz Capitel des chors ze pazzauwe, tuen chunt allen den di disen prief an sehent oder horent lesen! Daz wir Dietreich von Stainpach. vnd seinen zwayn svnen Wolfganch vnd Hainreich. also zv der dreyer Leibe tagen. Lazzen haben. ze Leibgeding. vnser guet zway. der aeinz haizzet Diethersperig. daz ander dacz Stainchressen. mit allem dem recht vnd wir da haben, versuecht, vnd vnuersuecht. mit der beschaidenheit. daz er oder sein vorgnant Eriben. sweliche danne div vorgnanten zway guet inne habent. Drey schilling phenning Pazzauwer Mvnze vns dauon dienen schullen. an Sand Giligen tag. Swanne aber er oder sein vorgenant Erben, di selben drey schilling phenning, ze dem vor-

gnanten tag nicht engeben so sint si gevallen vnserm amptmanne. swer der ist darnach vber vierzechen tag. Sechtzich phenning ze Wandel. derselben mvnze. wurt di selbe saumung darnach aber in vierzechen tagen nicht gepezzert, so ging in aber sechtzich phenning darauf gegen vns ze wandel. geben si danne ze dem dritten mol vber vierzehen tag nicht mit einander paidiv wandel, vnd auch Hauptphenning. swanne man wol gezelen mach, daz von dem vorgnanten Sand Gyligen tag. sechs wochen vergangen sein. so habent die vorgnanten Leibe, an dem vorgnanten guet. an allen chrieg verloren, alliu diu recht. div si von vns darauf gehabt habent. Wir haben auch denselben leiben. di vorgnanten guet anders nicht lazzn, danne mit dem recht vnd wir siv gehabt haben. vnd vertaidingen auch niemans seines rechtes nicht. ob dehain Eriber dhain recht darauf hit, Si schullen auch die vorgnanten guet ninder verchumbern, an vnserm willen vnd an vnser Hant. Ez schullen auch div selben guet swanne di vorgnanten drey Leibe nicht ensint. Ledichleich vnd an allen chrieg vns vnd vnser Gotshaus an gevallen. mit alle dem nutz, vnd wir danne vf dem vorgnanten guet vinden. ob iz von ir besichtichait icht gepezzert ist. Daz vns vnd auch in daz stet vnd vnzeprochen beleibe, geben wir in disen prief versigelt mit vnserm Insigel. Daz ist geschechen nach Christes purt. Tausent iar. Driuhundert iar vnd darnach in dem sibenten jar. an Sand Barnabas tag. der ainer der zwelif poten ist gewesen.

CCXXXVII.

Bertholdus praepositus canoniae Neoburgensis attestatur venditionem vineae in monte Gebling, a quibusdam civibus pataviensibus capitulo pataviensi factam.

Neunburgae, 1307. 20. Junii.

Nos Perhtoldus divina miseratione, prepositus Ecclesie Newnburgensis profitemur inspectoribus presencium Vniversis presentibus

et futuris. Quod cum venerabiles in Christo patres, et Domini nostri Karissimi, Domini, Gotfridus prepositus Wolfgerus Decanus. Totumque Capitulum Pataviense. pro Trecentis septuaginta Talentis Denariorum Patauiensis monete, apud honestas Personas. Gerhardum dictum Bonum, et vxorem suam Dyemudem. Chvnradum Westerburger. et vxorem suam Katherinam, Petrvm Westerburger et vxorem suam Elizabeth, et Paldwinum Westerburger, et Sororem eorum Dyemudem, Ciues Patauienses, quandam vineam Dictam Haraer, vnum iugerum et medium continentem, sitam in Territorio nostro, in monte qui dicitur *Geblinch*, iusto empcionis titulo comperauerint, Ipsi *Ciues* prenotati. consencientibus et annuentibus eorum Heredibus vniuersis, eandem vineam, cum omni iure, quod ipsis in ea compeciit, ad manus Domini Jacobi, Canonici et Confratris nostri, gerentis in hac parte vices nostras, resignauerunt, Qui eam postea, auctoritate nostra, et Gervngi filij Domini Cholonis, Officialis nostri, ipsis Dominis nostris prenotatis, contulit et Donauit. Jure montano, quod dicitur Perchreht, saluo per omnia iure nostro, libere et quiete pro suis vsibus perpetuo possidendam, In Cuius rei Testimonium euidens et Cautelam, presentem paginam ipsis dedimus, Nostri, et Gervngi officialis nostri predicti. sigillorum munimine roboratam. Huius rei Testes sunt, Johannes Westerburger, albero institor. Sifrid Judex Pataviensis dictus Vaizt. Chvnradus Stuechler, Fridericus veter, Wernhardus in Eka. et quamplures alij fidedigni. Datum Nevnburge anno domini Millesimo. Trecentesimo septimo. xII°. Kalendas Julij.

CCXXXVIII.

Friedrich der Poltinger von Greifenstein entsagt einem Grundstücke bei Greifenstein.

Wien. 1307. 6. August.

Ich *Friderich der poltinger van Greiffenstain* vergihe vnde tuon chvnt. allen den, di disen prief an sehent. oder horent lesen.

di nv lebent vnd hernach chvnftich sint. Daz ein Chriegch ist gewesen. zwischen *meinem herren. hern Erasm van Merswanch.* van ainem tail. vnd mier vnd meinen erben van dem andern tail. vmb einen accher. der da leit pei Greiffenstain. den selben Chriegch. hat der erber herre. *prvder pertolt ze den zeiten Comitevr datz dem deutschen haus datz wienne.* zwischen vns lieplich vnd vrevntlich zerfuert vnd ouch geschaiden: also daz ich var im, vnd ouch var ersamen Leuten, mit guotem willen. vnd mit meiner Erben gvotem willen, pin van dem vorgenantem accher gestanden. vnd han mich sein ouch loutterlich verzigen. vnd schol ich furbaz. noch mein erben nimmer mer deheinez rehten. dar ouf iehen. noch dehain ansprach da engegen gewinnen. vnd loben daz an disem prief. daz disev rede also Staet. vnd vnzebrochen beleibe. dar vber So gib ich vorgenanter Friderich der poltinger Hern Erasm van Merswanch, vnd seinen erben. disen prief. versigelt. mit der Herren Insigel. van dem deutschen Haus ze wienne, zv einem sihtigen vrchvende. vnde zu einer staeten Sicherheit dieser Sache. vnd sint auch der rede Gezevge. Her Seifrit van Eysdorf. *Her vlreich der Mvenzmaister van wienne.* Her Rueger der viniantz. Friderich van Greifenstain. vlreich der Renner. Pernhart. van *Chveffarn.* meinhart. der schreiber vnd ander pider levt genvege. den disev sache wol chvnt ist. Ditz ist geschehen vnd der prief geben. datz *wienne.* do van Christes Geburt. waren ergangen. drevtzehen hvndert iar. vnd darnach in dem Sibenten Jar. an sande Sixten tage.

CCXXXIX.

Wernherus (Bernhardus) episcopus Ulrico Schaerdinger, Margarethae uxori suae et Eckardo socero decimas in Reutberg confirmat secundum relationem in confinio residentium, quod non sint novales et per consequens ad ecclesiam pertinentes, sed decimae antiquae.

Pataviae. 1308. 4. Julii.

Nos wernherus dei gratia Ecclesie Patauiensis Episcopus presentibus confitemur. quod suborta dubitationis materia super decimis. in Raevtperig quas vlricus dictus Schaerding, Ciuis noster et Margareta vxor sua a nobis tenent in fevdum quibusdam asserentibus quod nouales essent et nobis per consequens pertinerent. Nos direximus ad locum predictum inquisitores. qui diligenter inquirentes. dictas decimas non nouales sed antiquas. ex relacione veterum in confinio residentium inuenerunt. Per quos etiam dictus Schardingarius docuit. easdem decimas Ekhardum Socerum suum et se legitime et possedisse et longissimo tempore prescripsisse. Quare dictum Schardingarium et vxorem suam in premissis decimis quietamus et quietos reddimus in hijs Scriptis nostro Sigillo in testimonium roboratis. Datum Patauie anno domini M. CCC. Octauo. vdalrici confessoris.

CCXL.

Capitulum pataviense ex curia per plebanos ecclesiae S. Pauli Pataviae inhabitata, servitium quatuor librarum admittit.

Pataviae. 1308. 22. Julii.

Nos Gotfridus dei gratia. Prepositus. Wolfkerus decanus. Totumque Capitulum Patauiensis ecclesie. Uniuersis ad Quos Per-

uenerit presens scriptum. salutem in omnium saluatore. *Instaurata sumptuosis edificiis per Chvnradum Achselhardum plebanum Ecclesie sancti Pauli, Patauie. Curia* quam Rectores Eiusdem Ecclesie *ab antiquo* consueuerunt inhabitare. veniens ad nos, idem Chvnradus, institit nobis precibus affectiuis, vt contemplatione sollicitudinis instaurationi eiusdem Curie inpense, nec non deuotionis sue erga nos et Ecclesiam nostram ratione promotionum sibi per nos impensarum accense, dignaremur admittere, quod ad quemcumque post eum per manum nostram quoquo modo, vel per acta deuolueretur possessio Curie memorate is annuatim teneretur nobis et successoribus nostris de ipsa Curia ad seruitium, quatuor librarum vsualis monete Pataulensis, quarum due distribuerentur in Anniuersario Chvnradi quondam Tumplebani *donatoris* ipsius Curie. et due in Anniuersario suo *instauratoris.* Nos igitur attendentes, quod quia gratis penitet esse probum. multi torperent a probis actibus, nisi eis effectus probitati eorum debitus responderet, tum pro bono nostro, tum etiam pro desiderio suo, prenotatas preces suas, vtpote rationabiles, vtiles, et salubres, gratanter admisimus, mandantes prenotatas quatuor libras. post eum ab omni possessore sepe dicte Curie in perpetuum annuatim statutis terminis exigi. easque in prenotatis anniversariis distribui, ac pro eis, ipsos anniuersarios cum deuotione debita celebrari. In cuius rei testimonium Sigillum nostrum presentibus est appensum. Actum patauie. Anno domini. Millesimo. Trecentesimo. VIIJ° in die beate Marie Magdalene.

CCXLI.

Bernhardus episcopus conferens possessiones in Golderbách, Zeidelhub, Hóhenlinden et Lehen ad dies vitae Alberoni de Pfarrkirchen, vicedomino circa Rotam, filio ejus Alberoni et privigno ejus Henrico Resch pro fidelitate in recuperatione earundem exhibita, concedit, ut Albero junior jus suum in Henricum judaeum, civem pataviensem, transferat.

Pataviae. 1309. 4. Maii.

Nos *wernhardus* dei gratia Ecclesie Patauiensis Episcopus. presentibus confitemur. quod cum quidam laici dicti *chnvell* possessiones nostras *Golderpach*, *Zeidelhub*, *Ilehen Linden*, *Lehen* occupassent. ita quod nobis. nec *directum* nec *utile dominium* recognoscerent in eisdem, et de recuperatione earum quodammodo spes non esset. discretus vir *albero de pfarrchirichen. tunc vicedominus circa Rotam*, conscius iuris nostri. ad instanciam nostram. per laborum et industrie sue inpendia nobis recuperauit possessiones antedictas. Et nos sue fidelitati volentes reddere dignas vices. de consensu Capituli nostri predictas possessiones alberoni filio suo. et heinrico dicto Resch, filio vxoris sue, ad vite ipsorum tempora duximus conferendas, insolidum, eis ambobus de medio sublatis. ad nostram Ecclesiam libere et sine contradictione qualibet reuersuras. verum succedente tempore predictus albero, alberonis prefati filius, ex necessitate quadam sibi imminente ius persone sue conpetens, in possessionibus antedictis, in personam Henrici judei ciuis nostri Patauiensis, vendicationis titulo transtulit, et nos translationem huiusmodi, duximus per interpositionem auctoritatis nostre confirmandam censentes vtilius esse, quod Ciuis noster, cuius status in nostris consistit manibus, bona predicta, premisso titulo teneat. quam extraneus, et nostro dominio alienus. Sublatus igitur ab hac vita. Henrico dicto Resch et Henrico judeo, prefata bona ad pataujensem Ec-

clesiam libere reuertantur, contradictione qualibet non obstante. Harum testimonio literarum nostro Sigillo munitarum. Datum Patauie anno domini M. CCC. Nono IIIj Nonas Maij.

CCXLII.

Jans der Laubenberger verfügt nach dem Rath seines Oheims, des Ritters Greif, über eine von seiner Mutter Elspeth zu unserer Frauen Capelle auf der Steten zu Wien gemachte Stiftung, und das von ihr ererbte Vermögen.

Wien. 1309. 6. Juny.

Ich *Jans der Laubenberger* hern Hainrichs sun von Laubenberch dem got genad vergich vnd tun chunt allen den di disen brief lesent oder horent lesen di nu leben oder hernach chunftich sint. Daz mein vrau *mein mueter ver Elspet*, der got genad, durch ir sele willen geschaffet hat *zv vnser vrawen Chappellen auf der Stetten ze Wienn* zwai phunt phenning gült purchrehtes di man alle iar dient von des *Geislitzer haus daz do Leit pei der Goltsmid.* vnd han ich darzu meinen guten willen gegeben. also daz man dapei gedench ewichlichen mines vater vnd miner muter vnd aller meiner vordern sele. nach meines *Ohems des erbern ritters hern Greiffen* rat vnd gewizzen. Daruber tun ich chunt, daz ein chriech gewesen ist zwischen mir vnd minem Ohem dem Vorgenanten hern Greiffen, vmb allez daz guet daz mich anerstorben ist von miner mueter. daz er in gewer vnd gewalt het. Den selben chriech habent di erbern herren.. mein herre. *Otte von Celking* her Weigant der *Eisenpeutel.* vnd ander vnser baider vreund, mit vnser baider guetlichem willen also verrichtet, daz ich mit gutem willen vnd mit miner vreund rat minem Ohem dem vorgenanten hern Greiffen. des gutes daz mich an erstorben ist von miner mueter in geantwurt han auf sein beschaidenhait. funftzehen phunt phenning gult

purchrehtes auf heusern in der Stat ze Wienn. fur zwai hundert phunt wienner phenning, der ich im reht vnd redlich schuldich beliben pin. di er fur mein Vater vnd fur mein mueter vergolten hat, vnd do er mit. mein vater vnd mein mueter vnd min an zu der erde bestattet hat, vnd auch verbawn hat auf daz haus an der Lang Mawr. vnd auf ander mein gvet daz er domit gebezzert hat, vnd sol er daz selb guet als Lang inne haben. oder sein erben ob er niht wer des got nit geb. oder swem er ez schaffet vntz sich dazselb guet abgilt für di vorgenanten zwai hundert phunt. vnd swenn ez sich hat abgolten. so sol daz vorgenant gut wider mein sein oder miner erben ob ich erben gewinne, ez sei denne, ob mir ez mein Ohem der vorgenant her Greiffe wider Ledich lazzen welle e ez sich gar abgolten habe daz stet ze seiner beschaidenheit. Der selben gult ligent sehs phunt auf der *Perlebinn Padstub*, vnd vier phunt auf der *Polleinne haus an dem Harmarcht.* vnd funf phvnt auf *Leben Haus des chursner an dem hohen marcht.* Auch han ich gelobt mit gutem willen vnd noch meiner vreund rat. daz ich an allem dem gut. daz mich an erstorben ist von miner muter. ez sei aigen oder lehen. ze veld oder ze dorf. swo ez gelegen ist. dehain gewalt haben sol noch schullen mich mein vreund daran. dehain gewalt lazzen haben. vns auf di zeit. daz si sehent. daz ich so sinnich vnd so witzich worden sei. daz ich ez selb verwesen mag. vnd also gephlegen. daz si des on sorgen sein. daz ez pei mir iht zerge oder verderbe. vnd inner des. so sullen mein vreund. di vier erber man. *mein Ohem her Greiffe. her Vlrich pei den Brudern.* mein Sweher her *Vlrich der Polle.* vnd mein geswei her *Engeldiech der Chreuzpech* daz vorgenant guet geantwvrten vnd enphelhen einem frumen manne der in do zu geualle. der sein inner des phleg vnd mir davon mein notdurft gebe als pilleich vnd zeitlich sei. vnd sol der selb frum man. den vorgenanten vier mannen widerraiten alle iar. waz von dem gut chomen sei, vnd wo daz hin chomen sei. Auch lob ich. daz ich daz vorgenant gvt swaz mich an erstorben ist von miner muter. weder verchauffen noch versetzen. noch ieman geben noch geloben ze geben noch gegen ieman verchümbern sol. an meiner

vreund der vorgenanten vier manne rat, gunst vnd willen. vnd ob ich daz niht behalt, so schullen si sich des gutes alles vnderwinden. vnd mir nihtes niht davon geben. mich twing denn reht ehaftnot daz ich ez muezze verchouffen oder versetzen. daz sol ich dennoch tun mit meiner der vorgenanten vreund rat vnd gewizzen. vnd wer auch, daz der vorgenanten vier man ainer niht enwer des got nit geb. so sullen di andern drei an des selben stat ein andern nemen. Auch hab wir ich der vorgenant Jans. vnd mein Ohem der vorgenant her Greiffe gegen einander lazzen vnd Louterlich begeben alles des chrieges vnd ansprach di er gegen mir gehabt hat, oder ich gegen im moht gehabt haben, also daz zwischen vns dehain ansprach, noch dehain chriech furbaz iht mer werden schulle oder mege. Vnd daz disev sache. vnd ditz gelub vnd dise rede stete vnd vnzebrochen beleibe, dar vber gib ich disen brief zu einer ewigen bestetichait, vnd zv einer sichtigen vrchund diser sache versiegelt mit meinem insigel. vnd mit der erbern herren insigel. meins herren hern Otten von Celking. hern Weigandes des Eisenpeutel. hern vlriches pei den Brudern. hern vlriches des Pollen meines swehers. vnd meins geswein hern Engeldiechs des Chreuzpechen. di diser sache geziug sint mit ir Insigeln. Dez sint geziug. her *Chunrat der Hubmaister*. vnd sein sun her Chunrat. her *Greiff hern Greiffen sun*. der Alber der Padner. der Erasme. der *Merswancher*. vnd ander frum Leut. Der Prief ist geben ze *Wienne*. da von Christ gebvrd ergangen warn Tausent jar. Dreuhundert Jar. vnd Darnach in dem Neunten Jar. des nehsten vreitages noch Sand Peternellen tag.

CCXLIII.

Margaretha die Aebtissin, und der Convent des Klosters zum heil. Geist zu Ips überlassen dem Wisinto von Wachau eine Besitzung zu Chienstoch.

Ips. 1309. 27. July.

Wier Margret von Gotes Gnaden Aptessinne datz dem Heyligem Geist datz ybs, Grabes Ordens, vnd alle dev Sammung

des Gotshauses, wier veriehen an disem Prief, vnd tun chunt allen den, di disen Prief sehent oder horent lesen, den gegenburtigen, vnd den di her nah chümphtich sind, daz wier mit verdohtem mut, vnd mit gemainem Rat, Einem Getrewen Mann, *wisntein von wahavo*, *an dem Chremsweg*, vnd seiner Hausvrowen Elspeten, vnd allen seinen Erben haben gegeben vnser *pevnt ze Chienstoch* zder zeit, do wier iz wol getvon mohten, vnd wellen auch des selben aigens ier Gewer sein nach Landes reht. Vnd haben daz getan also mit beschaidner red, vnd mit dem geding, daz der vorgenant wisent, sein Hausvrow, oder sein Erben, von der selben Pevnt vnd von dem Aigen ze Chienstoch, suellen vns geben vnd dinen Jaerichleih, vierzehön schilling phenning wienner Muenss. der selben phenning sullen si vns geben alle Jar, an Sand Merteins tach fvmf schilling phenning. vnd darnah in den vier tagen nah dem vaschang ein Halbes phunt phenning vnd dar nah zden Pfingsten fumf schilling phenning wienner muenss. Dar zvo sullen si auh alle jar von derselben Pevnt vnd dem aigen geben vnsern ersamen Herren den *Chorherren von Pazzaw*, in dem Herbest, sehs Ember weins, vnd ein dritail eins Laeren vazzes, daz ze ahtzehen Embern ist. vnd ob der vorgenant wisent, sein Hausvrow, oder sein Erben, vnd, der vorgenanten sammung ze ybs, oder den Chorherren von Pazzaw, des vorgeschriben Dienstes niht gebent, zden taegen, als vor an disem prieff geoffent ist, an welhem, der dreier vorgeschriben taeg ainem, si des Dienstes der dar auf verschriben ist, vns versaument vnd den niht gebent als si sullen ze reht, al zehant, sullen dar auf vallen vnd gen Sehtzich phenning wienner ze puezz vnd ze wandel. vnd lazzent si daz dar nah gesten vierzehen tag gantz, vnd gebent vns dannoh niht, vnsern rehten Dienst, mit sammt dem wandel setzich phenning, di dar auf ze puezz sint geslagen, da ze stund ist dev Pevnt vnd daz aigen ze Chienstoch aller ding vns vnd vnserm Gotshaus ledich worden, von wisntein, seiner hausvrowen, vnd von allen seinen Erben, also daz si dar nah nimer mer vuerbaz sullen haben noh gewinnen. dar vber, hab wier sunder mit gutem willen daz gelubt, ob daz geschach, daz dev frucht vnd der nutz, in der oftgenanten Pevnt verturb vnd

vervuer von welher lay vngewiter daz geschaeh, oder vngeluech, des Got nit welle, des selben jars sull wier in, an dem vorgeschribem dinst genade tun, dar nah vnd wier, oder vnser levt den schaden besehen, vnd nach frumer levt rat, Dar nah, sol der vorgenant wisnt, vnd sein Hawvrow, vnd all ir Erben, allen iren frum mit derselben Pevnt vnd dem Aigen ze Chienstoch schaffen, zdem Reht, als vorgeschriben ist wanne sie wellent, mit verchauffen, mit versetzen, oder wi si wellent. Vber daz alles haben wier mit wohlbedachtem willen, vnd mit gemeinem rat, dem Oft genanten wisentein, seiner Hausvrowen, vnd allen ieren Erben solhe gnad gelubt vnd getan, wellent si, daz vorgenant aigen ze Chienstoch van vns abe chauffen, des welle wier in wol gestatten vnd guennen also, daz si van vns daz selb aigen abchaufen vnd loe sen vmb ahtzehen phunt phenning wienner munss, also beschaidenleich, gebent si vns, zwischen den nachsten weihnachten, vnd den Ostern, der nu genanten phenning, Nevn phunt wienner phenning, so ist daz aigen halbes, vnd halber dienst darauff, von vns in ledich worden, gebent aber si uns die phenning iner der Vrist achtzehen phunt phenning gantz vnd gar, so ist daz selb Aigen und deu peunt ze Chienstoch aller Ding von uns ledich worden. Dem oft genanten wisntein, seiner hausfrowen vnd allen seinen Erben also, daz wir von in vnd von demselben aigen, vurbaz nimmer mer mit dhainer ansprach, weder Gult noch dinst sullen suhen noch gevodern. vnd sullen auh di vorgenanten leut di wal von vns haben van iar ze jar Ewichleh wanne sie mugen oder wellen, daz si daz selb Aigen van vns ab chauffen iner der vrist, in der weis, vmb daz Gut, als vor an disem Prief ist auzgenomen vnd beschaiden. Vnd daz dev red vnd dietz geschaeft also steit, vnuerchert vnd vnzebrochen beleib vuerbaz immer mer, dar vmb vnd dar veber geb wier dem offtgenanten wisntein seiner hausvrowen Elspeten, vnd allen ieren Erben, disen Prief, mit vnserm jnsigel, vnd mit vnsers Stifter Herrn Chunrats des Chuchenmaisters jnsigel wol bestettet vnd veruestet zu einem waren uerchunde diser Sach mit den Erbern Getzeugen di hie sint geschriben vnd genant, Arnolt vnd Herbort von hugling Ortwein von wachaw. Ott. levtwein. fridreich der Hauenpech vlreich der wachawer Levp-

polt der helfer. Ortlieb an dem Chremsweg. Cristan vnd Rudolf sein Pruder. Rudel der Gruber vnd Ander piderwaer levt genuech. Der Prief ist gegeben datz ybs nah vnsers herren Geburd vber drivtzehen Hundert jar, darnah in dem Nivnten jar des Suntages, nah Sand Jacobs Hohtzeit in dem Snit.

CCXLIV.

Henricus rex Bernhardum antistitem pataviensem absentem investit.

Turegi. 1310. 3. Maii.

Heinricus dei gratia. Romanorum Rex Semper Augustus, Wernhardo venerabili Patauiensis Ecclesie Episcopo. principi suo dilecto, gratiam suam et omne bonum. debilitatis et infirmitatis tue defectibus coram nobis per tuos nuncios legaliter propositis, et per nos fauorabiliter credis (sic! creditis?) et admissis, condescendere cupientes, de iuribus regalibus, que a nobis et Romano inperio, petere et recipere deberes, *in persona propria, te absentem inuestimus* in hiis scriptis. de gracia specialj, Mandamus igitur tibj. quatenus venerabili *Salczburgensi* Archiepiscopo, principi nostro dilecto, fidelitatis et homagii, quo nobis et Romano teneris inperio, quam primum poteris prestes, nostro et inperii nomine sacramentum. cui archiepiscopo super huiusmodi iuramento, recipiendo, direximus scripta nostra. Datum *Turegi*, In inuentione sancte crucis, Anno domini. Millesimo CCC°. decimo. Regni nostri anno secundo.

CCXLV.

Erchangers von Wesen, Gemahl Agnesens, Tochter Cunos von Waldeck, Uebereinkunft mit dem Oheim Hadmar von Waldeck wegen Uebergabe verschiedener Höfe und Güter zu Wesen, Varichech, Speting, Chager und Sikking an gedachten Hadmar.

Wesen. 1310. 13. July.

Ich *Erchenger von wesen.* vergich. vnd tuen chunt an disem prief. allen den di in sechent. oder hören lesen. di nu sint. oder hernach chumftig werden. daz ich mit wol bedachten muet. vnd mit zeitigem rat. meiner vrevnt. vnd auch meiner levt. mein Haus datz wesen. gemächt vnd gegeben han ledichleichen. meinem Oehaim Hadmaren. von waldekk. vnd di guet. di hie an dem prief geschriben stent. Daz ist der hof. der do leit vor dem haus datz wesen. vnd haizzet. an dem Mairhof. vnd daz Puerg lechen. vnd zwai guet ze vaerichech. vnd daz guet datz Speting. vnd aeins datz Chager. vnd di guet. datz Sikking. vnd aeines datz wesen uerfar. do der Schechel auf sitzzet. vnd auch daz verfar do Eberwein auf sizzet. datz wesen verfar. vnd auch die Edeln leut halb. vnd auch di Paewleut halbe vnd allev Holtz halb. vnd alle värst halb. vnd allez wismat halbs. swaz zu vnser paider tail hat gehoert. versuechtez vnd vnversuechtz. mit so getaner beschaidenhaeit. ob ich sturbe. vnd nicht chinde gewunne. bei meiner Hausvrowen vron Agnesen. Hern Chunn Tächtter. von waldekk. ez wern sun oder Töchtter. so schol der vorgenant Hadmar von Waldekk. mein Oeheim. meiner vorgenanten Hausvroewen. vron Agnesen geben. vier hundert pfunt Pazzawer pfenninge. iner Jars vrist. nach meinem toet. vnd schol si da mit schaffen ledichleichen. irn vrum an allen irrsal. swi si wil. wer aber daz. daz mein Oehaim Hadmar von waldekk der vorgenant.

meiner Hausvrŏwen Agnesen. der vorgenanten ir Pfenning. nicht guetleichen. vnd liebleichen wolt geben. in er jarsvrist. alz hie vor beschaiden vnd verschriben ist. so hat di oft genant vrowe ver Agnes vollen gewalt. ze versezzen. daz vorgenant Haus. datz wesen. vnd di vorgenanten guet. vnd di *Edeln leut. vnd di Paewleut.* vnd di Holtz. vnd di vaerst. vnd auch daz wismat. alz hie vorgeschriben stet. vmb di selben. vier hundert pfunt pfenning Pazzawer. swem si wil vnd schol dann. mein Oehaim Hadmar von Waldekk der egenant. gantzen gewalt haben von den selben. ze losen vmb di selben pfenning. alle jar. an vnser vroewen tag. ze der Liecht Mezse. daz selb Havs ze wesen. vnd di gvet. vnd *Edeln leut.* vnd *di Pawelcut.* vnd di Holtz. vnd di vaerst. vnd daz wismat. dem sis gesetzet hat. vnd daz diser gewerft. vnd diseu sach meinem oftgenantem Oehaim. Hadmarn von waldekk. furbaz also stet. vnd vnzebrochen beleib. gib ich im disen prief zu einem verchunde. versigelten mit meinem Insigel. vnd mit den zevgen. di man hie benennet. Her Seyfrid von vroewenhofen. Her Hainreich von Preisinge. Her Ortolf von Marspach. Her Alram von Rottawe. Her Chalchoch von valchenstain. Her Ortneid von Tannenberch. Her Chuenrat von valchenstain. vnd ander piderb leut di da bei warn. Diser prief ist gegeben. datz wesen. da von Christes gepuerd waren. Tavsent jar. drev hundert jar. in dem zehenten Jar. an sant Margreten tag.

CCXLVI.

Otto, Herzog von Bayern und König von Ungarn, und sein Bruder Stephan erledigen und sühnen die Klagen der Passauer Bürgerschaft rücksichtlich der ihrem Handel und Wandel zugefügten Bedrängnisse.

1310. 28. August.

Wir Ott von gottes gnaden, Khunig zu Vnngarn, vnd mein Brueder Steffan, Phaltzgrauen bej dem Rhein, Hertzogen zu

Bayrn, verjehen an disem brief, vand thun khundt allen den, die in sehenn oder horen lesen, Das die Erbarn *Burger von Passaw*, sind zu vns khomen, vnd haben vnns Ir Presten fürgelait, den Sy in vnnserm lanndt haben gehabt, von *vnnsern Richtern*, *vnd Ambtleuten auf wasser vnd auf Landt*, des ersten, das offt ist verpotten, das man in aus vnnserm Lanndt Icht *Khorns zuefüeren*, vnnd vmb den *Ungelt*, den man vnns zu *Vilsshouen* hat genomen, von dem Khorn, das auch ein Irrung ist, das man In Icht Khorns zuefuer, vnnd das Sy den khauff muessten gewinnen von vnnsern Richtern vnnd Ambtleuthen, was Sy khauffen wolten, vnnd das man Sy offt hat *gepfeenngt*, Das man Sy und Ir guett hat *aufgehebtt*, in vnserm Lanndt, oder das man Sy hat *gelastert in Irem Burgfrid*, mit welhen Sachen das geschehen ist, So well wir ansehen vnd erkhennen, die treue vnd die beschaidenhait die wir an in funden haben, vnnd die sy vnns habennd erzaigt, vnnd geloben in bed mit vnsern treuen, Das die vorgeschriben presten aller ding vnnd genzlich sein abgenomen, das in die Nimer mer sollen geschehen in vnnserm Lanndt, noch khain annder vngemach. vnnd nemen Sy in vnnsern besonndren scherm, vnnd gelaitt, auf wasser vnd auf Lannde, oder wo sy zewandlen haben, Vnnd das wir in die gelüb stet vnzerbrochen behalten, Darvber geben wir in disen brief, zu vrkhunt versiglten mit vnnser beder Insigill, Diser Sach sind getzeug Herr *Heinrich der elter von Schaumberch*, *Graf Alb. vnnd Graf Alram. von Hals.* Graf Heinrich von *Lenberch.* Walther der *Taufchircher*, *Härtl der Puechperger*, *der Weichser*, vnd der von der Warth. die diser Sachen verrichter vnd werfer sind gewesen, vnnd annder Piderleuth genueg. Diser brief ist gegeben, da von christus geburth waren vergangen dreizehen hundert Jar, in dem Zehennden Jare. An Sandt Augustinstag.

Praesens transumptum cum originali (quod tum in sigillis, tum in scriptura et membrana omni vitio et suspicione caret) per me Joannem Cappenstil, sacra imperiali authoritate Notarium publicum cum Georgio Pueshawr Notario subscripto collatum,

concordatque cum eodem, in quorum evidens testimonium me manu propria subscripsi.

CCXLVII.

Clemens papa V. priorem et fratres domus dominici sepulchri in Jerusalem, ipsa civitate a Saracenis insultata, omnibus ecclesiarum praesulibus enixe commendat, magnisque eos privilegiis et indulgentiis auget.

Avinione. 1310. 22. October.

Clemens episcopus seruus seruorum dei. Cunctis ecclesiarum Prelatis Archiepiscopis Episcopis et Vniuersis sancte Matris ecclesie ad quos littere iste peruenerint Salutem et apostolicam benedictionem. Quot et quantis dilectissimi filij aduersitatibus quantisque pressuris et angustijs, quantaque rerum instabilitate, presentis uite conuersatio uarietur, ex ipsis rerum euentibus cuilibet facile patere potest. Clarescit enim iam undique *iherusalem* Ciuitatem sanctam Matrem nostre redemptionis flagellari, et *crebris insultationibus saracenorum*, uexari, diuersasque rerum mutationes totiens fieri ut ipsa prosperitas, que dudum satis paruit durabilis, modo plus etiam quam credi possit instabilis videatur. Quapropter adnimavertendum (animadvertendum) est quam salubris et fructuosa sit diuinorum obseruatio preceptorum, quoniam totius diuine pagine insinuat series, omnis uita bonorum testatur, et ipse exequenter ex ea fructus felicitatis ostenditur. Unde est quod uobis consulendj arbitramur prospera huius mundi indurabilia uitare, et diuinis preceptis cordis aures inclinare, celestibus indesinenter inihiare (inhiare). Nam filios dilectionis et pacis Priorem et fratres domus dominici sepulcri Jherosolimitani ad Romanam ecclesiam nullo medio pertinentis, ordinis sancti augustini, et Sanctorum pauperum in eorum domibus ubique terrarum laudabiliter famulantes, nostra auctoritate uobis uestrisque communibus commendare studuimus. Quoniam hec est domus,

quam dominus et saluator mundi dei filius, homo factus, ex uirgine natus, eggressus et regressus, sanctificauit signis et prodigijs, ac sanctissima conuersatione imperpetuum suo nomine dedicauit. In qua domo dei mater uirgo immaculata post ascensionem dilecti filij sui, perseuerans mansit annis tribus et dimidio. Quo etiam in loco commendata est uirgini uirgo. Cuius domus qui fraternitatem communionem. participationem habuerint, hos et omnes illius loci nuntios digne uenerandos, ut uere filios dei amandos, clementer receperint, benigne fouerint et elemosinis transitorijs pro salute animarum suarum ditauerint indubitanter sciant intremendo iudicio, in superna iherusalem que est uisio pacis, cum angelis et cum omnibus sanctis se eternaliter regnaturos, et filium dei non in speculo et enigmate, sed cum in dextera dei patris est facie ad faciem feliciter, imperpetuum uisuros. Vbi audituri sunt. Venite benedicti patris mei percipite. et contra Exuriui et dedisti michi manducare. et cetera opera misericordie. O vere felix est ille qui inter mille particulas solam et unicam digne, et laudabiliter elemosinam sibi salutiferam impendit. Mandamus igitur et mandando precipimus, omnibus ecclesiarum Prelatis, ut huius domus nuntios, omni occasione postposita cum suis adiutoribus, tamquam Christum susscipiant, bonís cumulent, litteris commendatorijs confirment. Ne ergo alicui indignum uideatur, quare hos nuntios tam fideli cura et testimonio certo dirigamus, causa certa et nota satis impromptu est. Quis non admiretur potentiam dei in predicta domo et fratribus eius tam patenter florere et perseuerare. ubi tot infirmi procurantur, tot hospites recipiuntur, et ut breuiter comprehendatur, ubi dequacunque necessitate clamauerint cotidie consolantur. Hec inquam domus est refrigerij domus est pietatis. domus omnimode consolationis et hanc etiam domum, ipsum Christum ihesum, quasi in cunctis beneficijs credimus reliquisse. Quis non iocundentur (iocundetur) in se cum audierit, quod quicunque in eadem infirmantium desiderauerit pomum uidelicet Vuas quanticumque precij sint comparandae dum tamtumodo uenales inueniantur, sit proculdubio accepturus. Ex hac igitur multitudine huius domus administratione excitamur. Non in merito fidelium mentes, etiam

excitare uolentes. et monitis et preceptis ut pauperes illi et infirmi uestris elemosinis sustententur. Notum etiam facimus Vniuersali ecclesie, quod hec domus predicta et fratres ad eamdem pertinentes potestatem, et gratiam ab antecessoribus nostris apostolicis habuerunt et ad nos usque perduxerunt. Quam gratiam nos minime negamus, sed monendo et precipiendo confirmamus, ubicumque fuerit ecclesia uel monasterium a quo nostro precepto siue prelatorum qualicumque ex causa diuinum officium suspensum fuerit, liceat eis ibidem semel in anno diuina celebrare. et populo dei uerbum salutis euangelicare. Preterea concedimus ut si ibidem forte excommunicati qui digni sunt eiectione, tunc temporis affuerunt ex pietate Christi qui neminem uult perire et amore pie matris a diuino officio non coarceantur. Nolumus etiam uos hoc ignorare Karissimi quod ijdem fratres et eiusdem domus nuntij, a Romana sede habuerunt et nostris temporibus a nostra clementia acceperunt, ut fratres et sorores eorum fraternitatis participes, quos ecclesiarum prelati. apud ecclesias suas malitiose non permiserint sepeliri, nisi excommunicati uel nominatim fuerint interdicti, aut etiam publice usurarij, ualeant in Cimiterijs absque ulla contradictione terre committere et ibidem defunctorum sollempnia celebrare. Insuper misericorditer indulgemus, homicidas, eleminatos, et feminas que proprios oppresserut infantens (infantes) uel custodiam neglesserunt (neglexerunt), ipsis submersis, in igne exustis, a feris dilamatis, clericorum percussores absque Sanguinis effusione, si casualiter uel in tabernis, uel qui parentes offenderunt, absque manuum iniectione, similiter eos qui ecclesias uel claustra uel alia pia loca ui castrarunt, uel ad ipsa refugientes temerarie occupauerunt, et in Cimiterijs uel ecclesijs sanguinem effunderunt (effuderunt), preter incendiarios ecclesiarum, adulteros, incestiosos (incestuosos) spoliatores, uel raptores, periuros, et in ceteris casibus pro quibus ad nostram audientiam sunt transmittendi uere confessos et pie uiuere uolentes in Christo ihesu per manus predictorum. Prioris et fratrum, sancte matris ecclesie reconciliari. Et nos Clemens qui non nostris meritis sed diuina gratia ad papatus honorem peruenimus, omnes qui hanc domum elemosinis aut con-

silio promouerint, auctoritate ihesu Christi et beatorum, Petri et Pauli apostolorum eius a Septima parte injuncte penitentie in die iudicij liberos resignamus. Hijs autem male facientes et ueros nuntios non credentes, nisi per satisfactionem congruam ueniam consequantur, gladio anathematis sequestramus: Et eterna clausura dampnamus. Uos autem fratres sitis commoniti in domino ut sicut Romana curia dictauit, omnes qui eis iniuriantur ad satisfactionem plenariam constringi faciatis et inremisse teneatis. Datum Auinione xJ Kalendas Nouembris Pontificatus nostri Anno Quinto.

CCXLVIII.

Herzog Friedrich der Schöne verkauft seine Burg Peilstein an Bischof Bernhard von Passau und Conrad von Capellen.

Passau. 1311. 22. April.

WIR *Friderich von gotis gnaden Hertzog in Osterrich. vnd in Stir. Herre ze. Chrain auf der marich. vnd ze Portenaw*, verjehen an Disem. brief, vnd tuen chunt, alle den di in ansehent, oder horent lesen. daz wir dem ersamen Herren Bischolf, *Wernharten*, *von Pazzaw*, vnd vnserm lieben getrewn, *Chunraten von Chappell.* vnser havs ze *Peylstain*, mit alle dem, daz mit reht, dar zvo gehoret, mit Gerihtten, mit vrbar, vnd mit aller gult, vnd mit dem nutz, als ez der *Toppler* von vnsern wegen inne gehabt hat, verchovfft haben, vmb, Sehtzehen Hvndert pfunt pazawer Pfenning der wir reht vnd redleich gewert sein, Also mit avz genomen worten, daz di vorgenanten. Bischolf wernhart, vnd Chvnrat von Chappell, oder swer daz Havs von ir wegen. inne hat, daz selb havs mit alle dev, vnd dar zvo gehort, als vor verschriben ist, vns, vnsern Brudern, oder vnsern nachomen, wider ze chouffen suln geben, vmb Sehtzehen. Hvndert pfunt, pazawer pfenning, vnd svln vns des selben chovf-

fes stat tuen, swenne wir weln, an allen avfschvb, vnd an alle wider red, vnd darvber ze einem offenen, vrkvnd, geben wir in, disen. brief, besigelten mit vnserm Insigel, Der brief ist geben. ze Pazaw, do von Christs burd, ergangen worn Drevtzehen, hvndert jar, vnd dar nach, in dem ainleften Jar des Pfintztag vor sand Gorgen tag.

CCXLIX.

Pataviense capitulum nuntios de jure patronatus ecclesiae in Hollabrunn cum Friderico duce tractaturos Viennam mittit.

Pataviae. 1311. 7. Maii.

Excellenti, ac magnifico principi karissimo Domino suo. Domino *Friderico.* Illustri Duci Austrie, et Stirie, Domino Carniole, Marchie, ac Portusnaonis. G. dei gratia prepositus, W. Decanus, Totumque *Capitulum Patauiensis Ecclesie*, cum deuotis in domino orationibus, sincerum in omnibus et per omnia famulatum. Placuit excellencie vestre, *cum nuper essetis Patauie*, ut post reditum vestrum in *wiennam*, dirigeremus ad nos. de Collegio nostro, aliquos viros ydoneos, vobiscum de statu *Ecclesie nostre in Holabrunn*, salutifere tractaturos, Mittimus itaque ad gratiam vestram. Dominum *Eberhardum. Comitem de Wartstain.* et Dominum *Gebhardum. Walsearium*, et Magistrum *Berhtoldum prothonotarium vestrum*, Concanonicos nostros, et dominum Ch. *Capellarium*, *Prepositum castri Montis sancti Georij patauie.* dantes eisdem plenam auctoritatem, petendi, et admittendi ex parte nostri. omnia, per que negotium status eiusdem Ecclesie. legitime poterit expediri. ita, ut si omnes, non potuerint interesse, saltem Duo eorum, videlicet Dominus Eberhardus Comes, et dominus Ch. Capellarius. ipsum negotium prosequantur. Ratum, simul ac gratum, habere volentes, quidquid nomine nostro, circa idem negotium duxerint fa-

ciendum. Vnde dominationj vestre supplicamus, omni studio, quo possumus, et affectu, quatenus intuitu dei, et juris ad hoc fauorem vestrum inclinare dignemini, simul et interponere partes vestras, ut amputata omni difficultatis materia, ad nos, et successores nostros, ipsa Ecclesia reuertatur. maxime, cum proinde Beate virgini, pro cuius officio, Sabbatinis diebus, in choro nostro sollempniter celebrando, nobis ab inicio donata dinoscitur, velimus affectiuis precibus insistere, vt uos, et vestros in presenti, ab omni malo custodiat, et in futuro cum electis filij Sui dei in pacis, ac lucis regione conponat. Velimus etiam ipsam, nobis ex donatione vestra ascribere, et ex liberalitatis vestre munificencia in posterum possidere. Datum Patauie, anno domini MCCC. vndecimo. In crastino Johannis, ante portam latinam.

CCL.

Herbordus abbas, peracta in monasterio suo cellae S. Mariae inquisitione, se subjicit poenae sibi inflictae.

Viennae. 1311. 26. Junii.

Ego Herbordus dei gratia abbas Celle sancte Marie, Tenore presentium profiteor, et constare volo, vniuersis presentia inspectvris, quod cum Reuerendus pater et dominus meus. Pataujensis Ecclesie Episcopus, inquisitionem, in monasterio meo, per venerabiles viros, *Chotwicensem et Campililiorum abbates*, et magistrum Johannem, familiarem suum, mandasset fieri. tam in capite, quam in membris. et ex hiis, que in eadem. inquisitione inuenta fuerunt, contra me, rigorem voluisset, debitum exercere, ipsius me, commisi gratie, non judicium sed misericordiam implorando. tandem, ab eo, ordinacionem. recepi et acceptavi humiliter infra scriptam et eam juraui corporaliter. attendere et seruare, et si contra venero, obligaui me, et obligo, in hiis scriptis. ad penam, inferius annotatam, Ordinacio itaque talis est. Primo. quod omnem amministrationem, spiritualium et tem-

poralium, vsque ad annum facere debeam de consilio et assensu, Henrici prioris. et Herbordi Celerarij. et si negocij, qualitas exegerit de consilio et consensu conuentus, vel partis maioris ipsius, Item quod de inmobilibus. vel mobilibus preciosis., sine auctoritate prefati domini Episcopi, nil. penitus. alienem, Item quod ex nunc per annum continuum. comedam cum fratribus. meis. in refectorio, et vltra., communem, fratrum prebendam, tribus ferculis per mei et fratrum, quos indigere videro, consolationem sint (sim) contentus, salvo, quod in minucione per unam septimanam in communi vita simul cum fratribus. minuentibus in infirmaria stare possim, Nec propter, aduentum quorumlibet hospitum refectorium exeam nisi fuerit, Dux, vel alius. in aduocatia Monasterij ducis vicens gerens, cuius eminentia dignum requirat honorem, vel prelatus religiosus., cujus presentia. digne videbitur honoranda., Item quod per eundem annum. in dormitorio cum fratribus dormiam, et matitutinum frequentem., Item quod. vsque ad festum sancti Michaelis proximj ieiunem, sextis feriis in pane et aqua, nisi a premissis., vel aliquo premissorum, infirmitate corporis., aut alio manifesto et rationabilj. impedimento. fuero excusatus. Item quod non balneor, nisi intra septa monasterii, nec in balneis utar ministerio mulierum. Item quod in nullum casum debeam intrare tabernas, Item quod pro posse meo, recolligam monachos meos fugitiuos., et puniam secundum ordinis. et regule disciplinam. Item quod monachos. in predicta. inquisitione culpabiles inuentos. per duos menses, teneam, in penitentia. gravioris culpe, quam si peragere contempserint, in carcere si potero, includam, eosque conservabo, donec sepe dictum dominum Episcopum requiram, quid de eis duxerit statuendum., Saluo. quod si eorum deuocio euidenter. et emendatio. hoc promeruerit. ad arbitrium meum. necnon prioris et Celerarij predictorum penam. huiusmodi valeam mitigare, Hanc igitur. ordinationem. in omnibus suis articulis, iurauj attendere, fideliter et seruare, et obligo me, sub pena depositionis. ab abbatia., quam ex nunc prout extunc pro dimissa, et pro derelicto. me habere constituo., si contra premissa. vel aliquod premissorum, venero, omnique defensionis et exceptionis auxilio que in abbatia

me tenere possit, renuncio in hiis scriptis., Dans super hoc. presentes litteras., Sigilli mei appensione munitas. Datum et aetum *Wienne in Curia. Episcopali*, anno Domini M°. ccc°. xj°. VI. Kalendas Jvlij.

CCLI.

Conrad, Nicolaus und Fridrich von Schäwrenberch verkaufen dem Bischof Bernhard ihren vom Hochstift zu Lehen gehenden Hof zu Werdaren.

St. Pölten. 1311. 2. Julii.

Wir Chvnrat, *Nycla*, *Friderich bruder von Schäwrenberch*, veriehen offenbar an dem brief, vor alle den di nu sint, vnd chvnftig sint. Daz wir vnsern hof. datz *werdarn*, der vnser lehen was von dem Gotshavs von *Pazaw* haben verchavft. vnd ze chavfen geben. vnsern genedigen herren *Bischof wernharten von Pazaw* vmb Hvndert pfvnt vnd vmb zehen pfvnt wienner pfenning, der wir von im redlich gewert sein, vnd haben auch vnserm herren Bischof wernharten von Pazaw denselben Hof ze *werdarn* in geantwurt, avz vnserm nutz. vnd auz vnserer gewer, mit weingarten, mit wismad, mit Holtz, vnd mit alle dev vnd darzv gehört, versuht vnd vnuersuht, vnd geloben im daz wir im denselben Hof scherm schollen, *nach rehtem Landes scherm*. für alle ansprach. Besvnderlichen loben wir im, daz wir vnsern Bruder Chvnraten *der noch ain chind ist*. darzv bringen. swenne er zv seinen jaren chvmt., daz er selb den Hof ze *werdarn* auf geit dem Gotshavs von Pazzow, Tuen wir des niht, swer den Bischof ze Pazaw ist. der sol vnserr zwen, datz *sand Pelten* in vodern. vnd suln wir do in farn. nach seiner monung, vnd nimmer avz chomen. vntz daz wir im vnsers vorgenanten bruder willen. gewinnen, far wir aber datz sant Pelten niht in, oder far wir in vnd faren avz an des *Bischof vrlavb*, So sol allez daz ledich sein, swaz wir haben ze lehen von

dem Gotshavs von Pazzow, vnd sol sich des der Bischof vreilichen vnderwinden, Vnd darvber ze einem ofenn vrkvnne, geben wir im den brief versigelten mit vnsern Insigelen. Des sint zevg, Erchenger von wesen Her Meinhart von Revt. Her Gotfrid von Totzenpach, vlrich, vnd Gotfrid, vnd vlrich von Totzenpach; her Gotfrid der Techent von *Chrems* her vlrich pfarrer ze *Manswerd*, Ott der pfarrer von *Zwentendorf*, maister Friderich der Pfarrer ze Chvlevb, maister jans pfarrer ze *wulfleinstorf*, Berchtolt von Hartheim, Ruger der schench. Friderich der Osterman, wernhart von der Pilach. Hainrich der Chamrer des Pischofs, vnd ander biderb levt. Dat ist geschehen, datz sant Polten. do von Christus burt, ergangen worn Drevtzehen Hvndert jar. vnd darnach in dem ainleften jar des freitags nach sand Peterstag.

* Die Siegel der Verkäufer hängen an der Urkunde. Sie biethen einen achtmal quergetheilten Schild und in der Umschrift die Varianten: „Scheurnwerch und Schurmberch" dar. —

CCLII.

Uebereinkunft Conrads von Capellen mit Bischof Bernhard über die Burg zu Peilstein, die er gemeinsam mit dem Bischof vom Herzog Friedrich von Oesterreich erkauft hat.

Passau. 1311. 25. Sept.

Ich *Chunrat von Chappell.* vergich. offenbar an disem brief. vor alle den di in lesent. vnd lesen horent. daz mein liber Herre *Bischolf wernhart von Pazzow.* vnd ich chauften mit ein ander vnuerschaidenlichen vnd chauflichen von dem hohen fursten Hertzog *friderichen von Osterich.* vnd von Steyr. *di Purch ze Peylnstain.* vnd allez daz dar zu gehoret. vmb sechtzehen hundert pfunt pazzawer pfenning. vnd der selben pfenning hat

mein herre der vorgenant Bischolf wernhart sunderlichen von sinen pfenning gewert den Hertzogen. viertzehen hundert pfunt. vnd ich zwair hundert pfunt. Doch heten wir di vorgenanten purch ze Peylnstain vnuerschaidenlichen mit ein ander. als des vorgenanten Hertzogen hantfest sagt. Dar nah fuget sich daz. daz mein herre der vorgenant Bischolf wernhart mir seinen tail. an der selben purch ze Peylnstain gab chauflichen ze chauffen. vmb viertzehen hundert pfunt Pazzower pfenning. dar an han ich in gewert zwair hundert pfunt. vnd zwanzik pfunt pazzower pfenning di han ich im lazzen vnd abgeslagen wan di solt er mir gelten. Darzu han ich im gegeben hundert pfunt pazzower beraiter pfenning. Darzu han ich im gegeben den Hof datz Jegring. den ich han gechavft. vmb drev hundert pfunt. vnd den hof ze Steuderdorf. den ich han gechavft. vmb hundert pfunt. vnd vmb drezik pfunt. vnd han im an den selben höfen lazzen. durch meiner sel willen. hundert pfunt. also daz im ped höf gevallen vmb drev hundert pfunt. vnd vmb drezik pfunt. ez sei danne so vil. daz di levt von den ich den hof ze Jegring han gechovft sagen. daz ich in hab ringer gechauft denn vmb drev hundert pfunt. so sol auch er im als vil ringer gevallen an der werung. vnd han auch im di selben höfe gegeben. mit sogetaner beschaidenheit. swenn ich sev will wider chauffen. in dem ersten chauffe. als ich sev han gechauft. des sol er vnd auch sein nachvarn mir gut stat tun. wan si von ihm lehen sint. vnd sol auch mir geben wider ze chauffen. vmb *Pazzower pfenning*. also daz er von mir nem für gut als vil Pazzower. als vil *wienner* ich vmb diselben Höf an dem ersten chauff han gegeben. Dar vber sol ich dem vorgenantem meinem Herren dem Bischolf wernharten. an dem chauffe vmb di vorgenanten purch ze Peylnstein. siben hundert pfunt. vnd fünfzik pfunt pazzower pfenning. di selben pfenning sol er haben ovf der purch ze Peylnstain. di sol er mit samd mir haben in gewer vnd in gewalt. vntz ich in der pfenning gar gewer vnd verricht. oder swem er si schaffet. oder geit. vnd den nutz suln wir mit ein ander tailen dar nach als ie der man. pfenning ovf der purch hat vnd swenn ich der pfenning han gar gewert. so sol ich di purch ze Peilnstain ein haben. mit gantzem nutz. vnd sol mir mein herre der vorge-

nant Bischolf in antwurten des Hertzogen Hantfest. di im vnd mir ist gegeben. vber di selben purch. Ich vergich auch. daz der satz den ich het ovf velden. von minem herren Bischolf wernharten vmb hundert pfunt. vnd vmb viertzk pfunt pfenning. der ist nu ledich. vnd ist gar abgegangen. wan der ist chomen in di vorgeshriben raitung. Doch sol er mir noch gelten *swaz ich im han angelegt datz velden an zimber vnd an gemoevr. wan daz ist nicht chomen in dehein raitung*. Der sach sint tzivg. her weichart von Storchenberch chorherr ze Pazzow. her *Ortolf von Murring vitztum vnd Chorherr ze Pazzow*. her Ott der shreiber. Her *alber von Chunring*. Chunrat von *Valchenstain*. Her Jacob der *Purchgraf ze Pirichenstain* vnd ander piderb levt. vnd dar vber han ich gegeben disen brief versigelt (mit) minem Insigel. vnd mit albers jnsigel von Chunring mines swagers. Der ist geshriben ze *Pazzow*. do von Chrits geburt waren Dreutzehen hundert Jar. vnd dar nach in dem aindleften jar. des samtztages in der Chottember vor sand Michels tag.

CCLIII.

Lis inter Conradum plebanum hospitalis S. Egidij Pataviae et Stephanum ipsius colonum in Stockstall super jure colonatus sive hereditaria successione sopita.

In St. Stephano (in Wachrain.) 1311. 31. Oct.

Ego Rvdgerus plebanus sancti Stephani in wachraym, constare cupio presencium inspectoribus vniuersis, quod Lis et questio que vertebatur, inter dominum Chvnradum plebanum sancti Egydij Patauiensis ex parte vna, et Stephanum villicum sev Colonum ipsius domini Chvnradi, in Stochstal, ex altera, super iure colonatus siue successione hereditaria, in Curia in Stochstal, diffinita est taliter et sopita, quod prefatus Stephanus villicus dato aliquo munere vel arra, stabit in illa Consuetudine et seruicio quo ipse Dominus Chvnradus inuenit evndem Stephanum in pre-

fato Colonatu ad tempora dumtaxat dicti plebani sub conditione huiusmodi siue pacto quod dudum dictus Stephanus in festo beati Egydij Confessoris, et post in Octo diebus, seruicium consuetum in Blado et volatilibus contradictione omni postposita, in Cvria sancti Egydij in Chremsa plenarie assignabit, alioquin ab impetrata gratia sev iure cadet per omnia ipso facto, Ego etiam Rvgerus plebanus rogatus a partibus pro testimonio et cautela, presentem scribi feci litteram mei Sygilli munimine roboratam, in qua littera nomina testium adnotari feci super premisso contractu et compositione inter ipsos dominum Chunradum et Stephanum, diffinito, Testes sunt hij. Domini Meingotus de Waldeck, et Hartungus de Chioew venerabiles Canonici patavienses dominus Waltherus plebanus de Oetzinstorf. Cholomannus et Rapoto mei socij, dominus Hermannus miles dictus Poenhalm, et generi suj Chvnradus wintherus et Chunradus vlricus Chamerarius, fridericus Gokendorferius, Rvgerus de Goeznich, et Minhardus de voitsprunn et quam plures alij fidedigni. Datum In sancto Stephano. Anno domini Millesimo. CCC°. xj. in vigilia omnium sanctorum.

CCLIV.

Clemens papa V. episcopo pataviensi indulget facultatem dispensandi clericos suos, qui solutionem decimarum ex redditibus ecclesiasticis ad curiam romanam negligentes, censuras ecclesiasticas incurrerant.

In prioratu de Grausello. 1312. 21. Junii.

Clemens episcopus seruus seruorum dei, Venerabili fratri . . Episcopo Patauiensi Salutem et apostolicam benedictionem. Significasti nobis, quod tu dudum super subsidio pecuniario Camere nostre per clericos Subditos tuos de ipsorum redditibus ecclesiasticis exhibendo, per nostras litteras requisitus, vniuersis clericis tuarum Ciuitatis et diocesis mandauisti ut decimam suorum ecclesiasticorum reddituum nobis per Biennium certo termino

soluere procurarent, in decimam dicto termino non soluentes predictam, excommunicationis sententia promulgata. Verum quia nonnulli ex dictis clericis qui occasione huiusmodi non solute decime sententiam excommunicationis incurrerant eadem. ligati sententia diuina officia non tamen in contemptum clauium celebrarunt, et alias se immiscuerunt eisdem etiam in locis et ecclesijs ecclesiastico suppositis interdicto, tu de ipsorum salute sollicitus nobis humiliter supplicasti ut eorundem clericorum in hac parte saluti et statui prouidere, eorumque parcere laboribus et expensis quos eos oporteret subire si pro dispensationis beneficio ad apostolicam sedem accederent obtinendo, misericorditer dignaremur. De tua itaque circumspectione plenam in domino fiduciam obtinentes, dispensandi auctoritate nostra cum dictis clericis super irregularitate quam occasione huiusmodi contraxerunt, quodque ipsi in eorum beneficijs remanere illaque retinere licite ualeant plenam et liberam tibi concedimus tenore presentium facultatem. Datum in Prioratu de Grausello prope Malausanam Vasionensis diocesis xj Kalendas Julij Pontificatus nostri Anno Septimo.

* Bulla plumbea cum inscriptione: Clemens PP. V. etc. appendet.

CCLV.

Niklas von Eslarn, Bürger und Bürgermeister zu Wien, und seine Ehefrau Gerbirg bekennen, vom Bischof Bernhard das Holz samt einer Wiese zu Meilstein zur lebenslänglichen Nutzniessung erhalten zu haben.

Wien. 1313. 5. Februar.

Ich Nycla von Eslarn burger. vnd burgermaister ze wienn. verieh offenlichen an dem brief vor allen den. di in lesent vnd lesen horent. daz mir mein gnädiger herre *bischof wernhart von Pazzav* hat von sinen gnaden gelihen daz holtz vnd div wis dats Meilsteyn, ze minen tagen. vnd vntz an minen tot. ob ich min

hausfrawen frawen *Gerwirgen hern Griffen tohter* ober lebe wand paidiv datz vorgnant holtz vnd wis ir leibgeding emaln gewesen ist vnd div vorgnant gnad hat mir min vorgnanter herre getan mit segetaner beschaidenheit swenn ich, vnd min vorgnant Hausfraw fraw Gerwirch, nimer sein. so hat dhein vnser erb dhein ansprach vf di vorgnanten holtz vnd wiz. div svln ovch dann geuallen frilich. an allen irrsal an daz Gotshus ze Pazzaw dez sint zivg, her Chunrat von Vzing. Her vlrich der chapplan her Ott der schriber Ott min Pruder Heinrich vnd Peter mins hern Chamerar vnd ander piderb livt. vnd dar vber gib ich den brief ze vrkvnn versigilten mit minem insigil. vnd mit mines vorgnanten Pruder Otten von Eslarn insigil. daz ist geschehn do von Christs purt woren vergangen Tovsent jar. drivhundert Jar, vud dar nah in dem drivzehntem Jar an sand Ayten tag, datz wienn.

CCLVI.

Die niederbayerischen Herzoge Heinrich und Otto versetzen dem Passauer Domherrn Gebhard von Walsee, und Ulrich von dem Hof ihre Vogtei und alle Nutzungen und Rechte an den Höfen zu Müntzing, Engelhartsheim, Udelharting und Anger.

Ingolfing. 1313. 13. Julii.

Wir *Heinrich*, *vnd Ott* von gots gnaden. Hertzogen ze Pairn, Pfaltzgrauen von dem Rein. veriehen offenbar, an dem brief, vor alle den di in lesent vnd lesen horent. daz wir vogttai. nutz. vnd allev reht. di wir haben oder haben suln. auf den Hofen datz *Muntzing*, datz *Engelhartshaim*. datz *Udelharting*. vnd datz *Anger*, vnd swaz dar zv gehoret. versuhtz, vnd vnuersuhtz, vmb Fünftzig pfunt Regensburger pfenning haben versetzt. dem erbern manne, Hern *Gebhart von walse*, Chorherr ze pazzaw. vnd vlreichen *von dem Hof*, vnuerschaidenlichen, also daz si, daz haben suln, vnd ob si niht enwern., so sol ez gevallen auf

ir Erben. ob si an gescheft verfuren., Swaz aber si mit lembtigen leib verschaffent. daz sol chraft haben. also swem. (sie) di vorgenanten pfenning, auf den vorgenanten vogttai. gebent oder schaffent. von den selben sull wir losen. vmb di vorgenanten pfenning, do suln auch wir vnser Hantfest vinden. vnd darveber ze einem vrkund geben wir disen brief versigelt mit vnserm insigel. Der ist geben ze Ingolfing, do von Christs burd worn Dreutzehen Hundert iar. vnd dornach in dem Dreutzehenten iar, an sand Margareten tag.

CCLVII.

Bernhardi episcopi ultima voluntas.

Pataviae. 1313. 25. Julii.

Wernhardus dei gratia. Ecclesie Patauiensis Episcopus, Dilectis in Christo fratribus, dominis venerabilibus. Got. preposito. Gebhardo de walse vicedomino. et Ortolfo de Murring, Canonicis eiusdem ecclesie, et Ottone (i) notario nostro, salutem et sinceram in domino caritatem. Deiecti in lectum Egritudinis. debiles corpore, perspicui ratione, sana ducti consciencia diligenter aduertimus. quod licet nichil morti (e) sit cercius. nichil tamen est incercius hora mortis. et ideo ne vltima nostra voluntas. suo frustretur effectu de vestre caritatis et fidelitatis presumentes constantia, vos eligimus. statuimus, et facimus. nostri testamenti, iam partim facti. et vlterius auctore deo faciendi. nostros insolidum executores. ita quod nullus vestrum extraneo. vices suas valeat delegare. Sed quicquid per vos omnes insimul fieri non possit. per tres, vel per duos, vel per vnum. de. reliquorum consensu procuretur. Comittimus etiam vobis. vt saluo testamento per nos ſacto, vel faciendo, omnia bona nostra. mobilia et priuata. siue sint in Auro. argento. denariis clanodiis. pannis. vestibus. libris. armis. et quibuscumque, aliis rebus. quocumque nomine vocentur, inquiratis, tam in Cameris nostris, quam apud

alios, quoscumque clericos et laycos. vbi ea deposita inueneritis, requiratis repetatis, apprehendatis. et de eisdem nostrum testamentum perficiatis. et residua in pias causas, presertim sepulture nostre. et anniuersarij nostri, et alias pro remedio Anime nostre. secundum vestras consciencias et dei timorem, impendatis. Mandamus igitur vniuersis nostris fidelibus, Clericis et laycis, qui bona nostra tenent indeposito. vt eadem vobis debeant sine contradictione integraliter assignare., Ceterum illam corruptelam quam proh dolor induximus. de pensione secundi anni vacantium ecclesiarum, reprobamus et reuocamus. in hiis scriptis. hoc saluo quod de pensionibus, que iam sunt debite, de dudum vacantibus ecclesiis testudo ultra altare, beati Petri in abside. Kathedralis ecclesie nostre consumetur. Item de Consilio fratrum, et Capituli nostri horrendam et iniquam corruptelam. qua in feriis generalibus, ante festum beati Stephani. et post, in Curia nostra. episcopali communiter ludi taxillorum non. sine multo scandalo. et vituperio fieri consueuerunt. abrogamus et in perpetuum reprobamus., de domibus vero nostris, et debitis, quas habemus patauie et alibi fieri volumus. quod expressimus. uiua voce. Huius rei testes sunt. Venerabilis in Christo frater. dominus Christanus abbas de Cella Angelorum. Johannes et wernhardus monachi fratres sui. magister Johannes Ecclesie nostre Canonicus. Vlricus Capellanus noster . . Goldo Ciuis noster Patauiensis. Chunradus mutarius noster. Heinricus Camerarius noster. et alij plures fidedigni. In Cuius rei testimonium presentes damus literas nostro sigillo munitas. Datum et actum Patauie Anno dominj. M°. CCC°. tercio decimo. in die beati Jacobi apostoli.

CCLVIII.

Fridericus pulcher et Leopoldus, duces Austriae, renuntiant juri patronatus ecclesiae in Hollabrunn, a patre Alberto Romanorum et Rudolpho, Bohemiae et Poloniae rege, usurpato.

In castris ante Spiram. 1315. 12. Martii.

Nos Fridericus. dei gratia. Romanorum Rex. semper augustus. Et nos Luipoldus eadem gratia Dux austrie et Styrie. dominus Carniole. Marchie. ac Portusnaonis. *Comes in Habsburg et Kyburg. nec non Lantgrauius Alsacie.* Ad Vniuersorum presens scriptum intuentium notitiam publicam volumus peruenire. quod prematura deliberacione, et meditacione vigili. affectantes progenitorum nostrorum, ac etiam nostrarum saluti animarum consulere, et ipsius periculis cautius obuiare. ac habentes remorsum conscientie, cuius nostra precordia grauis angit aculeus, super *Jure patronatus* videlicet *ecclesie in Holebrunne.* Patauiensis dyocesis. quod quidem Juspatronatus, Inclite recordacionis. dominus *Albertus* Romanorum Rex. Genitor noster karissimus. nec non Illustris *Rudolfus. quondam Bohemie et Polonie Rex. frater noster. cum ambo in minoribus constituti fuerant. et ducatui austrie et Styrie predicto presederant.* sibi de facto penitus et iniuste, sicut certis e documentis, nobis deinceps apparuit, in grande honorabilium virorum . . prepositi . . Decani et Capituli Ecclesie Patauiensis. deuotorum nostrorum dilectorum. quibus solis Juspatronatus prefate ecclesie in holebrunne. pleno Jure in retroactis temporibus pertinebat, et adhuc pertinere dinoscitur. praejudicium, vendicarunt. plebanos seu pastores, ad ipsam ecclesiam presentando. nos ad huiusmodi periculum animarum, nostreque stimulum conscientie remouendum. omni Juri, facto. sev actioni, que nobis nostris fratribus et heredibus, sev successoribus quibuscunque, in Jure patronatus dicte ecclesie holebrunne. quomodolibet competunt, vel videbun-

tur competere, Tenore presentium renunciamus. et cedimus, quin imo factum patris et fratris nostrorum predictorum, in presentatione personarum, ad dictam ecclesiam attemptatum. Irritamus penitus et cassamus Nolentes contra tenorem presencium venire. imposterum sev ad presens. Sed volentes, quatenus. prefatis . . preposito . . decano et . . Capitulo Patauiensi in evum (aevum). sine cuiusuis rebellionis obstaculo libere et quiete Juspatronatus remaneat ecclesie prenotate. In cuius rei testimonium, et perpetuam firmitatem, presentes litteras conscribi, nostrorumque sigillorum, appensionibus fecimus communirj. Datum in castris prope Spiram. Anno Domini MCCC. Quintodecimo. in die beati Gregorij pape. Regni vero nostri anno primo.

CCLIX.

Bestättigungsbrief des Rathes und der Gemeinde von Chrems und Stein über die von Gerwirg, Hausfrau Rügers des Vogtes, gemachte Stiftung für das Siechenhaus zu St. Anton vor der Stadt Chrems.

1315. 25. Juli.

Wier der Rat, vnd die gemoyn, von Chrems, vnd von Stein, verJehen an diesem prief, vnd tvn chvnt alle den, die in sehent, oder horent lesen, Daz die Erwer vrowe ver Gerwirge, Hern Rveger des Vogtz Hausvrowe, vnd alle ir Erben, habent geben, den Sichen datz sand Antonio vor der Stat ze Chrems, Drew phvnt phenning gult, auf dem Haus, daz gegen irm haus ist gelegen ze Stein, fuer dev Drev phvnt gult, die in ir vorder wirt her Chvnrat der Durst dem got genade het geben, auf dem Haus daz er gechauffet het wider seinen bruder Vlrich den Durst auf der Schut, vnd die selben Drev phvnt, schol man Got zv einem dienest geben, einem Brister, der, der Sichen Cappellan ist, vnd der mit Endeleichem rat, dor zv gesetzet ist, vnd der got vleizzichlic diene, vnd der den Siechen ze Gotz dienst ze allen zeiten

berait sei vnd schol man dem selben Cappellan, die vorgenanten drev phvnt allev Jar geben ze drin zeiten in dem jar, Daz erst phvnt, des Mitichs in dem Chottenpern vor weichennachten, Daz ander phvnt, des Mitichs in den Chottenpern in der vasten, Daz driett phvnt, des Mitichs in dem Chottenpern ze Phingsten, vnd ob daz waere daz zv einer igleichenzeit in dem Jar alz vor benennet ist, der vorbenant dinest wurde versezzen, so schullent ellev dev recht, dev rechtes purechrecht haben, vnd die bandel haizzent, die vor genant gult haben, an allen chrieg, vnd an alle wieder red, vnd swer daz haus hot, ist daz der die vorgeschriben gult wil abe chauffen, der tvtz wol, mit so getaner bescheidenhait, daz er den vorgenant siechen chauffe, ein ander gult, vor der Stat, oder in der Stat, die in alz guet sei, alz die vorgenant gult, vnd daz ein igleich man mug wol gesprechen, iz sei der vorder dinest wol wider leit, daz die Red staet beleib, vnd vnzerbrochen dor vber geb wier diesen prief versigelt, mit paider Stet insigile, von Chrems, vnd Stein, zv einem, vrchunne, vnd zv einem zevg dierr sach ditz ist geschehen do von Christes geburt worn ergangen, Tausent Jar, drev hvndert Jar, dor noch in dem fvimfzehentem Jar, an sand Jakobes tag.

CCLX.

Johannes papa XXII. mandat Petro Durandi, capellano suo, et Bernardo Montevalrano, ut residua decimarum Clementi papae V, praedecessori suo, per praelatos et ecclesias promissarum, a capitulo pataviensi et ex bonis mensalibus episcopi exigant et recipiant.

Avinione. 1317. 14. Januar.

Iohannes episcopus seruus seruorum dei. Dilectis filijs Magistris Petro durandi capellano nostro canonico Ebredunensi Et Bernardo de Monteualrano Rectori beate Marie de Verdanis Tholosanae diocesis Ecclesiarum Salutem et apostolicam benedictionem.

Dudum felicis recordationis, Clemens papa V. predecessor noster, de tua Magister Petre, et quondam Magistri Petri de Garlenx, Prepositi Ecclesie Frankwurdensis Maguntinensis diocesis dum adhuc uiueret, discretione plene confidens, te vna cum Eodem preposito ad Treuerensem et Salzeburgensem Ciuitates, dioceses, ac prouincias, et certas alias Regnj alemannie partes, pro quibusdam negocijs ecclesie Romane transmisit, vobisque et unicuique vestrum, omnem pecuniam, collectam et colligendam de illa decima, que per certi temporis spatium memorato predecessori in eisdem et certis aliis civitatibus, diocesibus ac provinciis, et partibus dicti Regnj, per diuersos Prelatos, et alias personas Ecclesiasticas, ipsarum Ciuitatum, diocesium, prouinciarum, et Regnj, pro suis et apostolice sedis expensis, et oneribus Releuandis, promissa fuerat, petendi, exigendi, et Recipiendi, plenam concessit, per suas sub certa forma literas potestatem. Cumque postmodum tu prefate Magister Petre, vna cum dicto preposito ad partes illas personaliter accedens, et aliquamdiu Ambo insimul procedentes, et demum Eodem Preposito decedente, tu predicte Magister Petre, processisses in Eodem negocio per te solum certam partem de dictis decimis recepistis, de quibus diuersas peccuniarum Auri, et Argenti quantitates, penes .. Decanum, et capitulum patauiense, tunc Ecclesia patauiensi vacante, sicut adhuc uacare dinoscitur, Ecclesie Romane nomine deponere curavistis. Nos igitur de circumspectionis vestre prudencia plenam in domino fiduciam obtinentes, et volentes in hac parte nostris et eiusdem sedis, Camere necessitatibus prouidere, discretionj vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus ad partes illas personaliter Accedentes, predictas peccuniarum, aurj, et Argenti, quantitates, a prefatis decano et Capitulo, et nichilominus ab Eis et Eorum singulis, necnon et ab hijs, qui gerunt administrationem Ecclesie patauiensis, de Redditibus ad mensam Episcopalem ipsius Ecclesie spectantibus, et ab alijs personis Ecclesiasticis pataviensis Ciuitatis et diocesis, qui dictam decimam forsitan non soluerunt, seu ipsius decime residuum siquod Restat forsitan, ad soluendum, petere, exigere, et Recipere nostro et dicte Ecclesie Romane nomine studeatis. Nos etiam vobis et cuilibet vestrum

petendi, exigendi, et Recipiendi peccuniarum, auri et argenti quantitates, ac decimam seu Residuum antedictum, illaque faciendi vobis integraliter assignari, necnon contradictores et Rebelles, ac impedientes quoslibet, tam exemptos, quam non exemptos cuiuscumque conditionis, status uel dignitatis existant per censuram Ecclesiasticam appellatione postposita cui nullum in hac parte volumus afferri suffragium. Non obstantibus, quibuslibet litteris apostolicis super dicte Collectione decime, quibuscumque personis sub quauis nerborum forma directis, aut si predictis decano et Capitulo, ac personis, aut aliquibus Eorum uel quibusvis alijs communiter uel diuisim a dicta sit sede indultum, quod interdici suspendi uel excommunicari non possint per litteras apostolicas, non facientes mentionem plenam, et expressam ac de uerbo ad uerbum, de indulto huiusmodi compescendi. Inuocato ad hoc si opus fuerit auxilio brachij secularis, et nichilominus prefatum decanum, et illos de dicto capitulo nolentes restituere peccuniarum, auri, et Argenti quantitates, necnon et ipsos et quosuis alios, non soluentes decimam uel residuum antedictum Citandi perheniter ad presenciam nostram, si uideritis expedire, quod infra certum terminum peremtorium competentem, quem Eis ad hoc duxeritis statuendum personaliter apostolico se conspectuj representent, nostris super hoc mandatis, et beneplacitis parituri, aut Eos si proteruia seu Rebellio, aut inobediencia ipsorum exegerit, beneficijs Ecclesiasticis que obtinent cum cura uel sine cura etiam si dignitates uel personatus, aut officia existant, Pontificalibus dignitatibus dumtaxat exceptis omnino priuandi, illaque reseruandi collationi et dispositionj dicte sedis. Quitandi quoque ipsos, et Eorum quemlibet de peccuniarum auri et argenti quantitatibus ac decima uel residuo supradictis, que uidelicet uos recipere contigerit ab Eisdem et Eos ac ipsorum singulos ab excommunicationis et quibuslibet alijs spiritualibus sentencijs quas pro Eo incurrissent, quod peccuniarum, auri et Argenti quantitates non Restituissent, ac decimam et Residuum antedictum debito tempore non soluissent, Postquam de illis fuerit nobis integre satisfactum, absoluendi et dispensandi cum Eis super irregularitate, siquam dictis ligati sentencijs celebrando diuina

uel inmiscendo se illis forsitan contraxissent, Plenam concedimus tenore presentium potestatem. Datum Auinione. XVIIII. Kalendas Februarij pontificatus nostri Anno Primo.

Exstat hoc diploma in forma transumti per notarium publicum Guilhelmum Rotlandi de Servianis exarati. — Act. Ratispone anno. 1317, die XXI. mensis Martii.

CCLXI.

Die Herzoge Heinrich, Otto und Heinrich von Bayern söhnen sich rücksichtlich der von den Obernbergern und andern passauischen Stiftsleuten ihren Angehörigen zugefügten Gewaltthaten mit denselben aus.

1317. 23. März.

Wir *Heinrich*, Ott, vnd *Heinrich* von Gotes genaden Pfallntz Grafen ze Ryne, vnd Hertzogen in Baieren, Vergehen Offenbar an disem brief, vmb alle di vf laevffe, vanchnvesse vnd tat, die geschehen sint, vnserm vitztvm, Perichtold dem Ergoltspechen, vnsern Rittern, vnsern Schreibaern, vnd vnsern chnechten, von Obernpergaern, vnd von andern des Gotshauss ze Pazzawe laevten vnd dienaeren, Daz wir in dar vmb gaentzlich vnd gar, vnser huld vnd vnser frevntschaft geben an allez gevaer, also, Daz ez in fverbaz nimmer mere sol auf erhaben werden, vnd auch daz si, vnd gemeinlich alle die, die dem Gotshause von Pazzawe zv gehoerent, Der selben tat gein uns, gein vnsern Amptlaevten, vnd gein allen den, die vns zv gehoerent, fverbaz deheine engeltnvesse sveln haben, vnd dar veber ze einem vrchvende, geben wir Hertzog Heinrich disen brief versigelt mit vnserm Insigel, vnd wan wir Hertzog Ott, vnd Hertzog Heinrich, eigner Insigel niht enhaben, verpintt wir vns, vnder vnsers vorgenanten Bruders vnd vetern Insigel, die vorgenanten teidinch, vnd gelvebde gaenzlich ze volfveren vnd ze behalten an allez gevärde. Der brief ist ge-

geben, da von Christus gepvrtt waren, Drevzehen hvndert Jar, Dar nach in dem Sibenzehendem Jar, der naehsten Mitichen vor dem Palmtag.

CCLXII.

Stephan von Sunneberch, Pfarrer zu Nieder-Hollabrunn, verheisst dem Heinrich von Chritzendorf, welcher ihm seine Erbgüter versetzt hat, die Wiedereinlösung derselben zu gestatten.

Wien. 1317. 11. Nov.

Ich *Stephan von Svnneberch* zv den zeiten *pharrer ze dem Nydernholobrvne* Vergich vnd tvn chvnt allen den die disen Prief lesent oder horent lesen. Die nv lebent vnd hernach chvnftich sint. Daz *Hainreich von Chritzendorf* mit seiner erben gvtem willen vnd gvnst mit verdachtem mvet vnd mit seiner getailen willen vnd nach seiner pesten vrevnt rat zv der zeit do er iz wol getvn mocht mir recht vnd redleichen gesatzt hat ze rechter satzzvng *nach des landes recht ze Osterreich* vmb Sechs vnd Sybenzich phvnt *wienner phenning* vnd vmb zwaymin Dreizzich March *lotiges silbers wienner gewichtes* der ich In recht vnd redleichen *gewert han an Jvden vnd an christen* seines rechten erbes daz in an erstorben ist von seinem vater vnd von seiner mveter und daz In mit rechter fvrzicht an rechter tailung an gevallen ist do er mit seinen geswistreiden getailt hat. Des ersten daz Haus vnd einen Pavngarten daz gelegen ist pei *sand Mertein ze Nevnbvrch* vnd drey hofstet die gelegen sint vmb daz Havs vnd ain Hofstat *avf dem Perig* die gehaizzen ist daz newe havs, die alle vier gerait sint hintz ainem vnd fvnfzich phenning geltes vnd zehen fleisch pench vor dem vorgenanten havs die alle jar dienent zehen viertail vnslides, vnd ain halbes phvnt geltes avf ainem Pavngarten der da leit in dem *werde neben dem chloster*, Er hat auch mir gesatzt zway holtz an dem hev Perig mit

ertreich mit alln der aines lehen ist von meinem herren dem *hertzogen von Osterreich* vnd daz ander von meinem herren dem *Pyscholf von Pazzawe.* Er hat avch mir gesatzt ain wis vor dem holtz vnd die phenninch gvlte die her nach geschriben stent. Chvnrat der moesel avf dem perig dient von ainer wise vnd von ainem holtz zwainzich phenning, Herman vnd Hainreich dienent von ainem acher zwen vnd vierzich phenning, Hainreich dienet von ainem acher achzehen phenning, Arnolt. dient von ainem acher acht phenning, Wolfart dient von ainer wise zwelif phenning, Arnolt vnd Dietmar sein geswey dienent von einem acher vnd von ainer wis Sechzich phenning, alber von Oetich dienet von ainer Pevnt vnd von ächern Drey schilling vnd acht phenning, Vlreich von Oetich dient von ainem acher Sechzich phenning. Datz Reinoltzperig vierdhalben Emmer weines *Perchrechtes.* Datz vorgenant gvet alles hat er mir avch gegeben iz sei Havs Pavngarten hofstet, fleischpench wismat holtz iz sei Perchrecht oder phenninch gvlte als vor geschriben ist iz sei *aigen* oder *lehen ze holtz ze velde ze Dorffe iz sei gestift oder vngestift versvecht oder vnversvecht* swie so daz genant ist, mit allem dem nvtz vnd recht als iz In von seinen vodern, von vater vnd von seiner mveter an erstorben ist also beschaidenlaich Waer daz, daz ich nicht wär des Got nicht gebe swem ich denne daz vorgenant gvet enphylich oder schaffe da sol iz. Hainreich von Chritzendorf oder sein nächst erben von losen vmb fvnf vnd vierzich March lotiges silbers Wienner gewichtes vnd sol dieselbe losvng geschehen noch meinem tode alle jar an dem ewenbeich tage vnd zv dhainer zeit mer jn dem Jar. Wär aver daz die den ich daz vorgenant gvet enphilich oder schaffe nach meinem tode, Hainreichen von Chritzendorf vnd seinen nächsten erben nicht ze losen wolden geben vmb fvnf vnd vierzich March silbers die svln alle ir recht verloren haben. Ich sol avch avz dem vorgenanten holtz nicht mer holtzes fveren denne ich sein in dem havs ze prennen bedorf, Man sol avch Hainreichen von Chritzendorf vnd seinen nächsten erben daz havs als si iz losent, als gvetes wider geben als iz hevt zetag stet. Wär aver daz ich avf daz vorgenant havs icht mer zymerächt daz sol In dhain

schade sein. Iz lobt avch Hainrich von Chritzendorf daz, daz er daz vorgenant gvet nindert mer verchvmbern noch verhewräten sol denne nach seiner pesten vrevnt rat an alles gevär mit seinen trewen. Ist aver daz er mit sampt seinen vrevnten vmb mich pei meinem lemptigen Leib daz verdienen mag daz ich Im daz vorgenant gvet hin *wider ze losen* gib, daz sol er losen *an alles gevär vmb sein aigen gvet*, vnd swaz ich Im des vorgenanten gvetes lazze vnd des schaden des ich sein genvmen han daz stet datz meinen trewen. Ist aver daz ich pei meinem lemptigen leib vmb meinen *herren den Hertzogen von Osterreich* daz gewinnen mag daz man mich *daz holtz lät ab geben*, swaz daz choste vnd avch dar avf get, daz sol gesten an zwayn erbern mannen paidenthalben vnser vrevnt vnd swaz des vbrigen wiert des sol ich einen phenninch nemen vnd Hainreich von Chritzendorf den andern. vnd dar vber dvrch pezzer sicherhait so setzzent sich Hainreich von Chritzendorf vnd Reinbot des Hvebmaisters svn vber daz vorgenant gvet alles mir Stephanen von Svnneberch oder swenn ich iz enphilich oder schaffe ze rechtem scherm fvr alle ansprach als aigens vnd lehens recht ist, vnd des landes recht ze Osterreich. Vnd gib Im dar vber disen Prief zv ainem offen vrchvnde vnd zv ainem waren gezevg diser sache versigilten mit meinem Insigil. vnd mit meiner Oehaym Insigil hern Hadmares des Svnneberger von Raschenlach vnd hern Lavtweins des vreyn vnd mit hern Rvedolfes Insigil des vorgenanten. Hainreiches von Chritzendorf prveder vnd mit Hern *Gervnges* Insigel des *Speismaister* vnd mit wysenten Insigil von *Egenbvrch* die alle diser sache gezevg sint mit ir Insigiln. vnd sint avch des gezevg Dietreich der Schiver Engeldiech der Mawerbech weygant von *Chritzendorf* Fridreich hinter dem Dorffe sein svn Räschel Fridreiches aidem vnd ander frvm levte genvech den dise sache wol chvnt ist. Diser Prief ist geben ze *wienne* do von Christes gebvrt waren ergangen Drevtzehen Hvndert jar jn dem Sybentzehenten Jare dar nach an sand Merteins tage.

* Von den sechs anhangenden Siegeln ist jenes des Gerungs in rothem Wachse mit der Umschrift abgedruckt: S. Gerungi de Neunburg.

CCLXIII.

Plebanus in Hohenwart agnoscit dependentiam ecclesiae suae ab ecclesia S. Egydii Pataviae.

Ad D. Stephanum in Wagrain. 1317. 5. Decbr.

Ego Otto dictus Leitspart Plebanus Ecclesie in *Hoehenwart*, profiteor in hijs scriptis, quod cum *Otto. Plebanus Ecclesie sancti Egydij apud Patauiam*. Ad quem nomine Ecclesie sue predicte Ecclesia in Hoehenwart pleno iure spectat. me inpeteret constanter. dicens eandem Ecclesiam esse suam. et quod ab inofficiante Sacerdote eam deberent sibi et sue Ecclesie nomine *pauperum Leprosorum* annis singulis. Decem Talenta. census nomine ministrari. asserens ettiam (etiam) me in ipsa ecclesia nullum iuś habere. Cum de inuestitura. in eadem nullum sibi possem, quod nec ettiam potui, veritatis vestigium exhibere. quia nec litteras habui nec probationes legitimas a patrono. Item proposuit quod nec antecessoribus suis nec sibi. per decem et octo annos nullum nec aliquid de Censu exinde debito soluerim. propter que omnia me priuare dicta Ecclesia fuit et erat infieri comminatus. vnde territus vocatis et rogatis nobilibus dominis de winchel Amicis meis melioribus. et vicinis multis. veni ad predictum dominum meum. de sancto Egydio. ad sanctum Stephanum super wachrain. et me de consilio predictorum omnium sue gratie submisi. qui eandem habito consilio. ad instantiam illorum victus precibus. Ecclesiam in Hoehenwart michi sub conditionibus infra scriptis recognouit. videlicet quod sibi et suis successoribus. omni anno. Quatuor talenta wiennensia. hoc est inquibuslibet quatuor temporibus vnum talentum. debeam ministrare sub penis priuationis. Cui ex tunc et in antea subesse voluntarie annui et consensi. Item si quando inventus fuero dilapidator. vtputa obligator Decimarum vini vel annone. ad tempora vel ad tempus. Item si lusor in Tabernis pro pecunia nominanda. sev notabili. ac venator clamosus sev enormis in vita notabili. vel ettiam (etiam) si de predic-

tis pactis, alicuius in specie per momentum temporis inuentus fuero reus. omni causa exclusa. volo et promitto. ab omni iure quod in eadem Ecclesia Hoehenwart michi conpetit omnino priuari. et consencio me penitus cecidisse. In Cuius rei Testimonium presentem litteram ordinaui et rogaui dari domino meo predicto. domino Ottoni Plebano Ecclesie sancti Egydy apud Pataviam. et suis successoribus. sub domini Nobilis et Strennui domini Oertlibi de winchel, et domini Rvegeri Honorabilis Plebani Ecclesie sancti Stephani super wachrain. Qui principales mei intercessores in predicto fuerunt negotio sigillorum karacteribus consignatam. Actum presentibus multis probis, ydoneis et fidedignis. Anno domini Millesimo CCC°. Decimo septimo. Pridie ante festum Beati Nycolay confessoris. Apud sanctum Stephanum super Waehrain.

CCLXIV.

Ortolfs von Winkel Zeugniss über die nach St. Egid in Passau oder in dessen Hof zu Chrems schuldigen Dienste und Gaben von Seite Stephans des Mayers zu Stochstall.

1317. 6. Dezember.

Ich Ortlib. von Winchel, vergich. vnd tven chvnt. allen den di disen prief lesent. oder horent lesen, di nv lebent. oder noch chvmftich werdent, daz her Ott, der Pharrer von sand Gyligen von Pazzaw. von seinen hof, datz Stochsfal, den Stephan der mayer, inne het ze den zeyten, vodert seinen dienst, den er do von Jerlich dienen schult. fuget sich, daz Stephan der Mayer des dienest, des er dienen schult. versezzen het zwaynzig metzen chorens. vnd treycechen Metzen gersten. vnd vier Metzen habern. von dem vodern Jar, vnd nv von dem Jar, sechs vnd sechcig Metzen chorns. vier vnd zwaynczig Metzen Gersten. vnd vier vnd zwainzig Metzen habern, dar vmb so wold sich der Pharrer, von sand Gyligen. vnder wunden haben. Hof vnd Paves, vnd swaz

zv dem hof gehoret. versucht, vnd vnnersvecht. Do chom Stephan der Mayer, zv dem vorgenanten Pharrer, vnd pracht mit im Chvnraten, den sneyder von Stochstal. vnd sazt im den, mit gutlichen willen, ze Purigel vmb den vorgenanten dienst, der zwayer Jar. vnd lopt er dem pharrer, pei seinen trewen, daz er im den e genanten dienst geben scholt gen Chremz, in seinen hof. an sand Gyligen tag, des selben Jares allen sampt, vnuerzogenlichen. Geschech des nicht, so schult der vorgenant Chvnrat der sneyder. den Pharrer von sand Gyligen dar vmb laysten datz Chremz, vnd scholt nimmer avz der stat chomen, iz werd daz vorgenant gut, gar vnd gentzlich verricht vnd swelichen schaden des der Pharrer nem. den schult er datz Chvnraten dem sneyder haben vnd auf alle dev daz er hiet. Darnach, do der pharrer von sand Gyligen, ze sand Micheles Mess herab chom, der vodert seinen dinst. an Chvnraten den sneyder seinen Purigel, alz er im gelopt het, der gab im nicht. Do vodert er in, im ze laysten. alz im gelobet wart. do layst er im nicht. Des giengen der Pharrer vnd der sneyder als lang ze chrieg. vor recht, vntze daz Chvnrat der sneyder. dem Oftegenanten pharrer, an lavgen stvent, alles des vor gescriben gelubes. daz er im gelobet het. vnd nicht gelaist het, Do pat ich den pharrer, daz er mich den chrieg. zwischen im, vnd dem sneyder. vnd avch Stephann dem mayer liezze verrichten. nach pider levt rat. vnd mit ir aller dreyer guetlichem willen, ist getaidingt, vnd der chrieg also verricht, Daz chvenrat der sneyder der ansppracb, vnd des vorgenanten gelubes, gar vnd gentzlich ledich ward gesagt. vnd ward auch getaydingt, vnd verricht, daz Stephan, der Mayer, sein hantuest. dem pharrer avf gab, dev er het vber den hof, vnd sich selb mit sampt seiner havsvrawen, vnd mit allen seinen erwen, mit gutlichen willen verzigett hat des vorgenanten hofes datz Stochstal mit cheyd, (sic!) vnd mit allen sachen, versucht, vnd vnuersucht, fur den vorgenanten uersezzen dienst. vnd sol auch Stephan der Mayer. vnd sein havsvrawe, vnd alle seine erben. dhain ansprach, nimmermer avf den hof gewinnen. weder nach purchrecht noch erlbrecht. noch Pavrecht. noch dhainner lay ansprach, vnd lub avch ich Ortlib von winchel. dem pharrer,

vnd dem goteshaus von sand Gyligen den vorgenannten hof ze schermen, gegen allen den, die des selben Hofes Echer, vnpilleich, vnd an herren hant icht inne habent. vnd auch gen dem vorgenanten Stephann, vnd seiner havsvrawen, vnd seinen erwen. vnd avch gen allen den, die dem pharrer, vnd daz goteshavs von sand Gyligen ze pazzaw. an dem hof, vnpilleichen laydigen wolden, alz landes recht ist in Osterrich, vnd alz verr ich, chan, vnd mag. Des sint gezewg die hernach gesriben stent. Her Ruger der pharrer datz sant Stephan avf dem wachrain her Chvnrat, Her Pilgrim. Her Dietrich. Her vlrich. ze den zeiten sein geselln, Her hadmar von winchel mein prvder, vnd sein svn. Ortlieb. vnd mein svn Ortlieb. friderich der Gekkendorfer. vlrich der Chamerer. Reicher vnd Herman die Ponhalm. vlrich der Ludweigine svn. Peter von Riddental. Meinhart von voytesprvn. Ruger von Goznich. Ruwein, vnd wolhart von Stochstal. vnd ander levt genvg. vnd dar zve zeim vrohvnd. vnd bestetigvng der vorgescriben tayding gib ich hern Otten dem Pharrer. vnd dem Gotshaus von sand Gyligen. disen prief, versigelten, mit meinem insigel. Daz ist geschehen. do von Christ purt warn vergangen Drevzechen hundert Jar. vnd dar nach in dem Sibentcechenten Jar an sand Nyclas tag.

CCLXV.

Capitulum pataviense mandat plebano in Winchel, ut Fridericum Gokkendorfer in Stochstal nec non alios ibidem propter detentionem agrorum ad ecclesiam S. Egydii pertinentium, excommunicet, nisi possessiones reddant.

Pataviae. 1318. 13. Jan.

Meingotus dei gratia prepositus. M. Decanus, totumque Capitulum patauiensis Ecclesie, Dilecto sibi in Christo, Domino, Gerungo. honorabili plebano in Winchel, nostre diocesis, salutem et

sinceram in domino karitatem, Dilecto nobis in Christo Domino. *Ottone plebano sancti Egydy in patavia*, cognouimus conquerente, quod quidam fridericus nomine, dictus Gokkendorfer in *Stochstal* residens, *plebezanus ecclesie sancti Stephani super woehrain* quartam partem Agrorum Curie in Stochstal, pertinentis ad ecclesiam sancti Egydy, et procurationem pauperum leprosorum ibidem occupauit, et tenuit, violenter et friuole, contra iustitiam voluntatem, et assensum, plebanorum, suorum antecessorum, nec non ipsius domini Ottonis predicti plebani adhuc hodie detinet et occupat, indebite animo indurato, verum predicto domino, Ottone pro huiusmodi iniuriis eidem friderico instantias faciente, Ipse predictus fridericus asseruit coram domino, R. plebano in sancto Stephano, suisque sociis et familia et aliis multis, quod tempore. Chvnradi mutarii pie memorie, quondam plebani sancti Egydy Patavie, mediantibus precibus auxilio et consilio nobilium Dominorum. domini *Ortlibi* videlicet, et domini *Hadmari fratrum de winchel*, et aliorumque nobilium, et proborum virorum talis compositio inter eum, et predictum dominum. Ch. plebanum super premissis querimoniis interuenit, quod ipse fridericus. et vxor sua Margareta. deberent agros quarte partis Curie premisse de bona voluntate et consensu, predicti domini Ch. plebani advite vtriusque ipsorum tantummodo tempora possidere, saluis seruiciis annuis plebano ecclesie sancti Egydy. et leprosis pauperibus exinde debitis et soluendis, Eisque friderico et Margarete(a) vxoris(e) sue(a) viam vniuerse carnis ingressis, deberent predicti agri quarte partis Curie premisse redire libere ad ecclesiam sancti Egydy. et leprosos pauperes ibidem, sine contradictione qualibet Heredum suorum, sev quorumlibet amicorum, et super huiusmodi compositione amicabili predictus fridericus promiserat predicto domino Ch. plebano dare litteram, predictorum dominorum de winchel sigillorum karacteribus consingnatam. super huiusmodi responsis ipse dominus Otto deliberauit, vsusque consilio proborum, predictis friderici assercionibus est contentus, et petiit predictorum dominorum litteras super premissa compositione cum instancia sibi dari, Motus exinde predictus fridericus et peruerso ductus consilio, omnia que prius asseruerat tunc ne-

gauit, Sane cum dolus et fraus nemini debeant patrocinari, et oppressos indebite iura precipiant iuris remedio releuari, vobis Auctoritate qua fungimur sede kathedrali iam vacante et in virtute sancte obedientie et excommunicationis pena quam ex nunc prout extunc in vos ferimus, si mandatis nostris non parueritis, reseruatis nobis aliis penis acrioribus, mandamus firmiter et precise, quatenus ad ecclesiam sancti Stephani accedentes personaliter, eundem fridericum cum vxore sua Margareta citantes in ambone publice, premissa prius allocutione secum priuata, mediante domino. R. plebano sancti Stephani, et nisi vel litteras super compositione premissa, predicto Domino. Ottoni plebano dent, aut domino. R. plebano sancti Stephani suo nomine assingnent, sev quod agros predicte quarte partis Curie in Stochstal, exnunc dimittant liberos et solutos, vel saltim vsque ad sex septimanas, continue sequentes post presentationem presentium vobis factam, quem terminum pro tribus edictis et peremptorium sibi damus, alioquin monitione canonica premissa, ipsos tamquam excommunicatos singulis diebus dominicis et festiuis in eorum barrochiali ecclesia denuncietis, et vitari tamquam excommunicatos arcius ab omnibus faciatis, donec uel litteras vt premittitur, Dominum Ottonem plebanum, sev dominum R. plebanum sancti Stephani habere procurent, vel predictos agros dimittant, exnunc incontradictionabiliter liberos et solutos, Sunt et alii quidam in Stochstal, qui similiter preter voluntatem plebanorum sancti Egydy singulares agros, ad predictam Curiam spectantes detinent et occupant, videlicet Ch. Sartor. vnum iugerum. Item Ircherinna. Duo. iugera. Item wernherus vnum iugerum. Item Ch. vnum iugerum. Item Rechwinus, vnum iugerum. Item Stephanus villicus, Tria iugera. Item fridericus Gokkendorfer, vnum iugerum, quos omnes et singulos sub pena vobis scripta, censura simili arceatis, vt vel ipsi eosdem agros infra prescriptum terminum peremtorium dimittant liberos, vel cum domino Ottone plebano compositur amicabiliter in patauiam veniant, aut certe donec alterum eorum fiat, eos faciatis ab ingressu ecclesie abstinere et sibi suisque inquilinis subtrahi omnia ecclesiastica sacramenta. Datum in patauia Millesimo. CCC°. Decimo. Octauo. in Octaua Epiphaniae.

CCLXVI.

Graf Hartmann von Wartstein und seine Hausfrau Luitgard, geborne Gräfin von Ortenburg, vergleichen sich mit mehreren Passauischen Domherren und Bürgern als Testamentsexecutoren über Luitgardens Heirathgut.

1318. 24. Febr.

Ich Graf Hartman von Wartstain. vnd mein Havsvraw ver *Levkart.* veriehen fuer vns vnd fuer all vnser Erben. daz wier mit guetem Rat mit gunst vnd mit willen. vnserr pesten. frevnt vnd aller vnserr Erben. Daz wier vns verricht hawen. gar vnd gaentzlich. mit den Ersam Herren. Tvmbrost Meingoz. Techent Meingoz. von. *waldekk*, herrn Albrecht. von. *Morspach.* Hern Weichart von Storchenwerch, Chorherren ze Pazzaw Graf Hainrich von Wartstein. Chorherr ze Regenspurch vnd mit den Erbern *Purgern.* her Seifrid der vaist ze den zeiten *Richter* ze pazzaw. Albrecht den Chramer. Stephan der Hantschuster. *di der saeligen Herren geschaeftz pleger sint.* Tumbrobst. Goetfridez von Chirchperch. *Graf Eberhartz* von Wartstain. weilent chorherren ze pazzaw. wan si in ier geschaeft. enphulchen an ier tot. vmb daz Guet daz mir graf Hartmann von Wartstein. vnd meiner Havsvravn. ver Levkarten *graf Hainrichs swester von Ortenwerch* gelubt wart ze Heiratguet von dem Egenanten Herren *Meinem Oehaim Tvmprobst Gotfriden* vnd von Meinem Prueder Graf Eberharten also daz vns di Ersamen Chorherren vnd auch die Purger di der Egenanten Herren geschaeft phlegent. lobten achtzich march fuer all ansprach. Nu vergich Ich graf Hartman von wartstain vnd mein Hausvraw ver Levkart. Daz wier der Everschriben Achtzig march. Lotiges silbers gewert sein vnd auch aller der recht, gelub vnd gult. vnd aller der ansprache, der wir iahen hintz den saeligen Herren Tvmbrost Gotfriden vnd hintz Graf Eberharten meinem Prueder. daz wier verricht sein vnd gewert gar vnd gaentzlich. Wier veriehen auch.

Daz wier fürbaz dhain ansprach sullen hawen noch dhain vnser Erb hintz der Egenanten saeligen Herren Tvembrost Gotfridez. vnd Graf Eberhartz Guet. wo si daz lazzen hawent. versuecht oder vnuersucht. In *Osterrich* oder In *Payern* an aigen oder an varundem Guet oder swi si iz lassen hawent. noch hintz allen den di ier geschaeftz plegunt oder Ee gephlegen hawent. Noch hintz niemen di der Eegenanten Herren guet inn hawent sint. daz daz staet vnd vnzebrochen beleib. dar vber gib ich Graf Hartman disen Prief versiegelt mit meinem Insigel. vnd zu einer bezzern Sicherhait mit vnser vrevnt Insigel. graf Albrecht von Hals. Graf Alram seines Prueder. Graf Wernh. von Lenwerch. Hern Diethalms von Prukperch. Graf Hainrichs von Ortenwerch. Der Prief ist gegeben do von Christ purd warn. ergangen. drevtzehen Hundert Jar. Dar nach in dem achzehnten Jar an Sand Mathias tag.

CCLXVII.

Capitulum pataviense confirmat donationem quarumdam possessionum in Bachovia (Wachau) prope villam Wesendorf sub monte Chalmuentz, porro in villa Purchstal et in Vorchech, per Gebhardum plebanum in Petzenchirchen ecclesiae in Purchstal factam.

Pataviae. 1318. 6. Maii.

Nos dei Gratia. M. prepositus. M. Decanus. Totumque Capitulum Ecclesie Patauiensis. Notum fieri volumus presentibus et futuris. quod dilectus Cappellanus noster, Dominus Gebhardus Plebanus in Petzenchirchen. in Nostra presentia constitutus. feruore sancti Spiritus inflammatus pro anime sue Remedio salutari. Conceptum dudum in animo propositum cupiens efficaciter adinplere. vineam suam in *Bachouia* sitam apud villam *wesendorf*. sub Monte Chalmventz. et Molendinum in villa *Pvrchstal* situatum in Dote Ecclesie iuxta pontem. De quo Molendinator eiusdem Mo-

lendini singulis Annis soluet tunc temporis Plebano ibidem. xv. metretas Siliginis. in festo sancti Bartholomei apostoli. et totidem. in festo Natiuitatis domini. Insuper idem Molendinator administrabit in vigilia Assumptionis beatę Marie virginis. Tres metretas. vnam tritici ad altare pro oblagys. Duas vero Siliginis. pauperibus in panes per eundem Molendinatorem redactas. Qui etciam Molendinator tenetur molere. nullo requisito precio cuiuscumque generis granum (si) sibi per Plebanum dicti loci pro necessitate domus sue fuerit presentatum. Item vnum Molendinum quod dicitur *voerchech* et agros attinentes illi, de quibus Molendinator dicti molendini seruiet annuatim. xy. solidos. denariorum wiennensium in festo sancti Michahelis et totidem in festo sancti Geory. Item aliud Molendinum. quod est situm sub *Monte Placchen.* De quo Molendinator eiusdem soluet Plebano dicti loci. x. solidos wiennensium denariorum. in festo sancti Michaelis et vnam Peciam quod vulgariter dicitur Schoet. Item vnum feodum Ottonis Sartoris quod soluit eidem Plebano. vj solidos denariorum. Que omnia de suis bonis industrialibus comparauit. libere donauit Ecclesie sue et precipue Cappelle et altari in Pvrchstal per evm ibidem de Nouo exstructis in dotem et Remedium sempiternum. perpetuo possidenda. Talibus modis et conditionibus adiectis. videlicet quod quilibet Plebanus qui ibidem pro tempore fuerit prius contentus Prespitero cum vno. Duos ammodo semper sine diminutione ad mensam et Seruicium dei et suum teneat sacerdotes. adiuncto prespitero per se uel per alium super prelibato altari. cottidie ad misse celebrationem astricto. vt prehabitum est eidem prespitero in victualibus prouisurus. Dans sibi insuper annuatim v. libras denariorum Wiennensium. singulis quatuor temporibus, x. solidos ad vestes et alia neccessaria comparanda. Prefatarumque possessionum Locacio. Institutio. et destitutio ad ipsum Plebanum pertinebit quauis alienatione cessante. Si uero hec ordinacio legitime facta. per plebanum dicti loci non fuerit ex integro conseruata volumus ut huiusmodi negligentia per Plebezanos dicte Parrochie ad nostram audientiam deferatur. Et si nos infra Mensem post delatam ad nos dictam negligentiam. nullum ad hoc adhibuerimus remedium. Tunc prescripta bona.

ad Cappellanum, et Cappellam incastellatam integraliter deuol-uantur. cum suo onere pariter et honore. quemadmodum in precedentibus est expressum. per dominos eiusdem Castri defendenda, Pecytque prefatus dominus Gebhardus suppliciter et deuote. omnia prescripta nostra auctoritate roborari. Nos igitur eius salubribus actibus. occurrentes. Pensando. quia iusta petentium desiderijs non est denegandus assensus. desiderantes etiam nostris temporibus cultum diuini nominis non minui sed augeri, preordinata quecumque rite et Rationabiliter facta. fideliter approbamus et presentibus litteris duratura perenniter confirmamus. Sigilla nostra in Testimonium euidens appendentes. Datum. et Actum Patauie. anno domini M. ccc°. xvuj°. Secundo Nonas May.

CCLXVIII.

Herzog Heinrich von Bayern verkündet den Kaufvertrag zwischen dem Passauer Chorstift und Albero von Rustorff Namens dessen Oheims, Andreas von Korpheim, über verschiedene Besitzungen und verheisst, deren Schirmherr zu seyn.

Landshut. 1318. 11. Aug.

Wier Hainreich von Gotes genaden Phalzgraf pei Rein, vnd herczog in Bairen veriechn offenbar an disem prief vnd tuen chunt, allen di in hörent sechent vnd lesent, daz vnser getrewer *alber von Ruesdorf*, vor vns geoffent vnd veriechn hat, daz er an seines öhaeims stat andres wernhers sun von *chorphaeim*, mit desselben andres verdachtem muet vnd guetleichm willen, ze chauffen hat gegebn, den *chorherren ze pazzaw*, allen gemaein, di nv sint oder noch werdent, sein eribrecht, des drittailes, an dem zechent ze chorphaim, vnd seinev eribrecht an dem lechn dacz Swain, vnd an dem lechen dacz Chünelbach, vnd ellev dev recht dev er het an dem hof dacz chorphaeim, also daz derselbe andre noch chaein sein erib nimmermer chaein

ansprach schuln darauf gewinnen weder an recht noch mit recht, an chaeiner stat, vnd daz daz den chorherren allen also staet vnd vn zerbrochen beleib, daz habnt in mit irn trewen verhaeizzen vnd gelobt. an allez gevaer an andres stat, nach seiner pet, mit seinem guetleichm willen vnd mit verdachtem muet, der oft genant alber von Ruesdorf, vlreich von Ruesdorf sein veter alber der ekker sein ōhaeim, vnd Gebhart der Sporaer, vn verschaidenleich, waer aber daz den chorherren, chain irrung oder chain chrieg von andren auf gestuend, von welichen sachen daz geschaech, den schuln si dacz den vorgenanten albern von Ruesdorf, vlreichen von ruesdorf, albern dem ekker, vnd Gebharten dem Sporer, gar vnd gaentzleich habn, vnd schuln auch di selben, den chorherren, daz auzrichtig machen, an aller der stat vnd des not vnd durft ist, also daz des die chorherren an allen schaden beleiben, Wier veriechn auch offenbar, daz wir der vorbenenten guet aller, da der chauf vmb ergangen ist, der chorherren vogt vnd scherm sein an aller stat, vnd daz daz allez also staet vnd vnzerbrochen beleib, gebn wir den chorherren disen prief ze einem vrchünd versigelt mit vnserm insigel, ez habnt auch di vorgenanten Alber von Ruesdorf, vlreich von Ruesdorf, alber der Ekker vnd Gebhart der Sporer, ze einer sicherhait irev insigel ze dem vnsern an den prief gehangen, Der ist gegebn ze Lantshuet, da von vnsers herren gepurd vergangen warn dreuczechen hundert iar dar nach in dem achtzechenden iar, des nachsten tages nach sand Laurency tag.

* Von den obengenannten Siegeln ist blos noch das in rothem Wachse abgedruckte gemeinschaftliche Siegel der Herzoge vorhanden. Es enthält zwei und zwanzig Rauten und hat die Umschrift: Sigillum curie ducum Bawarie.

CCLXIX.

Thiemo von Rapotstal und seine Hausfrau Gisela schenken in die Pfarre zu St. Stephan auf dem Wachrain Behufs eines Seelgeräths ihre zu Rapotstal und zu Poungarten erkauften Gülten.

St. Stephan auf dem Wachrain. 1319. 1. Febr.

Ich Tyem von Rapotstal. vnd ich Geysel. sein Hovsvrue. vergechen vnd tven chvnt allen den die disen Prief lesent oder horent lesen die nv lebent. oder hernach chvnftich werdent. Daz wier mit verdachten mvet. vnd mit gesampter hant. vnd mit raet vnserr vrevnt. vnd aller vnserr Erben gveten willen. ze den zeiten da wier ez wol getven moechten. Gegeben haben dvrch Got vnd vnserr sel willen. zve einem ewigen Selgeret hintz vnserr Rechten Pfarre datz sant Stephan ovf dem wachrain. vnsers rechten chovf Aigens. Drev pfvnt geltes vnd zechen pfenning geltes. vnd ist div Gvlt gelegen. ovf Hofstaten ovf weingarten. ovf Acher. vnd ovf Povmstaten. *Datz Rapotstal.* viertzechen schilling vnd achtzechen pfenning. vnd *datz Povngarten.* Naevn schilling vnd zwen vnd zwaeinzich pfenning allez wienner gvlt. Also beschaeidenleich. Daz der Pfarrer datz sant Stephan ovf dem wachrain wer der sei. Mit zechen schilling pfenning alle Jar mit der gwizzen. sol stiften aein Ewiges Nacht Liecht. voer sant Merteins altar in dem Gotshaves datz sant Stephan ovf dem wachrain. vnd sol ovch alle Jar des Naesten Moentages nach sant Michels Tach. mit aeinem pfvnt pfenning vnsern Jaertach datz Rapotstal begeen. Mit Praet. mit wein. mit vleizch. vnd mit Opfer. als verre daz pfvnt pfenning geraichen mach als des Lantes gewonhaeit ist ze Oesterreich. vnd ovch des selben. Moentatages. Sol er messe haeizzen vrvemmen mit. sechs schilling pfenning. datz, den Predigern datz Chrems. Datz den Minnern Prvedern datz Stain. Datz den Predigern. vnd datz den. Minnern Prvedern datz Tvllen datz isleichem Cloester mit fvnf vnd vier-

zich pfenning. vnd waez dann vbrigez der vorgenant Gvlt beleip. Daz sol er geben seinen Priestern den Gesellen datz Stephan. ovf dem wachrain. vnd daz allez daz hie voer geschriben staet Stet vnd vnzebroechen Ewichleich beleib. wan wier selber nicht aeigens Insigel haben. So geb wier disen Prief versigelt vnd bestetigt. Mit vnserr Herren Herren Insigel Herrn Ortliebs vnd Herrn Haedmars *von Winchel*. vnd zve aeiner pezzern stetichaeit. diser Sache. hat vns her Rveger ze den zeiten pfarrer datz sant Stephan. ovf den wachrain. daz voergenant Seelgret bestetigt mit des Capitels Prief von Pazzowe. also daz aein jsleich Pfarrer swer nach im chvnftich ist Egnant Selgret ewichleich sol volenden vnd volbringen. Des sint gezevch. Her Rapot. her Pilgreim. Her dytreich. die Gesellen datz sant Stephan. fridreich der Gokkendorfer Peter von Rietental. Rvemhart von Pirbovm. Herman vnd Levtolt div Poenhalm. Alber von veltz. vlreich der Chaemrer. wergant. vnd Alber. vnd Haeinreich von Poertz. Herr Chvnrat von Rapotstal. Stephan. vnd wulfinch vnd Christan die Redepruner. vnd ander Pider Laevt genvech den die sach wol chvnt ist. Diser Prief ist gegeben da von Christes gepvert. sint gewesen Drevtzehen Hvndert Jar dar nach in dem Naevntzechnten jar an vnserr vrouen Abent ze der Liecht Messe. datz. sant Stephan ovf dem wachrain.

CCLXX.

Petrus abbas ac capitulum in Fürstencell annuam pensionem de ecclesia in Hohenstadt et ejus filiali in Yersheim a canonicis pataviensibus monasterio donatis, ipsis assignare sese obligant.

Pataviae. 1319. 5. Oct.

Nos Petrus diuina permissione Abbas Monasterij in furstencell, Ordinis Cysterciensis. Patauiensis dyocesis, totusque Conuentus eiusdem, vniuersis ad quos presentes peruenerint, salutem in eo qui

est omnium vera salus. Sagax humane nature discretio, memorie hominum labilitatem pensata, ne ea que geruntur in tempore, obliuionis defectum subiacerent, scripture adinuenerit ministerium, per quod discretorum vota scribuntur, et scripture ministerio postmodum longum seruentur in evum. Cum igitur ecclesia in *hohenstat* vnacum filiali eius in *yershaim*, nobis et Monasterio nostro predicto, quoad ius patronatus et plenam temporalium aministracionem siue perceptionem, ex gratia Honorabilium virorum domini Meingoti Prepositi, domini Meyngoti decani, ceterorumque Canonicorum et Capituli Patauiensis, sollempni tractatu prehabito, pure et simpliciter propter deum, ac ex causis aliis que in instrumento super hoc confecto plenius continentur, sit donata, annexa, apropriata seu vnita, eidemque Capitulo census siue Pensio quinque librarum Pattauiensium denariorum, ex antiquo et approbata ac longis retroactis temporibus obseruata consuetudine, a dicta Ecclesia in hohenstat et eius Rectoribus sit soluta. Presenti pagina spondemus et promittimus ac voluntarie profitemur, onus predicte annue Pensionis de prefata Ecclesia debite in nos sponte ac bona voluntate suscipere et in Monasterium nostrum predictum, ipsisque dominis de Capitulo et eorum successoribus, vel Celerario eorum qui pro tempore fuerit aut eius vices gerenti, vice et nomine eorum predictas quinque libras, in omnem euentum, semotis omnibus inpedimentis atque periculis, singulis annis in die Beati Martini Episcopi, in Ciuitate Pattauiensi, sine contradictione qualibet assignare. Quod si quod absit sepefatis dominis Canonicis et eorum successoribus, aut nomine ipsorum Celerario Capituli vel eius vices gerenti, supradicta Pecunia, in dicto die Beati Martini aut in Septem diebus immediate sequentibus hoc est infra Octauas, assignata non fuerit, extunc nos et Monasterium nostrum pro singulis Octo diebus a dicta Octaua continue numerandis, vltra id quod in Principali est videlicet quinque libras predictas, in vna libra pene nomine tenebimur obligati. Et si in solucione pensionis predicte et eius pena per quinque ebdomadas cessaremus, extunc omnis gratia intuitu diuine remuneracionis nobis facta et jus in predicta Ecclesia conpetens, censeatur ipso facto irritum et inane, et a

nobis totaliter reuocatur. In cuius rei testimonium et memoriam firmiorem, presentes conscribi fecimus literas, et Sygillo nostro consueto, ac sygillo discreti viri Syfridi Pigwis Judicis Ciuitatis Pattauiensis communiri. Actum et datum Pataule Anno domini Millesimo CCC°. XIX°. III° Non. Octobris.

CCLXXI.

Das Domcapitel räumt dem Truchsessen Christian von Lengbach die Burg Greifenstein als Pfand für die dargeliehene Summe von 500 Mark löthigen Silbers ein.

1320. 20. April.

Wir Meingoz von Gotes genaden Tuombrost. Meingoz Techent. vnd dev gemain vberal des Capitels ze pazzawe, veriehen offenbar an disem brieff. allen den di in sehent oder hörent lesn.. daz vns der Erbär man. Her Christan der druksaetz von Lengbach an grozzer Notdurft von des Gotzhauzz wegen. gelihen hat fumf hundert march loetiges Silbers wiennisches gewihtes. Da wir *daz haus ze Greifenstain von dem volchenstorfaer*, vmb gelöst haben. Also beschaidenleich, daz wier im. vnd seiner hausfrawen ver *Elspeten*, vnd allen seinn Geriben, vmb daz selb guet gessatzt haben, redleich vnd reht, ze rehtem pfant in sein gewalt, daz vorgenant haus ze *Greifenstain*, mit aller gult. vnd mit alle dem Nuetz. vnd auch hundert pfunt guelt, in alle der mazz, als iz her alber von volchenstorf, vor im hat inn gehabt. Er sol auch daz vorgenant haus, mit dem vorgenanten nutz, vnd auch mit den hundert pfunt gult als lang inn haben, vntz daz wir in der vorgenanten fumf hundert march Silbers gänzlich verrihten. datz sand poelten in der Stat. vnd swann wir in daz vorgenant Silber dann an Bieten vnd von im daz vorgenant haus lösen wellen ze swelher zeit in dem Jar daz ist, so sol er vns daz haus zehant wider antwurten daz inn dehain chrieg. noch dehain sach auf aller der werlt niht irren sol, des hat er sich

gegen vns verpunten mit seinn trewen in aides gweiz. vnd ob er *inner landes* niht enwar swann wir daz vorgenant haus lösen wolten, swer daz haus von seinn wegen dann inn hat, der sol vns daz auch niht verziehen in alle der mazz, als vorgeschriben ist. an alles gevaer vnd swann wir in dann der vorgenanten funf hundert march Silbers gänzleich gewern, so sol daz vorgenant haus ze Greifenstain, mit dem vorgenanten nutz, vnd auch di hundert pfunt gult. von im gänzleich ledig sein dem Gotzhaus an allen chrieg, vnd daz daz also stät und vnzebrochen beleib, dar vber geben wir ime disen brief ze einem verchuend versigelt mit vnsers Capitels Insigel. Daz ist geschehen do man von christes gepurt zalt Tausent Jar. drev hundert Jar. darnach in dem zwaintzichistem Jar. des dritten tages vor Sand Goerigen tag.

CCLXXII.

Die Herzoge Heinrich und Otto von Bayern bezeugen, dass Bischof Albrecht zwei Huben zu Gerchweis dem Ulrich von Popenberg auf Leibgeding überlassen hat.

Passau. 1320. 9. Nov.

WIR Heinreich vnd Ott pruder, von gots gnaden, Hertzogen ze Paeren, vnd Palczgrauen von dem Rein, veriehen an disem brief; vor allen den di in lesent, vnd lesen horent, daz *Chunrat von Popenperg* dem got genade, het zwo hvebe ze Gerchweis ze leibgeding, von dem Gotshavs von Pazzawe, vnd nach seinem tot, *irret* vnser lieber herre, her Albrecht Bischolf ze Pazzawe, Agnesen dez vorgenanten Chunrats witib vnd seinev chint sven vnd toehtter, an den selben Hveben, vnd *vmb den chriege lag Chunrats leichnam von Popenperg Avzerhalb dez vreithofs*, dar nach erchanten sich dev vorgenant Agnes von Popenperg des selben Chunrat witib, vnd vlreich Chunrat fridreich wernhart, ir sven, vnd Jeutt dez vorgenanten Chunrat tochter von Popinperg, vnd Ott der Hausner der selben Jaeten

wirt, daz si an den vorgenanten Hveben ze Gerchweis, nicht recht heten, vnd stuenden von ir chrieg, vnd verzigen sich, mit gvetleichem willen, alles des rechtes des si heten, oder haben moechten, an den vorgenanten Hveben, vnd liezzen dem vorgenanten bischolf di selben Hvebe frei vnd ledig an allen irsal, vnd ist daz geschehen vor vns, vnd vor vnserm rat, dar vber hat der vorgenant bischolf Albrecht von Pazzawe, Vlreichen von Popinperg di vorgeschriben Hvebe ze Gerchweis von genaden lazzen, ze leibgeding, vntz an seinen tod mit sogetaner weschaedenhaet, daz er do von alle vntz an seinen tod dinen sol, dem Gotshavs ze Pazzawe Sechtzig pfening Regenspurger, an sant Michels tag, vnd ob er daran wer saemich so svllen in dez bischolfs Amptleut pfenten an recht. Als vmb andern seinen dinst, vnd sol der Bischolf vnd daz Gotshavs ze Pazzawe mit sogetanem dinst wesen an nutz vnd an gewere, der vorgenanten Hvbe, vnd swenne der vorgenant Vlreich von Popenberg stirbt so svllen di vorgenanten zwo Hvbe dacz Gerchweiz ledichleichen, vnd an allen irsal gevallen an daz Gotshavz ze Pazzawe, mit Allem dem zimmer mit Allem dem Pawe, der dar auf fvnden wirt ze havs ze hof vnd ze velde, vnd dar vber geben wir, nach dem vorgenanten Vlreichen von popenperg vnd seiner mveter vrawn Agnesen, vnd aller ire chinde gepet disen prief zv einem offen vrchvnde diser sache mit vnsers lieben Herren, Hertzogs Hainreich Insigel, won vnser vorgenanter brueder nicht Insigelz hat, vnd auch mit vnsern getrewen Insigel *Graf Albrechtes* vnd Graf *Albrams* der zwaer Brueder von *Hals*, vnd *Hartlieb von Pvchperch*, vnd Wernharts dez *Granse*, daz ist geschehen ze *Pazzawe* do von Christes gepurd ergangen waren Drevcehen Hvndert iar vnd dar nach in dem zwaentzigistem iar, dez Svnnetags vor sant Martens tag.

CCLXXIII.

Bischof Albrecht spricht in der Irrung zwischen den Irchern und Handschustern zu St. Pölten.

St. Polten. 1321. 11. Juny.

WIR Albrecht von Gotes genaden Pischolf, ze pazzow, Tunen chunt allen den, di disen brief, Sehent, lesent oder horent lesen. Das wir den chriege vnd den irrsol, der zwischen vnsern Laeuten, *den yrichaern, vnd den Hantschuechstaern, vmb ir Hantberich datz Sant poelten* gewesen ist, also, verslichtet vnd beschaiden haben, das di yrchaern ir Hantberich würchen Schuellen, vnd das yrich, so schullen di hantschuchster dehain yrich wuerchen, wan des sein wir wol beweiset, das si des *von alter gewonhait nicht habent recht ze wuerchen*, da von wellen wir das si es fuerbas lazzen, vnd nimer wuerchen. Das daz also staet beleibe, vnd fuerbas nicht uebergriffen werde, dar uber geben wir disen prief ze einem vrchunde mit vnserm Insigel. Des sint Gezeuge, *Alram* der diweil, do di berichtunge beschach vnser Richter was ze *Sant Pölten* chunrat von Newndorf, Heinrich, vnd Syghart Prunaer, Nyclas der chramer, wolfhart der chuntaer, Heinrich Notzman, Herwort der Slaun, wolbrawn, chunrat der Zeys, Purger daselben, vnd ander Piderbe Laute, Der brif ist geschriben, vnd gegeben ze *Sant Polten* nach christes Gepuerd, uber Dreutzehenhundert Jar, dar nach in dem ainesundzwantzigisten iar, an dem Phingst abent.

CCLXXIV.

Erchanger von Wesen überträgt auf seinen Oheim Hadmar von Waldeck alle seine Mannschaften und Lehen an der Donau, am Inn und bis Salzburg, und auch die vom Wesenberger und Jochensteiner erkauften lehenbaren Güter.

Wesen. 1321. 6. Dezember.

Ich Erchenger von wesen. vergich offenleichen vnd tuen chunt an disem prief. allen. den. di in sechent, oder hörn lesen. di nu sint oder hernach chumftig werden. daz ich mit wol bedaechten muet. vnd ze der zeit. da ich ez wol getuen macht. vnd mit zeitigen rat meiner vreunt. vnd auch meiner leut. meinem Oehaim. *Hadmaren.* von waldekk. gemächt. vnd gegeben han. ledichleichen. allev di manschäft. vnd allev di lechen. di mich an erben von meinen vorvadern. hin derhalb der *Thvenawe*, vnd hin derhalb dez *Ins.* vntz gen *Saltzpuerch.* vnd auch allev di lechen. di ich *gechauft* han. von dem *wesenberger.* vnd vom *Jochenstainer*, oder von weme ichez gechaufet oder gewuennen han. oder swerz von mir gehabt hat iez sein pfoefen. oder laien. oder swa ichez gehabt han. versuechtez vnd vnversuechtez. vnd auch daz Purchstal. datz *wesenberch.* vnd allez daz. daz dar zve gehoert. versuechtez vnd vnversuechtez. also mit beschaidner red. swenn daz sei. daz Got vber mich piet. daz ich sterbe. daz er mich danne erberleichen. ze der erd bestatten schol. datz Engelcell. in dem Chloster. alz seinen trewen wol anstee. vnd dez han ich mich gesezzet. läuterleichen. vnd duernächtichleichen an sein trewe. vnd di er mir auch. dar vmb hat gegeben. vnd daz disev sache vnd diser gewerft. meinem Oehaim Hadmaren von Waldekk dem vorgenanten. fürbaz. also stet. vnd vnzebrochen beleib. gib ich disen prief zu einem verchunde. versigelten mit meinem Insiegel. vnd mit den zeugen. di man hie benennet. Daz ist Her Syefrid der *vruem Esel.* Her Reinprecht von *Poelnhaeim.* Her

Ortolf von *Marspach.* Her Chalhach von *valchenstain.* Her Oertneid von *Tannberch.* Her Chvenrat von *valchenstain.* Her wernher von *Poelnhaeim.* vnd ander piderb leut. di da pei warden. der prief ist gegeben. datz *wesen.* do von Christes gepuerd wärn Tausent jar. drev hvndert jar. dar nach. in dem aein vnd tzwaintgisten Jar. an sand Nyclaes tag.

CCLXXV.

Dietrich und Jacob die Chrannest und ihre Hausfrauen Margarethe und Percht bekennen, dass ihr Streit mit Frau Ofmeyn, Wittwe des Herrn Greifen bei Unser Frauen auf der Steten, wegen einer Mauer durch schiedsrichterlichen Spruch beigelegt wurde.

1321. 6. Dez.

Ich Dyetreych der Chrannest, vnd ich *Margret* sein Housvrowe. vnd ich *Jacob* der Chrannest sein Prueder, vnd ich *Perchte* sein Housvrowe, wir vergehen vnd tuen chvunt allen den die disen Prief lesent, oder horent lesen, di nv lebent, vnd hernach chvmftig sint. Daz ein chrieg waz zwischen vns, an ainem tayle, vnd tzwischen der Erbern vrowen vrowen *Ofmeyn hern Greyfen wythwen bey vnser vrowen auf der Steten* dem got genade. vnd irn Erben, die da lehens hant, vnd recht habent ze leihen an der Chappellen vnserr vrowen auf der Stetten, an dem andern tayle, vmbe die maure, die do zwischen vnserm Hause daz weilen der langen alberinne gewesen ist, vnd zwischen dem widem Hause der vorgenanten Chappellen durch get, Den selben chrieg habn wir paydenthalben, mit vnserm gueten willen, vnd mit gvnst hern *Otten dez Gnämherleins* ze den zeiten Chapplan der vorgenanten Chappellen vnser vrowen lazzen ze schidvnge. an di Erbern Herren. an hern *weycharten*

bey den Minnern Pruedern ze wienne. an hern *Otten den wulfelstorfer, ze den zeiten Purgermaister ze wyenne.* an hern *Nyclasen von Eslarn.* an hern Andren an dem *Chyenmarchte.* vnd an hern *Haynreichen den Chrannest* ze den zeiten *Richter ze wyenne.* der diser schydvnge veberman gewesen ist. Den selben chrieg habent si zwischen vns beschayden, also. Daz ich vorgenanter Dyetreich vnd mein Housvrowe vrowe Margret, vnd alle vnser Erben, oder swer vnser Haus noch vns besitzet, in dieselben mavre als si get von dem hindern garten vntz an daz torgewelbe daz sich in dem hofe anhebt, schvllen allen vnsern frvmen schaffen, dar in ze trämen. vnd darauf ze mauren, als ez vns wol chome vnd fuege an allen irresal. vnd an hern Otten schaden dez vorgenanten Chapplanes vnser vrowen. Vnd schol auch her Otte der Gnämhertel, oder swer daz eegenante widem hous nach im besitzet allen seinen frvmen schaffen in diselben mavre. darin ze trämen, vnd dar ouf ze mavren, als ez im wol chome vnd fuege, an allen irresal, vnd ouch an allen vnsern schaden. Vnd habent ouch mer Beschayden, daz daz voder tayl derselben mavre, von dem torgewelbe, daz sich in dem hofe anhebt, vnd leit hin fuer an die strasse diselbe mavre sol fürbaz ledichleichen vnd vreyleichen meinez vorgenanten Jacobs vnd meiner Housvrowen, vrowen Perchten vnd aller vnser Erben sein, oder swer vnser Haus noch vns besitzet, also bescheydenleichen daz ich vorgenanter Jacob vnd mein Housvrowe vrowe Perchte vnd alle vnser Erben, oder swer vnser haus nach vns besitzet, fuer baz dehain liecht in daz eegenante widem hous vnser vrowen icht haben schvllen, vnd schvllen ouch alle die liecht die durch die selben mavre gent, aller Dinge vermavren vnd schvllen ouch daz wazzer von vnserm Dache auf vnser mavre ouf vohen. vnd ouz fueren, an der widem hause schaden, daz in daz wazzer noch die Rinne an seinem Pawe icht enirre. ez sey danne so vil, ob ein gusse choeme. oder ob sich ein eysgefruere entliezze, daz an vnsern willen, vnd ane vnser wizzen geschehe, dorvmbe schol der vorgenante her Otte der Gnämhertel, oder alle sein nachhomen. dehain recht in vnser mavre icht haben. vnd habent ouch beschayden, waz träme, von dem wi-

dem hofe gent, in mein vorgenantez Jacobs mavre, di schol her Otte der Gnämhertel auz prechen, vnd sol ouch dieselben lueger, vnd alle die lueger die in die selben mavre gent bayde vnden vnd oben hayzzen vermavren, da vnser mavre schaden von genemen möchte, di zv disen zeiten sint, vnd di ouch fürbaz sichtig werdent, vnd daz daz sey an allez gevere. Ez sol ouch her Otte der Gnämhertel, oder swer di vorgenanten widem nach im besitzet, dehain recht füerbaz icht haben, in mein vorgenanten Jacobs mavre, weder darin ze trämen noch darauf ze mavren. Er sol ouch seinen frumen schaffen an di selben mavre, vnd ouch pawen hoh, oder nider, als ez im wol chome vnd fuege, an allen irsal. vnd ouch an allen vnsern schaden. vnd daz daz sey ane alles gever. Er schol ouch sinen rouch ouz fueren, daz er vns in vnserm hause icht schaden tue. Vnd sol ouch fuerbaz dehain vewer, an mein vorgenantez Jacobs mavre icht enhaben, ez sey danne so vil daz her Otte der eegenante Gnämhertel, oder sein nahchomen ayn mavre mavren, an vnser mavren. die einez gueten halben Ciegels dyche sey. wer aber, daz ich vorgenanter Jacob, vnd ich Perchte sein housvrowe, oder swer vnser haus nach vns besitzet. Die vorgenante venster nicht vermavreten, oder dehain irrvnge. oder schaden mit vnser Rinnen, oder mit vnserm wazzer, dem vorgenanten widem hause täten, als ez da vor beschriben ist, so schol her Otte der vorgenante Gnämhertel oder sein nahchomen, in di selben mavre recht haben, darin ze trämen, vnd ze mavren vnd nicht dor auf, an alle irrvnge, vnd ouch an vnsern schaden, vnd daz daz sey an allez gever. Daz dise schydvnge stete vnd vnzebrochen beleibe, dar vber gibe ich vorgenanter Dyetreich der Chrannest, vnd ich Margret sein Housvrowe. vnd ich Jacob der Chrannest sein prveder, vnd ich Perchte sein housvrowe. in disen Prief ze einem sichtigem verchvnde vnd ze einem waren gezevge diser sache. versigelten mit vnsern Insigeln, vnd mit der vorgenanten vnser Schildlevte Insigeln. vnd ouch mit hern *Herbortez* Insigel *ovf der Sevle*, di alle diser sache gezevg sint, mit irn Insigeln, vnd ander frvme Levte genvech, den dise sache wol chvnt vnd gewizzen ist. Diser Prief ist gegeben, nach Christez gebverde vber Drevzehen

Hundert Jar, darnach in dem aynen, vnd zwaynzigisten Jare an sant Nyclas tag vor weyhnachten.

*. Die Siegel obiger Bürger und der Schiedsleute, im Ganzen acht an der Zahl, sind sämmtlich in rothem Wachse abgedruckt.

CCLXXVI.

Albertus et Otto, Austriae duces, consentiunt, quod Albertus episcopus canonico Henrico curam animarum ecclesiae S. Stephani Viennae conferat, juribus utriusque partis circa jus patronatus ecclesiae praedictae tamen salvis.

Posonii. 1323. 9. April.

Nos Albertus et Otto dei gratia Duces austrie et Styrie. Domini Carniole, Marchie ac Portusnaonis, Presentibus recognoscimus, et publice profitemur. Quod cum propter litem, que inter venerabilem in Christo patrem, dominum *Albertum Patauiensis* Ecclesie Episcopum avunculum nostrum karissimum, racione sue Ecclesie predicte, ex vna parte, et nos, ex altera, super *Jurepatronatus Ecclesie Sancti Stephani in Wienna*, aliquamdiu versa est, prefato domino Episcopo asserente, eandem Ecclesiam ad suam collacionem sev prouisionem pertinere, Nobis vero, econtra dicentibus, patronatum eiusdem Ecclesie, ad nos pertinere de Jure, populus eiusdem Ecclesie qui innumerosus, et multus existit, magnum in Cura animarum, a longis retroactis temporibus preiudicium paciatur. Nos quoque vnacum predicto domino Episcopo, oculos consideracionis nostre, in Personam Discreti viri, *Magistri Heinrici* Canonici Pataueniensis, *Prothonotary* nostri Karissimi, fauorabiliter dirigentes, Ipsumque, propter probitatis sue merita ad Regimen dicte Ecclesie, vtilem reputantes. Necnon ad prouidendum saluti animarum, in hoc voluntarie consentimus, quod hac vice sepedictus dominus Episcopus, antedictum

Magistrum Henricum, in Rectorem dicte Ecclesie perficiat, et pastorem. Sibi, de ipsa liberaliter prouidendo, saluo tamen iure nostro, ac dicti domini Episcopi et Ecclesie sue, Ita quod nec nobis, nec sibi aut Ecclesie sue, ex hac prouisione, nec in proprietate, nec in possessione vel quasi jurispatronatus eiusdem Ecclesie, aliquod fiat dispendium, vel quodpiam juris aminiculum conquiratur. Et quod pro tempore, quo dictus Magister Heinricus, dicte preerit Ecclesie, neuter parcium, videlicet nec nobis, nec dicto domino Episcopo, vel Ecclesie sue, aliqua currat prescriptio. Sed exutraque parte omnino dormiat et quiescat. In cuius rei memoriam, et euidens testimonium presentes literas, pendentis Sigilli nostri munimine, fecimus communirj. Datum Posonii V^to^ Idus aprilis. Anno domini Millesimo Trecentesimo vicesimo Tercio.

CCLXXVII.

Die niederbayerischen Herzoge Heinrich, Otto und Heinrich verkünden die Aufhebung des wegen eingefoderter Klauensteuer über sie verhängten Kirchenbanns, und geloben, keine Steuer mehr von der Geistlichkeit einzuheischen.

Regensburg. 1325. 21. May.

Wir *Heinrich. Otte.* Brveder. vnd wir *Heinrich* ir veter von Gots genaden. Pfallentz Graven ze Reyn. vnd Hertzogen ze Baiern. veriehen offenbar an den Brief vnd tven chvnt allen den die in ansehent, oder hoerent lesen, Daz wir dvrch ettleich vnser Dverft, haben abgenomen *ein Chlostewer ub der Pfafhait Gvt. vnd ub ir Lovten in vnserm Lande. da wir niht Reht zv heten. vnd haben dar an veber varnn. der Pfaffen vreitum, vnd waren avch dar vmb chomen, in offen Pan. vnd in vnserm Lande, ward der Gotsdienest, vnd das Singen verboten.* Nv habent vns. die erbaren Herren. Her Fridrich Ertzbischolf ze

Saltzburch. vnd sein vndertan. Her Nicla Bischof *ze Regenspurch.* Her Albrecht Bischolf *ze Pazzaw.* Her Volrich Bischof von *Chiemse.* vnd daz Capitel von *Freising.* da ze den zeiten niht Bischolfs waz, *Avz dem Pann lazzen.* vnd den Gotsdienst, vnd daz Singen. in vnserm Lannde erlavbet. nach vnserr Pet, vnd nach vnserr vordrung, die wir diemvtichlichen haben getan, Vnd haben wir Got ze Pezzervng, vnd in ze ergetzvng, verlobt, vnd verhaizzen. fuer vns. vnd fuer vnser Erben. vnd vnser nachchomen, mit vnsern treuwen. vnd mit vnsern aiden. die wir dar vmb haben geswornen, daz weder wir noch dhain vnser nachchom weder dvrch vnser *Ritterschafft.* noch dvrch *Heyrat,* noch dvrch *Hervart,* noch dvrch dheinerlay dvrft. oder sache *dhein Chlostewer noch Aht tail.* oder andern tail der Laevt hab. oder gantzen. oder halben. oder andern tail dez dinstes ab den Gvoten, oder dhein ander vodrvng, oder Stewer. minner, oder meraer, die vnbillich ist, vnd der wir niht reht haben. vnd *di wider der Paffen vreitum ist. weder mit Pet noch mit gewalt,* mit vns selben. oder mit ander ieman. heimlich oder offenlich. fuerbas. nimmer mer genemen. Vnd von den vorgenanten Ertz, Bischof. vnd Bischolfen. vnd ir nachchomen. von dheinem Gotshavs, vnd gemainlich von aller Pfafheit. swi di ist genant. *werltlich oder Geistlich. noch von ir Gvet. noch von ir Lvten. swo di sind gesezzen. vf der Pfaffen Aigen. oder vf ander Herren aigen.* Swo wir oder vnser nachchomen der sache, dheine veber varen. swaz da von in, vnd ir Laevten. vnd ir Gvot. von vnsern wegen. wirt abgenomen. daz svellen wir in widerlegen. *Dritaltiahlichen. nach der vreivng, die der Chaiser der Pfafheit hat gegeben. vnd der Pabst hat bestaetigt.* Wir sullen auch fuer vebel niht haben. noch dheinen schaden oder ansprache. vf si ziehen ob der Erzbischolf. vnd die Bischoelf, vnd ander Pfaffen. werltlich eder Geistlich. *sich mit geistlicher. oder mit werltlicher were. vnd rettegung. gegen vns setzent. oder vns dar vmb an greiffent.* oder iht wider vns tvend. Wir geben avch vrlavb. vnd vnser gvnst. allen Graven. freien, dienstmannen. Rittern Chnehten. Steten. Edeln eder vnedeln. Armen vnd Reichen, swi si genant sint, die in vnserm Lande sind, ge-

sezzen, daz si in daran geholfen sein. mit Rat. mit Gvnst. vnd mit der Hant. vnd daz si dez vnengolten sein. gegen vns. an ir Ayd. vnd an ir trewen. an ir Leib. vnd an ir gvet. Wir verbinden vns auch. daz wir staet behalten. vnd fuer gvet haben. vnd niht versprechen. mit dheiner slaht gedinge. oder mit ander irrvng, alle di bestaetecheit. vnd die vestecheit. *die si dar veber habent, oder mvegen gewerben. von dem Pabst. mit dem Panne. vnd mit der Gots ee. hintz vns selben. vnd hintz vnserm Lande.* vnd vnsern Laevten. Wir biten auch vnsern lieben Herren. Herren *Ludwigen, den Roemischen Chvenich.* daz er di sache bestaetig. mit seinen Offen Briefen. vnd *er. vnd alle sein nachchomen Chvenig vnd Cheiser die sache alle volfveren,* vnd volenden. als oben ist verschriben. vnd dar an *die Pfafheit schermen. vnd der Pfafheit zvo legen.* an alle furzoch. vnd an alle widerrede, vmb di sache allein. swen wir oder vnser nachchomen. da widen iht taeten. oder tven wolden. vnd sol der Chvenich. vnd sein nachchomen. daz darvmb niht lazzen. ob wir mit im dheiner slaht Pventnvezz, oder gelvebde haben, oder fverbas gewinnen, daz wir gegen allen Laevten. svellen an einander geholfen sein. vnd niht wider einander tven. Ist aber vns, der Chvenich oder sein nachchomen, iht gebvnden an der sache. oder wir im. daran. sol vns daz niht schaden. Die sache als sie hie oben sind geschriben, haben wir gelobt vnd gesworen. ze behalten. ainvaltichlichen. vnd durnahtichlichen. an allez gevaerd. Vnd geben dar veber *dise Hantveste* versigelt. mit vnsern Hangenden Insigeln. Der ist gegeben ze *Regenspurch* do man zalt von Christes gebvrtt. Drevzehen Hvndert Jar, vnd in dem Drev vnd zweintzigsten Jar an dem naesten Samtztag nach dem Pfingsttage.

CCLXXVIII.

Herzog Heinrich von Bayern unterwirft sich hinsichtlich der von Angehörigen des Hochstifts erhobenen Viehsteuer einem schiedsrichterlichen Spruche.

Regensburg. 1323. 22. May.

*W*ir *Heinrich* von Gots genaden, pfallentz Graf ze Reyn vnd Hertzog in Bayern ... (lacuna.) offenbar an disem brief, Daz wir vmb die *Viechstewer*, di genomen ist ab vnsers lieben Herren vnd Ohaims hern Alb. des ersamen Bischofs von Pazzawe, vnd ab seines Gotshavses Laevten, vnd gvoten. ab seinen Prelaten, vnd ab anderer seiner pfafhait, vnd vndertanen, vns verpvnden haben, vnd gegangen sein hinder vnser Getrewe, Graf *Alramen von Hals*, den zaendlein vnsers ob genanten Herren Hofmaister, Maister Lorentzen wernharten den Grans, vnd fridrichen vnsern obersten Schreiber Also, swaz oder swie ez die schaident, daz wir daz allez staet haben, vnd gaenzlich volfveren. vnd laisten vnserm obgenanten Herren, vnd Ohaim seinem Gotshaws, vnd andern seinen vndertahen. Vnd dar vber ze einem vrchvend geben wir den brief versigelten mit vnserm Insigel. Der ist gegeben ze Regenspurch, an dem Achten tag nach Pfingsten. Millesimo CCC°. Vicesimo Tertio.

CCLXXIX.

Henrici et Hugonis praepositorum S. Hipolyti et S. Andreae necnon magistri Martini custodis et canonici Cracoviensis ab Alberto episcopo delegatorum sententia, dissolutum penitus ordinem prolapsamque in canonia claustroneoburgensi disciplinam severis legibus restituens.

Nuenburgh. 1323. 18. July.

Nos Heinricus et Hugo, Sancti ypoliti ac sancti Andree miseratione diuina Prepositi, Ordinis Sancti Augustini, Pa-

tauiensis Diocesis, *Magister Martinus Custos et Canonicus Cracouiensis*. Vniversis presentes litteras inspecturis Salutem in domino et sinceram Karitatem, Litteras Reuerendi Patris domini Alb. Patauiensis Episcopi, Sigillatas a terge prout moris est, Sigillo suo maiori recepimus in hec verba, Albertus dei gratia Ecclesie patauiensis Episcopus, Venerabilibus in Christo fratribus, Sancti ypoliti et Sancti Andree Monasteriorum Prepositis Ordinis Sancti Augustini Canonicorum Regularium, Salutem et Sinceram in domino Karitatem, Cum nuper in Monasterio Neunburgensi dicti ordinis essemus personaliter constituti, Venerabilem in Christo fratrem eiusdem loci Prepositum, ex vna, et fratres suos parte ex altera, ad plenam super quibusdam dissensionibus suis concordiam, nequaquam, potuimus reuocare, propter vtriusque partis ligam seu conspirationem que adhuc ut presumitur inter ipsos non cessauit, Quare deuocioni vestre in Virtute Sancte obediencie districte precipiendo mandamus, Quatenus, Assumptis vobiscum, Magistro Heinrico de Wintertaw Plebano in Rotenman, et Magistro Martino Custode et Canonico Cracouiensi, Vel alijs in locum illorum, si predicti fortassis legittime inpediti hec exequi non possent, Quibus et eorum cuilibet id sub excommunicationis pena mandamus, Ad prefatum Monasterium Neuenburgense personaliter accedatis Inquirentes de premissis et de statu totius Monasterij in capite et in membris omnimodam veritatem, Corrigentes Canonice et secundum tradiciones regule vice et auctoritate nostra, quecumque digne inueneritis corrigenda, laborantes sumopere vt ipsos ad plenam et perfectam concordiam reducatis, ad quam si aliter fortasse peruenire non possetis, damus vobis plenam Auctoritatem et liberam, omnes et singulos quos pacis et vnionis regularis hostes inueneritis, per censuram ecclesiasticam, vel etiam per emissionem si necesse esset, vel aliam penitentiam Canonicam compescendi, Datum in zaizzenmawer Nonas July, Anno domini Millesimo CCC°. Vicesimo tertio, Voluntati igitur ac mandato ipsius domini Episcopi prefati in hac parte deuota promtitudine occurrentes, assumpto nobis iuxta formam mandati, in locum Magistri Heinrici de Wintertau Plebani in Rotenman, Venerabili Patre domino Mauro Abbate Monasterij Sancti

Marie Scotorum in Wyenna, Ordinis Sancti Benedicti dicte dyocesis, Predictum Monasterium Neunburgense, ibidem Sancte Visitationis officium exercere volentes, duximus personaliter accedendum, Ante omnia tamen Honorabilem et Religiosum Virum, Dominum Stephanum Prepositum, et nonullos ex Canonicis Monasterij iam predicti. super diuersis dissensionum materijs, que procurante satore malorum operum damnabiliter irrepsere, ad bonum pacis et Vnionis ac praefatam concordiam toto nisu conantes, prout nobis erat possibile reuocare, Licet autem prepositus ipse tamquam deuotus Obedientie filius, obedientem et paratum ad omnia se offeret, tamen fratres, Albero Senior, Syfridus, Nycolaus, Waltherus Plebanus Sancti loci. Vlricus de Sancto Martino, Johannes de Tulna, Vlricus Huginne, Ortolfus, Magister Martinus, Chunradus de Wyenna, Jacobus, Rudwynus, Martinus Sybenhoz. Vlricus hauspech, Heinricus de Patauia exclusis omnibus alijs et singulis de Conuentu, qui nobis decreuerant humiliter obedire, id ipsum in nostra constituti praesentia legittime protestantes, deliberare volentes se ad partem traxerunt, nobis quod non possent in manus nostras super suis dissensionibus compromittere finaliter responderunt, Supplicantes attente, Vt eis mandati nostri, prout statim fecimus, copiam traderemus, quo quidem mandato per eos transscripto, Quidam ex eis, Magister Martinus et Jacobus videlicet, pro se ac suis complicibus supradictis exhibuerunt quandam cedulam nomine appellationis Cuius tenor sequitur in hec verba, A vobis venerabilibus in Christo Patribus, missis ad visitationem in nostro Monasterio faciendam, et a domino Alberto Patauiensis ecclesia Episcopo, et a domino Stephano preposito nostro, et a domino Perichtoldo, Decano nostro, et ab omnibus vestris collegis, nos sentientes grauari, et grauatos esse hucusque multis grauaminibus, que grauamina suo tempore possumus et volumus probare legittimis documentis, ab eisdem grauaminibus illatis et comminatis, et inposterum inferendis, ad Sedem apostolicam appellamus in his scriptis subicientes nos, et bona Monasterij nostri, et omnia que nos contingunt, et nobis adherentes protectioni sedis eiusdem, In nomine Patris, et filij et Spiritus Sancti, Protestantes tamen, quod facta cena, no-

bis quandam appellationem aliam cui adherere decreuerant, assignarent, quam nobis Magister Martinus, et Syfridus, non habentes mandatum ad appellandum, prout tunc requisiti per nos personaliter confessi sunt, assignarunt, sub tenore et continencia Infrascriptis, Coram vobis venerabilibus in Christo Patribus, videlicet Mauro Abbate ecclesie Sancte Marie Schotorum in Wyenna, ac domino Heinrico preposito Sancti ypoliti, ac Hugone preposito Sancti Andree, et Magistro Martino prehabito, Canonico Olomuncensis ecclesie, ac domino Thymone Plebano in Lichsaw Ceterisque Collegis Vestris, Nos, Albero Senior, Syfridus, Ny. Waltherus plebanus Sancti loci, Vlricus de Sancto Martino, Johannes Custos dominorum et dominarum, Vlricus Hüginne, Ortolfus, Magister Martinus, Chunradus de Wyenna, Jacobus, Rudwinus, Martinus Sybenhoz, Vlricus hauspech, Hainricus de Patavia, Canonici ecclesie Neunburgensis, Pataviensis dyocesis, presentibus profitemur, Quod sepe et sepius, dominum Albertum, Reuerendum in Christo Patrem Patauiensis ecclesie episcopum habuimus requisitum et commonitum, vt excessus per dominum Stephanum Prepositum nostrum commissos et in visitatione legittime conprobatos non dimitteret incorrectos, quod facere neglexit, et dominum Prepositum ad exercendos maiores excessus ex tali negliencia (negligentia) prouocauit, Vnde magnum periculum nobis et ecclesie nostre surrexit, Et excessus articulorum sunt hij, Primo, quod est *bonorum ecclesie dilapidator*, Item quod est *manifestus fornicator*, Item quod est *apostata*, Item quod est *noster sine culpa calumpniator* et *criminator*, Item quod est *Sigillorum falsificator*, Item quod conuocato Capitulo brachio seculari captiuauit dominum decanum cum alijs tribus Canonicis post appellationem ad dyocesanum nostrum factam, Item quod est *fidefragus*, Item quod prepositus noster est transgressor articulorum ab episcopo nostro in suo instrumento conscriptorum ex quibus articulis poterat ipso iure, sicut de facto excessit, priuari prepositura, omni contradictione procul mota, et quia appellatio est oppressorum subleuacio, et ad presentiam domini Episcopi ad praesens accedere non valemus, ab ipso domino nostro Episcopo domino Alberto, et a vobis per ipsum

missis, et a domino nostro Stephano preposito, et a domino Berchtoldo decano a premissis grauaminibus nobis illatis et comminatis et in posterum inferendis, In hiis scriptis ad sedem apostolicam appellamus, et apostolos cum instantia petimus, subicientes nos et omnes nobis adherentes, et bona dicti nostri Monasterij, et omnia que nos contingunt protectioni sedis eiusdem, que omnia supradicta probauimus et probare volumus sub iuramento suo tempore et loco, Vel tantum ea que sufficiunt ad Victoriam cause nostre, Interposita est haec appellatio, Anno Domini M⁰. CCC⁰. Vicesimo tertio In diuisione Apostolorum In Refectorio dicti Monasterij nostri, Coram personis prenotatis, et alijs Canonicis eiusdem ecclesie, et pluribus fidedignis, Qua quidem appellatione coram nobis prelecta, nescientes quo ducti spiritu, quidam ex eis videlicet Vlricus de Sancto Martino, Jacobus, Magister Martinus, Syfridus eodem die Waltherus autem Johannes de Tulna. Chunradus de Wyenna, Rudwynus, Martinus Sybenhoz, diebus sequentibus fugitiui ab ecclesia recesserunt, nonnullis alijs Alberone, Nycolao, Vlrico Huginne, Ortolfo, Vlrico de de Hauspach, Heinrico de Patauia complicibus eorundem, in Monasterio derelictis, Qui per dominos, Thymonem, Chunradum, Arnaldum, In lichsaw, in Michelsteten, ac Sancti Andree ecclesiarum Rectores, ac Nycolaum, Alramum, ecclesie Sancti ypoliti Canonicos, ex parte nostra pluries requisiti, et per nos ipsos, in dormitorio, Refectorio, Ecclesia ac alijs locis honestis quesiti, necnon in Scriptis sub uirtute Sancte obedientie ad nostram citati presenciam, vt Visitationi per nos auctoritate domini Episcopi exercende personaliter interessent, Significantes ipsis in eisdem citationum literis, sicut de nouo per litteras ipsius domini episcopi, ac dominum fridericum de Creuspach Canonicum Patauiensem nuncium ad hoc specialiter deputatum, in mandatis recepimus, quod parati essemus, quemadmodum ipse dominus Episcopus semper paratus extitit, eis ac omnibus petentibus facere iustitie complementum, Coram nobis conparere contumaciter contempserunt. Considerantes itaque, quod remedium appellationis non ideo inuentum est, Vt alicui a religionis et ordinis obseruantia exorbitanti, debeat in sua nequitia patrocinium exhibere,

non ideo minus iuxta formam mandati, propter eorum inobedientiam suprascriptam, necnon iurate conspirationis Vnionem et ligam adeo manifestam quod nulla tergiuersatione celari poterat, In virtute altissimi exurgentes, per infrascriptas penas canonicas, contra ipsos et eorum quemlibet duximus procedendum, vt et ipsi et alij exemplo eorum perterriti similia de cetero de facili non attemptent, et quos timor dei ad veram obedientiam non reuocat saltem coherceat severitas ecclesiastice discipline, Statuimus igitur, diffinimus, ac etiam ordinamus, Vt omnes et singuli inobedientes predicti qui in Ecclesia remanserunt, et fugitiui si eos fortasse redire contigerit, singulis secundis, Quartis, ac Sextis ferijs, non nisi pane et aqua vtantur sedentes in Refectorio super terram, Magistris, Pistrine, Coquine, Celarij, ac alijs officialibus superioribus vel inferioribus quibuscumque, in virtute Sancte obedientie et sub excommunicationis pena precise mandantes, Quatenus in predictis diebus nil aliud nisi panem et Aquam, per se vel per alios presumant predictis fratribus ministrare; Quos etiam eorum pendente inobedientia a fructibus oblagie quos de scitu Prepositi ac decani medio tempore sequestrari mandamus, exclusos esse volumus per presentes, Per hoc autem ceteris, videlicet Decano, Philippo Rectori ecclesie Sancti Martini, Gerbordo, Helnwico, Hermano Tursoni, Alberto de Weisenberch, Bernhardo de Syrendorf, Johanni Golini, quos in omnibus et per omnia obedientes inuenimus, in aliquo non intendimus derogare quin ipsi et eorum quilibet de fructibus oblagie portionibus gaudeant consuetis, Predictos autem inobedientes et eorum quemlibet predictas penas tam diu sustinere volumus, donec ad cor reuersi quolibet odij fomite derelicto, abiurata conspirationis liga, ad arbitrium sui prepositi defleant commissa, et ad veram ipsius prepositi ac Regularis obseruantie obedientiam reuertantur. Volumus etiam, vt vna de Januis dormitorij, videlicet per quam de antiquo, ad nouum transitur dormitorium, que nobis magis Videbatur suspecta omnimodis obstruatur, Ceterum volumus infrascriptas officinas, videlicet ecclesiam Sancti loci, Custodiam, Officium refectorij, Custodiam denariorum, oblagiam, Personis discretis, hac vice prout tunc deliberatum exstitit, assignari, Saluo

tamen iure prefati Prepositi, de iam dictis officinis vt de alijs inposterum sicut de iure vel antiqua consuetudine sibi competit disponendi, Predicta autem omnia et singula precipimus inuiolabiliter obseruari, Si autem quod absit, aliquem vel aliquos, cuiuscunque condicionis aut status existat, premissa vel eorum aliquod, quacunque occasione vel colore quesito, Violare vel quomodolibet non obseruare contigerit, iuxta culpe qualitatem per Venerabilem Patrem nostrum, Albertum Episcopum Patauiensem, pena condigna, vel etiam carcerali si expedit, vel emissionis perpetue punietur, vt autem Hec singula et omnia memorie commendentur, et ne aliquis per eorum ingnoratiam se Valeat excusare Nos, Maurus, Abbas predictus, Heinricus et hugo prepositi supradicti, Magister Martinus Custos et Canonicus Cracouiensis, Fridericus de Creuspach Canonicus Patauiensis, Thymo, Plebanus in Lichsaw, Sigilla nostra presentibus duximus appendenda, Actum et Datum in Nuenburga, Anno domini Millesimo Trecentesimo Vicesimo tertio, Quintodecimo Kalendas Augusti.

CCLXXX.

Die Herzoge Heinrich, Otto und Heinrich von Nieder-Bayern genehmigen die zwischen ihnen und den Herzogen von Oesterreich bis auf den St. Georgentag verabredete Waffenruhe.

Vilshofen 1323. 13. December,

Wir *Heinrich*, *Ott*, vnd ..... (Heinrich) .... von Gots genaden Pfallentz Graven ze Reyn vnd Hertzogen in Baiern, veriehen offenbar an dem brief. Daz wir .... frid vnd Satz. den vnser Getrew, *Chvenrat*, *von Chammeraw vnser Vitztvm bei der Rot vnd bei der Tvonnaw*. wernhart der *Grans*, *Ebran von Lawtterbach*. vnd ander vnser Rat getaydingt vnd gemachet habent zwischen *vnser Oehaim der Hertzogen von Oesterreich*, vnd vnser von Sand andreas tag der hin ist. vntz auf Sand Jörgen

tag, der nv schierst chvmt. vnd dar nach swann man wider sagt vier wochen staet haben vnd halten, in allem dem rechten, als *di Hantvest* sagt. di si dar veber gegeben habent, vnd dar veber ze einem Vrchvend geben wir den brief versigelten mit vnserm Insigel. Der ist gegeben ze Vilshoven. Millesimo. CCCmo Vicesimo. Tertio. an Sand Lvcie tag.

CCLXXXI.

Jans von Chapell verpflichtet sich zum Besuche einer Tagfahrt zu Ebelsberch gegen den Bischof Albrecht rücksichtlich zweier Werde, genannt Ochsenzagel und Schadlinzer, welche zu dem Eigen zu Urfar und Ow gehören.

Wien. 1324. 12. März.

Ich Jans von Chappell, vergich offenbar an disem Brif. allen den di in sehent lesent. oder hörent lesen. Daz ich mit dem Erwirdigem fursten, meinem Herren Bischolf *Albrecht von Pazzow*, vertaydingt, vnd bericht pin, vmb di *zween werd, den Ochsenzagel. vnd schadlinzer Ort.* di da gehorent. zu dem *aigen ze vrfar. vnd ze Ow*, also beschaidenlich. daz mir mein Her von Pazzow. geben hat. einen gemezzen tag, den nasten suntag, nach mitter vasten hintz *Ebelsperch auf sein Hofmarich*, da sol ich in auf denselben tag ermanen vnuerzogenlich als ein man seinen herren vmb seine lehen ze recht ermanen sol. Ist daz ich in Des also erman Des sol ich genizzen Tätt awer ich des nicht, auf denselben tag, mich irr denn ehaft not, an gevärd, der mich mein scheinbot bereden mag als recht sei. so sol ich im vnd sinem Gotzhaus, diselben werd ligen lazzen, an all ansprach vnd an irrung, wer awer daz mich ehaft not irret an geverd, der mich mein scheinbot beret, als recht ist, so sol mir mein egenanter (lacuna) Pazzow einen andern gemezzen tag geben, swenn er wil, also daz iz ir (lacuna) ag (lacuna) zogen

werd vnd sol mir den vor virzehen tag sagen vnd chu (lacuna) ich inner landes bin, vnd sol denn an demselben tag geschehen allez daz, das vorgeschriben stet. in allem dem rechten, als oben geschriben ist, verzug awer iz mein Herr seinenthalben. als oben geschriben ist für sand Michelstag, der schierst chumt. so sol er mich furbaz geruet lazzen an als vil er mit einem gemainen landes recht an mir gehaben mag. Wer awer daz der obgnant mein Herr Bischolf Albrecht auf den obgenanten Suntag nach mitter vasten nicht encheme, so sol er einen andern an seiner stat dahinsenden, der daz recht, vnd di ermanung an seiner stat hor in aller der mazz. als vorgeschriben stett. Chem awer mein herr der Bischolf nicht auf den tag, noch nieman anders, dar zu sant, so sol er mich fürbaz geruet lazzen. an als vil er mich, *mit einem gemainen landes recht*. gen mir gehaben mag, als vorgeschriben stet, Daz Daz, also stett, vnd vnzebrochen beleib, gib ich darvber ze vrchund disen Brif versigelten mit meinem insigel. Der ist geben ze *wienn*, an sand Gregorii tag in der vasten, nach Christes geburd dreutzehen hundert Jar. in dem vir vnd zwainzigistem Jar.

CCLXXXII.

Ulrichs des Oeders zu Efferding, Dienstmannes des Grafen Heinrich von Schaumberg, Reversbrief über den ihm, seiner Frau und seinen Töchtern zu Leibgeding verliehenen Zehent zu Efferding.

1324. 23. April.

Ich Vlreich der Oeder ze Eferdingen. vergich Offenleich. an disem Brief vnd tven chunt allen den die in an sehent oder hoerent lesen. Daz, mir mein liebe Herren. *die Chorherren von Pazzawe*. verlihen habent den *zehent ze Eferding*. besucht vnd vnbesuecht. ze rechtem leibgedinge, mir vnd meiner Hausvrowen. vro. Diemvten, vnd meinen Töchtern. Chvnegvnden vnd Marg-

reten. mit der beschaidenheit. daz ich in alle Jar. da von geben sol an sand Andres tag. zehen schilling Pazzawer pfenning. tat ich des nicht. daz ich die selben pfenning nicht engabe, ze dem tag als vorverschriben ist, daz ich si versaezze viertzehen tag. so habent sich vervallen dar auf ze wandel. Sechtzig pfenning. wer ouch daz ich die obengenannten zehen schilling Pazzawer pfenning. mit sampt dem wandel, verhabet. vnd ir mein liebe vorgenannte Herren nicht richtt. vntz auf vnser vrowen tach ze der Liechtmesse, so habent sich vervallen alle vnser recht. die vns mein liebe Herren verlihen, habent an dem vorgenanntem zehent. vnd ist ir lediges gut als e. Si schuellen auch nicht engelten — weder schauers. noch Pisezz noch vrlevges. Wir geben in iren dienst als vor verschriben ist. daz wir in daz also staet vnd vnzerbrochen behalten. dar yeber ze einem verchvende geben wir in disen brief. mit des Edlen. vnsers lieben vnd *genadigen Herren Graf Hainrich. von Schovnberch* Insigel versigelten, der ist gegeben. do von Christes gepurtt ergangen weren. Dreutzehen Hvndert Jar. vnd darnach in dem vier vnd zwaintzgistem Jare an sand Joergen tag.

CCLXXXIII.

Die österreichischen Herzoge Albrecht, Heinrich und Otto erklären ein vom Hochstift neu erworbenes Haus zu Stein frei von allen Steuern und Diensten.

Wien. 1324. 5. Sept.

Wir Albrecht, Heinreich vnd Otte von gotes gnaden Hertzogen, ze Osterreich, vnd ze Steyr. Veriehen, vnd tun chunt mit disem prief, allen den, die in ansehent, lesent, oder horent lesen. Daz wir, durch dez Erwirdigen fursten, vnsers Oheims, Bischoff *Albrecht* vnd .. dez Capitels, von Pazsawe, bett willen, vnd durch den dienst den Si vns getan habent, vnd noch wol getun mugent, in besunderleich, die gnade haben getan, vnd tun

mit disem prief, daz Si, von dem *hause, ze Stayn.* daz emalen.. dez Dvrstes ist gewesen, vnd daz Si, recht, vnd redeleich, habent gechauffet, daz do get, von der Purchmauer, vntz auf die Tunawe. vnd dez Si wol bedurffen, zvo ir getrayde, vnd wein, vnd ander in wandlunge, chayn stewr geben sullen, noch do von dienen, vnd daz ez, aller stevr vnd dienstes sol frey sein. als sie vormalen, den Altenchorhoff ze Stayn. ffreyn (frei) vor aller stewr, vnd dienst von besundern gnaden, vnd von alter gewonhait habent gehabt. Si sullen auch, von dem selben alten chorhoff, vnd von dem Hause, daz Si hin An, gepawen habent, furbaz stevren, vnd dienen, als ander, vnser Purger haeuser, ze Stayn stevrent, vnd dient, vnd sullen auch furbaz darauf dehein freyung haben. Vnd dez ze einem offenn vrchunde, geben wir in disem prief versigelt mit vnsern Insigeln. Der ist geben ze wienne do man zalt von Christes geburd, Dreuzehenhundert Jar, vnd dar nach, vier vnd zweinzich Jar, der nechsten Mittichen nach sant Gylien tag.

CCLXXXIV.

Die Herzoge Albrecht, Heinrich und Otto von Oesterreich schliessen mit dem Bischof Albrecht einen Bund und geloben ihm Ersatz des in der Schlacht bei Ampfing erlittenen Schadens.

Wien. 1324. 29. Nov.

WIR *Albrecht, Heinreich, vnd Otte. von gotes gnaden, Hertzogen ze Osterrich, vnd ze Steyr.* Herren ze Chrayn, auf der Marich. vnd ze Portenowe, Veriehen, vnd Tun chunt mit disem prief, Allen, den, die, in Ansehent, lesent, oder horent lesen. Daz wir frevntleich getaydingt haben, vnd vns verbunden haben, mit dem Erwirdigen fursten, vnserm lieben Oheim, Byschof *Albrecht von Pazsowe,* also, daz wir, baydenthalben, einander beholfen sullen sein, mit leib, vnd mit gut mit Leuten

vnd mit vesten, So wir pest mugen, ane allez geverde, gegen aller maenigleich, vnd svnderleichen, *gegen Hertzog Lodewigen, von Payern, vnd gen seinen helffern.* Vnd daz der vorgenant, vnser oheim, Byschof Albrecht, von Pazsowe, dester paz, vns muge geholfen sein, geben wir im, zvo disen zeiten, ze einer hilf, Vier tausend phund, wiener phenning, der wir in, ze diser stunde, weren, vnd verrichten svllen, Tavsent phunde, auf die taeg, di her nach gescriben sint, fevnfhundert phvnde, auf die Phingsten, die nv schierist choment, Vnd fevnfhundert phunde auf sant Merteins tag, der dar nach, schierist chomt, vnd der vberigen Drevtausent, phunt sullen wir in weren, vnd verrichten von den mauten, vnd Ampten, ze *Gmunden*, di von den wihennechten, die schierist choment, vber ein Jar, in gent, also, daz er, der selben Drevtausent, phunt, Sol gewert werden, von denselben Ampten, vnd mauten, ane allen vnderlaz, gar, vnd gentzleich vnd daz im, daz, also staet, vnd vnzebrochen, behalten werde, sullen im, der Purggraf, auf dem Haus, vnd, vnser Purger in der Stat ze Gmunden, sweren, zewarten, vnd gehorsam sein, mit der vest, vnd mit der Stat do selbs, ob im ein brvch dar an geschech, daz er geirret wurde, an dem gut, daz im werden Sol, und geuallen, von den selben Ampten, vnd mauten, vnd Sol die weile, mit dem gut, daz von den egenanten Ampten, vnd mauten gevallen sol, niemant nicht zeschaffenn haben, als lange, vntz er dez egenanten gutes, gar vnd gentzleich verricht, vnd gewert werde, Wer auch, ob ez dar zv chem, daz wir, vnser Leute senden wolden, in vnsers Oheims dez Bischofs, von Pazsowe vest, dar von ze chriegen, vnd dar zve, dez man vns sol gehorsam sein. so sullen wir vnser Leute, selben dar zv richten. vnd verchosten. Wer aber, daz der chrieg, so lang weret, daz der obgenant, vnser Oheim, der Pyschof, dez nicht wol erleiden, nooh erzeugen moecht, so sullen wir im furbaz geben. vnd helfen. mit phenning, vnd mit cost, nach vier mann Rat, die wir auz vnser bayder Rat nemen sullen. vnd der wir zwein nemen sullen, auz vnsers Oheims, des Pyschofs Rat, vnd er zwein, auz vnserm Rat, vnd waz di dar vber sprechent, vmb guet, vnd vmb cost, dez sullen wir in gehorsam sein. Wer

aber daz die selben vier, dar vber nicht über ein chomen möchten, so sullen die selben vier vollen Gewalt haben, den feunften, der ein gemain man sei, ze einem Uber man ze nemen, Und waz denn der selbe dar vber sprech, dez sullen wir, baydenthalb, staet, ane alle Arglist haben. Nem ouch, der vorgeschriben vnser Oheim, der Pyschof von Pazsowe, oder sein Gotzhaus schaden an gut, mit vanggnuzz seiner Levte, an vesten, oder an were daz wer, den sullen wir im, vnd seinem Gotzhaus, richten. auch nach vier mAnn rat in aller der mAzze, als vorgeschriben stat, Wir luben Auch, vnserm vorgenanten Oheim, dem Byschof, von Pazsowe, vnd seinen Gotzhaus, *seinen schaden, den er genomen hat mit vnserm bruder, Chunig friderich, an dem Streyt, ze Payern.* (ze) richten gentzlichen, *swenn wir, vnsern bruder. Herzog Leupold schierist gesprechen.* wir selber, oder mit vnserr gewizzen botschafft, vnd wanne wir denn, von dem selben Byschof vnserm Oheim, gemant werden, so sullen wir darnach, in zwein manoden, ane allen aufschub, vier oder Sechs man, baydenthalben nemen, als vorgeschriben ist. vnd swaz die Selben, veber den selben Schaden ervindent, vnd sprechent, vmb gut, vnd vmb taeg, daz sullen wir Staet haben ane alle widerrede, Ez sullen ouch die selben vier, oder Sechs, ob Si nicht veber ain chomen moechten, vollen gewalt haben, ze nemen, einen veber mAn. Vnd waz, der denn dar veber sprech, daz Sullen wir Auch Staet haben, als vorgeschriben stet, Wir haben ouch dem egenanten, vnserm Oheim.. dem Pyschof von Pazsowe, gelubt mit vnsern trewen, daz wir in, vnd sein Gotszhaus, an den Rechten, die daz Gotzhaus, vncz An in, in Nutz, vnd in gewer pracht hat, nicht hindern, noch irren sullen, Geschehe aber daz„ daz ein chrieg, dar veber, erstuende, So sullen wir baydenthalben, zwein mAn nemen, die Sich ervaren sullen, einer chuntschaft vber dev Selben recht, Vnd waz die Selben denn, nach der Selben chuntschaft, dar vber Sprechen, do Sol ez bei beliben. Vnd sullen die Selben zwein, vmb den spruche, dehainen vngruz, noch vngunst leyden. Swenn wir Auch zve vnserm bruder Herzog Leupold chomen, So sullen wir vollen gewalt von im gewinnen. also, daz der Eltist

vnder vns, der bei dem Lande belibet, vollen gewalt habe, ze taydingen mit vnserm oftgenanten Oheim, dem Pyschof von Pazsawe, vnd seinem Gotzhaus, vmb alle chrieg, die zwischent vns sint, Ez Sei, vmb altev recht, die seinem Gotzhaus enzogen sullen sein, oder vmb ander Sache, Vnd sullen wir vns mit dem Selben Pyschof von Pazsowe, dar vber frevntleichen, vnd guetleich berichten, vnd verebenn. vnd er Sich mit vns, her wider, So wir schierist mugen, ane allez geverde, also, daz ietweder furbaz belibe, bei dem, vnd er recht hat, vnd sol daz geschehen, so vnser Pruder, Chunig fridrich ledich wirt, wer aber daz er in zwein Jaren nicht ledich wurde, so sullen wir vns doch mit im verrichten, vnd vereben, nach biderben levten Rat, die wir baydenthalben dar zve nemen, wir loben Auch fur vnsern *bruder Herzog Leupold* daz er in disen bunden sei, mit samt vns, vnd dise taydinge als si vor versriben sind staet habe, vnd sich dez verbinde, mit seinen briefen, als wir vns verbunden haben, vnd daz dise taydinge also staete, vnd vnzebrochen, behalten werden von vns, dez haben wir gesworen zve den hayligen, vnd dar vber ze einem offenn vrchunde, geben wir dem vorgenanten vnserm Oheim, dem Byschof von Pazsowe, disen brief versigelt mit vnsern Insiegel. Der brief ist geben ze Wienne. do man zalt, von Christes geburde, Drevzehenhundert Jar, vnd dar nach vier, vnd zweinzich Jar, an sant Andres abent.

CCLXXXV.

Johannes papa XXII. mandat Alberto episcopo, ut Leopoldo Austriae duci adhaereat.

Avinione. 1325. 27. Julii.

Johannes episcopus seruus seruorum dei, Venerabili fratri, *Alberto Episcopo Pataviensi*, Salutem et apostolicam benedictionem. Constantie tue deuotionis et fidei, erga nos, et sanctam Romanam Ecclesiam matrem tuam, fiduciosis affectibus inniten-

tes, fraternitatem tuam rogamus, et hortamur attente, quatenus in hijs, que in honorem dei cedunt, et nostrum, fauorem insuper sapiunt ipsius Ecclesie, ac tranquillum statum ipsarum partium, cunctorumque fidelium, *inmediate adhereas dilecto filio nobili uiro, Lupoldo, duci Austrie*, sibique realiter et liberaliter in premissis assistas, auxilijs, consilijs, et fauoribus oportunis. Ita ut quod in te speramus, nostra fiducia effectiue reperiat, et preter eterne retributionis premium, apud nos, et apostolicam sedem, tibi frater placidam uendices exuberantiam meritorum. Datum Auinione VI Kalendas Augusti Pontificatus nostri Anno Nono.

CCLXXXVI.

Hadmars von Waldeck letztwillige Anordnung.

Auf der obern Burg zu Wesen. 1325. 30. Nov.

In dem nome des almächtigen Gotes. Amen. Ich *Hadmar von Waldekke.* vergich offenleichen. vnd tven chvont allen den di disen brief. sechent oder horen lesen. dive nve sint. oder her nach chvomftig werden. Daz ich mit wol verdachtem muoet. vnd mit gvoter bedrachtigvong. vnd nach raet vnd gvoetleichen willen. meiner Havsvrawoen vrawen *Elzpeten.* ze den tzeiten. do ich iez wol getvoen mochte. vnd mich wol verweste. vnd vermacht. an rede. an sinnen. vnd an wiezzen. geschaft. vnd gemacht han. Sand Stephann. vnd dem Gotshavos datz Passawe. duoernächtichleich. durch Got. besonderleich ze hilfe. vnd ze troest. vnd zv einem ewigen Selgret. meiner Sel. vnd aller meiner vodern sel. meineu *paideu Haevser datz Wesen. daz nider. vnd daz* ober. vnd alles daz daz zv yn baiden gehoert. versvoechtes. vnd vnversuochtz. vnd wir mit einander eemal getailt haben. ich. vnd mein Brvoder. vnd mein Ohäim. alz wir verschriben haben gegen einander. Vnd auch meinen *Markchte. datz Nevonchirchen.* den ich besvnderleich gechauffet han. von *meinem Oehaeim. Erk-*

chengern von Wesen. vnd alle div Edel Lävt. vnd alle di Paovlävt. vnd alle die vaerste. vnd alle die wälde. dive zv den paiden havsern gehoren. also beschaindenleich. daz daz vorgenant Gotzhaovs datz Pazzawe. meiner Havsvraowen vrawen Elzpeten. der vorgenanten geben schol. nach meinem tode. in er iares vrist zwelif Hvndert pfvnt Pazzawer pfenning. der schol si geben meinem Svn Oertleiyn. dem Provnnaer. Hvndert pfvnt. Hintz dem Chloster gen *Engelcell.* Hvndert pfvnt. Hintz *varenpach.* fumftzich pfvnt. Hintz *Svben* fvmftzich pfvnt. Hintz *Reychersperg.* fvmftzich pfvnt. Hintz *meiner pfärre gen wesen di von mir Lechen ist gewesen.* zechen pfvnt. Hintz *wesen uerfar.* zv der Chappell. di bey meins vader zeit ver provhnen ist zehen pfvnt. Hintz *Naternpach* vnd gen *Neovnchirchen.* zehen pfvnt. Hintz *Sand Pangratien* in Engelhartzeller pfarre. zehen pfvnt. Hintz dem *Spital gen Pazzaw.* zehen pfvnt. also daz meiner Sel des der paz gedacht werd. vnd mir ewichleichen mit andächtigem gepet geholfen werde. Hintz dem paermhertzigen Got vnd alle mein schulde di ich laider manichvaltichleich begangen han auf diser werlt. wider sein Hulde. Iez schullen auch di vorgenanten Chloster vnd diü Pfarrchirchen vnd daz Spytal. meinen Jartag ewichleichen begen. mit Sel messen. mit Vigilij. vnd mit andern gueten dingen. Ich han auch meiner Havsvrawen vrawen Elzpeten der vorgenanten ob si einen wiert wil nemen. geschaffet. aecht Hvndert pfvnt Pazzawer pfenning. di an den zwelif Hvndert pfvnten vmb die paideu Havser vbrig werdent. vber div vier Hvndert pfvnt pfenning. di ich meinem Svn. vnd auf di Gotshaouser geschaft han. alz hie var verschriben vnd verschaffet ist. vnd schol si do mit schaffen ir dinkch. Ist aver daz si meiner Sel. vnd der iren helfen wil. vnd an einen wiert vncz an iren tode beleiben wil. so schol man ir lazzen. vnd schol auch ynne haben. alles daz ich gehabt han. iez sei aygen iz sey vrbar. iz sein zechent. iz sei satz. oder chaovf. oder swie iez gehaizen sei. an alz vil. vnd zv den paiden Havsern ze wesen gehoert. vnd daz ich auf di Gotshausär vnd meinem Son vnd andern meinen vrevnten vnd auch meinen Dienär geschaft han. vnd nach irem tode. oder ob si einen wirt neme. so schol alles daz eebe-

nant ist. iz sei aygen. vrbar. zechent. Satz. oder chaouf. oder swie iz gehaizen sei meinen Vetern. meines Prueder Ortolfes chinder ledichleichen werden vnd ze Recht an Erben. vnd an gevallen gar vnd gäntzleichen. an alz vil vnd zv den paiden Havsern ze wesen gehoert. vnd daz ich auf die Gotzhauser vnd meinen Svn. vnd andern meinen Vrevnten. vnd meinen dienären geschaft han. also daz sie auch meiner sel gedenkchen. als ich yn getrewe. vnd als si mir des schuldig sint. Ich schaffe. auch ob mein Havsvrawe an einen wiert beleibt. so schol si mit den acht hvndert pfvnt pfenning di ich ir auf den paiden havsern datz wesen geschaft han, als hie var verschriben vnd gemelt ist. meiner sel. vnd auch der irn. vnd vnsern armen vreunten helfen so si pest mag. Ich schaffet auch daz mein Hausvrawe mit dem *Sylber* alz vil vnd des noch da ist. do der *vrawenhofer* mit gelost hat von mir sein Hofe bey *Obernperg*. ab lege vnd wider cher. vnd pezzer. nach genaden. allen. den ich genomen han ires guetes. vnd den ich pezzrung schuldig pin. Wer aver daz mein vorgenant Havsvrawe. vraw Elzpet. der vor genanten zwelif Hvndert pfvnt pfenning Pazzaower nach meinem tode. iner iares vrist von dem Gotzhavs datz Passaw, nicht gar vnd gäntzleichen ver richtt. vnd gewert wuerd. so schol si di vorgenanten paidev Haovser datz wesen. mit alle vnd dar zv gehört. als hie var verschriben ist. *meinen Herren den Hertzogen von Ostereych* geben auf ein chvertzev vrist. so si tevorist mag. Wer aver. daz di Hertzogen nicht liebleichen vnd gäntzleichen. vnd chvertzleichen mit ir chauffen wolten. so schol sies geben swem si wil vnd der ir aller maist dar vmb geit. vnd schol auch mein geschäft fver sich gen. als ich geschaft han. vnd als var verschriben ist. vnd swas si dev paidev Havser datz wesen. vnd alles datz dar zv gehort. als hie var verschriben ist tevoer geit. dann ichs dem Gotzhaus datz Pazzaw. geschaft han. daz schol si aver alles geben durch Got vnd durch alle Häiligen durch vnser paider sel willen. Ich schafe auch meinen Suon Ortlein dem Prvonner auf dem Haus ze Pazzaw do Engelfrid ynn ist. vnd daz ich vmb Hvndert pfvnt Pazzawer pfenning von dem *Maotter von aschach* gelost han. di selben hvndert pfvnt pazzawer pfenning. vnd daz

selb Havs ynn hab vntz daz er derselben Hvndert pfvnt pfenning Pazzawer. gar vnd gäntzleichen gewert werd. von meinen vetern meins *Bruder chinden Ortolfes von waldek.* Er schol auch haben den gewalt. daz er daz selb Haus. vmb der selben Hvndert pfvnt Pazzawer versetzzen mvg. swenn er wil. oder swem er wil. Ich schaffe auch meinen weingarten ze *Nevnbourch* meiner Haovsvrawen vrewen Elzpeten. vnd mein vetern. meins Bruder Chinder. also daz den selben weingarten mein Havsvraw. halben haben schol ze iren tagen. in nutze vnd in gwer. vnd mein Vetern den ander halben tail. wer awer daz mein vorgenant Havsfrawe vrowe Elzpet. einen wiert neme. oder sturb. so schol der selb weingart mein Vetern meins bruder chinder an geuallen vnd gantzleich ledich werden. Ich schaffe auch meinen weingarten datz *wesendorf* den ich han chauffet. von Chadolten dem *Ruspekchen.* den herren vnd dem Gotzhaus gen *Engelcell.* ob mein Hausvrawe einen wirt nimt. beleibt aver si an einen wirt. so schol si den selben weingarten ynne haben vntz an iren tode. nach iren tode schol der vorgenantt. weingartt dem Gotshäus datz Engelcell. vnd den herren. als er dann erfvnden wirdt ledich werden an allen chrieg. Ich schaffe auch. daz mein Havsvraw. *einen Priester. oder ein andern gueten Layen so zehant gen Rome vertige durch meiner Sel wille.* Ich schafe auch den Herren von *Reychersperg* daz Gvet datz *Dyepolting.* also daz sey meiner Sel gedenchen. vnd daz selb guet zeitleichen ze losen geben swem meinev paidev Havser ze wesen an geuallen nach meinen tode. Ich schaff auch der *Jvnchrawen. ver Jevten* der Oerterynne. daz Gvet datz *Setzlestorf.* do der Schvester auf sitzzet. vnd daz mir stet von dem Oerter. vnd dar zv zechen pfvnt Pazzawer pfenning. Ich schaff der *Jvnchvrawen Gredleyn.* zv den Siben pfvnten di ich ir geben han. drev pfvnt Pazzawer pfenning. *Ich schaff mein Roz vnd meinen Harnasch den Herren gen Engelcell.* vnd daz mein gescheft als stete beleib. dar vber gib ich diesen prief zv eim vrchvnd. vnd zv einem waren gezevgen diser sache. versigelten mit meinen Insiegel. Der prief ist gegeben datz *wesen. avf dem obern Havs.* do man zalt von Christes gepverd. Dreytzehen Hvndert iar dar nach in dem fvmf vnd zwaintzgisten iar an sant Andres tag.

CCLXXXVII.

Graf Heinrich von Schaumberg verzichtet sammt seinen Brüdern zu Gunsten des Capitels auf seine Rechte an dem Kirchhof.

Passau. 1326. 9. Febr.

Ich Graf Hainrich. von Schovnberch. vergich Offenbar an disen Prief. vnd tvn chvnt allen den die in an sehent oder hoerent lesen. daz ich mit guetem willen vnd gvnst meiner *Prueder.* vnd aller vnserer Erben durch meiner Herren der Chorherren vnd ovch alles *Cappitels ze pazzawe* pet vnd liebe willen, lazzen han alleu deu recht der ich vnd mein Pruder auf dem Chirch-Hof iahen vnd ovch gehabt haben. als ez vnser fodern an vns bracht heten. vnd als wir ovch hie benennen. *Hvener futer* swaz wir des dar auf gehabt haben — *fvor. vnd tagwerch* — also. daz wir die selben benannten recht furbaz nimmer mer dar auf gesuchen noch haben svellen vnd wellen. vnd ensuellen auch dehainen chrieg swie der gehaizzen mach vmb deu recht hintz vnsern lieben obengenannten Herren den Chorherren vnd auch hintz dem *ChirchHof* mer habn. vnd daz wir in daz also staet vnd vnzerbrochen behalten dar veber ze einem vrchunde gib ich Graf Hainrich disen Prief mit meinem Anhangundem Insigel versigelten. vnd dar vnder verpinden *wir ander Pruder Grafen von Schovnberch.* vnd (uns) allez daz staet ze behalden daz diser Prief sagt. Der ist ze *Pazzawe* gegeben an dem weizzen Suntag. do man zalt von Christes geburtt Dreutzehen Hvndert Jar vnd dar nach in dem Sechsvndzwaeintzgistem Jare.

CCLXXXVIII.

Rudigeri pataviensis canonici, plebani ecclesiae S. Stephani in Wachrain, ultima voluntas.

Pataviae. 1326. 9. April.

In nomine Domini amen. Quoniam ea que in humanis fiunt rebus, vel longi temporis decursus, a memoria hominum abstergit, vel calumpniatorum insidie plerumque conturbant. Idcirco Ego Rugerus. Canonicus Patauiensis Plebanus Ecclesie sancti Stephani. super Wachrayn sanus mente et corpore, voluntate liber, et omnia alia habens et faciens que legittimus Testator habere et facere debet, in hiis scriptis. iustum hoc meum Testamentum, quod pro mea vltima voluntate et arbitrio, post mortem meam omnino et ab omnibus seruari volo. ad omnium noticiam peruenire cupio, presencium veritate. Inprimis itaque instituo, Ecclesiam meam antedictam, Heredem meum, in Ducentis. libris. Wienensium antiquorum, que sibi solui volo. de pecunia illa, in qua Capitulum. Patauiense in vltima mea Ratione secum Patavie. facta, michi remansit obligatum. Volo tamen, quod in Fabricam eius convertantur. Deinde ordino et lego Ecclesie mee antedicte, Vineam meam in *Gozznik* et Triginta sex iugera agrorum, que in *Weichselveld.* comperaui. Item dimidium laneum quod volgo Lehen dicitur. quod ab Ymlungo. comparauj. et alios agros inmixtos agris Ecclesie mee. omnes quos emj et Pratum quod tempore meo comparaui, sub hiis pactis que secuntur, scilicet, quod Plebanus. et Rectores Ecclesie mee antedicte, qui in perpetuum post me fuerint, vnum socium vltra antiquum et solitum numerum, in mensa sua semper teneant, qui Cappellanus Cappelle, quam in Dote et Curia Ecclesie mee antedicte erexi censeatur. Quique omni Quinta feria per tocius annj circulum Missam in eadem Capella de Corpore Christi habeat, ob honorem et reuerenciam Corporis et sangwinis. Domini nostri Jesu Christi. Quj eciam singulis aliis diebus per septimanam. pro defunctis in Ec-

clesia Parrochiali, ibidem Officium celebret, nisi fuerit legittime impeditus, in mej memoriam et salutem omnium fidelium defunctorum. Et officiis consvvetis assistat, iuxta solitum et antiquum modum aliorum sociorum. cuj singulis annis, vltra mensam, quam sicut ceteri Socij et Vicarij habent. debet habere, pro vestibus et consolacione soluant sex libras Monete vsualis. non simul et semel, nec in principio, medio. vel fine annj, sed in singulis Quatuor anni temporibus Duodecim solidos et non vltra vel minus. Deinde instituo. Magistrum Hainricum Vislarium. Canonicum Pataviensem. Consanguineum meum Heredem meum vniversalem, in omnibus alijs bonis meis. Ordino tamen, et volo quod penes Ecclesiam meam antedictam. de fructibus annone et Vini per me anno depositionis mee perceptis. post mortem meam tantum relinquat. quod pro expensis Domus comuniter sufficiat, usque ad nouos fructus, si eodem anno tantum vel plus reperitur per me vel meo nomine de bonis Ecclesie collectum. Item duodecim Leetos. cum suis pertinencijs. Pulmacijs. Pulvinarijs. et Linteaminibus; Item Quatuor Equos. ad vsum agrorum deputatos. si tunc premissa in Curia. parata inueniantur. Item. Aratra. et Currus et Quatuor, Vaceas. Triginta. Porcos et porcellos. Mensalia et omnia suppellectilia Coquine, que tunc in Curia fuerint reperta. si successor meus per se, vel alios in alijs bonis meis, Heredi meo predicto, nullum prestet impedimentum. Item lego filiali Ecclesie mee in Rapotstal. Vinem meam, quam ibidem de nouo plantavj. Item quatuor Jugera agrj et Pratum, que omnia ibidem emj. Item iniungo Heredi meo supradicto, quod Triginta libras in exequiis meis impendat. in pannis. Cereis. et aliis necessarijs. Item prelego antefato Magistro Heinrico Vislario *Curiam meam Choralem* Pataule. eo pacto. quod posteaque Capitulum Pataulense. sibi de debito meo antedicto, satisfecerit in totum. quod tunc infra quatuor annorum spacium, Ducentas libras. Patauiensium. conquirat. et nomine Capituli supradicti deponat. addatque Centum libras Wiennensium antiquorum. et tam div totam istam summam depositam retineat, donec Predium aliquod venale inueniatur. quod in remedium anime mee, pro tota ista summa Capitulo comparatur. in mei memoriam sempiternam. Volo eciam.

quod Heres meus Blada et Vina mea, que in Granarijs, vel Cellarijs Capituli sepedicti fuerint mortis mee tempore reperta, non remoueat. sed Capitulo vendat, si Capitulum libenter ea velit per se retinere, et redimere, vel soluere sibi ad arbitrium bonorum, quos ipse elegerit virorum; Ex precioque inde collecto, iam antedictas Centum libras. recolligat et persoluat, et non aliunde, nisi forte precium iam antedictum non sufficeret, ad totam istam Centum librarum. summam extingwendam, tunc de debitis in quibus michi Capitulum remanet obligatum, id quod deficit vel eciam totam summam si in Officinis predictis de Vinis vel Bladis meis nichil esset. volo suppleri, Si vero summa precij que ex vinis vel Bladis meis vt premittitur colligetur et summam excederet antedictarum Centum librarum, id quod super est in alia legata Ecclesie mee facta, volo per heredem meum expendi. Et si sepedictus Magister Hainricus, predictas, Ducentas libras Patauienses. de Curia mea Chorali soluere. secundum quod supra dispositum est recusaret, et Curiam nollet retinere, mando sibi quod post solucionem plenam, de debitis meis sibi factam, eam vendat, et quod duas partes precij Curie supradicte iunctis Centum libris. vt supra praemittitur in empcionem alicuius Predii conuertat sub omni modo et forma vt supradictum est, terciam vero partem precii Curie sepius nominate, et viginti quatuor libras Patauiensium. sibi praelego. propter seruicia et consilia sua. que tempore necessitatis michi impendit. Item lego et volo soluj, de summa debiti supradicti *hospitali in Patauia.* Duodecim libras Patauiensium. Item *Hospitali vltra pontem*, ad sanctum Egidium Octo libras Patauiensium. Item ad Chriptam *Ecclesie Kathedralis* in Patauia. Mediam libram reddituum Patauiensium. Item *Dominabus inferioris vrbis.* tantumdem. Item Quatuor Capellanis ibidem Tantumdem. Item lego *Ecclesie sancti Nycolai.* prope muros Patauienses. Vnam libram reddituum Patauiensium. Item in *Altach. inferius* tantumdem. Item in *Fürstencell* tantumdem. Item in *Engelcell.* tantumdem. Item *Ecclesie sancti Floriani.* Quinquaginta libras Wiennensium antiquorum. Item *Claustro in Hertzogenburch.* Viginti quinque libras Wiennensium antiquorum. Item ad *Claustrum sancti Andree.* in Austria. prope Ri-

vnum, qui dicitur *Traysm.* viginti quinque libras Wiennensium antiquorum. Et volo hec omnia solui, de debito, in quo Capitulum Patauiense. michi remanet obligatum. Item lego. Friderico subcelerario. Byblism meam. alios vero libros. praelego Magistro Hainrico. heredi meo. Item volo, quod Triginta libre Patauiensium. distribuantur aliis piis locis, et pauperibus, pro salute mea, que vel qui fuerint per Heredem meum electi. Et ne ingratus seruiciorum michi factorum existam. Lego seruitoribus meis, ea que secuntur. Inprimis lego Vlrico Camerario meo. Viginti. libras Wiennensium antiquorum. et vnum Equum. Item Rvdlino Celerario meo. decem libras Wiennensium. antiquorum. Item Stephano. dicto Yrichaer. Decem libras antiquorum. Item Werngerado. quinque libras. antiquorum. Item Rudlino Cultori meo Decem libras antiquorum. Item Chunrado et Hainrico Posch. decem libras antiquorum. Item Hertlino tria jugera agri, cum dimidio. que emi prope Villulam. et decem libras antiquorum. Item Matri sue Decem libras antiquorum. Item Hainrico Coco meo. Quinque libras antiquorum. Item lego Cognatis meis pueris Awingerij. Quinquaginta libras antiquorum. que volo solui de aliis bonis meis immobilibus, si debita, in quibus Capitulum Patauiense. in vltima mea Racione. michi remansit obligatum, non sufficerent ad eorum solucionem. Mando eciam heredi meo antefato quod Omnia Legata suprascripta plene soluat, nisi forte Hereditas mea nimis inueniretur grauata et heres in recuperandis et comportandis bonis meis nimis in expensis oneratus, tunc permitto sibi, quod de legatis suprascriptis detrahat ad arbitrium bonorum virorum, nec volo ipsum teneri amplius quam in bonis meis inuenitur, saluo semper iure suo. Et quia Heredes aliquociens ingrati beneficiorum que a testatoribus receperunt auaricie cecitate capti voluntates eorum, tardius et minus quam expediat executur. Do honorabiles Viros. dominos Wolfkerum Decanum Patauiensem. et Gerhohum de Radekk. Canonicum. ibidem. Testamento meo suprascripto Executores, quorum officium tunc habere locum volo, cum heres meus in execucione voluntatis mee negligens manifeste comprobatur. Et cuilibet ipsorum. lego Duodecim libras Patauiensium. pro ipsorum labore et vexacione. Et

vt de premissis certa et indubitata fides habeatur feci scribi presentes literas, et eas meo sigillo, et testium infrascriptorum sigillis consignarj. Actum et Datum Patauie. anno Domini. Millesimo Trecentesimo Vicesimo Sexto Quinto Idus Aprilis.

Ego Erhardus de Preysing. Canonicus Ecclesie Pataniensis. Testis ad supradicta vocatus et rogatus, suprascriptis interfui, et quia scribere nesciui, per manum Seydlini subscripsi, meoque sigillo consignaui. Ego Otto plebanus sancti Egidii Patauiensis. et Canonicus Mat. Testis. ad supradicta vocatus et rogatus suprascriptis interfuj, et manu mea subscripsi. meoque sigillo consignauj. Ego Fridricus Subcelerarius capituli patauiensis, testis ad supradicta uocatus et rogatus, suprascriptis interfui, et manu mea subscripsi, meoque sigillo consignaui.

Ego Bernhardus vicarius chori Patauiensis, testis ad supradicta vocatus et rogatus suprascriptis interfui et manu mea subscripsi, meoque sigillo consignaui.

CCLXXXIX.

Otto, Austriae Styriaeque dux, renuntiat juripatronatus ecclesiae in Hollabrunn in favorem capituli pataviensis ad instar Friderici pulchri, aliorumque fratrum suorum.

Viennae. 1327. 11. Sept.

Nos *Otto* dei gracia, Dux Austrie et Styrie. Ad vniuersorum presens scriptum intuencium noticiam volumus peruenire. Quod affectantes ex animo sincero. Honorabiles viros Prepositum, Decanum et Capitulum Ecclesie Patauiensis, ob deuota, deuocionis sue nobis et fratribus nostris, impensa seruicia, specialibus nostrarum promocionum graciis, extollere, ipsorumque sinceritatem ad instar Serenissimi domini et fratris nostri domini *Friderici Romanorum Regis, aliorumque fratrum nostrorum* Illustrium, ob ipsorum, nostre ac Progenitorum nostrorum animarum salutem gratis beneficiis premiare. Renunciamus tenore pre-

sentium libere et expresse, *Juripatronatus Ecclesie Parrochialis in Holabrunna*, Patauiensis Dyocesis, si quid nobis competebat hactenus, competit in presenti, vel posset competere in futurum, Ita, quod numquam nobis vel nostris heredibus, racione Jurispatronatus predicti aliquid iuris, actionis, sev vtilitatis, de Jure vel de facto, vendicare volumus nec debemus. In cuius nostre renunciacionis testimonium, presentibus nostrum Sigillum duximus appendendum. Datum *Wienne* Sexta feria post Natiuitatem beate Virginis. Anno domini Millesimo Trecentesimo Vicesimo Septimo.

CCXC.

Herzog Heinrich von Bayern stellt in eigenem und der Herzoge Otto und Heinrich Namen die Entscheidung aller Irrungen mit dem Bischofe von Passau einem schiedsrichterlichen Ausspruche anheim.

Mühlheim. 1327. 17. Oct.

Wir Heinrich von Gots genaden, Pfallentz Graf ze Reyn vnd Hertzog in Baiern veriehen offenbar an dem brief, vnd tvon chunt allen den die in sehent lesent, oder hoerent lesen, Daz wir vns von vnsers lieben Bruder Hertzog *Otten*, vnd von vnsers lieben vettern Hertzog *Heinrich*, wegen, mit dem Erbirdigen fuersten, vnserm lieben Oeheim herrn *Albrecht*, *dem ersamen bischof ze Pazzawe*, gutleichen, vnd freuntlichen verrichtet haben vmb *alle auflaeuff vnd Chrieg*, die zwischen vns, vnd den vnsern, vnd im vnd den seinen, ergangen sint, nach der zeit daz er Bischof worden ist ze Pazzawe, mit der beschaiden, daz er mit vnserm gutlichen willen auz vnserm Rat hat genomen, vnsern lieben getrewen, *Graf Alramen von Hals*, vnd *Wernharten den Grans*. So haben wir auz seinem Rat, auch mit seinem willen genomen, Haertlein von dem *Losenstain*, *Purchgrauen ze Obernperg*, vnd Ortlieben den *zaendlein sei-*

nen Hofmaister, vnd haben vns baidenthalben mit verdachtem mut, nach vnsers Rates Rat, der oben genanten Auflaeuff vnd Chrieg an si gesatzet, also, daz si vollen gewalt habent, diselben sache ze verhoeren baidenthalben vnd ze schaiden nach ir trewen, vnd witzen, vnd waz die vier oder ir Drey, dar über sprechent, vnd beschaident, daz sullen wir volfueren vnd staet haben, an allez geuaerd. Waer aber, daz die vier, oder ir Drey, ubrain nicht chomen mochten, so haben wir baidenthalben, ze ainem vebermann gesatzet vnd genomen. vnsern lieben getrewen *Graf Albrechten von Hals*, also, swaz er nach seinen trewen, veber die oben genanten sache sprichet vnd beschaidet, daz sullen wir staet haben, gar vnd gaentzlich, Geschaech aber daz die ob genanten Graf Alram von Hals, vnd wernhart der Grans. oder ir ainer, von ehafter not, die schiedung nicht volfuren noch da bei gesein moechten auf den taegen als her nach geschriben stet, so hat vnser vorgenanter, Oheim, von Pazzawe gewalt an ir stat, zwen ander, oder ainen, auz vnserm Rat ze nemen, swelich er wil. die di oben genanten sache schaiden, als oben verschriben ist. also haben auch wir gewalt, auz seinem Rat ander Schiedlaeut ze nemen, ob vns die obgenanten, Haertel von dem Losenstain, vnd Ortel. der zaendel, oder ir ainer ab gieng. Wir haben auch vns also verainet, ob vns Graf Albrecht von Hals ab gieng ze einem überman, so haben di obgenanten vier Schiedman, oder ir drey, oder di an ir stat genomen werdent als vor verschriben ist, gewalt einen andern ueberman ze nemen, nach ir trewen an sein stat, vnd sol der denselben gewalt haben ze schaiden, den er haben solt als vor verschriben ist, Ez sullen auch die taeg, die di vier suchen sullen sein, der erst ze *Maurchirchen*, von dem Eritag der schirst chumt ueber viertzehen tag, daz ist der naechst Eritag nach aller heiligen tag, vnd der ander an dem Sunntag nach Sand Martins tag, der darnach schirst chvmt hintz *vormpach*. Vnd daz die oben verschriben sache alle staet gantz vnd vnzerbrochen beleiben, daz gehaizzen wir fuer vns, vnsern Bruder. vnd vnsern Vettern, vnd geben dar ueber den brief mit vnserm Insigel. versigelten. Daz ist geschehen ze Muellhaim, do man zalt von

Christes geburtt Drewtzehen Hundert iar dar nach in dem Siben vnd zwaintzigisten Jar, an dem naechsen Sambtztag nach Sand Gallen tag.

CCXCI.

Graf Alram von Hals erklärt, dass die Abhaltung der Tagfahrt zur Beilegung der Streitigkeiten zwischen den Herzogen von Bayern und dem Hochstift Passau auf einen andern Tag verlegt worden ist.

Passau. 1327. 8. Nov.

Wir *Graf Alram von Halls.* veriehen offenlich mit disem brief. daz wir chomen sein zvo Herrn *Haertlein. von Losenstain.* vnd zvo Hern *Ortlieben, dem zaendlein.* vnsers liben Herren *Hofmeister des Byschofs von Pazzowe vmb di taeg di vnser lieb Herren di Hertzogen von Beyern vnd auch vnser lieber Herre von Pazzowe gen einander habent gen Muelheim,* vnd da si ir brief vber geben habent bedenthalben. vnd der erst tag der nv solt sein gewesen an dem Eritag vor sand Lienharts tag. vnd den selben tag haben wir gelenget von der herren Ehaft not. vnd durch der Handlung willen di si ze schaffen heten. daz si den tag nicht gesuchen mohten. nv haben wir den selben tag gelenget in allem dem rehten. als in di Herren gen einander genomen habent. vnd auch ir brief sagent, di si dar veber geben habent vntz auf den Suntag vor sand Andres tag. vnd den andern tag des Mitichen nach sand Andres tag. also daz man di taeg suchen sol. in allem dem rechten als her chomen ist. vnd ir brief sagent. Wir verhaizzen auch *fuer vnser lieb herren die Hertzogen* daz ez ir wort, vnd ir wille ist. ez sol auch der brief disen briefen vnschedlich sein, nvor frvm di si vor dar veber geben habent. vnd dar veber ze vrchund geben wir disen brief versigelt mit vnserm Insigel. der geben ist ze *Pazzawe.* Do man von Gotes geburt zalt Drevzehen

Hundert Jar, dar nach in dem siben vnd zwainczigsten Jar des Syntags vor sand Merteins tag.

CCXCII.

Simon, der Richter und der Rath der Stadt Kloster-Neuburg bezeugen, dass Simon der Pfarrer von Räkendorf jenen Weinberg, welchen er in die Oblai zu Neuburg schenkte, und den er wegen Krankheit und Armuth zurückerhalten, an Albero von Falkenstein und dessen Hausfrau verkauft hat.

1328. 1. Jänner.

Ich Symon zv den zeiten Rihter. vnd wir der Rat der Puriger mit sampt der gemain der Stat ze Neunburch, Chlosterhalb. veriehen vnd tun chunt an disem prief allen leuten. Daz her Symon, der pfarrer von *Raeckendorf* gab seinn weingorten *in der herrn Oblay ze Neunburch*, Des funf Rohen sint leit in dem Haentleins groben ze naechst dem weingorten der da haizzet der Portzer, den im sein vater her Weichart der Chursner von Valchenstain. ledichleich gegeben het, vnd da man in zv priester auf geweiht hat. Do geuiel Her Symon in siechtum vnd in notichait, Den selben grozzen presten vnde siechtum bedahten di erbern herren *Brobst Stephan*, und die Chorherren an hern Symon vnd liezzen den selben Weingarten Aller dinge ledich vnd vrey, Also, ob er in vor rehter noturft versparn moeht vntz an seinn tode. moeht auer er in niht versparn so, solt er sich da mit nern so er pest moeht. Darnach geuiel Her Symon der pfarrer in grozzes gelt vnd sichtum, vnd verchauft den selben weingorten reht vnd redleich mit seines *perchmaisters* hern Leupolts hant *von aue*, vnd auch mit gunst vnd guten willen des erbern Herren Brobst Stephans. vnd der *somnunge der Chorherren ze Neunburch.* Dem erbern manne Albern *von valchen-*

stain, vnd seiner hausurauen vraen Gedrauten vnd ir paider eriben, vmbe fumftzich pfunt pfening wienner munsze, der seu in gor vnd gaentzleich gewert hauent, *hintz Juden, vnd hintz Christen*, wo er seu hin gelten solde. hat auch sich her Symon, desselben weingorten reht furziht getan, mit seins perchmaisters hern Leupoltz hant von awe. Also daz in Alber vnd sein hausurauе vrae Gedraut vnd ir paider eriben, zv rechtem perichtreht hauen suln, allen irn frum da mit ze schaffen, verchauffen, versetzen, vnd geuen swem seu wellen an allen irresal, als *perchrehts reht ist in Oesterrich*. auch hat sich her Symon der Pfarrer gesazt vnd hat gelobt mit seinn trewn. Daz er des selben weingorten, Albers von valchenstain, vnd seiner hausurawen vraen Gedrauten, vnd ir baider eriben rehter gewer, vnd scherm sein sol, fur alle eriben, vnd fur-alle ansprache, nach des Landes reht in Osterrich. Wan der chauf vnd der scherm vor vns, vnd mit vnsern wizzen in dem rat gelobt, vnd gewandelt ist, Des geben wir *Albern von valchenstain*, vnd seiner hausurawe vran *Gedrauten* vnd ir baider eriben disen prief, zv eim zeug versigelten *mit vnsrer Stat Insigel.* Der prief ist geben, nach Christes gepurt Dreuczehen Hundert iar, dar nach in dem Aht vnd zwaintzigisten Jar an dem Ebenweich tag.........

CCXCIII.

Bruder Otto von Völkermarkt des deutschen Ordens durch Oesterreich und Steyer Landcommenthur und Bruder Herward, Hauscommenthur und die Gemeinde der deutschen Herren des Hauses zu Wien, verkünden die Ausgleichung ihres Streites mit Ulrich, dem Pfarrer von St. Stephan auf dem Wachrain um ein zum deutschen Haus in Wien gehöriges Lehen zu Oberstockstall.

Wien. 1328. 22. Jänner.

Ich Pruder Ott von Volchenmarcht Lant Cometewer der Dävtschen Herren in Steyr vnd Oesterreich. vnd ich prueder Herwort ze den zeiten Hous Cometewer. vnd die Sammvng. der gemain der Daevtschen Herren dez Havss ze Wienn. wir veriehen vnd Tvn Chvnt allen den di disen prief Lesent. sehent. oder hörent lesen. Die nu sind. oder noch chvnftich werdent daz zwischen vns vnd hern *Vlreichen* ze den zeiten *Pfarrär von sant Stephan ouf dem Wachrain* ein Chriech gewesen ist vmb ein Lehen. datz Ober Stochstal. gelegen. Daz vnser vnd vnsers Houss. ze Wiem recht aigen gewesen ist. Da ze den Zeiten ouf gesezzen warn. Wolfhart vnd Fridreich. Chvnrats aydem des Weizzen. als lang vntz daz derselb Chriech chom *vur die Lantsfursten von Osterreich Chünich fridreichen. vnd Hertzog albrechten.* vnd *Hertzog Otton.* vnd vür ander Erber herren Dienstman. Ritter vnd Chnecht. Vber denselben Chriech namen wir. vorgnant *Dävtschen herren.* vnd Her Vlreich der Pfarrer datz sant Stephan ouf dem Wachrain. Paidenthalb mit wol verdachtem muet. mit vollem gewalt vnd mit zeitigem Rat Schidläut Erber Ritter vnd Chnechtt. die vns Paidenthalb wol darzve gevielen. vnd was dieselben nach iren triwen mit Rat vnd mit guetter gewizzen der vmbsezzen darvber sprechen vnd geschehen

hiezzen. daz sold wir behalten paidenthalb an alle widerred. als gelubt was. ewichleichen stet. vnd vnzeprochen. Dieselben Erberen *Ritter* vnd *Chnechtt* an paiden tailen schidlävt. ervunden vnd schieden daz nach ir triwen vnd nach ir gewizzen. vnd offenten daz ze Wienn vor Erbern lävten daz vns der vorgnant Her Vlreich Pfarrär datz sant Stephan ouf dem Wachrain. vur daz vorgenant lehen datz Ober Stochstal. gelegen vnd ouch vur die aygenschaft des selben lehens. dar zv vur alles daz. daz zv dem egenanten lehen ze velld vnd ze dorff gehört, versuecht vnd vnversuecht wie ez genant ist geben sold vierzich pfvnt vnd vier Pfenning wiennär mvnzz. Der selben schidvng vnd der taiding von vnsern schidlaevten hat vns vnd Hern vlreichen den Pfarrär von sant Stephan ouf dem Wachrain paidenthalb wol genuegt. Vergich ich pruder Ott Lant Cometewer vnd ich Herwart Hous Cometewer. vnd die Sammvng gemain der Prueder dez Dävtschen Houss ze Wienn. offenleichen an disem prief, daz vns her Vlreich der Pfarrär von sant Stephan ouf dem Wachrain derselben viertzich Pfunt vnd vier Pfenning wiennär mvnezz recht vnd redleich. gar vnd gentzleich hat gewert. Vnd verzeichen vns dez vorgenanten lehens vnd der aygenschaft des selben lehens vnd ouch alles des. daz darzv gehört. ze velld vnd ze dorff. gar vnd gentzleichen. daz wir vurbaz dhein ansprach noch dhain Recht. Ewichleichen darzv sullen haben oder mueten. Vnd sol vurbaz der egnant her Vlreich Pfarrer. datz sant Stephan ouf dem Wachrain, vnd sein Nachchomen Pfarrär des vorgenanten Gotshaus ewichleichen mit dem Offt genanten lehen vnd mit der aygenschaft dez selben lehens ze velld vnd ze dorff. versucht vnd vnuersucht irem Vrum schaffen. stiften vnd stören. versezzen. vnd chouffen wie seu wellen nach allem irem willen sam mit anderm Ires Gotshaus aygen als ez in aller pestt chäm vnd vuege. Des settzz ich mich vorgnanter pruder Ott. Lant Cometewer. vnd jch Herwart. Hous Cometewer. vnd die sammvng der Prüder. des dävtschen Hous datz Wienn. Wir alle gemain recht scherm vnd gwern vur alle ansprach vnd allen Chriech als scherms recht ist vber aygen in dem Lantte ze Oesterreich. Vnd waz des Her vlreich der Pfarrär. vnd sein nachchomen Pfarrär an dem Offt gnan-

ten Gotshaus datz sant Stephan auf dem Wachrain von ansprach oder von Chriech. von vns oder von vnsern Prüdern. wer di sein oder von waem die sein schaden vurbaz nement den sullen wir in ablegen. Vnd sullen daz vnuerschaidenleichen haben ouf vns allen vnd ouf alle dev. daz wir vnd daz Dävtsche hous ze Wienn hat. in dem Lant ze Oesterreich. Vnd darvber daz disev red. vnd auch alles daz. daz vor geschriben stet. Ewichleich stet vnd vnzeprochen beleib gib ich vorgenanter pruder Ott Lant Comentewer. vnd die sammvng der Prüder des Dävtschen Hovs ze Wienn. zv einer vrchvnd vnd waren gezeuch diser sache disen Prief versigelt vnd bestetigt. mit vnsern Insigeln. Des sind gezevch die Erbern Herren. Her Ortlieb vnd Her Weichart von Winchel mit ir Insigeln. Her Rvemhart von Pirbovm vnd Her Alber von Veltz die schidlävt diser sache gewesen sint mit ir Insigeln. Darzv Hainreich von Portz Stephan der Rädeprunner Hainreich von Neydekk. Rvprecht vnd Elbein von Pirboum. Fridreich vnd Dietreich die Plvmen Levtolt vnd vlreich die Ponhand. vlreich von Stochstal. Wergant vnd alber von Portz. vnd ander pider Läut genvech den disev sach wol chvnt ist. Daz ist geschehen. vnd diser Prief ist gegeben ze Wienn da von Christes gepvrt sind gewesen. Drevtzehen Hvndert Jar. darnach in dem Aecht vnd zwainzigisten Jar. Des nasten vreitags nach sand Agnesen tach.

Die vier noch anhangenden Siegel, nämlich des Land-Comthurs, Weichards von Winkel, Ruemharts von Pirbaum und Albero's von Veltz sind sämmtlich in braunrothem Wachse abgedruckt.

CCXCIV.

Graf Heinrich von Leonberg verleiht Conrad und Ortneid von Tannberg seine eigenen Leute zwischen Griessbach, Wessenberg und Hasslach zu rechtem Lehen.

1329. 2. Febr.

Wir Graff Hainreich von lenberch vergechen vnd tuen chvnt allen den di disen brief lesent oder horent lesen. di nv lebent

Oder hernach Chvmftich wernt. Daz wir ze rechtem lehen Gelichen haben *Chvenrat von Tannberch.* vnd *Ortneid* von tannberch. vnd ir paider Eriben. swaz wir aigener leut haben zwischen Griezpach vnd wessenberch vnd haslach Oder wo wir Si in dem land hie niden haben di vns Enpharn seint vnd di vnser recht aigen leut Gewesen sint. vnd noch sint. iz sei weip. Oder man vnd all ir Erben di da von chvement oder noch chvmen schuellen. swer si dar vemb fuerbaz an Sprech Oder irricht. des schull wir ir rehter herr vnd ir gewer sein an all der Stat, da in des not Geschicht Daz in di red stet vnd vntzebrochen beleib geb wir in diesen brief versigelten mit vnserm hangunden insigel. Des sint zeug her *hadmar von waldech* her hainreich von *valchenstain.* Haug von *marspach* Fridreich von *Marspach,* Ulreich von *Haichenpach,* Ruger sein Pruder, Her wernhart von *inn.* vnd ander piderber levt Genveg. Der brief ist Geben do von Christes Gepuerd vergangen waren driutzehen Hvndert iar dar nach in dem nivn vnd zwaintzigest iar an vnser vrowen tag der lichtmes.

CCXCV.

Stephan, Probst zu Neunburch, bezeugt, dass Bischof Albrecht und Pitrolf der Canzler Herzogs Friedrich von Oesterreich einen Streit zwischen Seifried und Friedrich Prukner wegen eines Weinbergs durch schiedsrichterlichen Spruch geschlichtet haben.

Klosterneuburg. 1329. 12. März.

Wir Stephan von Gotes gnaden zv den zeiten Brobst ze Neunburch. veriehen vnd tun chunt an disem prief allen den di in lesent oder heurent lesen, di nu lebent, vnd her nach chvnftich werdent. Daz ein chrieg waz zwischen, Seifriden den *Prukner,* vnd fridricheichen seim pruder, *Purigern ze Paszawe* vmbe einn weingorten des Ein gantz Jeuch ist, leit in der *Cholngrube,*

haizzet der Prukner, dient in di *obern Chamer*, drei ember weins zv rehtem perchreht vnd zwen voyt pfenning, vnd niht mer. des wir Brobst Stephan, zv den zeiten *obrister perchherre.* gewesen sein an des Goteshausse stat ze Neunburch, Des selben chrieges hauent sich di prueder ped mit guetleichem willen gesatzet, an vnsern herren Bischolf Albrechten von Paszawe, vnd an *maister Pitrolfen zv den zeiten Chantzler, Chunich Fridrichs von Rom.* Di also geschaiden hauent. Daez Seifrid der Prukner, gegeben hat seim pruder fridreichen, vnd vren katreyn seiner tohter, zwo vnd dreizzich march silbers grozzer peheimischer pfenning. ie zwen vnd sibentzich grozzer pfenning fur ain march. fur di ansprache, vnd fur alles daz reht, daz friderich, vnd sein tohter vre katrey, vnd ir eriben an demselben weingorten gehabt hawent vnd furbaz hauen solden. vnd hat auch er seu des selben guts gor, vnd gaentzleich gewert. Auch hauent sich fridrich, vnd sein tohter vre katrey vnd ir eriben, des selben weingorten reht furziht getan, vnd hauent in auf gegeben, mit vnsers Brobst Stephans hant, den wir Seifriden dem Prukner zv rehten perchreht verlihen hauen, zv verchauffen, zv versetzn, vnd geben swem er welle an allen irresal, *als perchrehtes reht ist in Oesterrich.* auch hauent seu gelobt mit irn trewn, friderich vnd sein tohter vre Katrey. Daz seu des selben weingorten, Seifrides des Prukner, oder swem er in geit oder schaft, reht gewern vnd scherm sein suln, fur sich, vnd fur ir eriben, vnd fur alle ansprache, nah des Landes reht in Oesterrich. Naem darvber Seifrid des selben weingorten er oder swem er in geit, furbaz dehain schaden von swelher ansprache daz waer mit raisen, oder mit taidinge, gegen Hof, oder anderswo, den suln seu in gor, vnd gantz, an alle wider red ab legen, vnd suln seu daz hauen auf iren trewn, vnd vnuerschaidenlichen auf alle deu daz seu hauent. Des geben wir Brobst Stephan, Seifriden Prukner, im vnd swem er den selben weingarten geit oder schaffet, disen prief, zv eim worn zeug, vnd zv einer bestaetigum versigelten mit vnserm Insigel. Des sint zeug, der erber herre *Pischolf Albreht von Paszawe, maister Pitrolf, Chunich fridrichs Chantzler von Rom.* maister Andre. *obrister schreiber*

des egenanten Pischolf Albrechts von Paszawe, her witel sein schreiber. her Pernhart zv den zeiten *Obrister chellner* des goteshausse ze Neunburch. Her Jans von Syrndorf. her Gerunch hern Choln sun, her Dietrich der Schyfer. Christan der Sluzzler. Peter, der vreisinger. Leutbein in der plinten gazzen. Hainrich von Retze . . vnd ander erber leut genuge, den deu sache wol chunt ist. Der prief, ist gegeben ze *Neunburch*, nach Christes geburt, Tausent iar, Dreu Hundert iar, dar nach in dem Neun- vnd zwanctzigistem Jar, an sande Gregorigen tag in der vasten.

CCXCVI.

Conrad, Burggraf zu Zeussnek, erkauft mit gewissem Vorbehalt von Seite des Hochstifts Passau ein passauisches Lehengut in der Prochnik.

1330. 5. März.

Ich Chunrat Purggraf ze zevsnek, vergich, vnd tven chunt offenleich mit disem brief, Daz ich mit meins gnedigen Herren Bischolf *Albrecht von Pazzowe* guetem willen, vnd gunst, gechauffet han, von Dietreichen von *Glevsse* daz Gut in der *Prochnik*, daz von dem vorgenanten Bischolf, vnd dem Gotshaus ze Pazzowe lehen ist, vmb Hundert, vnd vmb Achzig phunt wienner phenning, Mit solicher beschaidenhait, daz ich, oder mein Erben berait sullen sein, an alle widerred, daz vorgenant Gut in der Prochnik, dem vorgenanten Bischolf Albrecht, oder seinem nachchomen, oder swer des Gotzhaus phleger wer, wider ze chauffen geben, in fuemf Jarn, vmb di vorgenanten Hvndert, vnd Achzig phunt, Awer swaz di Levt auf dem vorgenanten Gut, dem egenanten meinem Herren Bischolf Albrecht *ze Stewer* wolden geben, ob er ez selben ietzund gechauffet hiet, daz selb Gut, sol ich, oder mein Erben, im, oder seinem nachchomen, oder zden zeiten des Goczhaus phleger, halbes ab slahen, vnd so vil wiert der obgenanten Hundert, vnd Achtzig phunt minr,

an der *losung*, vnd sol auch der wider gechauff geschechen zwischen sand Merteins tag, vnd sand Gorgen tag, Wer auch, daz der oft genant Bischolf Albrecht, sein nach chom oder zden Zeiten des Gotshaus Phleger, ob niht Bischolfs wer, von mir, oder von meinen Erben, daz obgenant Gut in der Prochnik, in den obgenanten fumf Jarn niht wider chaufften, so sol ez furbaz, mein, vnd meiner Erben rechtes Lehen sein, von dem Goczhaus ze Pazzowe. Daz daz also stet, vnd gantz beleib, von mir, vnd von meinen Erben dar veber gib ich vorgenanter Chunrat disen brief ze einem sichtigem vrchund mit meinem Anhangundem Insigel wol bestetet, Der ist geben do von Christes Gebuerd sind gewesen drevtzehen Hundert Jar, darnah in dem Dreizzigistem Jar des Montags in der Andern Vast wochen.

Das anhangende Siegel, aus einem Felde mit drei schrägrechts an einander liegenden Rauten bestehend, hat die Umschrift: S. Chunradi de Alindorf.

CCXCVII.

Heinrich der Veter und seine Hausfrau erklären, dass der Pfarrer von St. Egyd zu Passau ihnen einen Hof zu Hohenwart auf Leibgeding überlassen hat.

1330. 23. April.

Ich Hainreich der Veter. vnd mein Havsfrowe vron katrei, veriehen offenleich. an disem Prief, vnd tuen chunt allen den di in sehen, oder lesen hoerent, di nu lebent oder hernach chuenftig werdent, Daz vns vnser genediger Herre her *Weigant, Pfarrer datz Sand Giligen ze Pazzawe*, den Hof ze Hohenwart,, der des gueten Herrn sand Giligen ist. vnd seines gotshaws ze Pazzawe lazzen hat, mit guetem rat, vnd mit verdahtem muet, zue vnser paider leiben. zu rechten leipgedinge, mit sottaner beschaidenhait, daz wir im, vnd allen seinen nachcho-

men Pfarrern datz Sand Giligen ze Pazzawe alle Jar an sand Giligen tag, da von dienen schullen fuenfzik Metzen *Chorns*, vnd fuenfzik Metzen Habern, der grozzen *Chremser Maz*, ein fueder *Maefueter*, vier *Gense* zwo *Aenten*, vnd Acht *huener*, vnd schullen auch im vnd allen seinen nachomen Pfarrern datz Sand Giligen ze Pazzawe, daz vorgenant dienst, chlaines vnd grozzes, allez antwurten, vnde geben, an den vorgeschriben tag, in seinen *Hof ze Chrems, der auch des guten Herren sand Giligen* ist, an alle sein mue vnd an aller seiner nachchomen mû, Pfarrern datz Sand Gilligen ze Pazzawe, geschech des nicht, vnd daz wir, an dem oben geschriben dienst saumich wern, vnd in nicht gar, vnd genzleich antwurten in sand Giligen Hof, an dem tag, als vor verschriben ist, so sei wir paidew, von allem vnserm Recht, vnd dem vorgenant leibgedinge geuallen, vnd geschaiden, also daz der vorgenant Hof ze Hohenwart sein, vnd allen seinen nachomen ledich ist, an allen chrieg, daz im daz also stet, vnd vnzebrochen beleibe gib ich im disen prief. zue einem vrchvende, vnd zue einem zewge, versigelt mit meins Herren Herren *fridreiches von walse* Insigel, vnd mit Herrn walthers von *Meileinstorf* ze den zeiten Purgraf ze Hertenstaine Insigel, Vnd sind des zewge, Her vlrich Pfarrer datz Sand Stephan auf dem wachrain, Her Ott Pfarrer ze Rietental Merbot Purger ze Pazzawe, Chunrat snitzer ze Scherding, Jacob der Pfantschuter purger ze Chrembs Wenzel der Mairhouer, Heinreich sein schreiber, vnd ander piderbe lewte genuege, diser prief ist gegeben, da von Christes gepurt warn, drewzehen Hundert Jar, dar nach in dem dreizzigistem Jar, an sand Joerigen tag.

* Das einzige noch anhängende Siegel hat die Umschrift: S. Waltheri de Meirestorf, nicht „Meileinstorf."

CCXCVIII.

Capituli pataviensis conclusio de arcendis acriter personis indignis, saepius ob nimiam solummodo importunitatem a sede pontificia obtrusis.

Pataviae. 1331. 15. Febr.

Nos Albertus. dei gratia Prepositus. Wolfkerus Decanus. et Capitulum Ecclesie Patauiensis. aduertentes, quod Personis inhabilibus et indignis non concedenda, *per Sedem apostolicam sepius propter inportunitatem nimiam conceduntur, que super dignitatibus, Canonicatibus, Prebendis, et aliis beneficiis Ecclesiasticis litteras prouisionis et gratias, per subreptionis modum,* aut aliam speciem falsitatis, obtinere nituntur. Ex quibus contra intencionem. Summi Pontificis. aut Legati ipsius quibus semper parere, circa Personas bone fame, aut alias dignas, et habiles prompti sumus, Ecclesia Patauiensis. et eius Capitulum. et nos hucusque fuimus plurimum aggrauati. Vt ergo maliciosis importunitatibus talium obuietur, matura deliberacione, prehabita, hoc imperpetuum valituro statuto sanctimus, vt Siqui deinceps venerint, dignitatem, Canonicatum, aut Prebendam aput nos, et Ecclesiam Patauiensem a Sede apostolica, vel Legato dicte Sedis impetrantes, non defendantur per aliquem Canonicum Patauiensem. verbo vel facto, neque foueantur contra Capitulum nostrum, auxilio, consilio, vel fauore. directe, vel indirecte, publice, vel occulte. sed unanimi voto pariter et affectu, per nos, et singulos ex nobis, tamquam ab vno corpore, per appellaciones, excepciones, opposiciones, et alias defensiones legittimas, que in formam litterarum siue eorum personas cadere poterunt, juxta formam, a jure traditam excludantur. et liti tam diu insistatur ab omnibus. donec annuente Capitulo controuersia huiusmodi sopiatur. Annectentes predicto statuto, vt quilibet ex nobis tam Prelatis, quam Canonicis, requisitus, et interrogatus in Capitulo. in conscienciam suam, an sciat aliquam Exceptionem, vel aliam De-

fensionem, que cadat in formam litterarum, aut personas impetrantium, ante vel post presentacionem litterarum apostolicarum, illam, vel illas, si plures fuerint, cum debitis circumstantiis, quas scit, vel audiuit, etiam cum informatione Juris, vel facti, in quantum ei possibile fuerit, per ordinem narrare et exprimere teneatur. Insuper Statuimus, quod licet illi Canonici, qui intersunt appellacionibus taliter impetrancium, merito, et de honestate, per litteras Capituli super ineunda, cum huiusmodi impetrantibus concordia in ipsorum absencia requirantur, post requisicionem ipsorum, quamvis nil rescribant, vel respondeant, aut consentire recusent. per illos de Capitulo, qui presentes fuerint, vel per maiorem partem presentium de Capitulo, tractatus concordie, siue composicionis amicabilis ventiletur, et ad finem debitum quem circa recepcionem vel repulsionem impetrancium predictorum expedire viderint perducatur. In cuius rei testimonium, presens Statutum Sigillo, nostri Capituli iussimus communiri. Datum et Actum in Capitulo Patauiensi. Anno Domini. Millesimo, Trecentesimo. Tricesimo Primo. Quintodecima Kalend. Martij.

CCXCIX.

Ulrich der Sokkinger, Richter zu Passau, erklärt, dass Rudolph der Premynger rücksichtlich des von ihm erkauften Hauses in der Michelsstrasse jenes Pfund Pfennige ewigen Burgrechts, welches Heinrich von Inne, weiland Chorherr, zu einem Seelgeräth bestimmt hat, jährlich erlegen wird.

1331. 16. Oct.

Ich vlreich der Sokkinger Richter ze Pazzawe vergih offenbar an disem Brief. allen den, di in sehent, oder lesen horent. das vor mir. veriehen habent *Rudolf der Premynger* vnd Dyemuet sein Hausfrawe vmb das pfunt *ewigs Purchrehtz.* das auf

irem Haus liegt, das sy gechauft habent von Ch... dem Holtzhaimer. vnd ist gelegen *in sand Michels strazz*, gegen des *nachrichter* Haus vber, vnd das Her Hainrich von Inn weilent Chorherre hie ze Pazzaw emoln vor manigen iaren auf dem selben Haus gechauft hat. vnd auch im ze einem ewigen Selgeraet. geschaft vnd geben hat. zve der *Lampen*. vnd zve dem *lieht* das da Prynnet, in dem Münster vor der grozzen Marter. vnd zve den *dreizzich Chertzen*. di man vnder der sselben Marter zvndet, ze *hohzeiten*, Das er Rudolf der vorbenant Premynger. vnd Dyemuet sein Hausfrawe. oder swer das vorbenant aygen inn hat. das selb Pfunt Purchrehtz ewigchleich zv den obenbenanten Liehten dienen vnd gelten sullen. in der matz. swer der selben lieht. von meiner Herren der Chorherren wegen pfleger ist. dem selben, schullen sy das egeschriben pfunt Purchrehtz, iaerichleich geben ze dreyn taegen. in dem iar ze weihnahten. ze Pfyngsten. ze sand Michels tag. vnd ze einem yegleichem ebenanten, tag, ahtzich pazzower pfenning. vnd als oft si das nah den selben taegen, versitzent viertzehen tag. als oft schullen auf das vorgesprochen aygen. zve samt dem Purchreht. ze wandel gan, zwelef pazzawer pfeninng. Es mag, auh, des ebenanten Lieht pfleger, swer der ist. baydeu vmb das versezzen Purchreht, vnd vmb deu veruallen wandel, in dem selben aygen wol vber al pfenden vnd zve sperren an alles gericht, vnd dar vber gib ich dem selben Pfleger ze vrchvnd disen Brief. mit meinem Insigel versigelten. Des sind gezeug. Hainrich der Maeusterlinch. Hainrich der Probst. Peter der Sokkinger. vnd ander Erbar laevt. Der Brief ist geben, an sand Gallen tag nach Christes gepurtt dreutzehen Hvndert Jar. vnd in dem aym vnd dreizkistem Jar.

CCC.

Capituli Pataviensis statutum, quod officium Scolastriae sit nudum officium et pro dignitate non habendum.

1331. 17. Nov.

Nos *Albertus.* dei gratia Prepositus. Wolfkerus Decanus. et Capitulum Ecclesie Patauiensis. Recognoscimus publice per presentes. Quod *Officium Scolastrie*, Ecclesie nostre *hucusque, et a tempore, cuius non extat memoria*, a nobis et ab antecessoribus nostris, *non consweuit haberi, vel reputari, pro dignitate, vel personatu*, cum is cui pro tempore dicte *Scolastrie officium*, tenendum vel regendum, a Capitulo comittitur, *nulla prerogatiua* gaudeat in Choro vel Capitulo, cuius occasione censeri debeat, Personatum, vel dignitatem habere. Quia, Scolasticus taliter assumptus et receptus, ex officio suo, *Solumodo litteras Capitulo transmissas legit, et rescribendas, vel missas, per Capitulum legendo, et maiori Sigillo expedit Sigillando.* Quem laborem sic habendo, plus credimus incumbere oneri, quam honori. Quare, presentibus declaramus, dicte Scolastrie officium, censeri et haberi, et reputari, potius et verius, fore quoddam *nudum ministerium, nec haberi deinceps pro dignitate, vel personatu.* nec etiam aliquatenus reputari. In cuius rei testimonium, et cautelam has edidimus presentes litteras, Sigillo nostri Capituli communitas. Actum. anno domini. Millesimo. Trecentesimo. Tricesimo primo. Quintodecima Kalendis. Decembris.

CCCI.

Otto von Eybansthal und Gertrud, seine Hausfrau, verkaufen eine Gülte auf einem Hause zu Kloster-Neuburg an den Pfarrer zu St. Stephan auf dem Wachrain.

1332. 25. Juli.

Ich Ott von Eybanstal vnd Ich Gedraut sein Hausurawe veriehen vnd tun chunt an diesem prief allen leuten Daz wir mit gunst vnd gutem willen vnser eriben mit gesompter Hant recht vnd redleich verchauft hauen vnsers rehten aeigens Neun pfening geltes die wir gehabt haben datz *Neunburch Chlosterhalb* auf eim Hause vnd auf einer presse daz gelegen ist in der *Tulner gazzen* ze nechst der Chorherren Hause von Passawe. Dem erbern Herren Hern Vlrich, dem *Pfarrer von sande Stephan auf dem wograin* zv den zeiten *Obrister Chellner des Capitels vnd der Chorherren* (zu) *Paszawe*, vmbe ein halbes pfvnt pfening *wienner münsze*, vnd *vmbe sechs Hantschuch*, der er vns gaentzleich gewert hat, auch hauen wir vns, Ich vorgenanter Ott vnd Ich Gedraut sein Hausura vnd vnser eriben derselben Newn pfening gelts in der aigenschaft reht furziht getan. Also. Daz die Chorherren von Paszawe die selben Newn pfening gelts vnd die aigenschaft furbaz hauen suln allen irn frvm da mit ze schaffen verchaufen versetzen, vnd geben swem seu wellen an allen irresal als aigens reht ist in Oesterrich. auch hauen wir vns gesatzzet vnd haven gelobt vnuerschaidenleichen mit vnsern trewn. Ich vorgenanter Ott von Eybanstal vnd ich Gedraut sein Hausvrawe, vnd durich pezzar sicherhait zv vns hat gelobt mit seinen trewn wnser pruder Jans, der des chaufs redner gewesen ist. Daz wir der egenanten Neun pfening gelts vnd der aigenschaft, der Chorherren, vnd des Goteshausse sande Stephans ze Paszawe recht gewern nnd scherm sein suln für vns vnd fur vnser eriben vnd fur alle ansprache, nach des *Landesreht in*

Oesterich. Burden dar vber die Neun pfenning geltz vnd deu aigenschaft in der ansprache, also, daz sein die Chorherren oder daz Goteshaus von Paszawe, dehainn schaden naemen von swelchen sachen daz waer, den suln wir in gor vnd gantz, an alle widerred ab legen, vnd suln seu daz hauen auf vnsern trewn, vnd auf allem vnserm gut vnd eribe, daz wir vnd vnser eriben in dem Lande hawen, oder hinder vnser lazzen wir sein lebentich oder tode. vnd wan vnser pruder Jans nicht aigens Insigels hat. Des geben wir den Chorherren vnd dem Goteshaus sande Stephans hintz Paszawe, disen prief zv eim worn zeug versigelten mit mein Otten Insigel von Eybanstal. Des sint zeug winther vnser geswei vnd vlrich der Cholbe die des chaufs redner gewesen sint mitsampt vnserm pruder Jänsen. des sint auch zeug vlrich der Swaemler. Leupolt pei dem prvnne, vlrich der höpfler, Herman des Brobstes weinzurl, vnd ander erber leut, den deu sache wol chunt ist. Der prief ist gegeben nach Christes gepurt Dreutzehen hundert Jar, darnach in dem zwai vnd Dreizzigistem Jar an sande Jacobs tag.

CCCII.

Die Herzoge Heinrich und Heinrich von Bayern stellen dem Capitel zu Passau die Zehnten zu Untling, Räut und Wirting zurück.

Landshut. 1333. 18. Febr.

Wir Heinrich der Elter vnd wir Heinrich der Junger von Gots genaden Pfallentz Grafen ze Reyn vnd Hertzogen in Baiern. veriehen. vnd tun chunt offenbar an dem brif. Wan etwenn walchun von Hader die Drey Zehent ze. Untling, ze Räut vnd ze Wirting von dem ersamen Capitel des Chors ze Pazzawe ze einem leibgeding zu sein ains leib in sein gewalt ge-

worben vnd gepracht hat da da vnser saelig *vater Chunig Ott. vnd Hertzog Stephan, den Got gnad Neunburch gewunnen,* da vnder wunden si sich derselben Dreyer Zehent, aus walchuns von Hader gewalt, vnd antwurten, vnd satzten. di Heinreich dem Waitzawer, vmb Ros. vnd auch vmb seinen dinst. für acht. vnd viertzich pfvnt Regenspurger pfenning, diselben acht vnd viertzich pfvnt, warb hernach mit vnserm willen vnser getrever Sweikker der Tuschel von Heinrich dem Waitzawer. als er des unser brif hat. den er vns wider gegeben hat. vnd wan wir an den selben Dreyn Zehent. niht rechts haben gehabt noch an dhainem vnseren urbor puch niht gestanden sind. noch stent, Haben wir dem vorgenanten Capitel ze Pazzawe di selben Drey zehent. di si durch recht angehörnt, gäntzlichen ledich lazzen. also daz wir, noch dhain vnser Erben. darauf dhain ansprach, fürbas nimermer sullen haben, noch gewinnen Vnd dar über ze einem urchunde. geben wir den brif versigelten mit vnserm Insigeln. Der ist geben ze Lantshut, da von Christes gepurtt waren. Dreutzehen Hvndert Jar darnach in dem Drev vnd Dreizzigistem Jar des Pfintztags vor dem weissen Svntag.

CCCIII.

Schweiker von Säldenau und seine Hausfrau Kunegunde bekennen, dass das Capitel zu Passau die Zehnten zu Untling, Räut und Wirting ihm Schweiker und seinen Söhnen Schweiker und Ulrich wegen einer Foderung von 48 Pfund, die sie darauf hatten, zu Leibrecht ertheilt hat.

1335. 7. Apr.

Ich *Sweikker von Saeldenawe*, vnd ich Chvnigund sein Hausfrawe vnd alle vnser Eriben verichen offenwar an diesem Prief,

allen den, die in sehent. oder hörent lesen, daz wir an den Drein Zehenden, ze *Vntling*, ze *Rautt*, vnd ze *wirting*, die weilent Her walchun *von Hader*, von dem Ersamen Capitel ze Pazzawe ze etleichen leiben geworfen het, die nv all absind, vnd der sich darnach, vnderwunden, die Hochgeporen fürsten, *Hertzog Ott*, *vnd Hertzog Stepfan ze Bayern*, *den Got gnad*, *aus des vorgenannten Hern Walchuns gewalt*, *do si Nevnburch gewunnen*, vnd anburtten *vnd satzten sew*, *Heinrich dem waitzawer* vmb Ros, vnd vmb seinen dienst. für Acht vnd Viertzig Pfunt Regenspurger Pfenning, vnd die selben Pfening, warif ich Sweikher von dem selben waitzawer, vnd sagen auch daz vorgenant Capitel ledig der vorgeschriben Acht vnd viertzich Pfunt Regenspurger Pfening, vnd darvmb, habent si die vorgenanten Zehent alle drey verschriben, ze drei leiben. Zv mein vorgenantes Sweikkers leib, vnd ze meiner paider Svn Leib, Sweikers vnd Vlrichs, mit der beschaidenhait, wan wir drey nimer ensein, so sol dhain vnser Erib, dhain Recht, an den vorgeschriben Zehenden haben, weder vmb die Pfening, noch sust. vnd sol daz vorgenant Capitel sich der selben Zehent underwinden, an alle widerred, vnd swer vnder vns. ich Sweiker, oder mein Svn ped, oder ainer, oder swer er waer, der die vorgeschriben Zehent inne hat, die weil die drei leip werdent, der schol dem vorgenanten Capitel davon dienen, alle iar an vnser frawentag in dem Heribst. Drey schilling Regenspurger Pfening, vnd alz offt er den selben dienst versaezz, viertzehen tag, so gent darauf ze Wandel. Dreizzich *Regenspurger* Pfening, vnd versaezz er den vorgeschriben dienst Jar vnd tag fraeueleich, Swen er dann, oder sein Anbalt gemont werdent, an der stat, da er mit Haus sitzet. vmb den vorgenanten Zins, vnd vmb die wandel, von dem vorgenannten Capitel, oder von irrem Chelner, oder von seinem Poten, so schol er Zins vnd wandel verrichten, dar nach in viertzehen tagen, geschaech dez nicht, so sullen in die vorgeschriben Zehent ledig worden sein, Wir sullen auch die vorgenanten Recht, die wir auf den Obengenanten Zehentden haben, weder verchauffen, noch versetzen — Wir sullen sew, daz Capitel ze Pazzawe, dez ersten anpieten, vnd wold daz selb

Capitel, die Reht chauffen vnd ledigen von vns, so sullen wir in daz Reht, für ander laeut geben. ze chauffen, vnd wol gunnen, wolden si dann des rehten nicht, noch werben, so sullen wir darnach, vber vier wochen, mit des Capitels wissen, vnserew Reht verchauffen, vnd versetzen, andern laeuten. Vnd dar vber ze vrchvnd, gib ich Sweiker von Saeldenawe, für mich, vnd für mein Eriben dem vorgeschriben Capitel disen Prief versigelt mit meinen Insygel, der ist gegeben, do von Christes gepurde waren ergangen — Tausent iar, Drew Hundert iar in den drein dreizzigisten iaren, des Mytichens in der Heyligen Osterwochen.

CCCIV.

Der Rath der beiden Städte Crems und Stein erkennt die von den Herzogen von Oesterreich dem Hochstift Passau ertheilte Freiung auf dem neuerworbenen Hause zu Stein an.

1334. 24. Aug.

Wir der Rat. von Paiden Steten. ze Chrems vnd ze Stayn. Veriehen Offenlich an diesem prief. Daz wir gesehen vnd gelesen haben. Der Hochgeparnn Fuersten Prief. Vnserr genaedigen Herren. Der *Hertzogen. In Osterrich vnd in Steyr.* Die sev gegeben habent. Den Erbern Herren. den *Chorherrn von Pazzawe*, vber den *Vreyvng* irs Houss. gelegen datz Stain. Daz seu recht. vnd redleich gechouft habent. von Chunratz. Durstes Eriben. dem Got gehad. Vnd wann die vorgenanten Chorherrn. von Pazzaw. von *Alter gewanhait. vnd genaden. der Fürsten in Osterrich* Emaln Vreyvng. auf irm *Alten Charhof ze Stain* gehabt habent. vnd der furbaz Stewert mit der Stat ze Stain Dev selb vreyvng ist in bestaett. auf dem egenantem Hous. Daz weilnt gewesen ist Chunratz datz Durstes, Mit der Edeln fürsten

Prief. in Osterrich. ledigchlichen. vnd vreileichen. Von der *Purchmawer* vntz auf dev *Tuenaw*. Vnd erchennen Auch dev vreyvng von Alter her bestatt. vnd nw bestätt mit disem Prief. Iz habent auch die vorgenanten Chorherrn. Durich pet willen, der Fursten. vnd ze Frum der Stat ze Stain. daz Hous auf der Tuenawe. daz zv irm Hous gehort hat abgeräumt. vnd abgeprochen. vnd zv Einer Hofstat gelegt. Vnd daz dev furbaz beleiben schol vngepaun. Der Stat zu einem gemainen frum. Doch also beschaidenlich. daz die egenanten Herrn. Chorherrn von Pazzaw, Mit irm Wein. vnd mit ir Traid. vnd mit anderlay sachen. Vber dev Hofstat. an Alle irrung wandeln schullen. vreyleich wand die Hofstat zv irem Hous gehort. Vnd schullens auch mit dem Purchrecht. daz dor auff leit. Jaerchlich verdienen Man schol auch von den Housern. die do pei gelegen sint. Thain Tuer noch thain rinn auf dev Hofstat richten. oder laitten. Noch thainen mist, noch anderrlay sache dorauf tragen. Do dev Hofstat mit bechwmbert wuerd. Iz schvllen auch di selben Houser. mit allen sachen wie di genant sint beleiben. recht in der mazz altz sev vor gestanden sint. Vnd wo des nicht geschaech. vnd thainen sachen. vbervarn wuert. daz scholt man pezzern. mit wandeln. dem Richter vnd dem Rat. Vnd ob di egenanten Chorherren. oder ir Amptman. icht weins. in dem vorgenanten irm Hous. Schengchen wellent. Daz schullen sev tuen. zway fueder. vnd nicht mer. Daz dev red Staet beleib. vnd furbaz vnzerbrochen. dor vber geb wir disen Prief. zv einem Vrchvnd. vnd zu einem warn getzevg. dierrer sache. verSigelt. mit der Stat Insigel ze Stain Der Prief ist gegeben. Nach Christes gepuerd. Drevtzehen Hvndert Jar, dar nach in dem vier vnd dreizzigistem Jar. An Sand Paertelmes Tag.

CCCV.

Der Wiener Bürger, Jakob der Chranest, Pilgrims des Mundoffers Eidam, und Bertha, seine Hausfrau, gewähren als Nachbarn dem Kaplan der Kapelle zu Mariastiegen zu Wien die Servitut, in eine ihnen zugehörige Mauer Balken einlegen zu dürfen.

Wien. 1334. 11. Nov.

Ich Jacob der Chrannest hern Pilgreims aidem dez Mundoffen vnd ich Pericht sein Hausvrowe. Wir vergehen vnd Tuen chvnt allen den die disen brief lesent oder hörent lesen. Daz wir mit gutem willen vnd durch vnser vrowen willen. vnd durch hern Otten Pet zv den zeiten Chapplan der *Chappellen vnser vrowen auf der Stetten ze Wienne.* Dem selben hern Otten oder swer daz widem Haus daz zu der vorgenanten Chappeln vnser vrowen gehöret nach im besitzet. Erlaubt haben daz si in vnser Maur die da leit zwischen vnserm Haus vnd dem vorgenanten Widem Haus Legen suln Traem alz vil si ir bedürffen vntz an Dreizzich vnd nicht mer nach ainer zeil eins halben Schuechs teuf in die maur. Si svln auch in dieselben vnser maur zwelif Chragstain legen swenne si ir bedürffen vnd in füget daz si ir Dach darauf machen. vnd svln auch vns auf die selben maur ein Lachter hoch mauren alz lanch vnser Rinnen leit. vnd suln auch si die volpringen ze ainer zeit gantz vnd gar. swenne ez der egenant her Otte oder swer daz vorgenante widem Haus nach im besitzet getuen mvegen. vnd svln auch wir in die Maur oben darzv raumen an alle wider rede vnd seu mit nicht daran irren. Wär aber daz daz si auf di vorgenanten vnser maur nicht höher gemauren möchten oder wolten. so svln sev nicht mer rechtes haben in unser maur weder oben noch niden denne vmb die Träm vnd vmb die Chragstain alz vorgeschriben ist. Und füge in daz nicht wellent seu danne so svln seu auf irm Erdreich an vnser maur auf Swibogen mauren wie hoch si wellent an allen chriege.

Wär aber daz der vorgenant her Otte oder swer daz egenant widem Haus nach im besitzet. fürbaz dehain reht nämen in vnser maur ze prechen oder ze Mauren vnten oder oben mer denne vor verschriben ist, so svln seu alles das recht verlorn haben. daz wir in gegeben haben an der vorgenanten maur. wir svln auch allen vnsern frumen schaffen oben auf vnser maur vnd vnserthalben vntz in den Grunt. alz ez vnz aller peste wol chvm vnd füge an daz wir nicht venster durch die maur prechen svln in daz vorgenant widem Haus. vnd svln auch wir daz wazzer auf der maur in einer Rinnen auslaiten an dez egenannten widem Haus schaden also daz. daz wazzer in daz selbe widem Haus nicht ge. Vnd daz diser sache fürbaz also staet vnd vnzerbrochen beleibe. Darvmb so geben wir dem vorgenanten hern Otten oder swer daz egenant widem Haus nach im besitzet. Disen brief zv einem vrchvnde vnd zv einer ewigen vestnunge diser sach versigilt mit vnserm Insigil, vnd mit Hern *Jansen* Insigil *dez Greiffen* der der vorgenanten *zwaier Haeuser rechter Gruntherre* ist. vnd mit hern Jacobs Insigil dez Maeserleins. vnd mit vnsers Pruder Insigil Dietreichs dez Chrannestes die diser sache gezevge sind mit irn Insigiln. Diser brief ist geben ze *wienne* nach Christes geburt Drevtzehen hvndert iar darnach in dem vier vnd Dreizgisten iar an sant Merteins Tage.

* Zu vergleichen: die Passauer-, Schottner- und Wiener-städtischen Urkunden in Hormayrs Geschichte Wiens von 1158, von 1200, 1237, 1265, 1276, 1277, 1302 und 1357.

CCCVI.

Gertrud, Ott Haymos Wittwe, gibt dem Kaplan der Kapelle zu Unser lieben Frauen auf der Stätten zu Wien (Fischerstiege, Maria am Gestade, Mariastiege) Grund und Boden an ihrem Haus und gedachter Kapelle.

1335. 15. Aug.

Ich Gedraut Hern Otten Haymez witwe, dem got genade. Vergich vnd tuen chvnt allen den die disen prief lesent oder horent lesen. Daz ich durch got, vnd durch vnser vrawen willen, vnd durch hern *Otten* pet, zv denselben zeiten Chapelan der *Chapellen, datz vnser vrawen auf der steten ze wienne.* Han gegeben daz erdreich vnd die reichen zwischen meinem stadel, vnd des widem Hauses der vor genanten Chapellen. von meinem tuern, vntz an die strazze, gegen hern Jacobes havs des Meserleins. Also beschaidenleich, daz vnser Tropphe vnd vnser wasser in daz vorgenant widem Haus schol vallen. Wil er aver oder swer daz vorgenant widem Haus inne hat, an vns pawen. der schol vnser wasser mit seinen Rinnen auz laiten, an allen vnsern schaden. Vnd daz disev sache stet vnd ewige beleibe darvmb gib ich vorgenant ver Gedraut, dem vorgenanten hern Otten vnd seiner Chapellen disen prief, ze ainem woren gezevg diser sache, versigelt mit meinem Insigel, vnd mit meiner grvnt vrawen Insigel Der erbern vrawen, vern *Christen der Abtessinne Datz sand Nycla.* vnd mit hern Jacobes insigel des Meserleins. Die dieser sach gezeuge sint, mit ieren Insigeln. Diser prief ist gegeben da von Christes gepurd waren ergangen Dreutzehen hvndert Jar, Darnach in dem fvnf vnd Dreisgistem Jar ze vnser vrawen schidvng.

CCCVII.

Der Richter zu Passau, Ulrich Sokkinger erklärt, dass an der Schranne die Geschwister Bertha, Tuta und Margareth Prugkner den Heinrich Harer zum Pfleger ihres Weinbergs zu Cholngrub in Oesterreich bestellt haben.

1335. 9. Octob.

Ich Vlreich der Sokkinger Richter ze pazzawe vergich offenbar an disem brief. allen den di in sehent oder lesen hornt. Daz fur mich chomen *an die Schrann. do ich an den rechten saz* Percht. Tut vnd Margret, Seyfritz dez prugkener Swester dem got genad, vnd habent vor mir vergehen. vmb den weingarten. den si in *Osterreich* habent, vnd ist gelegen ze *Cholngrub*, vnd der sev von dem vorgenanten Seyfriden dem prugkener yerm pruder an vererbt vnd an erstorben ist saeliga, daz si denselben weingarten. habent mit yerm guetleichem willen vnd mit veraintem rat, Hainreichem dem Harer. yerm Svn und Ohaim. hincz seinen trewen empfolchen. vnd in genantburt. alzo daz er dez selben weingarten, von yern wegen pfleger sol sein. mit allev. dev vnd dem selben weingarten nütz vnd gut sei. mit paw mit fertigen. mit sezzen vnd mit allen andern dingen dez im not vnd durft. Si habent auch vor mir vergehen. vnd ist auch ir gutleicher will. daz der Perchkherr *swer* dez egenanten weingarten perhkher ist, daz im der denselben weingarten, von yern wegen vnd an ir stat, in antburt, wan si sein selber nicht enpfahen mugen vnd gib. dar vber ze vrchund disen brief, mit meinen insigel versigelten. alz er im dar vber. vor mir an dem rechten mit vrag vnd mit uertail ertailt ist. dez sint zeug vlrich der Setzer Hainrich der Jud, der Zwoisch, vlrich der vaist: Fridrich der golt Hainrich staeudel. Pernolt sein prueder. walther zipflaer. Hainrich Smolz Chunrad Chaemlaer. Eberhart achleyter. vnd ander erber laeut, di dez selben tags an dem

rechten worn. der brief ist geben an Sand Dyonisen tag, nach christ gepurd dreuzehen Hvndert iar vnd in dem fumf vnd dreizzigistem iar.

CCCVIII.

Die Herzoge Albrecht und Otto von Oesterreich beauftragen den Rath und die Steuereinnehmer zu Wien, aus dem Ertrage der nächsten Steuer dem Bischofe von Passau 400 Pf. Pfennige zu erlegen.

Wien. 1336. 24. Jan.

Wier Albrecht vnd Ott. von gots gnaden Hertzogen. ze Oesterreich ze Steyr, vnd ze Cherndem. Schaffen mit ev... *dem Richter. dem Purgermayster, dem Rat. vnd den Purgern, vnd absammern vnser nachsten chonftigen Stewr, ze wienn,* vnserm lieben Oheim, dem erwierdigen Herrn Pischolf Albrecht von Pazzow, vmb der hilf, So er vns itzvnd tvt, virhundert phunt phenning wienner Münz, zegeben, vnd ze richten, vnuertzogenlich, von der nachsten ewrer steur, auf sand Marteins tag, der schierist chumpt, vnd wellen ouch, daz ier euch, derselben phunt gen im vervahet vnd ouch vergwisset, an allez vertziechen, auf den selben tag, wan, wier evch die abslahen, an derselben Stewer, an alle widerred, vnd geben, des zv vrchunde disen brief, der geben ist ze wienn, an Sand Pauls abend, als er bechert ward. Anno dominj Millesimo ccc°. xxx. Sexto.

CCCIX.

Die Grafen Leutold und Heinrich von Schaumberg entsagen allen ihren Ansprüchen an den Bischof von Passau in Folge ihrer Fehde mit dem hochstiftischen Dienstmanne Egenberger.

Passau. 1336. 10. März.

Wir Graf Leutolt, *vnd Graf Heinrich. Brüder von Schowenberch* vergehen offenlich mit Disem Brief, vnd tun chunt; allen den di in sehent oder horent lesen. Daz wir vnsern Gnaedigen Herrnn. Bischof Albrecht ze Pazzowe vnd sein Gotshavs. gentzlich ledig lazzen, aller der Ansprach di wir hintz im heten. vmb. den *chrieg*. der zwischen vns vnd *seinem Ritter dem Egenperger* was. in dem *Attergaev*. auch haben wir in. ledig lazzen. alles des geltes des er vns darvmb schuldich was. Also daz wir noch vnser Brueder di sich auch vnder vnsern Insigeln verpindent. hintz dem vorgenanten vnserm Herren Bischof Albrecht noch hinz seinem Gotzhavs. vmb den selben. schaden noch vmb daz gelt dhain ansprach noch vordrung nicht mer haben sullen noch gewinnen. Es sind auch all brief die wir dar vmb von im haben ab. vnd sullen nicht chraft haben. Vnd dar vber ze vrchund geben wir fur vns vnd vnser Brueder diesen Brif. versigelt mit vnsern anhangunden Insigeln, Der ist geben ze Pazzowe an Sunntag ze mittervasten. nach Christes geburd. Dreutzehen Hundet iar. in dem Sechss vnd dreizzkistem Jar.

* Die in rothem Wachse abgedruckten Siegel der Grafen sind von jenen im 13ten Jahrhundert von ihnen gebrauchten (S. Mon. Boic. vol. XXIX. pars altera no. 144 pag. 545 note) völlig verschieden. Sie enthalten einen der Länge nach getheilten Schild, das rechte Feld leer, das linke Feld schrägrechts geschacht oder gewürfelt und jeden Würfel belegt mit einem kleinen Kreuze.

CCCX.

Wilhelms von Watzemsdorf, seiner Hausfrau und Hartneids des Krispelstetters Schuldbrief auf den Passauer Juden Nachim, dessen Eheweib und Erben lautend.

1336. 3. Juli.

Ich *wilhalben von watzemstorf*. vnd ich *Chlar sein Havsvrov*. vnd ich *Hartneid der Chrispelsteter*. wir vergechen Offenbar an disem Brief aliv, di in sechent oder lesen Horent. Daz wir vnuerschaidenleich. mit einander gelten schullen. *Nachym dem Juden ze Passaw vnd seinner Havsvrovn vnd ir Erben*. Sehes phunt phenning Passawer Mvns vnd di selben phenning stent vns, an aln Schaden vntz. auf Sant. Micheles tag der nu schierst chvmpt. vnd dar nach gett vns *alle wochen. ze Juden gesvech. auf ein Jegleich phunt der egenanten phenning. drei passawer phenning*. Vnd was des selben gesvches wirt. Den schuln di egenanten Juden mitsampt dem Egenanten *Havpgüet* haben. avf vnsern trevn. vnd dar zue. auf alle dev vnd wir haben. inner landes vnd avssers landes versuechet vnd vnuersuechet auf lande vnd auf wasser. Vnd wanne auch di E genanten Jvden. ir vorgenanten Phenning Paydev Haupgut vnd gesvches nicht lenger geraten wellent nah der E genanten vrist. So schullen wir in di *phant* geben di si ge treiben vnd getragen mugen, da si ires vor genanten geltes Paydev. havpguet vnd gesueches wol von bechomen megen oder tuen wir des nicht. So hatt der vor genant Nachym der Jud sein Havsvrov vnd ir Payder Erben. Vollen gewalt. *daz si auf vns zwain swelichen si wellent. schullen vodern*. ze laisten. vnd der selb. schol in laisten Hie ze Passaw. in Erber gasthavs. da si im Hin zaigent. vnd dar inne laisten als laistens recht ist. Vnd da nimer aus chommen. Uncz daz wir sev. Havpguetz vnd gesuches ganz vnd gar verrichten vnd weren. *Wir schuln sev auch. chain gewaltigev Pett nicht an Legen. da mit wir in abnaemen*. ichtz Paidev Havpguets

oder schadens Swer auch disen Brief inne halt vnd von ir wegen zaygt der schol alle di recht haben di vor verschriben sint. als der egenanten Nachym. sein Havsvrov vnd ir Erben selber. Vnd geben in dar vber ze einnem verchvnd disenn Brief mit vnsern Insigeln versigelten. der Brief ist geben da man zalt von Christes gepuerd Drevtzehen Hvndert Jar dar nach in dem Sechs vnd dreyssigistem Jar. an Sant Vlreichs habent (Abent).

CCCXI.

Herzog Heinrich von Bayern sichert, vorbehaltlich seiner Verbindung mit dem König von Böhmen, dem Bischof vollkommnen Frieden zu.

Landshut. 1336. 13. Juli.

Wir Heinrich von Gotes genaden Pfallentz Graf ze Reyn. vnd Hertzog in Bayern. veriehen offenbar an disem brief Daz wir einen getrewen. durnaehtigen vrid. gelobt vnd gehaizzen haben ze halden. mit vnserm lieben Oeheim, hern *Albrechten.* dem ersamen *Byschof ze Pazzawe.* seinem Lande, vnd allen den di im zu gehoerent, fuer vns, vnser veste, vnd alle di, die vns zve gehoerent. *ob der Ens. enhalb, vnd dishalb, der Tunawe*, also daz er sicher sol sein, vnd sichern auch in, vnd alle di seinen, mit disem brief, an alles gevaerde. swaer aber, daz vnser lieber Herre, vnd *Sweher. der Chuenich ze Beheim. nider der Ens* chaem, dem muegen wir mit allen den vnsern geholffen sein, so, daz wir denselben vrid, da mit nicht vber varen, oder ob im halt *ob der Ens*, swo daz waer, ein stos wurd, von vnserm vorgenanten Oeheim, ob wir, vnd di vnsern vnserm Sweher dem Chuenig, da geholffen waeren auf dem veld. damit suellen wir auch nicht veber varen haben. Ob auch vnser vor genanter Sweher durch vnser Stet, oder Lant, vnd gebiet wurd

ziehen mit maht. ob wir in durch lazzen, da mit tun wir auch niht wider den selben vrid. wir sullen aber vnsern vorgenanten Oeheim Bischof Albrecht, sein Lant, vnd Laevt, suest an nichten beschedigen, von vnsern Landen noch Vesten, an als vor geschriben ist, an alles gevaerde. Den selben vrid, vnd Saetz. loben wir also staet, vnd unzebrochen behalden, als lang, vntz wir in, dem vorgenanten vnserm Oheim widersagen, oder er vns. vnd swelher in dem andern widersagt, so sol es dennoch, nach dem widersag tag, gantzer vir wochen, zwischen vns, vnd den vnsern, baidenthalb, in getrewen, gueten vriden, vnd saetzen sten, als vor geschriben ist, an alles gevaerde. Vnd ze einer merern staetichait des vrides. Habent den selben vrid. mit sampt vns gelobt vnd geheizzen, vnser getrewe, *Sweikker von Saeldenawe, vnser vitztum bei der Rot. vnd Peter von Ekk, vnser vitztum ze Strawbing*, also mit der beschaiden. ob der vrid, mit ihtev wurd veber varen, so hat vnser oft genanter Oeheim, vnser baid vitztum. Sweikkern von Saeldenawe. vnd Petern von Ekk, gewalt ze monen. vnd sullen di nach seiner monung, in viertzehen tagen, wider cheren. swaz im, vnd den seinen, von vns, vnd den vnsern, in den vriden waer geschehen. Taeten si des niht. so sol ir iegleicher, zwen erberg Chnecht mit vier Pfaerden, gein Pazzawe in die Stat senden, vnd suellen di da Laisten. vnd nimmer aus chomen, es werde e widerchert, swaz in den selben vriden geschehen sei, vnd dar veber ze einem vrchvende geben wir den brief, mit vnserm, vnd mit vnsrer vorgenanter baider Vitztum Insigeln, versigelten. Der ist geben ze Lantshut. da von christes gebuertt waren. Drevtzehen Hvndert Jar. dar nach in dem Sechs, vnd Dreizzigistem Jar. an Sand Margareten tag.

CCCXII.

Bischof Albrecht weisst dem Hadamar von Waldegg als Zinsen für jene 1200 Pfund Pfennige, welche er ihm wegen der beiden Vesten zu Wesen schuldig ist, jährlich 120 Pfund auf die Maut zu Passau an.

Passau. 1336. 25. Juli.

Wjr *Albrecht* von Gotes gnaden. Bischof tze Pazzowe vergehen offenlich mit disem Brif, vnd tun chunt allen den di in sehent, lesent oder horent lesen. Daz wir mit vnsers Capitels gutlichem willen. vnd nah irem vnd anders vnsers Rats Rat. vns gutlich vnd freuntlich verricht haben. mit dem Edel Ersamen vnserm liben trewen. *Hadmaren von. Waldegg* vnd mit *Elspeten* seiner Hausfrowen. vmb di Czwelf Hundert Pfunt Pazzower pfenning. di wir in gelten sullen. fur *paid Veste ze Wesen.* di Ober vnd di Nider. di der vorgenant Hadmar von Waldegg. vnserm Gotshavs ze Pazzowe gegeben hat. Vnd haben daz getan nah vnser liben trewen. Gotfrides von *Weizzenegg*. Chorherren ze Pazzowe Gundakchers von *Losenstain*. Chunrats von *Tannberch*. vnd Heimrichs von *valchenstain* Rat vnd spruch di des gwalt gehabt habent. vnsernthalben vnd auch des vorgenanten Waldegger halben. daz si dar vber sprechen solten. vnd wir nah irem Rat di vorgenanten pfenning vergwissen solten als in vnsern Brifen. di wir emaln gen einander gegeben haben verschriben ist. Vnd di berichtung ist geschehen als her nach geschriben stet. Also daz wir der vorgenanten Elzbethen seiner Hausfrowen. vnd swem er iz schaffet. vnd der vns mit vnserm Brif ermont, für di selben zwelf Hundert pfunt versatzt haben hundert Pfund vnd Zwaintzk pfunt auf vnserr grozzen Mawtt ze Pazzowe. der wir, vnser Nahchomen oder vnser Capitel, ob nicht Bischofe wär. di vorgenanten Elzbeten vnd swem er di schaffet, vnd der vns mont mit dem selben vnserm Brif. swenn Got gebevtet. daz der vorgenant Hadmar von waldegg nicht mer ist. alle järchlich. Sech-

zich Pfunt pfenning Pazzower. auf Sand Michels Tach vnd Sechzich Pfund Phenning auf Sand Georgen Tach weren sullen von der selben vnserr Mavtt. Vnd sullen si di nutzen vnd in nemen an allen abslag. vnd nah irem willen verchumbern. verchauffen vnd versetzen als Satzes Recht ist. in allem dem Rechten als wir si in gesatzt haben. Swenn aber wir vnser Nach chomen oder vnser Capitel. ob nicht Bischofes wär. der vorgenanten Zwelif Hundert Pfund pfenning weren. so sullen di egenanten Hundert vnd Czwantzk pfunt. auf der vorgeschriben Mavtt gentzlich von in ledich sein. vnd wider an vns vnd vnser Gotshavs gevallen. Geschäh auch daz si der selben Hundert vnd Zwaintzk Pfund nicht gewert wurden von der oftgenanten Mavtt. zden tägen. als vorgeschriben ist. vnd in daz acht tag dar nach vertzogen wurd. so sullen si vollen gewalt haben. vns vnd vnser Gotshavs ze pfenden zu vnsern Vesten vnd Steten. vnd anderswo da si des aller pest zu chomen mügen auf wazzer. vnd auf Land. mit vnserm gütlichem willen. umb als vil in zdem selben tag vertzogen ist. Vnd schullen si der Pfanttung. vnentgolten sein. gen vns. vnsern Nahchomen vnd vnserm Capitel. an allen sachen. Si schullen auch di selben pfenning ze Pazzowe vordern. zden selben tägen an den Mavtter. wer di weil die Mavt, inn hat. Vnd würden si dann der pfenning nicht gewert waz si des vertziehens schaden nement. mit Potscheft. oder mit nachraisen. in den nästen acht tagen dar nah. daz si bey ir trewen an gevärd gesagen mügen. daz sullen si haben auf der vorgeschriben Pfanttung. Es sol auch vnser Capitel. der phantung pünd. vnd gelübd. di obgeschriben sind. unentkolten sein. an seinen levten. vnd gut. daz iz sunderlich angehoret. Es schol auch dis berichtung. vnd dis Brif. den Brifen. di wir vnd der vorgenant Waldegger. emaln. gegen einander gegeben haben an nichtev schad sein. vnd sullen di dannoch in allen iren chreften. vnd vestichait beleiben. als si gegeben sind. Vnd daz daz allez also stät. vnd vntzebrochen beleib. Dar vber ze vrchund geben wir disen Brif versigelt. mit vnserm vnd vnsers obgeschriben Capitels vnd auch mit vnser Getrewen liben. Gotfrides von *Weizzenegg*. Chorherren ze Pazzowe. Gudakchers von *Losenstain*, Chunrates von *Tannberch*. vnd

Heinrichs von *Valchenstain* vnser Schidlävt anhangunden Insigeln. Der Brif ist geben ze *Pazzowe*. Nach Christes Geburt. Dreytzehen Hundert Jar. In dem Sechs vnd dreizzkistem Jar an *Sand Jacobs Tach*, *in dem Snit.*

CCCXIII.

Nicolaus Streun zu Schwarzenau und sein Bruder Heinrich versetzen den Zehent zu Pochflies.

1337. 14. Juni.

Ich Nyclas der Streun von Swartzenawe vnd ich Hainreich sein Prueder wir tuen chunt mit disem Prief, daz wir versatz haben vnsern zechent, der do leit ze *Pochflies*, mit vnsers rechten herren lechen hant, des hochgeborn fuersten byscholf Albrecht von Pazzawe, dem erbern man, Petrein des Ernstein aydem, vnd sein erwen. Purger ze Newnburch, vm Suwenzich, phunt wienner phennig, zw Sechs jaren, So schul wir im sein guet wider cheren, an allen sein schaden, des gib ich Nyclas der streun, dem vorgenanten Petrein, disen Brief, zv aim vrchund vnd zw aim ge zeug diser sach versigelt mit meim hangunden Insigel, Datum Sabbato post festum Pentecoste anno domini MCCC, Tricesimo septimo,

CCCXIV.

Herzog Heinrich von Bayern verkündet seine Aussöhnung mit dem Passauer Domkapitel und untersagt jede Gefährdung der Güter oder der eigenen Leute desselben.

Burghausen. 1337. 31. July.

Wir Hainrich. von Gotes genaden. Pfallentz Graf ze Rein vnd Hertzog in Baiern, enbieten vnsern vitztvmen, Richtern, allen vnsern. amptlävten, allen vnsern Edeln Läuten, vnd gemaindleich allen. den vnsern swie di genant sind. vnser huld vnd alles gut. Wir lazzen euch wizzen. daz sich di Erbern Herren, der Tumprobst. der Techent. vnd daz Capitel. ze Pazzawe. vmb den vnwillen den wir gen in heten. gäntzleich auf ein end, mit uns habent verricht. Vnd da von wellen wir vnd gebieten ev allen. vestichleich bei vnsern hulden. daz ir si, an aller ir Hab vnd allen irn Läuten vnd guten, swo si di habent in vnserm Land mit nichtev laidigt, noch beswaert. vnd beschiermt si dar an. aller stat von vnsern wegen. als ir vnser swär vngenad wellet vermeiden. vnd dar veber ze einem vrchvend geben wir in den brief mit vnserm Insigel versigelten. Der ist gegeben ze *Purchausen.* Millesimo. Trecentesimo. Tricesimo Septimo. des nächsten Pfintztags nach Sand Jacobs tag.

CCCXV.

Rudwein Propst zu Neunburg und Hartmann, Chorherr und Oberkämmerer, erklären, dass Tuta Prukner und ihr Oheim, Heinrich Harer, Bürger von Passau, ihre Antheile an einem Weinberg zu Cholngrüb sich wechselseitig aufgegeben, so dass der Ueberlebende den ganzen Weingarten erben soll.

1337. 23. Nov.

Wjr Rudwein von Gotes gnaden, Brostz ze Nevnburch Vnd ich Hartman Chorherre zv den zeiten oberrer Chamerer, veriehen vnd tun ze wizzen an disem prief, allen den die in sehent, lesent, oder horent lesen, die nu lebent oder hernach chumftich sint, Daz fur vns chomen, vre *Tuet*, Seifrides des *Prukner* swester von *Pazzaw*, vnd ir Euhaim, *Heinrich der horer purger ze Pazzaw*, also daz vre Tut, mit wol verdachtem muet Recht vnd reddlich, vor vnser hat auf gegeben, irem Euheim dem vorgenanten, Heinrich dem horer iren tail, den weingarten halben, des ain *gantz Jeuch* ist, leit in der *Cholngrueb*, vnd haizzaet der Prukner. der auf vnsrev ober Chamer gehoert, vnd dient mit *Perchrecht* vnd mit *zehent*, Der ir rechtz *anerstorbens* vnd *verteutatz erib* ist, von vater vnd von Muter, vnd von irem Brueder Seifriden dem Prukner, Hat auch Hainrich der horer denselben weingarten halben, daz ander halbes Jeuch daz sein anerstorbens erib ist von Enne vnd von Anne, vnd von seiner Mueter vren Perichten, Seifrides des Prukner swester, seinn tail hin wider vor vnser vnd mit vnsern hanten auf gegeben der vorgenanten vren Tuten, seiner Muemen, Also beschaidenlich, Swelches vnder in paiden vor dem andern stirbet, an erben, So sol der egenant weingart, aller daz gantz Jeuch dem andern ledichleich vervallen sein an alln chrieg, vnd sol daz mit dem selben weingarten fur waz allen seinn frvm schaffen, verchauffen versetzen vnd geben, swem iz welle, an alln

irsal. als Perchrechtes recht ist, vnd mit sogetaner auzgenomener red, Daz ains des andern Sel, vnd auch aller irr baider vodern sel, davon gedenchen sol, So iz aller pest mag von seinn trewn, also ob iz an erben ververt, vnd ob iz den weingarten vor ehafter not versporen mag, Daz die vorgedacht wandlung fur waz, also stet gantz vnd vnzerbrochen an allen chrieg beleibe, wan iz vor vnser vnd mit unsern hanten geschehen ist, Des geben wir Brost Rudwein vnd ich Hartman der oftgenanten vren Tuten, vnd Heinrich dem Horer disen Prief ze einem waren zeug versigelten mit unser paider insigeln. Des sind auch zeug, die *erbern Ritter* her Gerunch der *chol*, her Hauch der *floit*, her Dietrich der *schifer*, her Christan der *sluzler*, Peter der *vreisinger* Chunrat der *smuchenphenninch*, Chunrat der *schifer*, wernhart *vnder den lauben*, Dietrich der Retzer Ernst *pey der Tuenawe*, Peter vnd Constantein von *Sand Mertein*, Leutwein in der *plintengazzen*. Perchtolt *vor dem Tor.* fridrich der chlain, vnd ander erber leut genuge, Den deu sach wol chvnt ist, Der prief ist geben nach Christes gebuerd, Dreutzehenhundert Jar, Dar nach in dem Siben vnd dreizkistem Jar, an sand Clementen tag.

CCCXVI.

Bernhart Harocher, passauischer Burggraf zu Partenstein, erhält bis zur Ablösung genannte Veste unter der Verbindlichkeit, 60 Pfund Pfennige in selbe zu verbauen.

Passau. 1338. 4. July.

Ich Wernhart Harocher meins Hern von Pazzow Purgraf tze Partenstain. Verich offenlich mit dem Brif vnd tun chunt allen den. di in sehent oder horent lesen Daz ich mich vor mei-

nem herrn vnd seinem Rat verpunden han. daz ich auf. di vorgenanten Vest tze Portenstain verpawen sol Sechtzig pfunt Pazzower pfenning *meins aigen gutes.* vnd sol. daz tun *inner drin Jaren* von hevt dem tag. vnd daz ich daz dester vreilicher vnd nützlicher tun mug. Hat mir mein vorgenanter Herr mit seines Capitels willen vnd gunst. her wider verhaizzen. daz er noch sein nachchomen. *mich noch mein Erben. da selbs nicht enthausen sol.* als lang vntz er mich vnd mein Erben. der selben Sechtzig pfunt. pfenning gaentzlich gericht. Wer auch daz ich inner den Selben drein Jaren nicht enwer. Swaz ich dann an den. Selben Sechtzig pfunt pfenning nicht verpawet hiet. daz schullen mein Erben ervollen. vnd sullen auch di selben vest inn haben. vnd *meins herren von Pazzow Purgrafen* da sein. in all der weis. als vor verschriben ist. Wer auch daz ich oder mein Erben, di vorgenanten Sechtzig pfunt pfenning. inner den selben drin Jaren. an der selben Vest. mit ainer gewizzen nicht verpawten. so ist mein herr noch sein nachchomen. noch sein Gotzhaus mir noch meinen Erben nichtz gepunden. des vor verschriben ist. Ist awer daz ich oder mein Erben di selben Sechtzig pfunt verpawen. swenn dann mein Herr oder sein nachchomen. mier oder mein Erben. nach den selben drin Jaren. di selben pfenning gebent So mugen si auf di Selben vest behausen. swer in dar tzu gevellet. Di weil auch mein Herr mich oder mein Erben. der vorgenanten pfenning nicht richtet. so sol ich oder mein Erben. im oder seinem nachchomen Sweren mit der selben vest tze warten mit trewen. als ander sein Purgrafen. Dar vber tze vrchund gib ich den Brief versigelten mit meinem anhangunden Insigel. Der ist geben tze Pazzow an Sand Vlreichs tag. Nach Christus geburd Drevtzehen Hundert Jar. Darnach in dem acht vnd Dreizzkistem Jar.

CCCXVII.

Gertrauds der Priorin und des Convents des Magdalenenklosters zu Wien Revers gegen Bischof Albrecht über den Zehent von Nieder-Hüttendorf bei Mistelbach, welchen sie von Eysenreich von Ritzendorf, dann Jans und Fridrich den Helpfanten gekauft haben.

Wien. 1338. 28. Oct.

Ich Gevdraut. Priorin vnd alle dev gemain der Samung, des Closters ze sand Marien Magdalen ze Wyenn, veriehen Offenlich mit dem brieffe, vnd tun chunt. alle den, di in sehent, oder horent Lesen Daz wir erchant haben vnd Erchennen, di grozzen, gnad. di vns vnser liber gnediger Herr her *albrecht Bischof, ze Pazzow*, tan hat. Daz er vns vnd vnser Samung. geben hat, di aigenschaft. von den Ztehent di gelegen, sint von Nydern Hittendorf bey Mistelbach auf achtzendevhalb Lehen. clain vnd groz. vnd alles daz darczu gehoret, wi daz genant ist. Di wir chaufft haben von den Eysenreich von Ritzendorf Janzzen dem Helfant vnd fridrich dem Helpfant seinen bruder vnd verbinden vns des vnd verhaizzen mit dizzem brief ob daz geschech dez got nicht enwelle daz wir di selben zehent. verchauffen, oder verchumern müsten So sullen, wir di niman verchauffen, nach verchumern den dem vorgenanten vnserm liben. herren Bischof Albrecht von Pazzow oder seinen nachchomen oder ainem, der si von im tze Lehen nem. als si di vorgennanten Eysenrich vnd Jans, fridrich di Elpfanten gehabent haben, ob si dev vorgenanten Zehenden selber nicht behalden wolden. Dar vber tze ain vrchund. geben. wir disen brif versigelt. mit vnsern, anhangenden. Insigeln. Der ist geben. cze, Wyenne. Nach Cristes geburd Drevtzehenhundert- Jar. dar nach in dem acht vnd Drizzigesten Jar an der halgen Zwelfboten tag Symonis, et Jude.

CCCXVIII.

Die Herzoge Albrecht und Otto von Oesterreich weisen gemäss des letzten Willens ihres Bruders Fridrich eine jährliche Rente von 20 Pfund aus der Maut zu Gemünden zur Stiftung eines Jahrtags im Dome zu Passau an.

Wien. 1338. 14. Nov.

Wir Albrecht vnd Ott von Gots gnaden Hertzogen ze Osterreich ze steyr vnd ze Chernden. veriehen. vnd tuen chunt, offenlich mit disem brief Daz wir, als vnser lieber vnd seliger brueder, *künig Fridrich von Rom*, geschaft hat. durch got vnd durch hail und seld, seiner, vnser selber, vnd aller vnsrer vordern sele, geben haben, vreilich gen *Pazzewe* in den Tuem, zu einer ewigen Messe, vnd zu einem Jartag, Zwaintzig phunt gelts, wienner pfenning, auf vnserr Mautt ze *Gmunden*, also beschaidenlich, daz vnser amptleut, die ie ze der zeit sind. alle iar ewichleich. geben vnd richtten., an allen aufschub, die zwaintzig phuent halb, auf Sand Görgen tag, vnd halb auf Sand Michels tag, dem Priester der den altar hat, zu der Messe, oder seinem gewissen boten, vnd sol der selb Priester, der selben phenning, vier phunt geben, alle Jar, zu vnsers vorgenanten bruder Jartag, auf den Chör ze Pazzowe, ze trost vnd ze helf seiner sel, vnd vnser vnd aller vnsrer vordern selen, vnd die vebrigen, Sechtzehen phunt sol der Priester zu seiner phruent haben, Wär aber, daz demselben Priester, oder seinem boten, die werung nicht widerfuer, ze den. vorgenanten. Tägen. vnd im veber zwen tag vertzogen wuerde, so sullen die Amptleut, im oder seinem Boten, die choste fürbaz richtten, daz er des vertziehens, fürbaz vnschadhaft sei, als oft ez vertzogen, wuerde, oder ze schuelden chumt.. Vnd des ze verchund geben. wir disen, brief versigelten. mit vnsern Insigeln, Der ist geben ze wienne, an Samztag,

nach sant Merteins tag, Do man zalt. von Christs gepuerd Dreutzehen Hundert Jar, dar nach in dem acht, vnd. Dreizkisten. Jar.

CCCXIX.

Ulrich von Tannberg verheisst, seiner Hausfrau nach stattgefundenem Beilager 500 Pfund Pfennige zu verschreiben.

1339. 29. Sept.

Ich Vlreich van Tannberch. Vergich vnd tun chvnt. allen den. deu disen prief ansechent oder hörnt lesen Daz ich mit wol bedachtem mut vnd nach rat aller. meiner vrevnt han verhaizzen vnd gegeben *meiner Hausfrowen.* vron anne hern kundachers dochter von Storchenwerch fvmf hundert phunt pazzawär phenning. also beschaidenleich mit auz genomen worten. wenne daz ist. *daz ich wirtleich pey ir gelig* So schol ich sey der vorgenanten phenning richten vnd wern. darnach in einem monet *auf erb vnd auf aygen. also Landesrecht ist.* Vnd habent darvmb tzu mir verhaizzen. di erwern Porgen di hernach mit nomen geschriben sind. Mein Vetter her Chunrat van Tannberch. Her Haynreich van *Valtchenstayn* Her Jans van *Marspach* Her Lyenhart van Marspach Her Sighart ab dem Perig. Her Ruger sein pruder ob sich di werung nicht vergieng. alz vorgeschriben ist, So hat, mein vorgenanter Swecher Her Kundacher van Storchenwerch vollen gewalt, tze vodern mich vnd mein *Porgen.* tze Laisten hintz *Lintz* in ein *erwer gasthaus*, wo er vns hinzaiget. vnd schol *vnser ygleicher an sein stat in legen einen erwern chnecht. mit einem chnechtt* vnd mit zwayn phärden. vnd schullen di Laisten vnuerschaidenleich. an gevär alz Laystens recht ist. vnd schullen nymmer auzchomen. ez werden di egenanten fvmf hvndert phvnt verricht vnd gewert, alz vorge-

schriben ist, an dem gegenwurtigem prief. Daz die red stät. vnd vnuerchert beleib. Darvber gib ich disen offen prief mit meinem anhangonden Insygel vnd mit meins Vettern Insygel Hern Chvnratz van Tannberch vnd mit Hern Haynreiches Insygel van Valtchenstayn Vnd mit Hern Jansen Insygel von Marspach. Vnd mit Lyenhartz insygel van Marspach. Vnd mit der Perch Herrn Insygel. Hern Sighartz vnd Hern Rugers. Der Prief ist gegeben. Do man tzalt von Christes gepuerd Drevtzechen Hvndert jar. Darnach in dem näun vnd Dreyzzigistem iar. an sand Mychels tag.

CCCXX.

Albrecht, Herzog von Oesterreich und Albrecht, Herzog von Sachsen, Bischof zu Passau, vergleichen eine Irrung zwischen dem Passauer Domkapitel und dem Domherrn Stephan von Sunnberg, Pfarrer zu Hollabrunn.

Wien. 1341. 10. März.

WIr *Albrecht* von gotes gnaden, Hertzog ze Oesterreich. ze Steyr, vnd ze kernden. Vnd wir *Albrecht.* von gotes gnaden, Bischof ze Pazzowe, veriehen, vnd tun chunt mit disem brief. daz wir den chrieg, der zwischen den erbern, albrecht. dem Tuemprobst, Otten dem Techent, vnd dem Capitel ze pazzowe, an ainer seit, vnd ierm Chorherren. Stephan. von *Sunnberch*, pharrer ze *Holebrunn*, ze der andern seit, gewesen ist, Vmb den Cins, den er in enthser, von derselben Chirichen versezzen, vnd versaumt hat, vber di punt, vnd vber di brief, di er in daruber, geben hat, auzgericht haben, nach wisung, vnd nach rat, vnserr getrewen, *Maister Johann.* vnsers vorgenanten Hertzog Albrecht. *Obristen Schriber. Vlrich.* von *Purgowe*, vnsers Hofmaister, vnd *maister. andre* vnsers vorgenanten. Bi-

schof albrecht. Obristen Schriber, vnd Otten. *von wald*, vnsers Hofmaister, in aller der mazze, als hernach geschriben stat. wan si desselben chriegs, ze paider seit hinder vns gangen sint, swaz wier daruber sprechen, daz si daz bedenthalben, gar, vnd gantz, bei vnsern hulden, stet haben sullen, an allen bruch, vnd an allen chrieg. da von sprechen, wier zé dem ersten, daz di Chorherren, von Pazzowe, furbaz ledichlich, vnd vrilich, gar, vnd gantz, vnd aygenlich haben vnd besitzen sullen, di Chirichen, datz *Hertzogenbirbawm*, di. zu Holebrunn gehört, mit allen rechten, vnd nutzen, ez si phenning gelt, auf der Chirichen, auf holden, auf vberlent, vnd auf den zehenten gelegen, mit sampt allen chlainen zehent swi der gnant ist, vnd allen getraydzehent, datz demselben *Hertzogenbirbawm*, datz *Nuesch*, vnd aber datz *Nuesch*, datz *Plintendorf*, datz *Ottendorf*, datz *Pastbrunn*, datz *Metze*, datz *Hangenast*, datz *Maysbirbowm*, vnd auch mit sampt allen weinzehenten, als ez diselb pharr, ze *Hertzogenbirpowm*, mit irrn raynen begriffen hat, Vnd ouch derselben, Chirichen lehenschaft. ob ez zeschulden chöm. dar nach sprechen wir ouch, vnd wellen, daz die vorgenanten Chorherren, fürbaz diselben Chirichen, mit gult, mit weinzehent, vnd mit getraidzehent, ez sei chlain, oder groez, sullen innhaben, mit allen nutzen, zeflust, vnd ze gewinn, für di ächt, vnd Sechtzig phunt, di in der vorgenant Stephan. von Sunnberch, ierlich dienen solt, in ir phruent, gen Pazzowe, von der Chirchen ze Holebrunn. Ez sol. ouch der vorgenant Stephan. von Sunnberch, hintz dem Pharrer vnd den Pharrleuten, datz Hertzogenbirbawm nichtesnicht, ze vordern noch zesprechen haben, weder gestlich, noch weltlich, Nur alain, di Chorherren von Pazzowe, sullen hintz in, aller sache, gewaltig sein. Darnach sprechen wier, daz derselb Stephan von Sunnberch, ledig sei, di weil er seinen hof ze Pazzowe hat, von den drin phunten, vnd drin schilling, di er denselben Chorherren, von demselben Hof, dienen sol, vnd ouch von den vier phunten, di er dienet, von demselben Hof, den Chlosterfrown ze Pazzowe, diselben vier phunt süllen di Chorherren ierlichen für in richten, di weil er den Hof inne hat. Darnach sprechen wir, daz der vorgenant Ste-

phan. von Sunnberch, denselben Chorherren, hewer ieren iar nutz gar, vnd gentzlich richten sol, mit beraitschaft, vnd mit gueter gewishait, an allen vnderlaz. Wier sprechen ouch, daz derselb Stephan von Sunnberch, gar, vnd gentzlich ledig sei, aller der vordrung, di die, vorgenanten Chorherren, hintz im heten, vmb den Cins, vnd dienst, den er in, vntzher, von der egenanten Chirichen, versaumt, vnd versezzen hat. Vnd sullen auch si fürbaz nach der richtung, dhain vordrung, an in, darumb haben. Wier sprechen ouch, daz die vorgenanten, vnser schidung, vnd spruch, stet, vnd vntzebrochen baydenthalben beleiben sullen, vnd daz entweder tail, da wider icht chom, oder sei, mit chainer chunst, oder list, noch mit hilf, gestlicher, oder weltlicher rechten, an all geverd. Wer aber daz der vördern tail, dhainer, des vorgeschriben spruchs, abgieng, vnd da wider wer, oder tet, in dhainen weg, derselb tail, sol daz, darnach in den nechsten vier wochen wider tün, vnd sich des erchennen, vnd pezzern. Tet er des nicht, so sol derselb tail, darnach als di vier wochen vergangen sint, vns vorgenantem Hertzog Albrecht. oder vnsern Nachkomen, ob wier nicht wern Hundert mark silbers, vnd ouch vns bischof albrecht. von Pazzow, oder vnsern Nachkommen, Hundert mark silbers. vnd ouch dem andern tail, der den spruch nicht vbergangen hiet, Hundert mark silbers Wienner gewichtes, veruallen sein. Vnd daruber ze Vrchund, vnd ze bestetigung, des vorgeschriben Spruches, vnd Schidung, geben wier vorgenanter Hertzog, vnd auch wier bischof albrecht. von Pazzowe, disen brief, versigelten mit vnsern Insigeln. Der geben ist ze *Wienn*, an Samztag, vör dem Sunntag. Oculi. da ergangen warden von Christes geburd, Dreutzehen Hundert Jar, darnach in dem ains, vnd viertzkisten. Jar.

CCCXXI.

Peter von Rosenberg kauft den früher schon von ihm besessenen Markt Haslach vom Hochstift zurück, und zwar in der Eigenschaft eines passauischen Lehens.

Haslach. 1341. 11. Sept.

Ich Peter von Rosenberch, *Obrister Chamrer in Behem*, vergih offenbar mit disem Brief vnd tun chunt allen den di in sehent oder horent lesen. di nu lebent. vnd her nah chumftig sind. Daz ich von meinem Gnedigen Herren *Bischof Albrechten ze Pazzowe*. mit gunst vnd willen. seins Erwirdigen Capitels. recht vnd redlich gechaufft han. *den Markcht ze Haslach*, vnd allez daz dar zu gehört. ze Veld ze dorff. ze hollz. wazzer. vischwaid, wismad. gestift. vnd vngestift. gepowen vnd vngepowen. besucht vnd vnbesucht. als iz von alter gewonhait her chomen ist. vmb Dreutzehen Hundert Pfunt. Pazzower Pfenning. Also mit der beschaidenhait. Vnd mit auzgenomer Red. daz ich und mein Erben den selben Markcht vnd waz dar zu gehört. als obgeschriben stet. vnd als ich in emaln dem vorgeschriben meinem Herren von Pazzowe verchaufft het. von ym vnd seinem Gotshaus. ze rechtem Lehen haben schullen vnd hat auch er mir den recht vnd redlich verlihen. nach *deutschem lehen recht*. vnd han ich den also von seiner genaden empfangen. daz ich vnd mein Erben das vmb in vnd vmb sein Gotshaus dienen sullen als ein Man seinen Lehen. Vnd auch also daz er di *Vest* di er in den Markcht gepawt het niderlegen schol. vnd all Gräben ze Haslach in ziehen vnd sleht machen. vnd sullen weder ich noh mein Erben noh wem wir iz verchauffen oder verchumberten, di nimmer mer auf erheben. noch pawn. noch dhain ander vest vahen noh pawn in den Gemerkchen di zu Haslach gehorent di ich im nah meinem Ayd auzgezaigt han. an des vorgenanten. meins Herren Bischofs albrechts seines Nachchomen. oder seins Capitels ob niht Bischofs wär guten willen vnd gunst. Vieng dar

vber ich oder mein Erben. oder ander yemant da di Lehen an geuiellen oder an chämen. dhain vest. so sullen di Lehen alleu ledig worden sein vnd geuallen ledichleich an daz Gotshaus ze Pazzowe Es sind auch daz di Gemerkch. Ob der Hayd vncz in di Lädnicz vnd von der Lädnicz ob Herleins Oed vber durich daz velt daz ze näst an dem wald leit. vnd fürbaz zwischen der Rosenawe vnd. Stärling, vnd da selb ob Rosenawe in der Perch. Vnd von dann oberthalb Sant Oswalt ob Satlären in den Perch. vnd dann oben vber vncz gen Wurmprant. an des *Probstes* Gemerkch von dem *Slegel.* Es sullen auch Vischwaid vnd vischpan. auf den wazzern. Zol. Mavtt. Lantgericht. vnd Gericht. Manschaft und Lehenschaft. ze Haslach gehoren. nicht anders dann als si von alter gewonhait vnd reht dar zue gehört habent. Wär auch daz ich. oder mein Erben. den vorgeschriben Markcht. vnd waz dazu gehört verchauffen. verseczen. oder verchumbern wolten. daz sullen wir vnsern vorgenanten Herren Bischof Albrechten. ze Pazzowe. Sein Nachchomen. oder sein Capitel ob nicht Bischofs wär vor allen Leuten an pieten. vnd wellen si iz haben. des schullen wir in günnen. vnd verchauffen. fur all ander Leut. Wolten aber si des nicht chauffen. so scholl ich noch mein Erben. daz dhainem vnserm obern nicht ze chauffen geben. noch verchumbern dann alain vnserm Gnozzen. Daz di Red vnd die wandlung. also stät beleib vnd vntzebrochen Dar vber gib ich disen brief. versigelt mit meinem anhangundem Insigel. Der ist gegeben ze Haslach. Nach Christes Gepurd Dreuczehen Hundert Jar. in dem Ain vnd vierczkisten Jar. an Eritag nah vnser vrowen tag. in dem Herbst.

CCCXXII.

Albertus praepositus, Otto decanus, totumque capitulum pataviense post mortem Alberti praesulis, de electione novi pastoris deliberantes, certas praefigunt constitutiones a neoelecto antistite juramento firmandas.

Pataviae. 1342. 3. Junii et 6. Augusti.

Nos Albertus Prepositus. Otto decanus. totumque Capitulum Ecclesie Pataniensis. notum esse volumus vniuersis ad quos presens scriptum deuenerit, quod nos post venerabilis quondam patris ac domini nostri. domini *Alberti.* felicis memorie Ecclesie nostre Pontificis. ab hoc seculo tristem discessum, ad prouidendum ipsi Ecclesie nostre *de nouo Pastore. in Capitulo consedentes. quasdam constitucciones antea iuramento firmatas.* iterato vallauimus iuramento. ut quicumque in Episcopum eligeretur, constitutiones. tunc. et nunc statutas. inuiolabiliter obseruaret. Primo quod idem Episcopus, contra consuetudines antiquas. et hactenus approbatas seu obseruatas aliquatenus non veniret. deinde quod fratribus consuetum exhibeat honorem, et vnicuique suum gradum et dignitatem sicut decet tamquam fratri et concanonico recognoscat., et iuxta quod discrecioni sue visum fuerit expedire. Fratres qui ad hoc expediunt a consiliis priuatis et publicis non excludat, sed eis sereta sua comunicet, maxime in tractandis negociis Ecclesie, vel infeudandis vel obligandis aliquibus si necesse fuerit. Item ut idem Episcopus causas, que contra fratres aguntur. nulli persone extranee delegaret. set ipse eandem audiret causam. vel decano capituli cum sit Ordinarius immediate post ipsum. vel alicui de confratribus committeret audiendam. cum non deceret quemque de fratribus cuiuslibet persone extranee quantum libet excellentis assistere tribunali, aut ejusdem persone sententijs subiacere. Item ut idem Episcopus fratres secum commorantes iuxta discretionem suam hora prandij. vel cene in

loco honesto, ac debito collocaret, non longe a se prelatis et aliis interclusis, set ipsis fratribus pre aliis signa honorificencie non negligeret exhibere, ita, ut eos sibi faciat commensales. nisi fuerint ibi eiusdem Ecclesie. vel aliarum Ecclesiarum Prelati. aut eorum canonici cum quibus possint in loco honorifico collocari. Item ut nullum ex fratribus ordinem Subdyaconatus. vel presbyteratus compellat recipere. nisi de consensu Prepositi. decani, tociusque capituli vel partis maioris. Item ut nullum de capitulo nisi de consensu totius capituli. aut partis maioris a perceptione prebende suspendat. et si in quacumque parte dyocesis. in qua Episcopus spiritualem et temporalem iurisdictionem dinoscitur obtinere, aliquibus ex confratribus. super rebus immobilibus ad ipsum ex patrimonio vel quacunque causa alia pertinentibus conueniatur. a persona ecclesiastica vel etiam seculari. non cogatur sub Judice eiusdem loci videlicet, set corum ipso Episcopo uel ecclesiastico Judice super hoc ab ipso dato secundum iusticiam respondere. Item, ut idem Episcopus aliquem de fratribus. si forte contra ipsum excederet, pecuniaria pena non puniat. vel ab ipso aliquid extorqueat. cum ipsum Capitulum siue fratres eiusdem Capituli maiori pre ceteris gaudere debeant libertate, nec cum ipsis tamquam extraneis: set tamquam membris propriis sit agendum. Item ne Episcopus extendat manum ad detencionem. vel captiuitatem Prepositi. decani. vel alterius canonici. set secundum qualitatem et quantitatem delicti. ad sententiam Episcopi et Capituli puniat eundem. Item si aliquis ciuium vel alie persone seculares qualescumque alicui canonicorum manus iniecerint violentas. tunc diuina suspendantur. Saluis tamen constitucionibus. si canonici. et. c. quemuis. de offi. ordi. li. vj°. nec ab Episcopo contradicente capitulo. ante satisfactionem condignam relaxentur. Item ut eidem Episcopo contra clericos. qui presunt Ecclesiis Capituli nichil iuris competere debeat. cum ipsum immediate respiciant. nec quisque preter ipsum Capitulum in eosdem clericos habeat cohertionem. cum tam in spiritualibus quam in temporalibus iurisdictioni Capituli debeant subiacere. In quibusuis etiam exactionibus subsidiis vel contribucionibus per Episcopum a clero recipiendis. Ecclesie que de collacione seu prouisione

Capituli fuerint in nullo grauentur. nec ab ipsis aliquid requiratur. Quod etiam in Ecclesiis seu beneficiis canonicorum Pataniensium. a quibuscumque patronis ipsam tenuerint. uice iuramenti volumus obseruari. ita videlicet quod ab eorundem singulorum canonicorum Ecclesiis nil penitus requiratur. Item quod Episcopus non requirat vel cogat aliquem. qui in Prepositum. vel decanum per Capitulum concorditer eligitur. ut confirmacionem ab eo recipiat. set ipso facto sit cum electione Capituli confirmatus. Item de mutacione monete, que dicitur verschuchorn, in sacrario reponi faciat. ac ipsis fratribus de mutatione monete supradicte aliquem pecunie porcionem videlicet decem libras pro gratiarum actionibus tamquam primis deputet assignari. Item ut ipse Episcopus nullos consiliarios accipiat. nisi quos sibi de Capitulo Prepositus. videlicet et decanus. et alii de Capitulo ordinabunt. ita duntaxat. ut Episcopus vna cum Preposito et decano. assumptis sibi duobus de Capitulo. quos ipsi tres. Episcopus Prepositus et decanus ad hoc duxerint eligendos. qui iuxta prestitum iuramentum eligant consiliarios, ipsi Episcopo communes. et quos magis viderint utiles Ecclesie, omni postposito odio vel fauore. Idem fiat per omnia de vicedomino ipsius Episcopi. ita, ut in optione prenominatorum quinque. consistat vnus de sinu Capituli, quem ad hoc valere censuerint, ipsi vicedominatus officio adaptare. Item ut eidem Episcopo. neminem ex confratribus ad recipiendos ordines extra cathedralem Ecclesiam liceat euocare. Item ut fratribus Predicatoribus. vel minoribus. vel quibuscumque aliis, ordinum aliorum in Ciuitate Pataniensi vel iuxta locum concedat ad edificandum ibi Ecclesias suas. vel ad habendum et possidendum domos, vel alia loca seu oratoria priuata. nisi de communi fratrum consilio et consensu. Item vt ipse episcopus non facile inclinet aures suas detrectoribus, qui inter ipsum et Capitulum nituntur discordiam seminare. Item vt Ecclesiasticis beneficiis conferendis fratribus de Capitulo exhibitam sibi gratiam ab ipsis recognoscat. et talem se ipsis exhibeat. ut patrem potius quam dominum se gaudeant elegisse. Item quod Archidyaconatus omnes per totam dyocesim siue in Austria siue in Bauaria fuerint. et Prepositaram Maticensem. nulli, nisi Canonico Pataniensi. cum

iuribus et consuetudinibus ad ipsos spectantibus per Episcopum conferantur. seu etiam committantur. Item si aliquis occideret Canonicum vel traderet eum vel Ciuitatem in manus inimicorum, idem cum omnibus fautoribus et complicibus suis. seu qui sibi ad hoc consilium vel auxilium prestiterint vel prestant. ut proscripti ad Ciuitatem redire nullatenus permittantur absque consensu Capituli, vel maioris partis ipsius. Canonici etiam Episcopo qui pro tempore fuerit in hoc facto omni qua possunt diligentia cooperentur. Item si clerici residentes in beneficiis spectantibus ad Capitulum excesserint. usurpando sibi videlicet bona siue iura, seu redditus spectantes ad Capitulum in Ecclesiis suis predictis. et post ternam monicionem ac etiam excomunicationem in eos latam ab huiusmodi violentys, siue injurijs non destiterint. extunc liceat Capitulo irrequisito Episcopo, ipsos clericos capere, et usque ad condignam satisfactionem carceri mancipare. Item vt in premissis beneficiis. circa Ecclesias seu cimiteria innovacionem aliquam faciendi nullus Episcoporum qui pro tempore fuerit habeat potestatem. preter tocius siue maioris partis Capituli voluntatem. Addiciendo nihilominus. quod omnia alia statuta et ordinaciones seu consuetudines laudabiles hucusque in Patauiensi Ecclesia obseruate in antea inuiolabiliter obseruentur. In has itaque constitutiones prescriptas omnes et singuli sub Anno domini Millesimo Trecentesimo. Quadragesimo secundo. iij° Nonas Junij. consensimus per eligendum Episcopum ut predicitur obseruandas. nostrique Capituli sigillo pendenti. vna cum sigillo Episcopi sigillandas. Nos quoque Gotfridus dei gratia Episcopus patauiensis. recognoscimus. quod cum adhuc essemus Canonicus. et de numero eligentium Episcopum vnus. in premissas omnes et singulas constituciones consensimus. easque seruare promittimus harum testimonio litterarum. sigillo nostro pendenti munitarum. viij° Idus Augusti. Anno domini suprascripto.

CCCXXIII.

Heinricus Salisburgensis archiepiscopus uxorem Walchuni de Hader donat ecclesiae pataviensi.

Salzburge. 1342. 1. Sept.

Nos Heinricus dei gratia sancte Salzburgensis ecclesie Archiepiscopus, apostolice sedis legatus. Recognoscimus per presentes Quod *neptim nostram* Claram vxorem walchuni de *Hader* nobis et ecclesie nostre dudum donatam legittime Ecclesie Patauiensi donauimus et tradidimus Jure proprietatis perpetuo possidendam. In cuius rei testimonium. nostrum Sigillum presentibus est appensum. Datum et actum Salzburge. Kalendis Septembris. Anno domini Millesimo. Trecentesimo, Quadragesimo Secundo.

CCCXXIV.

Bürgermeister und Rath von Wien bezeugen die Ablösung von 6 Pfund Pfennigen, welche die Capelle im Rathhause zu Wien aus einem der Capelle auf der Stetten zugehörigen Hause zu beziehen hatte.

Wien. 1343. 12. März.

Wir Chunrat der Wiltwaericher zv den zeiten Purgermaister vnd der Rat gemain der Stadt ze wienne. Vergehen vnd tvn chvnt allen den die disen brief lesent oder hörent lesen die nv lebent vnd hernach chvnftich sint. Vmb die Sechs phvnt wienner phenninge geltes Purchrechtes. Die vrowe Gedraut hern *Otten des Haimen Wittibe.* den paiden got genade. gegeben hat der *Chappellen vnser Vrowen in vnserm Rathaus ze Wienne.*

deu ir Stiftunge ist. auf irm Haus daz da leit. an vnser vrowen Chappellen Chor. *auf der Steten ze Wienne.* daz auch dev egenant. vrowe Gedraut zu der selben Chappellen auf der Stetten gewidempt vnd geben hat. Daz her Otte der Gnämhärtel zv den zeiten Chapplan der Chappellen vnser vrowen auf der Stetten. Die vorgenanten Sechs phunt Wienner phenninge geltes Purchrechtes. Recht vnd redleichen ab dem egenanten Haus geledigt vnd gelost hat. vmb Sechtzich Phunt wienner phenninge. der er vns gar vnd gaentzleich gewert hat. als er das recht gehabt hat. als der brief sagt. den er vns gezaigt hat. den im dev egenant vrowe Gedraut vber daz selbe Haus gegeben hat. Vnd sol auch derselbe her Otte der Gnämhärtel oder swer daz vorgenant Haus nach im besitzet. fürbaz der egenanten Sechs phunt geltes. ab dem selben Haus ledich vnd vrei sein ze dienen. vor allem chriege vnd vor aller ansprach. Vnd daz disev sache fürbaz also Staet vnd vnzerbrochen beleibe Dar vber so geben wir hern Otten dem Chapplan vnd seinen nachchomen disen brief. zv einem ewigen sichtigen. vrchunde diser sache versigilt mit vnser Stat Chlainem anhangunden Insigel. Diser brief ist geben ze wienne noch Christes gepurt drevtzehen Hundert iar darnach in dem Drey vnd viertzgisten iar an sant Gregörgen Tage.

CCCXXV.

Kaiser Ludwig gebiethet seinen Amtleuten und Richtern, in Bezug auf das Hochstift Passau nur in solchen Rechtshändeln Recht zu sprechen, welche Grund und Boden und Erb und Eigen betreffen.

Landshut. 1343. 18. Sept.

Wir Ludowig von gotes genaden Roemischer keyser ze allen zeiten merer des Reiches. Enbieten allen vnsern Amptlueten..

Pflegern.. Vitzum vnd.. Richtern. veberal *in vnserm Lande ze Bayern*, swi die genant sein, vnser huld vnd alles gut, Vns ist kunt getan. daz ir.. hintz des Bischofs von Passaw Lueten vnd guten, von geltz wegen. vnd auch von anderer klainen sache wegen. dar vmb der vorgenant Bischoff vnbillich ze recht stuend. vf dheiner Schranne, richtet, Wellen vnd gebieten wir ew vestichlichen vnd ernstlichen bei vnsern hulden, daz ir fuerbas von dheinerley sache, oder geltz wegen, es sei dann, vmb Erb, aygen, oder grunt hintz dem vorgenanten Bischof, noch hintz seinen Lueten noch guten nicht richtet, noch ieman gerichtz da hin gestattet, Auch wellen wir, swas von geltz, oder von andrer sache wegen. als vor geschriben stet, hintz im, oder hintz seinen Lueten vnd guten mit dem rechten erchlagt vnd erlangt sei, daz daz ab vnd tod sei vnd weder kraft noch macht hab. Der brief ist geben ze *Landshut*. an Pfintztag vor sant Matheus tag. In dem nawen vnd zwainzigisten iar vnsers Riches. Vnd in dem Sechzehenden des keysertums.

* Kaiser Ludwig zählt hier die Jahre seines Kaiserthums nicht von der Krönung zu Rom am 17. Jan. 1328, sondern von der Krönung zu Mailand am 31. May 1327.

CCCXXVI.

Capitulum pataviense confirmat fundationem capellae, ecclesiae pataviensi contiguae, per Ludovicum super Lapide mutarium pataviensem redditibus quatuordecim talentorum denariorum dotatae.

Pataviae. 1343. 29. Nov.

Albertus dei gratia Prepositus, Otto Decanus, totumque Capitulum Ecclesie Patauiensis, ad perpetuam rei memoriam. Decorem

domus domini diligentes, illa benigno fauore amplectimur, per que saluti animarum consulitur, et cultus diuini numinis augmentatur. maxime dum ad intemerate virginis genitricis dei, ipsiusque preclare matrifere, beate Anne, reuerentiam instaurantur. vt is, qui de excelso celorum prodiens, in vtero gloriose puerpere humanitatis nostre factus est particeps, placatus ambarum intercessione, matris videlicet et filie, diuinitatis sue efficiat nos consortes. Cum igitur honorabilis et discretus vir, *Ludowicus super lapide, Mutarius Patauiensis*, zelo deuocionis inductus, capellam contiguam ecclesie nostre Patauiensis, intra Capellam omnium sanctorum et ambitum Ecclesie nostre, cum quibusdam anterioribus edificiis, a capella vsque ad Ecclesiam prominentibus, in honore sancte Marie, et sancte Anne, sanctorumque, Mathei et Mathie apostolorum, de nouo fundauerit, ac cum quatuordecim talentorum denariorum Pataviensium, redditibus, sufficienter dotauerit, de nostro beneplacito et consensu. vt in ipsa Capella, ibidem per Cappellanum ipsius, vel si ipse legitime impediretur, per alium loco sui, missa diebus singulis celebretur, In festiuitate vero, annunciationis beate Marie, beate Anne, ac dedicationis Capelle, et diebus sanctorum Mathei et Mathie, in sero vespere, et in mane, due misse habeantur. quibus etiam diebus Cappellanus qui tunc Capelle prefuerit, presbyteros et scolares, ad vesperas et missas necessarios procurabit. Nos eandem fundacionem, dotacionem, misseque institucionem, vt premittitur, grato affectu duximus admittendam. Indulgentes, quod idem Ludowicus, .. vxor sua, et heredes, consanguinei et affines ipsius, in dicta Cappella, et sub edificiis anterioribus, valeant sepeliri. et quidquid in septimo, Tricesimo, vel anniuersariis, in dicta Cappella, de oblacionibus seu exequiis, aut per superstites mortuorum, mortis vel vite tempore obuenerit, ipsi Cappellano cedere debebit, nec Custos noster, seu quispiam alius, sibi quidquam iuris vendicet in premissis. Ipse etiam Cappellanus, qui per eundem Ludowicum nobis presentabitur, quotiens vacauerit. inuestituram de manibus nostris suscipiet, et obedientiam, Decano Ecclesie nostre faciet. Chorum nostrum, et omnes horas canonicas frequentando. Decedente vero prefato Ludowico dicte Cappellae

prouisio, ad nos pleno jure et libere pertinebit, nosque de ipsa prouidebimus et prouidere tenebimur vni discreto sacerdoti, nullum aliud Ecclesiasticum beneficium obtinenti, qui, cottidie, ibi missam, per se, vel per alium, si legitime impediretur, celebret, et omnia alia, que circa chorum et alibi necessaria fuerint, sicut debuerit, exequatur. Si vero beneficium aliquod Ecclesiasticum, post adeptionem Cappelle consequeretur, extunc ipsa Cappella vacare debebit, nosque de ipsa debemus et possumus alteri discreto presbytero non habenti ecclesiasticum beneficium prouidere. Ordinamus eciam. quod si Cappellanus prefatus, in officio et missis, aliquam negligentiam committeret, extunc Decani Ecclesie nostre, qui protempore fuerit, correctionem subeat, per ipsum Decanum sicut visum sibi fuerit, canonice puniendus. In quorum omnium testimonium sigillum nostri Capituli presentibus est appensum. Datum Patauie, Anno domini, Millesimo. Tricentesimo, Quadragesimo Tercio, in vigilia Beati Andree apostoli.

CCCXXVII.

Kaiser Ludwig bekräftigt die schon von den Herzogen Heinrich und Otto bestättigten Satzungen rücksichtlich der herzoglichen Vogteirechte über die Güter des Domcapitels.

München. 1344. 10. Jan.

WIR Ludowig von gotes genaden Römischer keyser ze allen zeiten merer des Riches, Bechennen offenlichen mit diesem brief, daz fuer vns komen die erbern manne .. der Tumbrobst .. der Techant. vnd daz *Capitel ze Passaw*, vnd habent vns gezaigt, brief vnd *hantfest* die si habent von Hertzog *Hainrich* selig, veber die *recht vnd gesetzte, die ein Vogt veber irew gut hat* vnd haben sol, Vnd haben auch gesehen brief vnd vrchuend

von Hertzog *Otten* selig, vnsern Vordern, daz er in die selben Hantfest vnd brief bestätt hat, Vnd baten vns fleizzichlichen. daz wir in die selben brief vnd hantfest, bestätten, erniweten. vnd auch befesten, die sich also anhebent. vnd von wort ze wort geschriben sint. Wir Hainrich von gotes genaden Pfallentzgraf ze Rein. Hertzog in Bayern, Veriehen offenbar mit disem brief, daz vns fuer komen, der Erwirdigen manne. des Capitels des Gotzhuzz ze Pazzaw brief veber vnser Vogtey vf irn guten, vnd die brief stunden von wort ze wort also. daz sint die Sätze vnd die recht des Vogtes. Von einer gantzen Hub einen mutt habern. Von einem Mayrhof der zwo Hub hat zwen mutt habern, Von einem halben Mayrhof aynen mutt habern, Es sol haben vnser Vogt, ain taydinch bei dem graz. vnd daz ander bei dem hew. vnd sol ein ieslicher vnser Pawrn in daz taidinch komen, tet er des nicht, so gibt er sechzig pfenning, nur man bered im dann ehaft not, Wann der Vogt sitzet in dem taidinch, so sol unser Brobst bei im sitzen, und wann man ein Stewr an legt, die sol vnser Brobst ab sammen. vnd sei dem Vogt geben, Wer auch aus vnsers Gotzhauzz gewalt chert mit Heyrat, der sol vns vnd dem Vogt daz pezzern wie wir wellen von vnsern genaden, Es sol auch die Vogtey mit dheinerley recht niemen verlihen werden, noch mag auch nieman versetzet werden noch verchuemmert niwr mit vnsrer hant, Wer auch vnder vnsern Pawrn wesentlich sitzet hinder einem andern Herren, der selb freysetz sol geben dem Vogt fuemf kaes die dritthalbs pfenning wert sein, Wer aber auf vnsern guten sitzet, der geit der selben fumf kaes nicht, Ob auch dhain vnser Pawr heyratet oder cheret, in eins andern Gotzhuzz gewalt des Vogt er auch waer, so sol der selbe vnser pawr, mit nichtew von dem Vogt der vmb gebezzert werden, niwr von vns. Es sol auch chain vnser Pawr, dhein des Vogtes teydinch nicht suchen, niwr alain zway. Es sol auch des Vogtes amptman swann er wil raisen. vmb sein oder vnser geschäft zu vnsern Lueten, nicht mer zerung haben niwr mit vier pferden, Es hat auch der merer Vogt vnd nicht sein amptman daz recht, daz er seinew pferd niwr ain nacht, auf vnser Gut in dem Jar dreystund, gestellen mag, In dem Sumer zwir, In

dem winder ze einem mal Mit der beschaiden, der Mayer sol behalten vier Pferd, der Huber zwai, der halb Huber ains, vnd die knecht suellen verkost werden an Huener vnd an wein, freyes recht ze stiften vnd entstiften, daz beleibt bei vnserm kelner. vnd bei vnsern amptlueten, es sei dann daz sein vnser kelner. vnd vnser amptluet dar zu beduerffen, Jagen vnd fischen vf vnsern Guten. daz sol vnser kelner freylich tun an den Vogt, Es ist auch ze merken. ob der Chelner veber einen Pawrn chlagt dem vogt, also daz in der Chelner selb nicht betwingen möcht, den sol im der Vogt betwingen. vnd daz wandel da der Pawr vmb veruellet. des sint Sechzig pfenning di sol der kelner in nemen. vnd sol si gelich tailen mit dem Vogt, Wenn auch an einen Pawrn, von dem Vogt oder von seinem amptman, daz recht Vogtrecht inner vierzehen tagen zwir geuordert wuerde. vnd er es nicht geb, den sol man dar vmb nicht mer beswern, niwr daz er es zwispil, Es hat auch der Vogt dhain recht vf vnsern Pfarrkirchen. vnd andern vnsern kirchen. noch vf vnser Priester vnd irr Pfaffen, weder vf ir Wydem, freytumen, noch vf irn zehenten, wan er vns trewlich dar an schirmen sol lauterlich durch got In welchem iar auch nach der zeit lauf. vnser Vogt ein stiur nemen wil. daz sol geschehen nach vnsers Chelner. vnd andrer vnsrer amptluet rat, Vnd dann geit der grozz Mayrhof der mit zehent bestift ist, ein halbs pfunt pfenning. Der minner Mairhof an zehent geit drey schilling, ein gantzew Hub Sechzig pfenning, ein halbew Hub dreizzig, ein viertal fumfzehen, ein zinsman der nicht sitzet vf vnserm gut zehen pfenning, Vnd die vorgenanten pfenning all ist niwr Pazzawer muenzz, Wie lang auch vnserew gut pawvellig sind. vnd sint nicht komen ze vollem dienst, wo wir dann nemen halben dienst do sol auch er nemen newr halbs Vogtrecht, vnd wo wir nemen gantzen dienst. Do sol er nemen gantzes vogtrecht. vnd gantzew Stiur, Ob ein dewp oder ein schedlich man vf vnsern guten erfunden wurd. Dar vmb sol der Vogt, dhain vnser hab. ab den guten nicht nemen, ob aber vnser amptman, in mit gueten von dem Richter nicht ledig mag gemachen. so sol er in dem Richter antwurtten. als er mit seiner guerttel ist vmb vangen, vnuerzigen

vnsrer recht an vnsrer hab, Ob auch der Vogt dheinen vnsrer Pawrn betwingen wolt mit pfanttung, so sol er im dhein vnser *pawgerüste.* daz man gemeinlich *Hofgericht* nennet, nicht nemen, dar vmb daz dazselb vnser gut icht verhert beleib, oder vngebawen, Dar veber ob vf dheinem vnserm gut, dheinen der vnsern sturb an Erben, was der hab liezz, wi die genant wer. do hat der Vogt nichtz mit ze schaffen, wan die hab ist vnser gantz vnd gar, die vorgenanten artickel vnd stuck alle, haben wir durch des Capitels ze Passaw pet, ze einer sicherhait, einer ewigen steticheit mit vnserm Insigel gefirmet vnd bestett. Vnd daz ist geschehen ze Passaw. do man zalt von kristus geburt, Tausent iar, zwai hundert Jar. in dem zwai vnd Sechzigisten iar, des nechsten tags nach sant Lucein tag. Wir Ott von gotes genaden Pfallentzgraf ze Rein, Hertzog in Bayern, Erzeugen offenbar mit disem brief, Daz wir gesehen vnd gehandelt haben, die vorgeschriben Hantfest vnsers lieben Vaters gantz an allen stucken, die stund von wort ze wort also oben an vnsers Vaters brief geschriben stet, Vnd wan wir den nam vnsers Insigels haben verwechselt. vnd haben nu ein niwes Insigel, haben wir disen brief mit dem selben vnserm newen anhangendem Insigel bewart vnd bestätt. Daz ist geschehen ze Vilshofen. Nach kristus geburt, Tausent iar, zwai Hundert iar, in dem Siben vnd Sibentzigisten iar, an sant Damasii des Babstz tag. Vnd wan wir si, der selben irer fleizzigen bet nicht verzeihen suellen noch wellen, Haben wir in die vorgenanten artickel, recht vnd gesetzt, von besundrer vnsrer genad vnd milticheit, von vnsrer Herschaft. vnd vnsers Landes wegen ze Bayern, gar vnd gentzlich, beuestt, ernewt, vnd zu einer ewigen bedechtnuzz, mit disem gagenwurtigem brief bestett, Da von wellen vnd gebieten wir, allen vnsern amptlueten.. Pflegern.. Vitztumen.. Richtern.. Schergen vnd allen andern vnsern amptlueten swie die genant sein die ietzo sind oder fuerbas werdent, vestichlichen vnd ernstlichen, daz si die obgeschriben artickel, recht, vnd gesetzt, vnzerbrochenleich stet, vnd vnuermailt halten. vnd die mit dheinen sachen veberuarn, als si vnser grozz vngenad dar an vermeiden wellen. Vnd dar veber ze einem vrchuend geben wir in disen brief versigelt mit

vnserm keyserlichen Insigel, der geben ist ze *München* an Samptztag nach dem Oberisten tag, Nach kristus geburt Driuzehen hundert iar. darnach in dem vier vnd vierzigisten iar In dem dreizzigisten iar vnsers Riches. Vnd in dem Sechzehenden des keysertums.

* Vergl. Mon. Boic. Vol. XXIX. pars altera no. 125 pag. 524 — 526.

CCCXXVIII.

Kaisers Ludwig Schirmbrief für Ulrich Gruber, Bürger zu Passau, rücksichtlich einer von der Herzogin Agnes, Königin von Ungarn, herrührenden Pfandschaft.

München. 1344. 28. April.

Wir Ludowig von gotes genaden Rōmischer Keiser ze allen zeiten merer des Reiches, Bechennen offenlichen mit disem brief, Daz wir *Vlrichen dem Gruber Burger ze Pazzaw* gehaizzen haben bei vnsern gnaden, daz wir in auf den Viertzehen pfunt geltes ze Walhenstorff, vnd den zwain pfunden geltes auf dem Hof ze dem Mairberg, die im vnser liebiu *Muom Agnes Kuneginne ze Vngern* versetzzet hat, genädichlichen schirmen vnd versprechen wellen, swo er des bedarf nach der brief sag, die si im darveber geben hat, Mit vrchunde ditzz briefs der geben ist ze *Munchen* an Mitwochen vor sant Waltpurgen tag, In dem Dreizzigsten iar vnsers Reiches. Vnd in dem Sibentzehenden des Keisertums anno dominj. M°. CCC°. XLIIII^to^.

CCCXXIX.

Vertragsbrief rücksichtlich der streitigen Fischweide in der Traun bei Ebelsberg zwischen Hanns von Capellen und Bischof Gottfried.

Wien. 1345. 8. Nov.

Ich *Hans von Chappelln.* vergich offenbar mit disem Brief, allen den-die in sehent, lesent, oder hōrent lesen, die nu lebent, oder hernach chumftig werdent, Daz ich mich mit dem Erwirdigem Fursten meinem genädigen Herren Byschof *Gotfriden von Pazzow* gentzlich verricht han. Vmb den Chrieg, den wir miteinander gehabt haben. Vmb die Vischwaid in der *Trawn bey Ebelzperch.* Also beschaidenlich, daz mein Vischer von der *Tvenaw* vntz an die *Traunprukk datz Ebelzperch* Vischen sullen, mit Rinnundem Zeug, vnd mit Chlainem Zeug. Pern vnd Tawpelln. Si sullen aber dhain Vach slahen, noch Reuschen legen. Dann oberthalb der Prukk sullen si vischen. nur mit Chlainem Zeug. Pern vnd. Tawpelln, vnd nicht mit Rinnundem zeug. Si sullen auch daselbs dhain Vach slahen, nach Reuschen legen. Si sullen auch mit dem vorgenantem chlainen Zeug. Pern vnd Tawpelln, oberthalb der Prukk nicht verer Vischen, denn als verr mein Dorf ze München get, vnd daz yezund darzu gehört. Ich lob auch für mich vnd mein Sün, vnd all vnser Erben. dem vorgenanten meinem genedigen Herren Byschof Gotfriden, vnd allen seinen Nachchumen Byschouen ze Pazzow, Daz wir seu an der vorgenanten Vischwaid oberhalb der Prukk, vnd niderhalben nicht engen, noch irren, noch dhainen Chrieg tun sullen ze Vischen wie si wellent. mit Vächer slahen, Reuschen legen. Rinnundem Zeug, vnd mit Chlainem vnd grozzem Zeug. wie si wellent. Daz lob ich stet ze behalten mit meinen trewen. Vnd darvber ze vrchund vnd warn getzeug, vnd Ewiger bestetigung. gib ich disen Brief versigelten mit meinem anhangundem Insigl. Der geben ist ze Wienn am Ertag vor sant Merteins tag. Do von

Christes gepurd warn ergangen Dreutzehen Hundert Jar, in dem Funf vnd Viertzigistem Jar.

CCCXXX.

Capitulum pataviense confirmat ad petitionem Urbani, judicis pataviensis, ſundationem capellae S. Spiritus, duodecim librarum redditibus denariorum pataviensium per eum dotatae, et parochiali ecclesiae S. Pauli subjectae.

Pataviae. 1346. 18. Januar.

Nos Otto dei gratia Prepositus et Capitulum Ecclesie Patauiensis tenore presentium profitemur, Quod ad petitionem Vrbani Judicis Patauiensis qui Capellam sancti spiritus cum duodecim librarum redditibus denariorum Patauiensium construxit et fundauit, eamque parrochiali Ecclesie sancti Pauli donando et incorporando subiecit, secundum quod continetur in instrumentis superinde confectis, expressum novum consensum adhibemus, ut Andreas presbyter dictus de Vruar filius sororis sue predictos redditus duodecim librarum Patauiensium debet tenere et percipere singulis annis ad tempora vite sue, Sic tamen ut singulis diebus per se vel per alium quo aduixerit debet habere vnam missam in predicta capella, in quo si et quociens negligens inuentus fuerit, pro qualibet negligencia de censu predicto qui sibi dabitur per ebdomodam, debent remanere hospitali sancti Johannis octo denarii reddituum predictorum. De comparacionibus vero missarum et de offertoriis et aliis obuentionibus, que prouenire possent quomodolibet infuturum idem Andreas nichil habet percipere nisi tres denarios in qualibet missa sua, aut duos vel vnum si illo die oblati fuerint quicquid autem vltra tres superfuerit de

isto residuo habet plebanus disponere et in vsus suos redigere pro suo libito voluntatis Insuper possessionem capelle vel dominium aut aliquid aliud iuris, idem Andreas non debet sibi per se vel per alium vsurpare, predicando, festa pronunciando, memoriam mortuorum faciendo. intronisaciones mulierum vel virorum seu benedictiones quascunque exercendo, vel aliqua iura et exercicia parochialia quocumque nomine censeantur peragendo que omnia et singula ad plebanum sancti Pauli qui pro tempore fuerit spectare debebunt perpetuo, nisi de expresso consensu ipsius sibi horum aliquid concedatur, et etiam disposicio et ordinacio ipsius, ymo idem Andreas debet obedire plebano sancti Pauli in omnibus, Debet etiam idem Andreas interesse misse publice et Vesperis ad sanctum Paulum omni die Insuper nolumus in hoc derogare Ecclesiae nostre sancti Pauli, vel reuocare instrumenta a tempore fundacionis confecta et data, que post obitum dicti Andreae vel per dimissionem duodecim librarum reddituum predictorum volumus in suo robore perpetuo remanere In cuius rei firmum testimonium presentes sibi dedimus sigilli nostri Capituli causa cum munimine roboratas, Datum Patauie in die sancte Brisce virginis Anno domini Millesimo Trecentesimo quadragesimo sexto.

CCCXXXI.

Albrecht, Herzog von Oesterreich, erkennt das Vogteirecht des Bischofs von Passau über das dem Kloster St. Florian zugehörige Gut Windberg an.

Wien. 1346. 2. März.

*W*ir *Albrecht* von Gotes gnaden. Herzog ze Oesterreich ze Steyer. vnd ze Chernden. Tun chunt mit disem brief, Vmb di Vogttey vnd daz gut, ze *Windiberg*, daz gen *sand florian* ge-

hört, Darumb vnsern lieben vreunt Bischof *Gotfrid von Pazzow*, von seins Goteshous wegen. vnd vnser getrewn lieben .... von *Walsse von Ens* von vnserr Vest wegen *Wessenberch* stözzig, vnd in chrieg gwesen sind, Daz wir, vmb dieselben, Vogttey enpfolhen heten, ze verhören vnd, daz wir nach der chüntschaft, die nach derselben, verhörung, an vns bracht ist, und ouch nach den briefen di daz Goteshous von sand florian, uber daz egenant gut hat, erfunden haben. vnd vnser Lantherren. daz die vorgenant, Vögttey, dem Bischof, vnd seinem Goteshous. ze recht zugehöret, vnd daz in die, von *Walsse*, chain irrung daran tun sullen, mit vrchund ditz Briefs Geben ze *Wienn*. an Phinztag, vor dem Sunntag, so man singet Invocavit. nach Christs geburd, Dreutzehen Hundert Jar. darnach in dem Sechs, vnd viertzigistem Jar.

CCCXXXII.

Imbertus presbyter Cardinalis Gotfridum episcopum absolvit de certa pecuniae summa, sacro cardinalium collegio ab ecclesia pataviensi numerata.

Avinione. 1346. 26. Aprilis.

Nos *Imbertus* Basilice. xii^{cim}. Apostolorum presbyter Cardinalis, sacri collegy Reuerendorum patrum dominorum sancte Romane ecclesie Cardinalium Camerarius tenore presentium recognoscimus et fatemur quod Venerabilis in Christo pater dominus Gotfridus episcopus Patauiensis pro parte partis sui communis seruicy in quo prefato collegio tenebatur. Quadringentos octuaginta quinque florenos auri per manus Magistrorum henrici dignj et Jacobi de fractis procuratorum suorum die vndecima mensis Aprilis proxime preteriti Nobis pro ipso collegio recipientibus solui fecit. De quibus sic solutis ipsum Episcopum ecclesiam suam successores suos et eorum bona prefati collegy nomine absoluimus et

quittamus. Verum intellecta mole grauaminum que pro parte ipsius Episcopi coram domino nostro summo pontifice hodie in concistorio extitit exposita, eundem Episcopum ad soluendum complementum sui communis seruicy necnon quinque seruiciorum familiarium reddebant et adhuc reddunt uerisimiliter impotentem ad que soluenda dudum sub certis penis sententiis ac termino iam elapso se sponte et libere obligauit de speciali licentia et expresso mandato eiusdem dominj nostri summi pontificis usque ad proximum festum dedicationis beati Michaelis terminum Sibi duximus porrogandum (prorogandum). Ita tamen quod si in dicto Sibi porrogato (prorogato) termino non satisfecerit de premissis in penas et sententias quibus tenebatur antea relabatur. Insuper ipsum Episcopum a suspensionis excomunicationis et interdicti sententiis ac reatu periury et aliis penis quod et quas incurrit propter solutionem predicti per eum promissi seruicy non factam in termino sibi assignato auctoritate qua fungimur duximus absoluendum. In quorum omnium testimonium presentes litteras fecimus fieri et nostri sigilli appensione munirj. Datum Auinione die uicesima sexta mensis Aprilis. Anno dominj Millesimo Trecentesimo quadragesimo sexto indictione quartadecima. Pontificatus sanctissimj in Christo patris et dominj nostri domini Clementis diuina prouidentia pape. vj. Anno Quarto.

CCCXXXIII.

Kaiser Ludwig befiehlt seinen Amtleuten, das Passauer Domkapitel bei seinen Rechten und Befugnissen zu erhalten.

Landshut. 1347. 1. März.

Wir Ludowig von Gotes genaden Römischer keiser ze allen zeiten merer des Reiches, Enbieten allen vnsern amptlueten . .

vitztuemen.. Pflegern.. Richtern, vnd andern swie die genant sein, die ietzo sind oder fuerbaz werdent, veberal in vnserm Lande ze Beyren, vnser hvld vnd alles guet, Wir wellen vnd gebieten iwe vesticblichen bei vnsern hulden, daz ir die *korherren gemeinlichen ze Pazzaw*, ir Luet vnd Guet, bei den briefen, die in *vnser Voruaren seligen Hertzogen ze Beyern*, geben habent, vnd die wir in auch mit vnsern briefen, verschriben und bestaett haben, beleiben lazzet, vnd si mit dheinen sachen daran bekrenchet noch drenget, vnd auch nicht gestattet, daz si iemand anders dar an laidig noch beswaer. Geben ze *Lantzhut* an Pfintztag nach Mathie, In dem. Driv vnd Dreizzigsten iar vnsers Reichs, Vnd in dem Zwaintzigsten des keisertums.

CCCXXXIV.

Conrad von Tannberg und Chalhoch von Falkenstein treffen mit Peter von Rosenberg eine Abrede rücksichtlich der Passauisch-böhmischen Gränze im Falle eines Kriegs.

1347. 19. July.

Ich Chvnrat van Tannberch. vnd ich Cholhoch van Valchenstain, Vettern, veriechen vnd tun chunt an disem prief. allen den dy in an sechent oder hornt Lesen. Daz wir mit dem edlen Hern Hern Petern van Rosenwerch saetz haben mit dem *gemerich dez Landez tze Behem*. daz an vnser Lant gemerich stoetzzet. Also beschaydenleich vnd an allez geuaer Wenne daz geschaech daz wir van dez Chaysers wegen muesten tuen wider daz gemerich. So schullen wir ym vor ocht tag wider sagen. vnd schol der vryd vnd der satz dy selben ocht (Tage) zwisschen vns staet vnd gantz beleiben angeuaen alz vor Vnd waz ich inne han van

meinem Hern dem Pysschoue tze Pazzawe, dy pfleg tze *Velden* vnd waz dar tzu gehort Daz schol in den selben saetzen sein Waer aber daz getan. daz dhain schod van den vnsern hin in den saetzen geschaech. Da hat her Hainreich van Welisching vnd Her Tobische van Chaemnytz gewalt vns vmb tzu tze sprechen Vnd daz schulle wir in auztragen vnd auz rychten yner vier wochen. Daz gehayzze wir in mit vnsern trewen an aydes stat volfueren. Waer aber daz getan daz ein poezze volche chaem vnd wolt tuen auf sein recht an den gemerchen. da schulle wir tzu tuen mit vnsern dyenaern vnd mit vnsern vesten. daz ir wol secht. daz iz yngeuaerleich geschechen sey. vnd auch vns nicht lub waer. Vnd wenne dy stoezze aufgestozzen werdent van vnsern wegen. Oder van dez wegen van Rosenwerch So schulle wir vnser prief aneinander wider geben. Daz gehayzze wir mit vnsern trewen an aydez stat also volfueren alz iz an dysem gegenburtygem prief geschriben stet Daz dy red staet vnd vnverchert beleib. Dar vber gib ich Chvnrat van Tannberch vnd ich Chalhoch von Valchenstain dysen offen prief mit vnsern anhangunden Insigeln. Des ist geben do man tzalt van chrystez gepuerd Dreutzechen Hvndert iar Dar nach in dem Syben vnd viertzigistem iar dez phintztages vor Sand Mariam Magdalen tag.

CCCXXXV.

Heinrich von Chranichberg trit dem Hochstift eine Gülte zu Alsse und zu Neunburch für den von ihm besessenen Lehenbaren und zu einem Seelgerät im Stifte Heiligen-Kreuz verwandten Zehent zu Ekchendorf ab.

Wien. 1347. 1. Nov.

Ich Heinrich von Chranichperch, vergich offenlich mit dem Brief vnd tven chund allen den di disen brief, sehent, lesent

oder hoerent lesen, daz ich mit aller meiner Erben gucten willen vnd gunst, meinem genadigen Herren Byschof *Gotfriden von Pazzawe* vnd seinem Gotzhaus auf geben han, meins rechten aygens sechs phunt geltz di gelegen sind vier phunt geltz, ze *Alsse*, die wilhalms chinder auf dem *Steyg ze wyenn* von mier ze lehen haben, Vnd tzway phunt geltz, di gelegen sind ze *Nevnburch*, di der *Sluzzeler* von mier ze lehen hat, di selben sechs phunt geltz, hab ich im, vnd seinem Gotzhaus auf geben, vnd han se her wider von im ze lehen genomen, ze einem widerwechsel, fuer den tzehent, den ich von im, vnd seinem Gotzhaus ze lehen gehabt han, vnd der gelegen ist ze Ekchendorf, den ich hintz dem *Heyligem chreutz* gegeben han, ze einem selgeraet, Vnd dar vber ze einem vrchund, gib ich im, vnd seinem Gotzhaus disen brief versigelt mit meinem anhangundem Insigel, der geben ist ze Wyenn, nach Christi gepurd Dreutzehenhundert Jar, dar nach in dem Syben-vnd Viertzigistem Jar an aller Heyligen tag.

CCCXXXVI.

Bernhard von Meissau bekennt, dass Bischof Gottfried ihm einige hochstiftische Zehnten auf Wiederruf verliehen hat.

Wien. 1347. 9. November.

Ich Wernhart von Meichsawe vergich offenbar mit dem brif. Daz mir der Edel Hochwirdig Fürst mein genädiger Herr. Byschof Gotfrid von Pazzawe. empholhen hat sein Newräut tzehent ze vezzen di er hat in dem Peuchreich alz lang er mir Das gan von seinen gnaden. wenn er auer wil so sol ich im di selben zehent vnd seinem Gotzhaus ligen lazzen an all widerred vnd irrung. vnd mag er vnd sein nach chommen all tzeit da mit tun

was si wellent. wand ich noch mein Erben hintz den vorgenanten zehenten nichtz ze sprechen haben mit vrchůnd ditz Brifs versigilt mit meinem Insigil. Der geben ist tze Wienn an Freytag vor sand Merteinstag nach Christi gepurd vber Dreutzehenhundert Jar vnd in dem Syben vnd viertzikistem Jar.

CCCXXXVII.

Johannes de Pistorio Clementis VI. summi pontificis ad partes Hungariae et Bohemiae nuntius, Pitrolfo officiali episcopi pataviensis, mandatum committit ad expensas, pro transitu et mora nuntii in diocesi pat. factas, recuperandas.

Viennae 1348. 31. Maii.

Johannes de Pistorio Decanus Ecclesie sancte Saluatoris Traiectensis domini pape capellanus et apostolice sedis ad partes *Vngarie et Boemie* nunttius per sedem eandem destinatus Venerabili et discreto viro domino Pitrolfo Officiali Reuerendi in Christo patris et domini domini.. Episcopi patauiensis salutem in domino. Noveritis sanctissimum in Christo patrem et dominum nostrum dominum Clementem digna dei clemencia papam vj^{tum} suas litteras apostolicas bullatas more Romane curie in filis canapis nobis nunttio predicto concessisse, et nos eas cum reuerentia recepisse quarum tenor talis est. Clemens Episcopus seruus seruorum dei Venerabilibus fratribus Archiepiscopis et Episcopis ac dilectis filys Electis Abbatibus Prioribus decanis Prepositis Archidiaconis Archipresbyteris Plebanis Officialibus rectoribus et alys Ecclesiarum prelatis et eorum vices gerentibus ac personis ecclesiasticis Religiosis et secularibus Ecclesiarum (et) Monasteriorum Capitulis et conuentibus exemptis et non exemptis *Cysterciensis cluniacensis*

Cartusiensis Premonstratensis Camaldulensis sanctorum *Benedicti et Augustini et* aliorum ordinum necnon Magistris et Preceptoribus *hospitalis sancti Johannis Jerosolimitani* et beate *marie Thetunicorum* ac *Calatravensium* ad quos presentes littere peruenerint salutem et apostolicam benedictionem. Cum nos dilectum filium Magistrum Johannem de Pistorio decanum Ecclesie Saluatoris Traiectensis capellanum nostrum apostolice sedis nunttium ad vngarie Boemie aliasque certas partes pro quibusdam negocys presencialiter destinemus Vniuersitatem Vestram rogamus et hortamur attente per apostolica vobis scripta mandantes. quatenus eundem nunttium cum per partes vestras transitum fecerit ob reuerentiam apostolice sedis et nostram benigne recipientes et honeste tractantes sibi quamdiu in huiusmodi negotiorum prosecutione fuerit diebus singulis in quatuor florenos auri pro expensis suis necessarys et de securo conductu cum super hys ex parte nostra per ipsum vel eius nunttium fueritis requisiti in eundo morando et redeundo liberaliter prouidere curetis. Ita quod deuocionem vestram ex inde merito commendare valeamus Alioquin sententiam quam ipse per se. vel alium rite tulerit in rebelles super quo sibi plenam concedimus tenore presentium potestatem gratam habebimus et faciemus auctore deo vsque ad satisfactionem condignam appellatione remota inviolabiliter obseruari. Non obstante si aliquibus sit ab eadem sede indultum quod nunttys sedis ipsius aliquam procurationem exhibere vel in ipsa contribuere nisi ad eos declinauerint minime teneantur sev quod interdici suspendi vel excomunicari non possint per litteras apostolicas que de indulto huiusmodi plenam et expressam ac de verbo ad verbum non fecerint mencionem siue quibuscunque priuilegys vel indulgencys quibusvis personis locis vel ordinibus sub quauis forma verborum ab eadem sede concessum de quibus quorumque totis tenoribus in nostris literis mencio sit habenda, et per que presens mandatum nostrum valeat quomodolibet impediri Datum Auinione xvj° Kalendas Aprilis Pontificatus nostri anno vj^to^. Cum itaque pro expensis nostris necessarys Triginta octo dierum quibus ad dictas partes accedentes transitum et moram facientes per dyocesim Patauiensem nos in

ea esse oportuit a Reuerendo patre domino Episcopo Patauiensi seu gentibus suis nobis soluentibus pro eodem Centum quinquaginta duos florenos auri recepimus et in earum contribucione omnes et singule persone ecclesiastice Exempte et non exempte Ciuitatis et dyocesis Patauiensis predicte pariter teneantur Vt ipsas personas ad soluendum dicto domino Episcopo dictas C. ly florenos cum expensis inde factis et faciendis moderatis et taxatis per vos adhibitis vobiscum in taxatione huiusmodi duabus de dictis personis ad hoc peritis excepta parte ipsum dominum Episcopum contingente, cum ipse non minus quam aly in solutione dictorum florenorum contribuere teneatur. compellere per censuram ecclesiasticam, etiam si episcopus fuerit cohercere Valeatis, vobis tenore presencium et auctoritate predicta concedimus potestatem super predictis omnibus et singulis vices nostras vobis committentes, Inhibentes vobis et interdicentes ne propterea aliquid vltra quam debitum fuerit a dictis personis exigatis. In cuius rei testimonium presentes litteras fieri fecimus nostri sigilli munimine roboratas Datum in *Wienna* predicte Patauiensis dyocesis nouissima die mensis may Anno domini Millesimo ccc° xlmo octauo. Pontificatus ipsius domini nostri pape. Anno Septimo.

CCCXXXVIII.

Chalhoch, Ulrich und Hugo, Gebrüder von Falkenstein, übergeben den Austrag ihres Streites mit Passau um die Veste Ranariedel gewählten Schiedsrichtern.

Passau. 1349. 8. Jänner.

Wier *Chalhoch Vlreich vnd Haug Brueder von Valchenstain*, Tuen chunt offenbar mit disem brief. das wier wolbedacht, vnd nach rat vnserr Vreunt, gegangen sein vmb all, vnser chrieg, di wier haben mit einander, vmb vnser Vest tzdem Rannarigel,

vmb all vnser auflaeuff, schaden, gult, nutzz, chost, vnd raittung, hinder vnser Vreunt, die Erbern Herren, Hern *Arnolden, von Maessenhausen* hern Chunraten von *Tannberch*, hern fridreichen von *Praitenekk*, hern Jansen. von *Rochenstain*, hern Lienharten von *Marspach*, vnd Golfriden von *Talhaim*, also, das wier di selben Segs Herren, tzesamm pringen schuellen gein Pazzawe tzehant. vnd vnser Gnaediger Herr *Byschof Gotfrid*, aller schierist von wienn gein Pazzawe chuemt darnach in acht taegen, vnd haben wier auch all drei gesworn auf dem brief, das wier all staet haben schuellen bei vnser ayden, was si veber all vnser sach sprechent, das wier das mit nicht veberuaren, noch prechen dhainen weis, noch da wider choemen, mit warten noch mit werhen. Vnd schuellen si dann paidenthalben, all vnser sach vnd chrieg verhoeren, vnd darueber sprechen nach ieren trewen, was si fuegleich vnd rechtleich duncht, vnd schuellen wier das staet haben, an alles geuaer als oben geschriben stet, waer aber das der Segs Schidlaeut, ainer oder tzwen ab gieng vnd nicht chomen mochten, vaer ehafter noet, des Got nicht geb, so schullen di vbrigen vier nemen ainen oder tzwen, ander Erbaer man. an gevaer, an diser stat, vnd schullen di vollen gewalt haben tzehoeren tzesprechen, tzeschaiden, in aller der mazz als di getan scholten haben, an der stat si sind genomen, Vnd was die Segs oder der merar tail, vnder in sprechent, oder schaident, da schol es gaentzleich bei beleiben, vnd schuellen wier das staet haben, in aller mazz, als oben geschriben stet an als geuaer bei vnsern ayden. vnd bei vnsern trewen, waer aber das sich di vorgeschriben Segs Schidmann, nicht gesinnen moechten, vnd tzechrieg wuerden, oder auf zwen tail geuielen so schuellen si nach ieren trewen, an geuaer nemen einen Obman, vnd schol der ainen tail tzue geuallen vnd was denn, der selb merar tail, spricht vmb all vnser sach, da schol es gaentzleich bei beleiben, an alles geuaer, vnd staet sein in aller mazz als oben geschriben ist, welicher aber vnder vns, das veber fuer vnd nicht staet hield, oder des abgieng, der schol mit sein selbs leib, vnd mit einem pidibem (?) vnd mit vier Phaerden hie tze Pazzawe in ein offens Gasthaus vaeren, vnd dar inne laisten. als

laistens recht ist, vnd da nicht aus choemen, vntzen das di obengeschriben sach volfuert werden, taet er des nicht so waer er manayd vnd pruechig an seinen trewen. Darueber tze warem vrchund geben wier disen brief, besigelten, mit vnser dreyer anhangunden Insigeln Der ist geben tze Pazzawe, nach Christi gepuerd dreuczen hundert Jar, dar nach in dem naeun vnd vierczkisten Jar an sand Erharts tag.

CCCXXXIX.

Graf Heinrich von Schounberch (Schaumberg) bekennt, dass Otto der Tüschel, Chorrherr und Kellner zu Passau, dem Heinrich von Ekkreichstorf aus dem Haychenpach, Freisassenrecht auf einer Hube zu Nieder-Ruedlachingen verliehen hat.

1349. 23. May.

Wir Graf Heinreich von Schounberch. veriehen Offenbar mit disem brief, das der Ersam her Otte der Tuschel. zu den. zeiten Chorherre. vnd Chelner. ze Pazzow, hat Heinreichen Chunrats. Sun. von Ekkreichstorf, aus dem Haychenpach. die Hueb, ze nidern Ruedlahingen, die der Chorherren. ze Pazzowe, lediges guet ist, zu rehtem, *vreisätze* lazzen, *ze Styften vnd ze Stören* als ander ir *vreysätzen*, vnd schol auch der ob genant. Heinreich noch dhein sein Erbe, auf die obgenante hueb. dheines andern rehten. nicht iehen, Dar über ze Vrchünde geben. wir disen Offen brief besigilten. mit vnserm anhangunden. Insigel, den wir geben haben. nach des ob geschriben. Heinrich. vnd seiner Erben. vnd auch nach seiner besten. vreund bette, vnd dar vnder verpint sich. der oft genant Heinrich und alle sein Erben vnd lubent mit iren trewen, alles das stät ze haben. das

vor an disem brief beschriben stat, wand si aygnes Insigel nicht enhabent, der brief ist geben. an Samtztag vor sand Vrbans. tag. da man zalt von Christes gepuerde, drevtzehen. hundert iar vnd dar nach in dem Nävn vnd Vyertzkistem iar.

CCCXL.

Graf Conrad von Schaumberg wandelt als Ersatz für den lehenbaren bischöflichen Zehent zu Obernleizz, welchen der Pfarrer daselbst zu einem Seelgeräth verwendet hat, einen Theil seines freien Eigens zu Oekersdorf in ein passauisches Lehen um.

1349. 8. Juny.

Dem Erwirdigen Fursten, vnserm liben gnaedigen Herren Byschof Goetfrid von Pazzowe, Embieten wir Graf Chunrad von Schowenberg, vnsern willigen dienst mit allen trewen, So her Heinrich der Techant vnd Pfarrer ze Obern-Leizz mit ev gewandelt hat, vnd geredt gegn ewrn gnaden, vmb ainen Zehent der ewrs aygen ist, den er machen wil, vnd geben zu ainem Selgeret vnsrer Vrowen ze Obern-Leizz, in der Chappellen auf dem Perig, wider denselben Zechent geben wir ev vnd ewrem Gotshaues zu ainer widerlegung recht vnd redlich, vier phunt geltes vnsers rechten Aygens, daz vnser rechtez Chaufgut ist, ze Oekersdorf in dem dorff auef bestiftem gut, So beschaidenlich, daz wir und vnser Erben oder nachkoemen, di selben vier pfunt gelts, von ev, vnd von ewrem Gotshaus fuerbaz ewichlich enpfahen sullen ze rechtem Lehen als Lehens reht ist vnd des Landes recht in Osterreich vnd suelt auch ir vns oder unsern Erben, die selben Lehen leihen wenn wir die vordern, vnd dar vmb chomen zu ewern gnaden, vnd betzewgen daz mit vrchund des

briefs. Der ist geben nach Christs gepuerde Tousent vnd drev Hundert Jar dar nach in dem Newn vnd Virtzkisten iar, an dem Ahten tag nach Pfingsten.

CCCXLI.

Heinrich von Chranichberg empfängt vom Bischof Gottfried die Burghut der passauischen Veste Gleuss mit Wildbann, Fischweide und allem Zubehör.

Wien. 1349. 25. Nov.

Ich Hainreich von Chranichperch vergich mit sampt meinen erben, daz mir der Edel vnd Ersam mein genediger Herre Byschof *Gotfrid von Pazzow*[1] enpholchen. vnd in antburt hat. *sein veste daz Gleuz*, also daz ich im oder seinem Capitel ob er nicht enwär; da mit warten schol, mit ganzen trewn, an alz geuar, vnd schol man mir ze *Purchhut* zu der selben veste geben, di hernach benant ist. Von dem gericht, da man mir alle iar di weil vnd ich di vest von genaden inne han. raichen schol zu driu tegen zu igleichen tag zwai phunt phenning. vnd di *vischwaid*, vnd den *wildpan*, vnd daz *Powe* allez, daz zu der vorgenanten veste gehort. daz selb powe. schullen mir, meins vorgenanten genedigen herren leut powen, an all meine mue. Mir schol ouch meins herren *Amptman* der des *vrbar* phligt, geben, an vnsern vrowe tag als si geborn wart, vier vnd zwaintzk phunt phenning. Er schol mir auch für lazzen, von *Ibs* vntz zu dem Hous waz ich der bedorf Mir schol ouch geben wer Amptman datz *sand Pölten* ist Zwainzk phunt phenning, Ich vorgenanter Hainrich schol ouch mit meins genedigen vorgenanten herren vrbar, nach mit seinen leuten anders nicht seschaffen haben wenn daz vor geschriben stet, ich noch mein *Purggraf*, weder mit *stiften*, nach mit *stoeren* noch mit dhainer sach,

denn daz ich seu getreuleich scherm schol wa den meins herrn des not geschicht. Geschech aber daz, daz ich nicht enwer; oder ob mein herr mich enthousen wolt, so schol ich oder mein erben, bei der vorgenanten veste lazzen fvnf Mute Chorns. Nevn mute habern, vnd Hew. vnd Stro. vnd Chrowt, waz des di zeit da ist, mit vrchund des priefs, Der geben ist versigelt mit meinem Insigel noch Christi gepurd vber drewzechen hundert iar in dem Neun vnd vierzkistem Jar an sand Kathrein tag in der stat ze *Wienn.*

CCCXLII.

Chalhoch, Ulrich und Haug, Gebrüder von Valchenstein, kommen überein, ihre Streitigkeiten unter sich durch ein Schiedsgericht beilegen zu lassen.

1350. 4. April.

Ich Chalhoch vnd ich Vlreich vnd ich Haug Brueder von Valchenstain wir veriehen vnd tuen chunt offenbar mit dem brief. Daz wir mit wolbedachtem muet vnd nach Rat aller vnserr pesten vreunt gegangen sein vmb alle vnser auflaeuff vnd chrieg di wir mit einander gehabt haben Ez sey vmb vest vmb Erib vmb manschaft vmb dienaer oder vmb brief, oder vmb welcherlay sach daz sey, Gantz vnd gar hinder den Hochwierdigen fuersten vnserm genaedigen Herren Bischof Gotfriden ze Pazzawe vnd Herrn Chunraten von Tannberch Herrn fridreichen von Praitenek Herrn Hansen von Reihenstain Herrn Lienharten von Moerspach Herrn Hannsen von Trawn vnd Hinder Herrn ludweigen auf dem Stain, Also waz di all mit rat dar anz vindent, wo si daz tun, oder wenn in dez di muezz werd, Vnd waz si sprechent vmb all vnser chrieg, Ez sey vmb vest vmb Erib vmb glueb vmb brief vmb manschaft vmb Diener oder vmb welherlay sach das

sey. Daz schuellen wir allez staet haben An all widerred, vnd verpinden vns auch mit vnsern trewn an Aydes stat, darinn gehorsam (zu) sein an geuaer vnd an all irrung Wier veriehen auch ob in der weil der Syben obgenanten Hern ayner nicht enwaer, ee si vntz gantz mit einander verrichten dez Got nicht geb, So muegen di andern Sechz ein Andern an sein stat nemen wer in dar zue geuelt Vnd der hat dean mit sampt den andern vollen gewalt ze sprechen vmb vnsern chrieg alz oben geschriben stet Vnd daz allez also staet vnd vnzebrochen beleib. Geben wir in disen brief versigelten mit vnsern Anhangunden Insigeln, Datum dominica Quasi modo geniti Anno domini M°. CCC. Quinquagesimo.

CCCXLIII.

Wernhart Setzzer, Richter zu Passau, erklärt dass Nicolaus und Peter die Igel ein halbes Pfund Burchrechts Passauer Pf. aus drei Fleischbänken am Neumarkt zu dem Licht, welches bei Nacht auf dem Freithof bei St. Paul brennt, verwendet haben.

1350. 6. Dec.

Ich Wernhart Setzzer Richter ze Pazzaw vergich offenleich an disem Prief allen den div in sechent oder horent lesen daz vor mier veriechent habent Nyclo vnd Peter div Igel vmb daz *halphunt Puerchrechts Pazzawer Phenning* daz si gehapt habent *auf den drew fleischtischen* div diettreichs in dem Phlueg vnd katreyn seiner Hausfrawn sind vnd dez si In auf den selben Tischen geholen habent vnd div an dem *Nevemarcht* nach ein ander gelegen sind zenägst dez Holtzhaimer chasten vnd daz div selben Igel habent recht vnd redleich geschaft vnd geben zu dem

Liecht daz pei der nacht Print datz sand Pauls auf dem freithof da der Engel auf stat vnd daz all Zeit der Eltist vnd der Pest vnder dem selben geslächt inn haben schol vnd das Liecht da von beschehen vnd belauchtten nach seinen trewen als Er dez schuldig vnd pvnden ist vnd schol auch der selb der dez Puerchrechts in Nemmär ist daz selb halb Phunt geltz mit dhainer lai sach von dem selben Liecht nicht enphremden weder mit versetzzen noch verchauffen vnd wer iz dar vber tät daz schol noch ermag dhain chraft nicht gehaben iz schol auch Dietreich in dem Phlueg vnd katrey sein Hausfräw oder swer div drei fleischtische inn hat daz selb halb Phunt puerchrechts dem der iz in Nimpt vnd verweser ist all Jar da von geben ze drein tägen in dem Jar ze *Weinnoten* ze *Phingsten* zu *sand Michels* tag zu Einen igleichen vorgenantten tag Vierzichk *Pazzawer phenning* vnd als oft man Ime nach denselben tägen daz versizt Vierzechen tag als oft schullen Ime auf div selben fleischtisch ze wandel gen Sechs Pazzawer Phening iz mag auch Ein igleicher der dez selben Puerchrechtz in Nemmär vnd von dez Liechtz wegen verweser ist vmb daz versezzen Puerchrecht vnd vmb div vervallen wandel wol vber al in den selben drein fleischtisch Phenden vnd zue gesperren an als gericht vnd geben In dar vber ze Vrchund den Prief versigelt mit meinen anhangunden Insigel dez sind Zevg Christan der Gold Orttolf vnd Hermann dez Richtar schreibär vnd ander Erberig Laut. Der Prief ist geben nach Christ gepurd drevzechen Hundert Jar vnd in dem füntzzichsten Jar an sand Nyclos tag.

CCCXLIV.

Conradus, plebanus S. Laurentii in Hollabrunn, jus praesentationis et decimam vini in filialibus parochiae suae locis obtinet a capitulo pataviensi.

Pataviae. 1351. 11. Martii.

Ego *Chunradus Plebanus Sancti Laurençij In Holabrunn* Capellanus venerabilium dominorum meorum Prepositi Decani et Capituli Ecclesie Pataueņsis, Presentibus recognoşço, quod facta michi ab eisdem dominis gratia speciali tantum ad tempora vite mee, vt ad filiales Ecclesias matricis predicte, videlicet In *Maspirbavm et In Swein̄steig*, quotiens eedem *filiales ecclesie*, vel altera earum vacaverit, seu vacauerint, dummodo ydoneum vel ydoneos, quemcumque seu quoscumque, pro perpetuo, seu perpetuis vicarijs, earumdem ipsis dominis pro confirmatione ipsorum obtinenda, habeam presentare. Verumetiam prefati domini mei, michi fecerunt gratiam specialem, vt de *vineis* villarum michi prius traditarum infra *parrochyam meam* situatis, *decimam vini* singulis annis mihi ad tempora vite mee, colligam et conseruem. Eedem supradicte gratie, tam de presentatione clericorum, ad predictas Ecclesias In Maspirbavm, et in Sweinsteig, quam de decima vini, pro persona mea michi concesse, debent ad successores meos nullatenus deriuari. Quia me cedente seu decedente, redibunt ad dominos Pataurenses et Capitulum eorumdem, In cuius rei testimonium presentes literas dedi predictis dominis meis, cum mei sigilli appensione munitas, Datum Patauie, proxima feria Sexta post dominicam qua cantatur Inuocauit, Anno domini M°. CCC°. L°. Primo.

CCCXLV.

Graf Ulrich von Phannberg und Gebhard von Waltstein bestimmen die Art und Weise, wie ein zwischen dem Bischof Gottfried und Ulrich von Hausbach obwaltender Streit über die Vogtei zu St. Margarethen beigelegt werden soll.

Wien. 1352. 14. Jänner.

Wir graf. Vlrich von Phannberg. Marschal in Oestereich vnd Hauptman in kernden. Vnd ich *Gebhard. von Waltstain* Tun chunt mit disem brief. Daz der Erwirdig. vnser gnädiger lieber herre. herr *Gotfrid, Bischof ze Pazzaw.* vnd der Edel, Vlrich von *hauspach.* einen chrieg. an vns lazzen. vnd gesatzt. habent, vmb die Vogtey. daz Sand Margareten, auf einem halben Lehen. da Leubel. auf gesezzen ist. vnd dient ein halb phunt phennig, auf einem halben Lehen. da Andre auf gesezzen ist, vnd dient Sechs schilling phennig, vnd auf einem viertail eines lehens da Symon der Liebentrit auf gesezzen ist, vnd dient. Subentzich phennig, dar vber haben wir gesprochen, vnd sprechen auch mit disem brief. Mag vnser her von Pazzaw. zwen *Rittermezzig* man. gehaben. di daz bey *irem ayd* sagent. daz daz *der Chirchen ledigs gut* sei. vnd daz dez *Hauspechen* vordern noch er. dhain fuer. vnd ander recht. der er gicht. auf den vorgenanten guetern gehabt haben. So sol ez noch dez Gotzhaus ledigs gut sein, Möcht aber vnser Herr. von Pazzaw. der zwaier Rittermezziger man. nicht gehaben. mag er dann. ein *dienstman* gehaben. der ez bey sein trewen an aydez stat. sagt. als di zwen gesait solten haben. So sol ez aber. der Chirchen. ledigs gut sein, Mag aber vnser Herr von Pazzaw. der nicht gehaben. oder wolt er der nicht haben. Mag der Hauspech dann. zwen Rittermezzig man gehaben. di daz bey irem ayd sagent. daz dez Hauspechen. vordern. vnd auch er. di fuer, vnd di recht alz er fur

geit auf den vorgenanten. guetern, in nutz und in gewer her bracht haben, So sol si auch der Hauspech noch haben, Wär aber daz der Hauspech der zwair nicht gehaben möcht. So sol er ez bey seinen trewen an äydez stat sagen, daz er ez also her bracht hab, vnd sol er si dann haben. alz er si vor gehabt hat. Vnd sol vnser herr von Pazzaw. di wal. haben. ob er sein den Hauspech, beweisen welle, alz vor geschriben stet, oder ob der Hauspech vnsern herren von Pazzaw. dez beweisn sulle. vnd sol di beweisung geschechen. zwischen. hinne vnd der Liechtmizze di schirist chumt. Daz diser Spruch. alz vor geschriben stät. vntzebrochen. vnd stet beleib, Geben wir disen brief, versigelt. mit vnserm anhangundem Insigel. vnd an vnsers. getrewen lieben. Gebhart von Waltstain statt Insigel. der dez sein bey im nicht enhet, Der geben ist zu Wienn nach, Christi gepurt. Tausent. drev hundert iar. dar nach in zwai vnd fumftzigisten Jar. dez Eritags vor Sand Agnesen tag.

CCCXLVI.

Eberhard von Walsse vereinigt sich mit Bischof Gottfried dahin, dass ihre Fehde durch einen schiedsrichterlichen Ausspruch beigelegt werden soll.

Wels. 1352. 1. Juny.

Ich Eberhart von Walsse, Haubtman ob der Ens, vergich offenlich mit disem brif, Daz ich vmb all sach chrieg vnd aufleuff, die sich vergangen habent, vncz auf den Heutigen tag, zwischen mir vnd den meinen, an ainem tail, vnd dem Erwirdigen herren, Bischof *Gotfrid ze Pazzowe*, vnd den seinen an dem andern tail, nach meins gnädigen Herren rat und willen, Herzog Albrechts ze Osterreich, ze Steyr und ze Kernden gegangen bin an meinem tail hinder di Edeln Ersam, *Reinprech-*

ten von Walsse meinen Vettern, vnd *Perchtolden von Losenstain*, So ist der Erwirdig herr Bischof Gotfrid ze Pazzawe, an seinen tail gegangen, hinder den Edeln Erwirdigen herren Graf *Leutolten von Schowmberch*, vnd hinder .. *Tursen von Tirnstain*, vnd haben wir paidenthalben mit veraintem muet darzu genomen, den fuemften zu einem Obmann, meinen Vettern *Vlrich von Walsse*, Also daz all sach, chrieg vnd aufleuff zwischen mir vnd den meinen, vnd dem vorgenanten Bischof Gotfrid vnd den seinen freuntlich besten suellen, vntz an meins vorbenanten herren *Herczog Albrechts* chumft *her wider haim von Swaben* vnd sol er vns dann paiden, dar nach inner Sechs wochen, beschaiden einen tag gen *Wienn*, vnd sol vnser igleicher dann, dahin mit im pringen sein Spruchleut vnd all sein chuntschafft, der er dürfftig ist vnd geniezzen wil, vnd sol auch mein obgenanter Herr, der Herczog, den Obman da hin vodern, vnd di fuemf suellen dann da paidenthalb verhorn all sach, vnd wes si freuntlich nicht berichten muegen, da suellen si ein recht vmb sprechen auf den aid, vnd wo der merer tail auz in, hin geuellt, da sol iz bey beleiben, Waz auch den fuemfen, oder dem merern tail geuellt ze sprechen zwischen vns, daz sich zu freuntschafft zivcht des suellen si vollen gewalt haben, vnd waer daz der Spruchleut ainer oder mer ab gieng, oder man ir nicht gehaben moecht so suellen wir ander nemen an ir stat, an allz gevär. Ez suellen auch all geuangen iz sein Edel Leut oder pawren, paidenthalben taeg haben auf den spruch, Auch suellen allev geding, di nicht gegeben sind, gaenczlich ab sein, Daz allz loben wir paidenthalben staet ze halten vnd nicht vertziehen an allz geuaer, vnd dar vber ze Vrchund, gib ich disen brif versigelt mit meinem anhangundem Insigel. Datum Welse, feria Secunda post Octauam Pentecostes. Anno domini M. ccc°. Quinquagesimo Secundo.

CCCXLVII.

Ulrich, der Schenk von Seborn, verkauft seine im Lande der Abtei gelegenen Besitzungen an das Hochstift Passau.

Passau. 1353. 11. November.

Ich Vlreich der Schenkch von Seborn, Vnd mein Hausfrow Kathrei, vnd all vnser Erben, veriehen offenlich mit disem Brif, Vnd tuen chuent, allen den, di in sehent oder horent lesen. Daz wir mit gesampter hant, mit guetem willen, vnd auch nach vnserer pesten freunt rat, Vnd mit meins Sweher, Hern Cristans von *Johenstain* guetleichen willen, vnsrew Guet, der Vierczechnew sind, di gelegen sind *in der Apptay*, vnd di her nah geschriben stent, Von erst ain Guet ze *Lantzmansperg*, Ain Muel ze *Oed*, ain Guet ze *Chranwinchel*, ain Guet ze *Oberdorf*, Drew Guet ze *Chuemring*, ain Guet ze *Ortmansperg*, ain Guet ze *Raphalzperg*, ain Guet ze *Stierwerch*, ain Guet ze *Pusling*, ain Guet ze *Saularn*, ain Guet ze *Hautzenperg*, Vnd ain Guet ze *Champarn*, mit allen den rechten, eren, Vnd nuetzen, di dar zue gehorent, besuecht, vnd vnbesuecht als wir si selber inn haben gehabt, auz vnser nuetz vnd gwer, in di seinen, recht, redleich, vnd aygenleich, als landes recht ist, ze chouffen haben geben, Vnserm liben herren, Bischof Gotfriden ze Pazzow, vmb zway hundert pfunt Pazzower phenning der er vns genzlich gewert hat, an allen vnsern schaden.. Wir verzeihen auch vns, vnd ich Christan von *Johenstain*, der Guet mit dem brif, also, daz wir furbaz, noh niemant von vnsern wegen ewichleich nimmer mer nah den Gueten dhainerlay recht, noh ansprach sullen haben noh gewinnen, weder mit recht, noh an recht, noh mit dhainerlay sachen, Wir haben auch im, mit vnsern trewen gelubt vnd verhaizzen, daz wir der Guet sein Scherm vnd sein gewer für allen chrieg, vnd ansprach wellen sein, an aller stat. vnd im des not ist, als des landes recht ist,

Taeten wier des nicht, welherlay schaden er des nimt, den er gesprechen mag, vngesworen. vnd vnberecht, den sullen wir im allen ab tun, vnd widerchern ganz vnd gar, an allen seinen schaden, Vnd sol er daz haben. auf vns vnd auf vnsern trewen, vnd dar zu vnuerschaidenlich auf aller der hab, di wir vberal indert haben, oder lazzen, wo di gelegen ist, in Osterreich oder in Bayrn. besucht vnd vnbesucht, Vnd des selben schadens, sol er von uns, vnd von vnsrer hab bechomen, wi er wil, vnd wi er mag, mit vnserm gütlichen willen, vnd an allez recht, Wer di Guet, von vnsers herren wegen Bischof Gotfrids von Pazzowe, vnd mit seinem willen inn hat, vnd wer den brif auch mit seinem gutlichen willen inn hat, der hat alle di recht, di oben an dem brif stent geschriben,.. Vnd daz in daz also stet, ganz, vnd vnzebrochen beleib, dar vber haben wir im geben den brif, besigelten, mit meinem vorgenanten Vlreichs des Schenkchen, vnd mit meins Swehers Christans von Johenstain, Chunrats des Radegger, Ekkhartzs des Staynpekchen. zder zeit Vnsers herren von Pazzowe Marschalich,, vnd Jansen des Hosmundes zden zeiten Mautter ze Pazzowe. Anhangunden Insigeln, di der sach taidinger gewesen sind. in vnd iren Erben an allen schaden. Darvnder sich all vnser Erben mit iren trewen verpinten an aydes stat, allez daz stet zehaben, vnd nimmer mer da wider nicht ze tuen, daz an dem brif ist versebriben,. Der geben ist ze Pazzawe, nah Christ geburd dreutzehen Hundert iar, dar nah in dem drew vnd fümftzkistem Jar an Sand Merteins tag.

CCCXLVIII.

Albrecht, Herzog von Oesterreich, fällt in den Streitigkeiten zwischen dem Bischof von Passau und Eberhard von Walsee einen Spruch.

Wien. 1354. 26. Jan.

Wir Albrecht von Gots gnaden Herczog ze Oesterreich ze Steyr vnd ze Kernden. Tun chund, vmb die chrieg vnd stözz, so der erwirdig her Gotfrid Byschof ze Pazzow, an ainem tail vnd vnser getrewer lieber *Eberhart von Walse von Linz*, an dem andern tail, mit einander gehabt habent. Daz si derselben chrieg vnd stözz ze baider. seit aller irer vreund, Helffer vnd diener. hinder vns genczlich gangen sind, stet zehalten, waz wir dar vber sprechen. Sprechen wir, daz der egenant Her Götfrid, Byschof ze Pazzow vnd Eberhart von Walse ze baider seit, alle ire vreund Helffer, vnd diener, vmb all Reub, Prent vnd schaden gut vreund an einander sein sullen, vnd sol ainer dem andern fürbaz darvmb nicht zusprechen. Owch sprechen wir vmb *Kristann den Waczmanstorffer* daz der vmb all sach, die er, oder der von *Hals* ze rainen vnd ausczemerkchen habent, an welden, an Vischwaider, an der *Vest Wildenstain*, vnd an andern sachen, mit dem egenanten Byschof von Pazzow, daz des, derselb Waczmanstorffer vollen gewalt pringen sol, von dem von Hals, vnd sol ovch daz derselb Waczmanstorffer austragen mit dem von Pazzow zwischen him, vnd dem nechsten heiligen tag ze Phingsten. precht er des gewaltes von dem von Hals nicht, vnd würd owch di sach nicht ausgetragen in der egenanten zeit, so wellen wir dem egenanten Byschof von Pazzow geholfen sein wider den egenanten Waczmanstorffer. vnd soll denn *Eberhart von Walsse* sich desselben Waczmanstorffer auzzen vnd nicht annemen. Dann vmb di Wisen, die Kristan der Waczmanstorffer gemet hat, sprechen wir, daz bei der chuntschaft ein recht vnd weisung darvmb geschehen sol, vnd waz mit dem recht vnd wei-

sung der eltisten vnd der pesten erfunden wirt, da bei sol ez ze gwin vnd ze flust beleiben, vnd sol owch di beweisung geschehen, an der stat, da der chrieg ist, vnd sol owch dasselb verhörn der *Praitenekker* vnd der *Walich*. Dann vmb di *Lehen ze Efriding* sprechen wir, daz der Byschof von Pazzow, Eberharten von *Walse* für sich, vnd für sein man tag geben sol, vnd waz da, mit dem rechten erfunden wirt, da sol ez bei beleiben. Wir sprechen owch, vmb den *Goldnerwerd*, daz man die, di vormals geschaft dar zu sind, noch dar zu schaffen sol, mit vollem gewalt, vnd sullen die, daz nach *Rat der eltisten vnd pesten* verrichten, vnd sol di richtigung baidenthalben gemaricht vnd gerainet werden, vnd owch verpriefet, daz ez fürbaz vnuercherd werd. Dann vmb daz, daz man schedlich Lewt, gen *Valchenstain*, vmb schedlich sach, vnd vmb Dyef, pezzert, sprechen wir, swes der von Pazzow recht hat, da sol in Eberhart von Walse bei lazzen beleiben, swes aber, der von Walse gen Valchenstain recht hat, da sol er owch bei beleiben als es baidenthalben von alter ist herchömen. Wir sprechen auch vmb daz *Gericht*, daz der *Probst zu dem Slegel* innhat, daz dasselb sol baidenthalben vor vnser werden aufgetragen, wan wir sein vogt sein. Owch sprechen wir vmb des von *Mauwrperig Wald*, daz daz gen sol an ein chuntschaft. daz Gemayn Lewt sind, vnd sol avch daz vor vnser ausgetragen werden. Dann vmb den *Trawner* vnd den *Volchenstorffer* sprechen wir daz di ze baider seit, ire vreund, Helffer vnd diener gut vreund an einander sullen sein. vnd sol der Byschof von Pazzow dem Volchenstorffer ze einer ergéczung des schadens, so er von dem *Trawner* genomen hat, leihen ein *Manlehen*, bei zehen phunt geltes wienner phenning, daz im ledig wirt oder im aber ainen seiner vreund, für den er bittet, beraten mit einer Kirichen, so ez ze schulden chumt. Wir wellen owch, daz si ze baider seit fürbaz vreund sein, vnd in vreuntschaft beleiben, vnd ob dhain auflauf fürbaz aufstünd zwischen in, oder den irn, da sol entweder tail nichtes zu tun, wann so verr, daz si di sach an vns pringen sullen, daz wir di verhörn vnd owch pezzern, swelicher des nicht tet, so wellen wir dem andern tail, gen enem tail beholf-

fen sein, mit vrkund dicze briefs, Der geben ist ze Wienn an Sunntag nach sand Agnesen tag. Nach Kristes gebürd Drewczehen Hundert Jar. darnach in dem vier und fünfczikstem Jar.

CCCXLIX.

Albrecht, Herzog von Oesterreich, legt in Folge eingezogener Kundschaft einen Streit zwischen dem Bischofe von Passau und Heinrich von Zelking um die Müle zu Amsteten bei.

Wien. 1354. 30. Jan.

Wier Albrecht von Gotes gnaden Hertzog ze Oesterreich ze Steyr, vnd ze Kernden. Tuen kund, vmb den chrieg, der zwischen dem erwierdigem hern *Goetfrid Bischof ze Pazzow* vnd vnserm getrwn Heinrich von Zelking, gewesen ist. vmb ain Mül ze *Amsteten*. Daz wir vnserm getrewn, *Vlrich von Chappell* empholhen heten, daz er von vnsern wegen ein chuntschschaft dar vmb vragen vnd owch verhören sult. Daz hat derselb von Chappell getan, vnd hat mit chuntschaft an vns pracht, Daz der Richter ze Amsteten von dem Mülner der auf der selben Mül sitzet richten sol, vmb all sach so, man hintz im zesprechen hat. vnd daz der Mülner daselbs, geben sol, all stewr vnd vordrung, als ander Purger in dem markt ze Amsteten. Vnd swenn sich der Mülner, auf der selben Mül, verwandelt vnd vercheret, so sol der der auf die Mül vert dem *Richter ze Amsteten* ze Anlait geben ein halb phunt phenning, vnd der da abuert sol owch dem Richter ze Ablait geben ein halb phunt phenning. Owch hat er mit derselben chuntschaft an vns pracht daz man dem egenanten Zelkinger von der egenanten Mül all iar, diene drey mutt, halb waitz. vnd halb korns, vnd zue Ostern vier vnd sechtzik phenning, vnd zue Weichenachten vier vnd sechtzik

phenning. Vnd davon wellen wier gar ernstlich, daz ez bei der egenanten chuntschaft, als sei der egenant von Chappel an vns pracht hat, beleibe, wan daz vnser Herren, vor vnser ertailt vnd erfunden habent. mit uerkund dicz briefs. Geben ze *Wienn*, an Phintztag vor vnserr Vrowen tag zu der Liechtmezz, Nach krist gebürd Drewtzehen Hundert iar, darnach in dem vier vnd fumftzikstem Jar.

CCCL.

Der Convent des Frauenklosters zu Tuln verkauft drei Werde oder Inseln an die Bürger zu Trebensee.

Tuln. 1354. 2. Febr.

Ich Swester Christeyn dev Pruschenchinn ze den zeiten Priorinn ze Tuln in den Vrawen Chloster Prediger Ordens, vnd ich *Swester Clar* ze den zeiten *Schaffnerinn* daselbs, vnd aller uenser Coventt gemayn, Wir vergehen vnd tun chvnt offenbar an disem Brief allen den di in sehent oder hoerent lesen Daz wir mit wolbedachten muet, vnd mit veraintem Rat ze der zeit do wir ez wol getvon mochten, vnd mit gvnst vnsers genaedigen herren *Pischolffs Goetfritz ze Passaw* geben haben den erbern *Pvrger ze Tremsee* drei Werd, der ain der haizt der Parsenprunner, vnd der ander der Trautsvn, zwischen den baiden Werden leit ain Werd, der haizt der verzewnt Werd der gehoert in vensern Hoff den wir haben ze Tremsee mit allen den Nuezen vnd von Holtz da von mag bechomen, Aber di waid schveln di vorgenanten Pvrger ze Tremse ganzlichen inne haben vnd nvetzen an allen chrieg denn an dem dritten Jar swenne dar auf der Newmaiz ist, so schol man sein schonen mit der waid alls des Newmaiz recht ist jn oesterreich, Vnd der dritt Werd den wir in geben haben der haizt dey Wildscheut, di vor-

genanten Werd all, mit allen den Nyetzen vnd dar zuo gehört oder da von bechomen mag mit wayd vnd mit gehevlcz oder wie ez genant ist, hab wir in geben mit veraintem willen ewichlich ze haben mit allen den rechten vnd Nveczen als vor verschriben ist, als wir sev in alter Purchrechtes gewer her pracht haben, vnd also beschaidlichen mit avz genomen worten daz si vens vnd venserm Chloster hin fevr allev. Jar da von dienn schveln an sant Merten Tag Nevnzehen Schilling vnd an sant Georigen Tag Drithalb phvnt alles Wienner Phenning ze rechtem Purchrecht vnverzogenlich, Wer aber daz sie daran Samvng vnd verziehlich waern, so schueln sie nach einem ierlichen dienst Tag als si vor benant sint ymmer nach Vierzehen Tagen dar avf vervallen sein ze Wandel vnd ze Pesserung Sehtzg wienner Phenning. Vnd wann daz ist, daz wir baidev wandel, vnd Dienst, nicht lenger geraten wellen, so schueln wir ez pringen an iren amptman den si haben ze Tremsee oder vber Tremsee der schol vens denn den vorgenanten dienst mit sampt den wandeln von in inpringen an allen aufschvb vnd an vensern schaden als ir prief sait den wir von in haben, Waer aber daz di vorgenanten Werd all hin praesten, vnd ze nithew wurden, daz der Dienst davon nicht gereicht möcht werden, so schvelen di vorgenanten Pvrger ze Tremsee vnd di gemäyn vens vnd venserm Chloster schuldick sein fvemfftzg Phvnt Wienner Phennig ze widerlegvng des obgenanten dienstes, vnd schol man venz die antwurten an alles verziehen vnd an vensern schaden, daz wir damit schaffen vnsers Chlosters frvm als venz daz fveglich sei, Vnd wann daz ist geschehen so schveln wir in iren Prief wider geben den wir von in haben an alles verziehen, Vnd schveln wir auch fverbaz hintz den egenanten pvrgern noch hincz der gemayn vmb den vorgenanten zeins nimermer ze sprechen haben, Daz disev Red also stet vnd vnczerprochen beleib darveber so geb wir in disen offenn Prief ze ainem waren gezevg diser sach ich vorgenantev Swester Christeyn versigelten mit meinem anhangvnden Insigel, vnd mit vensers Coventz anhangvnden Insigel, Der prief ist geben ze Tuln. nach Christes gepvert Drevzehen Hvndert Jar darnach in dem Vier vnd fvemfftzgisten Jar an venser Vrawen Tag der Liechtmiss.

CCCLI.

Jans von Traun, im Begriffe eine Heerfart anzutreten, empfiehlt seine Kinder, seine Burg Eschelberg und all seine Habe der Obhut des Bischofs Gottfried.

Passau. 1354. 30. Juny.

Ich Jans von Trawn vergich offenleich mit disem brief allen den di in sehent, oder hoerent lesen. Daz ich mit gutem willen vnd mit wolhedachtem muet, vnd zder zeit, do ich iz wol getuen mocht, alle meinev chind vnd mein *Vest ze Eschelberch*, *vnd all mein hab*, wo ich di han, Empfolhen han, meinem Gnedigen herren, *Bischof Gotfrid* ze Pazzow, dem ich sunderlich dar zu getraw, fur all mein freunt, Also beschaidenleich ob daz waer, daz ich herwider nicht chaem, des Got nicht geb, so sol er, di selben meinev chind, Vest vnd all mein hab, Leut, vnd Guet, inne haben, vnd verwesen, so lang, vncz daz di selben meinev chind dar zu werden, daz si, di vorgenanten Vest, vnd ander mein hab, Leut vnd Guet, selb verwesen, vnd inne gehaben muegen. Auch wil ich daz, ob ich nicht herwider chäm, als vor beruert ist. daz man *meiner Hausfrown Dorothee*, in der vorgenanten *Vest ze Eschelberch* einen erleichen gemach auz zaig, da si inne wonen vnd gesein mueg, all di weil, vnd si nicht einen andern man nimet, *Wann aber daz waer, daz si einen andern man naem, so schol si fuerbaz, mit der selben vest, nichtesnicht ze schaffen haben.* Vnd daz daz, also staet, vnd vnczebrochen beleib, dar vmb gib ich disen brif, versigelten mit meinem anhangendem Insigel, vnd zu einer pezzörn sicherhait vnd zeugnuezz, hab ich gepeten di Erbern Herren, herrn Chunrad von *Tannberch*, vnd hern Chunrad von *Puchperch*, daz di, ir Insigel, auch dar an gehangen habent, in selbs an allen schaden. Der brief ist geben ze Pazzaw, In Commemoratione sancti Pauli apostoli. Anno dominj M^o. ccc liiij^to.

CCCLII.

Conrad von Tannberg ertheilt Ekhart dem Steinpekh und seinen Erben einen ewigen Burgsitz auf der Veste Tannberg, so dass sie für ewige Zeiten Burggrafen daselbst seyn und jährlich 32 Pf. Passauer Pfennige empfangen sollen, welche mittelst 200 Pf. Pass. Pfenn. ablösbar sind.

Tannberg. 1354. 21. Octob.

Ich Chunrat von Tannberch. Vergih offenleich mit disem brief, allen den di in sehent, lesent oder hörent lesen. Daz ich mit bolbedachtem muet, vnd mit guter gewizzen, zden zeit do ich ez wol getun mocht, Recht vnd redleich gegeben, vnd geschaffet han, ein Ewigs Burchsäsz in meiner Vestt ze Tannberch. Dem Ersamen beschaiden, hern Ekchartten dem Steinpekchen. vnd allen seinen Erben Durch seiner Dienst willen, di er mir lang gtan hat, alzo. daz si Ewig Bürggrauen in des vorgenanten meiner Vestt sullen sein, vnd sol in der, des di vesst ist ze Tannberch. alle iar geben vnd raichen zu der selben Burchut. auf Sand Michels tag zwai vnd dreizk pfunt pazzower pfenning, an allz verzihen oder in do für geben zwaihundert pfunt pazzawer pfenning, vnd sol die selb ablosung, sten datzs dem vor geschribnen stainpekchen vnd seinen Erben, ob si sev wellen Da für, oder nicht, vnd ist daz si di zwaihundert Pfunt do für nement, so ist di Burchut, der vestt. ledig, als vor, Wär aber daz er niht erben gebunn, so ist di Burchut. nah des oftgenanten Stainpekchens tod aber ledig. sam vor. dem, dez di vestt ist ze Tannberch. Daz in daz stät beleib, zu einem vrchund, gib ich in Disen brief versigelten mit meinem. vnd meines Vettern Pilgreims des Tannberger. vnd mit Räthern von Altenvelden, anhangunden Insigel. Der brief ist geben ze Tannberch. an der Ainlef Tausent Maidtag. nah Christi gepurd Dreuzehen Hundert Jar, darnah in dem Vier vnd fünftzkistem Jar.

CCCLIII.

Letztwillige Anordnung Conrads von Tannberg.

Tannberg. 1354. 21. October.

Ich Chunrat von Tannberch, vergih offenleich, an disem brief. allen den, di in-sehent lesent, oder hörent lesen, di nu sind, oder hernach chunftich werdent, Daz ich mit wolbedachtem muet. vnd mit güter Beschaidenheit. vnd gewizzen ze den zeiten. Do ich daz wohl getun mocht, recht vnd redleich, *mein letzzs geschäftt*, von meiner hab, durch hail meiner sel willen, getan, geschaffet, vnd gemacht han, mit den Ersamen beschaiden. hern Ekcharten dem *Staynpekchen*, vnd Räthern von *Alten velden* meinem Burggrafen, ze Tannberch, vnd in daz empfolhen han. hintz iren trewn, vnd hintz irr Sel, ze volfüren vnd ze volpringen, als ez hie an Disem brief geschriben stet, Des ersten schaff ich zu meiner Chappeln ze *Aerlaspach*, meinen Hof in dem *Ranah*. ze einer Widem vnd Paw. derselben Chappeln, vnd ze *Wegscheid* zwaintzk pfunt gelts pazzawer pfenning, Darnah schaff ich, hern Albern von Streitwesen meinem Oehaym, mein Haus ze *Wienn*, daz gelegen ist, gen des von Phannberg Hof vber, daz ich mit meiner hab gepawen han, vnd fünftzk phunt pazzawer, Darnach schaff ich meinem Vetern Pilgrim dem Tannberger zwai hundert pfunt pazzawer pfenning, vnd seinen Chinden mit sampt im. So schaff ich Gundakchern dem Tannberger meinem Vettern Dreuhundert pfunt pazzawer pfenning, Ich schaff auch meinen vorgenanten Vettern paiden Pilgreim vnd Gundakchern. all die güter Di wir mit einander leihen, daz si di selben fürbaz, ain leihen sullen, vnd den leuten auf denselben gütern, gutleich tun sullen, Durch meiner sel willen, waz ich dann güter ain han ze leihen, di schaff ich ze dem Gotzhaus, des Heiligen Herren Sand Stephans ze Pazzow, vnd Bischof Gotfrid seinem Pfleger vnd allen seinen nah chomen. So schaff ich meinem geschäfftt herren Ekharten dem Stainpekchen durch seiner

dienst willen di er mir getan hat, vnd allen seinen Eriben, ein Ewiges Burchsäzz. auf meiner *Vesst ze Tannberch.* alzo. daz sev Ewig Burggrauen darauf sullen sein, vnd sol in ein Bischof ze Pazzow, zu der selben Burchut all iar geben, vnd raichen, auf sand Michels Tag zwei und Dreizk phunt pazzawer pfenning, oder in geben Dofür zwaihundert phunt pfenning. der vorgenanten münzz ob sey di da für nemen wellent, Daz datz in sol sten, vnd an irem willen, alz sein brief sagt. den er von mir, Darvber hat, gewunne aber er nicht erben, so ist, di Burchut dem Gotzhaus ze Pazzow ledich alz vor, So schaff ich Pilgerim dem Polhaymer meinem Ohaim funfzck phunt pazzawer pfenning. vmb ein Roz, Dann so schaff ich meinen Dienern hundert pfunt pazzawer phenning, Di der Stainpekch, und Räther, nach iren trewn, geben, vnd tailen sullen iedem mann nach seinem Dienst vnd staten, So schaff ich Alhaiden der Schreibärinn, *meiner Maitzoginn.* vnd irr Tochter Viertzk pfunt pazzawer pfenning, So schaff ich der Behayminn. vnd irr Swester Sechtzk pfunt pazzower pfenning, Ich schaff auch daz man mit chauffen sol zwai Straz Roz. umb Sechtzk pfunt pazzawer pfenning der man aines mit meinem *Vehtzeug* gen Pazzow geben sol zu dem werch, vnd daz ander mit meinem *Turnayszeug* zu meiner Pfarr dem zehmaister, vnd mein zeltentzpfärd mit meinen *Stechzeug* sol man geben zu meiner *Chappeln ze Aerlaspach.* So schaff ich mein *Vestt ze Tannberch*, leut vnd gut, wiltpan, Vigswaid wäld. allev herschaft, mit allen Eren, Rechten, vnd nutzzen di darzu gehörent, di mich von meinem Enn, vnd vater, an erbent, vnd di ich in nutzze vnd in gwer her han pracht, vntz auf disen tag, vnd allz daz ich dar zu gehauft han, Dem heiligen Herren Sand Stephan, vnd seinem Pfleger Bischof Gotfrid meinem Herren, vnd allen seinen nachchomen, ze Pazzow, Alzo, daz er, ditz mein geschäft, swi ez hie geschriben stet, volfüren, vnd volpringen sol alz ich ez geschaft han, vnd für mich gelten sol, nach Rat, meiner geschaefft Herren, waz ich gelten sol, wann dann ditz mein geschaeft, von meinem Herren von Pazzow, volpracht wirt swi ez hie vorgeschriben stet, alrest, so sullen di vorgenanten Ekchart vnd Räther, di vest ze Tannberch, im, vnd

seinem Gotshaus in antburtten. mit allen den Eren Rehten, vnd nutzzen, alz ich im sei geschafft han, Wär aber, daz im iemant, dar in wolt vallen, vnd in irren, an der vesst ze Tannberch, an Leut, oder an gut, Di dar zu gehörent, ez sein fürsten, freyn, Gräfen oder Dienstman, oder wer der sei, daz er di irrung nicht hin durch möht, oder wolt pringen, mit taiding, oder mit chrieg, so sol mein herr Bischof Gotfrid, den oftgenanten herrn Eckharten dem Steinpekchen. vnd Rathern von Alten velden, di vesst ze Tannberch wider in antburtten, in all der mazz alz er sei von in emphangen hat, vnd sullen si di selben vesst, alz lang inne haben vntz ez verricht werd. vnd di weil, do mit wertten. dem Gotzhaus ze Pazzow, trewleich, vnd erwirchleich, Ez sol auch mein vorgenanter herr von Pazzow mir ein Jartag, stifftten, vnd machen wo er wil, den ich im hintz seinen gnaden. vnd trewn empfiljch. Geschäch aber, daz meiner geschäfftt hern ainer ab gieng, so hat der ander allen gewalt, mein geschaft ze volfüren. alz ez hie geschriben stet, vnd ze ainem offen vrchund Ditzs meines geschäffts, Daz ez mir stät, vnd vnzeprochen beleib, gib ich Disen brief versigelten mit meinem, vnd meiner geschäfts hern Insigel anhangunden Ekcharts dez Stainpekchens Räthers von Alten velden. Ditzs geschäfftes sind zeug. mit iren anhangunden Insigeln, mein Ohaym Lienhart der Marspekch, Alber der Streitwesär, Ortolf der Waldekker Chunrat der Puechperger, fridreich der Praittenekkaer, Ortolf der Piber, Pilgreim der Tannberger, Pilgreym der Polnhaymer, Haukch vnd vlreich valkenstainer. Vlreich Stainpekch, Sighart Grubär, Ludweig auf dem Stain ze Pazzow, Ekhart der Geheltz vnd ander Erbär Leut genug, Der brief ist Geben ze Tannberch an der Ainleftausent Maid Tag, nah Christi Gepurd Dreuzehen Hundert Jar Darnah in dem vier, vnd fümfzigstem iar.

CCCLIV.

Bernhard, Friedrich, Ulrich und Heinrich Grafen zu Schaumberg, stellen die Beilegung ihrer Fehde mit Bischof Gottfried von Passau einem schiedsrichterlichen Ausspruche anheim.

Effruding. 1366. 16. Mai.

Wir Graf Wernhart, *Graf fridreich*, *Graf Vlreich*, *vnd Graf Heinreich von Schowmberch*. Bekhennen offenlich, mit disem brif Vmb all chrieg, stoezz, vnd aufleuff. di zwischen dem Erwirdigen herren, herrn *Gotfrid Bischof ze Pazzow*, vnd den seinen, Armen vnd Reichen, an ainem tail. vnd vns vnd den vnsern. auch armen vnd reichen an dem andern tail, gewesen sind, vntz auf den heutigen tag, vmb Gruent, oder umb welherlai daz sei, Daz wir der selben Chrieg stoezz, vnd aufleuff Aller, paidenthalben gegangen sein. wir an vnserm tail, hinder di Ersamen beschaiden Ritter, herrn Albern den *Pertzhaimer*, vnd hern Jacoben den *Strahner* So ist der vorgenant Bischof Gotfrid ze Pazzow, gegangen, hinder die Edeln Ersamen hern fridreichen von *Praitenekk*, vnd herrn Dietreichen den *Schenchen von Dobra*. Also beschaidenlich, daz di selben vier, di sach paidenthalben verhoeren suellen, vmb ein iegleich stukh, daz ainem tail, hincz dem andern wirtt. Vnd suellen auch vollen gewalt haben vber ein iegleich stukch ze sprechen, minn, oder recht, auf iren ayd, Vnd waz di vier dar vber sprechent, da sol ez baidenthalben bei beleiben. Wer aber, daz die selben vier mit einander ze chrieg wurden, vmb dhainerlai stukch, vnd daran nicht moechten vber ain chomen. So sol der Edel Ersam her Vlreich von *Chappell*, obman sein, vnd auf welhen tail der geuellt, da sol ez bei beleiben, Ez sol auch der tag, dar vmb sein ze *Euerding*, von Mittichen der schirst chuemt, vber Acht Tag, angenaer. Also, daz di Schiedleut, dann do ze samm sullen chomen, vnd sullen di sach all verhoeren, vnd nicht von dann chom-

men ez wert paidenthalben berichtt. Wer aber, daz der vier Schiedleut ainen, oder mer ehafft not irret, daz si dar zue nicht chomen mochten, oder da bei nicht beleiben mochten, an geuaer so mag ieder tail ainen andern, an des stat nemen, der da bei nicht gesein mag, Dar vber ze vrchund, Geben wir vorgenanten Grafen von Schowmberch disen brif versigelten, mit vnserr aller vierr, anhangunden Insigeln, Der geben ist ze *Euerding*, an Montag, nach dem Sunntag Jubilate, nach Christs Geburd Dreutzehen Hundert Jar, dar nach in dem Sechs vnd fuemftzgistem Jar.

CCCLV.

Die Grafen Bernhard und Friedrich von Schaumberg bekennen, dass ihre Streitigkeiten mit dem Bischofe von Passau beigelegt sind.

Efferding. 1356. 16. May.

Wir Graf Wernhart. vnd Graf fridreich Brüder von Schowmberch, Bechennen offenleich, mit disem brif. Daz ettleich chrieg. vnd stözz, gewesen sind, zwischen dem Erwirdigen Herren hern *Gotfrid* Bischof ze Pazzow. an einem tail. vnd vns, an dem andern tail. vmb daz Jait. vnd vmb di Schanchung ze *Wesen*, vnd vmb Di zwo Chirichen. *Tauschirichen* vnd *Chalhaim*, di selben Chrieg, vnd stözz habent di Edeln Ersamen, her Vlreich von *Chappell*, vnd her fridreich von *Praitenekk*, zwischen vns, paidenthalben frevntleichen bestellet. Also, daz wir die vorgenanten Chirichen unbeswert sullen lazzen, vnd sullen auch den vorgenanten Herren hern Gotfrid Bischof ze Pazzow an dem Jait vnd an der Schenchung nichts irren zu seinen Lebtagen, vnuertzigen nah seinem tod seiner nahchomen, vnd seines Gotshaus ze Pazzow rechten, vnd auch vnuertzigen vnserr,

vnd allen vnser Eriben. vnd des gerichts rechten, vnd dar vber ze vrchund. geben wir Disen brif versigelten, mit vnsern anhangunden Insigeln. Der ist Geben ze *Euerding*. an Montag, nah dem Sunntag Jubilate. nah Christs Geburd Dreuzehen Hundert iar. dar nah in dem sechs vnd fümftzgistem Jar.

CCCLVI.

Verzicht Albrechts des Puchberg von Winzer gegen Bischof Gottfried wegen Befriedigung der ihm durch seinen Vorfahrer Albrecht und dessen Burggrafen zugefügten Schäden.

Passau. 1356. 30. July.

ICh Albrecht der Puchperger von Winczer vnd ich Rael sein Hausfraw, vnd all vnser Eriben di wir haben, oder noch gewinnen si sein Suen oder Toehter. Wir veriehen offenleich an disem brif. vnd tun chunt allen den di in sehent oder hoerent lesen. Daz wir ettleich ansprach gehebt haben, hintz vnserm Gnedigen herren *Bischof Gotfrid* ze Pazzow, vnd hintz seinem Gotshaus, vmb grozzen schaden, den wir an Leuten, vnd an Guet genomen haben, von seinem voruordern *Bischof Albrechten* Seligen, vnd von seinen *Burggrafen* zu seinen Vesten, wie iz dar veber chuembt, do haben wir vns mit im vmb bericht gäntzlich vnd gar Also, daz wir, noh vnser Eriben, iz sein Suen oder Tohter, fuerbaz nimmermer dhain ansprach, noh vodrung dar vmb haben, noh gewinnen sullen, weder mit recht, noh an recht, Geistleich oder weltleich, hintz dem vorgenanten vnserm herren Bischof Gotfrid, noch hintz seinem Gotshaus, noch hintz allen seinen nahchomen, vmb allez daz, daz sich zwischen vns, vnd im vergangen hat, vntz auf disen heutigen tag, mit red vnd mit werich, vnd suellen auch all red, vnd gelueb, vnd gehaizz,

di zwischen vns vnd im, emaln geshehen sind, ab sein gaentzleich vnd gar. Vnd dar veber geben wir disen brif, versigelten mit meinem des vorgenanten Albrechts Puechperger von Wintzer, vnd mit meiner liben vreunt herrn *Haertweigs vom Degenberg*, *Peter von Ekk*, herrn Lienharts von *Marspach* vnd Ludweigs *auf dem Stayn*, di der sach taidinger sind gewesen, anhangunden Insigeln, in an schaden. Der brif ist Geben ze Pazzow an Sambstag nach sand Jacobs tag im Snit. nach Christs Geburd Drewzehen Hundert iar. dar nah in dem Sechs vnd fuemftzgistem Jar.

CCCLVII.

Die geistliche Gemeinde von Mariaschlag (Kloster Schlägel) tauscht an St. Stephansdom in Passau ihre Gülten und Zehnten zu Melben, Herhab und Veuchtenpach gegen andere zu Wurmprant aus.

1356. 13. Aug.

Ich Prueder Jans Probst. Vorchtlieb der Preiol, vnd di Samnvng gmain von send Marein Slag verichen offenbar an disem Prief, daz wir vnserm Herren dem wirdigen Pischolf von Pazzaw vnd dem hailigen send Stephan daselbst geben haben, di aigenschaft, di wir vnd vnzer Gotshauz von send Marein Slag gehabt haben, an den Gveten dacz *Melben*, dez czwai phvnt phenning geltz ist. vnd dacz *Herhab* dez ain phvnt geltz ist, vnd den ganczen czehent dacz *Vevchtenpach*, der do leit auf czwai phvnt phenning geltz. So hat er vnz vnd vnzerm Chloster herwider auf geben, czv ainem wider Wechsel, die aigenschaft, di er vnd sein Gotzhauz gehabt hat, an den Gveten dacz *Wurmprant*, dez drew phvnt phenning geltz ist, vnd czwai tail des ganczen czehent auf den selben gweten, vnd die der Edel herre

der Pilgreim von *Tannberch* von dem vorgenanten Gotshaus *von send Stephan ze lehen* gehabt hat, vnd darvemb verczeihen wir vnz, der egenanten aigenschaft, an den vorgenanten gveten, dacz Melben vnd dacz Herhab, vnd dez czehentz dacz Vevchtenpach, mit Urchvend dises Priefz, der vbringsigelt ist, mit vnzerm paiden Ingsigeln dez Probstz vnd dez Conventz. Der Prief ist geben, nach Christus gepvrd, drewczenhvndert iar, dar nach in dem Sechsvndfvnfczigistem iar, an send Pölten tag.

CCCLVIII.

Der Wiener Bürger, Janns der Greif, verkauft sein Haus, einen Garten und zwei Herbergen in Wien bei Mariastiegen (Passauerhof) an den Bischof von Passau.

Wien. 1357. 19. Febr.

Ich Jans der Greyff. Vergich vnd tun chunt allen den, di disen brif lesent oder hörent lesen, di nu lebent vnd hernah chumftig sind. Daz ich mit meiner Eriben gutem willen vnd gunst mit verdachtem muet, vnd nach meiner nästen vnd pesten vreunt rat zu der zeit do ich iz ze recht wol getun mocht. vnd *mit meins Gruntherren hant*, des Erwirdigen Geistlichen Herren herrn *Clemens zu den zeiten abt datz den Schotten ze Wienn*, verchaufft han *mein Haus gelegen ze Wienn, Niderhalb vnserr Vrown Chappell auf der Stetten* vnd get niden auz vntz an den *Saltzgriezz* mit sampt den Höfen, vnd mit allew dew, vnd dar zu gehört. Ez gehort auch darzu daz Chirichlehen derselben Chappelln vnsrer vrown auf der Stetten. vnd daz Gwelib. daz vnder dem vorgenanten Haus stet mit dem Gärtlein vor dem selben Gwelib, vntz für daz *läubel* hin gegen der *Padstuben* über. vnd der Stadel bei der *Tunaw* vor der *Rinchmawr vnder den Holtzzern als er von alter her chömen ist*. vnd swaz rechtens

ich do selbst gehabt han, vnd dar zu den grozzen Gartten, der do leit vor *werder Tor* oberhalb den *Ledraeren* vnd haizzet den *Turngart*, vnd di zwo Herwerg do vor, di darzu gehörent, vnd swaz rechtens darzu gehöret. derweiln gewesen ist. meins *Vettern hern Thomans des Greyffen* sälig. Man dient auch all Jar. an Sand Michels tag. von dem vorgenanten Haws. gehaizzen des Greyffen Haws. vnd waz dar zu gehört. Den Erbern Gaistlichen Herren datz den Schotten ze Wienn. Viertzig wienner pfenninge ze Gruntrecht. vnd nicht mer, vnd von dem Turngarten vnd von den zwain Herwergen do vor, vnd waz darzu gehört fünf Schilling, vnd einen vnd zwaintzk pfenning wienner münzz auch ze Gruntrecht. vnd nicht mer. Daz vorgenant Haus. vnd den Turngarten. vnd allez daz. daz zu denselben Gütern gehört. als obengeschriben ist. Han ich recht vnd redleich verchaufft vnd geben. mit allen den Eren rechten vnd nutzzen, als ez alles mich obgenanten Jansen den Greyffen von meinem *Vater Hern Jansen dem Greyffen* sälig, anerstorben vnd angeuallen ist. vnd alz iz mich auch mit fürzicht, vnd mit Los. ze rechten Eribgütel ledichlich angeuallen ist. gegen meiner *Swester*, *Vrown Elzbetten Chunrats Hausfrown des Vrbetschen*, do wir di Güter. vnd andrew güter, mit einander getailt haben, vnd als ich. vnd mein voruodern iz alles vnuersprochenleich in *Purchrechts Gwer* herbracht haben, vnd alz iz auch von alter her chömen ist. Vmb Nevnthalb Hundert pfunt wienner pfenning Der ich gäntzlich vnd gar bericht vnd gewert pin. Dem Edlen Hochwirdigen Herren *Bischof Gotfriden*. vnd seinem Gotshaus ze Pazzow, vnd allen seinen Nahchomen, fürbaz ewichlich pei in. vnd pei dem selben Gotshaus ze beleiben. Vnd durch pezzer sicherhait, So setzz ich mich vorgenanter Jans der Greyff, mit sampt allen meinen Eriben vnuerschaidenleich über daz offtgenant Haus. vnd über den Turngarten, vnd über allez daz daz zu im allem gehört. mit allen den Eren rechten vnd nuzzen. Di darzu gehörent. als obengeschriben ist. Dem egenanten Edeln Hochwirdigen Herren Bischof Gotfrid. vnd seinem Gotshaus ze Pazzow, vnd allen seinen Nahchomen. zu rechtem Gwern. vnd Schermn. für all ansprach, als *Purchrechts* recht ist, vnd *der Stat recht ze Wienn*. Wär

aber. daz si fürbaz an denselben Gütern allen, oder an ir ettleichem, welichs daz wer, vnd an allen dew vnd dar zu gehört, als vorgeschriben ist. oder an ir ettleichem mit recht icht chriegs, oder ansprach gewunnen von wem daz wer. swaz si das schaden nement, daz sol ich obgenanter Jans der Greyff, vnd all mein Eriben vnuerschaidenlich, in allez auzrichten, ablegen vnd wider chern an all ir mü, vnd an allen iren schaden, daz lüben wir in alles an geuär stet ze haben, vnd ze laisten, mit vnsern trewen. an all wider red. Vnd sullen auch si daz haben auf vns vnuerschaidenleich, vnd auf allem vnserm Gut, daz wir haben in dem Land ze Oesterreich, oder wo wir iz haben, swi daz genant ist. wir sein lebentig oder tod. Vnd daz diser chauf fürbaz also stät. vnd vnzerprochen beleib. Der über so gib ich vorgenanter Jans der Greiff für mich vnd für all mein Eriben, in disen brif zu einem waren vrchund. vnd zu einer ewigen vestung diser sache. versigelt mit meinem Insigel. vnd mit des Grunherren Insigel, des vorgenanten Herrn Clemens abtt datz den Schotten ze Wienn. vnd mit meiner Oheym vnd Vrevnt Insigeln des Erbern Geistlichen Herren. *Probst Dietmar zsand Pölten.* herrn Otakher des Rorer seins Bruder, vnd mit der Ersamen Herren der zwaier Bruder hern Andren vnd hern Chraffts der *Hauser* Insigeln vnd mit Hern Gotfrids des *Sebekchen.* vnd meins vorgenanten Swager Chunrats des *Vrbetschen* Insigeln. di all ditzs chauffs vnd dieser sache zeugen sind mit iren Insigeln. Der brif ist geben ze Wienn, nah Christs geburd Dreutzehen Hundert Jar. Dar nach in dem Siben vnd fumftzgistem Jar. des Sunntags vor dem Vaschang tag.

CCCLIX.

Chalhoch von Valchenstein verheisst, seinen Antheil an der Burg Rannarigel dem Bischof Gottfried um eine durch schiedsrichterlichen Ausspruch zu bestimmende Summe zu verkaufen.

Passau 1357. 12. April.

Ich Chalhoh von Valchenstain vergich offenlich mit disem brief, allen den, di in sehent, oder hoerent lesen, daz ich mit meinem gnädigen herren Bischof Gotfrid ze Pazzow, vnd er mit mir getaidingt haben, als verr, daz ich im verhaizzen han mit meinen triwen, vnd verhaizz auch im mit disem brif, daz ich im meinen tail, an der vest ze Rennarigel, mit allen Eren, rechten vnd nuetzen, vnd mit alle vnd dar zu gehoert, ze dorff, ze veld, vnd ze holcz, iz sei manschafft lehenschafft, Vogtey, Waelde, wismad oder vischwaid, oder wie iz genant sei, ze chauffen sol geben, nah vier mann rat, die wir paidenthalben darzu er welt vnd genomen haben, hern albrechts von Sunnberch, hern Lienharts von Marspach, meins liben Ohems Jansen von Reichenstain vnd fridreichs des Stal, Richter ze Euerding, also beschaidenleich, waz di selben vier sprechen, daz er mir dar vmb geben sull, daz sullen wir paidenthalben staet haben, an geuerd, Waer aber daz, di selben vier, nicht mochten vber ain chomen, so sol Her Dietreich der Schench von Dobra, Obman sein, vnd waz der, dar vber spricht, da sol ez bei beleiben, Waer auch, daz der vier Schiedleut, ainer oder der Obman, ab gieng, also daz er da bei nicht gesein mocht, oder wolt, so suellen wir, einen andern, an des selben stat nemen. Waer auch daz ich daz nicht also staet wolt haben, als di vier Schiedleut, oder der Obman sprechen, oder daz mit ichte vber fuere, so sol ich dem vorgenanten meinem Gnedigen herren Bischof Gotfrid ze Pazzow, schuldig sein vnd geben, fuemfhundert pfunt Pazzower pfenning, vnd ie dem Schiedmann Hundert pfunt, vnd dem Obmann hundert pfunt Vnd

di selben pfenning sol ich ih geben wann si di an mich vodernt, dar nah in ainem Moneid, vnd daz sullen si haben auf mir, vnd auf aller meiner hab, wo ich di han, Daz alles, als iz oben geschriben ist, verhaizz ich vorgenanter Chalhoh von Valchenstain mit meinen triwen an aydes stat vnd gib auch dar vber ze vrchund disen brief, versigelten, mit meinem Insigel vnd mit meines vorgenanten Ohems Insigel Jansen von Reichenstain, der daz durich meiner pet willen, auch an disen brief gehangen hat, zu einer pezzorn gezeugnuzz. Der brief ist geben ze Pazzow an Mitichen in der Osterwochen Nach Christes gepurd Dreuzehenhundert Jar dar nah in dem Siben vnd fumfzgistem Jar.

CCCLX.

Chalhoch, Ulrich und Haug, Gebrüder von Valchenstein, geloben in Bezug auf die Burg Rannarigel in brüderlicher Einigkeit zu leben, und setzen fest, dass der Antheil jenes von ihnen, welcher bei entstehendem Unfrieden dem Ausspruche des Bischofs von Passau keine Folge geben will, dem Hochstifte verfallen seyn soll.

Passau. 1357. 25. April.

Ich Chalhoh, Ich Vlreich vnd ich Haug Brueder von Valchenstain, Wir verichen offenleich mit disem brif, vnd tuen chunt allen den, di in sehent lesent, oder hoerent lesen. Daz vns vnser Gnediger Herr Bischof Gotfrit ze Pazzow, freuntleich libleich vnd tugentleich mit einander bericht vnd versuent hat, vmb all *stoezz chrieg auflewff* vnd *vnwillen*, di zwischen mir vorgenanten Chalhohen an ainem tail, vnd vns Vlreichen vnd Haugen von Valchenstain an dem andern tail, gewesen sind, vmb di *Vest*

ze Raennarigel. vnd vmb alles daz daz dar zu gehoert leut vnd guet, vnd vmb all ander sach, di wir mit einander zeschaffen haben gehabt, der wir aller gaenczlich vnd gar an alles geuaer, hinder den selben vnsern herren Bischof Gotfrit ze Pazzow, gegangen sein, also, daz wir im paidenthalben, vnser trew geben haben, an aydes stat. daz wir fuerbaz ewichleich Bruederleich vnd freuntleich mit einander leben vnd ob fuerbaz icht aufleuff stoezz, oder vnwillen zwischen vns geschähen, vmb welcherlay sach daz wer, also daz ain tail wider den andern icht taet, oder sein diener. da sol der ander tail, nichts zue tuen. vnd moechten wir daz selb vender einander nicht freuntleich berichten, so suellen wir iz nindert anderswo tragen, denn fuer den selben vnsern herren Bischof Gotfrit ze Pazzow, oder fuer sein Nachchomen, oder füer daz Capitel ze Pazzow, ob di weil nicht Bischofs wer. oder fuer den, dem si daz empfelhent, vnd di suellen vns, mit einander berichten vnd waz si dar veber sprechent, daz suellen wir paidenthalben stet haben, an alles geuaer. Wer aber der wer vender vns, der des nicht stet haben wolt, oder indert veberfuer swelcher tail der wer, der des mit rechter gewizzen, veber wunden wurd so hat sich alter sein Erbtail, an der vorgenanten Vest, vnd an leut vnd an guet, vnd an allen dem daz dar zue gehoert, wi daz genant ist, oder swo daz gelegen ist, *veruallen in des selben vnsers herren Bischof Gotfrit,* vnd *seines Gotshaus ze Pazzow. gewalt.* also, daz er noh sein Eriben fuerbaz nimmermer chain zueuersicht, dar zue haben noh gewinnen suellen, weder mit recht noh an recht. vnd mag sich des der vorgenant vnser herr Bischof Gotfrit ze Pazzow, sein Nahchomen, oder daz Capitel, ob di weil nicht Bischofs wer. vnderwinden Vest vnd leut vnd guet. als obengeschriben ist, vnd sol daz vnser guet will sein, vnd ist auch vnser aller guet will. Auch hat vns der vorgenant vnser herr Bischof Gotfrit ze Pazzow, vnser Vest ze Raennarigel, her wider, in vnser gewalt gesprochen, also, daz ich Chalhoh von Valchenstain, meinen tail, vnd wir Vlreich vnd Haug vnsern tail an der selben Vest vnd an leut vnd an gut, vnd was dar zue gehoert, haben suellen in aller mazz, als wir daz ... tail herpracht ha-

ben, vnd sol vnser ainer den andern, dar an nichts irren. Auch suellen wir vorgenant Vlreich vnd Haug vnserm Bruder Chalhohen alles daz wider geben vnd wider chern daz, wir im genomen haben, auf der Vest, oder vor der Vest, wo wir im daz genomen haben, daz er mit seinem ayd bestätten mag vnd daz sol geschehen vor Pfingsten, di schirst choment. Waz wir auch paidenthalben brief haben von vnserm Bruder Heinreichen von Valchenstain dem got gnad, di vns mit einander an gehoerent, di suellen wir auch mit einander haben vnd nueczen, als wir pest mugen, vnd sol ainer den andern nichts irren. Ez mag auch vnser igleicher seinen tail pezzern mit Maur oder Zimmer, wi er wil, als ez mit der Rinchmawr vmbeuangen ist. vnd nicht fuerbaz auzzer halb der Rinchmawr, vnd sol vnser chainer den andern dar an irren. Vnd swelher der vnder vns wer der alles daz, daz obengeschriben ist. nicht stet hiet, oder mit ichte veber fuer, des selben tail, an der obgenanten Vest sol sich zehant haben, mit alle vnd dar zue gehoert, veruallen, in aller mazz, als obengeschriben stet. Daz alles loben wir all mit vnsern triwen. an aides stat. stet zehalten, an alles geuaer Vnd geben auch dar veber. wir vorgenanten all drey Brueder von Valchenstain, disen brif versigelten. mit vnsern anhangunden Insigeln. Der geben ist ze Pazzow. Marci Evangeliste. Nah Christs geburd Dreutzehen Hundert Jar, vnd in dem Siben vnd fumfczgistem Jar.

CCCLXI.

Peter, Jost, Ulrich und Jans, Gebrüder von Rosenberg, unterwerfen ihre Ansprüche auf die Tannburgischen Waldungen einem schiedsrichterlichen Ausspruche.

Velden. 1357. 20. Juny.

ICh Peter ich Jost. ich Vlreich vnd ich Jans Brueder von Rosenberch, Bechennen offenleich mit disem brif. Daz wir vmb all chrieg vnd aufleuff, di wir gehabt haben, mit dem Hochwirdigen Edeln herren hern *Gotfrid Bischof ze Pazzow* vmb di *Tannberger Sleg*. gegangen sein. wir an vnserm tail. hinder di Ersamen *Troyan vnserm Burggrafen ze Rosenberg*. vnd *Sehors von Herslag*, vnd der vorgenant herr Bischof Gotfrid ze Pazzow. hinder Rugern *ab dem Perg*. vnd fridreichen den *Stal*. an seinem tail, vnd haben auch paidenthalben, den Edeln Ersamen. hern *Reymprechten von Wulse*, zue einem Obman genomen. also das si sich gaentzlich, vnd mit gueter gewizzen aller chuntschaft eruaren suellen, paidew auf dem *Tautschen*. vnd auf dem *Beheymischen*, wes si sein suellen, vnd suellen daz eruaren von den *umbsaezzen* daselbs. die di *Eltisten* vnd di *pesten* sein. vnd di ze recht darumb sagen suellen. nah ir ayd. vnd nah ir trewen. vnd waz di selben Spruchleut all vier, vnd der *Obman*, di wir dar zue erwelt haben. dar vmb sprechent. nah ir ayd. vnd nah iren trewen vnd nah ir selbs gewizzen. da suellen wir paidenthalben bei beleiben. vnd staet haben. Ist aber, das der sprechleut zwen auf uinem tail. vnd zwen auf den andern geuiellen, welihem dann der Obman gehilt. da sol ez bei beleiben. Es sol auch der selb spruch geschehen ze *Otenshaym*, auf dem naehsten Sunntag nah sand Margareté tag, der nue schirt chuemt. Vnd wer das. daz der Spruchleut ainer oder mer, von ehafter not, da bei nicht moecht sein. welichen tail er dann ab ge. der sol einen andern nemen an sein stat. an geuear. Wer aber das der Obman geirret wurd. das er da bei nicht moecht

sein. so sol er vollen gewalt haben. einen andern tag ze machen. nach dem egenanten Sunntag inner vier wochen. Moechten aber wir sein veber ain nicht gehaben. so suellen wir mit vnsern briefen, oder potschaft paidenthalben, eins andern Obmans veber ain werden. in aller der mazz. als ez vor geschriben stet. Sich sol ouch di weil der obgenanten *Tannberger Sleg* niemant vnderwinden, wann si suellen beleiben in all der mazz, als si noch her beliben sind. Vnd das loben wir staet zehalten bei vnsern trewen. an alles geuaer. mit vrchuend ditzs briefs. den ich obgenanter *Peter vnd Jost Brueder von Rosenberch* versigelt geben darveber mit vnsern Insigeln, der sich auch vnser vorgenanten zwen Brueder, Vlreich vnd Jans verpintent. alles das stet ze haben, daz obengeschriben ist. Der geben ist ze Velden an Eritag vor Johannis Baptiste. Nach Christs geburd Dreutzehen Hundert Jar: darnah in dem Siben vnd fuemftzgisten Jar.

CCCLXII.

Die Gebrüder Ulrich und Heinrich, Grafen zu Schaumberg, stellen ihre Irrungen mit dem Bischofe von Passau einem schiedsrichterlichen Spruche anheim.

Schaumberg. 1357. 13. Juli.

Wir Vlreich vnd Hainrich Prüder Grafen ze Schawnberch wechenen offenleich mit disem Brief Daz wir vns dez versprochen vnd verpunden haben Daz wir dez Ertags der schierstt chumt einen Tag nemen vnd schuchen (suchen), schullen gen Pazzaw in die stat mit vnserm Ernbirdigen Hern Hern *Gotfriden Pyschof* ze *Pazzawe* vm all chrieg stötz vnd aufleuff die wir vnd die vnsern mit im vnd den seinn mit ein ander ze handeln und ze schaffen haben. wir schullen auch vier erbarig man darvber nemen der vnserr Herr von Pazzaw an seim tail geno-

men hat die Ersam hern Alwern von *Svnberch* vnd herrn Gergen von *Ahaim* so haben wir an vnserm tail genomen den Ersamen hern Linhart von *Morspach* vnd vnsern Trewn Lieben hern Alwern von *Portzhaim* vnd geben auch den vieren vollen gewalt gantzleich ze sprechen nach iren trewn vnd ayden vm all chrieg stötz vnd aufleuff die ze dyser zeit zwischen vnsers hern von Pazzawe vnd der seim vnd auch vnser vnd der vnsern sind swie die genant sind vnd schullen vns auch wesorgen daz wir fürpaz an all chrieg stötz vnd aufleuff mit einander weleiben vnd wär daz die vier mit ein ander, nicht mochten vber ein chomen oder an ichtev stötzig wurden da mit wir vnd vnser vorgenante herrn von Pazzaw Liewpleich vnd vreuntleich mit einander veraint vnd verricht wurden So haben wir paydenthalwen mit veraintem muet vnd willchem ze einem Vberman genomen vnsern Lieben Ohaim hern *Olten von Mezzaw* also daz er mit samt den egenanten Vier spruchleuten vber die vorgeschriben chrieg stötz vnd aufleuff sitzen vnd da von nicht chomen schullen si verainn vns vnd vnsern vorgenanten hern Pyschof Gotfriden von Pazzaw gentzleich vnd gar darvmb vnd wesorgen vns auch daz wir fürbaz vreuntlich vnd liepleich an all chrieg stötz vnd aufleuff mit ein ander lewen wär awer daz vns auf den obgeschriben Tag der spruchleut ainer oder mer abgang daz die da bey nicht gesein mochten an welhelm tail daz wär so schullen wir einen andern oder andere an gewär an dez selwen oder der selwen stat stellen. Vnd dar vber ze einem vrchund geben wir dysen brief mit vnsern Anhangunden Insigeln versigelten Der geben ist ze *Schawmberch* an sand Margreten Tag nach Christs gepurd Drutzehen Hvndert iar darnach in dem Syben vnd fvmtzigsten Jar.

CCCLXIII.

Chalhoch von Valchenstein und seine Hausfrau Catharina verkaufen ihren Antheil an der Veste Rannarigel um 2700 Pf. Pfennige an das Hochstift.

Wien. 1357. 13. October.

Ich Chalhoh von valchenstain, vnd ich katherina sein Hausfrow, wir veriehen fuer vns, vnd fuer all vnser Eriben. di ich egenanter Chalhoh von Valchenstain. pei meiner Ersten Wirtinn gehabt han. vnd auch fuerbas pey meiner gegenwuertigen wirtinn katherine oder bei einer andern gewinnen möcht vnd tun chunt allen den, di disen brif, sehent, lesent. oder hoerent lesent. di nu lebent oder hernach chuemftig werdent. Das wir mit verdachtem muet. vnd nah vnsrer pesten freunt Rat. zder zeit do wir das wol gtuen mochten. Verchaufft haben vnsern Tail, an der *vest ze Rennarigel*, den wir von dem Gotshaus ze Pazzow *ze lehen* haben gehabt. recht vnd redleich. Dem Ernwirdigen vnserm Gnädigen Herren Bischof Gotfrit ze Pazzow. seinem Gotshaus, vnd allen seinen Nahchomen. als er vns an erstorben ist, von vnsern voruodern vnd auch mich an rechtem tail, mit fuercziht, gegen meinen Brudern Vlreichen vnd Haugen den Valchenstainern, an geuallen ist, Vnd ist auch das der Tail. das voder Haus, do der Turn inn leit. alles sampt. vncz an di Schidmaur. vnd di Schidmaur halbew. vnd der Grunt halber. vnd dar zu der Vorhof, vnd alls das, daz zu dem haus gehoert, mit allen rechten Eren vnd nuetzen, di dar zue gehoerent. Es sei ze Veld oder ze Dorff, besucht, oder vnbesucht, Gestifft, oder vngestifft, leut vnd Guet, aigen vnd lehen. wer das von mir hat. Edel oder vnedel. Ritter Chnecht oder Pawren. wo es lig, auf wazzer, oder auf land waeld vnd Jaid, wazzer vnd vischwaid Stokch vnd Stain, zehent oder ander guet, vogtey vnd *Chunigstewr*, *Gericht* vnd *vreyung* wi so ez genant sei, oder wi man ez genennen moecht in allen den rechten vnd nuetzen, als ich vnd mein Brueder, vnd

vnser voruodern. das in nucz vnd in Gwer vnuersprochenleich her pracht haben. Vmb *Siben vnd zwaintzk Hundert pfunt.* Pazzower, oder alt wienner pfenning der wir gancz gericht vnd gewert sein. Also beschaidenleich, das mein vorgenanter Herr Bischof Gotfrit, sein Gotshaus, oder sein Nahchomen ze Pazzow. mit dem vorgeschriben tail, an der Vest ze Rennarigel vnd mit allew dew, vnd dar zue gehoert, allen iren fruem. vnd nucz schaffen sullen vnd muegen. mit verseczen, verchouffen. oder geben wem si wellen oder suest wie es in aller pest choem. an all irrung. Also, das ich, mein Hausfrow noch vnser Eriben. noch niemt von vnsern wegen. fuerbas dhain ansprach noh recht, noh chrig darnah niemmer mer weder mit recht noh an recht. gewinnen, noh gehaben sullen. Auch sein wir ich vorgenanter Chalhoh von Valchenstain, mein Hausfrow, vnd all vnser Eriben. des egenanten Tails, an der Vestt ze Rennaridel, vnd alls des das dar zue gehoert, als vorgeschriben ist meines vorgenanten herren Bischof Gotfrit ze Pazzow seines Gotshaus, vnd seiner Nahchomen, recht scherm vnd Gwer. an aller stat, für all ansprach, als lehens vnd des Lands recht ist. Waer aber, das er vnd sein Gotshaus, oder sein Nahchomen, dar an dhainen chrieg, oder ansprach, oder irrung gewunnen, von welherlai sach das weer, oder von wem das weer. mit recht. den suellen wir in allen gancz vnd gar austragen, vnd richten gegen aller maenichleich, an alles geuaer, vnd an allen iren schaden. Taeten wir des nicht, was si des dann schaden nement swi so der genant ist. den si beweisen muegen. oder bei iren triwen gesprechen muegen, den suellen wir in allen ablegen, vnd widerchern, an all wider red, wann si vns, dar vmb vodernt, vnd sullen si den haben auf vns, vnd auf aller vnsrer hab, wo wir die haben. auf wazzer, oder auf land, wir sein lebentig oder tod. Vnd dar veber geben wir in den brif versigelten, Ich Chalhoh von Valchenstain mit meinem anhangunden Insigel. Vnd mit der Ersamen herren hern Albers von Sunnberch, hern Lienharts von Marspah, hern Goerigen von Aheym. Jansen des Reihenstainer. fridreichs des Stal. anhangunden Insigeln versigelt. die der sach. Schiedleut vnd Taidinger sind gewesen. vnd mit der Ersamen, hern Jansen

von Trawen, meines Swagers. vnd hern Jacobs des Strahner, vnd hern Chunrats des Ekchartinger zden zeiten Burggraf ze Hals. vnd mit Jansen von Lobenstain meines Swagers, anhangunden Insigeln versigelt, vender der aller Insigel, als si vorbenant sind, vnd auch dem meinem Insigel, sich mein Hausfrow katherina vnd all vnser Eriben. mit iren triwen an aydes stat, verpintent. wand si aigner Insigel nicht habent. alles das steet ze haben, vnd ze volfuenen, das hie an dem brif geschriben ist. Wir veriehen auch ob das weer. das der Insigel do mit der brif, versigelt schol werden. aines. zway oder mer an den brif nicht chaemen. So schol der brif dannoh alle di chraft haben, sam ob si all, an dem brif laegen, Vnd daz luben wir alles, als es hie geschriben stet, an dem brif, stet. vnd vnczebrochen zehalten. pei vnsern triwen. vnd pei vnserm aid. Der brif ist geben ze Wienn, an Sand Cholomanni Tag. Nah Christi Gepurd Dreutzehen Hundert Jar. Darnah in dem Siben vnd fuemftzgistem Jar.

CCCLXIV.

Die Brüder von Rosenberg verheissen, dem Spruche des Reinprecht von Waldsee in ihren Streitigkeiten mit Bischof Gottfried, bis auf nächste Pfingsten nachzuleben.

Chrumpenau. 1358. 4. März.

Wier Peter Jost. Vlreich Johans. Prueder von Rosenberg Bechennen offenlich mit dem brieff das. wier den Sazz. den der Edel Ersam *Raymprecht von Waltse* zwischen vns meinem (an einem) tail. vnd der Edeln Erwirdigen, herrn *Gotfrid, Bischof von Pazzow* in dem Andern tail. gemacht hat, vncz auf di Pfingsten di schirst choment stet wellen haben in all der mazz. als wir vormaln saczz stet gehabt haben di zwischen vnser gemacht

sind, Vnd in all der mazz als vnser Spruchbriff sagent, di wier gen einander haben, Mit vrchund dicżs briefs der geben ist ze *Chrumpnawe*. an Suntag Oculi in der Vasten Nach Christes geburd Dreuczehen Hvndert iar darnach in dem Acht vnd fumfczgisten Jar.

CCCLXV.

Heinrich vnd Seydel, die Urleugsberger, entsagen ihrer Fehde gegen den Bischof Gottfried, und empfangen das Dorf Alzenberg und Güter zu Vichtenstein von ihm zu Lehen.

Passau. 1358. 10. July.

Ich Heinreich, vnd ich Seydel, di Urleugsperger, wir veriehen offenlich mit dem brif. Daz wir vmb all chrieg, stözz, vnd aufleuff, di zwischen vnserm Gnädigen herren Bischof Gotfrid ze Pazzow, an ainem tail, vnd vnser an dem andern tail, gewesen sind, ganz vnd gar gegangen sein, hinder di Edeln Ersamen, hern Lienharten von Marspach, hern Görigen von Aheym, hern Sweikkern den Tuschel, hern albern von Portzhaym, vnd hinder di Ersamen Beschaiden, hern Eberharten von weng, hern Walchun den Hadrer, fridreichen den Stal. Hertneiden den Chrispensteter, vnd hinder Jansen den Tannberger der beiden überman ist gewesen. Nue hat vnser vorgenanter her Bisehof Gotfrid, durch der selben Schiedleut vnd anderr Erberr leut, vleizzig pet, vns von sundern gnaden, gelihen, di Güter, do di chrieg vmb gewesen sind, in all der mazz, als hie geschriben stat. Er hat mir Heinreichen dem vrleugsperger, verlihen ze rechtem lehen, als lehens recht ist daz *dorf ze Alczensperg*, mit allen Eren, rechten vnd nützzen, di dar zu gehörent, an alain di Vischwaid, di sol er, vnd sein Gotzhaus vor aus haben, mit meinem gütli-

chen willen. So hat er mir Seidlein dem Urlaugsperger verlihen di zway Gut, vor *Viechtenstain*, vnd den zehent dar auf. auch mit allen nuetzzen vnd rechten, ze rechtem lehen, als lehens recht ist vnd suellen im, vnd seinem Gotshaus, mit meinem gütlichen willen beleiben, di andern zway Guet vor vichtenstain mit sampt dem zehent, der dar auf lejt. di er mit rechtem chauff. von dem Hachenpecchen, in sein gewalt pracht hat. vnd vmb diselb gnad, di er vns gtan hat, verpinden wir vns an dem brif mit vnsern trewn an aydes stat, Daz wir, im, seinen Nachchomen vnd seinem Gotshaus, dar vmb dienen vnd wortten süllen, von dem tag heut, ein ganz Jar, mit vier Helm. vnd mit zwayn Gewabtten schützzen. wo er vns vodert, in den landen ob der Ens, vnd ze Beyrn, wider aller mänehlich, vnd an allew gemerkcht vnd süllen si vns, für schaden sprechen, vnd chost geben, als andern iren dienärn Würd aber ein offen heruart aus dem land, do si vns zue vodernt, do sullen si vns vmb geben vnd helffen. nah der Edeln Ersamen, hern lienharts von Marspach (und) hern Jörgen von Aheym Rat. Auch verieh wir offenlich an dem brif. daz vnser egenant her Bischof Gotfrid sein Nachchomen, vnd sein Gothaus ze Pazzow, vmb di gnad di er vns gtan hat, vnd von den chriegen stözzen vnd aufleuffen, di sich zwischen vnser paider seitt, vergangen habent fürbaz von vns, vnd von aller mänichleich süllen vnbeschedigt beleiben. vnd süllen auch sein. an iren lehen vnd rechten fürbaz ungengolten sein, Auch sullen all chrig, stözz vnd aufleuff, di wir, mit vnserm vorgenanten herren Bischof Gotfrid gehabt haben, vnd er mit vns, ab sein gänzlich vnd gar. vnd sol vnser dhainer dem andern, dar vmb dhainerlay, vmb schaden nimmermer zue zesprechen haben, weder mit recht noh an recht. Vnd geben dar über den brif, zue einen waren vrchünd versigelt mit vnsern anhangunden Insigeln. vnd mit der obgenanten vnsrer Schiedleut. hern lienhart von Marspach, hern Gorgen von aheym, hern Sweikker des Tuschels, hern albern des Portshaimer, hern Eberharten von weng, hern walchun des Hadrer, fridreichs des Stal, Hertneids des Chrispensteter, vnd Jansen des Tannberger Obmans, Insigeln versigelt, vnd di ir Insigel durch vnsrer vleizzigen pet willen,

an den brif gehangen habent, Der geben ist ze Pazzow, an Eritag vor sand Margreten tag, nah christs geburd Dreuczehen Hundert iar, darnah, in dem acht vnd fuemftzgisten Jar.

CCCLXVI.

Rudolph, Herzog von Oesterreich, vertauscht an Bischof Gottfried die bisher dem Hofmarschall Pilgrim Streun verliehenen Zehnten zu Ebersdorf gegen die Zehnten zu Paumgarten.

Wien. 1359. 22. Jannar.

Wir Rudolf von Gots genaden Hertzog ze Osterreich ze Steyr vnd ze Kernden Tun kund vmb den *Getraid zehenden, und weynzehenden, grozzen, vnd chlainen, ze Eberstorf* gelegen, der Pilgreims des *Strewn* vnsers Hofmarschalich von vns ze lehen ist, vnd vmb den Getraidzehenden, vnd weinzehenden grozzen vnd klaynen ze *Pawngarten* gelegen der den Erwirdigen vnsern liben freunt, Herrn *Gotfriden* Bischof ze Pazzow angehört, Daz wir, vnd derselb vnser lieber freunt Bischof Gotfrid von Pazzow, mit einander vberayn komen sein, daz wir im, di Lehenschaft der egenanten Zehenden ze Eberstorf geben haben vnd geben auch vmb die Lehenschaft der Zehenden ze Pawngarten, alz da oben begriffen ist, Also, daz derselb Bischof von Pazzow, die vorgeschriben Zehenden grozze vnd chlaine, ze Eberstorf, geaigent vnd geben hat zu der Pfarrkirchen ze *Pehemischkrud*, alz sein brif sagent, die er darumb gegeben hat, So haben wir die zehenden ze *Pawngarten*, grozze vnd klayne, dem vorgenanten Strewn, vnd seinen Erben an der Zehenden stat ze Eberstorf, gelihen vnd leihen ouch Swaz wir in ze recht daran leihen sullen innezehaben vnd ze niezzen, alz lehens, vnd Landez recht ist. Mit vrkund dez brifs. Geben ze wienn an Eri-

tag nach sand Agnesen tag Nach krists gepurd Dreutzehen Hundert iar, Darnach in dem Newn vnd fumftzigistem Jar.

CCCLXVII.

Margarethe, Ulrichs von Streun Gemahlin, entsagt in Folge eines zwischen ihr und dem Bischof Gottfried durch Ortolf von Atzenbruck, Erzbischof zu Apamia, gethanen Spruches dem ihr und einem ihrer Kinder zustehenden Leibgedinge.

Wien. 1359. 8. Februar.

Ich Margret, herrn Vlrichs dez Strewn Wirtinn, Vergich offenlich mit dem brif, Daz ich den spruch, den der Erwirdig herr, herr *Ortolf von Atzenprukk*, *Ertzbischof ze Appamia*, zwischen mir, vnd dem Ernwirdigen herrn *Bischof Gotfriden* ze Pazzow, getan vnd gesprochen hat, vmb daz *Leibgeding* daz ich von im vnd seinem Gotshaus enher gehabt han, Stet vnd vnczerbrochen behalt, vnd da wider mit wart noch mit werch nimmer chum. Ich verzeich mich auch aller recht vnd ansprach, di ich hintz demselben Leibgeding gehabt han, wi so die genant sind, und auch aller brif, wie di genant sind, oder wa si sind und in wez gewalt si sind, Vnd waz ich rechten, nucz vnd gewaltz *ze weln aines meiner Chind*, von der egenanten brif wegen gehabt han, der verzeich ich mich gancz vnd gar, vnd gib si willichleich auf mit dem brif, also, daz ich fürbaz dhain hoffnung oder gedingen darzu haben sol. Dar veber ze einem vrchuend, gib ich den brif, versigelten mit meinem vnd mit herrn *Vlrichs dez Strewn* meines vorgenanten wierts, anhangunden Insigeln, vnd mit der Ersamen, herrn Eberharts von *Chappeln*, hern Heinrichs von *Hakenwerch Hofmaister*, vnd hern Pilg-

reims dez *Strewn Hofmarschalch* dez Hochgeporn fuersten, Hertzog *Rudolfs ze Oesterrich*, di der vorgenanten sache Geczeug sind. Der brif ist geben ze *Wienn*, an freitag, nach Dorothee, Nach Christs geburt Drewzehen hundert Jar, dar nach in dem Newn vnd fuemftzkistem Jar.

CCCLXVIII.

Meinhart der Wälhinger geht mit Bischof Gottfried einen Vertrag rücksichtlich der Bewässerung seiner Besitzungen zu Wälhingen ein.

Ebelsberg. 1359. 3. April.

Ich Meinhart der Waelhinger, Ich Elspet sein Hausfraw, vnd all vnser erben, veriehen offenleich mit dem prief. Daz wir vmb all stoezz vnd chrieg, di zwischen vns an ainem tail. vnd dez Hochwierdigen vnsers gnaedigen herren *Bischof Goetfrid ze Passawe*. seinem Gothaus, vnd der seinen an dem andern tail. enher gewesen sind. vmb di wuer, vnd *umb daz Wazzer pey vnserm Hof ze waelhingen*, daz wir vmb daz alles mit im vnd mit den seinen, nach erber Leut rat zebeiden seiten. mit einander genczleichen bericht sein. Also beschaidenleich. daz sein Leut daselbs, daz selb wazzer schullen auf vahen in ze nuecz, auf ir wismat *all Samtztag ze veirabent zeit. vnd ze allen andern veirabenten*. vnd schullen iz von der selben zeit innhaben, in ze fruem als in daz aller pest chuemt vnd fuegt, vncz daz man *dez morgens an dem selben veirtag di Gloggen leuett, dacz sant Florian inn dem Turn, zue der ersten messe*. An gevaer. vnd dar nach ze hant nach dem leutten. so schullen wir, oder wer vnsern vorgenanten hof inn hat, daz selb wazzer auf vahen, vnd haben mit dem selben zeug, vns ze fruem *vntz auf den abent dez selben veirtags an gevaer*. Es habent auch vnsers

vorgenanten herren leut, vollen gewalt vnd recht, di laden all abzetragen vnd zevezzen, an all irrung. vncz an den ainen laden der auf dem Polsterholcz stet. Auch ist beret, ob wir oder wer den hof inn hat, den *fluchtgraben* auf vnsrer wisen fuerbas haben wellen. den schullen wir haben, an vnsers egenanten herren vnd seiner leut schaden. Nem aber er oder di seinen, dar veber icht schadens da von, den sein leut beweisen moechten mit zwain vmbsaeczen, di der sach nicht chrieg sind, den schullen wir im vnd den seinen gaentzleich wider cheren, vnd schol er vnd di seinen daz alles haben auf vnsern trewen vnd auf dez der den hof inn hat, vnd auf dem vorgenanten hof, vncz daz im vnd den seinen der selb schad gantz widerchert wirt. Wann aber di vorgenant wuer hin gieng, swie daz choem, so schullen vnsers egenanten herren leut di selben wuer schlahen, an schaden vns vnd auch dem der den selben hof inn hat. Ez schullen auch vnsers vorgenanten herren leut in iren *wazzer graben, zwen steckchen* slachen vnd ein *polsterholcz*, do wir und auch der, der den hof inn hat vnser laden inlegen wann wir daz wazzer auf vahen schullen als vorgeschriben ist, Vnd dar veber zu einem vrchund geben wir den Prief versigelten mit meinem dez vorgenanten Meinharten aigem Insigl, vnd durch pezzrer sicherhait mit dez ernwirdigen herren herrn *Weigants Probst datz sand Flarian*, vnd Hainreichs dez Stadler meines Swehêr anhangunden Insigln, di der sache gezeugen sind, der geben ist ze Ebelzperch, nach Christes gepuerd Dreutzehen hundert Jar, darnach in dem neun vnd fumftzgistem Jar am pfintztag nach sand Pangraetzen tag.

CCCLXIX.

Bernhard, Ulrich und Heinrich, Grafen von Schaumberg, bestättigen den Ausspruch des Ulrichs Weidenholzer in ihren Streitigkeiten mit dem Bischofe Gottfried.

Burg Schaumberg. 1359. 13. May.

Wir Wernhart, Vlrich vnd Hainrich, Vetern vnd Brüder, Grafen von Schownberch, Bechennen mit dem offen brif. Daz wir dem Erbern mann, *Vlrichen dem Weidenholczer*, geben haben, mit vnserm brif, vollen gewalt, ze taidingen, ze sprechen vnd ze enden, von vnsern wegen, mit dem Hochwirdigen Bischof *Gotfriden von Pazzow* vnserm genedigen Hern, vmb all stözz, aufleuff, chrieg vnd Handlung, als si zden nehsten taidingen ze Euerdingen die wir mit im heten, geöffnet vnd auch gemeldet sind worden, ez sey vmb *Häuser*, *Grunt*, oder *Hölczer*, oder vmb welherley sache daz sey, in aller der mazze, als wir zden nästen taidingen ze Euerding von im geschaiden sein. Vnd dar nach hat er gesprochen, nach einer guten chuntschaft vnd gewizzen, nach der vmbsäzzen weisung die wir vnd vnser Hochwirdiger Herr Bischof Gotfrid ze Pazzow baidenthalben darzu geschaffet haben, Daz der Mayrhof *in dem Tal*, vnd die drey Hofstet niderhalb dezselben Hofes, alles in dem Burchfrid ligt ze Euerdingen. Dann vmb die Nidern *Padstuben*, vnd das *Erleych*, vnd das *Velbereich*, von derselben Padstuben vncz auf den Mülwerd, daz die allew, vnsers genedigen Herren Bischof Gotfrids von Pazzow, vnd auch dez Gotshaus ze Pazzow, sein süllen, vnd auch sind, mit Grunt vnd mit Holcz, vnd mit alle die vnd dar zu gehört, Aber dieselb Padstuben, Erleich vnd Velbäreich, die ligent nicht in dem *rechten Burchfrid ze Euerdingen*, vnd habent doch allew die recht, die ein *yeglich Burger ze Euerding* gesezzen, der *Stewrt vnd Wachtt*, haben sol. Vnd auch also, vnengolten vnsrer rechten auf derselben Padstu-

ben, Erleych vnd Velbereich, die wir vnd vnser vodern, von dez Land Gerichts wegen, darauf gehabt haben, vnd noch darauf haben süllen. Denselben spruch als er hie an dem brif gemeldet vnd geschriben stet, vnd als wir dez, hinder den vorgenanten Vlrichen den Weydenholczer gangen sein als oben geschriben stet, haben wir stät, vnuersprochen vnd bestätten in auch mit vrchund dez brifs, Den wir dar über geben zu einer sicherhait, besigelten mit vnsern, vnd dez vorgenanten Vlrichs des Weydenholczer, anhangunden Insigeln, Der geben ist ze Schownberch an Montag nach sand Pangracij tag, Nach Christs geburtt drewzehen hundert Jar, dar nach in dem Newn vnd fumfczkistem Jar.

CCCLXX.

Ulrich von Valchenstein verheisst dem Bischofe Gottfried, alles, was von seinem Antheile an Rannarigel, welchen er ihm bereits verkauft hat, versetzt ist, wieder einzulösen.

Passau. 1359. 21. August.

Ich Vlrich von Valchenstain, Vergich offenlich mit dem brif, vnd tun chunt allen den, die in sehent, lesent, oder hoerent lesen, Daz ich meinen *tail an der Vestt ze Rennarigel*, meinem gnaedigen herrn Bischof Gotfriden ze Pazzowe, seinen Nachchomen, vnd seinem Gotshaus verchaufft han, als der brif sagt den er von mir dar veber hat. Vnd mich mit im vreuntlichen, vmb die Saetz, die von dem vorgenanten meinem Tail, *hin dan versetzt sind* worden, bericht han, Also, waz der Saetzz ist, die *mein Bruder Haug von Valchenstain*, von meinem tail verseczt hat herrn *Ekcharten dem Stainpekchen*, die sol ich halb loesen vnd ledigen, vnd sol ich daz tun an geuaer, zwi-

schen hinn vnd den Liechtmissen, die schierst choement. Taet ich dez nicht, so sol ich legen, vnuerzogenlich, wann ich dar vmb gemont wierd, nach der vorgenanten frist, *einen Erbern diener mit zwain Pferden, in die laistung gen Pazzowe, in ein Erber Gasthaus*, wo man in hinzaigt, vnd sol der doselbs laisten als laistens recht ist, vnd *nicht auz choemen, vencz daz ich im ledig, loese*, vnd richtig mache, die Saecz als obengeschriben ist. Vnd dar veber ze einem vrchuend, gib ich, meinem vorgenanten genaedigen herrn, vnd seinem Gotshaus, den brif, besigelten mit meinem anhangunden Insigel. Der geben ist ze *Pazzowe*, an Mitichen nach vnserr frewn tag Assumptionis, Nach Christs gebuertt Drewczehenhundert Jar, darnach in dem Newn vnd fuemftzkisten Jar.

CCCLXXI.

Heinrich und Friedrich von Walsee zu Drossendorf geben dem Meister Gerung von Bierbaum eine jährliche Rente zu Engelmarsbrunn.

1359. 22. August.

Ich Hainreich vnd ich fridreich von, walsse von drossendorf vnd vnser Erben vergechen vnd schaffen mit dissem prief daz wir durch lieb vnd durch dienst willen di vns maister Gerunch getan Hat vnd tuen mag Ledich sagen vnd auch geben ain aygenschaft ains phunt geltes daz sein prueder *sighart von pirpaum* vnd sein erben von vns ze Lechen gehabt hat vnd gelegen ist ze Engelmarspruenn *auf vberlentigen guet*, di vorgenanten aygenschaft des vorgenanten phunt geltes geben wir dem vorgenanten maister Gerungen des Hoechgeparn fursten *Herczogen Ruedolfs puech Artzat* also beschaidenleich daz er daz phunt geltes verchauffen, (und) geben mag wem er wil oder wo

er hin wil fuer *aygens guet in Oesterreich* mit Vrchuend diczs priefs datum sub sigillis nostris anno domini MCCC. quinquagesimo nono quinta feria post assumptionem marie.

CCCLXXII.

Wernhart Setzzer, Richter zu Passau, bezeugt, dass Heinrich der Harrer über seinen Weinberg zu Kloster Neuburg, genannt der Prukner, zu Gunsten der Chorherrn von Passau in der Eigenschaft eines Seelgeräthes verfügt hat.

1359. 7. Sept.

Ich Wernhart Setzzer Richter ze Pazzowe Vergich offenbar mit dem Brif. Allen den di in sehent oder hörent lesen: Daz vor mir veriehen hat: *Hainreich der harer:* daz er mit wolbedachtem mut mit seinem gutleichen willen: zu der zeit do er ez dannocht wol getün mocht. seinen Weingarten genant der Prukkner: gelegen ze *Newnburch: Chlosterhalben: ze Osterreich.* in der: *Cholngrueb* dez ain gantzes Jewch ist: mit allen den Eren rechten vnd nuetzzen chlainen vnd grozzen: di darzu gehorent: oder do von bechomen mügen: als er in selber: vntz her inne gehabt: besucht vnd vnbesucht: recht vnd redleich: Ab seiner vnd ab aller seiner voruodern gelaubigen Sel willen: geschafft vnd geben hat: meinen genaedigen herren: den Chorherren ze Pazzowe: in ir Obley nach seinen Tod: wann si vor nichtes nicht: do mit zeschaffen noch ze tün schullen haben: Also mit der beschaiden: Daz im die selben mein herren: die datz dem Tüm: nach seinem Tode: Ewichleichen alle Jar Jaerchleichen: fumf Jartag: da von begen schullen: im selben vnd seinen voruodern: als hernach geschriben stett: an dem Brief: Den ersten

Jartag seinem Oehaim: Seifriden dem Prukkner: an sant Michels tag: den andern im selben auf Sant Marteins tag: den Tritten vern Berichten seiner Mütter: auf Sant Niclas tag: den Virden an dem Prehen tag: vern Margreten: seiner Muter Swester und den fümften Jartag auch seiner Muter Swester vern Tüten in den Ersten vir tagen in der Vasten: zu igleichen den vorgenanten taegen: angenaer ie vor oder nach: in den naechsten drein tagen dez abentz vnd dez Morigens: mit allem gelaeutt: dez Abents mit gesvngener Vigily: vnd des Morgens mit gesvngner Selmesse: in allen Eren vnd rechten als einem Chorherren: Ez schullen auch di obgenanten mein herren: auz irr Oblay zu igleichem vorgenanten Jartag: geben zway pfunt pazzawer pfenning: vnd di schullen si also tailen als her nach geschriben stet: ayn pfunt vnder sich selber: ain halbz pfunt aremen Briestern die bey der Vigily vnd bei der Selmesse sein; Sechtzikch pfening den Mesnaeren: von dem: Gelaeült: vnd Sechtzikch pfening den Briestern hintz Sand Johannes in daz Spital: an dem Rindermarcht: Dar umb si auch ewichleichen: alle Jar: die obengenanten fümf Jartag: in dem selben Spital begen schullen: mit Vigily vnd mit gesvngner Selmesse: als vorgeschriben ist: Ez schullen auch mein oftgenanten herren alle Jar aus irr Oblay: raichen vnd geben: irem Guster daz dem Tüm: in den Sagrar zwai pfunt pazzower pfening: dar vmb ein Igleich Guster: do selben: zu den vorgenanten Jartagen raichen vnd geben schol: pfell vnd Chertzzen: was man der: dar zü bedürff: Ez hat auch Hainrich harrer mer geschafft von dem obgenanten Weingarten: also daz man aus meiner egenanten herren Cheler: guten Roten Weyn raichen vnd geben schol: alle Jar Ewichleichen: waz man sein die vier tag: an dem Antlos tag: an dem Charfreitag: an dem heiligen abent: vnd an dem ostertag bedarff: datz dem Münstter vnd datz Sand Pauls: zü Gotzleichnam: Waer auch das mein oftgenante herren: an den vorbenanten sachen: allen: indert saümig weren: anders dann von Ehafter Not wegen swenn daz geschaech: So schullen Si das selb Jar: Ayn fuder weins: dez pesten: der des selben Jars: in dem obgenanten weingarten worden ist: an allz verziehen raichen vnd geben: den Aremen dürftigen in das vorgenant

Spital: do mit man seu lab vnd tröstt: durich der Obengenanten: vnd aller gelaubigen Seln willen: Vnd daz das geschaefft: als an dem Brief geschriben ist: Ewichleichen: staet vnd vnzebrochen beleib: Dar über zū einem Vrchünd vnd zu einer Ewigen bestaetiung: gib ich meinen egenanten Herren: den Brif besigeltem mit meinem *anhangundem Insigel: das ich di weil von des gerichts wegen gehabt han:* vnd auch mit dez selben: Hainreichs des harer anhangundem Insigel: vnd bei dem vorgenanten geschaefft sint gewesen her Gundakcher Techent: her Jans von Vrevntzperch her Ortolf von Tobel: Chorherren: her Erhart ir Chelner der Vrban Gundackcher: Andre der Golt Chunrat des Waser Swager Ott dez Vrfar aidem Paertel Murr: vnd Albertus mein Schreiber: vnd ander erber Lautt: Der geben ist: an vnser Vrown abent zder Gepürde: Nach Christes gepürde über Dreutzehen Hundertt Jar vnd in dem Nawn vnd fümftzkistem Jar.

CCCLXXIII.

Eberhard von Waldsee vertauscht an Bischof Gottfried sein Lehenrecht über die Kirche zu Zwetel gegen jenes über die Kirchen zu Wartperg und zu Chirchdorf.

Passau. 1359. 7. September.

ICh Eberhart von Walſse Haubtman ob der Ens, Pfleger auf sand Goergenperg bey Pazzowe, Vergich, vnd tun chunt, fuer all mein Eriben, allen den, die den brif, sehent, lesent, oder hoerent lesen. Daz mein genadiger herr, *Bischof Gotfrid* ze Pazzowe, hat angesehen mein vleizzig pet, vnd auch die dienst, die ich im vnd seinem Gotshaus getan han, vnd noch tue, vnd auch daz der Gotsdienst dacz meiner Stift, dem *Vrowenchloster Grabs Ordens ze Slierbach*, in seinem Bistumme ge-

mert werde, vnd hat mir wolbedacht, vnd mit gutem willen seines Ernwuerdigen Capitels ze Pazzowe, geben daz Lehenrecht der Chirichen sand Kylians ze *Wartperg bey der Chrems,* vnd irer Zuchirichen ze *Chiriehdorf*, vnd anderer irr filialen. Vnd dar vmb zu einem geistlichen widerwechsel, han ich dem vorgenanten meinem herrn Bischof Gotfriden, seinen Nachchomen, vnd seinem Gotshaus ze Pazzowe, mit aller meiner Eriben gutem willen vnd gunst, gegeben, daz Lehenrecht der Pfarrchirichen zu *Zwetel,* auch gelegen in seinem Bistumm. Also, daz er, sein Nachchomen, vnd sein Gotshaus ze Pazzowe, dazselb Lehenrecht der vorgenanten Pfarrchirichen ze zwetel, hinfuer ewichlichen haben suellen, vnd muegen, mit meinem, vnd aller meiner Eriben, gutem willen vnd gunst, an all irrung. Vnd dar veber zu vrchund dez vorgenanten Wechsels, gib ich im, vnd seinem Gotshaus, den brif, besigelten mit meinem; vnd mit meiner Oheym, Eberharts von Dachsperch, vnd Jansen von Chappelln, vnd Eberharts von Chappelln, anhangunden Insigeln. Der brif ist geben ze Pazzowe, an Samtztag nach Egidy, Nach Christs gebuertt, Drewczehen hundert Jar, dar nach in dem Newn vnd fuemfczkistem Jar.

CCCLXXIV.

Fridrich von Pappenhaim verkauft seinen vom Hochstifte Passau lehenbaren Hof zu Werdarn an den Bischof Gottfried.

1360. 23. April.

ICh *Fridreich von Pappenhaim* vnd Katrey mein Hawsvrow vnd alle vnser erben veriechen oeffenleich an dem Brief alle den die in sechent. Lesent. oder Hörent Lesen. Das wir mit vnserer erben guetem willen vnd gunst mit verdachtem mut zder zeit da

wir iz wol getün machten, verchauft haben. vnsern Hoef gelegen *ze Werdarn* niderhalb der Poegerigazzen ze negst. Den wier ze lechen gehabt haben von dem Hochwierdigen Fuersten *Bischof Gotfriden* von Pazzawe vnd seinem Gotzhaus mit allen den eren rechten vnd nuttzen vnd dar zve gehoert ze veld vnd ze dorf ez sey bestift oder vnbestift versucht oder vnversucht, Ez sey wismad weydech Holtz weingerten Pawmgerten Aecher oder wie daz genant ist und fumf Jewchart Acher die darin gechauft sint, die auch vnser vreys Aygen gewesen sint, Dem vorgenanten Hoechwierdigen fuersten Bischof Gotfriden von Pazzawe seinem Goetzhaus vnd seinen nachchoemen mit allen den rechten vnd wier in, in rechter gewerschaft her pracht haben, vmb zway vnd Newntzk phunt alter wienner phenning, Der wir gantz vnd gar gericht vnd gewert sein, in fuerbaz ledichleich ze haben vnd allen ieren frum da mit ze schaffen ze versettzen vnd verchauffen vnd geben swem si in wellen an alle vnser ierrung. Wir sein auch des vorbeschriben Hofs vnd der aecher die darin gechauft sind, vnd alles des das dar zve gehoert ir rechter Scherm vnd gewer. für alle ansprach. als verlechentes vnd aygens guetes recht ist in dem land ze Oesterreich, Wer aber das si an dem selben Hof vnd an den fumf Jewchart Acher die dar in gechauft sind vnd an alle dew vnd dar zve gehoert, icht chrieges oder ansprach gewunne, was si des schaden nemen mit recht swie der genant ist, den schulle wier in allen ausrichten vnd widercheren an all ier mue, Vnd das schullen si haben auf vns vnd auf allem vnserm guet das wier haben in dem eebenantem land ze Oesterreich ez sey Pürchrecht verlechentes guet oder aygen swie das genant ist. versuecht vnd vnversücht. wier sein lembtig oder tod, Wer auch das das Pistum datz Pazzawe ettleichew frist an ainen Bischof stuend, so schulle wir den Chorherren vnd dem Capitel daselbst alles des gepunden sein das vorgeschriben ist an dem brief, Vnd das der chauf vnd die wandlung also stet vnd vnzebrochen beleib, dar vber geben wier, ich vorbenanter *Fridrich von Pappenhaim.* Dem obbenanten Hochwierdigen Fuersten Bischof Goetfriden von Pazzawe vnd sein nachchoemen, den brief versigelten mit meinem anhangendem Insygel ze einer

beatetigun(g) des vorgeschriben Chaufs vnd ze ainem warn gezewg mit der Erbern Herren Insygel Herrn *Rudolfs* von *Losenstain* meins Swagers Herrn *Vlreichs* von *Chrdnichperch* vnd Herrn *Dyetmars* von *Roerre*, die des Chaufs gezewg sind mit iern anhangenden Insygeln. in an schaden, Der brief ist geben Nach Christes Gebuerd, Drewtzechenhundert Jar. Dar nach in dem Sechtzkistem Jar An sand Goergen Tag.

CCCLXXV.

Rüger ab dem Berg und Walchun von Hader bezeugen, dass rücksichtlich der nachgelassenen Güter Dietrichs des Urleugsperger die Bestättigungsbriefe von den Lehenherrn beizubringen sind.

1361. 12. July.

Ich Ruger ab dem Perig vnd ich Waltchun von Hader veriehen offenbar mit dem brif. Daz wir vnd ander erber Lawt dez Schiedlawt gewesen sein, zwischen hern Lawtweyn dem Usel, vnd Dyetreichen von Tilberch, von der Hab wegen, Dietreichs dez vrleugsperger Sälig, als die zwen Spruchbrif sagent di dar vber geben sind, Also daz her Lautwein der Usel: Ditreichen von Tilberch zwen bestätt brif dez Spruchs auz pringen schol, von vnserm Genädigen herren dem Byschof von Pazzowe vnd von dem von Hals, die der selben hab, recht Lehen herren sint, Mit vrchund dez brifs versigelt mit vnsern angedrukchten Insigeln, Geben an Sant Margreten abent, Anno domini Millesimo, Sexagesimo primo.

CCCLXXVI.

Rudolph, Erzherzog von Oesterreich, schliesst in eigenem und seiner Brüder Namen einen Bund mit Bischof Gottfried.

Wien. 1362. 21. März.

Wir Rudolff der vierd, von Gotes gnaden Ertzhertzog ze Oesterreich ze Steyr, vnd ze Kernden, herre ze Chrayn, auf der windischen Marich, vnd ze Porttaw. Graf ze Habspurch, ze Phirt vnd ze kyburch, Marichgraf ze Purgow, vnd Lantgraf in Elsazzen. Bechennen, vnd tun chunt offenlich, mit disem brief. allen den, die in sehent, lesent, oder hoeren lesen, nv oder hie nach. Daz wir mit gutem rate, vnd zeitiger vorbetrachtung, durch frides, vnd gemaines nuczes, vnd gemaches willen. vnsrer Lande, vnd aller vnsrer Vndertanen, für vns, vnd für die hochgeborn, *friderich Albrecht vnd Leupolten*, Hertzogen, vnd herren der egenanten Lande, vnser lieben Prueder, vnd für alle vnser Erben vnd nachkomen, verhaizzen, vnd gelobt haben, bei vnsern trewen, vnd mit worte vnsrer fürstlicher wirdekait, verhaizzen, vnd geloben auch mit disem brief. Daz wir dem Erwirdigen, hern *Gotfriden, Bischofen von Pazzow*, allen seinen Nachkommen. Byschofen ze Pazzow und dem Gotzhause daselbs ze Pazzow, beholffen sein sullen, vnd wellen, furderlich, vnd endlich, mit aller vnsrer macht, zu allen iren eren, wirden, rechten, vnd frumen, wider aller menlichen, niemant auzgenomen, wenne in des not geschicht, vnd wir dar vmb von in geuordert vnd gemant werden, ane allez verziehen. Vnd daz wir in ouch alle vnser Vesten offen haben sullen zu allen iren, vnd irs Goczhauses kriegen, vnd noeten an geuerd. Wer aber daz iemt der vns angehorte, wider den Byschof, vnd das Goczhaus ze Pazzow, oder wider die seinen icht tet, dar vmb sol der Byschof, vns ze reden setzen, vnd sullen wir denne, von dem vnsern minne vnd recht tun, nach gelegenhait der sache, ane ge-

verd. Wolt aber der vnser des widersein vnd minne, vnd rechts von vns nicht gehorsam sein, so sullen wir dem Byschof, vnd dem Goczhause, von Pazzow, auf denselben geholffen sein, als lange vncz daz er dar vmb gepessert wirt. Vnd pinden ouch vesteklich zu den vorgeschribenen gelubden, vnd dinge, vnser egenante Prueder und alle vnser erben und nachkomen eweklich. Mit Vrchund ditz briefs. Der geben ist ze Wienn an Mentag vor unsrer frawn tag ze der Kundung Nach Christs gepurd. Dreuczehen Hundert iar. Darnach in dem zway vnd Sechtzigisten iar. *Vnsers Alters* in dem *drew, vnd zwainczigistem*, vnd vnsers Gewalts, in dem *Vierden* Jar.

. hoc . est . verum

* An der Urkunde hängt das treflich gearbeitete Reitersiegel des Herzogs von sieben Zoll im Durchschnitte und in rothem Wachse abgedruckt. Das kleinere österreichische Wappen bildet das Rücksiegel.

CCCLXXVII.

Eberhard von Waldsee legt die Fehde zwischen dem Passauer Domkapitel und den Gebrüdern Heinrich und Ulrich, Grafen zu Schaumberg, durch einen schiedsrichterlichen Spruch bei.

1363. 24. März.

ICh Eberhart von waltse. Haubtman ob der Ens. bechenne offenlich mit dem brief. vnd tuen chunt. vmb alle di chrieg. stozz. vnd anvaell. so di *edeln herren. Graf vlrich. vnd Graf Hainrich geprueder von Schownberch* an aim tail. vnd di Ersamen wolwirdigen *herren. des Capitels. ze Pazzawe.* an dem andern tail von des Geschäftes wegen, so der hochbirdig fürst.

Bischof Gotfried selig von Pazzaw getan hat. von des geschaefftes wegen der Sätze. alz sein geschaefftbrief sagt. vnd nach des brief sag. den im daz Capitel. darvber gegeben hat sein gewalt. Vnd auch das gaenczlichen. hinder mich vorgenanten Eberhart von waltse. gegangen sint. also waz ich darvber spriche. daz ez dabei beleiben sol. angever. Seind nv. mein vorgenanter herre. Bischof *Gotfrid* selig an seim geschaefftbrief. alle Saetze. ledig gesagt. vnd lazzen hat. swi so die genant sint. vnd gehabt hat. nach desselben Geschafftbrief sag. und nach des Capitel brief sag der vber denselben geschäfftbrief gegeben ist. darinne also mit worten geschriben stet: Daz im dazselb Capitel. freyew. vnd gantzeu gunst, gegeben hat. daz er alleu varndeu hab. oder an wen ez anders wer.. schikchet. oder ordent. oder bei seim lebentigen geit. oder nach seim tod leit. oder schaffet. oder andrew lesteu ordnung. davon tuet. wir verhaizzen auch immer. wider solch sein schikchung. vnd ordnung nicht ze tuen... Seind des Capitels brief. also laut. vnd sagt. Davon so sprich ich vorgenanter Eberhart von waltse. bei meim ayd. vnd bei mein trewen. vnd nach dem vrlaub des Capitels. vnd nach der paiden brief sag. Daz Graf vlrich. vnd Graf Hainrich. von Schownberch. ir Saetz *daz Gericht in der Chessla.* vnd daz *Gericht ze Euerding*. daz dem Gotzhaus. vnd dem Capitel gestanden ist. ledig. vnd los sein sol. vnd auch ist. Denn vmb den schaden. den si paidenthalben offent. den nim ich ze mein handen also. vntzen an ein bestetten Bischof. da wil ich dann vber sprechen daz rechtleich ist. Ich sprich auch. daz alle des Gotzhaus leut. di. die von Schownberch gevangen habent. oder noch in geding stent. diselben alle. swi so di genant sint. schullen ledig. vnd los sein. Darnach so sprich ich. daz. daz Gotzhaus. mit sampt dem Capitel. vnd di Erbirdigen herren. Graf Vlreich vnd Graf. Hainrich. von Schownberch guet vreunt sein sullen. Dar vber ze vrchund. so gib ich in disen offenn brief. besigelten. mit meim anhangundem Insigel. Der geben ist. an freitag. vor dem Palmtag. Von Christi gepurd. dreuczehen Hundert iar. darnach in dem dreu vnd Setzisten iar.

CCCLXXVIII.

Exactiones Petri volaterranensis episcopi, nuntii apostolici, in dioecesi pataviensi.

Vienne. 1363. 25. Maii.

Petrus dei gratia Episcopus Vulteranensis, *Apostolice sedis nuntius*, Venerabilibus et Circumspectis Viris, dominis .... Capitulo ac singulis canonicis *ecclesie Pataviensis*, et ... ejusdem Capituli sede uacante, Officiali et Officialibus, Visario et Vicarys, Thesaurario et Thesaurarys Receptori et receptoribus, Camerario et Camerarys, uel locatenentibus eorundem, Salutem in domino. Cum sanctissimus in Christo pater et dominus noster dominus *Vrbanus*, digna dei prouidentia, *papa Quintus*, *ad Italie*, *Alamannie*, *ac Vngarie et Boemie partes*, pro quibusdam ecclesie Romane arduis negocys, nos duxerit destinandum, et ordinauerit, quod nobis *Octo floreni aurei*, *singulis diebus*, per personas ecclesiasticas, per quarum loca nos contigerit declinare assignentur, secundum quod in litteris apostolicis, nobis exhibitis plenum continetur, quarum tenor sequitur et est talis. Vrbanus episcopus seruus seruorum dei, Venerabilibus fratribus .. patriarchis Archiepiscopis .. et Episcopis ac dilectis filys .. Electis .. Abbatibus .. Prioribus .. decanis .. Prepositis .. Archidiaconis Archipresbyteris .. plebanis .. Rectoribus, et alys ecclesiarum et Monasteriorum prelatis, ipsorumque Vicesgerentibus, ac .. Capitulis et conuentibus ecclesiarum et Monasteriorum ipsorum, ceterisque personis ecclesiasticis secularibus et regularibus, *exemptis et non exemptis*, *Cisterciensis Cluniacensis*, *Cartusiensis*, *Premonstratensis*, *Camaldulensis*, *sanctorum Benedicti et Augustinj*, *et aliorum ordinum*, *et domorum hospitalis sancti Johannis Jerosolimitani*, *sancte Marie Theutonicorum*, *et humiliatorum Magistris*, Prioribus et preceptoribus, ad quos presentes littere peruenerint Salutem et Apostolicam benedictionem. Cum Venerabilem fratrem nostrum Petrum Episcopum Vultera-

nensem Apostolice sedis nuntium, latorem presentium, pro quibusdam negocys per nos sibi commissis, ad partes Italie Alamannie ac Vngarie, et Boemie partes, presentialiter destinemus Vniuersitatem vestram rogamus et hortamur attente, per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus eundem Cum per partes vestras transitum fecerit, ob reuerentiam Apostolice sedis et nostram, benigne et honeste tractantes, sibi quamdiu in huiusmodi prosecutione negotiorum fuerit, diebus singulis, in Octo florenis aureis, pro expensis suis necessarys, et de securo conductu, necnon de euectionibus oportunis, si sue forsan in Via decesserint, uel defecerint, aut alias fuerint impedite, cum super premissis per eundem Episcopum, uel eius nuntium fueritis requisiti, Vobis tamen quam primum commode fieri poterit, euectionibus restituendis eisdem, in eundo morando et redeundo, liberaliter prouidere curetis, et si forsan eundem Episcopum, in aliquibus terris siue locis vestris ex aliqua iusta causa moram trahere contigerit, Volumus quod non solum uos Prelati et persone ecclesiastice, terrarum et locorum ipsorum, Sed etiam Vos Patriarche Archiepiscopi Episcopi, Electi Abbates Priores decani prepositi, Archidiaconi Archipresbyteri plebani Rectores, et aly ecclesiarum et Monasteriorum prelati, seu vestri Vicesgerentes, et persone ecclesiastice quecumque religiose et seculares, ac ecclesiarum et Monasteriorum Capitula, et conuentus, exempti et non exempti, Cisterciensis Cluniacensis Premonstratensis, sanctorum Benedicti et Augustinj, ac aliorum ordinum quorumcunque, necnon sancti Johannis Jerosolimitani, et beate Marie Theutonicorum, et Humiliatorum Magistri, Priores, et Preceptores, Vicinarum et aliarum Ciuitatum et diocesium circum positarum vestrarum, sicut idem Episcopus pro huiusmodi diuidendis et facilius supportandis oneribus, expedire uiderit, in prouisionibus et subuentionibus huiusmodi contribuatis, sic itaque mandatum nostrum huiusmodi efficaciter adimplere curetis, quod deuocionem vestram commendare merito ualeamus, Alioquin sententiam quam idem Episcopus, per se uel alium rite tulerit, in rebelles, super quo sibi plenam tenore presentium concedimus facultatem, ratam habebimus, et faciemus auctore domino, usque ad satisfactionem condignam in-

uiolabiliter obseruarj. Non obstante si vobis uel aliquibus alys communiter uel diuisim, a sede sit predicta indultum, quod nuntys sedis eiusdem procurationem aliquam exhibere, uel in ipsam contribuere, nisi ad vos declinaverint, minime teneaminj, et ad id compelli, aut quod interdici, suspendi vel excomunicari non possitis, per litteras Apostolicas, que de indulto huiusmodi, ac toto eius tenore, plenam et expressam non fecerint mentionem, et quibuslibet priuilegys et indulgencys, quibuscumque locis personis et ordinibus, sub quacumque forma uel expressione uerborum, ab eadem sede concessis, de quibus quorumque totis tenoribus in nostris litteris mentio sit habenda, et per que presentis nostri mandati effectus, ualeat quomodolibet impedirj. Datum *Auinione* Viiij Kalendas februarii pontificatus nostri Anno primo. — Ideoque vobis et uestrum cuilibet, auctoritate apostolica qua fungimur in hac parte mandamus, quatenus *Sexaginta quatuor florenorum auri pro Octo diebus quibus transcundo et morando per vestram patauiensem diocesim fuimus*, necnon *unum florenum auri* notario nostro pro scriptura soluatis nobis infra decem dies, quos vobis et vestrum cuilibet, pro peremtorio termino, ac monitione canonica, assignamus in loco ubi nos contigerit interesse, alioquin in vos omnes et singulos supradictos, officiales Vicarios Thesaurarios Receptores Camerarios, et locatenentes eorundem, in hys scriptis excomunicationis, et in Capitulum et singulos canonicos suspensionis sententias ferimus ac etiam promulgamus. Ceterum vobis et vestrum cuilibet, auctoritate presentium comittimus, ut deum habentes pre oculis predictos lxv. florenos aureos, per uos vel alium seu alios a clero ac religiosis et ecclesiasticis personis, vestrarum Ciuitatum et diocesis, exemptis, et non exemtis, a singulis eorum videlicet, prout consuetum est, consideratis etiam facultatibus eorundem, super quo vestram conscientiam oneramus, pro rata suorum prouentuum, cum iustis et moderatis expensis, quas propter hoc dumtaxat vos subire contigerit, petere et recipere, ac per censuram ecclesiasticam rebelles compellere ualeatis. Datum Vienne vestre Patauiensis diocesis, sub sigillo nostro, Anno a Natiuitate domini, M^o, iii^o, lxiii^o, Indictione prima, die xxv, mensis May, Pontificatus sanctissimi in

Christo patris et domini nostri domini Vrbanj, pape predicti Anno Primo.

CCCLXXIX.

Ulrich und Heinrich, Gebrüder Grafen von Schaumberg, geben dem Pfarrer des Hospitals zu S. Egidien an der Passauer Brücke einen neuen Befreyungsbrief hinsichtlich ihrer Mauth zu Aschach.

1363. 31. August.

WIR Vlreich vnd Heinrich gebrüder Grafen von Schawnberch. Veriehen. offenlichen vnd tun kunt allen den, die disen brief an sehent oder hörent lesen. die nu lebent oder her nach chuemftig werdent. Daz der Erberg herre her. Vlreich der Stadler Pfarrer dez Gotzhauses datz *sand Giligen. enhalb der Ynprukk ze Pazzaw*, bey vns gewesen ist. Vnd hat vns vnderweiset, der *freyvng*. die daz vorgenant Gotzhaus, an vnser *Mawt ze Aschach.* von vnsern vodern gehabt hat. als si der Erberig her Ott. weilent pfarrer daselb saliger an si geworben hat. Nu sullen vnd wellen wir Gotzgab. vnd gutew werch. di vnser vodern vntz an vns geben vnd gehandelt haben nicht abnemen sunderleich pezzern vnd haben an gesehen, daz sich der obgenant Pfarrer vnd sein vodern vns vnd vnsern vodern andehtiglich erzeigt habent Vnd haben dem vorgenanten Gotzhaus, die freyvng vernewet, durch got vnd durch besunder genade. Also daz wir dem vorgenanten Pfarrer datz sand Giligen vnd allen seinen nachchomen. di Pfarrer da sint. vnd dem selben erbern Gotzhaus. Ewichlichen gantz freyung vnd furfart, an allew Mautt vnd voderung *ze Aschach* gegeben haben in aller der mazze als si andrew Gotzhaeser von vnsern vorvodern vnd von vns habent, Allem dem, des si bedörffen, Ez sei Trayde oder wein, oder

swaz daz ist, daz si fürent oder gefüren mügen, oder wellent, ennaw oder wider wazzer, daz dem selben Gotzhavs vnd den siechen da selben, in irm rechten Aygen wirt daz si heut ze tag habent, oder fuerbaz gewinnent in Osterreich, oder in Beyrn, Durch dev bescheidenheit vnd in der mainvng daz der obengenant her Vlreich: der selb Pfarrer von sand Gilgen vnd alle sein nachchomen, die daselben Pfarrer sind. alle Jar ewichlichen. mit gütlichem willen, vnsers lieben herren vnd Vater *Graf Heinreich von Schawnberch*. dem got genade. vnd auch vnser. vnd allez vnsers geslechtes Sele huegnuezze vnd Jartag begen suellen, mit Vigily vnd mit Selmessen. dez nochsten Montages nach sand Jacobs tag. vnd dez selben tages sol her Vlreich vorgenant Pfarrer oder sein nachkomen. vier Messe haben an gever, oder dar nach dez nochsten tages oder an dem dritten tag suellen die selben Vier Messe allerding volpracht vnd begangen werden, mit vier Priestern vnd ye demselben herren vnder den vier Priestern schol der vorgenant Pfarrer, oder sein nachkomen zwelif pfenning geben Pazzawer muenzze, Vnd dar zv sol der selb Pfarrer oder sein nachkomen geben yedem Siechen in dem Siechhaus datz sand Giligen. dez selben tages. daz deu Pfruent hat aller Jarlich vier Pazzawer pfenning zu seiner rechten Pfrunt ze hail vnd ze trost allen vnsern vnd vnsers geslachtes Selen. wuerde daz vbervaren vnd nicht volfürt als oben geschriben ist. So hat sich die vorgenant Vreyung vnd daz Recht, die daz vorgenant Gotzhaus vnd herr Vlreich der Pfarrer vnd sein nachkomen datz sand Giligen; *datz Aschach* an der Manttstat. allerding herwider, vreier vnd ledichlichen an allen fuerzokch zu vns vnd in allez vnser geslaechtes gewalt von Schavnberch ewichleich vervallen. Daz der gewerft vnd die freyung also stät vnd vnzebrochen beleibe, Darvber geben wir dem vorgenanten Pfarrer hern Vlreichen vnd seinen Nachkomen vnd irm Gotzhaus datz sand Giligen, disen brief ze einem ewigen vrchünde. mit vnsrer baider Insigeln versigelten. Die Newung ist geschehen nach Christes Gepurt drewezehen Hundert Jar. Vnd darnach in dem Drewei vnd Sechtzigistem Jar, an sand Giligen Abent.

CCCLXXX.

Friedrich von Waldsee, Hauptmann zu Drossendorf, verleiht einige Weingärten an Gebhard, Pfarrer zu S. Stephan auf dem Wagrain.

Wien. 1354. 9. December.

Ich fridreich von waltzse Hauptman ze drezendorf vergich offenbar mit dem prief vnd tuen chunt allen den di den prief lesent oder horent lesen das ich dem Erbern herren *Gebharten* ze den zeiten *Pfarrer dacz sand Stephan auf dem wägrein* vnd allen seinen nach chömen verlichen han zway weingartel in der mase alz ich im ze recht leichen söll. di im Michel der Riettentalär geschafft hat für ein phunt gelcz. di gelegen sind an der herwarezleitten pey *ottentäl* vnd da von er vnd all sein nach chomen dienen süllen Järleich Siben phenning wienner hincz ottentäll vnserm amman Ich pin auch der vorgenanten herren von sand Stephan schermen alz *purchrechcz* vnd des *Lanczrechcz recht ist ze Osterreich* vnd dar vber gib ich im den prief ze vrchunt versigelt mit meinem Anhangenten Insigel der geben ist ze wienn nach Christes gepürt dreuczechen hundert iar dar nach im vier vnd Sechczikisten iar an Montag nach sand Nyklas tag.

CCCLXXXI.

Leupold der Tumair trift wegen seiner Ansprüche an das Gotteshaus zu Passau eine Uebereinkunft mit dem Bischofe Albrecht.

1365. 1. Mai.

Ich Leupolt der Alt Tumair mein Hausfraw vnd alle vnser Eriben vnd nachkomen. Veriehen offenlich mit dem brief. Daz wir vns nach aller vnser frewnt rat gar vnd gentzlichen auf ein gantz end verricht vnd verteidingt haben. mit vnserm lieben genedigen herren Pischof *Albrecht ze Pazzaw* vnd mit seinem Gotzhaus vmb alle die Ansprach voderung vnd dienst. vnd sunderlich vmb die *vanchnuezze*, die mir egenantem Leupolt dem Tvmair von dez Gotzhaus dienst wegen von dem *kalenberger vnd seiner gesellschaft in Bairn geschehen ist.* Als verre vnd als frevntlichen, daz ich obengenanter Leupolt der Tvmair mein hausfrawe vnd alle vnser eriben vnd nachkomen noch anders niemant von vnsern wegen, vmb all vergangen sach wie sich die zwischen vnser, vnd vnsers obengenanten herren. vnd seins Gotzhaus ze Pazzaw vnd aller der seinen. wegen vergangen habent. vntz auf disen heutigen tag, dhein ansprach noch voderung nicht mer haben noch gewinnen süllen, noch enmügen weder mit reht noch an reht geistlichem noch werltlichem noch mit dheinen andern sachen. Auzgenomen, dez briefz sag, den wir von vnserm genedigen herren Pischof Albrecht ze Pazzaw. fur vnser ergetzung haben. Vnd dar vber ze vrchünde gib ich obengenanter Leupolt der Tumayr den brief versigelten. mit meinen, mit Petern meins Svns vnd mit Hansen dez Tvmairs meins vetern vnser dreyer anhangendem Insigeln. für vnser Hausfrawn, vnd fur alle vnser erben vnd nachkomen. Daz ist geschehen nach Christes Gepurtt Dreutzehen Hundert Jar vnd in dem fümf vnd Sechtzigistem Jar an der heiligen zwelifpoten tag Philippi vnd Jacobj.

CCCLXXXII.

Ulrich, der Meyer zu S. Florian, verleiht an Hintersassen die halbe Hube zu Häkking.

1366. 1. Februar.

Ich Vlreich der Mayer ze sand florian. Mein Hausfraw. vnd all vnser Erben veriehen offenleich mit dem Brief allen den die in an sehent oder hörnt lesen Daz wir die halben Hueb dacz *Hekking*. mit allen eren rechten vnd nützen die dar zue gehöret vnd da von bechomen mogen besucht vnd vnbesucht haben gegeben ze leibgeding Engelscholichs chinden von *Danering* Hansen vnd Agnesen nür zv ir zwain leiben auz vnser nutz vnd gwer in die irn. als wir, die selb inn Haben gehabt. vmb Sechzich und Sechs Phunt Wienner Phenning der si vns gantz gewert habent an vnsern schaden. Also mit der beschaiden. Daz si vns allev Jar da von schullen geben vnd raichen in vnsern Hof ze sand florian Sechs Hofmutt Habern mit der Mazz also man sev meinen Herren *den Chorherren ze Pazzaw* auf irn Chasten dienen scholl. Vnd, einen Wyder oder Sechs vnd dreizzich Wiener Phenning. zwen Chäs ze Weynachten. zwen ze Ostern. Sechtzich ayer vnd drey schilling Wiener phenning an allen abganch. swelher lay presten in dem Lant wer. Wir wolten sev dann von vnserm aygen willen daran in den Presten bedenchen, Vnd wan die obngenanten zwen leib nimer sint. So ist vns die obngenant halb hueb ze Hekking ledich worden an allen chrieg. Wir sein auch des obngenanten Leibgedinges ir furstant vnd gwer wo in des not geschiecht als des Lantz recht ist Ging sev dar vmb von vnsern dhain chrieg an mit dem rechten den schullen wir in gäntzleich auzrichten. Täten wir des nicht Welhen schaden si des nement den ir ainz pei seinen trewen mag gesprechen an allev recht vnd an ayd sein aines trewen vnd sein wortten ze gelauben den schullen wir in allen zu sampt dem Hauppgut ab tün vnd widerchern. daz schul-

len si haben datz vnsern trewen vnd dar zve auf aller der hab die wir indert haben besucht vnd vnbesucht, wo wir die haben oder lazzen. Daz in daz von vns vnd von allen vnsern Erben stät vnd vnzebrochen beleib. Dar über geben wir in den brief ze vrchund versigelt Vnder des erwern mannes Insigel. Hainreichs des Cellers *auz der Riedaw* der daz durich vnser aller fleizzigen pet willen an den brief gehangen hat im vnd sein erben an allen schaden. Darvnder verpind ich mich obgenanter Vlrich der Mayer ze sand florian. Mein Hausfraw vnd all vnser (Erben) mit vnsern trewen alles daz stät ze haben vnd ze volfürn daz an dem brief ist verschriben. der geben ist an dem Liechtmiss abent. Nach Christes gepurtt dreyzehen Hundert jar vnd in dem Sechs vnd Sechtzgisten Jar.

CCCLXXXIII.

Conrad von Chrey vergleicht sich rücksichtlich seiner Fehde mit dem Hochstift und empfängt die Burg und Pflege Tannberg auf die Dauer von acht Jahren.

St. Georgenberg. 1366. 12. März.

Ich Chonrat von Chrey, Vergih offenlich mit dem brief, fuer mich vnd fuer alle mein Eriben, vnd tuen chunt, alle den, die in sehent, lesent, oder horent lesen, daz ich mich nach gueten rat, vnd zeiter bedachtnuzz vmb alle chrieg, stözze, ansprach, vnd vodrung, die ich oder iemt Anders von meinen wegen, gehabt han, oder gehabt fürbaz macht haben, hincz meinem gnedigen lieben herren, *Bischof Albrecht ze Pazzaw*, seinem Gotshaus, vnd seinen nachchomen. vncz auff den heutigen tag, swi so di genant sind, mit im, vreuntlich, vnd lieblich bericht han dar vmbe gänczlich auf ein ende. Mit der beschaiden, daz er mir, sein, vnd seins Gotshauss *Vestt ze Tannberch*, mit allen

irem zu gehoren, die do von bechomen mugen alz er si selbe inne hat gehabt, Aht ganczew Jar, die näst chöment nach einander in geantwurtt hat. Also, waz der guelt, die er mir dar zu in antwurtt minner wer denn Hundert Phunt wienner phenjag so sol er mir den abganch erstatten, gänczlich. halben auf sand Görgen tag, vnd halben auf sand Michels täg ze näst darnach. Wer aber, daz mir dhainerlay abganch, an den vorgenanten Hundert phunt phenning geschäch, von im oder seinem Gotshaus, daz wer von kriegs wegen oder von anderlay vngeluks wegen, den sol er mir erstatten, vnd widercheren, auf die frist, als oben geschriben stet, also, daz ich der vorgenanten hundert phunt phening dhain abganch icht hab. Ich sol auch ze *Tannberch*, oder wer die Vestt inne hat von meinen wegen. alle *Burger*, *Turner* vnd *Wachter* von den vorgenanten Hundert phunt phening järchlich richten vnd bezalln, an alle meins vorgenanten herren vnd seins Gotshaus schäden wie so di genant sind. Vnd sol auch die Vestt Tannberch, di vorbenant zeit erberlich inne haben, vnd sol die sein, seins Gotshauss vnd sein vnd der seinen, offens Haus, ze allen iren notdurften an geuär mir an meinen rechten an schaden. Ich sol auch, noch mein bruder, oder vnser Eriben, oder wer die Vestt ze Tannberch inne hat, von vnsern wegen, wider meinen herren Bischof Albrecht sein Gotshaus, noch die sein nichts tun, in dhainen weg, noch niemt von vnsern wegen anders, mit der obgenanten *Vestt* vnd *Pfleg ze Tannberch*, noch do von di weil vnd wir si inne haben. an geuär. Auch ist ze wizzen. ob ich, obgenanter Chunrat von Chrey, abgieng, des got nicht geb, in den egenanten Aht iaren. So habent, mein bruder. vnd mein Eriben. di selben Aht iar hin aus, alle die reht, die hie oben geschriben stent, vnd sullen auch do von tun allez daz gäntzlich vnd vollichlich, das ich selber do von tun solt. Wand auch di selben Aht iar, aus chöment. So sol, vnd ist auch die oftgenant Vestt vnd Pfleg ze Tannberch, vnd die gult, die dar zu mir geantwurtt wirt. meinem vorgenanten herren, seinem Gotshaus, vnd nahchomen, von mir, meinem bruder, vnd von dem, der si inne hat, an vnser stat, vnd von vnsern wegen. gänczlich, vnd gar ledig vnd laz an geuärd. Also,

daz ich, mein Bruder, oder der, der si von vnsern wegen inne hat, darnach, noch dar zu, dhain ansprach, noch chrieg, nimmermer gehaben sullen vnd muegen, noch niemt anders von vnsern wegen, in dhainerlay weg, swi so der genant oder gehaiszen wer. vnd sulln wir in die in Antwurtten wider in ir gewalt, vnuerzogenlich an alle chrieg, irrung vnd widerred. slechtlich vnd trewliche an allen seinen, seines Gotshauss, vnd seiner nahchomen schaden. Vnd daz in daz also stet, vnd vnuerrukcht, beleib. gib ich vorgenanter Chonrat von Chrey zu einem sichtigen vrchund der vorgenanten sache den brif, besigelt mit meinem anhangunden Insigel. vnd mit der Ersamen, meiner lieben hern vnd vreunt Insigeln, her Lienharts von Marspach, vnd hern Heinreichs des Tuschels von Säldenaw, besigelt. di si durich meiner bet willen, gehengt habent, zu einer gezeugnuzze. der obgeschriben sache. Der brif ist geben auf sand Georgenperg bey Pazzaw, an sand Gregory tag. Nach christs geburd. Drewtzehen Hundert Jar, darnach in dem Sechs vnd Sechtzgistem Jar.

CCCLXXXIV.

Meingoz und Ortolf, Gebrüder von Waldeck, verkaufen ihrem Bruder Hadamar ihren Antheil an dem Thurm zu Wesen und ihr Urbar innerhalb der Antlang und Aschach bis zur Donau.

Schärding. 1366. 12. März.

Wier. Meingoz chorherr von pazzawe. vnd Ortolf, brůder von waldek, veriehen offenbar in disem prief allen den die in Sehent oder hörent lesen. daz wier Haben ze chauffen geben. vnserm *bruoder Hadmarn.* vnsrew zwai tail. an dem vodern turn ze *wesen,* der emoln vnser dreier waz. vnd alle die lävt, die vns an erbent. von vnser mueter. Swo die sint. vnd allez. *Daz vrbar*

innerhalb der antlang, *vnd der aschach*, *vntz an die tonawe*, *in Schavmberger gricht*, verschvocht. vnd vnverschvocht. vmb zwai Hvndert pfvnt. vnd vmb zwelif pfvnt. pazzawer pfenning. vnd Haben im gelobt daz wier den vorgenanten gotes Sin gewern Schvllen Sein fvr alle ansprach. alz in Disem lande recht ist, also mit beschaidner red. daz wier aus nemen. Swaz vns Fvrbaz an erbtunt wiert von vnsern vodern fver dem tag hiut. da tvon wier chain fuerzicht nicht auffe, Daz diuiv red stät beleib. vnd vnzebrochen geb wier im disen prief zainer vrchvnd. versigelt mit vnsern hangvnden insigel. Dez Sint ziug Her Sifrid der *Frvmesel*. Her Gotscholich von Volchenmarcht. Her christan von Geyselperig, Der Ortolf von morspach. Der alram von rotawe. Hainreich von Oed. Ortolf der Lauterprvnner. vlr. der *Aichperiger*. wernhart der Tanpeche, Diser prief ist geben. do von Christez gebvrd worn vergangen. Tausent iar. vnd Drey Hvndert iar. vnd Secz iar. vnd in dem Sechssten (Sechzigsten) iar an Sand Gregorn tag tatz Schaerding.

CCCLXXXV.

Carolus IV. imperator, Alberto pataviensi episcopo confert regalia, feuda ac temporalia ecclesiae praenominatae.

Pragae. 1366. 21. Martii.

Karolus Quartus diuina fauente clementia Romanorum Imperator semper Augustus et Boemie Rex, Notum facimus tenore presentium Vniuersis. Et si Romani Impery celsitudo consurgens antiquitus et fundata mirifice consweuit sue Serenitatis radios de innata sibi clementia in subditorum comoda liberaliter errogare, Illos tamen pocioribus consweuit honoribus decorare, qui gratis multisque diuersorum meritorum inconuulsa constantia ceteros

antecedunt, Nobis igitur in Solio Imperiali sub apparatu Cesareo, consueta cum solempnitate sedentibus, Accedens ad nostre Maiestatis presentiam, Venerabilis *Albertus Pathauiensis Episcopus* noster et Impery Sacri Princeps et deuotus dilectus, iuxta morem aliorum nostrorum et Sacri Romany Impery Principum, nobis humiliter supplicauit, Quatenus Sibi omnia sua et dicte Ecclesie sue Regalia et feuda, de speciali nostre Serenitatis gratia conferre, ipsumque de eisdem inuestire generosius dignaremur, Nos qui vota quorumlibet iusta petentium gratiose complectimur, *dicti Episcopi*, qui *fama celebri, nobilitate Sanguinis, literarum scientia honestate Vite morum decore*, ceterisque virtutum Insignys et probitatis meritis in nostre conspectu Celsitudinis commendatur prestancius, deuotis Supplicationibus fauorabiliter inclinati, Sibi tamquam benemerito premissorum intuitu omnia *Regalia* et *feuda* necnon *temporalia* dicte sue Patauiensis Ecclesie, quam speciale et nobile fore constat Sacri Romani Impery membrum siue Principatus, cum omnibus Juribus dominys, libertatibus, terris et possessionibus in quibuscumque rebus, siue locis, consistant sicud (sicut) eadem sui predecessores, quondam Pathauienses Episcopi, actenus (hactenus) possederunt, de Speciali nostra gratia et potestatis Imperialis plenitudine, necnon ex certa nostra scientia per *Sceptrum nostrum Imperiale* contulimus, ac ipsum de eisdem inuestiuimus, conferimus et inuestimus gratiosius in presenti Adhibitis ad hoc solempnitatibus et cerimoniis debitis et consuetis recepto etiam ab ipso solito fidelitatis et omagy (homagii) Juramento, quod nobis et Imperio sacro, fidelis, subditus, et obediens esse debeat, ac etiam teneatur, nostra dampna siue iacturas, auertendo, et nostros honores et comoda, pro suo posse fideliter procurando, omniaque et singula faciendo, ad que talis Princeps Romano Imperatori et Imperio, tamquam naturali suo dominio, de Jure uel consuetudine dinoscitur obligari, Saluis tamen, in premissis, nostris et Impery Sacri Juribus ac quorumlibet, aliorum. Mandamus idcirco Vniuersis et singulis Vasallis, Vniversitatibus Justitiarys, Officiatis, ceterisque terrarum, Ciuitatum el locorum quorumlibet dicti Episcopi Patauiensis Principis nostri, et sue Patauiensis Ecclesie subditis, qui per ip-

sum requisiti fuerint firmiter et districte, Quatenus eidem Episcopo, tamquam ipsorum vero et naturali domino, in omnibus Juribus suis reuerenter obediant et fidelitatis ac omagy prestare non differant solito (um) iuramento (um), debitaque et consueta Sibi seruitia ad ipsius requisitionem seu commissionem prompte et fideliter exequantur, Siquis autem contrarium attemptare presumserit grauem nostre indignationis penam et Centum Marcarum Auri puri toties quoties contrafactum fuerit se nouerit incursurum, Quarum medietatem Imperialis nostre Camere Erario siue fisco Residuam Vero partem dicti Pataniensis Episcopi Vsibus, Volumus irremissibiliter applicari, Presentium sub Imperialis nostre Maiestatis Sigillo testimonio Litterarum, Datum Prage, Anno domini Millesimo Trecentesimo Sexagesimo Sexto Indictione Quarta xii. Kalendas Aprilis, Regnorum nostrorum Anno Vicesimo Impery Vero Vndecimo.

Ad Comissionem Magistri Curie P. Jaurensis.

CCCLXXXVI.

Carolus IV. imperator confirmat privilegia ecclesiae Pataviensis.

Pragae 1366. 21. Martii.

In nomine sancte et indiuidue Trinitatis. Feliciter Amen. *Karolus Quartus* diuina fauente clementia. Romanorum Imperator semper Augustus. Et Boemie Rex. Ad perpetuam rei memoriam. Inter alia Virtutum opera Cesaree Maiestatis generosa sublimitas speciali studio, ad illa dignatur intendere, per que constat Ecclesys et earum Ministris quietam pacem et comodum euenire. Oblata siquidem nostre Celsitudini. Venerabilis *Alberti. Pataniensis Episcopi* nostri et Impery Principis et deuoti dilecti suplex petitio continebat. Quatenus priuilegia, libertates. Jura, emunitates,

34*

indulta, *et consuetudines* sibi et Ecclesie sue Patauiensi concessa, et concessas, data et datas. seruata, et seruatas, innouare ratificare, et confirmare, de benignitate Cesarea dignaremur. Nos igitur eiusdem Episcopi precibus Velud (velut) iustis et rationabilibus fauorabiliter inclinati Vniuersa et singula priuilegia, libertates Jura emunitates, indulta. per dive recordationis. Reges et Imperatores Romanorum predecessores nostros Ecclesie Patauiensi prefate et eius Episcopo concessa et data. concessas et datas necnon laudabiles consuetudines aput eandem Ecclesiam, eiusque personas, homines possessiones et bona. actenus (hactenus) obseruatas in toto et in parte sui qualibet. Ratificamus, Innouamus approbamus. et de plenitudine potestatis Cesaree presentibus confirmamus, dictamque Ecclesiam et eius Episcopum qui nunc est, et qui pro tempore fuerit, Vnacum omnibus Bonis, Hominibus et possessionibus suis in nostram et Impery Sacri Romani protectionem assumimus specialem. Vniuersis et singulis Principibus Ecclesiasticis, et Secularibus, Comitibus. Nobilibus. Baronibus, Proceribus, Militibus, Clientibus et fidelibus Sacri Impery qui-buscumque vocentur nominibus, presentibus, et futuris, cuiuscumque dignitatis status, vel conditionis existant precipientes firmiter et districte, Quatenus Episcopum et Ecclesiam Patauiensem priuilegys, libertatibus, Juribus, Emunitatibus, et indultis. Necnon consuetudinibus antedictis, libere frui et pacifice (Monogramma incipit in lineis textus inclusum) gaudere permittant et eos contra hec in nullo prorsus impediant vel consentiant per quempiam impediri, Sed in eisdem ipsos manuteneant efficaciter et defendant. Nostris et Sacri Impery, et aliorum Juribus semper salvis: Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre Maiestatis infringere vel ei ausu temerario contraire. Sub pena indignationis Cesaree et sub pena Centum Marcarum Auri puri, quas contrafaciens, toties, quocies contrafactum fuerit ipso facto se nouerit irremissibiliter incursurum, Quarum medietatem Imperialis Erary, Reliquam vero, Episcopi et Ecclesie Patauiensis Vsibus decernimus applicari. Signum Serenissimi Principis et domini domini Karoli Quarti. Romanorum Imperatoris Inuictissimi et Gloriosissimi Boemie Regis. Testes huius rei sunt, *Illustres Rudolphus dux Sa-*

xonie, Sacri Romani Impery Archimarescallus, Otto Marchio Brandeburgensis Sacri Romani Impery Archicamerarius Principes Electores. Venerabiles Johannes Archiepiscopus Pragensis, apostolice Sedis Legatus. Paulus frisingensis. Johannes Brixinensis, Cancellarius Austrie, Lampertus Spirensis, Johannes Vormaciensis. et Rudolphus Verdensis Ecclesiarum *Episcopi, Illustres Albertus et Leupoldus fratres, Austrie Stirie et Karinthie. Bolko Swidnicensis, Wladislaus et Bolco fratres Opulienses Heinricus Bregensis et Rupertus Lignicensis, duces. Spectabiles Burghardus Senior. et Burghardus Junior ac Johannes Burgrauy Magdeburgenses, Johannes de Anhalt. Heinricus, de Swarczburg Comites, et Vlricus Lantgrauius in Luttemberg. Nobiles Gerlacus et Goczo fratres, de Hoenloch. Borso de Risemburg, Thimo de Coldîcz. Benessius de Wartemberg, Albertus Puchheimer, Bertoldus Stedekker et Heinricus Haukenberger et aly quamplures nostri et Impery Sacri Principes, Nobiles et fideles. Presentium sub *Bulla Aurea* Typario Imperialis nostre Maiestatis impressa. testimonio Litterarum. Datum *Prage.* Anno domini Millesimo. Trecentesimo, Sexagesimo Sexto. Indictione Quarta. xii°. Kalendas Aprilis. Regnorum nostrorum Anno Vicesimo. Impery uero Vndecimo. Ego Johannes dei gratia Olomucensis Episcopus Regalis Capelle Boemie Comes Et Sacre Imperialis aule Cancellarius Vice Reuerendi in Christo patris domini Gerlaci Maguntinensis archiepiscopi Sacri Impery per Germaniam archicancellary Recognoui.

* Formula recognitionis Johannis episcopi alia manu quam diploma scripta est.

** Deest bulla aurea, cujus in diplomate fit mentio.

CCCLXXXVII.

Egidius, cardinalis S. Martini in montibus, Urbani papae nuntius apostolicus, processum instituit canonicum de jure patronatus ecclesiae S. Stephani Viennae inter Austriae duces et ecclesiam pataviensem litigioso ac de subreptitia ejusdem ecclesiae in collegiatam et exemtam erectione per ducem Rudolphum.

Avinione. 1366. 28. Maii.

Egidius Miseratione diuina tituli *Sancti Martini in montibus. Presbyter cardinalis.* Causeque et causis ac partibus infrascriptis a domino nostro papa, Auditor et Judex Specialiter deputatus Reuerendis patribus *Salzeburgensi et Pragensi Archiepiscopis. frisingensi Olomucensi Episcopis*, nec non *Medlicensi Chotwicensi*, *Sancti benedicti*, Ad sanctam *crucem in Zwetel*, in *Campoliliorum*, Cisterciensium, Abbatibus, ac in *Newnburga*, ad sanctum *ypolitum*, ad sanctum *florianum* sancti Augustini Ordinum. Monasteriorum. Prepositis, *Chremensi* decano, in *valkchenstain in Heylingenstat*, *in Medlikch*, *in Gundersterf*, *in holebrunna inferiori*, *in hag* ecclesiarum parrochialium Rectoribus Plebanis viceplebanis dioecesis patauiensis Et generaliter vniuersis et singulis Abbatibus, prioribus prepositis, Archidiaconis Cantoribus, Scolasticis, Thesaurariis, Canonicis, Rectoribus ecclesiarum, et tabellionibus publicis, Ciuitatum et dioecesium Salzeburgensis Pragensis Patauiensis frisingensis et Olomucensis, ac in ipsis ciuitatibus et dioecesibus, quomodolibet constitutis, et eorum locatenentibus ad quem uel ad quos presentes litere peruenerint, Salutem in domino, Et mandatis nostris, ymo verius apostolicis firmiter obedire. Noueritis, quod nuper, exposito Sanctissimo in christo patri et domino nostro, Domino Vrbano diuina prouidencia papae quinto. pro parte venerabilis patris Episcopi Aç venerabilium et discretorum virorum et Capituli Ec-

clesie pataviensis, quod dudum, pro parte inclite memorie domini *Rudolfi ducis Austrie* fuit *subrepticie*, feliciter Regnanti domino Innocentio pape sexto. Expositum, quod *parochialis ecclesia, Sancti Stephani in Wienna* patauiensis diocesis, ad eius spectabat *jus patronatus*, Quodque eam in *collegiatam* erigere cupiebat, eamque sufficienter pro vno preposito, Et viginti quatuór canonicis de bonis suis dotare, propter quod eam in collegiatam erigendi licentiam ab eodem domino Innocentio obtinuit, Post que, ea in collegiatam erecta. (sequitur rasura, cui inscriptae sunt literae e. S. —) *falso* exposito, quod eam dotauerat, ipsam, eiusque canonicos, et clericos, ab omni ordinaria, eximi Jurisdictione extitit conatus, ac quod presentatio prepositi ad eumdem dominum ducem. eiusque successores, Institutio vero sedi apostolice pertineret, ac deinde quendam Johannem Mayrhouer asserentem se presbyterum patauiensis diocesis predicte, in prepositum eiusdem prepositure S. S(tephani) presentauit et literas ipsum inſtituendi obtinuit, a quibus quidem impetrationibus erectione exemptione presentatione et literis et omnibus inde secutis extitit ad e.(celesiam) S.(anctam) et sedem apostolicam appellatum, et latum. *Et quod*, — (Rasurae inscripta sunt: et quod) cum dicte impètrationes. sint subrepticie, et ex falsis causis obtente, dictaque parochialis ecclesia pertinuerit et pertineat, *ad collacionem Episcopi patauiensis*, dictusque dominus. dux. sicut obtulerat in impetratione erectionis pretense. de bonis suis nondum dotauerit, sed tres ecclesias parochiales, *due* (inscriptum est rasurae) ipsarum spectantes ad institutionem predicti *Episcopi*, sine consensu scitu et licentia dictorum et Episcopi et capituli *de facto uniuit* Aliaque bona *recepta* (inscriptum est rasurae) etiam ab aliis ecclesiis eidem contulerit, dictusque dominus dux ordinauerit quod nullus canonicorum predictorum in ecclesiis parochialibus quas obtinent, uel obtinere in ſuturum contingerit residere debeant in magnum parochianorum scandalum et eorum periculum animarum et quod plus est certum censum, ecclesiis et monasteriis dicte diocesis imposuit annuatim dicte ecclesie exsoluendum propter quod plura verissimiliter scandala oriuntur. dominus noster prefatus causam et causas appellationis et appellationum predictarum

et negotiorum principalium quam et quas movent et movere intendunt Episcopus et Capitulum supradicti *contra dominos, duces Austrie, Canonicos Capitulum et Johannem Mayrhouer presentatum ad preposituram dicte ecclesie Sancti Stephani, in Wienna* diocesis patauiensis predicte et alios quorum interest super dictis erectione dotatione exemptione Jure patronatus institutione prepositura et omnibus et singulis supra dictis et Rebus aliis et occasione eorum, nobis Egidio, Cardinali prefato (*) commisit Audiendum et decidendum, cum emergentibus dependentibus, contingentibus, et cum potestate citandi, extra curiam et in partibus dictos dominos duces, Johannem, Canonicos et Capitulum prelibatos et omnes alios quorum interest coniunctim et diuisim, toties quoties opus erit. non obstante quod dicte cause non sint, de sui natura ad Romanam curiam, deuolute nec in ea tractande et finiende presertim cum *propter potentiam*, dictorum dominorum ducum dicti Episcopi, Et Capitulum *non sint Ausi extra Romanam curiam iusticiam eorum prosequi*, nec sperent se posse prosequi vt asserunt Justicie complementum, Cuius Commissionis vigore nos Egidius Cardinalis, Auditor et Judex prefatus, per discretum virum et *prouidum*. (rasurae inscriptum est) Vlricum dictum Lamp, clericum, diocesis patauiensis predicte, dictorum dominorum Episcopi et Capituli ecclesie patauiensis procuratorem, de cuius procure mandato legittime nobis constat, coram nobis personaliter constitutum, Cum instancia Requisiti, vos omnes et singulos supradictos quibus, nostre presentes litere diriguntur primo secundo et tercio et peremptorie tenore presentium requirimus et monemus vobisque in virtute sancte Obedientie, ac sub excommunicationis pena quam in vos et vestrum Singulos eadem auctoritate ex nunc prout ex tunc canonica monitione premissa ferimus in hijs scriptis, vosque et vestrum quemlibet, si ea que vobis et cuilibet vestrum committimus et mandamus, contempseritis neglexeritis seu distuleritis contumaciter adimplere, aut in eis uel eorum aliquo negligentes fueritis quomodolibet uel remissi incurrere volumus ipso facto, Districte precipiendo Mandamus Ita quod alter alterum non expectet nec vnus pro alio se excuset, quatenus vos et quicunque

vestrum, qui pro parte dictorum dominorum Episcopi Et Capituli pataviensis fueritis requisiti seu fuerit requisitus infra sex dierum spatium post Requisitionem huiusmodi vobis vel alteri vestrum factam computandum, quorum dierum duos pro primo, duos pro secundo et reliquos duos dies pro tercio et peremptorio termino monitioneque canonica assignamus, (sequitur rasura) dominos duces austrie Johannem Mayrhofer canonicos et capitulum predicte ecclesie Sancti Stephani in Wyenna, predictos in propriis personis, si ipsos commode poteritis personaliter apprehendere, Alioquin (inscriptum est rasurae) in domibus habitationum eorum si tutum accessum habueritis ad easdem. Sin autem in predicta Sancti Stephani de Wienna ecclesia, et in parochialibus ecclesiis in quarum parochiis ipsi communiter moram trahunt, seu eorum hospicia situantur dum ibidem diuina celebrabuntur officia et multitudo fidelium conuenerit ad eadem, aut aliis locis publicis in quibus necesse fuerit et vobis seu vestrum alteri videbitur expedire, peremptorie et precise citetis Ita tamen quod verisimile sit presentem nostram citationem ad ipsorum et eorum cuiuslibet noticiam peruenire, et etiam peruenisse, quos etiam tenore presentium sic citamus vt ipsi sexagesima die post executionem citationis huiusmodi sibi factam si dies ipsa Juridica fuerit et *nos Auinione in hospicio nostro* hora vesperorum *ad Jura reddendum pro tribunali sederimus* Alioquin proxima die Juridica ex tunc immediate sequenti qua nos ut et vbi super sedere contingerit per se uel procuratorem seu procuratores ydoneum seu ydoneos in causa et causis huiusmodi sufficienter instructum seu Instructos compareat aut compareant in Judicio legitime coram nobis uel altero Auditore loco nostri forsan interim subrogando si quem forsan contigerit subrogari cum omnibus actis literis instrumentis Juribus et munimentis ad huiusmodi causam et causas spectantibus quouismodo, dicturi et proposituri quicquid ipsi dicere et proponere voluerint verbo aut in scriptis, contra predictam commissionem ut predicitur nobis factam et aliter super premissis omnibus et singulis in tota causa et causis ipsis Ad singulos actus successiue et gradatim, etiam usque ad finalem decisionem et diffinitiuam sententiam inclusiue processuri et procedi visuri prout

fuerit Rationis Audituri quoque facturi daturi et Recepturi, quod dictauerit Juris ordo, predicentes eisdem et ipsos certifficantes quod siue in dicto citationis termino coram nobis, uel altero Auditore nobis forsan interim Subrogando sique subrogari contingat comparuerint siue non, in causa et causis huiusmodi, ad Instanciam partis legitime comparentis vlterius procedetur vt de Jure et ratione procedi poterit et debebit partis non comparentis absentia seu contumatia non obstante, Diem vero citationis huiusmodi, atque formam et quicquid inde factum fuerit nobis per vestras patentes literas seu publicum instrumentum, harum seriem seu designationem continentes seu continens remissis presentibus studeatis quantocius intimare. *Vobis vero dominis* (rasurae inscripta sunt) Archiepiscopis, et Episcopis, supradictis, quos ob vestre pontificalis dignitatis Reuerentiam prefatis sententiis per nos latis noluimus sic ligari, si mandatum nostrum predictum ymo verius apostolicum non adimpleueritis cum effectu, eadem canonica monitione premissa ingressum ecclesie Interdicimus, et si huiusmodi interdictum per alios sex dies prefatos sex immediate sequentes (*) vos premissa canonica monitione predicta suspendimus a divinis, si vero prefatas Interdicti et suspensionis sententias per alios sex dies dictos duodecim immediate sequentes, animo quod absit sustinueritis indurato, prefata monitione canonica premissa, vos ex nunc prout extunc in hijs scriptis excommunicationis sententia Innodamus. In quorum omnium testimonium presentes literas seu presens publicum Instrumentum per Marcum potter, notarium publicum nostrumque, et causarum predictarum scribam infrascriptum subscribi et publicari Mandauimus nostrique sigilli fecimus appensione Muniri. Datum et actum *Auinione in hospicio nostro nobis Ibidem, hora vespertina ad Jura reddendum sedentibus pro tribunali* Anno a natiuitate domini, Millesimo, Trecentesimo, Sexagesimo Sexto Indictione quarta, die vicesima octaua mensis May, Pontificatus Sanctissimi in christo patris et domini nostri domini vrbani pape predicti Anno quarto, Presentibus venerabilibus et discretis viris, domino Guillelmo Marcelsti decano ecclesie Eduensis ac Religioso viro, fratre petro Priore de Ameliano diocesis Ruthenensis testibus ad

premissa vocatis specialiter et Rogatis. — (viua voce. — sustinueritis M. Potter.)

Et ego marcus potter Morinensis publicus apostolica et imperiali auctoritate notarius ac Scriba Reuerendi in christo patris et domini, domini Cardinalis prefati, causeque supradicte. Premissis omnibus et singulis dum fierent ut prefertur, Vna cum antenominatis testibus presens interfui, et ea omnia et singula, que per alium scribi feci, in hanc formam publicam, de dictorum, domini Cardinalis mandato, et magistri Vlrici procuratoris requisitione, redegi, ac signo meo vnacum appensione sigilli prefati domini Cardinalis signaui, *hic me subscribens* in fidem et testimonium premissorum. *Constat mihi de vocabulis in fine praesentis citationis instrumenti, videlicet post verbum,* rogatis, *positis, que esse et locari deberent in instrumento predicto, scilicet in locis, vbi sunt signa posita, que eisdem vocabulis preponuntur.* Datum ut Supra. M. Potter.

* Loca, ubi praedicta verba, nempe: *viva voce* et *sustinueritis* textui debent inseri, per signa quaedam scriptunte in diplomate ipso sunt signata et hic per asteriscos ea facimus notari.

* Instrumentum negligenter scriptum et rasuris plenum sigillo oblongo Cardinalis in cera rubra est munitum.

CCCLXXXVIII.

Bischof Albrecht belehnt den Sohn des Georg Ahaimer, Wilhelm und dessen Geschwister und Erben, Söhne und Töchter, mit den aufgesandten Gütern zu Hakchenperig, und dehnt die neue Belehnung auch auf obigen Georg aus.

Burghausen. 1367. 22. July.

Wir Albrecht von Gots genaden. Bischof, ze Pazzaw. Bechennen: Vnd tun chunt offenlich mit dem brif. Daz für vns chom, vnser getrewer lieber. *Gorig der Aheimer*, vnd gab vns auf, mit gütlichen willen *Häkchenperig*, mit allen, ern, rechten, nützen, vnd guetern. die dar zu gehörent; besucht vnd vnbesucht, daz von vns, vnd vnserm Gotzhaus ze pazzaw lehen ist. Vnd bat vns mit vleizze, daz wir daz allez *Wilhälm*, *seinem Sun*, vnd andern, dez selben Wilhälms Geswistreiden: vnd allen irn Eriben. Sün vnd Töchtern, mit sampt im verlihen. Nu haben wir angesechen sein vleizzig bet. vnd besunder dienst, vnd fuedrung. do mit er vns, vnd vnserm Gotzhaus, alle zeit, geuallen hat, Vnd haben im, vnd demselben Wilhalm, seinem Sun, vnd allen seinen Geswistreiden, vnd irn Eriben, Sun, vnd Töchtern. von sundern genaden, Häkchenperig, mit alle dew, vnd dar zu gehört, alz oben benant ist, verlihen. vnd verleihen auch mit dem brif, Wir sein auch dez allez ir Her, Scherm, vnd gwär. alz lehens vnd dez Landez ze Beyrn recht ist. Mit vrchund dez brifs. Geben. ze Purkchausen an sand Marien magdalene tag, Nach krists gebuerde drewtzehen hundert Jare, vnd dar nach, in dem Siben, vnd Sechtzkisten Jare.

CCCLXXXIX.

Bischof Albrecht von Passau und sein Domstift schliessen einen Kauf- und Tauschvertrag mit den Grafen Ulrich und Heinrich von Schaumberg um den Markt und Burgfriden von Efferding, das Gericht in der niedern Chössla und das Kirchlehen zu Obernleizz.

Wien. 1367. 4. November.

Wir *Albrecht* von Gotes genaden Bischof zu *Pazzaw*, vnd daz ganz Capitel deselben Gotshauss, Veriehen fur vns, vnd alle vnser Nachkomen: Vnd tun chunt, allen den, die disen brief, lesent, oder hörent lesen di nu lebent, oder hernach chuemftig sind. Das wir, mit gutem veraintem willen mit wolbedachtem mut, vnd mit zeitigem Rat, zu der zeit, vnd wir es mit Recht wol getun mochten, Recht, vnd redlich verchauft, vnd ze chauffen gegeben haben. Dem Edeln Ernwirdigen, *Grafe Vlrichen, vnd Grafe Heinrichen von Schowenberg Gebruedern*, vnd allen iren Eriben, in dem rechtem, als hernach geschriben ist, von rehter ehafter notdurft, vnserr vnd des egenanten vnsers Gotshauss vnd sunderlich, von der gegenbuertigen chrieg, vnd stözze wegen, die wir nu zmal haben, mit vnsern *Burgern ze Pazzaw*, Vnsers rechten freyen aygens, *vnsern Markcht Euerding*, als er, mit *Burchfried* vmbeuangen ist. Vnd allez das, daz zu dem selben Markcht gehoeret, kirichlehen, Gerichte, Lewt, vnd gut, ez sey gestift, oder vngestift, besucht vnd vnbesucht wie so daz benant ist, mit allen nuetzen, Eren, vnd rehten, als vnser voruodern, vnd wir, den selben Markcht, mit aller zugehorung, vnd dar zu gehört, von alter herpracht, vnd gehabt haben, an alle auzzug. Vmb vier Tausent phunt wienner phening, der vns, die obgenant Graf Vlrich, vnd Grafe Heinrich von Schowenberg, ganz vnd gar bericht vnd gewert habent. Vnd darzu si auch vns, vnd vnserm Gotshauss, zu einem wider-

weschel, (Wechsel) gegen dem vorgenantem *Chirichlehen*, vnd *Gerichte zu Euerding*, gegeben habent, daz *Chirichlehen, ze Obernleizze*, vnd *daz Gericht in der Nidern Chezzla*, mit allen nutzen, eren vnd rechten als si vnd ir voruodern, die selben zway stukche von alter her pracht, vnd gehabt habent, vns, vnd allen vnsern Nachkomen, vnd dem egenantem vnserm Gotshaus, furbaz ewichlich zu beleiben, an allen chrieg: Alzo, mit auzgenomen worten. Daz die vorbenanten *Graf Vlrich* vnd *Grafe Heinrich, von Schowenberg*, vnd alle ir Eriben. *Suen. vnd Toechter*, den obgenanten Markcht Euerding, vnd allez das, daz dar zu gehöret, mit allen, nuetzen, Eren, vnd rehten so vor benant ist, fuerbaz von vns, vnd vnserm Gotshauss, vnd von allen vnsern Nachkomen, zu rechtem Lehen haben sullen: Vnd haben auch wir in, daz verlihen, vnd verleichen ez in, recht vnd redlich, mit disem brief. ze *rechtem Lehen* nach *des Landes recht zu Oesterich, ob der Ens*, fuerbaz in rechtes Lehens gwer, ledichlich vnd freylich ze haben, ze besitzen, ze niezzen, ze nuetzzen, vnd allen iren frumen, do mit ze schaffen, verchauffen, versetzen, schaffen, machen, oder geben wem si wellen, wie in daz allerpest fuegt oder wolgeuellet an allen irresal. Vnd durich pezzerr sicherhait, So setzen wir vns, mit samt allen vnsern Nachkomen, vnuerschaidenlich, veber den egenanten Markcht Euerding, vnd vber alles daz, das darzu gehöret, alz vorbenant, vnd verschriben ist. Dem obgenanten Graf Vlrich vnd Grafe Heinrichen von Schowenberg, vnd allen iren Erben, Suenen, vnd Töchtern, ze rechten gwern, vnd Scherm fuer alle ansprache, als *Lehens* recht ist, vnd dez *Lands ze Oesterich ob der Ens*. Wer aber, daz si, an dem obgenanten Markcht, vnd an aller seiner zugehorung so vorbenant ist, icht chriegs, oder ansprach gewunnen, mit recht, von wem daz wer. Waz si dez schaden nement, das süllen wir in alles ausrichten, vnd widerchern, an allen iren schaden. Vnd sullen auch si daz haben dacz vns, auf allen vnsern, vnd vnsers Gotshauss Gutern, wa wir die haben, wie die genant sind, Vnd wer den gegenbürtigen brief inne hat, der hat an dem Obgenanten Markcht ze Euerding, vnd an allem dem, daz dar zu gehoeret so vorbenant ist, alle die reht, die

vor beschriben steat vnd dem süllen auch wir, daz schermen, in allem dem rechtem, so vorbegriffen ist, an alle geuarde. Vnd daz diser Chauf, die Lehenschaft, vnd wandelung, fuerbaz also stet vnd vnzebrochen beleibe. Dar vber fur vns, vnd alle vnser Nachkomen, geben wir in disen brief, ze einem waren sichtigen vrkunde, vnd zu einer ewigen Vestnung, aller der vorgeschriben sache, besigelt mit vnserr obgenanten Bischofs Albrechtens ze Pazzawe, vnd vnsers Ernwirdigen Capitels daselbs anhangunden Insigeln. Der brif ist geben ze wienn. des nesten Phintztags, nach aller Heiligen Tag Nach christs gepurd, Drewzehen Hundert iar, darnach in dem, Syben vnd Sehtzkistem Jare.

CCCXC.

Albrecht, Herzog von Oesterreich, gewährt in den Streitigkeiten seiner Unterthanen mit dem Bischofe Albrecht von Passau dem letztern einen befreiten Gerichtsstand.

Wien. 1367. 19. Decemb.

Wir Albrecht von gotes gnaden Herzog ze Oestereich ze Steyr ze Cernden vnd ze Crain, Graf ze Tyrol etc. Tun chunt, fuer vns, vnd fur vnsern lieben Bruder Herzog *Leupolten*, daz wir dem Erwirdigen, vnserm lieben freund, hern *Albrechten Bischofen ze Pazzow* die genad getan haben, vnd tun ouch wizzentlich mit disem briefe Vmb welich sache, die vnsern, hintz im, ze sprechen habent daz er sich, darumb, nindert anderswa, verantwurten sol, denne vor vnsselber, oder vor solichen vnsern Amptleuten, oder herren, die wir sunderlich, vnd mit namen, darczu schaffen an allez geuer. wan wir wol vnderweiset sein, daz sein Voruordern, vnd er dieselben freyhayt, vnd gnad, auch also gehabt habent, von vnsern voruordern. Mit vrchund diez

briefs Geben ze *wienn*, an Suntag, vor sand Thomastag, des heiligen zwelfboten. Nach kristes gepurd dreuczehenhundert iar, darnach in dem Siben vnd Sechczigistem iar.

CCCXCI.

Graf Heinrich von Ortenburg und seine Gemahlin Agnes treten gegen Entschädigung den Zehent zu Grafendorf an das Domkapitel ab.

1368. 1. April.

Wir Graff Hainrich von Ortenberch, vnd wir fraw angnes Grauinn ze Ortenberch vnd all vnser Erben wechennen offenleich mit dem brief alln den di in an sehent hörent oder lesent daz wir vns freuntleich vnd liepleich verricht vnd veraint haben Mit den Erwirdigen hern den Chorherrn von Pazzaw vmb all di ansprach vnd chrieg di wir hintz in gehabt haben von dez zehentz wegen ze *Grauendorf* dar vmb si vns ettwi vil Geltz habent gegeben vnd zwen drehling Osterweins vnd ain fuder Osterweins. vnd ain Lagel Rainuals vnd dez vns der Erwirdig Herr her hainrich der Nustorfär zden zeitten ir Chellnâr alles wericht vnd wezalt hat dez geltz vnd auch dez weins ze rechter zeit an alln vnsern schaden vnd gepresten, vnd wir sagen si auch dez ledig vnd lozz mit dem gagenburtigen brief an geuar, Vnd waz wir furbaz dar vber mit in chriegen oder rechten welten, mit Geistleichem oder weltleichem rechten von dez obgenanten zehentz wegen daz habent si alles gewunngen gar vnd gantz. vnd wir verlören. Dar vber ze Uerchund geben wir in vorgenanten *fraw angnes Gräuinn ze Ortenberch* zu einer pezzern sicherhait den brief versigelten mit vnserm anhangunden Insigel alles daz stät ze haben vnd ze volfüren daz an dem brief verschriben

ist. Der Gegeben ist do man zalt von Christus Gepürt dreuzehen hundert iar dar nach in dem ächt vnd sechtzistem iar an Pluem osterabent.

CCCXCII.

Graf Leopold von Hals bezeugt, vom Bischof Albrecht die Rückzahlung einiger Schuldposten im Betrage von 1160 Pfund Reg. Pfennige erhalten zu haben und unterwirft seine Foderung wegen erlittenen Schäden einem schiedsrichterlichen Spruche.

Hals. 1369. 24. Juny.

Wir Graf Leuppolt vön halls. vnser hausfraw und all vnser eriben bechennen offenleich mit dem brief, Umb di hantuest dew wir haben von dem ernwirdigen fürsten vnd herren. Bischof *Albrecht ze Pazzaw.* vnd von seinen porgen. vmb achthundert phvnt wienner phening dar zu hat vnser getrewer fridrich *der Rotawer* einen brief von im gehabt den er vns mit des egenanten Bischof wiltchuer zu vnsern handen geantwurtt hat. daz er vns gericht solt haben. dreir hundert phvnt. vnd Sechtzk phvnt Regenspurger phenning. vor Liechtmess di hin sind acht tag. der würden wir gewertt zwair hvndert phvnt Regenspurger vor Mitteruasten. des Suntags. vnd der andern hvndert phvnt vnd Sechtzk phvnt Regenspurger phening. vnd der obengenanten achthundert phvnt wienner phening. di vns vertzogen sind sider der nagsten vergangen phingsten. sei wir hewt an dem tag, als der brief geben ist gentzlich verricht vnd betzalt, vnd derselben achthundert phunt wienner phening vnd der dreir hvndert phunt vnd Sechtzk phvnt Regenspurger phening hauptgütz sey wir gewert. alz vorgeschriben ist, Vnd sagen in der, sein Gotzhaus. vnd

sein porgen. mit dem brief ledig vnd los an geuer, dann vmb di scheden di wir von der egenanten phening wegen. aller, untz her auf di zeit genomen haben. Ist zwischen sein. vnd vnser durch fueg vnd beschaiden willen. redleich getaidingt. also daz wir dez ze baiden seiten. slechtleich gangen sein. hinder die ersamen Gorgen den *ahaimer*, hainrich den *Tuschel.* vnd fridrich von *Rotaw.* vnd bechennen an dem gegenwurtigen brief. wie oder waz diselben drey. ob ir ainer stürb. dannoch di andern zwen. dar vmb sprechent daz wir vns dez wol genuegen lazzen. vnd trewlich staet sullen haben. Jegleicher weis daz in der vorgenant herr, Bischof Albrecht in den nagsten virczehen tagen. vnuertzogenlich seinen offen gewaltbrief, herauf senden sol. daz si vor sand Jacobs tag der schirst chvmbt, dar vber sprechen vnd berichtigung nach iren trewn und gewizzen ervinden sullen. vnd auch wietan gelt gewizhait brief, oder taeg, si vmb die selben vnser Scheden sprechent daz er daz alles zehannd volfüren vnd enden sol an widerred. Vnd ob aber diselben sprüch Laüt von ir selbs schuld. oder ehaften not wegen. in den sachen sawmig waeren, dez sol der vorgenant Bischof Albrecht vngolten sein. vnd sullen si dannoch darnach darüber sprechen. als oben berürt ist, vnd als si palldist mügen. an allew gevaer, Vnd auf diselben Sprüch vnd bericht wegen, haben wir dew obengenant hantuest di vns vmb die acht hvndert phvnd sagt in dez vorgenanten ahaimer gewerschaſt gelegtt, also ist daz si dar vber sprechent. vnd daz derselb Bischof Albrecht denselben spruch volfürtt alz er geoffent wirtt, so sol im der ahaimer dew selb hantuest widerhennd antwurten. Wirt aber vns. vmb vnser Scheden gesprochen als obenbegriffen ist vnd daz der vorgenant herr Bischof albrecht inndert darinne sävmig wär, so sol der Ahaimer dannoch di vorgenanten vnser hantuest inn behalten auf die taeg, vnd der schad gesprochen wirtt vnd ob vns dann daz auf diselben taeg nicht volfürtt vnd geendett würd So sol vns der Ahaimer dew hantuest vnuertzogenlich wider antwurten. vnd die stet vns dann nicht tewrer dann die gesprochen Scheden vnd waz wir der dann aftendez scheden nemen der mügen wir aller wol bechomen nach derselben hantuest vnd brieffs sag, an all wider-

waertichait. Mit vrchünd dez briefs den wir obengenanter Graf Leuppolt dar vber geben besigelt mit vnserm Insigel dar vnder sich vnser hausfraw vnd eriben verpindent vngevaerlich Geben ze Halls. an sand Johanns tag ze Sunnbenten Nach Christes gepürd dreutzehen hvndert Jar, vnd in dem Näwn vnd Sechtzgistem Jar.

CCCXCIII.

Johannes, des obersten Kaplans der Kirche Mariastiegen zu Wien, letztwillige Anordnung.

Wien. 1369. 9. August.

Ich Jans ze den zeiten Obrister Chapplan, der Chappellen vnser vrown gelegen auf der Stetten ze wienn. Vergich vnd tun chund offenleich mit dem Brief allen den die in an sehent, lesent, oder hörent lesen die nu sind, vnd hernach chünftig werdent, das ich mit wolbedachtem müt, mit güten sinnen vnd witzen da ich der, wol gwalt gehabt han, vnd ze der zeit da ich es mit recht wol getün mochte, Recht vnd redleich, geordent, geschikchet vnd geschafft han, mein Geschefte, als ich wil, daz ez nach meinem tode, ewichleich also stät beleibe, als hernach geschriben stät, von erst Schaffe ich vnd widme *mit meiner Perchvrown hant*, der erbern Geistlichen vrown *Swester Chunigunden von Ratpach* ze den zeiten *Abttessine dacz sand Chlarn ze wienn*, meinen weingarten gelegen an dem *Schenkchenperg*, dez ein Jewch ist genant der Ibsser, zenast hern Niclas weingarten Pharrers ze *Potenstain*, den mir mein herre her Ott selig der *Gneinhart*, mein voruoder, ledichleich gegeben hat, vnd dauon man alle iar dient, den Geistleichen vrown hincz sand Chlarn ze wienn, Siben vnd zwaintzk wienner phenning fur Perchrecht vnd wytrecht, vnd nicht mer, darnach Schaffe

ich meinev drew phunt wienner phenning gelts Purchrechts, der zwai gelegen sind auf *Ruedleins haus dez Hemyschen* dez *Rostauscher bey Stubentor* ze wienn die mir auch derselb mein herre her Ott ledichleich geben hat, vnd daz dritt, auf der *Padstuben* gelegen in der *Sinngerstrazz* ze wienn, daz ich vmb mein aygens ledigs gut gechoufft han, vnd diselb gult, vnd den weingarten, han ich vormals gehabt, e denn ich der obgenanten Chappellen verweser warde, auch darnach schaffe ich ein Messpuech, zway messgwant, einen chelich, vnd ein halbes mettenpuech, daz ich auch allez vmb mein ledigs gut erczeugt, vnd gechoufft han, die vorgenanten Guter alle, als si benant sind, han ich ledichleich geschafft gegeben, vnd gewidemt, zu einer ewigen Messe auf sand Andres altar gelegen hinden *in der alten Chirchen der obgenanten meiner Chappellen*, furbaz ewichleich dabey zebleiben, Mit der beschaidenhait, daz ich vnd alle mein nachkomen, die der vorgenanten meiner Chappellen Obrist Chapplan werdent, der selben ewigen Messe. Recht lehenherren sein sullen, vnd auch die allezeit leihen, einem erbern Priester der guts Lewms sey, vnd doch dhein ander Gotzgab nicht enhab, derselb Priester sol denne die Messe, verwesen vnd haben, alle tag tegleich zehant nach der ersten Messe an vnderlaz vnd sol auch er vnd sein nachkomen dem Obristen Chapplan gehorsam vnd volgig sein auszewarten. in allen sachen als ander Chappellan die daselbs Alter habent, Wer aber daz derselben Priester ainer, ain andrew gotzgab gewünne, so sol die Messe wider ledig sein, die sol denne der Oebrist Chapplan in viertzehen tagen wider einem erbern Priester verleichen in der mazz als vorbenant ist, Also daz die ewichleich gehabt vnd volbracht werd meiner sel, vnd aller meiner vodern vnd nachkomen selen zehilff vnd zetrost, Wer aber daz dieselben Obristen Chappellan die Messe also nicht verlihen, vnd abgen wolten lazzen, So sullen die vorgenanten Guter alle genczleich, ledichleich geuallen in der Purger Spital ze wienn, dasselbs man mir denne die Ewige Messe, auch dauon haben, vnd begen sol, in alle dem rechten als vorbenant ist Vnd die auch furbaz der Rat der Stat ze wienn verleihen sol, auch in aller weyse als vorbeschaiden ist Vnd das, daz vorgeschriben

mein Gescheffte furbaz ewichleich also stät vnd vnzebrochen beleib, daruber so Gib ich den brief zü einem warn vrchund vnd zu einer ewigen vestunnge versigelten mit meinem Insigil, vnd, mit der vorgenanten Perchvröwn Insigil *Swester Chunigunden von Ratpach*, Abtessinne dacz sand Chlarn ze wienn, vber obgenanten weingarten, vnd mit dez erbern herren Insigil *Maister Hansen vor Scherding Chorherre ze Pazzaw, vnd die zeit verweser, in allen Geistleihen sachen dez Bistumbs ze Pazzaw in dem Lande ze Oesterreich*, vnd mit der zwair erbern mann Insigiln *Jacobs dez Chettner, die zeit dez Rates der Stat ze wienn vnd Albrëchts des Rampperstörffer purger ze wienn* die ich dez gebeten han daz si dez obgenanten meins Geschäfftes, zeugen sind mit irn Insigiln Der brief ist geben ze wienn nach Christs gepurd dreuczehen hundert iar darnach in dem Newn vnd Sechtzgistem iare an sand Larenczen abend des heiligen Martrer.

CCCXCIV.

Georg der Ahaimer verkauft den Hof Hakchenperg und mehrere Besitzungen zu Aigen, Grillenöd etc. an den Bischof Albrecht von Passau.

1369. 23. August.

Ich Goerg der Ahaimer di zeit Phleger ze Pürchausen vnd all mein eriben veriehen vnd tuen chünd offenleichen mit dem brief, das wir mit wolbedachtem müt, und güten willen den Hof *gelegen ob Anger* bej Pazzaw der genant ist, *Hakchenperg*, mit sambt dem Pawmgarten den beden Türn weyern Holcz velde wis vnd waide, vnd di güt di dar in gehörent di Mül *auf der Arch* daz güt *auf dem Aigen* das güt ze *Grillenöd* vnd zwaj gut ains genant, di *ober widem* das ander di *nider widem*, dar

zü mit allen eren Rechten und nützzen di dar zü gehornt, oder douon bechomen mugen, an aller stat besücht, vnd vnbesücht als wir es, der *Holczhäimer*, vnd vnser voruodern sälig, vntz her inne in rechter gewer gehabt haben. redleich ze chauffen haben geben dem Hochwirdigen fürsten, vnserm genädigen herren hern Albrechten Bischof ze Pazzaw. vmb ein sölich gelt, das er vns gänczleich an schaden verricht vnd gewert hat, Also das ich obengenanter Ahäimer dhain mein Erib noch anders niemand von vnsern wegen hintz dem obgenanten Hof, dhain ansprach recht noch voderung nimermer haben noch nicht gewinnen sullen weder mit recht noch an recht in dhainer weis. Auch mag vnser vorgenanter Herr Bischof Albrecht domit allen sein frum handln mit versezzen oder mit verchauffen wem oder wie er wil an allew irrung, Wär das icht brief vnd vrchund, für getragen oder gezaigt würden, von vns oder vnser eriben wegen di im an dem obengenanten Hof, geschaden möchten di sullen ab vnd tod sein vnd nicht mer chraft haben dhains wegs. Wer den brief in hat oder zaigtt der hat allew di recht di vnserm egenanten herren daran sind verschriben Mit vrchünd des briefs den ich vorgenanter Gorg Ahaimer dar vber geben han besigelten mit meinem anhangunden Insigel dar vnder sich all mein erben iren trewn verpindent stätichleich an gever Geben an sand Bartelmes abent nach Christi gebürd drewczehen hundert iar vnd in dem Näwn vnd Sechczigistem Jare.

CCCXCV.

Fridrich der Puchperger von Wildenstein söhnt sich mit Bischof Albrecht und der Stadt Passau aus und trift mit ersterm wegen der nachgelassenen Habe des Andreas Haller und wegen der Burgen Wildenstein und Vichtenstein eine Abrede.

1369. 8. September.

ICh fridreich der puechperger von Wildenstayn. vergich vnd bechenn offenleich mit dem brief. daz ich mich. mit dem hochwirdigen fürsten meinem Genedigen herren Bischof Albrechten ze Pazzaw. mit seinem Richtter. dem Rat, vnd gemeinleich armen und Reichen seiner stat doselbs umb alle chrieg stözz vnd zusprüch vnd auflewff. wie, oder warumb sich die vergangen habent, ez sey mit *Raūb prannt*, mit *Manslacht* oder in welcher weiz sich daz verlauffen hat, vnd geschehen ist, vntz auf den hevtigen tag, liebpleich vnd vrevntlich verricht vnd nach meiner nagsten vrevnt, vnd ander erber Ritter vnd knecht Rat vnd weisung veraint han. also daz ich. für mich. vnd all mein vrevnt. hellffer vnd diener. meins obgenanten genedigen herren. seiner Burger vnd seiner Stat ze pazzaw vnd aller irr hellffer vnd diener. guter vnd getrewer frevnt worden pin, Ingleicher weis sind si, vnd alle di iren. mein, vnd aller meiner frevnt hellffer vnd diener genediger herr, vnd güt vrevnt worden, an geuer. Ez ist auch gerett vnd getaidingt, daz mich vnd mein hausurown. vnsēr obengenanter Genediger herre in nutz vnd in gewer, aller der hab. di *Andre der haller* dem got genad. lazzen hat, setzen soll in seiner stat ze Pazzow. vnd in dem Lande. ez sein haüser hofstet, güt vnd gült aigen oder Lehen, wie daz genant ist, oder werden mag, grunt vnd podem. die Andre der haller. dem Got genad lazzen hat, dez tags do er Lester waz. ausgenomen der varundenhab. wer dew inn hat, oder auzgetragen hat. vnd der

vns an laugen stet, der sol di, mir obengenanten fridrich dem puchperger vnd meiner hausfrown wider geben. wer ir aber in laugen stet, do sol ich, vnd mein hausfrow, daz recht von nemen. in der Stat ze Pazzow alz der Stat recht ist und waz auch rechtens oder gerichtbrief nach dez Haller Tot, auf diselb chomen waren, in seinem Land und der Stat ze Pazzow di sullen gentzlich ab, vnd ze nichtew furbaz sein, vnd wer dann hintz der vorgenanten hab icht ze sprechen hat. ez sei von erbschaft porgschaft. oder vmb wew daz ist, darümb sol ich, vnd mein hausurow recht tun, in der Stat ze Pazzow. vnd auf dem Lande dez Landez recht, vnd sullen wir dann da bej beleiben: Auzgenomen dez Oertlein von Ibs. wil der also bei den taiding, vnd Landes vnd der Stat recht ze pazzow beleiben. so sol ich im, vnd mein hausurow recht halden. alz vor geschriben stet. wolt aber der Oertel in den vorgeschriben taiding nicht sein, dannoch setzet mich. vnd mein hausfrown. mein obengenanter genediger herre der Güter di in seinem Land, vnd der Stat ze pazzow, gelegen sind. in nutz vnd in gewer, in aller der weiz, vnd voruerschriben ist. Dann vmbe daz güt ze Oesterreich daz der haller lazzen hat. da mügen wir vns, ich, vnd der Oertel vmb begen waz wir wellen. vnd da schol sich vnser obengenanter herr. sein stat, vnd di burger ze pazzow nichts vmb an nemen, noch ze schaffen haben. ze baiderseit. vil noch wenich. Ez ist auch getaidingt. daz mich mein vorgenanter herre. in geleichem scherm vnd rechten halden sol. alz ander sein Ritter vnd knecht in seinen Lande Ob mich vnd mein hausfrow icht zusprüch angiengen. von dem *hauczenperger*, oder von dem *Lewtzenrieder*. oder iren gesellen. von den *vesten wildenstain*, oder *viechtenstain:* So sol vns vnser obengenanter herre vertreten mit dem rechten, aber gewaltz sullen wir vns selben erweren, im, vnd den seinen an schaden. do sol er, vnd ich der vorgenante püchperger. si ainmuetichleich zu minn, vnd ze recht besenden. vnd ob si dez von vns nicht auf wolden nemmen. So sullen wir Aynmütichleich an einander geraten vnd gehollffen sein, alz vere daz wir si weisen. daz si minne, oder recht, von vns aufnemmen. Ez ist auch bedacht, vnd erfunden. wand man dew *Vestt wildenstayn*

lôset. es tue *der von halls.* oder wer seinen willen vnd gunst, darzu hat. nach der briff sag, di ich der puchperger von dem *von halls* han So sol ich vnd mein hausvrow. den vorgenanten burgern. di brief di der haller von der Stat ze pazzow gehabt hat. wider geben von der *vestt wegen wildenstain*, Ez haben auch vnser taidinger ze baiderseit, vmb allez daz das ich. mein vrevnt hellffer vnd diener wider vnsern obengenanten herren vnd sein Stat ze pazzow. vnd sein Land vnd Laût, auf land vnd auf wazzer getan habent. ez sey chlain oder gros. bedacht vnd erfunden. vnd ze pezzerung gesprochen daz ich der puchperger. meinem vorgenanten herren dem Bischof *ain Rais mit hundert gewappenten in dem Lande* dienen sol. wand er mich in dem Jar, darzu vodert. er sol mich auch besorgen mit Chostt, vnd für mein scheden sten. als andern seinen Rittern vnd Chnechten. Auch sol er mich vodern an sölich stet daz wider mein herrschaft. oder mein er icht sej. Vnd daz di vorgenant taiding, sach, vrevntschaft, vnd ainmütichait stet trewleich behalten. vnd vntzebrochen beleiben dar über ze vrchünd gib ich vorgenanter fridrich der puchperger für mich mein hausfrown vnd vnser eriben den brieff besigelten. mit meinen Insigel. vnd zu einer bedachtnüzz mit der ersamen virr, meins liben vetern hern Albrecht dez *puchperger. von wintzzer.* meines Oehaim, hern Chvnrad dez *Satelpoger.* vnd hern Jansen von *Stainach.* vnd mit meins Bruder hern *Seitzen dez püchperger* Insigeln. di der sach taidinger gewesen sind. der brieff ist geben. an vnser vrown tag alz si geporn ward. Nach Christes gepürd dreutzehen hvndert Jar Vnd in dem Nawn vnd Sechtzkistem Jar.

CCCXCVI.

Des Grafen Heinrich von Ortenburg Versöhnungs- und Vereinigungsbrief mit dem Bischof Albrecht von Passau und seinem Hochstift.

Passau. 1369. 10. December.

Wir Graf Heinreich von Ortenberch Vnser Hawsfrawe vnd alle Vnser Eriben. bechennen Vnd tün kunt offenleich mit dem brief. für vns vnd alle vnser vreunde Vnd helffer, Daz vns der hochwirdig fuerste. *Bischof Albrecht ze Pazzawe*, Vmb alle *ansprach. Chrieg Stoezz. misshelung. Gelt* vnd *schuld. Todsleg Raube* vnd *Prand.* vnd vmb alle schaeden wie sich daz allez zwischen vns an ainem tail, vnd im vnd seinem Gotzhaus. an dem andern tail vorher vntz auf den heutigen tag vergangen hat in vriden oder an vriden. wie so daz allez genant ist vnd man daz mit sundern worten sunderleich benennen vnd begreiffen mag. gar vnd gaentzleich zu rechten taegen an alle schaden. nach seiner brieff sage die wir von im darueber gehabt habent. voellichleich bericht vnd gewert hat. dez vns wol genuegt. Vnd sein auch darumb. vreuntleich vnd liepleich zu baiderseit versunt vnd veraint. an allez geuerd. Also daz die sache alle. so di vor sunderleich genant sind, zwischen vns zue baiderseit absint vnd ab sullen sein an allen wegen, Vnd sagen auch in sein Gotzhaus. vnd sein nachkomen der gaentzleich ledig vnd loz. Also daz wir vnser vreunde vnd helffer noch anders iemand von vnsern wegen hintz Im. seinem Gotzhaus und nachkomen chain ansprach. veintschaft noch anuaelle vmb die vorgenante sach, alle nicht haben suellen noch gewinnen hin fuer ewichleich weder mit recht noch an recht Gaistleichem oder werltleichen rechten in dhain weis. Waz wir aber oder anders iemand von vnsern wegen. mit im seinem Gotzhaus. vnd nachkomen hin fuer wolten rechten Chriegen oder anvahen ez waer mit recht oder an recht Gaistleichen oder werltleichen rechten daz süllen si allez hintz

vns, vnserer Hawsfrawen vnd allen vnsern Eriben behabt haben. vnd wir verloren an aller stat vnd in allen wegen. Auzgenomen mit sunderleichen worten. vmb die zwen brief die wir haben von der Chirchen wegen. die er vnserm Suen *Graf Hansen von Ortenberch.* leichen sol nach derselben brief sag, die wir von im vnd seinem Gotzhaus darüber haben. Vnd dez ze vrchunde geben wir im vnd seinem Gotzhaus den brief besigelten mit vnserm vorgenanten Graf Heinreichs von Ortenberch. vnd der Erbern vesten Ritter Albrechtz dez *Puechperger von Winzzer* vnd Peters dez *kamerawer von dem Haitstain* anhangunden Insigeln. die durch vnser vleizziger bete willen ir Insigel ze zeugnuezz an den brief gehangen habent, In vnd iren Eriben doch an schaden. Darunder wir vns vorgenanter Graf Heinreich von Ortenberch vnser Hawsfrawe. vnd alle vnser Eriben vnuerscheidenleich verbinden mit vnsern trewen allez daz staet ze haben vnd ze uolfueren daz hie oben an dem brief ist geschriben. Der geben ist ze Pazzawe an nochsten Montag. nach sand Niklas tag. nach Christi gebürde dreuzehenhundert iar vnd darnach in dem Newen vnd Sechtzigistem iar.

CCCXCVII.

Fridrich der Rot und seine Söhne verkaufen ihre Passauischen Lehen und ihr Eigen zu Reymoltzberg, Wyndorf und bei Bartenstein an den Ritter Georg den Eytzinger.

1370. 28. März.

Ich fridreich der Rot, vnd ich Peter, Seyfrid vnd Kristan gebrueder, desselben hern fridreichs des Roten Sun, all vnser hausfrawen vnd erben, wir veriehen vnd tuen chuont offenleich mit dem, brief, allen den die in sehent, hoerent oder lesent,

daz wir reht vnd redleich nach vnserr pesten frewnt rat, zue der zeit, da wir ez mit reht wol getuen mochten ze chauffen geben haben vnsers rehten lehens ain hoff, *ze Reymoltzperg*, vnd ain Müll gelegen darunder *bei Partenstain*, vnd zwo hofstet, gelegen bei demselben hoff *ze Reymoltzperg*; vnd vnsers rehten aigens ain hueb *ze wyndorff*, daz ander alles lehen ist von dem hochwirdigen fuersten, herrn Albrechten Bischof ze Pazzowe, vnd seinem Goczhaus daselben, dem ersamen Ritter herrn *Goergen dem Eytzinger* allen seinen erben, wie die genant sind, vmb ain gelt, des wir gantz vnd gar, geriht vnd gewert sein, von in, vnd haben in denselben hoff, die Müll, die hueb, vnd die hofstett, alz daz oben benant ist, mit allen eren rehten vnd nützen, alz daz darzue gehoret, vnd alz wir daz, vnd vnser vadern, in nutz vnd in lehens gewer herbraht haben, Ez sei gestift, oder vngestift, holtzz veld wazzer. waid. stock stain, ekker vnd rayn, oder wie so daz alles genant ist, denselben hoff Müll hueb, vnd hoffstet, wir in ouf geben, vnd richtig machen süllen mit des lehenherren hant, an allen iren schaden, wir sein ouch des obgenanten hofs, der Müll der hueb, mit sampt den hofstetten da vorbenant, mit aller zue gehorung, ir rechter scherm vor aller ansprach wo in des nött geschiht, alz lehens reht ist in dem lande ob der Enns, Teten wir des niht, nemen sie dez dhainen schaden, wie der schad genant were, denselben schaden loben wir in gantz vnd gar ab ze legen vnd widercheren, an alles vertziehen, vnd an alle widerrede. vnd sullen si daz haben ouf vns vnsern trewen, vnd ouf allem vnserm guet, wo wir daz haben, oder wie daz genant ist, dauon si der landes herr, oder der houbtman ob der Enns rihten vnd weren sol, alles schadens, mit vnserm guetlichem willen, an chlag vnd fürbot, vnd an alles reht und sullen wir daz mit nichte widersprechen, wie daz iemant erdenchen oder erfinden mag, So vergih ich Seyfrid der hugenperger daz der chauff vnd handlung mit meinem wizzen vnd guetlichem willen geschehen ist, vnd verzeih mich aller erbschaft vnd ansprach so ich vnd mein erben dartzue gehabt haben, vnd wer den brief innen hat, mit irem guetlichem willen, der hat alle die reht, die oben an dem

brief geschriben stent, des ze vrchund geben wir in den brief, versigelten mit mein obgenanten fridreichs, Peters, Seyfrids und Kristans der Roten insigel, und mit mein obgenantes Seyfrids dez hugenperger Insigel, vnd zue ainer pezzern sicherhait, haben wir gebeten den erbern hansen den *kirchperger* zue den zeitten *Lantrichter ob der Enns.* daz der sein Insigel ouch an den brief gehangen hat, zue ainer gezewgnvzz der rehten warhait, im vnd seinen erben on schaden Der brief ist geben an Phincztag vor dem Suentag Judica in der vasten, do man zalt nach kristi gepurt Tausent drewhundert iar, darnach in dem Sibentzigistem Jar.

CCCXCVIII.

Revers Ulrichs des Mayers von Gotting rücksichtlich seiner Baupflichten und Gaben von der Grillenparzer Oede in der Pfarrei Enzenkirchen an das Domkapitel.

1370. 24. August.

Ich vlreich der Mayer von Gotting mein Hausfraw vnd all vnser Erben veriehen offenleich mit dem brif allen den di in sehent lesent oder hörnt lesen daz wir vnsern genädigen herren den *Chorherren ze Pazzaw* aller Järleichen raichen vnd geben sullen an Sand Marteins Tag von der *Oed di da* haisset der *Grillenpörcz in Emzenchircher Pfarr* gelegen Achczk Pazzawer phening di dann gib vnd gäb sind vnd da mit zway hüen Tätten wir dez nicht wie getanen schaden dez vnser vorgenant herrn nämen den sull wir in ganz vnd gar ab tün, vnd mügen vns dar vmb pfennten auf aller vnser hab mit vnserm gütleichen willen wo wir di haben oder chunftigchleich gewinnen mügen Ez sei inner lancz oder ausser lancz wa di gelegen ist, vnd schullen pfant nicht versten in dchain weys, vnd mugen auch vnser obgenant herrn oder ir amptlaüt von den selben pfanten

ir vodrung bechomen vnd waz si dez schaden genomen hieten wie sew verlustet, da wider wir nicht sullen noch mugen weder mit recht noch an recht in dchain weys vnd wo wir da wider chriegten geistleich oder weltleich so hab wir verlorn vnd vnrecht, vnd vnser herrn allew irew recht hincz vns erlangt vnd behabt Ez schullen auch vnser oft genant herrn an ierem dienst vnd vodrüng nichcz engelten weder Schawer noch pesezz noch dchainer lay presten wie der genant mocht sein, wer auch daz wir verseczen oder verchauffen wolten so sull wir all zeit vnser herrn di Chorherrn vor allen laüten an pietten, mainten si dann nicht ze chauffen dar nach vnd wir si an pietten in vier wochen so mug wir vnser früm schaffen vnd gein soleichen laüten alain, von den Si ires *dienstes* vnd *vodrung* bechomen mugen vnd daz *trew. Paulaüt* sein vnd daz sol allczeit mit vnsrer vorgenanten Herrn oder iers Chellner gunst vnd willen geschechen, geschäch ez aber mit irem willen nicht so sol ez dchain chraft nicht haben: wann auch ich vorgenant vlreich ab gen so sol all zeit der Elter Erib nach mir ez sey fraw oder man von vnsern vorgenanten herren oder irem (Chellner) daz vorgenant Eribrecht raichen vnd enphahen als sittleich und gewondleich ist, vnd daz in daz alles stät vnd vnzebrochen beleib geb wir in den brif versigelt mit dez Erbern herrn herrn *hainreichs dez Aychperger* ze den zeiten vicari dacz Rerripp vnd *Atachkers* seines brüeder anhangunden Insigel di irew Insigel durich vnsers vleizzigen pet willen dar an gehangen habent in vnd iren Erben an schaden der brif ist geben nach Christi gepürd drewczehenhundert Jar dar nach in dem Sybenczigistem Jar an sand Bartholomes tag dez zwelifpoten.

CCCXCIX.

Kunegunde, Wittwe des Dietrich Schauzleich, erklärt, dass die ihr vom Capitel verliehenen Zehnten nach ihrem Tod demselben wieder anheimfallen sollen.

1370. 12. October.

Ich *Chunigund Weilend Dyetreichs dez Schawzleich Purger ze Linz* säligen Haüsfraw vergich öffenleich mit dem Brif. vnd tün chunt allen den die in sehent horent oder lesent. Daz ich *die Czehent* die her nach geschriben stend ze *rechtem Leybgeding* han vnze *an meinen tod.* von den Erwierdigen meinen genädigen Herrn den *Chörherrn dez Capitels dez Goczhawz ze Pazzaw.* Vnd wann ich ab gen vnd nymer pin. So sind die selben Czehent. mit allen rechten eren vnd nvczzen besüecht vnd vnbesücht Vnd waz dar zü gehort ez sey *Chlainer Czehent* oder *grözzer.* meinen vorgenanten Herren den Chörherrn ze Pazzaw. gancz vnd gar angeuär ledig waren (worden). Vnd mügen allen iren frvem da mit geschaffen als mit andern iren ledigen gütern wie sew verlust da wider vnd auch dhainer meiner Vrevnt oder Erib wie der gehaizzen wär chriegen noch sprechen schol noch mag in dchainer weys weder mit recht noch an recht weder Geistleich noch weltleich. Vnd wo si dar vber Chriegten so habent si verlören vnd Vnrecht. Vnd mein Herren die Chorherrn allew recht hincz in erlangt vnd behabt. Hie sind nv ze merchen die Czehent dez ersten. den Czehent dacz *Rüdleiching*, dacz *Wakerspach* vnd dacz *Galzspach* in den drin dörffern. dacz *Michelpach* auf dem Hof. den Czehent dacz *Ayspolczchirichen* in dem dorff vnd den halben Czehent der haist der Parczner. den zehent dacz *Peuerbach* Vnd den zehent dacz *Euerding* auf dem faüstelhof. auf dem Chirichhof den zehent. Vnd auf ettleichen Güetern der nam in dem Brief nicht geschriben stet. Ich vergich auch daz ich von den vorgenanten zehenten aller Järchleich ze drein tägen in dem Jar. zu sand *Andres*.

tag vnd sand *Michels* tag vnd zu *Vnsrer Vrawn Tag in dem Habersnyt.* Vnsern offtgenanten Herren den Chorherren ze Pazzaw oder irem Chellner raichen vnd geben schullen. Syben phunt Pazzawer phening. die dann gib vnd gäb sind an allen abganch wie die Jär stent. Ez ist auch ze merckchen daz mein Vater Vlreich der Oeder dem got genad in sein gewalt bestift vnd pracht hat ze vir leiben. von den öbgenanten Vnsern Gnädigen Herren. den Chorherrn dez Capitels ze Pazzaw. dez ersten zu sein selbs Leyb. Vnd seiner Hawesfrawn ver Diemuten. vnd ver Marigreten seiner Tochter säligen die ab gangen sind. Vnd meinen leyb. Vnd seind ich der lest Leyb pin. sag ich die obgenanten zehent als oben begriffen ist mit meinem töd ledig alz auch mein Brief lawtent vnd sagent die ich von dem vorgenanten Capitel ze Pazzaw dar vber han. Vnd darwber zu einer pessern sicherhait vnd zu einer waren uerchunt vnd zeugnvzz gib ich in den Brief versigelten mit der Erbern Lawtt Hainreichs dez Lanchseiten zden zeiten Richter ze Linz. Vnd mit Hainreichs dez Löfleins die zeit dez Raczz (Raths) da selbs anhangunden Insigeln. die irew Insigel durich meiner vleizzigen pet willen dar an gehangen habent in vnd ieren Erben an schaden. Der Brief ist geben nach Christez gepürd vber Drewczehen hundert Jar vnd in dem Sybenczkisten Jar an sand Maximilians Tag.

CCCC.

Christian der Watzmanstorfer von Leoprechting compromitirt hinsichtlich seines in der Fehde der Passauer Bürgerschaft mit dem Bischof Albrecht erlittenen Schadens auf den Ausspruch des Letztern.

1371. 10. April.

Ich Christan der Watzenstorffer von Leuprechting. vergich Offenleichen an dem brief. vmb die zuespruech, So ich gehabt

han. *hintz den Purgern Arm vnd Reichen ze Pazzaewe.* von der Hab wegen. deu mir in dem *Anvang irez Chrieges. den si gegen meinen Genaedigen herren.* dem Erwirdigen *Pischof Albrechten* ze Pazzawe gehabt habent. vnd dev mir an dem *Nidern Haus ze Pazzawe* genomen ist worden. Daz ich dez selben zuespruchs mit meinem gütleichen willen. Lauterleich vnd gäntzleich. hinder meinen egenanten Genädigen herren. gegangen pin. Also waz der von seinen genaden. dar vmb spricht oder erfindet. Daz ich dez gern gehorsam wil sein. vnd fürbaz treweleich stät wil haben an allez gevär, vnd daz. daz allez von mir vnd meiner Hausfrawen vnd meinen Eriben staet vnd vnzebrochen beleib. Dar vber zu einer Vrchuende gib ich Christan watzemstorffer. den brif mit meinem Insigel besigelten. vnd zü einer bezzern sicherhait mit meiner lieben zwayr aidem Insigeln. Erasems dez *Tuerlinger* vnd Petern dez *vorster.* der brief ist geben. an dem Phintztag in der Osterwochen. Do man zalt von Christes gepürtt. Dreutzechen Hundert Jar vnd in dem Aynem vnd Sibentzkistem Jar.

CCCCI.

Hartwig der Tegenhart von Weissenstein, Pfleger auf St. Georgenberg, bestättigt den Empfang seiner jährlichen Burghut.

1371. 20. August.

Ich Hartweig der Tegenhartt von Weissenstayne Pfleger auf sand Gorgenperig bei Pazzow, vergich. offenlich mit dem brief daz mich fridrich der Kraft Richter vnd Mautter ze Pazzow. von meins herren dez Bischofs von Pazzow wegen an meiner Purkchut sand Gorgenperig. vir vnd Nevntzk pfunt wienner Phenning. virtzehenthalb Schaff korns. vnd zweliff schaff habern alles paz-

zower mazz verricht vnd gewert hat. Derselben phenning Chorns vnd haberns. sag vnd sprich ich meinen obengenanten herren den Bischof sein Gotshaus vnd den vorgenanten Kraften. mit dem brief ledig vnd los. an geuer. Mit vrkund des briefs der besigelt ist mit meinem insigel. Geben an Mitichen vor sand Partelmes tag Nach christus gepurd dreutzehen hundert iar vnd in dem Ainem vnd Sibentzkisten Jare.

CCCCII.

Christian der Watzmanstorffer entsagt in Folge seiner Gefangenschaft zwei Entschädigungsbriefen und verheisst dem Bischofe von Passau drei Jahre lang mit der Veste Leoprechting zu dienen.

1371. 6. Dezember.

Ich Christan der Watzmanstorffer. vnd ich wilhalm. vnd Chunrat. sein Brüder die watzmanstorffer. Vnd ich Erasm der Türlinger sein Aidem. vnd ich Mertein der Ederstorffer. sein Swager, vnser hawsfrawn. vnd all vnser Erben. vnd nachkomen veriehen offenleich. an dem brief, allen Lawten. die in sehent. oder hörent lesen. von der *vanchnüzz* wegen. da ich Christan der watzmanstorffer inn gelegen bin. vnd da mich her *härtweig der Degenhart.* ze den zeiten *phleger auf sand Gorigenperg* bey Pazzaw. in Vanchnuezz gehabt. Daz ich nach meiner freund rat. vnd mit meinem gütleichen willen. mit im getaidingt han. daz ich im den brief. den ich inn han von geltz wegen. von meinen herren dem Bischof von Pazzaw, vnd den spruchbrief. der auch sagt. vier hundert pfunt wienner pfenning, von den Pürgern von Pazzaw. daz wir im dieselben brief in antwurten. vnd geben. gaentzleich vnd gar, mit vnserm gütleichem willen. Wir veriehen auch daz her härtweig der Degenhart. alle die recht hat. auf den

zwain briefen. die vor benent sind. die ich Christan der Watzmanstorffer mein hawsfraw, vnd all vnser Erben. selber gehabt haben. Wir veriehen auch bey vnsern trewen. daz wir von der brief wegen. noch von aller der hab wegen. die wir verloren haben. daz sei chlain. oder groz. nichtz auzgenomen. dhain ansprach hintz in nimmermer haben süllen, noch enmügen. weder mit recht. noch an recht. gaistleichem, noch weltleichem. noch anders niemand von vnsern wegen. Wir veriehen auch ich Christan der watzmanstorffer. vnd ich wilhalm. vnd Chunrat. sein brüder, vnd ich Erasm der Tvrlinger, vnd ich Mertein der Ederstorffer. vnser hawsfrawn. vnd all vnser Erben. vnd nachkomen, daz wir vnsers genädigen herren dez Bischofs ze pazzawe. vnd aller der seinew vnd seines Gotzhaus, vnd seiner Stat ze Pazzaw, vnd hern härtweigs dez Degenhartz. vnd aller der seinen dienaer vnd helffer. die mit red. oder mit tat. oder mit werchen an der vanchnüzz. oder an den sachen vnd schaeden schuldig gewesen sind. guet freund worden sein. trewleich. an allez geuerd. vnd wellen in hin fuer ewichleichen dester veinter nicht sein. in dhainerlai weis. Wir veriehen auch. daz wir mit der *vest ze Lewprechting* dhains andern herren diener. noch helffer nicht sein süllen. dann vnsers genädigen herren dez Bischofs ze Pazzow vnd seins Gotzhaus. ze Pazzow. daz wir im da mit wartten süllen ze aller seiner notdürft. alz oft er die vodert. oder haben wil. von dem heutigen tag. drew gantzze iar nacheinander schirst koemend an geuerd. Ez sol auch vnser genaediger herre. der Bischof ze Pazzaw, wand er der vest bedarf. vnd sein diener. in denselben drein iarn. dar sent, sein Chost selber da haben vnd geben. Vnd ob wir wider die oben verschriben sach icht reten. oder täten. oder iemand von vnsern wegen. daz waer mit red. oder mit werch mit recht oder an recht dez süllen wir an aller stat vnrecht haben vnd si recht gen wem wir daz auf heben. oder reden. Vnd daz wir di oben verschriben sach alle staet haben. daz versprech wir mit vnsern trewn. an eines rechten gesworn aides stat. Allez daz staet (zu) haben vnd volfuern daz oben an den brief. geschriben stet. Vnd darumb ze ainem warn vrkunde vnd staetichait. der sach. geben wir in den brief versi-

gelten mit vnsern eigen anhangunden Insigln. Vnd zů einer pessern sicherhait vnder vnsers genädigen herrn *Graf Leuppoltz von Hals* Insigel. vnd vnder Charleins. vnd hilprantz *der Ramsperger* Insigel. die irew Insigel. an den brief gelegt habent. durch vnserer vleizzigen pet willen. In vnd iren Erben an schaden. Darunder wir vns verpinden an ainez rechten gesworn aides stat. allez daz stät haben. vnd volfuern. daz oben an dem brief verschriben stet. Vnd daz ist geschehen. nach christi geburd dreuzehenhundert iar. vnd darnach in dem ainen vnd Sibentzigisten iar an sand Niklastag dez heiligen Bischof.

CCCCIII.

Bischof Albrecht spricht in eigener Person in ofnem Lehenrecht über mehrere in Streit befangene lehenbare Zehnten zu Schergendorf, Leiten, Puchsee, Väkkendorf und Chaphaim.

Passau. 1372. 28. Februar.

Wir Albrecht von gotes genaden Bischof ze Pazzâw bechennen. vnd tůn kunt offenleich mit dem brief. Daz für vns komen do *wir ze recht sazzen* zächerl der Gruber an ainem tail. vnd Elspet die vnfridinn vnser Purgerinn ze Pazzâw. an dem andern tail. von dez chriegs wegen. der zwischen in ist gewesen. vmb daz gůt. vnd vmb die zehenthäwser die her nach stent geschriben. dez ersten. ein gůt. vnd ein zehenthäws. ze *Scherigendorf*, ein zehenthaws. ze *leiten*. ein zehenthaws. ze *Puchse* ein zehenthaws. ze *Väkkendorf*, zwai zehenthaws ze *Chaphaim*, vnd ein halbs zehenthaws doselbs ze *Chaphaim*, daz allez. von vns, vnd vnserm Gotzhaus ze pazzöw *lehen* ist. do chlagt derselb zächerl. mit vorsprechen. vnd sprach er wär desselben gůtz. vnd auch zehenthawser. rechter Erb, die hilt im dieselb vnfridinn,

vnpilleich vor, vnd er wolde darzů tůn waz recht wär do antwurt dieselb vnfridinn mit vorsprechen. si. vnd ir Sůn Veit wären deu rechten Erben vnd waren der rubchleich gesezzen, an nutz vnd an gewer ir iar enuollen daran si auch noch säzzen. vnd hieten auch der iren herren. vnd si wolde auch darzů tůn waz recht wäre Vnd paten zu baiderseitt darumbe zvragen waz recht wär, do ertailten *vnser man*, die wir darumbe zů vns nider gesetzt heten, zu dem rechten, auf iren aid, wär daz si daz mit irem aid möcht bestäten. alz bestätens recht ist, dez solt si. vnd ir Sůn pilleich geniezzen, do bestätt si doselbs genůgsamleich alz auch *vnser man* auf ir aid ertailten. mit irem starkchen aide. daz si. vnd derselb ir sůn der obgenanten gůt vnd zehenthawser růbleich ir iar enuollen. gesezzen wären, an nutz. vnd an gewer. vnd auch noch heut säzzen. vnd daz wir der ir rechter herre wären, vnd daz wir in die verliehen hieten, ze rechter zeit, vnd also behůb si. vnd ir sůn veit. daz gůt vnd die zehenthawser so die vor benant sind. mit rechtem rechten. hintz dem obgenanten zacherlein, dem Gruber der in die vor vns ze chrieg tete alz oben ist begriffen. die sind *vnser man* die wir zů dem rechten nider hiezzen sitzen. vnd die der sach auch zeugen sind, vnser getrew Otakcher der *Gamred.* Peter wenger. dietreich Stetinger. Präntel Appfoltersperger. Leuppolt *Tumair probst vor der Inprukk.* Ortolf *westerburger*, die zeit *vnser Richter ze Pazzöw*, der waser, Nikla der Igel. Engelschalh an dem Vischmarkcht. perchtolt probst. Martein Sneider. Nikla der chraft. vnd ortolf von Otmaring vnser Purger doselbs ze pazzöw Vnd darüber zu einem redleichen vrkunde, vnd pesserer sicherhait diser sache. geben wir der obgenanten vnfridinn vnd Veiten irem sun den brief besigelten, mit vnserm anhangundem Insigel. daz ist geschehen. vnd der brief ist geben ze pazzöw an Samptztag vor dem Sunnetag ze Vasten, alz man singet oculi. Nach christi gepůrde dreuzehenhundert iar, vnd in dem zwai vnd Sibentzigisten iar.

CCCCIV.

Herzog Albrecht von Oesterreich bestimmt jene Stellen, bei welchen die Passauischen Unterthanen in ihren Streitigkeiten mit den Seinigen, so wie der Bischof selbst, wenn er belangt wird, Recht zu nehmen haben.

Wien. 1372. 22. October.

Wier Albrecht von gotsgnaden, Hertzog ze Oesterreich. ze Steyr, ze Kernden, vnd ze Krain, Graf ze Tyrol etc., Bekennen vnd tun kunt, offenlich mit disem brif. Daz wier dem Erwierdigen, hern *Albrechten. Bischofen ze Pazzaw* vnserm lieben freunt durch seiner freuntschaft vnd dienst willen, die genad getan haben, vnd tun auch, Ist daz *die seinen*, hintz *den vnsern* ichts ze klagen, oder ze sprechen haben, darumb suellen si, das Recht von in nemen, voer vnsern *Houbtluten. Lantmarschalich. oder, voer andern vnsern Amptluten*, es sey *vnderhalb der Ens, in dem Hofstayding, oder ob der Ens, in Landtayding*, Ist aber daz die vnsern, hintz den seinen ze klagen, oder ze sprechen hieten, darumb sullen si das Recht nemen, voer dem egenanten Bischof oder vor seinen Amptluten. Geschech aber, daz yeman *hintz dem Bischoff selber ze sprechen* hiet, vmb welicherlay *weltlich* sache das were, darumb sol er sich verantwurten ze seinen lebtegen voer vnser. oder vor vnserm lieben Brueder, Herczog Leuppolten. vnd *nicht anderswa*, Davon gebietten wier, allen vnsern Haubtluten, lantmarschalchen vnd allen andern vnsern lantherren, Rittern vnd allen andern vnsern vndertanen wie die genant sint, den diser brief gezaigt wiert, vnd wellen ernstlich, daz si, den obgenanten Bischoff, bey derselben vnserer gnad beleiben lazzen, vnd da wider nicht tun in dhainen weg, Swer aber *da wider tett, das wer gentzlich wider vns*. Mit vrkund ditz brifs, Geben ze *Wienn* an Freitag, vor Symonis vnd Jude Apostolorum Nach kristes gepurd, Dreutzehenhundert Jaren vnd darnach in dem zway und Sibentzgisten Jare.

CCCCV.

Martin Schneider, Zechmeister der Pfarrei St. Paul zu Passau, bekennt seine Obliegenheit, von dem Pfunde ewigen Burgrechts, welches Meister Albrecht von Avinion, Kirchherr zu Dekkendorf und dessen Vater Albrecht von Avinion als Seelgerät zur Kirche St. Paul gegeben und auf ein Haus in der Judengasse zu Passau angewiesen haben, an den Jahrtägen der Vorbenannten eine Zahl Pfennige an den Pfarrer und dessen Hülfspriester zu verreichen.

1373. 14. Juny.

Ich Mertein der Sneider zů der zeit Zechmaister der Pfarr dacz sand Pauls. hie ze Pazzŏw vergich offenleich mit dem brief. Wann der ersam her *Maister albrecht von Avinion Chirchherre ze Tekkendorf.* vnd sein vater *albrecht von Avinion* säliger. Ain pfvnt ewigs Purchrechcz auf hainreichs dez Smalcz halben haus. gelegen ze Pazzöw in der Stat. in der *Juden Strazz.* zwischen dez *Revelhaus* vnd dez *Nymmertewr haus* gemacht vnd geben habent hincz der Pfarr zu einem ewigen selgerät. Mit der beschaiden. daz der Smalcz oder wer daz vorgenant halb haus fürbaz inn hat. süllen mir oder einem ygleichen zechmaister gein der obgenant Pfarr. wer der ist oder wirt. daz vorgenant Purchrecht hin für ewichleich järleich raihen vnd geben. nach des briefs sag den daz zechambt. vnder vir Insigeln darvber hat. Sünderleich von erst. sol ich vnd ein yedweder zechmaister gein sand Pauls dem Pfarrer ze Pazzöw vnd seinen nachkömen aus dem vorgenanten Purchrecht Sechczk Phenning seinen zwayn gesellen zwainczk vnd dem Chappellan zehen Phenning. dem Mesner acht. vnd seinen chnechten zwen Phenning. am Margen wann. di Selmezz volpracht wirt geben von dem Jartag als albrecht von Avian verschaiden ist zu sand vrbans Tag.

den si zu der selben stünd. ob sew merchleich ehaft not irrät vor oder nach in den nachsten acht tagen mit mein vnd meiner nachkömen wizzen. den obgenanten Maister Albrecht seinen vater vnd Müter iren vordern säligen. vnd nachkömunden frevnten in ainer gehügnüzz in der selben Pfarr dez abencz mit gesüngner vigili dez Margens mit gesungner selmezz haben vnd albeg mit gelaütt begen. nach Pristerleicher ordnung. vnd säliger gewönhait. darczü sol ich vnd ein yeder zechmaister allezeit leihen vir cherczen. di da bey prinnen vnd ob der Jartag nicht begangen würd als offt daz geschicht. So süllen desselben Jars. di drei schilling vnd zehen Phenning. di dem Pfarrer seinen gesellen Chappellan Mesner vnd chnechten geuallen scholten. in dem zechambt beleiben an irrung. Mit vrchünd dez briefs der besigelt ist. zu einer bestätichait. für mich vnd für all mein nachkömen mit meinem anhangundem Insigel. dez sind zeugen fridreich Chraft Burgermaister vnd Mautter ze Pazzow Eberhart Sehikch hainreich Smalcz vnd mer erber laüt. der brief ist geben an sand veicz abent Nach Christi gepürd dreuczehenhundert Jar vnd in dem drew vnd Sybenczkistem Jar.

CCCCVI.

Hartwig der Degenhart von Degenberg vergleicht sich mit Bischof Albrecht von Passau und dem Domkapitel über alle bisherige Streitigkeiten und seine Pfandschaften vom Hochstifte.

1373. 13. Okt.

Ich Hartweig der Tegenhart von dem Tegenberg. mein Hausfrow vnd all vnser erben. veriehen offenleich. mit dem brief. daz vns. der. Hochwirdig. fuerst. vnser. genädiger Herr. her *Albrecht Bischof. ze Pazzow.* aller. der. zusprüch. vodrung. vnd

anchlag. di. wir hinez im, seinem Goczhaus. vnd Pystumb gehabt, getan. oder gewunnen möchten haben. Ez sej vmb Purkchhut, Chost, zerung. vnd schaden. von Paws, Rawbz, Prannez. oder andrer. anweigvng. wegen. wie di genannt. sind. di wir vorher. vncz auf. den hevtigen. Tag. als. der brief. geben. ist. aller. handlung. nichcz. aus gelazzen. noch hin dan gesaczt, genomen. oder waz beswargung vnser. vrewnt. diener vnd hellffen in den sachen. vns. ze füdervng vnd erstattung. an leib oder an güt empfangen habent. genädichleich gewert. vnd nach Piderber Laüt weisung genczleich bericht hat. des wir im billeich danchen süllen. vnd gern vmb in dienn wellen. Davon sagen vnd sprechen wir in. sein Goczhaus. vnd Pistumb. all di seinn. vnd ir güt. derselben. chlag. vodrung vnd ansprach yeczund vnd fürbaz. Ledig Los. vnd mit Run gemachsamleich an allew geuär. Dann vmb *sein vestt vnd Pfleg. sand Görgenperg. bej Pazzow.* mit sambt seinem *Lantgericht in der Aptej.* Daz wir von seinen genaden inne haben. vnd sein *Vestt* vnd *Pfleg. Marspach.* di vns. von im. vnd seinem Goczhaus. vmb Tausent pfunt wienner Phennyng stet. vnd waz vberal darczu gehört besucht. vnd vnbesucht. Mit den allen. süllen wir im vnd seinem Pistumb gehorsamleich. worttund. alczeit. dienstleich. vnd getrewleich berait sein. nach seiner fügsamchait vnd notdürfften an geuär. Aber sunderleich. wann vnser obgenannter. herr Byschof Albrecht mit seinem offen. senntbrief. do alaim sein Insigel. aufgedrukcht sol sein. oder ob er vor stürb sein Capitel. der Chorherren. ze Pazzow. mit irem brief. daz egenannt haus. Morspach. von dem Tag heut. als der brief geben ist. in den schirst chömenden. drein wochen. oder hin nach. so daz aller. nachst. geschiecht. an vns. oder an di vnsern. di es di weil. von vns. inne hieten vodernt. diselben Vest. vnd Pfleg. Morspach. mit aller zugehörvng vnd dew hantvest. di vns. vor. darüber sagt. süllen wir. oder di selben. vnser diener. Vnserm Herren dem Bischof. oder wen er dartzu schikchet. ob er nicht lembtig waer. seinem Capitel. dann widerhennt. an alles. verczichen. ze lösen geben vnd gewaltsamleich in antwurtten. vmb di egenanten Tausent pfunt wienner Phennyng. guter vnd gaeber an geuer vnd nicht tewrer. di vns,

geuallen süllen zu der selben vodrung. ze Pazzow. in der Stat. an verpot vnd an allew hindervng. Auch als pald. sand Kathrein Tag ist der nachst künftig wirt Wann dann der vorgenannt vnser herr. ob er in der Zeit verschied. sein Capitel auf di mainvng vnd oben belaüttert ist, di egenannten Vest vnd Pfleg. sannd Görgenperg vnd daz Lantgericht. mit aller zügehörvng an vns vodernt Vnd vns des monent daz süllen vnd wellen. wir in. in antwurtten. vnd gewaltig machen. an widerred. Darüber ze fürsorg ist redleichen getaidingt daz wir, vnser frevnt diener. vnd hellffer von den obgenannten Vesten vnd Pflegen. vnd darczü. aus dem egenanten Lantgericht. noch darin mit feintleicher enthaltung. di egenannten Zeit nicht chriegen. weder *di Waltse* vnd di iren. noch ander niemt an vallen. noch nicht beswären süllen. dhains wegs. davon vnser obgenannter Herr sein Goczhaus. oder ander di seinn Zusprüch vnd frömdung gewunnen. oder darumb merkchleich schaeden auf ersten möchten daz alles Lüben vnd versprechen wir in vnuerschaidenleich mit vnsern trewn. an aides stat. vngevärleich vnd an all arglist Vnd daz daz alles. gancz. vnd vnuerrukcht beleib. Darüber. zu einem. warn vrkund geben wir den brief besigelten. mit meinem Hartweigs. des Tegenharcz. anhangunden Insigel. Vnd zu einer gezeugnüzz mit der ersamen Zwayer Hern *Hainreichs des Tuschels.* Vnd hern *Görgen des Pollenhaimer* Insigeln di ich. vnd mein Hausfrow. darumb gepeten haben. in beden. vnd iren erben an schaden. Vnd verpinden vns. vnder di drew Insigel. mit vnsern trewn für vns. vnd für all vnser erben alles. das staet ze halden. Vnd ze volfürn daz an dem brief. geschriben stet. Der geben ist. an sand Cholmanns Tag. do man. zalt von Christes. gepürd. Dreuczehenhundert Jar Vnd in dem Drew vnd Sybenczkistem Jar.

CCCCVII.

Lienhart der Swennter trit das vom Hochstift als Pfandschaft ihm eingeräumte Gericht zu Peilstein, an den passauischen Marschall, Andreas Gruber, in gleicher Eigenschaft ab.

1373. 16. Oct.

Ich Lienhart der Swennter Ich kathrej sein Hausfrow vnd all vnser erben veriehen offenleich mit dem brief daz wir mit gutem willen gesambter hannt. nach erber Läut Rat. *Daz Gericht ze Peilstayn* vnd waz wir doselbs heten. versucht vnd vnuersucht. *daz vns alles stund von dem Ernwirdigen Pystumb. ze Pazzow.* vmb Sechtzk, pfunt wienner phennynge. mit allen eren, Rechten vnd nützzen dem erbern hern, Andren dem *Gruber*, vnsers, genädigen herren Bischof *Albrechts*, ze Pazzow, *Marschalich* seiner hausfrown vnd iren erben, aus vnserr nutzz vnd gewer. in di iren. vnd vnser brief. di wir darüber heten, mit allen punten vnd artikeln, redleich, zelösen geben. vnd in geantwurtt haben, vmb Sechtzk pfunt wienner phennyng der. si vns. gentzleich berait gewert habent. Also daz wir vnser erben. vnd frevnt noch ander, nyemt von vnsern wegen dohin dhain ansprach, noch vodrung nimer haben, vnd nicht gewinnen süllen; weder mit recht noch an recht, vngeuarleich auch mügen si allen iren frum domit handln, schaffen, vnd schickchen, wie, oder wenn si wellent, in der, mazz. als es vns gestanden ist, an geuar. Sunderleich Lüben wir in vnuerschaidenleich daz wir des egenannten Satzz, ir gewer, vnd fürstand wellen sein, als des Lantz recht ist, do Peilstayn inne Leit, an allen iren gepresten. Taten wir des nicht, wiegetann schaden si des nement. Ir ains trewn. an aid vnberecht, ze gelauben. den sullen wir in abtun. vnd widerchern vnuertzogenleich vnd sullen, daz haben. dacz vns, vnsern trewn vnd auf, aller vnserr hab. wo wir di haben, oder lazzen. Vnd habent dohin, an aller stat. allew irew

recht erlangt, daz wir nichtz geniezzen mügen. vnd wer darüber den brief mit des obgenannten Herrn Andres, des Grüber. seiner hausfrown, vnd irr erben willen, inne hat, oder zaigt, der hat allew die recht di in daron sind geschriben, Mit vrkünd des briefs, der besigelt ist, mit meinem Liennhartz des Swenntner. anhangundem Insigel. vnd zu ainer getzeugnüzz mit des ersamen *Fridreichs des Chraftz, Burgermaister. vnd Mautter ze Pazzow Insigel,* den ich vnd mein hausfrow darumb gepeten haben, im vnd seinen erben, an schaden. vnd verpinden vns, vnder di bedew Insigel mit vnsern trewn, statichleich, vngeuarleich. Der brief ist geben, an sand Gallen Tag, do man zalt von Christes gepürd Dreuczehenhundert Jar. vnd in dem drew vnd Sybenczkistem Jar.

CCCCVIII.

Wernhart, Eidam des Maiers von Taufkirchen, erhält vom Capitel von Passau, den Hof zu Taufkirchen zu Baumansrecht.

1373. 24. Decbr.

Ich Wernhart des Mairs Aidem von Taufchirchen Ich Kathrej sein hausfrow. vnd all vnser erben, veriehen offenleich mit dem brief, Vmb di chrieg vnd mizzhelung, di zwischen vnser, vlreichs von Rauschenpach, vnsers Swagers, Margreten seiner hausfrown, vnserr Swester, vnd irr erben, ains tails, vnd der Ernwirdigen, vnserr genädigen herren, hern Johannsen Tümbrost, hern hermans Techencz vnd gemainleich der *Chorherren, des Capitels ze Pazzow,* vnd der iren am andern tail, von irs hofs wegen, ze *Taufchirchen gelegen in Schärdinger Gericht,* gewesen sind, daz die genozleich getrewleich, vnd sunleich bericht, all vergangen handlung der sach, schäden feintschaft vnd vnwil-

len ze baidenseitten in gütem willen. vertaidingt, gegen ein ander ab, vnd slechtleich hin gesprochen sind nach erber Laüt Rat. In der beschaiden daz sich der egenant Vlreich von Rauschenpach. vnser Swager. vnd sein hausfrow Margret. vnser Swester. des obgenanten hofs. mit aller zügehörung verczeihent. auf geben vnd geaussert habent, So daz si. ir erben. noch ander. niemt von iren wegen. yeczund vnd fürbaz, dohin, dhain ansprach, noch recht nymmermer haben, noch nicht gewinnen süllen in dhainer weis vngevärleich, wann wir in. dawider, ettwivil gelcz gehaizzen, vergwistt, vnd das frevntleich bericht haben, darumb, vnd auch von der egenannten sünvng vnd bericht wegen, di obgenannten vnser herren, veraintleich mit wolbedachtem müt vns, vnd vnsern Chinden, di wir nüczemalen haben oder hinfür chünftichleich mit ein ander leipleich gewinnen, vnuertriben, vnd vnverchert. di weil vnd vnser ains. oder menigors lebt, den egenannten Hof ze Taufchirchen der ir vnd irs Capitels, freis aigen ist. mit allen eren Rechten. vnd nüczzen, di darczu gehörent oder davon bechömen mügen versücht vnd vnuersücht nichtz aus genomen. als der von alter her chömen ist redleich lazzen. vnd ze Pawmans recht verlihen habent, vnd wann denselben hof. Gerhärtel der Chalinger. yczünd inne hat. davon all di weil. daz wert. Lazzent si vns. vnd vnsern Chinden auf iren drein Gütern. zwain *ze den winden*. vnd auf ainem ze *Aichperg*. ir gewöndleich güllt vnd vodrung, di si doselbs habent, daz wir sew zu einer gepit in nemen, vnd beschaidenleich niezzen schüllen, vnd sein in darumb nichcz schüldig ze geben, vncz als lang, daz der vorgenannt, hof, wie sich daz verget, von dem Chalinger, aller schierist, an geuär ledig wirt, vnd wann daz geschicht so sind in widerhennt di egenannten güllt vnd vodrung, von den drein gütern ze den winden vnd ze Aichperg, ledig, vnd dann süllen wir alle Jar welichs vnder vns das elter ist, oder wirt, daz den hof, wesenleich inne haben wil, als ander ir holden, in ir Stift, vnd daraus chömen, den hof, von in, oder irem Chellner an irr stat, raichen nemen vnd emphahen doch an vnsern schaden Aber wir mügen afftendes, järleich alczeit denselben hof, von in ze Pawmansrecht inne haben vnd schüllen in, nach iren genaden

einen redleichen pilleichen dienst, so si den auf. seczzent. an allew widerred, vnd hindernüzz raichen vnd geben, auf gewöndleich vnd sitleich zeit, vngeuärleich. Sunderleich verbaizzen wir in, vnuerschaidenleich, für vnser Vreunt vnd für all Laüt di zu dem hof erben wolten si sein inner lancz, oder auzzer Lancz, waz sew davon an get, ansprach oder beswärvng als pald wir des hofs, gewaltig werden, daz süllen wir in aus richten vnuerczogenleich an iren schaden, Auch schüllen wir, noch vnserew kind denselben Hof, mit aller zugehörung noch nichcz daraus weder verseczzen, verchauffen, verchumbern noch in dhainer weis enpfrömden, Tät wir es darüber daz hat nicht kraft, noch schol nicht stät sein, weder mit recht, noch an recht, an genär. Sunder wann wir, jch egenanter wernhart des Mairs aidem, von Taufchirchen, jch katherej sein Hausfrow, vnd vnserew Leipleichew Chind, di wir bedew mit ein ander haben, oder gewinnen, sterben, oder daz wir in vor, iren vorgenannten dienst vnd güllt, nicht raichten zu gewöndleichen sitleichen zeiten als si vns, nach iren genaden redleich vnd pilleich auf seczzent, So ist in, iren nachkömen vnd irem Capitel, der obgenannt Hof, mit aller zugehörvng, widerhennt ledig vnd los in aller der mazz, vnd si in di weil vindent vnd begreiffent vnd mügen si denselben hof, dann selb inne haben stifften, vnd enczstifften, lazzen, leihen, vnd empfelhen wie, wenn, oder wem si wellent daz wir sew, vnser erben vnd frevnt, noch ander niemt von vnsern wegen, davon nindert engen noch irren schüllen dhains wegs, an all arglistt, Mit vrkünd des briefs der besigelt, ist mit der ersamen zwayer hern Chünracs des Hausner *Pfleger ze halls* vnd Levppolts des Tümair *Probst vor der Inprukk ze Pazzow*, anhangunden Insigeln, di wir darumb gepeten haben, in vnd iren erben an schaden vnd verpinden, vns darunder mit vnsern trewn für vns, vnd für vnser erben alles daz stät ze haben vnd ze volfüren daz an dem brief geschriben stet, der geben ist an dem heiligen weinacht abent Do man zalt von Christes, gepürd dreweczehenhvndert jar vnd in dem drew vnd Sibenczkistem Jar.

CCCCIX.

Albrecht der Hautzenberger verheisst, rücksichtlich der Veste und Pflege Wildenstein keine Ansprüche mehr weder an den Bischof Albrecht, noch an die Erben des von Puchberg und von Closen wegen Burghut, Schaden und Zerung zu machen.

1374. 1. Juny.

Ich Albrecht der hauczenperger. mein hausfrow. vnd all vnser erben veriehen offenleich mit dem brief. Wann wir dew *vestt vnd pfleg* mit aller zu gehörung genannt *wildenstain*. gelegen. in dem *Land der Aptey*. von Andren dem Haller. Purger. ze Pazzow inne heten, daron vns ettwiuil Purkchrechts verczogen, davon grozzen schaden. genomen. vnd darauff wir anikchleich vnsers. Güts verczert haben. Darumb wir hern fridreichen dem *Püchperger* saligen der desselben. haller. witiben. vrawn Thorothen nam vnd nu herrn Stephann dem *Chlosner* nach im. der dew selben frawn yezund hat. zu sprachen mit dem Rechten vnd in der mainung, so vormaln. mit taiding zwischen dem Hochwirdigen fürsten. vnserm Genädigen herren. Bischof Albrechten. ze Pazzow. vnd dem egenanten herrn fridreichen dem Puchperger ist herkömen. hat vns. derselb vnser herr. der Pischof. sunderleich vnd genädichleich. genczleich aus gericht. vnd des gewert. sagen sew all des ledig vnd los. so vns des wol genügt. Mit der beschaiden. daz wir vnser erben und frevnt. noch ander niemt von vnsern wegen. hints vnserm obgenannten herren. dem Pischof seinen nachkomen. seines Goczzhauss Güt. hints herrn Stephann dem Chlosner seiner hausfrown Torothen vnd hints iren erben. auf ir noch auf hern fridreichs des Püchperger hab noch hints dem Güt. daz Andre der egenannt haller hinder im lazzen hat, in wes gewalt daz ist. oder fürbaz chümt. von der obgenanten *Vestt vnd pfleg*, *wildenstain*. Purkchüt schaden.

zerung, presten. vnd beswarung wegen. die wir. oder di vnsern empfangen haben. an leib, an güt. aller sach. vnd handlung. di sich her vergangen habent. nichts aus genomen. vnts auf den heutigen tag. als der brief geben ist inner Lants. noch auzzer Lants. dhainen zuspruch. noch vodrung nimer haben. vnd nindert gewinnen schüllen weder mit recht. noch an recht. Geistleich noch weltleich in dhainer weis. als wir in daz mit vnsern trewn. an ains gesworen aides stat Lüben vnd verhaizzen vngeuarleich. Mit vrchund des briefs. der besigelt ist mit meines Albrechts des Hauczenperger anhangundem Insigel. Vnd zu einer getzeugnüzz mit meins lieben Vetern Andres des Hauczenperger Insigel. den ich. vnd mein hausfrow darumb gepeten haben. im vnd seinen erben an schaden vnd verpinden vns. auch vnder die bedew Insigel mit vnsern trewn. für vns vnd für all vnser erben. an geuar. alles daz stät ze haben. vnd ze volfürn daz an dem brief geschriben stet. der geben ist am achten tag nach sand Vrbans tag. Do man zahlt nach Christes gepürd. Dreuczehenhundert Jar. Vnd darnach in dem vir. Vnd Sibenczkistem Jar.

CCCCX.

Stephan Closner verzichtet auf alle seine Ansprüche an Bischof Albrecht von Passau.

Stubenberg. 1374. 9. Juny.

Ich Stephan der Closner zue dem Stubenperg, mein Hawsfrawe, Vnd all vnser Erben, wir veriehen offenleich mit dem brieff vm die zuesprueth, die wir hintz dem hochwirdigen fuersten, hern *Albrechten Bischofen ze pazzaw*, vnd hintz seinem gotzhaus von Albrechtz dez *hautzenperger* gehabt haben, wie so die zuspruech sind gewesen, nichtz auz gelazzen, noch hindan gesetzt, daz vns derselb Bischoff Albrecht ze Pazzaw, darumbe

gantzlich vnd Vollichclich, hat auzgericht, Also daz wir, all vnser freunde, noch niemand ander von vnsern wegen, hintz im, seinem Gotzhaus, vnd hintz allen seinen nachkomen. von der obgenanten zusprüeche wegen, dhain ansprach noch vordrung. fuerbaz niht mer. haben, noch gewinnen suellen, weder mit recht. noch an recht. gaistleichem oder werltleichem rechten, an dhainer stat. vnd in dhain weis, daz lueben wir in, bey vnsern trewen an aides stat. schlechtlich an allez geuerd, vnd dez ze vrkunde Geben wir in den brief besigelten, mit meins vorgenanten Stephan dez Chlosner anhangundem Insigel, vnd mit meins vettern *Eberhartz dez Chlosner* anhangunden Insigel, der daz durch vnsrer vleizzigen pet willen ze zeugnuezz an den brief hat gehangen, im, vnd seinen erben an schaden, der geben ist ze Stubenperg. an nachsten freitag nach sand Erasmi tag, Noch Cristi gepuerde drewzehenhundert Jar, vnd an dem vier vnd Sibentzigistem Jare.

CCCCXI.

Die Herzoge Stephan der ältere und seine Söhne, Stephan der jüngere, Friedrich und Johann, bestätigen dem Hochstifte Passau ein von ihrem Vater und Ahn Kaiser Ludwig ertheiltes Privilegium.

Landshut. 1374. 20. Nov.

Wir Stephan, der Elter, wir Stephan der ivnger, wir Fridreich, Vnd wir Johanns drey geprüder sein Sun von Gotes genaden Pfallentzgrafen, bei Rein. vnd Hertzogen. in Bayern etc. Bechennen. vnd veriehen für vns. vnser eriben. vnd für all vnser nachkömen. offenlich mit dem Brief. daz wir einen gantzzen versigelten brief den wir gesehen vnd hören haben lesen: vnd der von wart ze wart sagt vnd Lautt als hernach geschriben stet.

Wir Ludweig von Gotz genaden Römischer Hayser ze allen zeiten merer des Reichs Embieten allen, vnsern Ambtläuten Pflegern Vitztum vnd Richtern vberal in vnserm *Land ze Bayern:* swie di genannt sein, vnser Huld vnd alls gut. Vns ist kund getan etc. (S. das Original sub anno 1343. 18. Sept.) der brief ist geben ze *Lantzhut an Pfintztag. vor sand Matheus Tag* In dem Nawn vnd zwaintzigistem Jar vnsers Reichs. vnd in dem Sechtzehendem des Kaysertums. Nu haben wir dem vorgenanten Bischof ze Pazzov vnserm sundern vreunt. vnd seinen Chorherren: diselben recht genad Brief: vnd sicherait. di in vnser Liber Vater. En. vnd Herr kaiser Ludweig. säliger geben hat. durch irr vleizzigen gepet, gunstichleich. bestätt ernewt. vnd bevestent mit den gegenwürtigen brief Also daz wir mainen vnd wellen. gepieten vnd emphelhen ernstlich allen vnsern ambtleuten. di yetzund sind. oder fürbaz werdent, ez sein Vitztum Pfleger. Richter. vnd ander wie di genannt sein Daz ir den obengenanten Byschof. sein Gotshaus sein Chorherren ir Capitel ze Pazzow: vnd ir nachkomen ir Läut vnd ir gute. vber al in vnserm Land ze Bayern, dabei lazzet beleiben, so vor begriffen ist: vnd niemt gestatt. Daz in daron ynndert irrung Invāll oder chrannkch geschäh dhains wegs. bei vnsern hulden. vnd genaden Mit vrchund des Briefs der zu einer ewichait versigelt ist mit vnser virr. Hertzogen anhangenden Insigeln. Geben ze Lantzhut am Montag vor sand Kathrein Tag Nach Christi gepurd Dreutzehen Hundert Jar vnd in dem Vier und Sibentzgistem Jar.

CCCCXII.

Ortolf Leitner, Richter zu Efferding, bekennt, dass auf den Fall des Todes der Tochter Ulrichs Oeder das Domkapitel seinen zwei Söhnen die Zehnten auf mehrern Höfen zu Leibgeding verliehen hat.

1374. 29. Nov.

Ich Ortolf Leittner zu der zeit Richter ze Euerding vergich offenleich. mit dem brief. Wann *Chunigund Vlreichs des Oder Tochter* säligs von den Erwirdigen. meinen genädigen Herren. dem Tumbrost. dem Techent vnd gemainleich von den Korherren des Capitels ze Pazzov den zehent irs Hofs ze *Rüdläching* vnd den zehent ze *Dispolczchirehen* vnd den Zehent der da haizzet der Porczzner vnd den zehent ze *Euerding* aller zugehörung vor her ze leibgeding hat. Nu habent si durch meiner vnd anderr erber Läut. vleizzigen gepet willen. von svndern genaden günstichleichen. Stephann vnd Görgen. geprüdern. meinen zwain Sünen. *di noch irr Rechten Jar nicht enhabent.* di selben zehent mit allen eren Rechten vnd nüczzen ze veld, ze dorff, vnd vberal. als. von alter her kömen. sind versücht. vnd. vnuersücht ze Rechtem leibgeding verlihen vnd lazzen In der mainvng Ob diselben. mein zwen. Sün Stephan vnd. Görg bed. oder. ir ainer. dew vorgenanten Chunigunden überlebent So mügen si sich. derselben zehent. nach der egenanten Chunigunden Tod. widerhent vnderczìehen an all meiner obgenanten Herren irrung vnd mügen di afftendes inne haben. vezzen vnd niezzen. di weil si bed, oder ir ainer lebtt. Vnd süllen denselben meinen Herren. den Chorherren. vnd. iren nachkömen. oder irem *Chellner.* oder *Amptmann.* den si es emphelhent an verpot vnd an allen abganch. Järleichen davon. *ze Pazzow in der Stat* an sand Andres tag raichen vnd dienn. Siben pfunt wienner oder Pazzower pfenning güllt. alter. oder newer di ye zu der selben zeit gib vnd gäb sein. vngeuärleichn. daz si daron ze dhainer stund.

weder *Pises Schawer Lantzurleug noch ander Presten vnd beswärung* wie di genannt sein nyndert engelten noch nichcz. mit denselben meinen zwain Sünen leiden süllen. Auch. wann si bed. Stephan vnd Görg mit dem Tod abgent So sind widerhennt di vorgenanten. zehent. mit aller zugehörung meinen egenanten Herren iren nachkömen vnd irem Capitel aigenleich. vnd freyleich. von in ledig. daz si di dann selben. inne haben. niezzen. oder. andern läuten emphelhen lazzen. oder leichen mügen wenn. wie oder wem si wellent daz ich sew mein Hausfrow. vnser erben vnd vrevnt noch ander niemt daron nicht engen. noch irren süllen mit Recht. noch. an Recht. dhains. wegs. Wär aber. daz si ped. oder. ir ainer. di weil si lebent meinen egenanten Herren. ir güllt nicht richtäten. als offt. daz geschiecht. So veruellet in ye darnach über. virczehen tag. zu sambt der güllt darauf ze wanndel. ein halbs. pfunt wienner oder Pazzower Pfenning Darüber ist. redleichen. getaidingt. Ob si in. di güllt vnd wanndel. dann. von sand. Andres. tag. vntz auf. di Liechtmess. di darnach schirst köment. versiczzent. welichs Jars. sich daz. vergieng So sind di selben. mein zwen Sün Stephan vnd Görg. widerhennt ze rechter fürczicht geschaiden. von irem leibgeding. vnd von. allen. irren Rechten. di si an. den. obgenanten zehenten. besucht. vnd vnbesücht heten. an allew genad. daz. mein egenant Herren. oder. wen si. darczu schafent an irr stat, der, wenn sew lustt. vnderwinden. mügen wie in daz fügt. ir notdurfft. vnd willen. domit zehanndln. tün vnd schikchen. an aller laütt hindernüss. Mit vrchünd des. briefs. Der. besigelt ist. mit meinem anhangundem Insigel vnd zu einer geczeugnüzz mit der ersamen. zwayer *vesten Ritter*. Hern wernhartz des. *Aisterzhaimer*. vnd Hern Jacobs. des. *Strohner*. Insigeln. di ich darumb gepeten han in vnd iren (Erben). an schaden. Vnd verpind mich vnder. di drew Insigel. mit meinen trewn. für mich. vnd. für mein obgenantt zwen Sün Stephann. vnd Görgen. stätichleich. vngenärleich. der brief. ist geben. an sand Andres abent. Nach christes. gepürd. drewczehenhundert Jar. vnd. in dem vir vnd. Sibenczkistem Jar.

CCCCXIII.

Rudolph von Waldsee übernimmt vom Bischof Albrecht den passauischen Markt und das Marktgericht zu Amstätten in Oesterreich unter der Enns in der Eigenschaft als Pfleger.

Wien. 1375. 4. Juli.

Ich Rudolf von Waltse bechenn, vnd tůn kunt offenleich mit dem brief, Daz mir der Hochwirdig fuerste, mein genaediger herre her *Albrecht Bischof ze pazzaew*, sein. vnd seins Gotzhaus *Markcht. vnd. Markchtgericht ze Amsteten* empfolhen hat, daz *in rechter pflegweis* inne ze haben. vnd trewleich ze besorgen, darzue er mir wol geträwt hat, vnd getraewt. Also doch wenne er, sein Nachkomen, oder sein Capitel ze Pazzaew, ob di zeit doselbs nicht Bischof waer den egenanten iren Markcht vnd Markchtgericht ze Amsteten, an mich vordernt, so wil vnd sol ich in denselben *Markcht vnd Markchtgericht* vnuerzogenlich. vnd an alle widerrede antwurten, vnd in geben, dowider ich vnd all die meinen, die ich die zeit doselbs han, nichts tuen noch ze wart suellen haben an allez generd, Mit vrkunde dez briefs, besigelten mit meinem anhangundem Insigel, der geben ist ze *wienn*, an sand Vlreichs tag Nach christi gepuerde dreutzehenhundert iar. vnd in dem fuemf vnd Sibentzigistem iare.

CCCCXIV.

Albrecht, Herzog von Oesterreich, bewilligt seinem Kanzler, dem Weihbischof Georg von Passau, dass derselbe, so lange er lebt, die den Juden Jacob, Hendel und Jonas den Steussen schuldigen Geldsummen nicht zu bezahlen braucht.

St. Pölten. 1375. 25. November.

Wier Albrecht von gots gnaden Hertzog ze Ostereich ze Steyr ze Kernden vnd ze Krayn Graf ze Tyrol. etc. Bechennen. Daz wir angesehen haben, die nutzen vnd getrewen dienste, die vns der Erwirdig vnser *lieber freunt* vnd *kantzler* her *Jorieg Bischof ze Passaw*, enther getan hat, vnd hinfür auch wol getun mag, vnd sol, vnd haben dadurch vnd von sundern gnaden, In vnd sein goczhaws daselbs, ze Passow, gefreyet vnd freyen auch mit disem brief vmb solich gelltschuld, die er *Jacoben, Hendeln vnd Jona den Steussen vnsern Juden* schuldig ist. In solicher masse. daz er vnd dasselbe sein Goczhaws den egenanten Juden vnd iren erben noch niemand andern von irn wegen, derselben gelltschuld nicht pflichtig sein sullen ze gebenn die weil er lebet. Wer aber daz wir, vor dem egenanten von Passaw, mit dem tod ab giengen, So sol er, vnd sein goczhaws, solicher gelltschuld dennocht nicht pflichtig sein ze geltenn, sein lebtag. Es sol auch dieselb gelltschuld zu des egenanten von Passaw lebtagen, ane gesuch vnd scheden gesteen vngeuerlich. Wenn er aber mit dem Tode abgeet vnd erstirbet, So sol diser brief, Tod vnd absein vnd kain krafft mer haben in dhain weis. Dauon emphelhen wir Vnsern lieben getrewen, allen vnseren Haubtlewten, Herren, Rittern vnd knechten, Phlegern Purggrauen, Stetten Richtern, Mawtern Amptleuten vnd allen andern vnsern Vndertanen vnd getrewen, den diser brief geczaigt wirdt, Vnd sunderlich den *egenanten Stewssen, vnsern Juden*, vnd

wellen ernstlich, Daz si den Vorgenanten von Passaw, bey solicher vnser gnade vnd freyhait lassen beleiben, vnd In und sein gotzhaws, von der egenanten geltschuld wegen zü seinen lebtegen als vor begriffen ist, nicht Anuallen noch besweren in dhainen Weg. Wan das gentzlich vnser maynung ist. Mit Vrchund dicz briefs. Geben ze *sand Pölten* an Sand katherein Tag Nach kristes gepurdt Drewtzehenhundert Jar, Darnach in dem fvmf vnd Sibentzigistem iare.

CCCCXV.

Graf Heinrich von Schaumberg gewährt dem Domkapitel Zollbefreiung für alle Lebensmittel an seiner Maut zu Aschau.

Schaumberg. 1376. 2. Febr.

Wir Graf Hainreich von Schawnberg Wechennen mit dem offenn Brief. daz der Erwirdig Her *Johans von Scherffnberch* Tümprost ze Pazzaw. vnd Maister Pauls. der Chollnär chörher da selbz. bey Vns gewesen sind. von des Capitels wegen ze Pazzaw. daz si vnd daz selb ir Capitel in langer zeit her *Vreyung an vnser Mawt ze Aschach* gehabt haben. der wir nicht anheling gewesen sein. Wann si von vnsern Vordern. noch von vns chain vrchund dar vmb heten, Nu haben wir angesechen daz sich der vorgenant Tümprost. ze Pazzaw. vnd daz Capitel. da selbz, vns vnd den vnsern in allen sachen werait erpoten habent, vnd noch dienstleich erczaigent. vnd haben in dürch got dürch vnser voruodern, vnd vnser selbz sel hail willen. von wesundern gnäden, vnd dürch ir vleizziger pet willen, dy vorgenantn Freyung hin für westät, vnd bestättn si auch mit dem brif. also. daz si iörleich ir Wein, ir trayd, vnd all ander speis. dy *zu irem gemainen tisch. gehörent* ze Aschach. an vnser Mawt frey vnd

vngemawt gefüren mügen, Vnd wellen auch daz si *all vnser amptleut ze Aschach* nü vnd fürbaz, bey vns vnd vnsern nachchömen, bey der vorgeschriben Freyung vnd genad weleiben lassen. Dez geben wir ze vrchund den brief versigeltn mit vnsern grözzen anhangunden Insigel, Der geben ist ze *Schawnberch* an samcztag an vnser vrawn tag ze Liechtmezz. da man zalt nach Kristi gepürt dreuczehen. Hundert Jar vnd dar nach in dem sechs vnd sibenczigistn Jar.

* An der Urkunde hängt das in rothem Wachse abgedruckte Reitersiegel des Grafen.

CCCCXVI.

Hans Chrispelstetter entsagt allen Anforderungen wegen erlittenen Raubs und Brandes und wegen seiner gehabten Unkosten.

Passau. 1376. 4. July.

Ich Hanns der Chrispelsteter vergich, vnd bechenn offenleich mit dem brief, das mich der hochwirdig fuerste mein genadiger herre her Albrecht Bischof ze Pazzawe, vmb all zuesprueche, vordrung vnd anchlag die mein Vater saelig vnd ich, hintz seinem gotzhaus gehabt, getan, oder gewunnen mochten haben, es sei von *raubs. prantz. witz. chost. zerung* vnd anderr schäden wegen, wie die genant sind, die wir vor her vntz auf den heutigen tag, als der brief geben ist, aller handlung nichtz ausgelazzen noch hin dan gesatzt genomen, vnd enphangen haben, genaedichleich gewert, vnd gaentzleich berichtt hat, des mich hintz seinen genaden wol genueget, dauon sag ich in, sein gotzhaus, vnd all sein nachkomen, der vorgenanten zusprueche vnd schaden aller iezunt vnd fuerbas, gantzleich ledig vnd los, an

alles geuerd, Also, das ich mein Hawesfraw, vnd all vnser erben, noch anders iemand von vnsern wegen, hintz im, seinem gotzhaus, vnd hintz allen seinen nachkoemen, hin fuer ewichleich, darumbe dhain ansprache, vordrung, oder anchlag, weder mit recht, gaistleichem, oder werltleichem, oder an recht. nicht haben, noch gewinnen suellen in dheinen wegen, treweleich, an alles geuerd, Vnd des ze Vrkunde, gib ich den brief besigelten mit meinem anhangunden Insigel. vnd mit meins Vettern Gebhartz des Chrispelsteter, vnd Ortleins des Vrleinsperger, auch anhangunden Insigeln, die ir Insigel. durch meiner vleizzigen pet willen, zue zeugnuezze der vorgeschriben sach, vnd handlung, an den brief gehangen habent, in doch an schaden. Der geben ist, ze Pazzawe, an sand Vlreichs tag, Nach Christi gepuerde. drewtzehenhundert iar, vnd an dem sechs vnd Sibentzigistem iare.

CCCCXVII.

Herzog Friedrich von Bayern legt die Fehde zwischen dem Gotteshause und der Stadt Passau und dem Zacharias Haderer und dessen Helfern bei.

Burghausen. 1376. 31. July.

Wir Fridreich von Gotes genaden. Pfallentzgraf bei Reyn vnd Hertzog in bayern etc. bechennen offenlich mit dem brief Wann wir den Hochwirdigen vnsern gueten vrewnt. herrn *Albrecht Pischolf ze Pazzawe* an sein vnd seins Gotzhaws stat, vnd di erbern beschaiden, vnser sunderliben, den Purgermaister. den Richter. den Rat. vnd gemainlich sein Buerger da selbs ains tails, Vnd vnsern getrewn *Zachareisen den Hadrär.* an dem andern tail. vmb die chrieg. und misshelung die sich zwischen in her vntz auf den hevtigen tag als der brief geben ist,

vergangen, gäntzleich vnd vreuntleich gesunt haben, so si des gegen ein ander mit vnsrer weisung. guet vrchuend vnd brief besigelt Vnd di Svenung dankchperleich mit ir statbabundem willen, von vns aufgenomen habent. Da von nach ierr vleizzigen gepet vertroesten vnd besichern wir sev slechtleich. als redleich getaydingt ist. daz nv fuerbas ain tail gegen dem andern ze baidenseiten ir helffär vnd dienär. von der stoezz aller sach vnd verlaüeffner handlung wegen. nymmer mer voderung. feintschaft. häzz noch froemdung haben svellen, in dhainer weis vngeuarleich, Wär oder wuerd vnder in yemand. der diselben vnser bericht vnd svenung verrukcht vnd nicht gäntzleich staet hielt. dez wir in doch nicht getrawen, so palld wir daz dann mit warr chvndschaft begreiffen, vnd ermont werden. als oft daz geschiecht. So wellen vnd maynen wir ernstleich darzw ze tuen, vnd dem tail der wider di bericht veberuaren vnd vnguetleich geschehen ist fuedersam vnd geholffen sein. daz in daz benomen vnd abgelegt werd, als wir in daz, mit vnsern genaden vnd trewen verhaizzen. nach ierr fleizzigen gepet. Mit vrchuend des briefes versigelt mit vnserm anhangundem insigel. Der geben ist ze Purchawsen an Pfintztag. vor sand. Stephanns tag in dem Snit, Anno domini Millesimo ccc^{mo}. Septuagesimo sexto.

CCCCXVIII.

Zacharias der Haderer söhnt sich unter Vermittlung des Herzogs Fridrich von Bayern mit dem Bischofe und der Stadt Passau aus und entsagt allen Ansprüchen auf den Burgstall Erlstain und das Gut Räut.

1376. 31. July.

Ich Zachreis. der Hadrar vnd alle mein erben, Veriehen offenleichen mit dem brief, vnd tuen chuend allen den di in an

sehent, oder hoerent lesen, Vmb die *chrieg stoezz vnd misshelung.* die der Hochwierdig *fuerst der Pischolf von Pazzawe. vnd di erbern beschaiden. der Buergermaister. der Richter. der Rat. vnd ander sein buerger. gemainlich. Reich. vnd arm* daselbs *ains tails*, vnd *wir an dem andern tail.* gegen einander heten. oder vmb was sich daz her vntz auf den heutigen tag. so der brief geben ist aller sach vnd handlung vergangen hat. Welherlay. *wuestung. Totsleg. prannt, schaeden, oder beswärung.* ze baiden seitten. sich dar vnder. an leib vnd an guet verlauffen hat. Daz vns dar vmb. der Edel vnd hochgeporen fuerst. vnser genediger herre her *Fridrich* Pallentzgraf bei Rein vnd Hertzog in Bayrn etc. mit einander vreuntleich liebleich bericht. vnd mit vnserm guetem willen, nach vnsrer nächsten pesten vreunt rat. vnd andrer erberer lawet weisung gesuent hat auf ein ende, Mit der beschaiden. daz alle chrieg stoezz vnd misshelung zwischen vnser ab vnd hin sind. getrewleich an geuarde, Vnd daz wir, vnd baidenthalben vnser hellffär. vnd diener. nöch ander niemmant von vnsern wegen. yetzund, noch füerbas. von aller vergangen sach wegen. wie sich daz vergangen vnd verlaueffen hat. nichtz auz genomen. klain vnd groz. inner Landes noch auzzer landes. an dhainer stat. dhain ansprach. haezz noch veintschaft vnwillen noch vodrung nymmer mer haben vnd nicht gewinnen soellen. weder mit recht noch an recht. Geistleich noch wertleich. Auzgenomen den Todslag der an *herrn Andren dem Grueber* saeligen, vnd der schade der an im vnd an seinen dienaern. in den sachen beschehen ist. ob sein Havsfrawe seinev chind, frewnt oder ander iemant von iren wegen vns. vnsers tails darvmb zw spraechen oder an viellen. des soellen di obengenanten vnser gegen tail von Pazzaw von vns gar vnenkolten beleiben an geuärd, Danne sunderleichen verzeihen wir vns. aller der rechten die wir an dem *Purkchstal genant der Erlstain* gehabt haben daz der vorgenant vnser herre der Bischolf veruangen, dar auf *ein vest* gepawet. vnd sich da pei. eins Gvets haizzt *Rauet* vnderwunden hat, daz selb Purkchstal, vest vnd gut mit irem zwe gehoeren aller eren rechten vnd nuetzzen versvecht vnd vnuersuecht di wir dar auf vnd zwe gehabt haben, svllen nv hinfver aigenlei-

chen. einem yegleichen Bischolf ze Pazzawe.. und seinem Gotzhaws. zwe irem fruem. nach notduerften ewichleich beleiben, an alle irrung. Also daz ich egenanter. Zachreis hadrer mein Havsfrawe. vnd vnser erben noch ander niemant von vnsern wegen, da hin kuenftichleich nicht mer vodrung. zwversicht noch rechttens haben soellen, Vnd ob yemand andrer hintz dem selben Purkchstal vest vnd guet, oder hintz irem zwegehoeren, icht ze sprechen vnd ze reden hiet. oder gewuenn. darunder svellen wir stille sitzzen, so daz wir dem selbigen, des selben chrieges vmb daz obengenant Purkchstal. Vest. vnd guet wider einen Bischolf ze Pazzawe. sein Gothaws. noch wider sein buerger daselbs. dar zwe noch dar in ninndert helffen noch sterkchen suellen in dhainerlay weis an gevärd. Vnd ob icht brief. oder vrchuend her fuer chämen von vnsern wegen gelesen oder gezaigt wuerden. die dem vorgenanten vnserm herren. dem Bischolf ze Pazzawe seinem Gotzhaus der Stat. oder den buergern daselbs. oder andern den iren von vnsern wegen. in den egenanten taydingen vnd bericht geschaden moechten. oder ze swärung kaemen wie oder wo sich daz fuegt. di sullen alle ab tod. vnd fuer nichttev sein vnd weder chraft noch macht nicht mer haben. in dhainer weis. Mit vrchuende dez briefs. (der) besigelt ist mit meinem Zachereis dez Hadrer anhangundem insigel. Dar vnder ich mich. mein Havsfrawe. vnd vnser erben fuer vns vnser hellffer vnd diener mit vnsern trewn verpinden. alles daz staet ze haben vnd ze volfueren. daz an dem brief geschriben stet. Vnd zwe einer gezeugnuezz mit dez ersamen. weisen, herrn Joergen dez *Aheymer* insigel. den wir darvmb gepeten haben im, vnd seinen erben an schaden. Der brief ist geben. an Pfintztag vor sand, Stephans tag in dem Snit. nach kristus gepurt. Drewtzehen Hvendert Jar darnach in dem Sechs vnd Sibentzigistem Jar.

CCCCXIX.

Ulrich der Steinbrecher zu Herrn-Alss und seine Hausfrau Gertrud verkaufen mit Zustimmung des Lichtensteinischen Burggrafen zu Dornbach einen Weinberg zu Herrn-Alss an Johannes den Caplan bei der Kirche Mariastiegen zu Wien.

Wien. 1376, 20. August.

Ich Vlreich der Staynprecher von *Alzz*, vnd ich Gerdrawt sein Hawsvrow, vnd alle vnser Erben wir vergehen vnd tun kunt, allen den die den brief lesent oder horent lesen, daz wir mit gůtem willen mit verdachtem mut vnd mit gesambter hant, zu der zeit do wir es wol getun mochten, vnd mit hern *Trawtmans hant vom Gobels*, zu den zeiten *Purggraf ze Dornpach*, vnd verweser von des erbern herren wegen hern *hannsen von Liechtenstayn*, der Gůter, die in den *hof ze Dornpach* gehörent, Verchaufft haben vnsern weingarten, gelegen datz der *herren Alzz*, hinder dem dorff, vnd haizzet *in dem Stadel*, des ein halbes Jeuch ist, ze nächst vlreichs weingarten von Weichnachten daman von dem egenanten vnsern weingarten alle iar dient, in den hof ze dornpach, viertzig wienner phenning, vnd nicht mer, denselben weingarten, haben wir recht vnd redleich verchaufft vnd geben, mit allem dem nutz vnd rechten als wir jn vnuersprochenleich in Perchrechts gewer herpracht haben, vmb drewtzehen phunt wienner phenning der wir gantz vnd gar gewert sein, dem erbern Herren hern Johannsen, zů den zeiten Chapplan, vnser *vrown Chapellen auf der Stetten ze wienn*, der den vorgenanten weingarten gechaufft hat, Im vnd allen seinen nachkomen vnd derselben Chapellen, von dem Guet, das zue derselben Chapellen gehort hat, Also, daz der vorgenant weingart, fürbas zů derselben Chapellen gehörn, vnd dapei beleiben sol, dem egenanten hern Johannsen, vnd allen seinen

nachkomen, ledichleich, vnd vreileich zehaben, ze niezzen vnd ze nützen, recht als andrew Güter, die zü derselben Chapelln gehörent, Vnd sein ouch wir vnd alle vnser Erben vnuerschaidenleich, des vorgenanten weingarten jr recht gewer vnd scherm für alle ansprach, als *Perchrechts* recht ist vnd des *Landes recht ze Oesterreich*, wer aber, daz Si an demselben weingarten icht chriegs oder ansprach gewunnen von wem das wer mit recht, swaz si des schaden nement, das süllen wir In alles ausrichten vnd widerchern an allen irn schaden, vnd süllen Si das haben auf vns, vnd auf allem vnserm Guet das wir haben in dem Lannde ze Oesterreich, oder wo wir es haben, wir sein lebentig oder tod, Vnd daz der chauf fürbaz also stet vnd vntzerbrochen beleib, vnd wand wir selber nicht aigens Insigil haben, darüber so geben wir In den brief ze einem warn vrkünd der sach versigilten, mit des vorgenanten *Purggrafen* Insigil, hern *Trawtmans vom Gobels*, vnd mit des erbern herren Insigil, hern Andres zue den zeiten pharrer datz Sand Pertelme, zu der herren Alzz, die wir des vleizzichleich gepeten haben, daz Si der sach getzeugen sind mit irn Insigiln, darunder wir vns verpinden mit vnsern trewn alles daz stet ze haben vnd ze laisten, das vor an dem brief geschriben stet, der geben ist ze wienn, nach Christes gepurd drewtzehenhundert iar, darnach in dem Sechs vnd Sibentzgistem iar, des nechsten Mitichens vor sand Pertelmes Tag des heiligen Zwelifpoten.

CCCCXX.

Kurfürst Otto von Brandenburg und seine Neffen, die Herzoge Stephan, Fridrich und Johannes von Bayern, verheissen dem Bischofe und dem Capitel zu Passau, weder ihre Leute und Güter noch die Geistlichkeit in Bayern überhaupt künftig mit einer Steuer zu belegen.

Landshut. 1377. 25. Januar.

Wir Otto des Heiligen Romischen Reiches *Erczkammerer Kurfurst* vnd Wir *Stephan* Wir *Friedereich* vnd Wir *Johanns* des vorgenantten Hern *Otten* Vettern Alle von gots genaden Pfaltzgraffen Bey Rein vnd Hertzogen in Bayern etc. veriehen vnd bekennen für vns und für alle vnser erben vnd nachkomen, öffenleich mit dem brieff vnd tun kunt allen den die in sehent lesent oder hörent die nu lebent vnd hernach künfftig sind daz vns der Erwirdig vnser lieber frewnde Her Albrecht Bischoff zu Passaw vnd die Ersamen der Tumprobst, Der Techant vnd das gantz Capitel daselbs zu Passaw, geclagt vnd redlichen vnd wolbedechtlich furbracht haben, daz wir ze dieser zeit ein stewer auf sie vnd auf ir *egenanttes gotshaus* vnd *Capitel zu Passaw* vnd dartzu *auff aller Pfaffheit in vnserm lande zu Bayern läwt vnd gut* gelegt hietten wider Gaystlich freihait dez wir nicht recht hietten vnd daz auch siechtickleich were wider die guten brief, die si vnd gemaincklich alle pfaffhait in demselben vnserm lande ze Bayern von vnsern voruodern seliger gedechtniss dorvmb habent die wir nu gehort vnd gesehen haben, vnd baten vns demüticklich vnd mit Vlizz daz wir sy ir Gotzhaws vnd Capitel zu Passaw all ir vnd ander Pfaffheit uberal in vnserm lande zu Bayern lawt vnd gut wie die genant vnd wo die gesessen sind auf der gotshawser gründten oder hinter andern läuten Solicher vnd ander Stewr swie so man der erdenchen möchte vnd sust aller anderr vnpillicher beswarung die da sind

vnd wärn wider gaystlich freihait, ieczund vnd hin für begäben vnd darvmb berubt liessen so sij vns des wol getrawten vnd daz wir In auch die egenanten ir brieff vnd sust alle ander ir brieff die sie ir gotzhaws vnd Capitel zu Passaw von allen vnsern voruodern vnd von vns habent vnd dorzu alle ir recht freyhait vnd gut gewohnhait ruchten gunsticlich ze bestätten. Nu haben Wir angesehen ir diemütig gerecht gebet vnd das ir voruodern sälig vnd sy vnsern voruodern säligen vnd vns wo wir sy gebeten haben manikvalticklich vnd erberlich habent gevallen vnd noch hinfür geuallen mügen Vnd wir verhaissen in bey vnsern gnaden vnd wir verpinden vns auch wizzenlich mit vnsern trewen für vns vnd für alle vnser Erben vnd nachkommen vnuerschaidenleich, daz wir alle vnser erben vnd nachkommen niemant von vnsern wegen von den egenantten dem Bischoff dem Capittel vnd iren gotzhaws zu Passaw von allen iren lawten vnd güten swie die genant oder wo die gesezzen sind auff dez. selben ir gotzhaws vnd Capitel ze Pazzaw grunten oder anderswo hinder andern lauten vnd dartzu von aller ander Pfaffheit vnd ir läwt vnd gut uberal in vnserm lande ze Bayern dhein stewer noch voderung wieso die namen habent vnd genant sind nichtz vnderwegen gelassen itzund vnd hin für ewicklich nicht anlegen noch nemen sullen noch wellen weder mit bet noch in dheinen andern wegen noch daz sullen noch wellen schaffen oder ordnen In anzelegen vnd ze nemen dheins wegs an alles geuärde. Auch bestätten Wir in wizzentlich vnd mit namen die vorgenant ir brieff von der Stewr wegen vnd alle ander ir brieff swie die genant sind di sy ir gotzhaws vnd Capitel daselbs zu Passaw von vnsern Voruodern säligen vnd von vns habent vnd darzu alle ir recht freyhait vnd gut gewonhait die sie von recht gaystlichem vnd werentlichem rechten oder von genaden habent vnd mainen vnd wellen noch sullen dawider in dhain Weiz nicht zu tun, Sunder setzen vnd wollen wir das die offtgenanntten ir brieff waz der sind vnd vmb wew die sagent mit allen iren Pünden stucken vnd Artickeln so darwmb begriffen sind bey allen iren krefften vnuerrucht vnd (an) allez uberfaren beleiben vnd daz da wider noch wider alle ir recht freyhait vnd gut gewonhait so die oben

berüret sind von vns allen vnsern erben vnd Nachkomen noch von allen den vnsern gegenwürtigen vnd chunfftigen nichtz versucht noch getan werde in dhain weise vngeuärlich. Wir gebieten auch strenglich mit ernst bey vnsern genaden vnd hulden vnsern getrewen lieben allen vnsern Amptleuten, Vicztummen, Pflegern. Hern. Rittern vnd Knechten Richtern Edeln vnd vnedeln vnd gemaincleich allen den vnsern swie so die genant sind vnd wellen daz si mitsampt vns vnsern erben vnd nachkomen die vorgenantten den Bischoff daz Capitel vnd ir gotzhaws ze Pazzaw all ir, irs gotshuse vnd Capitel daselbs vnd darzu alle ir pfaffhait läwt vnd gut bey allen iren brieffen rechten freyhaiten vnd guten gewonhaiten so vorbegriffen ist itzund vnd hinfur ewiclich lazzen beleiben vnd die nicht ubervaren weder haimleich noch offenlich von vnserm bot oder geschäfft noch an vnser bot vnd geschäfft in dhainen wegen an alles geuerde. Waz aber dawider getan were oder noch hinfür ewiclich in demselben vnserm lande zu Bayern dawider getan wurde Von Wem daz wär nyemant auz genomen dez nicht beschehen sol maynen vnd gebieten wir ernstlich daz daz allez ab sey vnd dhain macht furganch vnd kraft habe zu dhainer tzeit schlechticlich an allez geuärde. Vnd dez zu einem redlichen vrchunde vnd zu einer Ewigen stätickait aller voruerschriben sache puntt vnd handelung Gebenn Wir wizzenlich den obgenantten dem Bischof dem Capitel vnd irem gotzhaws daselbs ze Passaw den brieff versigelten mit vnsern anhangenden Insigeln Der geben ist an Sand Pauls tag alz er bechert ward. in Vnser Stat zu Lantzhut Nach Cristi gepurde drewtzehenhundert Jar vnd darnach in dem Syben vnd sybentzigistem Jare.

CCCCXXI.

Die Herzoge Albrecht und Leopold von Oesterreich sichern bedingungsweise die Donauaufwärts gehenden Wein- und Getraidtransporte des Capitels von Passau gegen Beschlagnahme.

Wien. 1377. 7. Juni.

Wir Albrecht vnd Levpolt Gebrüder von gots gnaden Hertzogen ze Oesterreich ze Steyr ze Kernden vnd ze Krain Grafen ze Tyrol etc. Tuen chunt. Daz wir den erbern vnsern gesunder lieben dem Capitel des Tuoms ze Pazzaw die gnad getan haben, vnd tuon auch wizzentlich. Swas si *Wein vnd Getraid hinauf* gen Pazzow *auf dem Wazzer* fürent, daz man in das nicht verpieten noch niederlegen sul für die geltschuld, die ir ainer, oder zwen schuldig weren es gieng danne dieselb geltschult daz gancz Capitel ane, Darumb gepieten wir allen Houbtleuten, Herren Rittern vnd Knechten Purggrafen Richtern Mauttern vnd allen andern den diser brief geczaigt wirdt vnd wellen daz si das vorgenant Capitel bey diser vnserr gnad beleiben lazzen vnd in ir Wein noch getraid für die geltschuld, die ir ainer auz dem Capitel oder zwen schuldig weren, nicht aufhaben noch niderlegen in dhain weg. Mit vrchunde dicz briefs Geben ze *Wienn* an Suntag nach sand Erasm tag Nach Krists gepurd dreuczehenhundert iar darnach in dem siben vnd Sibenczigistem iare.

CCCCXXII.

Hans von Traun bestättigt dem Bischofe Albrecht den Empfang einer Summe von 500 Gulden und sagt denselben aller weitern Verbindlichkeit los.

Wien. 1378. 21. Jänner.

ICH *Hanns von Trawn* Vergich offenlich mit dem Brief für mich vnd für all mein Erben Vnd tuen kunt Vmb die fünf hundert guldein, die genomen wurden *aus des Chünigs Lant von Vngern*, vnd die ich von meines genedigen herren *hertzog Lewppolts von Oesterreich* haizzen vnd gepot, wider gechert, Das mir darnach der hochwierdig fuerst *Pischof Albrecht* ze Pazzaw, dieselben fuemfhundert Guldein widergechert, vnd mich der gentzleich verrichtet vnd gewert hat, an allen meinen schaden auf die rechten teg, als mir die gesprochen würden, Vnd darumb So sag ich In derselben Guldein gancz vnd gar ledig an alls geuer, das ich noch all mein Erben fuerbaz hintz Im oder seinen nachoemen, noch hintz dem egenanten seinem Gotshaws, von des vorgenanten geltes wegen, weder vmb haubtgüt noch vmb schaden nymmermer chain ansprach noch Vodrung haben sullen noch gewinnen Vnd des ze Urchund gib ich Im den Brief für mich und für all mein Erben versigelten mit meinem Insigil und mit des erbern herren Insigil herrn *Haidenreichen von Meissaw obrister Schenckch* in Oesterreich, der der Sach getzeug ist mit seinem Insigil Der brief ist geben ze wienn nach Christs gepuert Drewtzehenhundert Jar darnach in dem Acht vnd Sibentzgistem Jar an Sant Agnesen tag der heiligen Junchfrown.

CCCCXXIII.

Fridrich der Stal bekennt, dass als Ersatz für den Schaden, den ihm ein von dem Passauischen Gericht Obernberg entlassener Mordbrenner zugefügt, Bischof Albrecht seinem Sohne Stephan die Kirche zu Arnstorf verliehen hat.

Passau. 1378. 9. May.

Ich fridreich der Stal. vergich fur mich vnd fur all mein eriben offenleich mit dem brief. Wannd zwischen dem Hochwirdigen fursten. meinen genädigen Herren. hern *Albrechten Bischofen ze Pazzaw* seins tails vnd mein an dem Andern tail. redleich getaidingt ist daz er fur die schäden. die ich genomen han. von *einem prenner der ze Obernperig ward ledig lazzen.* einem meinen sun solt *ein chirchen leihen.* hat der selb mein herr, der Bischof in der selben mainung Stephan meinem Sun nach meiner vleizzigen pet, ietzund genädichleich verlihen die chirichen ze *Arnstorff.* do mit er mich der selben seiner gelüb gäntzleich gewert hat, vnd dar vmbe sag ich vnd all mein eriben, den selben meinen genädigen herren den Bischof, sein gotzhaus, vnd all sein nachkomen, in derselben mainung so vor beruert ist, der selben züsprüch vodrung vnd gelüb, gäntzlich ledig vngeuärlich. Also daz ich all mein eriben vnd frewnde noch ander niemant von vnsern wegen, von der vorgenanten sache vnd handlung wegen. hintz in ietzund. noch hinfur kunftichleich nichts ze sprechen haben oder haben sullen. noch gewinnen. weder mit recht noch an recht, in chainer weis an geuer. Mit vrchund dez briefs besigelten. mit meinem anhangunden insigel. vnd mit meins lieben Swoger herrn hainreichs dez *Aichperger* auch angehangen insigel, der daz durch meiner vleizzigen pet willen. ze zeugnüzze an den brief gehangen hat, im an schaden. Der geben ist ze Pazzaw am Sunnetag nachsten, vor sand Pangracy tag nach

Chrisi geporrd. Dreutzehenhundert Jar vnd in dem Acht vnd Sibentzkistem Jar.

CCCCXXIV.

Bischofs Albrecht von Passau Uebereinkunft mit Ritter Dankard dem Herleinsberger über die Lösung der passauischen Veste Schallnburg.

Passau. 1378. 20. August.

Wir *Albrecht* von gotes genaden Bischof ze Pazzaw. Bechennen. vnd tun kunt. daz wir schuldig sein. Vnd gelten sullen dem Ersamen vestten Ritter *Tankcharten. dem Herleinsperger* seiner hausfrawn vnd iren Eriben. drew hundert pfunt wienner pfening. darumbe si mit vnserm willen. von Vlreichen dem *Leutzenrieder* vnd seinen Eriben. vnser. vnd *vnsers gotzhauss vestt ze Schalenberch* gelöst habent, vnd hundert pfunt auch wienner phenning die si an derselben vnserr Vestt wizzentleich verpawn süllen, vnd vmb dieselben vierhundert pfunt wienner phening haben wir dem egenanten Tankcharten dem Herleinsperger seiner hausfrawn. vnd allen iren Eriben versetzt vnd versetzen in auch zu rechtem satze. dieselben vnser vnd vnsers gotzhauss Vestt ze Schalenberch mit aller irr zügehörung, Also beschaidenleich. daz si dieselben *vnser Vestt ze Schalenberch* mit allen eren rechten. vnd nuetzen die darzu gehoerent. innehaben. niezzen vnd nuetzen. an allen abslag. *alz satzs vnd des Landes recht* ist. vngeuerlich. Wir sullen in auch iärchlich dohin raichen vnd geben. alle die zeit, vnd die ir satz ist. aus vnserr *Mawtt ze Pazzaw*. fuemftzikch pfunt wienner phening. dreizzikch pfunt derselben phening ze dienst. vnd die andern zwaintzikch pfunt ze-purchuet. der si halb auf sand Gorgen tag. vnd halb auf sand Michels tag. iedes iars ze Pazzaw in vnserr Stat gäntzlich verricht vnd gewert sül-

len werden vnuerzogenlich on alle irrunge vnd verpot. Würde in aber dieselben dienstphening zu einer frist. oder zu menigerr verzogen. was si denne derselben irr dienstphening redlicher schäden nement ir eins trewen der den brief fürbringt. darumbe zegelauben. den sullen wir in gentzleich abtun vnd widercheren. vnd daz süllen si haben zu vns. vnd dazu auf aller vnser vnd vnsers gotzhauss hab wo wir die haben. dauon si des bechömen muegen. an all hindernuezz vnd irrunge. Wir, vnser nachömen vnd vnser Capitel. ob nicht Bischof die zeit doselbs waer, haben aber vollen gewalt vnd recht die vorgenanten vnser *Vestt ze Schalenberch.* mit aller zugehoerung. vnd dienstphening. so beruert ist von in iärchlich ze loesen zu sand Gorgen tag vor. oder nach in den nachsten viertzehen tagen. vmb die egenanten vierhundert pfunt wienner phening vnd nicht tewerer. der wir Si süllen denne richten. vnd weren auch ze pazzaw in vnser Stat. an all irrung. vnd verpot. daran si vns nicht irren süllen, noch si. suellen derselben losung widersten dheins wegs. an alles geuerd. Es sol auch dieselb vnser Vestt ze Schalenberch. vnser vnsers gotzhauss. Vnserr nachkoemen vnd vnsers Capitels. ob nicht Bischof die zeit doselbs waer. offen haws. vnd geslos sein. zu allen vnsern. vnd vnsers gotzhauss chriegen stoezzen. vnd notduerften. alz offt vns. vnd vnsern gotzhaus dez not geschiht an geuerd, dem obgenanten Tankcharten dem Herleinsperger seiner hausfrawn. vnd iren Eriben doch an schaden. Vnd des ze Vrkuende geben wir in den brief besigelten mit vnserm vnd mit vnsers Erwirdigen Capitels vnserr korherren ze Pazzaw. angehangen insigeln. die ir insigel ze zewgnuezze der vorgeschriben handlung. vnd sache an den brief gehangen habent. In. vnd irs Capitels hab. vnd guetern doch an allen schaden. Geben doselbs ze Pazzaw. an nachsten freytag, nach vnser frawn tag. alz si verschaiden ist. Nach christ gepuerde drewtzehen hundert iar. vnd in dem Acht vnd Sibentzigisten iare.

CCCCXXV.

Graf Heinrich von Ortenburg und seine Gemahlin und Söhne treten alle ihre Rechte an Walhenstorf, welches Hans der Wartter von Steinach pfandweise von ihnen besitzt, an den Landgrafen Johannes von Leuchtenberg und dessen Erben ab.

1378. 25. October.

Wir Graf Heinrich ze Orttenberch. vnd wir frave *Angnes* Grävinn ze Orttenberch. vnd wir Graf *Alram, vnd Graf Jörg, ir sun* Grauen ze Orttenberch. vnser Hawsfrawn. vnd all vnser Erben. Vnd Nachchommen, bechennen Offenleich mit dem brief, allen den die in ansehent oder hörent lesen, vmb die *phfantschaft ze Walhenstorf* die von vnz inn hat gehabt *Peter der Chamerawer* dem got genad. vnd die im von vnz gestanden ist. vnd die selbe phfandtschaft chomen ist an Hansen den *Wortter ze Staynach* der die nu jnn hat. Nu haben wir vnsern gutleichen willen. vnd gunst. Dar zu gegeben: vnd awch geben mit den brief: Also daz wir wellen. haissen. vnd awch schaffen. mit dem obengenantem Hansen dem Wortter ze Staynach mit seiner Hawsfrawn. vnd mit allen irn erben. Daz si mit derselben phantschaft ze Walhenstorf. mit samppt der losung der selben phfantschaft: Nu fürbaz wortten*t*. Gehorsam. vnd vndertänikch sullen sein. dem Edeln. wol geporen herren. *Lantgraf johansen ze dem Lewttenperg*: *Graf johansen: vnd Graf Sygost: seinen sunen und irn Hawsfraun.* vnd allen irn Erben: vnd Nachchömen vnd in awch die selben phfantschaft ze lösen sullen geben an all widerred jn alle der mazze. vnd in alle dem rechten alz si vnz selben da mit gewartt habent. vnd vndertänikch sind gewesen. vnd awch ze losen soltten haben geben: vnd awch nach der brief sag, die si von vns darvmb jnn habent: vnd mit allen puntten vnd artikeln alz die selben brief Lawttent. vnd sagent. vnd sul-

len, noch mugen awch wir dann fürbaz ewichleich. noch anders, niempt von vnsern wegen chain ansprache. noch voderung Chlain. noch groz von der selben phfantschaft: vnd von derselben losung wegen. Hintz dem vorgenanten hansen den Wortter. hintz seiner Hawsfravn vnd hintz allen irn erben. vnd Nachchommen. vnd awch hintz Peters dez Chamerawer Chindern, nimmermer gehaben. noch gewinnen. weder mit recht. noch an recht in chayner weiz. Vnd dez zu einer warn vrchund vnd zu einer bestätichait. Gewen wir. vorgenanter Graf Hainrich ze Orttenberch. vnd wir frawe Angnes gräfinn ze Orttenberch. jn den Brief mit vnsern aygen anhangenden jnsigeln. besigelten für vnz: für vnser obengenant zwen sun Graf alram. vnd Graf jörgen. vnd für all vnser Erben. vnd Nachchommen. Dar vnder wir vnz mit vnsern trewn verpintten allez daz stät ze haben. vnd ze volfürn daz oben an dem brief verscriben ist. trewleich an allez Gevär. Der Geben ist Nach Christez Gepurtt alz man zalt Drewtzzehundert jar, vnd in dem Acht vnd Sybentzzigistem jar Dez nächsten Montagz vor aller Heyligen Tag.

CCCCXXVI.

Heinrich, Ulrich und Fridrich die Kamerauer, Gebrüder, verheissen für sich und die Kinder ihres Bruders Peter dem Bischof Albrecht von Passau, wegen des durch den Mordbrenner Gräutinger, welcher zu Obernberg der Haft entlassen wurde, ihnen zugefügten Schadens, keine Entschädigung mehr fodern zu wollen.

Passau. 1379. 12. April.

Ich heinreich. ich Vlreich. ich fridreich. gebrüder die *Kamerawer* ze den Haitstain. Veriehen für vns für vnser hawsfrawn.

Vnd für Vnsers lieben Bruder hern Petern des kamerawer seligen chind, der pfleger, von irr iügent wegen, wir zu diser zeit sein, vnd die wir auch mit ir leib vnd guet, ietzund inne haben vnd für all vnser aller eriben. vnd tuen künt offenleich mit dem brief, allen den die in sehent, oder hörent lesen daz zwischen dem hochwirdigen fürsten, vnserm lieben herren. hern Albrechten Bischofen ze Pazzaw. vnd seinem gotzhaus doselbs, eins teils, vnd vns an dem andern teil vmb all zuesprueche, die wir hintz im, vnd hintz seinem gotzhaus, von wegen des *Gnaewtinger, der vns geprenntt het*, vnd *der ze Obernperg ledig lazzen warde*. vnd darzü vmb all ander ansprache. die wir auch hintz demselben seinem gotzhaus vorher, vntz auf den heutigen tag. so der brief geben ist gehabt haben. wie so sich daz alles vergangen vnd verlauffen hat. vmb waz sache. vnd schaeden. daz gewesen ist. nichtz hindan gesetzt, gantze vnd voellige berichtueng vnd sünung beschehen ist. an alles geuerd. Vnd darumbe sagen wir den egenanten. vnsern herren Bischof Albrechten. sein gotzhaus. all sein nachkoemen, vnd sein Capitel ze Pazzaw. der vorgenanten zuespruech, vnd ansprach aller gar, vnd gentzleich ledig vnd los, vngeuerleich, Also daz wir, vnser hawsfrawn. des obgenanten. vnsers Bruder selig, chind, vnd all vnser aller eriben, noch niemand von unsern wegen, hintz in, vnd hintz allen den iren vmb die vorgeschriben zuesprueche, dhein vodrueng. noch ansprache. hinfuer ewichleich nicht mer haben. noch gewinnen süllen. noch mügen weder mit recht, geistleichem, oder werltleichem rechten. noch an recht, in dheinen wegen, Täten aber wir, oder iemand anderr von vnsern wegen es, darueber, es war mit recht, oder an recht. daz nicht beschehen sol. in dhein weis, daz suellen wir, oder wer es taet von vnsern wegen, all zeit verloren haben. vnd Si voraus behabt, vnd gewuennen, swo. vnd alz offt daz fuerköme, daz wir hintz. in, nichtz darinne geniezzen suellen, vngeuerleich. Mit vrkunde des briefs. besigelten. mit vnserr obgenanten, heinreichs, Vlreichs vnd fridreichs gebrüder der kamerawer angehangen insigeln darunder sich, vnser hausfrawn, vnd all vnser eriben, Vnd darzu des egenanten vnsers lieben brueder, herrn Petern des ka-

merawer saeligen Chind, die zu diser zeit aigner insigel nicht enhabent, vnd all ir eriben mitsampt vns vnuerschaidenleich verpindent, mit irem trewn, an alles geuerd alles daz gentzleich stet ze haben, vnd ze volfueren, daz an dem gegenwuertigen brief, geschriben ist, Geben ze Pazzaw, an Eritag in den Osterveyer tagen. Nach kristi gepuerde drewtzehen hundert iar, vnd in dem Newnvnd Sibentzigisten iare.

CCCCXXVII.

Frater Henricus Echerlin ordinis praedicatorum et commissarius papalis ad exigenda in pluribus Alemanniae episcopatibus tributa, episcopum pataviensem de eorum solutione admonet.

Monaci. 1380. 17. Febr.

REuerendo in Christo patri et domino domino Alberto dei et apostolice sedis gratia Episcopo Patauiensi ac Venerabilibus vniuersis et singulis Abbatibus Prioribus Prepositis Decanis Archidiaconis thesaurarys Custodibus Cantoribus Scolasticis Archipresbiteris Abbatissis priorissis preceptoribus et Magistris hospitalium sancti *Johannis* et beate *Marie theotonicorum* quorumcumque tam Marium quam Mulierum Prelatis Rectoribus Notarys prebendatis plebanis viceplebanis Primissarys Cappelanis Mansionarys altaristis secularibus et regularibus *Cysterciensis premonstratensis* et beatorum *Benedicti et Augustini* et aliorum ordinum et domorum hospitalium *sancti spiritus* et Magistris prioribus et preceptoribus et aliorum ordinum quorumcumque necnon ecclesiarum Monasteriorum et aliorum locorum ecclesiasticorum Capitulis conuentibus et collegys exemptis et non exemptis beneficia ecclesiastica qualiacumque quecumque et nomine quocumque nuncupata in Ciuitate et diocesi patauiensi predictis, *frater heinricus*

Echerlin ordinis predicatorum et sacre theologie professor commissarius ad infrascripta, salutem in domino, et mandatis nostris ymo uerius apostolicis firmiter obedire, Cum sanctissimus in Christo pater et dominus noster dominus *vrbanus* diuina prouidentia *papa sextus* pro necessarys suis ac sancte Romane ecclesie negocys et causis incumbentibus, nos Collectorem *subsidy decem Milium florenorum auri* in nonnullis Episcopatibus et diocesibus *in alamania* consistentibus constituerit specialem et ut ab omnibus vobis superius nominatis petere recipere et leuare auctoritate sua subsidium predictum soluendum de bonis et prouentibus ecclesiasticis valeamus per suas litteras apostolicas eius vera bulla plumbea in filis de Canopo pendente more Romane curie bullatas nobis de speciali gratia concessit et mandatum, quarum quidem litterarum tenor sequitur talis. *Urbanus Episcopus* servus seruorum dei dilecto *hainrico ackerlein* ordinis fratrum predicatorum et sacre theologie professori apostolice sedis Nuntio Salutem et apostolicam benedictionem, Attendentes fidelitatis industrie aliaque multiplicia merita probitatis, super qvibus apud nos te comendat fidedigna assercio plurimorum nostra et ecclesie Romane cui auctore domino presidemus negocia tibi secure committimus sperantes indubie te illa ad executionem debitam perducturum. Cum itaque te quem nuper nuncium nostrum et Collectorem fructuum reddituum et prouentuum ac obuencionum Camere apostolice in nonnullis Ciuitatibus et diocesibus alamanie duximus ordinandum ad eiusdem alamanie partes destinemus ad presens tibi Venerabilibus fratribus nostris Archiepiscopo Saltzeburgensi necnon Bambergensi Patauiensi frisingensi Eystetensi Augustensi et Ratisponensi Episcopis neccessitates dicte Romane ecclesie et nostras hoc procelloso tempore presentes angustias secundum prudenciam a deo tibi datam exponendi declarandi et intimandi ac insinuandi ipsosque ut membra Capiti subueniant incitandi commouendi et requirendi et propterea ipsis et clero suarum prouincie Ciuitatatum et diocesium subsidium decem milium florenorum auri nobis et camere predicte pro necessitatibus predictis releuandis soluendum de bonis et prouentibus suis ecclesiasticis Mense et beneficiorum que in dictis prouincia Ciui-

tatibus et diocesibus obtinent hac vice dumtaxat inponendi et ab eisdem archiepiscopo Episcopis et clero subsidium huiusmodi petendi leuandi et exigendi Necnon huiusmodi subsidy florenorum quantitatem inter clericas et ecclesiasticas personas tam seculares quam regulares exemptas et non exemptas utriusque sexus etiam hospitalium sancti iohannis et beate Marie theotonicorum dictarum prouincie Ciuitatum et diocesium iuxta tue discretionis arbitrium assumpto vna tecum ad id quolibet ordinario dictarum diocesium uel illo quem ipse duxerit deputandum si interesse voluit aliqua parte consideratis facultatibus ecclesiarum Monasteriorum et aliorum piorum locorum ac personarum in singulis prouincia Ciuitatibus et diocesibus predictis prout secundum deum videris faciendum diuidendi ac eos ad solucionem huiusmodi faciendam tibi nomine Camere predicte recipienti in termino seu terminis quos ad hoc faciendos seu statuendos duxeris rogandi pro parte nostra et exhortandi et etiam requirendi ac quitandi soluentes, damus plenariam tenore presentium facultatem. datum Rome apud sanctam mariam trans tiberim vj jdus februarii Pontificatus nostri Anno primo. — *Urbanus Episcopus* servus seruorum dei dilecto filio *Heinrico Echerlein* etc. (Sequitur iterum instrumentum praemissum, cui deinde annectitur textus subsequens:) Quod si forsan quod absit huiusmodi exhortationi et rogationi dicti Archiepiscopus Episcopi et clerici ac ecclesiastice persone et fratres hospitalium predictorum tamquam ingrati non obediuerint nec acquieuerint, tibi contradictores et rebelles auctoritate nostra et per censuram ecclesiasticam etiam per sequestrationem fructuum reddituum et prouentuum beneficiorum ecclesiasticorum que obtinent appellacione postposita conpellendi ac auxilium brachy secularis invocandi damus similem tenore presencium facultatem Non obstantibus quibuslibet exemptionis priuilegys et litteris apostolicis quibuscunque dignitatibus seu ordinibus et ipsorum vniversitatibus generaliter uel specialiter sub quacunque forma uel conceptione uerborum, a memorata sede concessis per que presentibus non expressa uel totaliter non inserta effectus earum inpediri valeat, quomodolibet uel differri et de quibus quorumque totis tenoribus de uerbo ad uerbum in nostris litteris mencio sit

habenda, Seu si aliquibus communiter uel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici suspendi uel excommunicari non possint per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam ac deuerbo ad uerbum de indulto huiusmodi mentionem. datum Rome apud sanctam mariam trans tiberim jdus februarii pontificatus nostri Anno primo. *Nos* igitur mandata apostolica volentes exequi cum reverencia ut tenemur *vobis domino Episcopo patauiensi* prefato ac omnibus predictis pro necessitatibus dicte sedis et sancte Romane ecclesie facilius releuandi (is) subsidium duorum milium florenorum auri boni et legalis ponderis inposuimus et ducentos florenos pro expensis presentibus inponimus persoluendum inter vos et clerum predictum, per vos Reuerendum Patrem et dominum, dominum Episcopum nostrum in hac parte commissarium ac subcollectorem iuxta tenorem ac formam commissionis vobis facte super executione predicti negocy prout iustum fuerit diuidendorum consideratis facultatibus vestre et aliarum ecclesiarum Monasteriorum et aliorum piorum locorum predictorum, vobisque omnibus et singulis supradictis utriusque sexus de bonis redditibus fructibus et obventionibus vestrarum ecclesiarum, monasteriorum et collegiorum Capitulorum domorum parrochianorum et aliorum beneficiorum premissorum, summam dictorum florenorum prout cuilibet vestrum iniunctum fuerit infra certos terminos vobis a dicto domino Episcopo iuridice prefigendos indicimus persoluendum. Vosque omnes et singulos et quemlibet vestrum ob Reuerenciam sancte sedis apostolice exhortamur et nichilominus vobis et cuilibet vestrum in virtute sancte obedientie et sub penis infrascriptis districte precipiendo mandamus, quatenus summam prefati subsidy ut premittitur inponendam infra certos tres terminos quorum primum pro primo secundum pro secundo et tercium pro tercio et peremptorio termino ac monicione canonica vobis omnibus et cuilibet vestrum presentibus assignamus prefato domino Episcopo in hac parte subcollectori nostro, cui dictam summam pecunie recipiendi, Vosque et quemlibet vestrum de eadem recepta quittandi tenore presentium plenariam dedimus potestatem, in Ciuitate patauiensi tradatis et realiter assignetis alioquin si predicta contempseritis et

neglexeritis adimplere in vos omnes et quemlibet vestrum qui culpabiles fueritis exnunc prout extunc et extunc prout exnunc dictis terminis prefigendis elapsis, excommunicationis in collegia, in Capitula et Conuentus suspensionis et in ecclesias domos et Monasteria vestra interdicti sententias ferimus in hys scriptis, Nobis ac commissario nostro absoluciones et relaxationem huiusmodi sentenciarum tantummodo reseruantes iniungentes vobis, domine Episcope, sub penis et sentencys iam expressatis quod presentes litteras in vestra ciuitate et diocesi omnibus et singulis prelatis et aliis quos concernunt insinuare curetis Affigentes copias earundem sub sigillo vestro ad hostium ecclesie vestre in signum euidens publicationis presencium ad instar edicti publici ut nullus se valeat a predictis sub pretextu alicuius ignorantie excusare, litteras vero apostolicas predictas in sui originali forma propter viarum discrimina et eciam quod (ad) execucionem predictorum indigemus, vobis mittere non possimus sed de ipsis quibuscumque quorum interest eas videre volentibus paratos nos offerimus facere plenam fidem. In quorum omnium testimonium presentes litteras siue hoc presens publicum instrumentum per Conradum Genspeck notarium publicum scribamque nostrum scribi et publicari mandauimus et sigilli nostri fecimus appensione communiri. Datum et actum Monaci Anno a natiuitate domini Millesimo trecentesimo octuagesimo Indictione tercia pontificatus sanctissimi in Christo patris ac domini nostri domini Vrbani diuina prouidentia pape sexti prefati, Anno secundo, die septima decima mensis february paulo ante horam terciarum uel quasi in domo seu hospicio Wilhelmi jorgnery Ciuis Monacensis vbi moram trahimus propresenti, Presentibus honorabilibus viris domino *alberto de pachenstein* Herbipolensis et frisingensis ecclesiarum Canonico, diocesis herbipolensis, ac domino Heinrico pelhaimer plebano ecclesie sancti judoci in lantzhut frisingensis diocesis et iohanne tuerholtz clerico olumicensis diocesis, ac pluribus alys fidedignis testibus ad premissa vocatis specialiter et Rogatis.

* Sequitur formula recognitionis Conradi Genspek, notarii publici et clerici frisingensis.

CCCCXXVIII.

Ulricus Abbas conventusque monasterii in Fürstenzell propter donationem ecclesiae parochialis in Hohenstat cum ejus filia in Yrsheim et capella in Essenbach, a capitulo pataviensi ipsis factam, necnon ob concessionem, curam animarum per monachos exercendi, omnes obligationes ipsis impositas adimplere promittunt.

Pataviae. 1380. 14. Augusti.

Nos vlricus Abbas, totumque Capitulum seu Conventus Monasterii in fürstencell ordinis Cisterciensis Patauiensis dyocesis. Tenore presentium recognoscimus nomine nostro, ac successorum nostrorum in perpetuum profitemur, quod Reuerendi in christo patres dominus *Johannes de Scherfenberch* dei gratia praepositus. Hermanus digni eadem dei gratia decanus, totumque Capitulum Ecclesie Patauiensis Maturo ac deliberato consilio praehabito nobis, Conuentui nostro et Successoribus nostris tamquam benefactores nostri origenarii simpliciter pure propter deum aliquas gratias concesserunt et donauerunt infrascripti tenoris. Nos *Johannes* dei gratia prepositus, *Hermannus* decanus, totumque Capitulum Ecclesie patauiensis omnibus in perpetuum. Cum in ordine caritatis illis personis religiosis magis simus obligati, qui a nobis et capitulo nostro naturalem traxerunt originem. Hinc est quod oblata peticio venerabilis patris domini vlrici Abbatis atque Conuentus Monasterii in fürstencell ordinis Cisterciensis Patauiensis dyocesis continebat quod nostri predecessores, praepositus et decanus totumque Capitulum Ecclesie Patauiensis ex certis iustis et rationabilibus causis, pietatis cultu, *Ecclesiam parrochialem in Hohenstat cum eius filia in Yrshaim et Capellam in Essenbach* cum omnibus eius Juribus possessionibus, fructibus, obuentionibus redditibus et pertinenciis vniuersis vna cum Jurepatronatus ipsius de communi consensu

et voluntate omnium solempni tractatu et deliberatione premissis ipsis et ipsorum monasterio perpetuo possidenda donauerunt tradiderunt, appropriauerunt, annexerunt et vnierunt, reseruata tamen ipsis et ipsorum successoribus atque Patauiensi Capitulo, quinque librarum patauiensium antiqua et solita pensione, Et nichilominus quotienscunque praedictam ecclesiam in Höhenstat, vacare contigerit, persona ydonea et secularis ad ipsius titulum et animarum curam Suscipiendam a nobis tamque perpetuus vicarius per vos et successores vestros et Abbates qui pro tempore fuerint ipsis et successoribus ipsorum hoc est patauiensi Capitulo statutis a iure temporibus praesentetur quem nos et successores nostri seu Capitulum nostrum ad ipsius Ecclesie regimen instituere debemus eique curam animarum committere ipsumque corporaliter inuestire teneamur, prout hec et alia in literis nostris et Capituli nostri desuper confectis et sigillatis plenius continentur Et cum non sit rationi congruum vt homines diversi habitus socientur, nec expedit arare in Asino et boue sicque propter vicinitatem dicte Ecclesie et Monasterio ipsorum non expediat laycales presbiteros conhabitare religiosis, tum etiam quia cura animarum per plures sacerdotes quam per vnum melius poterit gubernari, et ut homines dicti Monasterii ipsis et Monasterio ipsorum magis sint obedientes et in necessitatibus suis ad seruiendum promptiores nobis instantissime supplicauerunt, quatenus vnam commutationem personarum misericorditer ex causis praemissis facere dignaremur, videlicet ut decedente vel cedente Pastore dicte Ecclesie in Hoehenstat propria auctoritate corporalem possessionem ingredi et adipisci valeant et personam religiosam presbyterum unum de fratribus dicti monasterii nobis et capitulo nostro, pro pastore et rectore dicte ecclesie Abbas et Conuentus, qui pro tempore fuerit presentare valeat, qui curam animarum et inuestituram Ecclesie et pertinentias ipsius a nobis et capitulo nostro recipere teneatur. Non obstante consuetudine obseruata quod sepedicta Ecclesia etiam iamdiu per Sacerdotes Laycales fuerit recta, quam consuetudinem petierunt humiliter et deuote dei intuitu et religionis fauore commutari. Nos igitur attendentes quod ipsi et Monasterium ipsorum a visceribus Capituli nostri

originalem traxerunt originem et quod a praedecessoribus nostris fuerunt promoti et variis beneficiis decorati et semper fuerunt nostri et Capituli nostri aput deum supplices intercessores prout in futurum semper esse promiserunt. Idcirco dictam petitionem ipsorum tamquam iustam et rationabilem admisimus et consuetudinem de persona presbiteri laycalis in personam religiosam commutamus. Et nihilominus ipsis Abbati et Monasterio perpetuo concedimus vt quotienscunque sepedictam Ecclesiam in Höhenstat vacare contigerit possessionem ipsius ingredi et adipisci valeant, propria auctoritate et presbiterum religiosum sui Conuentus nobis praesentare valeant, a nobis et successoribus nostris curam animarum et inuestituram animarum recipere et obedientiam facere nobis teneantur. Non obstante priuilegio exemptionis cui ratione plebis presentatus renunciare tenetur totaliter et in toto. Ita tamen quod ipse tamquam verus obedientialis sui Prelati nihilominus in hiis que ad Monasticam disciplinam pertinent nutibus seu voluntatibus humillime subjaceat, et subsistat. ipsa eadem abrenunciacione. ac praedicta praesentatione nobis facienda, nullomodo obstante. Hec omnia vnanimi voto et concordi consensu dicto Monasterio et personis ipsius misericorditer concedimus et praesentibus indulgemus, volumus tamen quod nostre littere prius de et super dictam Ecclesiam donate, excepto solo articulo de praesentatione presbiteri laycalis in suo robore perseuerent. In cuius rei testimonium et fidem perpetuam presentes vobis et Monasterio vestro damus litteras Sigillo nostro maiori communitas. datum et actum Patauie anno domini Millesimo Trecentesimo Octuagesimo die Quartadecima Mensis Augusti in Curia Honorabilis viri domini Erhardi Celerarii ac concanonici nostri in loco ibidem Capitulari. *Nos* igitur considerantes quod donatarius naturaliter obligatur, suo donatori, Eapropter praesentibus profitemur, quod nos et Monasterium nostrum perpetui sumus et erimus domini praepositi et decani ac totius Capituli fideles aput dominum Ihesum Christum oratores, et quod omnia puncta articulos clausulas in litteris nostris ac dictorum nostrorum dominorum contentas nos concernentes fideliter obseruabimus et perpetuis temporibus obseruare promittimus per presentes. Addicientes nichilo-

minus. quod laudabiles consuetudines prius obseruatas et conscriptas per nos et per praedecessores nostros eisdem perpetuis temporibus observare solempni stipulatione spondemus videlicet, quod omnes decime minute Ecclesie parrochialis in *Höhenstat* sicut ab antiquo, ad Curiam dominorum nostrorum canonicorum in *Muntzingen* pertinuerunt prout pertinent et collecte sunt ibidem sicut et in antea perpetuis temporibus pertinere spectare et colligi debentur. Item *tercius denarius exorcismalis*, qui vulgariter dicuntur *Chresemphenning*, et' tertius *panis vulgariter* nuncupatus *der drittlaib* auz allem *weyset*. Item *omnia oua* in die Parasceven ad crucifixum oblata, seu posita ad praedictam Curiam in *Muntzingen* sicut ab antiquo pertinuerant, Sic futuris perpetuis temporibus pertinere noscantur. Et nihilominus in quibuscunque locis dicti nostri domini et benefactores prepositus decanus totumque Capitulum Canonicorum Ecclesie Patauiensis maiores decimas percipere et colligere ab antiquo consueuerunt, Similiter ydem domini in locis eisdem decimas minutas prout ab antiquo perceperunt similiter perpetuis futuris temporibus recipere et colligere tenebuntur, qualibet contradictione nostra ac successorum nostrorum procul mota; Et non obstante, que omnia prescripta et prenominata per iamdictos dominos Canonicos sunt et fuerunt pacifice possessa et canonice praescripta prout publica vox et fama tocius prouincie tenet clamat et habet et nos publice recognoscimus et Profitemur. Insuper nos Abbas totusque Conuentus Monasterii praedicti ac successores nostros obligamus et obligabimus ad obseruationem omnium praedictorum ac praescriptorum articulorum in litteris dominorum Canonicorum necnon in nostris litteris quibuscunque contentorum simpliciter fideliter ac deuote Renunciantes omnibus exceptionibus. contradictionibus appellationibus exemtionibus ac omnibus aliis remediis legum ac canonum quorumcunque Et vt praemissa perpetua firmitate fulciantur et inconcussa permaneant noster pater Abbas videlicet visitator noster omnia praescripta ex certa scientia ratificauit, approbauit et confirmauit in forma vt sequitur praedicta. Nos pater Abba Nycolaus Abbas Monasterii Alderspacensis, patauiensis dyocesis, visitator Monasterii in fur-

stencell ordinis Cistercjensis Pataviensis dyocesis tenore presentium profitemur quod omnia praescripta et in dicta presenti littera contenta et expressata clare et nude maturo et deliberato consilio ventilavimus et omnia prenotata et prescripta iusta recta et canonica invenimus beneficia, Monasterio nostro vtilia. Idcirco omnia sepedicta et in presenti littera contenta ex certa scientia ratificauimus et ratificamus approbauimus et approbamus confirmauimus et confirmamus in robur et euidens testimonium omnium premissorum. Harum testmonio litterarum venerabilis patris domini *Nycolay Abbatis Monasterii Alderspacensis* visitatoris praefati ac nostri necnon Conuentus nostri Monasterii in Fürstencell Sigillorum munitarum Datum et actum *Patauie*. Anno die et loco quibus supra.

CCCCXXIX.

Pilgrim, Erzbischof zu Salzburg, verkündet, dass in seinem Kriege wider Herzog Albrecht von Bayern und den Landgrafen von Leuchtenberg Bischof Johann von Passau eine wiederaufkündbare Waffenruhe vermittelt hat, und verheisst, den desshalb festgesetzten nähern Bestimmungen nachzukommen.

Linz. 1381. 29. März.

Wir Pilgreim von gots gnaden Ertzbischof ze *Saltzburg*, Legat des Stuls ze Rom. Bechennen Vnd tun kunt, offenlich mit dem brief, das der Erwirdig, vnser lieber freunde, her *Johanns, Erwelter, vnd bestaetter Bischof ze Pazzaw*, von guten trewen, durch gemaches vnd freuntschaft willen, zwischen vns, vnd vnserm Land vnd leuten, vngeuaerlich an ainem tail, Vnd dem Hochgeborn fürsten, vnserm lieben herren vnd freunde, herrn

Albrechten, *Hertzogen ze Bayrn*, vnd desselben seins Landes vnd Leuten Vnd dem Edeln wolgeborn, hern *Johannsen Lantgrafen ze Leuchtenberg*, *Grafen ze Hals*, *vnd Pflegern desselben Landes ze Nidernbayern*, vnd aller desselben Lantgraſen herscheften vnd Laeuten, auch vngeuaerleich, an dem andern tail, Ainen getrewn, slehten, freuntlichen Satz gemachet hat, an alles geuaer, Vnd denselben Satz, loben vnd verhaizzen wir, für vns, vnd für vnser Land vnd Leute, trewlich vnd vngeuaerlich staet ze haben, vntz auf absagen. Swenne wir aber an vnserm tail denselben Satz absagen wellen, das süllen wir tun gen *Strawbing* in die Statt, mit vnserm offenn brief, in solicher mazze, das das daselbs kunt werde an geuaer. Vnd darnach sol es dennoch zwischen vns, vnd aller vnsrer Land herscheft vnd Leute, ze baiderseit vier gantz wochen, an all angriff freuntlich besten, an alles geuaer. Auch haben wir dem obgenanten hern Johannsen, erwelten vnd bestaetten Bischofen ze Pazzaw, gewalt geben, vns ze baiderseit, in der zeit, ee der obgenant satz abgesagt wirt, ainen tag gen *Pazzaw* in sein Statt ze beschaiden wenne in das gut vnd fueglich dunket, vnd das sol er vns an vnserm tail, vor viertzehen tag, auch gen Saltzburg wizzen lazzen, Vnd wir süllen denne, auf den selben tag, daselbs hin gen Pazzaw komen, oder vnser Raet dahin senden, so, das ietweder tail daselbs sein geprësten Vnd notdurft fürbrinng vnd zu erkennen gebe, vnd welhem teil niht pillich geschehen waere, das dem dawider beschehe, das redlich vnd pillich sei vngefaerlich, Vnd ob wir selb zu demselben tag vor ehafter not nicht komen, noch vnser Raet dahin gesenden moechten, so sol der egenant her Johanns, Erwelter, vnd bestaetter Bischof ze Pazzaw, dennoch gewalt haben, vns zu baiderseit, ainen andern tag gen Pazzaw ze beschaiden, in aller weis vnd mazze, so vor an dem brief begriffen ist. Vnd dar vber ze Vrchund, geben wir den brief versigelten, mit vnserm Anhangundem Insigel. Der geben ist ze Lintz Nach Christi gepurd Dreutzehenhundert Jar dar nach in dem Ainen vnd Ahtzigisten Jare. An freytag vor sant Ambrosy tag.

CCCCXXX.

Landgraf Johannes von Leuchtenberg verheisst in Bezug auf die zwischen ihm und Herzog Albrecht von Bayern einer Seits und dem Erzbischof Pilgrim von Salzburg anderer Seits durch Bischof Johannes von Passau vermittelte Waffenruhe, den festgesetzten Bedingungen rücksichtlich deren Aufkündigung nachzukommen.

Linz. 1381. 29. März.

Wir Johanns Lantgraue zum Lewtenberg Graue zue Halse vnd vnsers Genedigen herren Hertzogs *Albrecht Pfleger in Nidern Beiren* Bechennen offennlich mit dem gegenwuertigen offenn brief. daz der Erwirdig herre her *Johanns* Erwelter vnd bestaetter *Bischoff zu Passaw* von guten trewen durch gemachs vnd freuntschafft willen, zwischen dem obgenannten vnserm genedigen herren *Hertzogen Albrecht* seins lands vnd Lewten, *Vns* vnd *vnserr* selbs herschefften vnd lewten, an aynem teil, Vnd dez Erwirdigen in Got Vaters vnd herren hern *Pilgreyms* Ertzbischoffs zue Saltzburg vnd legats des Stuls zue Rome vngeuerlichen an dem andern teil, Einen getrewen slechten freuntleichen satze gemacht hat on alles geuerde vnd denselben satz geloben vnd verhaissen wir fuer vnsern obgenanten genedigen herren Hertzog *Albrechten* sein land vnd lewte. vns vnd vnserr selbs herscheffien vnd lewten, trewlichen vnd vngeuerlichen stete zue haben, *vntz auf absagen*. Swenne wir aber an vnserm teil denselben satz absagen woellen daz sullen wir tun *gen Salczburg in die Stat* mit vnserm *offenn brief*, in sulicher masse, daz daz daselbs chunt werde on geuärde. Vnd darnach sol es dannoch zwischen dem obgenanten vnserm genedigem herren Hertzogen Albrechten seins lands vnd lewten vnd vns vnser herscheffien vnd lewten vnd dez egenanten Byschoffs von Saltzburg zu baiderseiten, vier gancz wochen on all angriff freuntlichen

besten, on alles geuerde Auch haben wir dem obgenantem herren hern Johannsen Byschoffen ze Passawe gewalt geben, vns zu baiderseit in der zeit, ee der obgenant satz abgesagt wirt, Einen tag gen *Passaw* in sein Stat zue bescheiden Wenn in daz gut vnd fugenlichen dunkt, Vnd daz sol er vns an vnserm teil, uor virtzehen tag auch gen *Strawbing* wissen lassen. Vnd wir suellen dann, auf denselben tag daselbs hin gen Passawe chomen oder vnsers obgenanten genedigen herren oder vnsers selbs rate dahin an vnser stat senden, So daz ietweder teil da selbs sein gepresten vnd notdurfft furbringe vnd zu erchennen gebe, Vnd welchen teil nicht pilleichen geschehen were, daz dem dawider beschehe, daz redlichen vnd pilleichen sey, Vngeuerlichen, Vnd ob wir selb zu dem selben tag vor Ehaffter not nicht chumen, noch vnsers offtgenanten herren vnd vnsern rate, dahin gesenden moechten, So sol der egenant herre her Johanse erwelter vnd bestätigter Bischoff zue Passaw dannoch gewalt haben, vns zu baiderseit einen andern tag gen Passaw zu bescheiden, in aller weise vnd masse als uor an dem brief oben begriffen ist, Vnd darueber zu urchuende Geben wir den brief uersigelten mit vnsers offtgenanten genedigen herren Hertzogen *albrechten Vicztum ampts Anhangenden Insigel.* der geben ist zue *Lincze.* Nach Cristi gepurde drewczehenhundert Jar darnach in dem Aynem vnd Achtzigstem Jar am freytag uor sande Ambrosy tage.

CCCCXXXI.

Herzog Albrecht von Oesterreich schliesst mit dem Bischofe und Capitel von Passau ein Schutzbündniss gegen jedermann, und öffnet deren Kriegsvolk alle seine Vesten.

Wien. 1381. 16. April.

Wier Albrecht Von gotes gnaden Herczog ze Oesterreich ze Steyr ze Kernden vnd ze krain Graf ze Tyrol etc. Be-

chennen Vnd tun chunt offenleich mit disem brief. allen den, die in sehend, oder hörend lesen, nu, vnd hienach. Daz wier mit gutem Rat, vnd zeitiger vorbetrachtung, durch frides, vnd gemaines nuczes, Vnd ouch gemaches willen, vnser Lande, vnd herscheften, vnd aller vnser vndertanen, fuer vns, vnd all vnser Erben vnd nachkomen Hertzogen ze Oesterreich, verbaizzen vnd verlobt haben, bey vnsern trewn, vnd mit worte vnser furstlichen wirdikait, verhaizzen, vnd verlueben ouch mit dem brief. Daz wier dem Erwierdigen vnserm lieben freunt, herrn *Johansen* Bischofen. dem Tumprobst, dem Techant, vnd dem *Capitel ze Pazzew*, vnd allen ieren nachkomen, geholfen sein sullen, vnd wellen, fuerderleich, vnd endleich mit aller macht, zu allen iren Eren wirden, rechten, vnd frume, wider aller menichleich nyemand auzgenomen, wenn in des nót geschiecht, vnd wier darumb von in geuordert, vnd gemanet werden, an alles verziehen, vnd daz wier in ouch, all *vnser Vesten offen* haben sullen, zu allen ieren, vnd irer herscheften chriegen vnd nöten, ane geuerd. Wer aber daz yemand der vns angehorte, wider den vorgenanten Bischof von Pazzaw, oder daz Capitel daselbs, oder ier nachkomen, oder wider die iren icht taette, darumb sullend si vns ze red setzen, vnd sullen wier denne, von dem vnsern minn, vnd recht tun, nach gelegenhait der sache, ane geuerd, Wolt aber der vnser des widersein, vnd minn vnd rechten, vor nicht gehorsam sein, So sullen wier dem Vorgenanten von Pazzew, oder seinen nachkomen, auf denselben geholfen sein, alz lang vntz daz er, darumb gepezzert wierdt. Vnd verpinden vns auch vestichleich zu den vorgeschriben gelubden, vnd dingen, all vnser Erben vnd nachkomen ewichlich. Mit vrchund dicz briefs, den wir daruber geben besigelt mit vnserm anhangendem Insigel. Der geben ist ze Wienn an Mitichen in der Osterwochen. Nach christs geburd dreuczehenhundert iar, darnach in dem ainem Vnd Achtzigistem iare.

CCCCXXXII.

Wenceslaus Romanorum rex Johanni electo pataviensi episcopo omnia ecclesie suae feuda atque regalia confert.

Pyescae. 1381. 22. Apr.

Wenceslaus dei gratia Romanorum Rex Semper Augustus et Boemie Rex: Notum facimus tenore presentium Vniuersis (lacuna) Romani Regni celsitudo consurgens antiquitus et fundata mirifice consuevit sue serenitatis radios de innata sibi clementia in subditorum commoda liberaliter erogare Illos tamen pocioribus consueuit honoribus decorare qui gratis multisque diuersorum meritorum inconuulsa constancia ceteros antecedunt. Nobis igitur in solio Regali sub apparatu Regio. consueta cum sollempnitate sedentibus Accedens ad nostre Maiestatis presentiam Venerabilis *Johannes Patauiensis Episcopus noster* et *Impery sacri Princeps.* et deuotus dilectus iuxta morem aliorum nostrorum et sacri Romani Impery Principum nobis humiliter supplicauit. Quatenus sibi *omnia sua et Ecclesie sue Regalia et feuda* de speciali nostre serenitatis gratia conferre Ipsumque de eisdem inuestire gratiosius dignaremur. Nos, qui vota quorumlibet iusta petencium gratiose complectimur, dicti Episcopi. qui fama celebri nobilitate sanguinis litterarum sciencia honestate Vite morum decore ceterisque virtutum insignys et probitatis meritis in nostre conspectu celsitudinis commendatur, prestancius deuotis supplicacionibus fauorabiliter inclinati Sibi tamquam benemerito premissorum intuitu omnia *Regalia* et *feuda* Necnon *temporalia* dicte sue Patauiensis Ecclesie, quam speciale et nobile fore constat sacri Romani Impery membrum sive *Principatum* cum omnibus Juribus dominys libertatibus Terris et possessionibus in quibuscumque rebus sive locis consistant sicut eadem sui predecessores quondam Patauienses Episcopi hactenus possederunt de speciali nostra gratia et Romane potestatis Regie plenitudine, Necnon ex certa nostra scientia per *Sceptrum nostrum Regale* contulimus ac

ipsum de eisdem inuestiuimus, conferimus et infestimus, gratiosius in presenti, Adhibitis ad hoc sollempnitatibus et cerimonys debitis et consuetis Recepto etiam ab ipso solito fidelitatis et omagy iuramento quod nobis et Imperio sacro fidelis subditus et obediens esse debeat, ac etiam teneatur, nostra dampna siue iacturas auertendo et nostros honores et commoda pro suo posse fideliter procurando, omniaque et singula faciendo ad qué talis Princeps Romano Regi et Imperio tamquam naturali suo domino de iure uel consuetudine dinoscitur obligari. Saluis tamen in premissis nostris et Impery sacri iuribus ac quorumlibet aliorum. Mandamus idcirco vniuersis et singulis vasallis. Vniuersitatibus Jusstitiarys Officiatis Ceterisque terrarum Ciuitatum et locorum quorumlibet dicti Episcopi Pataujensis Principis nostri et sue Patauiensis Ecclesie subditis qui per ipsum requisiti fuerint firmiter et districte. Quatenus eidem Episcopo tamquam ipsorum (lacuna) et naturali domino in omnibus iuribus suis reuerenter obediant et fidelitatis ac omagy prestare non differant solita inramenta, debitaque et (lacuna) sibi seruicia ad ipsius requisitionem seu comissionem prompte et fideliter exequantur Si quis autem contrarium attemptare presumpserit (lacuna) nostre indignationis penam et Centum Marcarum auri puri tocies quocies contrafactum fuerit se noverit incursurum, Quarum medietatem Regali nostre (lacuna) sive fisco residuam vero partem dicti Patauiensis Episcopi vsibus volumus irremissibiliter applicari Presentium sub nostre Romane Regie Maiestatis. (lacuna) litterarum Datum Pyesce anno domini Millesimo Trecentesimo Octuagesimo primo Indictione quarta, X Kalendas May Regnorum. (lacuna) octauo, Romani Vero Quinto.

De mandato domini
Regis Conradus Episcopus
Lubicensis.

CCCCXXXIII.

Wenceslaus Rex pataviensi episcopo Johanni privilegia et jura ecclesiae suae confirmat.

Pyescae. 1381. 22. Apr.

Wenceslaus dei gratia Romanorum Rex semper augustus, et Boemie Rex. Ad perpetuam rei memoriam. Inter alia Virtutum opera Regie. Maiestatis generosa sublimitas speciali studio, ad illa dignatur intendere, per que constat Ecclesys, et earum Ministris quietam pacem, et comodum evenire, Oblata siquidem nostre celsitudini Venerabilis *Johannis Patauiensis Episcopi*, nostri, et Impery *Principis*, et deuoti dilecti, supplex petitio continebat, quatenus *Priuilegia. libertates. Jura emunitates. indulta.* et *consuetudines*, sibi, et Ecclesie sue Patauiensi concessa, et concessas, data, et datas, seruata, et seruatas innouare ratificare et confirmare, de benignitate Regia dignaremur. Nos igitur eiusdem Episcopi precibus, Velut iustis. et rationabilibus fauorabiliter inclinati Vniuersa et singula Priuilegia libertates, Jura emunitates, indulta. per diue recordationis Reges, et Imperatores Romanos predecessores nostros, Ecclesie Patauiensi prefate, et eius Episcopo concessa, et data, concessas et datas necnon Laudabiles consuetudines aput eandem Ecclesiam, eiusque personas homines, possessiones. et bona, hactenus obseruatas in toto, et in parte sui qualibet; Ratificamus, innouamus, approbamus, et de plenitudine Regia presentibus confirmamus. dictamque Ecclesiam, et eius Episcopum, qui nunc est, et qui pro tempore fuerit, Vnacum omnibus bonis, hominibus, et possessionibus suis, in nostram et Impery sacri Romani protectionem assumimus specialem, Vniuersis, et singulis Principibus Ecclesiasticis, et Secularibus, Comitibus. Nobilibus Baronibus Proceribus, Militibus Clientibus, et fidelibus sacri Impery, quibuscumque Vocentur nominibus presentibus, et futuris, cuiuscumque dignitatis. status, vel conditionis existunt, precipientes firmiter, et districte quatenus Episco-

pum, et ecclesiam Patauiensem, Priuilegys libertatibus, Juribus, et emunitatibus et indultis, necnon consuetudinibus antedictis, libere frui, et pacifice gaudere permittant, et eos contra hec in nullo prorsus impediant, vel consentiant per quempiam impediri, Sed in eisdem, ipsos manuteneant efficaciter, et defendant, Nostris et Sacri Impery, et aliorum iuribus, semper saluis, Nulli ergo omnino hominum liceat hanc Paginam nostre Majestatis infringere, Vel ei ausu temerario, contraire, sub pena indignationis Regie, et sub pena Centum Marcharum auri puri, quas contrafaciens, tocies, quocies, contrafactum fuerit, ipso facto se nouerit irremissibiliter incursurum. Quarum medietatem Regalis Erary, Reliquam vero Episcopo et Ecclesie Patauiensis vsibus decernimus applicari, Presencium sub Romanorum Regis nostre Maiestatis Sigillo testimonio litterarum. Datum Pyesce, Anno domini Millesimo Trecentesimo, octuagesimo primo, Indictione quarta. x° Kalendas May, Regnorum nostrorum, Boemie, Anno decimo octauo, Romani vero quinto.

De mandato domini Regis Conradus Episcopus Lubicensis.

CCCCXXXIV.

Gilg Anveld erklärt, für seine Dienste in der Fehde des Bischofs Albrecht gegen den Grafen von Schaumberg, so wie rücksichtlich seiner Gefangenschaft in der Fehde des Bischofs Johannes volle Entschädigung von Letzterm empfangen zu haben.

1381. 4. May.

Ich Gilig der Anvelld vergich vnd tun chund offenleich mit dem Brief Allen den di in ansehent, hörent oder Lesent Wanne mich

in des Gotzhaus dienst ze Pazzaw Janns Jaegenraeuter der diselb zeit Pfleger was, ze dem *Rennarigel*, vnd sein hellffer viengen, von der selben vannkchnuez mich der hochwirdig ffürst mein genädiger, Herr her *Johanns Bischof* ze Pazzaw berübtleich ledig gemacht hat. darczu aller der dienst, di ich im, vnd seinem vodern meinem herren *Bischof Albrechten* saeligen. wider *Graf Hainreichen ze Schawnberkch* vnd di seinen tet. Vmb Sold vnd mein schaden, aller zusprüch, genuegsamleich. vnd dannkchperleich ausgericht hat. gar vnd gänczleich mit beraitem Gelt. So beschaidenleich daz ich egenannter Gilig Anvelld, mein Hausfraw, vnd all vnser eriben, noch ander niemand von meinen wegen, hincz des egenannten meins herren herrn Johanns Bischof ze Pazzaw, seinen nachkomen, iren Goczhaus, allen iren hellffern vnd Diener, noch hincz aller irr Hab vnd Guetern Inner Landes oder auzzer Landes, von der vorgenannten Vannkchnüzz, Soeld, dienst, schäden, vnd züsprüch wegen, aller vergangner Handlung, dhain ansprach vnd voderung nymmer mer, haben vnd nicht gewinnen schullen, weder mit Recht, noch an Recht. Geistleich noch Weltleich. in dhainen wegen vngeuärlich. Mit vrchund des briefs der besigelt ist, mit meinem egenannten Giligen des Anvelld, anhangundem Insigel vnd zu einer gezeugnuezz mit des erbern mannes Wernhartz des *Alhartinger Statrichter* ze Pazzaw Insigel. den ich darumb fleizzig gepeten han, im vnd seinen eriben an schaden vnd verpind mich, vnder die bedew Insigel mit meinen trewn fuer mich fur mein Hausfrawn vnd für all vnser eriben alles daz staet ze haben vnd ze volfüren daz an dem brief geschriben stet. Der geben ist, an Sambcztag nach des Heiligen Chraücz Tag alls es funden wart. do man zalt von Christ gepurd. Drewczehenhundert Jar vnd in dem ains vnd Achczikistem Jar.

CCCCXXXV.

Stephan von Degenberg zu Alten-Nussberg erklärt, dass die Fehde zwischen ihm und dem Bischof Johannes durch einen schiedsrichterlichen Spruch beigelegt ist und verheisst seiner Seits demselben nachzuleben.

Passau. 1381. 29. November.

ICH Stephan Degenberger ze Altennusperkch: vergich vnd tun kund offenleich mit dem Brief allen den die In an sehent oder hörent Lesen Vmb di chrieg misshelung vnd stözz. Die der Hochwirdig fürst mein genädiger herr. *her Johanns Bischof* ze Pazzaw. von sein, seins Goczhauss vnd seiner Stat Pazzaw wegen. ains tails. Vnd ich an dem andern tail. gegen ein ander heten. Von aller vergangner sach vnd handlung wegen. die sich zwischen vnser. vncz her. auf den heutigen Tag. so der brief geben ist. verlauffen. habent. nichcz ausgenomen. Daz wir des ze beden seiten für vns. all vnser ffrewnt helffer vnd diener. mit vollem gewalt ganngen sein. vnd aus der hannt geben haben in gutem willen vnd wolbedachtem mut den edln ersamen. hern *Johannsen dem Lantgrafen ze dem Leutenberig.* Graf ze Halls vnd Pfleger in Nidernbayern. Albrecht dem alten *Puchperger ze Wynnczzer.* vnd Goerigen dem *Ahaimer ze dem Newnhaus.* Also in wiegetaner weis vnd mainvng. si zwischen vnser: berichtigung vnd sünvng sprächen. vnd erfünden. daz scholten vnd wolten wir getrewleich stät halten. ausrichten vnd Enden. vngeuärleich an allew widerwärtichait. Nu habent si von erst. erfunden vnd gesprochen. Daz wir an beden tailn. vnd all vnser ffrewnt, helffer. vnd diener, aller sach vnd handlung. wie sich di her verlauffen habent. vncz auf den. heutigen Tag. gut ffrewnt mit ein ander sein schullen, vnd auch sein, getrewleichen an allew geuär. Vnd die nymmer mer geäfert. noch geübtt süllen werden. in dhainer weis. Auch habent si gesprochen vnd erfunden. daz *di geuangen.* di Hainreich. der *Chersperger* säliger.

vnd sein helffer. geuanngen habent. karln den Rainer. Ekklein den Guttinger Petern den Stadler Hannsen den Pärtelsperiger. Aelblein den Salaher. Wiltprannt den herrant. Erasem den Harmperiger vnd Chünczlein den Ploch Irr vankchnüzz schüllen ledig sein. Vnd schol auch Vlreich Gebelstorffer. vnd Mertein ffrezz Burger ze Pazzaw vnd all ir purigen. die si mir darumb gesaczzt habent. Von mir Stephan dem degenberger. vnd den meinen gannczleich. ledig sein. Sunder schullen. auch. di selben. obgenannten geuanngen. all. auf baiden tailn. so mon sew ledig sagt. zu den heiligen Swern. ein getrewew frewntschaft. stät haben. gein dem egenannten. meinem herren. dem *Bischof ze Pazzaw* seinem Goczhaus. *seiner Stat.* Vnd Burgern ze Pazzaw. gein *dem Land ze Osterreich.* vnd herrn *Rudolfen von waltse.* vnd des vorgenannten Hainreichs des Chersperger Chinden. vnd Stephan dem Chersperger. seinem Bruder vnd allen iren eriben, vnd gein aller mänichleich. die mit rat oder mit tat. daron schuldig sind. oder domit verdacht sein. Es schullen auch ze geleicher weis, der vorgenannt vlreich. Gebelstorffer. vnd Mertein ffrezz. auch ffrewntschaft swern. mir obgenannten Stephan dem Degenberger meinen ffrewnten helffern vnd dienern angeuar. Was auch. der egenannten *geuanngen.* nu zestunden ze *Pazzaw* sind. di sullen wir ze beden seitten do selbs ze Pazzaw. wider hennt ledig sagen. welich geuannger aber yeczund nicht ze Pazzaw wärn. wann di zu meinem egenanten herren gein Pazzaw choment vnd in der taiding des Spruchs ermonent. die schol er dann auch der selben irr obgenannten vannkchnüzz. ledig sagen. angevär. Vnd dann sullen si auch. swern di ffrewntschaft ze halden als oben verschriben ist. Auch welicherlaj schäden. wir auf beden tailn. vnser ffrewnt helffer vnd diener. der egenanten chrieg misshelung vnd stözz genomen haben. wie di benannt sein, nichtz hin dan gesatzzt. die selben schäden all. schullen gein ein ander gäntzleich ab, vnd hin sein getrewleich an geuar. Es schol auch der vorgenannt mein herr her *Johanns Bischof* ze Pazzaw. *ein Chirichen* oder ein *Goczgab.* di im nagst ledig wiert. die bej vir vnd zwainczikch pfunnten Regenspurger pfenning Gilt. oder mynner. mein Stephan des Degenberger *Sün ainem: oder mei-*

ner ffrewnt ainem. da ich für bitte Inner virczehen Tagen darnach vnd si ledig wirt verleihen und domit begnaden, ob ich in aber in den selben virtzehen tagen nicht pät. so mag er di selben Chirichen oder Gotzgab wol verleihen, wem er wil. Wann im dann ein anderew Chirichen oder Goczgab. ledig wiert begert ich. der an in. di sol er auch verleihen alls vor verschriben ist. Chäm aber ein *Päbstler* auf di selb Chirichen oder Gotzgab. die er meiner Sun ainem oder ffrewnt: verlihen hiet des schol ich mich und di meinen selben wern alls wir best mügen und schol er des und sein Gotzhaus ungolten beleiben. Mit Urchund des brifs der besigelt ist für mich, für all mein ffrewnt. helffer. vnd diener: mit meinem. Stephans. des Degenberger. anhangundem Insigel. Darunder ich mich mit meinen trewn verpind alles daz stät ze haben vnd ze volfüren daz an dem brif geschriben stet. vnd zu einer geczeugnuzz. mit der egenannten. der edln ersamen herrn Johannsen des Lantgrafen zum Leutenberig vnd Graf ze Halls. herrn Albrechcz des alten Puechperger ze wynnzer, herrn Gorigen des Ahaimer ze dem Newnhaus. anhangunden Insigeln: di ich darumb. fleizzig gepeten han. in vnd iren eriben. an schaden. Der brif ist geben ze Pazzaw. an sand Andres abent des Heiligen zwelfpoten. Nach Christ gepürd drewczehenhundert Jar vnd in dem ainem vnd Achczkisten Jar.

CCCCXXXVI.

Der Stadtrichter zu Wien spricht an offner Schranne der Capelle zu Maria Stiegen wegen Geldfoderungen ein Haus zu Wien zu.

Wien. 1381. 20. Dezember.

Ich wolfhard der Pob ze den zeiten Statrichter ze wienn vergich offenlich an dem brief Daz für mich cham *in di purger-*

schrann ze wienn do ich sas an offem gericht, *Jacob der Guster dacz vnser vrown auf der Stetten*, ze wienn, vnd chlagt mit vorsprechen an derselben Chappellen stat, vnd an des erbern herren stat hern *Wolfhards Chorherr ze aller heiligentümchirchen dacz sand*. *Stephan ze wienn* vnd di zeit Obrister Chappellan der egenanten vnser vrown Chappellen der im di recht mit ganczem gewalt het auf geben ze flust vnd ze gebin, auf Chünrads haus habedens des Chürsner gelegen *an der Stieg pey vnser Vrowe. stetten ze wienn*, ze näst albrechts haus des weinstokchs, vmb zwai phunt wienner phenning gelts Purchrechts die di obgenant Chappellen auf demselben Haus hiet vnd die dar auf versezzen weren, vnd chlagt vmb diselben zwai phunt gelts versezzens Pürkchrechtes vnd vmb alle di zwispil die mit recht dar auf ertailt vnd gegangen sind auf daz egenant Haus als verne, vntz das ich im mit recht Poten dar auf gab, Jannsen den Prawnsperger vnd Jannsen von velczperg, di zwen vorsprechen di habent auch paid darumb gesagt mit irn trewn, *var offem Gericht* als si ze recht sullen daz si daz egenant Haus mitsampt den vmbsetzen haben beschaut vnd geschatzt daz es so tewr nicht enist als daz versezzen Pürkchrecht vnd di Zwispil di mit recht dar auf ertailt vnd gegangen sind, vnd darnach ward geuragt waz recht wer, Do geuiel mit vrag vnd mit vrtail, Mir solt der egenant her wolfhard mein recht geben daz hat er getan, vnd solt ich in des egenanten hauses gewaltig machen vnd an di Gewer seczen daz han ich auch getan, also daz er vnd all sein nachchomen Chappellan der egenanten vnser vrown Chappellen daz egenant haus sullen furbas ledichleich vnd freileich haben, vnd allen irn frumen damit schaffen verchauffen versetzen vnd geben swem si wellen als in vnd der obgenanten Chappellen daz aller pest wol chöm vnd füg an allen chrieg vnd irrsal, Vnd solt ich in des mein vrchund geben, vnd des ze vrchund so gib ich In den brief versigelt mit meinem Insigel, Der brief ist Geben ze *wienn* nach Christi gepürd Drewczehenhundert jar darnach in dem ains vnd achtzigistem Jar, des nästen freytags vor sand Thomanns Tag des heiligen Zwelifpoten.

CCCCXXXVII.

Urbanus papa VI. praeposito et conventui Hippolytano confirmat incorporationem ecclesiae sancti Stephani in Hürben, per Albertum episcopum monasterio donatae.

Romae. 1383. 7. Febr.

URBANVS episcopus seruus seruorum dei. Dilectis filys. Preposito et Conuentui Monastery sancti *Ypoliti* per Prepositum soliti gubernari ordinis sancti Augustini Patauiensis diocesis Salutem et apostolicam benedictionem. Sincere deuotionis affectus quem ad nos et Romane geritis ecclesiam promeretur ut uotis uestris illis presertim per que commodum et utilitas uestri Monastery procuratur, quantum cum deo possumus fauorabiliter annuamus. Exhibita *siquidem nobis pro* (alio atramento inscripta sunt) parte uestra petitio continebat quod olim bone memorie Albertus Episcopus Patauiensis prouide attendens quod predictum Monasterium uestrum in fructibus censibus et redditibus suis propter malitiam temporum et ex alys diuersis causis erat adeo grauiter depressum quod onera uobis et ipsi Monasterio incumbentia supportare nullatenus poteratis, de consilio et assensu dilectorum filiorum Capituli ecclesie Patauiensis *parrochialem ecclesiam sancti Stephani in Hürben Patauiensis diocesis* cuius collatio et prouisio ad Episcopum Patauiensem pro tempore existentem pertinebat, cuiusque fructus redditus et prouentus Triginta Marcharum argenti secundum communem extimationem (existimationem) ualorem annuum ut asseritis non excedunt uobis et Monasterio uestro predicto cuius etiam fructus redditus et prouentus Centum et Triginta Marcharum dicte monete secundum eandem extimationem ualorem annuum ut etiam asseritis non excedunt auctoritate ordinaria perpetuo donauit et tradidit ac incorporauit et annexuit ac uniuit, prout in litteris autenticis inde confectis Episcopi et Capituli predictorum sigillis munitis quarum tenorem de verbo ad uerbum presentibus inseri fecimus plenius

continetur. Quare pro parte uestra fuit nobis humiliter supplicatum ut huiusmodi donationem traditionem incorporationem annexionem et unionem auctoritate apostolica confirmare de speciali gratia dignaremur. Nos igitur huiusmodi supplicationibus inclinati donationem traditionem necnon incorporationem anexionem et unionem predictas ratas habentes et gratas illas auctoritate apostolica et ex certa scientia confirmamus et presentis scripti patrocinio comunimus. Tenor uerum dictarum litterarum talis est. *Albertus* dei et apostolice sedis gratia *Patauiensis Episcopus* Ad perpetuam rei memoriam, Quamuis ex debito pastoralis officy nostris humeris incumbente ecclesys quibuslibet ac ecclesiasticis et presertim religiosis personis pia humanitatis suffragia et auxiliosa beneficia impendere debeamus, potissime tamen ad maioris et specialioris dona beneficencie nos reputamus specialiter obligatos, hys, que de corpore nostre Patauiensis ecclesie primeua fundatione receperunt originem, et ubi per ampliora deuotionis et salutifere exercitationis opera gloriosius extollitur nomen dei. Sane cum Monasterium sancti ypoliti ordinis sancti Augustini Canonicorum regularium nostre diocesis, quod cum suis membris personis. et ministris inibi uirtutum domino famulantibus a nostra Patauiensi ecclesia fundationis primitiue originem recepisse dinoscitur, in quo etiam uolente altissimo religionis obseruantia magna uiget, ex malitia temporum, sterilitate Annorum, ignis uoragine, frequenti transitu exercituum, ac litibus et disturbys terrarum in prediorum suorum fructibus censibus obuentionibus et redditibus esset adeo dissipatum grauiter et depressum, quod de parte residua necessitates eiusdem Monastery portari, et incumbentia onera expediri debite non ualerent, Nos compaciendo magnis et inportatibilibus dicti Monastery incommodis et defectibus supradictis, Habito quoque super eo tractatibus consilio et deliberatione diligentibus cum fratribus Venerabilis Capituli nostri Patauiensis de illorum consilio et consensu Venerabili in Christo Vlrico Preposito. Decano totique Conuentui prefati Monastery sancti Ypoliti et ipsorum Monasterio dicte nostre diocesis ecclesiam parrochialem sancti Stephani Prothomartyris in Hürben iamdicte nostre diocesis cum suis iuribus redditibus et pertinentys singulis et

uniuersis, cuius quidem collatio ad nos et nostram Patauiensem ecclesiam pertinebat damus donamus et tradimus pleno iure pro submouendis dictis defectibus et oneribus supportandis, Ipsisque et eorum Monasterio predictam ecclesiam incorporamus annectimus et unimus per ipsos et eorum successores sic unitam in antea retinendam perpetuo et habendam, Ita quod prepositus et Conuentus dicti Monastery predictam ecclesiam in Hürben cum ipsam cedente uel decedente Rectore ipsius uacare contigerit, auctoritate Huiusmodi nostre incorporationis et unionis per Vnum de fratribus sui Monastery uel secularem clericum presbiterum prout eis et eorum Monasterio melius et utilius expedire uiderint, perpetuis temporibus licite inofficiare ordinare regere et effectualiter ualeant gubernare. Saluis tamen nobis et successoribus nostris per omnia et in omnibus iuribus diocesis et iurisdictionis, procurationibus quoque legatorum et aliorum Nuntiorum sedis apostolice et Archidiaconorum seu decanorum nostrorum et aliis iuribus quibuscumque et quocumque nomine censeantur, quibus omnibus per huiusmodi indulgentiam donationem et incorporationem nolumus in aliquo derogare. Volumus nichilominus et auctoritate presentium ordinamus ut ecclesie sancti Stephani in Hürben prenotate in omnibus diuinis officys et debitis obsequys per solitum et consuetum deseruiatur Ministrorum numerum et cultus diuinus, quem nostris uolumus non minui sed augeri temporibus inibi nullatenus negligatur. In quorum omnium et singulorum testimonium presentes appensione sigillorum uidelicet nostri et predicti nostri Capituli mandauimus communiri. Datum Patauie die beati Seruacy Episcopi Anno domini Millesimo Trecentesimo Sexagesimo Quinto. — *In nomine domini amen, Anno natiuitatis eiusdem Millesimo Trecentesimo Octuagesimo secundo* Indictione quinta, die uero Vicesima tertia Mensis Octobris hora prima Pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Vrbani diuina prouidentia pape sexti Anno quinto, In mei notary publici et testium subscriptorum presentia personaliter constituti honorabiles patres et domini Hermannus digni dei gratia decanus, Henricus de Volknstorf, Johannes de Pernekk, Johannes et Hertnidus de Puchperg, Ewerbinus de degenberg, Jo-

hannes de Rotaw Vlricus de Pankchofen Canonici Ecclesie Patauiensis capitulariter congregati matura deliberatione prehabita unanimiter et concorditer omnes ac singulariter singuli uocibus claris plenum consensum dederunt presencialiter prout etiam retroactis temporibus consensum pronunciarunt de impetrando ac incorporando et uniendo ecclesiam parrochialem sancti Stephani in Hürben Patauiensis diocesis Religiosis Viris et dominis domino. Preposito. Decano totique Conuentui Monastery sancti Ypoliti ordinis sancti Augustini Canonicorum Regularium dicte Patauiensis diocesis iuxta tenorem litterarum domini Alberti quondam Episcopi Patauiensis et ipsius ac prefati nostri Capituli sigillis sigillatis (arum) quarum quidem litterarum tenor per omnia talis est. Albertus dei et apostolice sedis gratia Patauiensis Episcopus etc. (Sequitur iterum diploma Alberti praemissum.) Hys itaque premissis predicti domini mei decanus et Canonici ecclesie Patauiensis consensum predicte incorporationi seu unioni dederunt ac libere confirmarunt Requirentes me publicum notarium infrascriptum quatenus eis de predictis Vnum uel plura publicum uel publica conficerem instrumentum seu etiam instrumenta. Acta sunt hec Patauie in Stuba domus habitationis domini Cellarary Capituli patauiensis memorati in qua domini Canonici Capitulum facere consueuerunt Anno Indictione die Mense Hora et Pontificatu quibus supra, presentibus discretis Viris domino Leonhardo Rectore parrochialis ecclesie in Harchirchen presbitero ac Georio dicto Prahpekch clerico Patauiensis diocesis testibus ad premissa uocatis pariter et rogatis. Et ego Heinricus dictus Rupfel clericus Patauiensis publicus Imperiali auctoritate notarius predictorum dominorum unanimi et concordi consensui de impetrando incorporando atque uniendo prefatam ecclesiam sancti Stephani in Hürben ac omnibus alys et singulis premissis presens interfui et fieri uidi et audiui Ipsoque de mandato predictorum dominorum decani et Capituli Patauiensis hoc presens publicum instrumentum propria manu scripsi signoque et nomine meis solitis et consuetis unacum appensione sigilli causarum prefati Capituli Patauiensis signaui in fidem et testimonium omnium et singulorum predictorum. — *Nulli ergo omnino Hominum* liceat hanc paginam nostre con-

firmationis infringere uel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attemptare presumpserit indignationem omnipotentis dei et beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se nouerit — incursurum. Datum Rome apud Sanctum petrum Vii Idus Februarij Pontificatus nostri Anno Quinto.

pro S. de Achille
P. de Moncella.

CCCCXXXVIII.

Herzog Albrecht von Oesterreich erklärt, dass auf seine Fürbitte Bischof Johannes von Passau den drei Brüdern, Hans, Härtel und Georg von Lichtenstein für eine ihnen schuldige Geldsumme die Veste Swabdorf zu rechtem Leibgeding eingeräumt habe.

Wien. 1383. 7. Juny.

Wir Albrecht von gots gnaden Hertzog ze Oesterreich ze Steyr ze kernden vnd zu krain graf ze Tyrol etc. Bekennen vnd tun kunt daz vns vnser getrewr lieber, *Hans von Liechtenstain von Nycolspurg die zeit vnser Hofmeister*, vnd *härtel vnd Jorg von Liechtenstain sein gebrüder* vleissicleich gepeten habent, daz wir den Erwirdigen, vnsern lieben freunde hern *Johansen Bischofe ze Pazzaw*, des erpeten haben, daz er sein vnd seins gotzhauses ze Pazzaw *Vest Swabdorf* mit aller zugehorung, die sein, vnd desselben gotzhauses ze Pazzaw, rechts freys aigen ist, vor auz demselben Hansen von Liechtenstain zu seinen ains lebtägen, vnd darnach wenne er mit dem tod abget, den egenanten seinen zwain Brüdern Härtlein vnd Jorgen von Liechtenstain, auch alain zu ir baider lebtägen fur die Newnvndzwaintzig hundert phunt wienner phenning, die Si, auf der

vorgenanten Vest, in Satzes weis gehabt habent, mit Rat gunst vnd willen, seins Erwirdigen Capitels ze Pazzaw, zu *rechtem Leibgeding* geben hat, vnd gibt auch mit seinem briefe, daz Si drey, Hans, Härtel vnd Görig, gebrüder von Lichtenstain, die obgenant vest, mit aller ir zugehörung, alain zu iren drin lebtägen, so vor berürt ist, innehaben besitzen vnd nützen, an alle widerred, doch mit den *auszügen der manschaft*, vnd auch des *kirchenlehens*, der Pharrkirchen daselbs ze *Swabdorf*, vnd daz Si iere Recht, an derselben vest, vnd waz dartzu gehort, nyndert alswohin versetzen geben machen schaffen, oder verchumern sullen, noch mügen, in dhainen wegen, vnd mit andern Punden Stukchen vnd artikeln, alz die brief lautent, vnd sagent, die Si gen einander daruber geben habent, darinne auch sunderleich vnd namlich begriffen ist, wenne die ob genanten drey Hans Härtel vnd Görig gebrueder von *Lischtenstain*, mit dem tod abgent, des Got lang nicht verhenge, so sol die oftgenant *vest Swabdorf* vnd waz dartzu gehört, an den Bischof vnd an das gotzhaus ze Pazzaw vnd ob die zeit dasselbe gotzhaus ze Pazzaw nicht Bischofs hiete, an das Capitel daselbs, vntz an einen kunftigen Bischof, an den daz dasselbe Capitel zaiget ze stet an alles gelt, ledicleich, vnd an alle irrung, vnd widerrede, geuallen, also daz nyemant dawider red, oder tu, weder mit recht, noch an recht, oder des widerste in dhainen wegen. Wär aber daz yemant, wer der wär, dawider reden oder tun wolde, oder des widerste, mit recht oder an recht, wie sich das fuegte, das wellen, noch sullen wir, obgenanter Hertzog albrecht, vnser erben, vnd Nachkomen fursten des Landes ze Oesterreich, nicht gestatten, in dhain weis, an gevär. Mit vrkunde des briefs versigelten, mit vnserm angehangem Insigel. Geben ze Wienn, an Suntag nach Sand Bonifaci tag. Nach christs geburt Drewtzehenhundert iar darnach in dem Drew vnd Achtzigisten Jare.

CCCCXXXIX.

Herzog Albrecht von Oesterreich verheisst dem Bischofe Johannes, ihm bei Erlegung der acht Tausend Pfund Pf. die früher von ihm dem Grafen von Schaumberg und mehrern Edelleuten ausgestellten Versatzbriefe auszuantworten.

Linz. 1383. 17. October.

W*ier Albrecht* Von göts gnaden Herczog ze Oesterreich ze Steyr ze Kernden vnd ze krain Graf ze Tyrol. etc. Tun chunt. Daz wir dem Erwirdigen vnserm lieben freunt hern *Johansen Bischofen* ze Pazzaw gelobt vnd versprochen haben, geloben vnd versprechen im ouch wizzentlich mit dem brief. Daz wir im ynner der zeit, vnd vns die acht tausent phunt phenning von im betzalt sullen werden, antwuerten vnd geben sullen, vnd wellen die zwen Satzbrief, die der *Lantgraf von Leuchtenperg* yetz innhat die da lautend vber den Sacz den der von Pazzaw, dem von *Schownberg* getan hat, vnd sullen im ouch in der vorgenanten zeit inantwurten die brief vber *Riedgg* (Riedegg), des *Volkesdorffer*, des *Starchenberger*, vnd des *Losenstainer* brief, die vns ouch innwerden sullend. Mit vrchund dicz briefs. Geben ze *Lyncz* an Samcztag nach sand Gallen tag Nach krists geburd dreutzehenhundert iar. dar nach in dem dreu vnd achtzigistem iare.

CCCCXL.

Ulrich, Pfarrer zu Nesselbach, Verweser der Brüderschafts-Capelle im Kreuzgange des Domes zu Passau, setzt die fünf Schillinge Burgrechts, welche von dem Hause des Jans von Wismansberg jährlich zu entrichten sind, auf eine jährliche Reichniss von drei Schillingen herab.

1385. 22. April.

Ich Vlreich Pfarrer ze Nesselpach. di zeit Schaffer. vnd verweser. *Gotzleichnam Chapellen in der Pruederschaft gelegen in dem Chrawtzgang. datz dem Tuem ze Pazzaw.* Vergich vnd tuen chund offenleich mit dem brief. allen den di in an sehent oder horent lesen. Vmb di ffuemff Schilling Purkchrechtz. di dew Stift der egenannten Chapellen. vnd di ersamen mein herren di doselbs in der Pruderschaft sind. habent auf Jannsen von *wismansperg*. haus vnd Grunnt aller zugehorung daz. ettwenn dez Weissen was saeligs vnd di in Seibot der Weinger dem Got genad geben hat. gelegen an dem *Iltzstat* zwisschen Meindleins dez züller vnd der *Chuersnarinn* Haeuser vnd auf der Stadelhofstat da gegen vber. daz di selben mein Herren in der Pruderschaft. di anligunden merkchleichen Pressten. daz. daz selb Haus verbrunnen was vnd öd lag an gesehen habent vnd nach fleizziger gepet biderr laeut. dem egenannten Jannsen von wismansperg Purger am Iltzstat ze pazzaw seiner hausfrawn vnd iren eriben habent ab lazzen gen Sechtzikch Pfennyng. So daz dannoch di drej Schilling purkchrechtz ewichleich beleiben vnd ligken schüllen auf dem obgenannten irem Haus vnd Stadelhofstat aller zugehorung. di si oder. wer di furbaz inne hat. dauon alle Jar raihen vnd geben schüllen mir vnd einem ygleichem Schaffer vnd verweser der egenannten Pruderschaft von derselben Pruederschaft wegen zu dreyn zinnstzeiten zu sand Michels

Tag ze Weihenachten vnd ze Pfingsten zu ygleicher der selben zeit dreizzikch Wienner pfennyng gueter vnd gaeber an geuaer an allen irsal *ze Pazzaw in der Stat.* Vnd wann in daz nach der selben zinstzeit ainer oder mer wurd versezzen viertzehen Tag. als offt get in ye hin nach zusambt dem Purkchrecht darauf ze wandel vier wienner Pfennyng. Sunder mügen di obgenannten Herren in der prruederschaft wer di sind oder werdent oder ir Schaffer vnd verweser an irr stat oder sein Scheinbot dem er es emphilicht: Wann wir nach den vertzogen Tagen wellen vberal in dem egenannten haus vnd Stadelhofstat vnd auf dem Grunnt vnd in allew die dan darauf gepawn wirt aller zugehorung zu sperren vnd pfennten *mit Gericht* oder an Gericht wie vnz daz fuegt als verr daz wir *gewert* werden. Vnd schüllen dez oder wer vns sein hilffet gen allen lauten gar vngolten vnd an zuespruech beleiben Ez ist auch getaidingt ob chunftichleich an dem vorgenannten Haus vnd Stadelhofstat vnd auf alle di daz darauf gepawn wirt von gewaltz oder ffewer oder anderr vngelukch vnd gepressten wegen wie di benannt wären icht Schaden. oder notduerft geschaech nichtz ausgenomen, dez schuellen di obgenannten Herren in der pruderschaft an iren dreyn Schilling Purkchrechtz gar vngolten beleiben. So daz der egenannt Janns von Wismansperg sein hausfraw vnd ir eriben oder wer ir haus furbaz inne hat weder abgankch ergetzzung hilff noch mynnerung mit vns selben noch mit ander nyemand an vns dhain pet bringen weriben noch aisschen schüllen an geuaer. Mit vrchünd des briefs den ich nach der egenannten meiner Herren der Pruderschaft willen vnd haizzen geben han mit der erbern Jannsen Velber dez Swaben. vnd dez Enngelschalichs am Vischmarkcht Purger ze Pazzaw anhangunden Insigeln besigelten di ich darumb fleizzig gepeten han. in vnd iren eriben an Schaden. Vnd verpind mich darunder getrewleich fuer mich vnd dew Pruderschaft staetichleich an gevaer. der brief ist geben an sand Gergen Abent. Nach Christ gepurd drewtzehen hundert Jar vnd in dem ffümf vnd Achtzkistem Jar.

CCCCXLI.

Vergleich zwischen Johannes Bischof von Passau und der Oberennsischen Abtei Schlegel wegen der beiderseitigen Gränzen, und des Besitzes verschiedener Dörfer, Güter und Waldungen.

1385. 12. July.

Wir Johanns von gotes genaden Bischof ze Pazzaw, bechennen vnd tun kunt offenleich mit dem Brief, allen laewten ewichleich, das wir von wegen *der chrieg stozz, vnd misshelung*, die do zwischen vns, vnd vnserm gotzhaws an einem tail, vnd des erwirdigen vnd geistlichen läwten, vnserr lieben in got, Hern *Heinreichs Probsts, Vlreichs prior, vnd des Conuents, des Chlosters vnsrer frawen ze dem Slegel*, vnsers Bistumbs, an dem andern tail, vmb ettleiche güter, wäld vnd grüntt waren, selb riten auf die gemerkcht, Vns der gar aigenleich gen in zu erfarn, doselbs wurden wir in gegenwürtichait ettleicher vnsrer korherren, vnd vil erberer Ritter vnd knecht, von den egenanten Probst, prior und Conuent, gar vleizzichleich vnd ernstleich gepeten, das wir die sache rüchten an vns ze nemen, Vnd darumbe aussprachen, des wolden Si in dem guten getrawen, so Si zu Vns hieten genczleich hinder vns geen, Vestichleich stät ze haben vnd ze eennden, was wir darumbe sprächen, Vnd wannd vns gar swär däwchte, die sache an Vns zenemen, Widerten wir es vnd saczten vns lanng darinne, doch zu leste würden wir mit grozzer dimütiger pet der obgenanten, Probsts, Prior, vnd Conuents, vnd vil erber läwt vberkomen, das wir die sache an vns nämen, wie swärleich es vns ankome vnd si sind auch hernach der sache aller willichleich vnd gern hinder vns gäntzleich gegangen, vnd habent vns des irn hindergankchbrief geben, besigelten, mit seinem des Probsts, vnd des Conuents angehanngen insigeln, Vnd wannd dieselben chrieg, stozz, vnd missehelung zwischen vns, vnd in waren, von wegen der gemerkchte von *Obernflätting* auf, vncz in den *Vinsterpach*, zwischen der *groz-*

zen Mühel, vnd der *chlainen*, haben wir vns derselben gemerkchte, vnd was do zwischen ligtt, mit beschäwung mit briefen Vrkünden, Weisung vnd rechten, baider tail eruarn, so wir aigenleichest mochten an geuar vnd haben vber die vorgemelten chrieg, stozz, vnd misshelung all, durch frides, suns, vnd gutes gemaches willen baider tail, mit gunst willen vnd nach rat vnsers Ernwirdigen Capitels ze Pazzaw, vnd andrer vnserer Räte vnd getrewen, mit guter gewizzen, nach hail vnserer Sele wolbedächtleich, in dem name gotes gesprochen, vnd sprechen auch wizzentleich, mit dem Brief als hernach geschriben stet, Bei dem ersten, was von *Obernflätting* gelegen ist vncz in den *tobel* zwischen *cherspawmaw* vnd *weichselpawm*, vnd in dem selben *tobel*, auf zwischen vnsers dorffs ze *Chirichpach*, vnd irs dorffs ze *Hohenperg*, vntz zu irm dorff ze *Mitteraw*, vncz auf den alten Schefweg, das dasselbe dem egenanten Chloster beleibe vnd wie das ist, das unser voruodern sälig, vnser Gotzhaws, vnd wir, die Cherspawmaw vnd die drew dorffer in der *obern* vnd *nidern tirgruoben* vnd *im prewer* lannge zeit in nütz vnd in gewer herbracht, vnd vnczher innegehabtt haben, Doch geben wir von sundern genaden, dieselbe Cherspawmaw, baid tiergrüb, vnd im prewer vnd was darzü gehört, was des enhalb des altenschefwegs gen der *grozzen Mühel* gelegen ist, dem egenanten Chloster dobei fuerbas ze beleiben, an allen chrieg, darzu sol auch demselben Chloster was sust ligtt enhalb des altenschefwegs, gen der grozzen Mühel wercz auf entrichts nach demselben alten schefweg, vntz in das *chlain Mühelhaupel*, vnd von demselben Mühelhaupel in das *Trübpachel*, vnd von demselben trübenpachlein, vntz in den *Vinsterpach*, wie das genant ist, hinfür auch beleiben, an alles gevär, Ausgenomen vnsrer, vnd vnsers gotzhaws lehenrecht, vnd ob ander lawt icht rechtens doselbens habent. Was aber hiedishalben Cherspawmaw gen der chlainen Mühel auf, vntz auf den Altenschefweg, vnd hiedishalben desselben Altenschefweg auf, nach den obgenanten gemerkchten gelegen ist, es sein dorffer, Güter, Akcher, Wismad, Oed, vnd Wald, wie das genant ist, dasselbe alles soll vns, vnd vnserm gotzhaws beleiben, auch an allen chrieg Ausgenomen zwaier gut ze *Weichsel-*

pawm, zwair guet ze *Stirberch*, vnd dreyr Guet ze *Marichslag* dieselben Siben güt, die beleibent voraus dem egenannten Chloster als die enher darzu gehört habent, Was auch brief vnd vrkünd fürbas fürbracht vnd gezaigt würden, wie sich das fügtt, die den gegenwärtigen vnsern sprüchen, vnd Spruchbrief schadhafft wären, vnd schaden bringen möchten, es wär mit recht oder an recht, dieselben brief vnd vrkünd alle sullen all ab, vnd tod sein, vnd dowider dhein kraft haben, vngeuärleich, Vnd zu sichtigem vrkunde vnd stäter, vester sicherhait aller vorgeschriben vnsrer Sprüch, vnd sache, haben wir machen heizzen zwen brief in geleicher Lawtte, der wir einen, den gegenwärtigen brief vns, vnserm gotzhaws, vnd vnsern nachkomen behalten, vnd den andern den obgenanten, dem Probst, dem Conuent, vnd irm Chloster, geben haben, die baid besigelt sind mit vnserm, vnd mit des obgenanten vnsers Erwirdigen Capitels vnsrer korherren ze Pazzaw angehanngen insigeln, die ir insigel, an dieselben baid brief, zu zeugnüzze der vorgeschriben sach, vnd Handlung gehanngen habent, in an irs Capitels hab vnd gütern, die es besunderleich hat an allen schaden, Geben an sand Margareten abent, Nach kristi geburde, drewtzehen hundert iar Vnd in dem fumf vnd Achtzigistem iare.

CCCCXLII.

Der Passauische Richter und Mautner Fridrich Kraft übernimmt vom Domkapitel die Administration seiner Besitzungen in Oesterreich auf die Dauer eines Jahres.

1386. 17. März.

ICH ffridreich Chraft Richter vnd Mautter ze Pazzaw mein Hausfraw. Vnd mein eriben. Bechennen vnd tun chund offenleich mit dem brief. daz vns die Erwirdigen vnser genedig Herren,

her Herman Techannt vnd gemainleich die Chorherren des Capitels ze Pazzaw veraintleich vnd mit guetem Rat *ir Ambt in Osterreich* mit allen Güllten vnd nuetzen. di dartzue gehörnt oder dauon bechoemen müegen. Ez sej Getraid. wein. Pfennyng chlain vnd gros. wie so daz benannt ist. nichtes ausgenomen redleich lazzen habent vnd haben auch das von in bestanden. nu von *Liechtmezzen* di hin sind *vber ain Jar*. Mit der beschaiden. daz wir denselben vnsern vorgenannten Herren geben vnd ausrichten schüllen von dem selben Ambt des obgenannten Jares an allen iren gepressten vnd Schaden Sechs vnd zwaintzikch ffueder weins. der schüllen zwelifew sein obers wein. vnd Viertzehnew niders weins. vnd habent vollen gewalt oben vnd niden die pessten wein ze nemen so si oder ir anwalt dann wellent. vnd dartzue Sechtzehen dreiling Speiswein di si auch aus weln schüllen. nach irem geuallen. vnd dartzue auch dreizzikch Schaf waitzzen vnd dreizzikch Schaf Chorns. alles Pazzawer mazz vnd das alles als oben benannt ist. schol ich vorgenanntter ffridreich Chraſt mein Hausfraw vnd mein eriben vnsern obgenannten Herren vnd Capitel anntwurten vnd geben ze Pazzaw an dem hefftstekchen an all ir mue vnd Schaden vnd wagnüzz. wann si nichtes engelten schüllen. noch mügen ausgenomen gewaltes. den wir redleich beweisen möchten getrewleich an geuär. des schüllen wir vngolten beleiben. Auch habent vns vnser obgenannt Herren die genad getan ob daz Getraid von vngelükch auf dem wazzer verdurb. so stet das datz iren genaden was si vns genad. darinne tuen. aber in den Wein ist dhain genad nuer alain gewalt als oben geschriben ist. Auch vergich ich obgenanntter ffridreich Chraft mein Hausfraw vnd mein eriben. daz wir vnsern offtgenannten Herren. den Chorherren ze Pazzaw iren egenannten wein obern und nidern. vnd iren Speiswein vnd das obgenannt Getraid. alles anntwurten vnd verttigen schüllen an alles vertziehen getrewleichen an alles geuär gen Pazzaw an den Hefftstekchen vor sand Merteins Tag schirst chömunden. Ez wär dann das. die nidern wein an geuär vor sand Merteins Tag nicht geuerttigt wuerden. so schüllen wir di getrewleich hin aus zu den Wertern an dem ersten verttigen an vertzog. vnd schüllen auch die selben ir

wein ob di daniden beliben veber winnter getrewlich bewaren mit füllen vnd andern sachen an unserr Herren Schaden vnd di verttigen mit vnserm Guet. als oben geschriben ist. wir schüllen auch di weil ze aller zeit in ir Chassten vnd Cheller als vil Getraides vnd weines legen vnd darinne lazzen. daz si vnd ir Capitel irs vorgenannten Weines vnd Getraides vôn vns gewis sein. darauf so ob wir sew irs weines vnd Getraides nicht richteten vnd werten vor dem Tag als ob beruert ist. daz si sich selben ze wern dauon haben. dartzu schol all vnser Hab wo di gelegen vnd wie die benannt ist vor allen andern Laüten ir pfand sein. die weil si von vns nicht gewert sein vnd mügen haubtguetz vnd Schadens dauon bechömen mit Recht oder an Recht wie in daz fuegt. daron si nyeman irren noch hindern schol noch mag an geuär. Wir mügen auch di zeit *Chassten vnd Cheller in iren Höfen ze Stain* vnd ze *Newnburkch* von der obgenannten Güllt vnd nützen wegen wol nützen als si selben. doch daz wir all vodrung davon ausrichten an iren Schaden. Si vnd ir Capitel schüllen an den obgenannten Güllten weins vnd Getraides als oben geschriben ist. dhainen abgankch nicht haben. dann als vil ob vns an den egenannten Güllten vnd nützen von irs Capitels wegen gewalt auf erstünd. daz schüllen wir getrewleich versprechen vnd ausrichten mit allem vnserm vermügen. Mochten wir aber des nicht ausgetragen. so schüllen wir das an sew bringen vnd möchten si daz auch nicht ausgetragen. gewunnen wir dauon icht abgangs der wizzentleich wär. der schol vns an der selben werung abgen vnd abgezogen werden. Wär auch das. daz merkchleicher sichtiger landes gepressten wär. so schüllen wir zwen in dem Capitel nemen die schüllen sich. darinne nach iren trewen ervarn vnd was die darumb sprechent. da schüllen wir vnd vnser Herren bej beleiben getrewleichen an alles geuär. Wir schüllen auch all ir Weingärten mit aller arbait vntz auf daz lesen getrewleichen pawen vnd auch di herbst arbait darinne selb ausrichten getrewleich an geuär. Vnd wann daz Jar aus ist. so haben wir. noch nyemand von vnsern wegen. hintz allen iren Gueten vnd weingärten. noch hintz ander irr hab ze Oesterreich nichtez Rechtens noch ansprach weder chlain

noch gros in dhainer weis. Auch schüllen wir ir laüt vnd Guet getrewleich veranntwurten vnd versprechen. wo in. des not geschiecht. als si vns des getrawent. Wär auch daz *di vicarj in Oesterreich* von den Chirichen nicht gaben oder geben wolten wer di wären. das schüllen wir getrewleichen vodern vnd arbaiten mit vnsrer potschaft vnd zerung. vnd wolten si des alles nicht achten. so schüllen wir in daz chund tuen. So schüllen si die mit dem Rechten selben an vallen vnd mit den pannen vnd daz selben ze arbaitten niden in dem land mit potschefften vnd mit hilff der vnsern vnd auch vnserr zerung getrewleich an geuär schüllen wir dartzue berait sein. *Apellirten* si aber so schüllen ez di egenannten vnser Herren di Chorherren ausrichten vns vngolten. wann vns der selb zinns dann als vil sein auzz leit an vnserr werung abgen schol. Mit uerchund des briefs. der besigelt ist mit meinem ffridreichen dez Chraften anhangundem Insigel Vnd zu einer zewgnüzz mit dez erbern meins Vetern Giligen dez Chraften purger ze Pazzaw Insigel. den ich vnd mein Hausfraw darumb fleizzig gepetten haben im vnd seinen erben an allen Schaden. vnd verpinden vns vnder di bedew Insigel mit vnsern trewn für vns vnd vnser eriben. alles das stät ze haben vnd ze volfuern daz an dem brief geschriben stet der geben ist am. Sambtztag in der ersten Vastwochen. Nach Christ gepuerd. drewtzehen Hundert Jar Vnd in dem Sechs vnd Achtzkistem Jar.

CCCCXLIII.

Johannes pataviensis episcopus perpetuam missam in capella B. V. Mariae in littore Viennae, a Johanne Guemhartel fundatam, eidem capellae unit et annectit.

Pataviae. 1386. 28. Augusti.

Johannes dei gracia. Episcopus Patauiensis. Ad futuram rei memoriam. Cordi nobis est cultum diuinum nostris non minui sed augeri temporibus, et circa cultum eundem inordinate disposita, ad statum reducere meliorem, Eapropter perpetuam missam. altaris sancti andree siti in Cappella beate marie virginis in litore Wienne collacionis, et diocesis nostrarum. per bone memorie, Johannem dictum Guemhartel. dotatam, ad presens vacantem cum omnibus iuribus. et pertinenciis suis ex certis causis. et motiuis racionabilibus predicte Cappelle quantum cum deo et iusticia possumus in perpetuum annectimus et vnimus. Ita quod Rector eiusdem Cappelle. qui pro tempore fuerit fructus, redditus. et prouentus. ad ipsam perpetuam missam spectantes, libere percipiat et exinde eandem missam in antea deuoto studio fideliter celebret, seu per alium debite celebrari faciat, et procuret, super quo ipsius Rectoris, conscienciam oneramus, In cuius rei euidens testimonium et certitudinem pleniorem presentes literas fieri ac sigilli nostri appensione fecimus roborari, Datum Patauie. die vicesima octaua Mensis Augusti, Anno domini Millesimo trecentesimo, Octuagesimo Sexto.

CCCCXLIV.

Georg von Waldeck, Vizedom in Niederbayern, erklärt, dass ihm in Bezug auf den Nachlass seines Verwandten, Ortolfs von Waldeck, ein Theil der Lehen und hörigen Leute durch Bischof Johannes ist überwiesen worden.

Braunau. 1386. 13. Dezember.

Ich *Görig Waldegger* deu zeiten *Vicztumb In Nydern beyern* Bechenne offenlich mit dem brif. für mich mein hawsfrawn alle vnser erben vnd nachkomen. Vmb die vir vnd zwainczig Stuckch manschaft vnd Lehenschaft, die vns getädingt sind. von wegen *Ortollfen dez waldegger*, vnsers frewndes seligen ze *Eynberkch*. von vnserm genedigem herren. hern *Johannsen Byschof* ze Pazzaw. derselben Stukch Manschaft vnd Lehenschaft er vnz einen tail verweist vnd richtig gemacht hat. So hat er vns vmb die übrigen Stukch getan. des vnz die weil von im wol benügt hat. Dor vmbe wir In sein Goczhaws vnd nachkomen genczlich quitt ledig vnd los sagen mit dem brif, waz er vns der *In vnser herren Lannd ze Beyrn* verweist. vnd richtig gemacht hat. Allso daz wir von der Manschaft vnd Lehenschaft wegen zu ym seinem Goczhaws vnd nachkomen noch nyeman von vnsern wegen. dhainerlay ansprach noch vodrung nymmermer gehaben noch gewinnen süllen noch wellen in dhainer weis an geuerd. Dez ze vrchund gib (ich) obgenanter Görig Walldegger meinem obgenanten herren von Pazzaw vnd seinem Goczhaws den brif mit meinem anhangendem Insigel besigelten. Der geben ist ze *Prawnaw* an sand Lucein tag. nach christi gepürde Drewczehen Hundert jar vnd jn dem Sechs vnd Achczigistem jare.

CCCCXLV.

Albrechts, Herzogs von Oesterreich, Schutzbündniss mit Hermann dem Dechant und erwählten Bischof und dem Domkapitel zu Passau, vorzüglich zur Aufrechthaltung seiner Wahl.

Wien. 1388. 15. Jänner.

Wir Albrecht Von gots gnaden Hertzog ze Oesterreich ze Steyr ze Kernden vnd ze Krain, Graf ze Tyrol etc. Bekennen vnd tun kunt, daz wir, bey den erbern vnsern besunderlieben, hern. *Hermann Erwelten* vnd Techant, vnd. dem Capitel, des Bistums ze Pazzaw, mit allen vnsern Geslossen, mit landen, mit leuten, vnd mit aller vnsrer macht, beleiben wollen, vnd in, begestendig vnd hilflich wollen sein, zů aller irer notdurft, Vnd besunderlich, *daz ez, bey irer wal beleibe* die si dem vorgenannten *hern Hermann, irm erwelten, getan habent*, Vnd sullen in, ouch alle vnsere Geslozz, offen sein, wider allermenklich, getrewlich, vnd an alles geuerde, in aller der mass, als die puntbrief, sagent vnd lauttent, die daz vorgenant Gotshaus vor von vns, inne hat, Wir sullen auch, noch nyemant ander, von vnsern wegen, dhainerlay tayding, noch berichtung, wider den vorgenanten erwelten, vnd die korherren, vnd ir obgenante wal, nicht tun, noch aufnemmen an desselben erwelten, vnd des Capitels gunst, vnd willen, Vnd des ze vrkunt haben wir, vnser Insigel haizzen henken an disen brief, Der geben ist ze Wienn an Mittichen vor sand Anthonien tag, Nach Christi gepurde dreutzehenhundert iar, Darnach in dem Acht vnd Achtzigistem iare.

CCCCXLVI.

Graf Georg zu Ortenburg stellt dem Capitel seine Güter, Zehenten und Nutzungen im Gerichte Griessbach, welche er gewaltsam an sich gezogen, wieder zurück.

Passau. 1388. 13. Juli.

Wir Graf. Gorig ze Ortenberkch Veriehen für vns vnd vnser Erben offenleich mit dem Brief allen den di in sehent. oder horent lesen. Vmbe der Ernwirdigen gemainlich der Chorherren dez Capitels ze pazzaw Güter Zehent, vnd ander nutzz vnd Güllt wie di gehaizzen sind gelegen in *Griespekcher Gericht* der wir vns sumleicher vnderwunden heten. Ettleich Zeit Inne gehabt vnd genozzen haben. Vmb weu daz gewesen ist oder wie es sich her vergangen hat. daron wir erchennen alls wir wol wizzentleich beweist sein. daz in in den selben Sachen nicht gütleich vnd vnbillich beschehen ist. von dez wegen haben wir in di selben Güter Zehent Nutzz vnd Güllt versucht vnd vnuersucht ledig mit Run lazzen. vnd in die wider zu iren Handen in ir Gewer geanntwurt ledichleich und freyleich domit ze handln Schikchen vnd ze tun waz si wellent, an allew widerwärtichait. Sunder verhaizzen wir vnuerschaidenleich vnd luben in mit dem Brief ob sew zestunden, oder chunftichlich in den Sachen von vns oder den edlen wolgeporn vnserm lieben *Vater vnd Herren Graf Hainreichen ze Ortenberkch* oder vnserm Bruder *Graf Etzln* vnsern Erben oder ander yemand von vnsern wegen vmb di egenannten Güter Zehent nutzz vnd Güllt icht Chrieg zuspruch oder irrung angieng oder auferstund di schullen wir in vnuertzogenleich ausrichten. Vnd gemachsamleich wenden an allen iren Schaden vnd gepressten. vnd schullen daz allez haben datz vns vnsern trewn. Auf aller vnserr Hab vnd Gut wo wir daz haben oder lazzen. Mit vrchund dez briefs der besigelt ist mit vnserm anhangundem Insigel Geben ze pazzaw an sand Mar-

48*

greten tag Nach Christ gepurd drewtzehen Hundert Jar vnd in dem acht vnd Achtzkistem Jar.

CCCCXLVII.

Kunz Chleistencoler, Richter zu Haidenburg, verkündet, dass ein Eigen zu Heft an offner Schranne dem Jakob Hofräuter gegen den von Rotau, Namens der Chorherrn zu Passau, ist zuerkannt worden.

1388. 15. Okt.

Ich Chuntz Chleystencoler dy zeit gewaltiger Richter ze Haydenburkch bechenn offenleichen mit dem Brief allen den die in ansehent oder hørnt lesen daz für mich chömen ist *Jakob der Hofrawter* mit vorsprechen da ich gesessen pin *mit gewaltigem stab an offner schrann ze richten* vnd pat gerichtz von eins aygen begen daz gelegen ist in dem Nydern Hof *ze Heft* daz er selb hinein gepawn hat darumb er alz lang gerecht hat daz er daz erlangt het mit redleichem rechten vnd seins behabten rechten scholt im geben werden *ein gut gerichtz brief alz* daz recht vor hergesagt het in teyding chom der *Rotawer* von *der Chorherrn* begen mit yem vmb daz recht vnd vmb daz aygen daz er behabt het mit dem rechten Da wolt er im *chaine teiding nicht gestatten vnd wolt pey seinen behabten rechten beleiben* da weist in der pfleger durch frewntschaft vnd ander erber läwt daz er im zwen näm vnd mein *herre von Rotaw* zwen vnd einen getrewn obman dy fünf wurden genomen auf einen genanten tag vnd ob derselben chainer ichtz sawmet so möcht ir yetweder einen andern wol genemen vnd scholten auch dez tagz von einander nicht, sy richtetens, vnd ob auch den von Rotaw oder den Hofrawter dar inn ichtz irret so scholten ir chainer darinn den tag nichtz geniezzen er scholt einen andern

dez tagz dar senden der gewalt hiet ze gwinn oder ze flust daz ez ye gentt würd, dez ist dem Hofrawter nicht gentt worn alz ez mit tading herchomen waz dez selben hat er sich alzeit zogen zw pydern lawten vmb den selben auzgankch ist er chömen zw dem rechten mit vorsprechen vnd hat darvmb gerecht alz lang daz ez zw den läwten ertailt ward die da pei gebesen worn dez ward dez tags verfolgt an der schrann vnd scholt auch ir yetweder aufs nochst recht werfen wez er darzw bedörft. in der zeit zoch der *Hofräwter* mit seinen rechten herrn in dy hervart daz er dez nachsten recht nicht gesuchen mocht da chom mein *herre von Rotaw* vnd der pfleger zw einander vnd tädingt mit einander daz der von Rotaw dez rechten vnenkolten scholt sein vntz der Hofräwter auz der hervart chäm vnd wenn er chäm vnd fodret daz recht an den richter so solt ez der Richter chunt tun auf daz gut vor dreir tag oder vier vnd wenn er ez chunt tät auf daz gut alz mit täding her waz chömen so hiet ich mich gewort vnd solten auch auf dem selben rechten ze peder seitt sein an alz vertziechen. wär aber daz ir ainer darinn ichtz sawmet so sol err dez tagz einen da haben der volligen gewalt hab zw gwinn oder ze flust also ist daz recht chunt tan worn da mans von recht hin tun solt vor den rechten gantzzer tag acht, auf daz selb recht chom der Hofrawter mit vorsprechen seinen rechten nach vnd pat ze fragen waz recht wär wann er alz lang gerecht het daz man im von recht hewt antwurten solt an allen verzug da fragt ich den vorsprechen der ertailt auf seinen ait cham mein *Herr von Rotaw* in antwurt di weil ich säzz oder yempt von seinen begen der dez seinen brief hiet zw gwinn oder ze flust alz ez vor her waz chömen oder der rechte ehafte not bestaten möcht da scholt nach gericht wern. dez ward im verfolgt an der schrann also fragt ich den vorsprechen wie nu recht wär der ertailt auf seinen ait er solt dez rechten verbortten di weil ich säzz vnd wann ich aufgestund so solt dann geschehen waz recht wär dez ward im verfolgt also verbortt er dez rechten vnz ich auf gestunt daz nyem in antwurt chom der volligen gewalt oder der ehafte not bestäten möcht alz daz recht vor her gesagt het da pat er ze fragen mit vorsprechen waz nu

recht wär den fragt ich der ertailt auf seinen ait man solt dem amptman zw sprechen ob er dez rechten wol verborrt hiet alz vor mit dem recht her chomen wär dez ward im verfolgt do sprach ich dem amptman zw der sagt auf seinen ait er hiet wol verborrt. da fragt ich nach dez amptman sag waz nu recht wär den vorsprechen der ertailt auf seinen ait seind er erweist hiet mit dem amptman daz er alz daz tan hiet daz mit redlichem rechten vor her wär chomen man solt in dez aygens geweltigen *an der schrann* mit dem stab vnd *auf dem grunt* mit dem amptman, vnd zewg geben wern allew die di dez tagz an der schrann gebesen wern, vnd seins behabten rechtz geben wern ein gut gerichtz brief vnd vmb sein schaden sol er hin nach recht nemen also gib ich im vorgenanter richter den brief seins behabten rechtz von gerichtz begen versygelten vnder meinem anhangenden jnsygel mir vnd meinen erben an schaden vnd dez tagz ist vorsprech gebesen Hainrich Veter zw Osterhouen vnd Albrecht zollner daselben vnd Thoman Rätolchouer vnd an der schrann ist gesezzen Sweikker der staindorfer vnd Hainrich der Guntzchouer vnd matheus an der wis vnd peter der Herrant vnd Hartlieb der Chastil zw Osterhouen vnd vlreich der Chessel zollner ze aytenpach vnd ander erberger lawt genug daz ist geschechen am nachsten pfintztag vor sand Gallen tag im Acht vnd achtzkisten jar.

* Die Angabe des Jahrhunderts ist in der Urkunde ausgelassen, aber sie gehört dem 14ten Jahrhundert an, da der in selber vorkommende von Rotau ohne Zweifel der in Nr. CCCCXXXVII. pag. 364 und in einem Dokumente vom J. 1387. 20. Dez. vorkommende Chorherr Hans von Rotau ist, welcher des Domkapitels oberster Kellner in Bayern war. Die Rückseite enthält überdiess in alter und gleichzeitiger Schrift das Jahr 1388.

CCCCXLVIII.

Zacharias Hadrer vnd seine Söhne treffen eine Uebereinkunft mit dem passauischen Vizedom und dem Capitel wegen des von ihnen beabsichtigten Baues einer Veste zu Urleinsberg im Lande der Abtei.

Wien. 1389. 4. April.

Ich zachraich der *hadrer* Vnd wir Jobst vnd Lyenhart *dye hadrer* dez selben hern Zachraich sün, bechennen vor vns vnd all vnser Eriben vnd nöchömen offenlich mit dem brief wenn vns dy Erbern herren her *Otto layminger vicztum* vnd daz *Capitel ze Pazzaw* vnser liben herren gunnet vnd erlaubet haben noch den nagsten zu chunftigen phingsten wen wir wellen auf den *vrleinsperig in der Aptey ain vest* ze pawen an des vorgenanten Gotshauz ze pazzaw vnd des Capitels schaden also daz ich vorgenanter zachraich dy selben vest ynne haben schol. dy weil ich lebe, alz der brief belawt den wir von yn dar vber haben Ist geret vnd getaidingt wenn ich vor genanter zachraich mit dem Tod ab gangen pin da got lang vor sey wenn denn ain Pischolf ze Pazzaw der dy czeit ist oder daz vorgenant Capitel ob dy weil nit ain Pischolf wer dy *obgenant veste* an vns oder an vnser Eriben oder wer denn *dy vest* ynne hiet vodern so schullen wir vnser Eriben oder nöchömen dem selben Pischolf oder dem Capitel oder wen sy dar czü schaffen dy selben vest an allez verczieehen vnd widerred yn antwürten vnd schullen sy denn daz selb paw daz auf dem perig gepawt ist yn vierczehen tagen vngeuerleichen darnach abprechen vnd nider legen an vnsern Schaden vnd schullen vnns denn vnuerczogenlichen dar nach vnd sy dy veste gevodert vnd yn genömen haben güt werden vnd wir schullen auch dy aufnemen an gevär daz sy vns oder vnser Eriben oder wer dy selb vest denn ynne hat in den nägsten vierczehen tagen dar nach beczaln schullen *cze Newnburg auf dem yn* ob pazzaw oder *cze lincz* wo wir an der Stat ai-

ner wellen an allen irsal Achthundert phunt güter wyenner phenning dy denn cze Pazzaw in der stat gib vnd geb sind angevär vnd haben wir icht brief oder recht czu dem obgenanten perig des schullen wir von des obgenantn handelz wegen vnengolten weleiben nach der selben vnser brief sag, Ez schol auch dy vorgenant vest ainem yglichen Pischolf ze Pazzaw vnd dem Capitel da selbs ob dy weil nicht Pischolf cze Pazzaw wer oder wen sye dahin schaffen offen vnd gewärtig sein czu allen irn nötdörften an vnser Merklich schaden dar ynn vnd dar aus cze lassen vnd enthalten als oft sy des wegern als czu andern des gotshaws cze pazzaw vesten an geuerde. Auch ist geret das wir oder vnser eriben oder nyemant anders von der vesten aim ygleichen Pischolf tze pazzaw seinem Gotshaws vnd dem Capitel da selbez chain schade nicht sein schullen in chainerlay weizz an gevär wir oder vnser eriben oder nachomen oder wer dy vest denn ynnehat sullen auch von der selben vest chainen chrieg an vahen oder treiben *gen Bayrn* vnd anderswo an ainz Pischolf der dy czeit ist oder des vorgenanten Capitels willen Auch schuellen wir vnser recht dy wir an der vorgenanten vesten haben nymant verchauffen verseczzen oder verchumern in chainn weg an des vorgenanten Pischolf vnd des Capitels willen. Wer aber daz vns solich nötdorft drunge daz wir nit vber werden mochten wir müsten daz obgenant paw an werden vnd daz wir oder wer dy vest denn ynne hat daz sprechen py vnsern trewn an aid stat daz es an gevär zü gee, so schol ain Pischolf wer denn ist czwen vnd wir oder der dy vest denne ynne hat auch tzwen da czu geben mit vollem gewalt die daz paw aygenleichen vnd vngeuärlich schätzen schullen nach güten gewizzen wes das wert sey vnd schäczen sy dann daz tewr denn Achthundert phunt wyenner phenning so schol vns der vorgenant vnser herr der Pischolf doch nicht mer denn Achthundert phunt da für geben. wurd ez aber auf minner summe den achthundert phünt geschäcczt, dy selben sume vnd nit mer sol er vns auch ausrichten Auch haben wir vorgenant zachraich Jobst vnd lyenhart *dy hadrer* vnd vnser yeglicher czu den hayling gesworn auf daz heilig evangeln vor vns vnser Eriben vnd nachkomen daz wir vnd dy selbn erbn

vnd nachkomen alle dy artikel vnd punte wellen getrewlich vnd vngeuärlich stät haben vnd tün als oben an dem brief *beschriben* (ist interpunctirt) griffen vnd dez tze vrchund haben wir yn den brief geben.vnder vnserm dez vorgenanten zachreiz vnd jobst der hadrer Insigeln vnd der ersamen weysen *Ritter*, *hern Rudolfs von tirna* vnd hern *Nicla dez Wurfel* Insigeln dy auch durch vnser fleizzigen pet willen czu geczeugnuzz, habn an den brief gehangen, den selben herren hern Rudolfen vnd hern Niclasen vnd yeren Eriben an schaden vnder dey Ich vorgenanter lienhart der hadrer veriehe vnd mich verpinde mit mein trewn allez daz stät ze habn, daz oben an dem brief geschriben stät wenn ich noch aigens Insigels nit hiet (der) gebn ist cze wyenn an sand Ambrosen tag nach Christi gepürt dreczehenhundert Jar vnd in dem newn vnd achczgistem iar.

CCCCXLIX.

Albrecht der Degenberger und seine Mitgenossen bebekennen, vom Herzog Albrecht von Oesterreich und dem Domcapitel zu Passau ihren rückständigen Sold und Ersatz für die im letzten Kriege erlittenen Schäden empfangen zu haben.

1389. 14. Sept.

Ich Albrecht der Degenberger Ich Chunrat der Grvnenpekch Ich Mertein der harenperger Ich Jacob der harenperger Ich Hainreich der vorholczzer Ich Hainreich der *Hewraws*. Ich Chvnrat der Püffel Ich wilhalm der *Ekker* Ich Hainreich der *Ekker* Ich Hainreich der Schikch Vnd Ich Chvnrat der *Trenbekch*, veriehen vnd tun chvnd offenleich mit dem brif. allen den di in ansehent oder hörent lesen Vmb allen den chrieg ansprach vnd vo-

derung den wir gehabt oder gewünnen möchten haben vmb vnser *Solde* den vns der Edell Hochgeporn ffürst *Herczog Albrecht ze Osterreich* vnd darnach die Erwirdigen herren die *Chorherren ze Pazzaw* vnd daz gancz cappitel doselbs schuldig gewesen sind von des *chriegs wegen* der sich verlauffen vnd vergangen hat. Also habent vns vnser Genädiger herr Herczog Albrecht ze Osterreich vnd die obengenanten Chorherren ze pazzaw vnd daz gancz cappitel doselbs allez vnsers Soldes Haubtgüt vnd schäden ze Rechter weil vnd zeit vnd an allen vnsern schaden gar vnd genczleichen verricht vnd gewert habent. Also mit der beschaiden daz wir alz wir obengenant sein von des Soldes vnd auch von des chriegs wegen der sich verlauffen hat fürbaz hincz vnserm genädigen herren Hertzog Albrecht ze österreich noch hincz den Chorherren ze pazzaw vnd noch hincz dem ganczen cappitel doselbz gemainchleich vnd noch hincz dem Goczhaws ze Pazzaw vnd noch hincz herren *zachreis dem Hadrer* vnd noch hincz allen seinen eriben vnd noch hintz allen den iren Vnd auch hincz aller ir hab wo sy di habent. auf *Land* oder auf *wazzer* fürbaz dhain ansprach Recht noch vodrung nymmer mer haben vnd noch nicht gewinnen schüllen weder mit geistleichem Rechten noch mit weltleichem Rechten in dhainer lay weis an als geuär. Alz wir das mit vnsern trewn an aides stat versprochen vnd verhaissen haben vngeuärleichen Mit vrchund des brifs den ich obengenanter *Albrecht der Degenberger* darvber gib mit meinem anhangunden Insigel besigelten So verpinten wir vns All. alz wir oben verschriben sein mit vnsern trewn an aides stat vnder daz selbig Insigel alz daz mit sambt im stät (zu) haben daz oben an dem brif verschriben ist wann wir di zeit aigner Insigel nicht enheten. Der brif ist geben an dez Heiligen Chräwcz tag alz ez gehöcht wart Nach christt gepürtt Drewczechen hundert Jar vnd in dem Näwn vnd Achczkistem Jar.

CCCCL.

Matheus der Altenburger und seine Mitgenossen bekennen, vom Herzog Albrecht von Oesterreich und dem Capitel zu Passau sowohl den rückständigen Sold als die ihnen gebührende Entschädigung für ihre geleisteten Kriegsdienste empfangen zu haben.

1389. 14. September.

Ich Matheus. der *Altenburger* Ich erhart der *Perkchaymer* Ich hanns der Slippffinger Ich hainreich von Raemansmaitz Ich Ott der Hawnsteter. Ich Chunrat der Strazchiricher Vnd ich Pab der lerbinger veriehen vnd tůn chvnd offenleichen mit dem brif allen den di in ansehent oder hörent lesen vmb allen den chrieg ansprach vnd vodrung den wir gehabt. oder gewünnen möchten haben vmb vnsern Sold. der vns der Edell Hochgepoern ffürst, *Hertzog Albrecht ze osterreich* vnd darnach di Erwirdigen *Chorherren ze pazzaw* vnd das gancz cappitel gemainleichen doselbs schuldig gewesen sind von des chriegs wegen. der sich verlauffen vnd vergangen hat. Also habent vns vnser genädiger herr Hertzog Albrecht ze Oesterreich vnd di obengenanten Chorherren ze pazzaw vnd daz gancz cappitel. doselbs. allez vnsers Soldes. Haubtgut vnd schaden ze Rechter weil vnd zeit gar vnd gentzleichen verricht vnd gewert an allen vnsern schaden Also mit der beschaiden das wir all. als wir oben genant sein von des Soldes vnd auch von des Chriegs wegen der sich vergangen hat hintz vnserm genädigen herren herczog Albrechten ze österreich. vnd darnach hincz den Chorherren ze pazzaw hincz dem ganczen cappitel gemainchleichen doselbs noch hintz dem Gotzhaws ze pazzaw vnd noch hincz hern *zacherreis dem hadrer* noch hincz allen den iren vnd noch hincz aller ir hab wo si die habent. auf land oder auf wazzer fürbas dhain ansprach Recht noch vodrung nymmer mer haben vnd noch nicht gewinnen

schüllen weder mit geistleichem Rechten noch mit weltleichem Rechten In dhainer lay weis an als geuär. als wir das mit vnsern trewn an aides stat versprochen vnd verhaissen haben, vngeuärleichen Mit vrchund des brifs. den ich obengenanter Matheus der Altenburger dar vber gib mit meinem anhangunden Insigel besigelten. So verpinten wir vns all. als wir oben genant vnd auch verschriben sein vnder das selbig Insigel mit vnsern trewn an geuär wann wir di zeit vnsere Insigel bey vns nicht enheten. allez das mit sambt im stät ze haben das an dem brif verschriben ist. Der geben ist an des Heiligen chräwcz tag. als ez gehöcht wart. Nach Christ gepürd Drewczechen Hvndert jar vnd in dem Näwn vnd Achtzkistem Jar.

CCCCLI.

Christan der Urleinsperger zum Neunhaus verkauft mit Zustimmung des Lehenherrn das Lehen zu Laimpach an seinen Oheim Christan den Watzenstorffer.

1389. 2. Oktober.

Ich *Christan der Vrleinspenger zwm Newnhaus* mein Hawsfraw vnd all vnser Erben Wir veriehen vnd tuen chund offenleich mit dem brief vmb daz *lehen ze lainpach* daz der aider von vns gehabt hat vnd es dem Jechlein ze chawffen gab seinew recht daz ich daz selb gut recht vnd redleich mit allen den Ern rechten vnd nuczen als vns vnser vater saeliger lazzen hat vnd als wirs selb in gehabt haben ze chawffen han geben *meim Ohaim christan dem Wazemstorffen* seiner hawsfrawn vnd allen iren erben vmb ein soeleich gelt dez si vns trewleich gericht vnd gewert habent an allen vnsern schaden wir veriehen auch daz in daz gut auf haben gewen *mit herrn hant da von ez lehen Ist* wir sullen vnd wellen auch daz chawff ir gewer sein als des

lancz recht ist Taeten wir dez nicht waz si dez den schaden Nämen di selben schaden sullen wir in widerchern vnd sullen si daz haben daz vns vnsern trewen vnd dar czw auf aller vnser hab wo wir di veber all indert haben oder lazzen iner lancz oder auzzer Landes nichtz aucz genumen versücht vnd vnuersuecht wir verjehen auch mer daz wir Noch niem von vnsern wegen gein in chain ansprach Noch votrung nimer mer haben noch gewinnen schullen weder mit recht Noch an recht von dez gutzs wegen daz in daz also staet vnd vnczebrochen beleib dar veber gib ich im den brief versigelt mit meim anhanguenten insigel dar vnder ich mich mein hawsfraw vnd all vnser erben verpinten mit vnsern trewn allez daz staet ze haben vnd ze volfuern daz oben an dem brief geschriben stet der sach sind zewgen Lawtdel hautzenperger, chraftel amptman mertel amptman von statel vnd mer erber Lawt genueg der brief ist geben dez sampcztags Nach sand Michels tag do man zalt von christi gepürd drewczehen hundert Jar vnd in dem Newn vnd Achczkistem Jar.

CCCCLII.

Georgius de Hohenlohe, episcopus pataviensis, cedentibus Hermanno et Ruperto aemulis, reversales de constanti foedere et indemnitate capitulo suo exhibet.

Ad S. Hippolytum. 1389. 5. Oct.

G*Eorius* dei et apostolice sedis gratia Episcopus Patauiensis tenore presentium Recognoscimus et fatemur. quod cum Vacante ecclesia nostra Patauiensi per obitum bone memorie domini. *Johannis* Vltimi ejusdem ecclesie Episcopi, Venerabile Capitulum ecclesie nostre Pataniensis supradicte, ut moris est, eligentes. Ortaque inter idem *Capitulum et Ciuitatem nostram Patauiensem* materia *guerrarum ac populo eiusdem Ciuitatis a debito regimine deuiante* dictum capitulum ac ecclesiam multis Iniurys

afficientes iura ecclesie multipliciter Inuaserunt *nonnullos Presbiteros ceperunt quos vinculis manciparunt* multaque alia enormia que nimis longum esset per singula enarrare fecerunt et commiserunt. parati etiam *castra et bona ecclesie* quantum in eis erat et facultatem habuissent bellicis actibus Inuadere. ac pro se ipsis prout publice se iactarunt tenere et occupare. propter quod ac contra Iniurias inuasiones et inpugnationes huiusmodi idem Capitulum et ad euadendum maiora eiusdem ecclesie pericula iam eminentia, se et ecclesiam supradictam cuius administrationem tunc gerebant defendere vimque vi repellere et ad conseruationem et defensionem eorundem castrorum et terrarum propter multas gentes armigeras quas sub stipendys predicte ecclesie nostre tenebant, prout necessitas ecclesie et qualitas facti requirebant, ac etiam alia que ad defensionem predictam requiruntur, magnas et intollerabiles compellebantur subire expensas. prout per eos ac alios fidedignos sumus informati. quodque eorum occasione aliquas possessiones Jura et Jurisdictiones ad mensam episcopalem spectantes obligare seu sub Pacto reemendi vendere ac nonnulla debita propter expensas huiusmodi supportandas se facere oportebat. Animum suum solum ad defensionem et conseruationem Jurium et bonorum ecclesie sincero zelo dirigentes nichil ad eorum priuata commoda. sed simpliciter ecclesie defensiones et commoda preferentes. Propter quod et alias rationabiles causas animum nostrum mouentes omnes et singulas alienationes. Per Venerabiles viros Hermannum decanum Johannem de Weisseneck bone memorie nuper defunctum tunc seniorem Capituli. Henricum de Volkenstorff. Ottonem de Weisseneck Johannem et Hertlibum de Puchperg. Johannem Trawner. Ottonem de laymung tunc vicedominum ecclesie nostre predicte. Johannem de Rotaw. Johannem de Regen Johannem Huebner Georium de Liechtenstain. et Leonhardum Schawer canonicos ecclesie nostre supradicte Capitulum eiusdem ecclesie facientes aut eiusdem Capituli nomine vel consensu occasione premissorum aut alias quomodolibet factas a tempore obitus bone memorie domini Johannis olim episcopi supradicti antecessoris nostri subquacunque forma facte fuerint de bonis ad mensam

nostram Episcopalem spectantibus, ex certa scientia sponte et libere maturo consilio super hys habito approbavimus et Ratificauimus ac etiam presentibus approbamus et Ratificamus Promittentes bona fide, litteras super eis et cuiuslibet eorum confectas innouare et confirmare. ac creditoribus huiusmodi satisfacere aut eos per nostras patentes litteras sigillo nostro sigillatas cum appensione sigilli predicti Capituli ut est moris facere contentos ac etiam omnia et singula debita quocumque modo per eos aut eorum consensu occasione premissorum aut quomodolibet alias contracta in nos exnunc recepimus nosque et ecclesiam nostram eisdem debitis seu creditis oneramus ac creditoribus eorundem nos debitores pro eisdem constituimus nosque eisdem super debitis supradictis submittimus presentibus, et obligamus ac predictum Capitulum et canonicos exonerare et eos et eorum quemlibet ab eis absoluere et relevare realiter et cum effectu Volumus et exnunc quantum in nobis est exoneramus et absoluimus, ipsosque canonicos ac Capitulum supradictos volumus et promittimus in et super eisdem penitus releuare et seruare indempnes. Volentesque omnem actionem inpetitionem et exceptionem tam Juris quam facti si que forte Capitulo aut canonicis supradictis in genere vel in specie euenirent quomodolibet occasione premissorum cuiuscumque Judicis vel superioris officio directe vel indirecte tollere nosque pro ipsis et eorum quolibet efficaciter opponere eosque servare indempnes expensis nostris. Item promittimus facere ordinare et procurare fideliter pro posse expensis nostris quod Sanctissimus in Christo pater et dominus noster Papa. qui est uel qui erit pro tempore omnes et singulas sentencias excommunicationis suspensionis et interdicti ac etiam priuacionis beneficiorum et nichilominus alienationes donationes et gratias de bonis ecclesie per dominum *Robertum de Monte Electum Padeburnensem* tamquam *Electus Patauiensis* tunc contra Capitulum et canonicos supradictos aut alias personas qui eis contra predictum dominum Robertum adheserunt ecclesiasticas seu mundanas aut in eorum preiudicium declaret uel declarari committat et faciat per litteras oportunas se Ratas non habuisse seu habere quodque illas tollat annichilet et annullet aut alias faciat quod in nullo sortiantur

effectum aut officeant seu noceant illis contra quos sunt late vel presumpte quodque illa prosequemur sine mora fideliter et sollicite omni dolo fraude et negligentia semotis. — Cooperabimus quoque pro toto posse fideliter quod Canonici supradicti ac omnes et singuli adherentes eisdem forsitan privati per Montensem eorum beneficiis ecclesiasticis et mundanis de Jure vel de facto eisdem suis beneficys si de eorum Possessionibus forent eiecti restituantur cum effectu eisque et illis similiter qui nedum forent eiecti sed priuati duntaxat fideliter assistere et adherere et nos pro eis apponere eosque manutenere et defendere in eisdem fideliter cum effectu ac eorum aduersarys nunquam assentire super premissis sed eis resistere et contradicere de iure et de facto et si in prosecutione premissorum nos notabiles expensas facere contingeret supradictum Capitulum nobis contributionem facere tenebitur ad dictamen duorum virorum quorum vnum nos de canonicis capitularibus predicte ecclesie nostre eligere debemus, dictumque Capitulum alterum de consilio nostro recipere teneatur. Item quod omnia et singula statuta ecclesie et Capituli predictorum ac Canonicorum Patauiensium ac eorum consuetudines approbatas et nichilominus eorum Jura et libertates fideliter obseruabimus manutenebimus et defendemus pro posse tocies quoties opus fuerit et casus se obtulerit et super hiis dabimus eis litteras sine dilatione sigillo nostro sigillatas secundum formam et tenorem litterarum quas bone memorie domini *Albertus et Johannes* immediati successores Episcopi Patauienses antecessores nostri eis assignarunt cum insercione moderationis vltimi statuti per Capitulum supradictum super certa Pensione singulis annis assignanda canonico prebendato et Capitulari pro officiali curie Patauiensis per nos deputando. Item quod conpositionem seu concordiam cum *ciuibus Ciuitatis nostre Patauiensis* supradicte nullomodo faciemus nisi ad consensum et voluntatem. Illustris Principis domini nostri domini *Alberti ducis Austrie* et *Capituli* nostre ecclesie Patauiensis supradicti vel ipsius maioris et sanioris partis. — Item quod venerabilem virum dominum Hermannum decanum ecclesie nostre supradicte Honoribus et favoribus ac promotionibus prosequemur condignis quibus ipsius statum et conditionem facie-

mus meliores fideliter sine dolo et fraude. Item si sigillum nostrum quo ad presens vsi sumus immutare nos contingeret quam cito tunc nomine predictorum Capituli et canonicorum requisiti fuerimus maius nostrum sigillum presentibus sine mora aut alie carte in qua omnia et singula in presenti carta conscripta continenantur prout magis eis placuerit apponemus. Nos etiam in omnibus et singulis premissis et eorum quolibet renunciamus sollempniter et expresse exceptioni doli mali in factam occasionem aliter facti quam scripti et e conuerso, quod Vi (Vis) metusve causa omni Judicio officit, beneficio restitutionis in integrum contra premissa uel aliquod premissorum coniunctim vel diuisim, ac legibus et canonibus quibus cauetur alienationes de bonis ecclesie fieri non debere nec posse nisi de licentia Romani Pontificis aut sollempnitatibus legalibus obseruatis ac ad solucionem debitorum non teneri nisi ea constet in Vtilitatem ecclesie fore conuersa. Ac per Capitula seu canonicos fieri non posse vel debere. Ac etiam huiusmodi contractus vel alienationes annullantur seu prohibentur, omni exceptioni Juris et facti, actioni et condictioni indebiti sine causa et ex iniusta causa, petitioni libelli seu petitiones (petitioni) etiam copie presentis Instrumenti, eius Visioni lectioni et inpugnationi, omni inhibitioni ac Juri per quod deceptus seu circumuentus subuenitur seu subuenirj poterit. ac Juri dicenti confessionem seu recognitionem extra Judicium factas non Valere, Epistole Adrianj noue seu nouarum constitutionum et nichilominus omni Juri actioni exceptioni et defensioni ac Juris canonici aut legum auxilio et quocumque extraordinario remedio per quod uel que Possemus contra contenta seu descripta in presenti Instrumento vel eorum aliquod quomodolibet facere uel venire. Et specialiter Juri dicentj generalem renunciationem non valere nisi precesserit specialis. Nos enim Jurauimus ad sancta dej ewangelia sacrosanctis Ewangelys per nos Corporaliter tactis omnia et singula premissa contenta seu descripta in presenti Instrumento publico firmiter et fideliter observare facere prosequi et tenere sine dolo et fraude et contra ea non Venire aliquo ingenio occasione vel causa directe vel indirecte publice vel occulte. Super quibus omnibus et singulis mandauimus dilectis in Christo Vlrico de sancto

Egidio henrico Ruepfel ac Stephano frezz presbiteris Pataueiensibus notariis publicis infrascriptis et eorum cuilibet insolidum quatenus presens publicum Instrumentum inde conficerent seque et eorum quilibet subscriberet in euidens testimonium premissorum quod etiam iussimus nostri maioris sigilli appensione communiri. Acta sunt hec in opido ad sanctum ypolitum in domo officy quam tunc predictus dominus Hermanus, decanus ecclesie Patauiensis supradictus inhabitabat Patauiensis diocesis vbi tunc locus Capitularis existebat. Anno a Natiuitate domini Millesimo Trecentesimo Octuagesimo nono, quinta die Mensis Octobris Indictione duodecima Pontificatus Sanctissimi in Christo patris et dominj nostri domini Vrbani diuina prouidentia pape sexti Anno duodecimo. Presentibus Venerabilibus viris dominis Conrado de Hohenberch canonico Herbipolensi. Johanne hilpersdorffer canonico Olomacensi, friderico snabel Conrado Pogkelman Vicariis chori ac Vlrico Custode ecclesie pataviensis supradicte testibus ad premissa Vocatis specialiter et rogatis.

* Sequuntur recognitiones notariorum praedictorum.

CCCCLIII.

Albrecht, Herzog von Oesterreich, erneuert sein Bündniss mit dem neuerwählten Bischofe Georg Grafen zu Hohenlohe.

Wien. 1389. 11. October.

Wir Albrecht Von gotes genaden Herczog ze Oesterreich ze Steyr ze Kernden vnd ze Krain, graue ze Tyrol etc. Bechennen offenleich mit dem brieue, Daz wir gen dem erwirdigen vnserm lieben freund, hern *Joergen* Bischof ze Pazzaw, *die Buntnusse* die zwischen im Vnd seim goczhaus, ains tails, vnd vns vnd

vnserm Land, des andern tails, ist, Vnd von vnser beder Vordern her an vns ist koemen, Vernewen vnd bestettigen wissentleich mit dem brief, Vnd geloben bei vnsern trewn vnd bei vnserr furstleichen wirdikait, daz wir die also haben vnd gentzleich volfueren wellen, in allen den punden vnd artikeln vnd nach lautt vnd weisung der puntbriefe, die von vnsern vordern vnd vns, darüber sind gegeben. Mit vrkund dicz briefs. Geben ze Wienn an Mentag vor Sand Kolmans tag. Nach kristes gepurd, Drewczehenhundert Jar, darnach in dem Newn vnd Achczgisten Jare.

CCCCLIV.

Zacharias Hadrer und seine Söhne bekennen, vom Bischofe Georg und dem Domcapitel eilf hundert Pfund Pfennige als Sold und Schadloshaltung für ihre im letzten Kriege geleisteten Dienste empfangen zu haben.

1389. 20. December.

Ich *zachreis hader* ich *Jobst* vnd ich *lienhart die hadrer* sein Svn veriehen offenleich mit dem brief Vmb alle die Dienst die wir vnd all die vnsern dem gotzhaws dem Capitel vnd korherren ze Pazzaw in dem *chrieg wider den voñ perig* vnd die *Stat ze Pazzaw* getan haben vnd vmb all die schaden die wir vnd all die vnsern genomen haben in demselben chrieg an *Rozzen harnasch* an *vänkchnuzze* aller sach vnd hanndlung wie sich das darumbe vergangen hat, nichts ausgenomen, darzu vmb alles das gelt das wir andern lawten fuer Sold vnd schäden beczalt vnd chost vnd Speis vnd manigerley ander hanndlung in demselben chrieg auf geben vnd verrichtt haben des wir alles nichts hindan gesatzt gantzleich vnd wizzentleich gegangen sein hinder den hochwirdigen fuersten vnsern genedigen herren *Gorigen*

Bischofen ze pazzaw der vns fur die egenanten Stukch vnd sach alle wolbedachtleich vnd redleich gesprochen hat, Aindlef hundert pfunt wienner pfening des vns wol benügtt hat vnd benugtt Vnd derselben Aindlef hundert pfunt wienner pfenning hat er vns auch zu rechten tagen an all vnser schaden vollichleich verricht vnd gewert, Vnd darumbe sagen wir in sein gotzhaws. all sein nachkomen das Capitel vnd die korherren ze Pazzaw, vnd all die irn derselben Aindlef hundert pfunt wienner pfenning, vnd auch aller vodrung vnd ansprache die wir vnd all die vnsern von des egenanten chriegs wegen hintz in gehabtt haben grozz vnd chlain wie sich das alles vntz auf den tag so der brief geben ist verlawffen hat, gar vnd gantzleich ledig vnd los an alles geuär. Also das wir vnd all die vnsern darzu all vnser eriben vnd frewnde noch niemant von vnsern wegen hintz in iezund vnd hinfür ewichleich vmb die obgeschriben stukch vnd sach alle dhein vodrung vnd ansprach nicht haben noch gewinnen sullen weder mit recht noch an recht geistleich oder werltleich in dhein weis slechtleich an geuaer, Mit vrkunde des briefs besigelten mit vnserr obgenanten Zachreis Jobsts vnd Lienharts der hadrer angehangen insigeln alles das trewleich stät ze haben vnd ze volfuren das an dem brief geschriben stet Geben an sand Thomas abent des heiligen zwelfpoten. Nach kristi geburde drewczehen hundert iar vnd in dem Newn vnd Achtzigistem iare.

CCCCLV.

Zacharias der Haderer und seine Söhne verheissen rücksichtlich des Berges zu Urleinsberg, worauf sie eine Veste erbauet haben, die Urkunden der frühern Bischöfe und des Capitels bei dem Landgrafen Johannes von Leuchtenberg zu hinterlegen, und sich seinem oder dem Ausspruche zweier Räthe zu fügen.

Wien. 1390. 6. März.

Ich zachreis *der haderar*, vnd ich Jobst vnd Lienhart gebruder *die Hadrer* des vorgenanten hern zachreis Sune bechennen offenleich mit dem brief vmb den *perkch ze Vrleinsperkch in der Abttey* darauf vns vnser genediger herre her *Jorig Bischof* zu Pazzaw, *ein vestte* erlaubt vnd gunnen hat zu Pawn, wann, vnd wie wir wellen nach vnserr notduerft, doch in solcher mazze, das wir hie zwischen vnd dem nagsten Pfingstag schirist komend, die brief die wir von seinen voruodern saligen *Bischof Albrechten*, vnd *Bischof Gotfriden*, vnd dem *Layminger*, *vitztüm*, vnd dem *Capitel ze Pazzaw* haben fur vnsern herren hern *Johannsen den eltern lantgrafen zü dem läwtenberg* vnd *Grafe zu hals* legen sullen, oder für des obgenanten vnsers herren, des Bischof Räte zwen die der obgenant vnser herre darzue schaffet ob der vorgenant lanntgrafe die zeit nicht dabei mocht gesein oder mit tode abging des got lang nicht enwell vnd wo die erchennen an den vorgenanten briefen da der vorgenant vnser herre von Passaw, vnd sein gotshaws, von dem vorgenanten paw, vnd vestte nicht wol besorigt warn wie es die machent, vnd mit welhen Punden des sullen wir im brief geben in der vorgenanten zeit das luben wir in angeuard mit vnsern trewn stat ze haben, vnd geben im daruber den brief versigelt mit vnsern Anhangunden insigeln der geben ist ze wienn an nachsten Sunetag vor sand Gregorien tag Nach kristi gepurde drewtzehen hundert iar, vnd in dem newntzigistem Jar.

CCCCLVI.

Hans Geyselberger zu dem Rannarigel bekennt, dass Bischof Georg ihm für eine gehabte Fodrung von dreitausend einhundert Pfund Pfennigen an den Bischof Johannes, die Veste Ranarigel auf gewisse Bedingungen eingeräumt hat.

1390. 9. April.

Ich hanns *Geyselperger*, *ze dem Rennarigel.* vnd ich Agnes sein hawsfraw, dew emaln het, hern Petern, den hager. dem got genad. veriehen vnd tün kunt, fur vns vnd vnser nachkomen offenleich mit dem brief allen den die in sehent, oder hornt lesen, wanne vnser lieber herr *Bischof Johans*, ze passaw säliger vnd das gotzhaws vns *ains*, *vnd dreizzigkch hundert pfunt* wienner pfenning vormaln schuldig warden, so wir des einen guten brief vnder desselben Bischof Johannsen vnd des Capitels insigeln heten. Nu haben wir dem edeln hochwirdigen fursten vnserm genedigen herren hern *Gorigen Bischof* ze pazzaw, denselben vnsern geltbrief, widergeben domit wir im vnd seinem gotzhaws: danckchperleich dienst, vnd fudrung, erzaigtt haben in Solicher mainung, das er vns, dafur in bedachtem müt, sunder nach des ernwirdigen seins Capitels ze pazzaw rat vnd willen veraintleich vnd nach anderr seiner lieben. getrewn weysung sein vnd *seins gotzhawss vestt. ainew dew egenantt der Rennarigel.* mit allen ern rechten nuczen vnd gulten. die darzu gehornt, oder dauon bechomen mugen. wie die gehaizzen sind nichts ausgenomen. versucht vnd vnuersucht, ingeantwurtt, vnd ze chaufftem leibgeding waltig gemacht hat, Alain was erber Ritter vnd chnecht, doselbs lehen habent, die mugen Si von im vnd seinem gotzhaws nemen. also was von der lehenschaft, nutz vud gult werdent, oder was dauon ledig wiert, das Sol vns zu der egenanten vestt, geuallen So das ich vorgenanter hanns

Geiselperger. vnd mein hawsfraw. agnes die weil wir bedew leben, oder vnser ains lebtt, dew vorgenant, sein vestt, aller zugehorung, inne haben. oder andern erbern. lawten wenn wir wellen, von vnsern wegen emphellen. nuczen. vnd niezzen mugen, zu irm frum an alle irrung, vnd widerred. So das dieselb vestt zu fromden Hannden nicht verchumert werd. Auch das er vns. vnd den vnsern doselbs ze dem Rennarigel. die purkchut, als vor alter herchomen ist, iärleich auf zwo zeit, zu Sand Gorigen tag. vnd zu sand michels tag, oder hin nach ungeuerleich in den nachsten vierczehen tagen raichen vnd geben sol. Tät er des nicht, welicherlay schaden. wir des nach ydem demselben tag so, man die purkchut geben sol. nemen vnser ains trewn an aid. darumbe ze gelawben den sol er vns abtuon. vnd ze stet widerchern. Wir mugen vmb vnser purkchüt, vnd schaden als offt sich das fügtt, pfennten vnd vns wern von seins gotzhawss hab. wo wir die anderswo anchomen. das tün zu der egenanten seiner vestt, oder wohin wir wellen. an hinnderung vnd darzu albeg was an derselben seiner vestt notdurftig ist oder wiert chlain. vnd gros von seinem gut, nach vnserr monung vnd vodrung ze hannt oder darnach in den nachsten vier wochen. wenden machen pawn vnd pezzern vnuerzogenleich Geschach des nicht als offt des notgeschiecht so mugen wir es selb pawn vnd pezzern darnach ze hannt, Sol er einen piderman vnd wir den andern zu richtigung nämleich begern vnd schikchen was die darinn nach vnser. vnd der werichläwt die es ye dieselben zeit gemacht habent vnser chuntschaft sprechen darumb sol er vns an verziehen ausrichten. Tät er das nicht, so mugen wir vmb dasselb Paw vnd pezzrung pfennten vnd vns wern in der mazze als oben geschriben stet. Es sol auch im vnd den seinen dew vorgenant sein vestt zu allen seinen vnd seins gotzhawss chriegen, vnd notdurften. ob die weil nicht lebentigs Bischoffs wär. seinem egenanten Capitel von desselben seins gotzhaws wegen albeg offen dohin ze raisen. darinne enthalten wider auszereiten vnd ze wandeln wart- und sein, getrewlich an allew geuär, doch dem vorgenanten vnserm behawstem leibgeding vns vnd den vnsern, an vnser leib vnd gute aller sach vnd hanndlung an allen schaden. Es ist auch

redleich getaidingt ob ich egenanter Hanns Geyselperger bei der egenanten oder einer andern meiner Hawsfrawn leipleich eriben gewunn vnd die lebentig hinnder mein liezz, die selben eriben auf der vorgenanten vestt aller zugehorung in den rechten. als mir vnd meiner hawsfrawn an dem brief verschriben ist sullen Si *siben hundert pfunt* wienner pfenning haben, vntz als lanng das dieselben eriben. derselben Siben hundert pfunt pfenning verrichtt vnd gewert werden, domit ze schikchen vnd zetun was si wellent, danne si zehannt, nach derselben richtigung vnd werung sol im sein egenante Vestt der Rennarigel. zu seiner vnd seins gotzhawss handen, ingeantwurtt werden, an alle widerwerdicheit Geschäch aber ob ich mich egenanter Hanns. Geiselperger, vnd ich Agnes sein Hawsfraw versähen, das ich nicht leipleich eleich eriben gewinnen mocht, wannd wir dann pedew oder vnser ains, welich das ander vberlebtt *ſumf hundert pfunt*, wienner pfenning, bei vnsern lebentigen zeiten mit vnserm brief schaffen oder wizzentleich mainen, durch vnser Sel hail willen oder anderswo der oder die sullen die fumf hundert pfunt haben auf der egenanten seiner vestt in der mazze als oben von der eriben wegen beläwttert ist, vergieng sich aber das ich Hanns Geyselperger, nicht eleich erben hinder mein liezz oder das ich vnd mein hawsfraw Agnes. nicht geschäfft täten als oben begriffen ist So sullen auf vnser nachst freunt, baidenthalben fumf hundert pfunt, wienner pfenning eriben, das die dieselben freunt oder ir diener von irn wegen auf der vorgenanten seiner vesttt, aller zugehorung haben sullen. vntz alls lanng, das dieselben freunt, der fumf hundert pfunt verricht vnd gewert werden dann widerhent an alles verziehen sullen Si im oder seinen nachkomen. oder seinem egenanten Capitel, dew selb vorgenant, sein vestt aller zugehorung vnd den gegenwurtigen brief inantwurtten. getrewleich vnd vngeuerleich. So das dieselben eriben freunt vnd diener dowider nicht reden. tün oder des widersten sullen. weder mit recht noch an recht in dheins weis slechtleich an alles geuär, Er hat vns auch von seinen seiner nachkomen vnd seins Capitels wegen gelubtt vnd versprochen, So, ob vns bedew, oder vnser ains, oder eriben, freunt oder diener. die weil, wier die vestt

oder den brief innhaben an dem egenanten vnserm leibgeding vnserm gelt oder in den taiding, icht, stozz. beswärung oder irrsal wie sich das fugtt, an gieng oder auferstund, darüme wellent, und sullen. Si vns fur allen gewalt vnd vnrecht schierm schermen vnd verantwurtten so offtt des notgeschiecht, vnuerzogenleich alls Si vns des pflichtig vnd gepunden sind an allew geuär, Mit vrkchund, des briefs, besigelten mit meins obgenanten hannsen des Geiselperger angehangem insigel, vnd mit meiner lieben oheim Christan des puchler vnd volkchmar des Chvndorffer: vnd vllreichs des Raschppen angehangen insigeln, vnd ze zewgnuzze mit des erbern herren hern Gundakchern von Tannberch auch angehangem insigel, den wir des vleizzig gepeten haben im vnd seinen eriben an schaden. Geben am Samptztag in der osterwochen. Nach kristi geburde drewczehenhundert iar vnd in dem Newntzigistem iare.

CCCCLVII.

Kraft von Hohenlohe bekennt, dass er seinem Bruder, dem Bischof Georg, eine Summe von tausend Pfund Pfennigen zur Wiedereinlösung von Getraidzehnten vorgestrekt, und dass ihm letztere zu Leibgeding sind verliehen worden.

1390. 20. April.

Wir kraft von Hohenloch Bechenen vnd tun kunt, offenleich mit dem Brief, Wannd wir dem Hochwirdigen fürsten vnserm *lieben Herren* vnd *Bruder* Hern *Gorigen*, *Bischofe ze Pazzaw*, vnd seinem Gotzhawa doselbs fuderleich herait gelihen haben: Thwsent phunt, wienner Phenning, domit er vnd sein Gotzhaws die Hernachgeschriben traidzehent, von den Edeln,

Vlreichen vnd Gorigen vettern *von Dachsperg*, vnd irn erben gelost habent, Vnd vmb Dieselben Tawsent phunt, hat der egenant, Bischof Gorig nach dat, und mit gunst vnd willen seines Erwirdigen Capitels ze Pazzaw vns obgenanten Kraften von Hohenloch zu vnsern Lebtägen in rechts Leibgedings weis, recht, vnd redleich geantwurt, vnd geben, dieselben sein, vnd seins Gotzhawss traidzehent, ze *Stetelndorff*, *ze dem aigen*, ze *Nidernabstorff* ze *Starnwerd*, ze *furtt*, ze *obernzama*, ze *Partzendorff*, zu *der Haid*, zu *dem Dorfflein*, ze *Chirichaim*, ze *Smida*, ze *Obern Ruspach* ze *Nidern Ruspach*, ze *Tewffental*, ze *Hawsleiten*, vnd Drewphunt (phunt), vnd Dreizzikch sweinphenning gelts, mit allen eren, rechten, vnd nutzen, die Darzu gehorent wie die genand sind, Ausgenomen doch aller seiner vnd seines Gotshawss weinzehent, wo die gelegen sind, Also, daz wir egenanter kraft von Hohenloch, dieselben Traidzehent alle mit aller irr zugehorunge. ausgenomen der weinzehent vnser Lebtage, zu rechtem Leibgeding innehaben niezzen vnd nutzen doch vnuerchümert, an geuär, nach lawt des briefs den wir von dem egenanten Bischof Gorigen vnd seinem Capitel Darüber haben, Es ist auch der obgenant Bischof Gorig, vnd sein Nachkomen Bischofen ze Pazzaw, derselben Traidzehent, aller mitsambt, irr zugehorung, vnsers vorgenanten Kraften von Hohenloch recht gewern vnd schermen für all ansprach in dem rechten so vor geschriben stet, als Leibgedings vnd des Landes ze Osterreich recht ist angevarleich, Swenne aber wir oftgenanter Kraft von Hohenloch, mit dem tod abgen Des got lange nicht verhenge, so sind vnd sullen die obgenanten traidzehent alle mit aller irr zugehorung, vnd phenninggült, demselben Bischof Gorigen seinem Gotzhaws oder Capitel ob diezeit dasselb Gotzhaws nicht Bischofe hiett, ze stet, an alle irrung, Ledig vnd los sein vnd an si ledicleich geuallen, So daz all vnsers egenanten Kraften von Hohenloch erban vnd frewnde noch niemant ander von vnsern wegen do wider wie man das ervinden mochte, nicht reden noch tun sullen noch des widersten weder mit recht noch an recht in dhainen wegen an alles geuär, Wer aber das iemant dowider wolde reden oder tun es wer mit recht oder an recht,

das sullen der obgenant Bischof Gorig sein nachkomen oder Capitel ob diezeit das Gotzhaws ze Pazzaw nicht Bischofe hiett, alzeit, gewunnen vnd die die dowider redten vnd teten gantzleich verloren haben, Mit vrkunde des Briefs Besigelten mit, vnsers obgenanten kraften von Hohenloch vnd mit vnsers lieben *Bruder Vlreichs von Hohenloch* angehangeun Insigeln der dasselb sein Insigel zu zewgnuzze der sache durch vnser vleizzig pet willen an den brief gehangen hat. Geben an nahsten Mitichen vor sand Gorigentag, Nach Kristi geburd Drewtzehenhundert Jar Vnd in dem Newntzigisten Jar.

CCCCLVIII.

Zacharias Haderer und seine Söhne verkaufen an Bischof Georg den bei Urleinsberg gelegenen Berg Chaltenstain sammt der von ihnen darauf erbaueten Burg.

1390. 21. April.

Ich zachreis Hadrer, ich Jobst Hadrer, vnd ich lienhart hadrer sein Sun, veriehen vnuerschaidenleich fur vns, vnser Hawsfrawen vnd all vnser erben, vnd tun kunt offenleich mit dem briefe, allen den di in sehent oder horent lesen, daz wir wolbedachtleich zu der zeit, do wir es wol getun mochten mit recht *vnsern perg, ze vrleinsperg*, den man haizzet, *Chaltenstein* gelegen *bey Rorenpach in der Abbtey mitsambt der vestt*, die wir darauf gepawt haben, vnd mit allen andern ern, rechten nuczen vnd gulten die darzu gehörnt vnd davon bechomen mugen gestift vnd vngestift versucht vnd vnuersucht nichts ausgenomen, als wir das alles von dem *Maschenperger*, seiner hawsfrawen vnd irn erben, gechawft haben, des wir von in einen guten chawfbrief haben dem hochwirdigen fursten vnserm genedigen herren hern *Gorigen Bischouen* ze Pazzaw vnd seinem

Gotzhaws doselbs genczleich vnd redleich verchawft vnd ze chawffen geben vnd auch mit sambt dem egenanten chawfbrief aus vnserm nucz vnd gewer, in die irn wizzentleich geantwurt haben, vmb ein solich gelt, des si vns gar vnd genczleich verricht vnd gewert habent Also daz der vorgenant vnser herr Bischof Gorig sein Goczhaws ze Pazzaw vnd all sein nachkomen *den obgenanten vrleinsperg* mit aller seiner zugehörung so oben geschriben stet, furbas in rechts aigens gewer, innhaben niezzen vnd nuczen, vnd allen iren frōm domit schaffen wie si wellent, vnd in das fugsam ist an alle irrung wir verzeihen vns auch wizzentleich mit kraft des briefs aller der rechten die wir an demselben vrleinsperg vestt vnd Paw, doselbs vnd an aller ander seiner zugehorung gehabt haben, mit briefen oder an briefe So, daz wir obgenant hadrer vnser hawsfrawen vnd all vnser erben vnd frewnde vnd niemant ander von vnsern wegen do hin vnd dar nach ieczund vnd hinfur ewicleich dhajn recht vnd ansprach nicht haben noch gewinnen sullen weder mit recht noch an recht in dhain weis an alles geuer Auch sein wir desselben vrleinsperg vnd was dar zu gehoret so oben geschriben stet des vorgenanten Bischof Gorigen seines Gotzhawss ze Pazzaw, vnd seiner nachkomen recht gewern für all ansprach als chawffs vnd des *lanndes in der Abbtey* recht ist. Gieng in aber daran icht abe, mit recht oder ob si daran icht chrieg oder ansprach gewunnen von wem das wer, mit recht das sullen wir in alles ausrichten an all ir schaden vnd gepresten. vnd das alles sullen si haben zu vns vnd vnsern trewn vnd darzu auf aller vnser habe vnd gutern wo wir die haben oder lazzen wie die genant oder wo die gelegen sind davon si sich des vnd was si sein schaden genomen hieten, vnd nemen, genczleich richten vnd wern mugen mit recht oder an recht, wo si oder die irn von irn wegen die hab vnd guter an choment vnd begreiffen mugen daran wir noch aller menicleich si nicht irren noch hindern sullen noch des widersten, dhains weges an alles geuer, Mit vrkunde des briefes besigelten mit vnserr obgenanten zachreis Jobst vnd lienharts der hadrer Anhangenden Insigeln vnd ze zewgnuzze mit hern Seiczen des *Puchperger ze wildenstein* angehangem Insigel. den wir des

uleizzeileich gepeten haben, im vnd seinen erben an schaden Geben an nahsten phincztag vor sand Gorigentag Nach kristi geburd drewczehenhundert Jar vnd in dem Newnozigisten Jare.

CCCCLIX.

Meister Gis und Gerung von Swainingen, Chorherrn und Anhänger Herzogs Ruprecht von Berg, erwählten Bischofs, genehmigen Namens ihrer Parthei die zwischen selber und der Gegenparthei durch den Herzog Fridrich von Bayern getroffene vorläufige Uebereinkunſt.

Landshut. 1390. 4. August.

Wir Maister Gis, Gerung von Swainingen, di Chorherren vnd purger der Stat zu Passaw Pfaffen vnd Layen auf dez Hochgebornen Vnsers Genedigen herrn *hertzog Ruprechtz von dem Perge tayl. des vollen, gänczen gewalt wir haben als wir des seinen brief haben.* Bechennen vnd tunt kunt offenlich mit dem brief daz der Hochgeborn fürst vnd herr hertzog *fridrich Pfallentzgraf bey* Reyn vnd hertzog in Bayern etc. Vnser genadiger herr zwischen vnsers egenanten herrn vom Perg vnd vns auf ain seitt. vnd dem wolgeborn herrn *Gorgen von hohenloch* den Chorherrn zu Passaw, Pfaffen vnd layen seins tayls auf di ander seitt zwischent vnser zu baiderseitt mit vnser baider tayl wissen vnd willen getaidingt hat von des *Pistumbs zu passaw wegen.* Als hernach geschriben stet. Des ersten das wir zu bayder seitt vnd all vnser helffer ainen guten getrewen Satz vnd stallung mit einander halten sullen bis auf den schirst chunftigen sand Michelstag, vnd sullen vnd mügen diselben zeit ain tail vor dem andern wol sicher wanndeln. vnd ar-

baitten vmb ir notdurft auf wasser vnd auf Lannde getrewlich vnd schlechtlich an alles geuerd vnd argeliste. Aws genomen ob di Chorherrn Pfaffen oder Layen di auf des von hohenloch tail sind in der zeit wandeln wolten in di *Stat zu passaw.* daz sullen sy *nicht tun an gelait.* darumb daz sy dester sicher sein. Wolten wir di Chorherrn vnd Purger Pfaffen vnd Layen auf vnsers genadigen herren des von Perg tayl auf das *nider oder ober haws* oder an di *yltzstat* wanndeln oder arbaitten. daz sullen wir auch nicht tun an gelayt. darumb daz wir auch dester sicher sein. Wir sullen auch *all Pänn zu beiderseitt still lassen ligen.* vnd nicht offen noch verchunden biz auf den obgenanten sand Michels tag, vnd sullen in Darumb zu stund vnser brief geben wohin sy der begerent vnd auch an di Stat dahin wir in verchunt haben. Auch ist zu merken daz man schikken sol nach vnserm *herrn vom Perg*, daz der an alles verziehen von dem schierst chunftigen Suntag vber sechs wochen *chome gen Lantzhuot.* So sullen wir di Chorherrn vnd Purger zu Passaw seins tayls auch dahin chomen auf denselben tag. Vnd dez geleich sullen auch *der von Hochenloch* vnd die Chorherrn seins tayls auch dahin auf denselben tag gen Lantzhuot chomen. Waer aber daz vnser genadiger herr der vom Perg nu von Suntag vber sechs wochen gen Lantzhut nicht chaeme, Vnd vns den Chorherrn vnd Purger seins tayls aws soellhem Irsal den wir leiden mit Pannen vnd ander beswarung nicht hulf, Sullen wir Im ietzo solich ernstlich botschaft tun daz wir vnser aid vnd trewen von im ledig vnd los wellen sein Ob aber nu vnser herr vom Perg auf denselben tag gen Lantzhuot chame vnd darnach vns den chorherrn vnd Purger der stat zu Passaw Pfaffen vnd layen seins tayls aus vnserm Irsal vnd beswarung nicht hullf So sullen vnd mügen wir vns veraınen mit dem von Hohenloch auf ain gantzes end. Vnd wie vns obgenant bayd tayl nach vnser bayder weysung vnd fürgab, der obgenant Hochgeborn fürst Hertzog fridrich. vmb all vergangen sach. dann mit ein ander verricht vnd vberain bringt dabey sol es beleiben vnd zu bayderseitt staet gehalden werden trewlich an alles geuerd, daz all obgeschriben sach vnd artikkel gancz staet vnd anzerbrochen beleiben

als wir daz dem obgenanten hochgebornen fursten hertzog fridrich zu bayderseitt mit vnsern trewn gelobt vnd versprochen haben, zu ainem waren Vrchuud so geben wir den brief mit vnserm Maister Gisen vnd Gerungen von Swainingen bayder anhangunden Insigel versigelt. darunder sich di Chorherrn vnd Purger zu Passaw, pfaffen vnd layen auf dez obgenanten vnsers herrn dez von Perg tayl verbindent mit Irnn trewn zu sampt vns alles daz staet ze halten daz oben geschriben stet. Vnd der sach vnd taedung zu ainer bessern gedaechtnusse, so hat der obgenant hochgeborn furst hertzog fridrich etc. durch vnser fleissig pett willen sein Insigel zu sampt den Vnsern daran an disen brief haissen henkchen im vnd seinen erben an schaden. Das ist geschehen zu *Lantzhut* an pfintztag vor sand Oswoltz tag. do man zalt (von) kristi geburt drewtzehenhundert iar darnach in dem Newntzigisten Jare.

CCCCLX.

Herzog Albrecht von Oesterreich verheisst dem Bischof Georg seinen Beistand gegen jedermann und selbst gegen österreichische Unterthanen, wenn sie sich weigern, Recht zu nehmen.

Wien. 1391. 8. Januar.

Wir *Albrecht* Von gotes genaden, Herczog ze Oesterreich ze Steyr ze Kernden Vnd ze Krain graue ze Tyrol etc. Bechennen vnd tun kunt offenleich mit disem brief, allen den, die in sehent lesent oder hoerent lesen, nu vnd hinnach, Daz wir mit gutem rat, vnd zeitiger vorbetrachtung, durch frids vnd gemains nucz vnd auch gemachs willen, vnser Lande vnd herscheften, vnd aller vnserr vndertanen, fur vns vnd all vnser erben vnd Nachkoemen, Herczogen ze Oesterreich, Verhaizzen vnd verlobt

haben, bey vnsern trewen, vnd mit worte vnserr furstlichen wirdikait, Verhaizzen vnd verloben auch mit dem brief, daz wir dem erwirdigen vnserm lieben frewnt hern *Joergen Bischofen* ze Pazzaw, vnd allen seinen Nachkoemen, geholffen sein sullen vnd wellen, furderlich vnd endleich, mit aller vnserr macht, zu allen iren wirden Rechten vnd frume wider aller meniclich nyeman auzgenomen, wenn in des not geschicht vnd wir von in genordert vnd gemont werden, an alles verczieben, Vnd daz wir in auch all vnser Vesten, offen haben sullen zu allen iren vnd irer Herschafft kriegen vnd noeten angeuerd. Wer aber, daz yeman der vns angehoerte, wider den vorgenanten Bischof von Pazzaw oder seinen Nachkoemen, oder wider die iren icht tete, darumb sullent Si vns zu red seczen, Vnd sullen wir denne von dem vnsern mynn Vnd Recht tun, nach gelegenhait der Sache angeuerd, Wolt aber der Vnser des wider sein, Vnd mynne vnd rechtens vor vns nicht gehorsam sein, So sullen wir dem vorgenanten von Pazzaw oder seinen Nachkomen, auf denselben geholffen sein, Als lang, vncz er darumb gepezzert wirt. Vnd verpinden auch vesticlich zu den vorgeschribenn gelubden vnd dingen, all vnser erben vnd nachkoemen ewiclich. Mit vrchund dicz briefs, den wir daruber geben, besigelt mit vnserm anhangenden Insigel. Der geben ist ze *Wienn*, am nachsten Suntag nach dem Prehemtag. Nach Kristes gepurd Drewczehen hundert darnach in dem Ains vnd Newnczigisten Jare.

CCCCLXI.

Herzogs Albrecht von Oesterreich Schutzbrief für das Passauer Domkapitel und dessen Leute und Güter in seinem Lande.

Wien, 1391. 27. Febr.

Wir Albrecht von gots gnaden Herczog ze Oesterreich ze Steyr ze Kernden vnd ze Krain Graue ze Tyrol etc. Bechennen

vnd tuon kunt offenleich mit dem brief. daz wir die Ersamen in got vnser sunderlieben den Tuomprobst, den Techent, das Capitel vnd die korherren der Stifft ze Pazzaw, vnd all irs Capitels Leut vnd güter, in vnsern Landen, vnd gebieten gelegen, in vnser sunder gnád vnd Scherm nemen, vnd geloben bey vnsern fürstleichen gnaden, Si ir Kirchen vnd güter, die si gemainkleich oder besunderleich angehörent zu schüczen vnd schirmen vor gewalt vnd vnrechten, vnd zu halten gnedigleich bey irn freyhaiten, Rechten, gnaden vnd guoten gewonheiten, die Sie von alter, vnd bey vnsern vordern seligen rechtleich gehebt vnd herbracht habent an geuer vnd nicht gestatten, daz Si wider Recht yeman dring, oder beswer in dhain weise. Sunder hab yeman ichts zu In zusprechen, der tuo das mit dem Rechten. Mit Vrchund dicz briefs. Geben ze Wienn an Mentag nach dem Suntag Oculj in der Vasten. Nach Kristes gepurd dreuczehen hundert iar darnach in dem Ainen vnd Neunczigisten Jare.

Dns Dux per se et dom.
B. episcopus Frisingensis
conc.

CCCCLXII.

Georg Tegelhofer, Landrichter zu Ried, verkündet den an ofner Schranne gegen das Domkapitel gefällten Spruch wegen einer Geldfoderung Hartneids des Kuchler von Friburg von dreitausend Gulden.

1391. 20. Juny.

ICH Goerig Tegelhover die zeit *Lantrichter ze Ried* vergich vnd tun kunde Offenbar mit dem brief daz *her Harttneid der chüchlaer von fridbürg* mit vorsprechen vnd mit fürpotlichem

recht. für mich komen ist gein Ried in Offen schrann do ich an dem rechten Sazz vnd chlagt mit dem rechten *auf alle di hab* So die *Chorrherren* des Capitels ze Pazzaw *in dem Riedgericht* habent Es sej zehent vrbar aufligund oder varund guet wie daz alles genant mag sein besucht vnd vnbesucht nichtz ausgenomen vmb drew Tawsent gueldein dar umb er komen sej ze schaden mit laistung vnd anderen schäden So er genomen hiet daz si jn versetzt hieten gen Liendlein dem Chalinger vnd hieten jn nicht ze rechter zeit gelöst vncz er des obgenant geltz schaden wär komen vnd chlagt als lang seines recht enfoln. als der schrann (zu) Ried recht ist vntz jm frag volig vrtail vnd daz recht mit dem Erbern geding sagt Er solt bej der schrann beleiben di weil der Richter des tags an dem rechten Säzz Chäm jm yemant ze Antwürt da geschäch vmb daz recht wär. Chäm im aber des rechtens Niemant ze antwürt So solt in der Richter der obgenant guet vnd Stukch mit dem Stab weltigen vnd der Ambtman ze haws vnd hof vnd solt jn auch di herrschaft von gerichtz wegen darzu schirm vnd (in) nützz vnd gewer setzen vnd des ward im auch mit dem rechten ein gerichts brief ertaylt den ich im von gerichtz wegen gib mit dem gegenbürtigen brief ze zewgnüzze seins behabten rechtz mit meinem anhangunden Insigel mir und meinen Eriben an schaden. an dem rechten vnd geding ist gesezzen vnd habent auch daz recht verfolgt vnd ertailt peter vnd Gorig die Tuemayr Meingos Elrechinger Chunrat Schoetinger Vlrich vnd Aesmel dachsperiger Gorig vnd hanns Eytzinger der fewsinger der Lampoltinger chunrat Mürheimer der Aychperiger von Matzse niclo Pynfliozzer vnd Ander Erberlawt genueg der brief ist geben an Eritag vor dem Sunbent tag Nach Christi gepurd drewtzehenhundert jar jn dem Ainen vnd Newntzkgistem jaer.

CCCCLXIII.

Zacharias Haderer und seine Söhne erklären, vom Bischofe Georg volle Entschädigung für ihre im Krieg wider den Herzog von Berg und die Stadt Passau geleisteten Dienste erhalten zu haben, und geloben ihre Beihülfe hinsichtlich der Andern, welche noch Foderungen haben.

1391. 5. July.

Ich *zachreis der Hadrer*, Ich Jobst, Vnd ich Lienhart *die hadrer* Vergehen mit dem brief, Vmb alle die dienst, die wir vnd alle die vnsern, vnserm genadigen herrn hern *Gorigen Bischof*, dem Gotzhaws dem *Capitel*, vnd den *korherren* ze Pazzaw getan haben, Vnd alle die schaden die wir vnd all die vnsern genomen haben, an rossen, harnasch, an vankchnuezz, oder wie wir die genomen hietten nichts ausgenomen vncz auf den hewtigen tag, Vnd vmb all die gehaizz vnd gelubde, so ich vorgenanter Zachreis getan han, allen Lewten, Soldnern, Werchlewten vnd arbaittern niemant ausgenomen, den ich Versprochen han, für mein Herren dew korherren, ze Pazzaw, *in dem krieg wider den vom Perg* vnd *wider dew Purger ze Pazzaw*, vnd ir helffer daz vns darvmb, der hochwirdig furst Bischof Gorig ze Pazzaw, gantzleich geledigt vnd gelost hat, vnd sagen auch in, sein korherren, vnd sein Gotzhaws vnd alle die iren, darumb quitt ledig vnd Lois, mit dem gegenwertigen brief, Also daz wir noch vnser erben, zu dem vorgenanten Gotzhaws, dem Capitel vnd den korherren darvmb chain zuspruch nymer mer gehaben sullen mit recht oder an recht, ausgenomen, *den Herleinsperger*, der ainen brief von den vorgenanten meinen herren den korherren vnd mir hat, vnd ainen brief hat der *haipekch* vnd sein gesellen, vnd ainen habent die gesellen, der Aschacher vnd sein gesellen, die zu *furstenekk* sein gelegen, desselben chriegs

vnd der zuspruch des Ubeleisen, vnd des Anhangs *in dem Enstal*, vnd des Zacherlein *von Rawpp*, Also wohin der vorgenant vnser herre denselben tag beschaidet, für sich vnd sein raete, das sol er mir ze wizzen tun, Vnd also mir denn die vorgenanten korherren ir Hawptmanschaft empholen haben auf mein trew, also sol ich in gen den vorgenanten dew ze vodern habent trewleich geholffen sein, das lub ich in angeuerd mit meinen trewen, Vnd der zu vrchund geben wir in dem brief versigelten mit vnser aller dreyer anhangenden Insigeln der geben ist nach kristi geburd drewczehenhundert Jar vnd in dem Ainvndnewntzigistem Jare, an nahsten Mitichen nach sand Vlreichs tag.

CCCCLXIV.

Colomannus praepositus et capitulum claustroneoburgense spondent cathedrali pataviensi jura debita de collata ipsis, authoritate apostolica, ecclesia S. Egidii in Korneuburg.

Neunburge. 1391. 22. Nov.

Nos Cholomanus. dei gratia Prepositus. Bartholomeus Decanus. Totusque Conuentus Monastery Beate Marie semper Virginis in Newnburga Ordinis sancti Augustini Patauiensis dyocesis tenore presentium bona fide fatemur promittimus et spondemus quod de ecclesia Sancti Egidy in chornnewnburch dicte dyocesis nostro Monasterio Auctoritate apostolica unita debite et canonice incorporata Reuerendo in Christo patri et domino nostro domino Georgio dei gratia Episcopo Patauiensi Suisque successoribus canonice intrantibus onera Episcopalia et pape papalia. dare futuris temporibus et exsoluere deinceps libere et expedite uolumus et debemus prout eciam in litteris incorporationis a sede indultis nobis mandatur et Injungitur manifeste. In quorum testimonium

presentes fieri iussimus nostro Ac nostri conuentus. sigilli munimine roboratas. Datum Newnburge In monasterio nostro Antedicto, Anno domini Millesimo ccc°. Lxxxxj Indictione xiiij. die vero xxij Mensis nouembris Pontificatus Sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Bonifacy diuina prouidentia pape viiij Anno Tercio.

* Confer in histor. claustroneoburgensi R. D. Maximiliani Fischer I. f. 186. tempora praepositi Colomanni, antea Decani in Laa, ab anno 1371 ad annum usque 1394 regnantis.

CCCCLXV.

Hans von Lichtenstein zu Nikolsburg macht für sich und sein Haus eine Stiftung in der Capelle St. Mariens am Gestade oder auf der Fischerstiege zu Wien.

Wien. 1391. 29. Novbr.

In dem namen Gotes Amen. Ich *Hanns von Liechtenstain von Nicolspurkch zu den Zeiten des hochgeborn fürsten meins Gnedigen Herrn Hertzog Albrechts* ze Osterreich etc. *Hofmaister* Vergich vnd tuen chunt Allen den die den brief lesent oder hörnt lesen, die nu lebent vnd hernach chunftikch sind. das ich mit aller meiner erben güten willen vnd gunst mit wolbedachtem muet vnd noch Rat meiner nechsten frewnt zu der zeit do ich es wol getüen möcht, Lawterleich durch Got vnd in den ern der hochgelobten magt marie seiner mueter vnd durch meiner und aller meiner vödern vnd nachchömen vnd aller gelawbigen selen hails willn, Gewidempt vnd gegeben han Gib vnd widem auch Recht vnd redleich mit dem brief zu der *Chappelln vnserer frawn auf der Stetten ze wienn.* die von mir mein lebteg vnd dornach von meinen zwain pruedern *Hertneiden vnd Jörgen* vnd

von vnsernn leiberben zelehen ist Vnd wann wir vnd vnsere leiberben nicht mer sein dornach albeg von dem *eltisten von liechtenstain ze lehen sein schol* Vmb ein ewigs frueampt vnd Selgeret als hernach geschriben stet Meins rechten aigens Dreizzig Phunt vnd Acht vnd dreizzikch pfenning wienner münczz gelts. Gelegen auf den hernach geschriben guetern vnd die zü den zeiten. die hernach benanten lawt dient, Voherst ze *Altenliechtenbart* Hanns weber von einem halben lehen für viertzehen metzen waicz Siben schilling vnd vierczehen Phenning vnd für drei ches achtzehen Phenning vnd fumfthalben Phenning ze weisat, Clement von einem halben lehen. für virczehen metzen waitz siben schilling und vierczehen Phenning vnd für drei ches achczehen Phenning vnd fumfthalben Phenning ze weisat. Hanns Gotschalich von einem halben lehen für vierczehen meczen waicz Siben schilling vierczehen phenning vnd für drei ches achczehen phenning vnd fumfthalben phenning ze weisat Niklas smid der Tewfel von einem halben lehen für vierczehen meczen waicz Siben schilling vierczehen Phenning vnd für drei ches achczehen Phenning vnd. vnd fumfthalben phenning ze weisat, Greczl von einem halben leben für vierczehen meczen waicz Siben schilling vierczehen phenning vnd fur drei ches achczehen phenning vnd fumfthalben phenning ze weisat. Jerginn pawlinn von einem viertail für Siben meczen waicz virdhalben schilling vnd siben phenning vnd für ainen ches siben phenning vnd dritthalben phenning ze weisat Hanns frewnt von ainem lehen für acht vnd zwainczig meczen waicz fumfczehen schilling mynner zwair phenning vnd für Sechs ches sechs vnd dreizzig phenning vnd Nawn phenning ze weisat Der lang Nikl, von ainer hofstat Newnczehen phenning vnd. zwen phenning ze weisat. Dornach ze *poitörff* Niklas der Chnoll von einem halbn lehen, für Newnczehen meczen waicz zehen schilling vier phenning vnd für Sechs ches Sechs vnd dreizzig phenning vnd für Sechs huenr vier vnd zwainczig phennig vnd für Sechczig ayr Sechs phennig auf die Oestern. Dietel prawndl, von einem halben lehen, für Newnczehenthalben meczen waicz Nawn schilling Sechs vnd zwainczig phennig vnd für drei ches achczehen phennig vnd für drew huenr zwelef phenning vnd für dreizzig air

drei phennig auf die Oestern. Pertl Lewtl. von einem halben lehen. für Newnczehenthalben meczen waicz Nawn schilling Sechs vnd zwainczig phennig vnd für drei ches achczehen phennig vnd für drew hvenr zwelef phennig vnd für dreizzikch ayr drei phennig auf die Oestern. Simon der weizz dient von einem lehen auf sand Michels tag fumf schilling phennig vnd auf sand Jorgen tag fumf schilling phennig. Stephl der Chreml, dint von einem lehen auf sand Michels tag ein halbs phunt phennig vnd auf sand Jorgen tag ein halbs phunt phennig Andre der Pregl dint von einem halbn lehen auf sand Michels tag fumf vnd Sibenczig phennig vnd auf sand Jorgen tag fumf vnd Sibenczig phennig Dornach *ze Helbma in pilichdorffer pharre*, Toman lewbel von einem halben lehen. fumf schilling phennig, Mertt chaiser von einem lehen ain phunt vnd vier phennig Reisner von einem halben lehen. Achczig phennig, Seydl pair von einem viertail Sechs vnd Sechczig phennig Larentz chaiser von einem viertail vierczikch phennig. Mertt pair von einem halben lehen, fümf schilling phennig Der Teukk von einem halben lehen vierczig phennig. Ul der fidler von einem lehen zehen schilling phenning Der Richter von einem halben lehen Acht vnd dreizzig phennig Der Tenk von einem halben lehen. acht vnd dreizzig phennig, Haidl arter von einem halben lehen fumczig phennig Ul Slegl von einem. lehen fumczig phennig. Vnd ganczen zehent auf drewczehen ganczen lehen Gelegen ze *Päidenbentling*. grozzen und chlainen. ze veld vnd ze dörff der zü mittern iaren trait Sechs Mutt paiderlai traid vnd ist gescheczt für Nawn phunt wienner phennig ierleicher gült Vnd alles das, daz zü den vörgenanten gult vnd gütern allen gehöret, ze veld vnd ze dörff, Es sey gestift oder vngestift versuecht oder vnuersuecht, wieso das genant ist oder wo das gelegen ist. Vnd sullen auch einem igleichen kappellan vnd der egenanten Chappellen dieselben gueter alle getrewleich vogten. vnd schiermen nach vnsern vermügen an geuer Vnd sullen auch der alltzeit recht erbvogt sein, vnd zü einem zaichen derselben erbvogtay sol man dem Eltisten von Liechtenstain alle iar raichen vnd dienen gen *Nicolspurkch* von iedem güt besunder ze *Altenliechtenbart* vnd ze *Poysdorff* ain hven oder drei wienner phen-

nig an sand Michels tag vnd von den guetern allen ze *Helbma* vnd ze *wentling* miteinander vir hvenr oder zwelef phennig auch an sand Michels tag. Auch sullen wir noch vnser erben, von den egenanten lawt vnd guetern chain stewr fuer noch Robot. nicht nemen. denn allain daz recht, Irr vogtrecht Also daz dieselben gült vnd güter alle mit allen den nuczen ern vnd rechten als ich si in aigens gewer herpracht han vnd als si mit allter herchömen sind pei der egenanten kappellen ewikchleich beleiben vnd dovön nyemmer enphrömdet werden sullen in dhain weg Einem igleichen obristen kappellan, derselben kappellen, fürbaz ze haben ze niezzen mit Stiften vnd stören als ander güter die zu derselben kappellen gehörent Ausgenömen der Gericht die dorauf sinde vnd der vogttai die albeg *dem Eltern von Liechtenstain dem lehenherren* zü gehören süllen Vnd dorumb so schol ein igleicher *obrister kappellan* derselben chappellen zü den zwain priestern die er ieczuend hat eins erbern priesters desto mer haben. vnd fürbaz allczeit selb virder priester sein schol. domit er daz vorgenant frueambt. von vnserer frawn alle tag tegleich haben vnd verbesen schol vnd schol dasselb frueambt, angehebt werden. mitsambt dem tag so der an merkcht vnd schol. zwo Stekchcherczen auf stekchen, die pei demselben ambt prinnen Vnd schol dasselb ambt gesungen werden zu dem priester der dasselb ambt singet ze mynnst mit drin personn die singen chvennen. Vnd sol der obrist chappellan der egenanten chappellen mit den priestern vnd schuelern die des nachtes vesper in derselben chappellen singent alle nacht für den altter do man daz egenant ampt auf singet den wir von Newn dingen gepawt vnd gestiftet haben in den ern vnserer frawn sand Johannes vnd sand Jeronimus geen vnd do mit andacht lankchsam ein Salue regina. mit einer Collecten von vnserer frawn do singen vnd ein Miserere vnd ein Collecten, vmb die toden sprechen. Vnd got vleizzichleich piten für vns obgenant stifter von Liechtenstain vnd für all vnsere vodern vnd nachoemen, vnd schol vör demselben altter ein ewigs oelliecht haben vnd verbesen, das tag vnd nacht an vnderlözz prinn Vnd sullen auch zwo prinnund cherczen, pey demselben Salue regina vnd dem Gotsdienst allczeit sein Vnd

wenn auch daz wer, das ein obrister kappellan. derselben kappellen. oder sein nachchomen an dem vorgenanten gotsdienst vnd selgret sawmig erfunden würden, Also das er daz tegleich vnd ewikchleich nicht hielt vnd verbest in der weis vnd in dem rechten so vor beschaiden ist Es wer an ainem Stukch oder an menigerm das enphilich ich ze pezzern vnd ze schiermen dem hochgeboren fürsten meinem gnedigen herren herzog *Albrecht von Oesterreich* oder einem igleichen fursten von Oesterreich der ie der eltist ist. Vnd meinen egenanten pruedern oder vnsern leiberben. oder ob die nicht weren. andern vnsern erben. als vor geschriben stet vnd dem *Purgermaister vnd dem Rat der Stat ze wienn* auf ir trew vnd auf ier Sel. das si daz pezzern vnd wenden. nach iren trewn. Daz die Stift vnd der Gotsdienst genczleich volfuert vnd ausgericht werd als si dorumb got vnd vnser vrawn antwürten sullen an dem Iungisten tag Vnd wer auch, ob in den obgenanten stukchen vnd Gotsdinsten icht sawmung würde an ainem oder an menigerem So sullen die nucz auf den obgenanten guetern still ligen. vnd dem kappellan nicht geraichet werden uncz allslang das ein igleich sawmung mit zwispild volpracht vnd ausgericht werde trewleich an geuer, Vnd was auch wir obgenanten Hanns Hertneyd vnd Jörg von Liechtenstain vnsrę weib oder vnser erben Manstrantzen Heiltüm oder Chlainat zu der egenant vnserer frawn kappellen geben, Das enphelichen wir genczleich einem igleichen Purgermaister vnd dem Rat der Stat ze wienn. das si das alles in ierer gwalt vnd huet haben süllen Vnd zů allen heiligen zeiten auf den egenanten unsern gestiften altter setzen schullen. Vnd an Gotsleichnamstag in der Procezz mit Gotsleichnam. lazzen mit tragen vnd süllen es dann dornäch zehant wider alczeit in Ir gwalt nemen vnd das behuetten. als wir In des getrawn. Das enphilich ich auch einem igleichen Purgermaister vnd dem Rat der Stat ze wienn auf ir trew auch als si Got dorvmbe an dem Jungisten tag antwürten sullen vnd das si dasselb. heiltuem Mönstranczen vnd chlainat vnuerkawft vnd vnuerkumert innehaben. Vnd durch pezzer sicherhait So setz ich mich obgenanter Hanns von Liechtenstain mitsambt allen meinen erben vnuerschaidenleich der vorgenanten dreizzig

phunt vnd Acht vnd dreizzig phennig gelts. auf den vorgeschriben gütern allen. vnd auf aller iever zügehörung so vor benant ist eins igleichen obristen kappellans der vorgenanten vnserer frawn kappln vnd derselben kappellen ze Rechten gwern vnd scherm für all ansprach als aigens recht ist vnd des Lanndes recht ze Osterreich. Wer aber das In an denselben gült vnd gutern allen vnd an all ir zügehorung so vorbenant ist mit recht icht abgieng oder ob In mit recht icht chriegs oder ansprach doran auferstund von wem das wer Swas si schaden nement daz sullen wir In alles ausrichten vnd widercheren an allen iren schaden, vnd sullen auch si daz haben auf vns vnd auf allem vnserm guet das wir haben in dem Lande ze Osterreich oder wo wir es haben. wir sein lembtig oder töde Vnd das die gab vordem furbaz also stet vnd vnczebrochen beleib Doruber so gib ich obgenanter Hanns von Liechtenstain für mich vnd für all mein erben der oftgenanten vnserer vrawn. kappellen vnd allen den di Ir obrist kappellän sind. die dieselben chappellen von mir oder meinen pruedern oder erben zelehen enphahent den brief zü einem waren vrkünd vnd zü einer ewigen vestung der sach versigilten mit meinem Angehangen insigil Vnd mit meiner lieben prueder insigiln Hertneids von Liechtenstain, die Zeit Hawbtman ze Gretz und Jorgen von Liechtenstain die Zeit des egenanten meins genedigen Herren Hertzog Albrechts Chamermaister die der sach getzewgen sind mit iren Angehangen insigiln Vnd han vleizzichleich gepeten die Höchwirdigen fürsten hern *Jorgen Bischof ze Pazzaw* vnd hern *Perichtolden*, *Bischof ze freysingen*, vnd den erwirdigen herren hern *Anthoni Probst aller heiligen Tumkirichen dacz sand Stephan ze wienn* das si auch der sach geczewgen sind mit iren angehangen insigiln Der brief ist geben ze *wienn*, nach christi gepürde drewtzehenhundert, Jar dornach in dem Ains vnd Newnczgistem Jar an sand Andres Abent des zwelefpoten.

CCCCLXVI.

Herzog Friedrich von Bayern-Landshut nimmt das Domkapitel und dessen Leute und Güter in seinen besondern Schutz und Schirm, und gebiethet die verhängte Beschlagnahme aufzuheben.

Landshut. 1391. 5. Dezember.

W*ir Friedrich* von gotes genaden Pfallenczgrafe bey Rein vnd Herczog in Bayern etc. Bechennen Offenlichen mit dem brief, Das wir di Ersamen vnser besunderlieb Andechtig in got den *Tumbrobst Techant vnd gemainlichen di Chorherrn des Capitels zu Passaw*, vnd all di iren es sein pfaffen oder layen mit iren leib vnd gut nichs awsgenomen in vnser genad vnd schirm genomen haben Darczu schaffen wir in mit dem gagenwürrttigen brief ledig vnd los alles ir güt wie das genant ist, das von geschäffts wegen vnser vnd aller vnsrer Amptlüt in pot gelegt vnd chomen ist, vnd bestätten in auch gegenwürrttiglichen di brief vnd vrchund di sy habend von vnsern vodern säligen vnd vns mit allen iren punnden vnd Artikeln darümbe so wellen vnd schaffen wir ernstlichen bey vnsern Hulden mit allen vnsern Amptleuten Vicztumen Pflegern Richtern oder wie di genant sind Das ir sy vnd alles ir gut bey freyhait rechten vnd alter gewonhait Haltet iczo vnd hin für vnd in dheinen Chrankch Irrung noch gewalt darinne tüt noch tün lasst an geuerde Daran tüt ir vnsern willen Wanne sy sich auch gen vns vnd vnsern erben halten vnd tün sullen vnd wellent als gen *irrer Herschaft* vnd *Stiftern.* Vrchund des brifs mit vnserm Anhangenden Insigel, Der geben ist zu *Landeshut* an sand Niklas Abend Nach Christj geburrtt drewczehen Hundert Jar vnd darnach in dem Ainen vnd Newnczgistem Jare.

CCCCLXVII.

Graf Georg zu Ortenburg antwortet in Folge eines schiedsrichterlichen Spruches dem Domkapitel dessen Güter zu Steinkirchen, Wirting, Fürlsbach und Türsbach, die er an sich gezogen hatte, wieder aus.

1392. 10. September.

Wir Graf iorg zu ortenberch bechennen offenleich mit dem prief für vns vnser Hausfrawn erben vnd nachkömen daz wir vmb di irrung vnd Zuspruch di wir hintz *den chorherren ze passaw* gehabt haben. Gangen sein hinter Her Ornolt den *frawnberger* dy zeyt pfleger ze griespach auf payden taylen vmb di selben zusprüch wir vns irer güter vnderwunden heten gelegen zu *stainchirchen* zu *wirting* im *fürelspach* im *turspach* vnd wo dy allev gelegen sint nichtz auzgenomen vnd waz der darvmb auzspricht daz well wir treuleich stät halten daz hab wir im gelübt mit vnsern trevn an aydes stat Nu hat er auzgesprochen daz sich dy vorgenanten chorherren irer güter zu stund wider vnderwinden sullen mit allen eren rechten vnd nutzen daz sey stift gült mit aller Zugehörvng wie sy ez von alter vor inn gehabt habent. daz wir noch niemant von vnsern wegen dawider nichtz tuen noch reden sullen Auch ist ze merchken waz gült stift dienst oder vännt von den gueten chomen sol *di die chorherren* von alter darauff habent der sullen sy sich ietzunt gagenwurtichleich von dem vergangen iar wider vnderwinden auf den gueten vnd läuten Hiet wir der icht eingenomen daz sull wir zu stund den läuten hinn vnd sand Michels tag widerchern waz wir aber vor dem am vergangen iar von den gueten genozzen oder eingenomen haben darvmb sey wir von den vorgenanten chorherren ledig vnd los daz hat vns der frawnbergär abgesprochen Daz wir den spruch also treuleich stät halten wellen zu einer pessern sicherhait geben wir in den spruch prief mit vnserm aufgedruchten aygen insigel Der geben ist an ertag nach

vnser frauen tag alz si geporn ward Nach christ gepurt dreutzechen Hundert iar vnd in dem zway vnd nevntzkisten iar.

CCCCLXVIII.

Herzogs Albrecht von Oesterreich Spruchbrief zwischen dem Passauer Domkapitel und Otto von Zelking zu Schöneck, wegen dessen Gefangenschaft und erlittenen Schaden in der Fehde zwischen dem Gotteshause und der Stadt.

Wien. 1393. 16. Jänner.

Wir *Albrecht* von gotes genaden, Herczog ze Oesterreich ze Steyr ze Kernden Vnd ze Krain, graue ze Tyrol etc. Bechennen, Als die ersamen in got Vnser besunderlieben der *Techant vnd das Capitel gemainlich der Stifft zu Pazzaw*, ains tails, vnd vnser getrewr lieber, *Ott von Zelkingen von Schönegg*, des andern tails, aller der Stoezz vnd missehellung die zwischen in gewesen sind, willicleich an vns gegangen sind, staet zu haben, wás wir darumb zwischen in sprechen, Haben wir darumb zwîschen in gesprochen, vnd sprechen auch mit dem gegenwurtigen brief, zu dem Rechten. Von erst, daz alle missehellung vnd vnwillen, zwischen in ab sein, vnd daz Si bedenthalben, guot freund geneinander sein sullen, an alles geuer. Denn vmb alle die dienste, die der egenant Ott von Celkingen, dem vorgenanten *Capitel vnd dem gotzhaus zu Pazzaw, in seinem nachsten Krieg, wider die Stat daselbs* getan hat, vnd vmb alle die scheden, die er darum an seiner *Vanknusse* oder mit zerung oder in dhaine ander weise hat emphangen, Vnd auch vmb alle Speis und Kost, die er da hat dargelegt, vnd vmb alle ander sölich vordrung, die er des Krieges wegen, gen im vnd dem

goczhaus getan hat, oder hinfur tuon möchte, Sprechen wir zu dem Rechten, daz Si Im dafur geben sullen, fumfthalbhundert phunt phenning, halb auf Sand Jörgen Tag vnd halb auf Sand Johans tag zu Sunewenden schierest kunftig, Vnd damit sullent derselb Zelkinger vnd all sein erben, von aller der vorgeschribenn seiner vordrung vnd ansprach wegen, zu dem Bisschof vnd dem Capitel vnd goczhaus ze Pazzaw, furbaz nichts mer zu sprechen haben noch gewinnen vil noch wenig, in dhain weis. Denn vmb die Zehenden vnd nücz, die derselb von Celkingen, denselben Korherren von der Sache wegen, angeuallen vnd nidergelegt hat, Die sprechen wir den Korherren vnd dem Capitel genczlich wider ledig vnd los, Was er aber vormals, ee denn er der Sache an vns gangen hat, der Korherren nucz hat abgenomen, Die sullen im beleiben, vnd sullen im die Korherren vnd das Capitel, hinfur darumb nicht zuo sprechen. Mit Vrchund dicz briefs. Geben ze Wienn an Sand Marcelli tag. Nach Christes gepurd Drewczehenhundert Jar darnach in dem Drew vnd Newnczgisten Jare.

CCCCLXIX.

Schutz- und Trutzbündniss zwischen Herzog Friedrich von Bayern-Landshut und Bischof Georg.

Burghausen. 1393. 18. Mai.

Wir Fridreich von gotes genaden *Pfallentzgraue bey Rein.* vnd *Hertzog in Beyern* etc. Bechennen. vnd tun chunt offenlichen mit dem brif für vns. vnd vnssern Sun *Hertzog Heinreichen*, vnd all vnser erben allen den di jn ansehent lesent oder hornt lesen. Wanne wir durch gemeines nütz vnd frummen Willen, vnser lanndt vnd lawt, vnd auch darumbe das vnser, vodern sälig, daz Gotzhaws ze Passaw gestifft haben, vns mit guter vorbetrachtung, Wolbedachtem muet. vnd nach vnsers Ratz.

vnd getrewen Räte verpunden haben, vnd verpinden auch Wissentlichen mit dem brife. mit vns selb. vnd allen vnsern lannden lawten Herscheften, Slossen. Steten. gutern. vnd vndertanen. vnd mit aller vnserr macht. Di wir itzo haben, oder furbas gewinnen, zu dem Erwirdigen vnserm liben frunde Hern *Gorgen Bischofen zu Passaw* zu seinem Gotzhaus. Capitel daselbs. vnd zu allen irn nachkomen. vnd auch zu allen irn lannden. lawten, Herscheften. Slossen Steten. gütern vnd vndertanen Wie di genant sind, di sy auch itzo habend. oder fürbas gewinnent ewichlich bey in zu beleiben. Also datz in diselben, vnsrew Slos, sullen offen sein vnd in damit sullen bey gestenndig vnd geholffen sein, Wider allermanichlich nymant ausgenomen zu allen irn nöten vnd wirden. als offt. vnd Dikch in des not geschicht. vnd wir des von in ermont werden. an verzichen getrewlich, vnd slechtichlich an alles geuerde. Dann allain ausgenomen in Disen sachen den Allerdurchleuchtigisten fürsten vnd herrn hern *Wentzeslawen Romischen künig*. War auch das ymant in vnserm lanndt, vnd Slossen gesessen wäre, oder der vns angehort. Der wider den vorgenannten Bischof, sein nachkomen vnd Capitel icht täte, daz sullen sy vns ze wissen tun, So sullen wir Dann von den vnsern mynn vnd recht tun nach gelegenhait der sach an geuerde, Wolt aber der vnser sich des Widern sunder mynn vnd rechtz nicht gehorsam sein. So sullen Wir in auf Diselben geholffen sein an all auszüg als lang bis er in genug tue nach irrer fügsamcheit trewlich an geuerde, Wir sullen auch zu beyder seitt all strass Richten. vnd gen lassen. auf Wasser vnd auf lannd als von allter herkomen ist, noch Dhein newerung nicht machen. noch gestatten zu machen. Daz Dem andern ze schaden chäme trewlich an geuerde, Vrchund der Warheit Diser obgeschriben sach, als Wir Das mit vnsern fürstlichen trewen gelobt. Vnd hintz den Heiligen gesworn haben So geben Wir in den brif versigelten mit vnserm Anhangendem Insigel. Der geben ist zu *Purchausen* an Suntag nach dem Heiligen Aufferttag. Nach Christi geburde Drewzehen Hundert Jar, vnd darnach in dem Drew vnd Nevntzigistem Jare.

CCCCLXX.

Hans von Lichtenstein zu Nicolsburg trift mit dem Pfarrer der Marien-Capelle am Gestade zu Wienn einen Häusertausch.

Wien. 1393. 28. July.

Ich Hanns von Lichtenstain von Nicolspurg zu den zeiten des Durchlawchtigen Hochgeborn fürsten Hertzog Albrechts zu Osterreich *Hofmaister.* Vergich vnd tun kunt allen den die den brief lesent oder horent lesen, die nu lebent vnd hernach kunftig sind, Das ich fur mich vnd alle mein erben, vnd Nachkomen zu der zeit da ich es wol getun mocht. Vnd mit hannden der erbern weysen *Michels des Gewchramer zu den zeiten Purgermaister vnd Münzzmaister, vnd des Rats gemain der Stat ze wienn,* In einem Rechtem wechsel gegeben habe, vnd gibe auch mit dem brif, Dem erbern Priester Gerharten Salman diezeit Pharrer der *Chappellen dacz vnser frawn auf der Stetten* ze *Wienne,* durch frum vnd nucz willen derselben Chappellen der ich *rechter Lehenherr pin,* Daz voder Haws genant des *Heinkeins* Zuhaws das gelegen ist zwischen meinem *grozzem* Haws vnd dem *pharrhoff* der zu der egenanten kappellen gehöret. Also das er vnd alle sein Nachkomen dasselb Haws mitsambt dem Hof vnd allen Gemechen sullen furbaz zu einem pharrhoff vnd wonung haben, vnd allen Iren frumen damit schaffen wie In daz allerpest füget vnd wolgeuellet, Vnd sullen auch ich vnd mein Erben fürbaz dhain vodrung noch zuspruch dartzu nicht haben weder in geistleichem noch weltleichem Rechten vil noch wenig in dhainer weise. Ausgenomen aller hindern Gümech des egenanten hawses die gegen der *Tiwenaw* gelegen sind, vnd stozzent herfür an den Hoff desselben hawses die behalt ich mir vnd meinen Erben und Nachkomen, vor, Doch also das wir die venster, die herauz in denselben Hoff gent vermawrn. daengegen hat mir der egenant Gerhart Salman Chapplan der egenanten

Chappellen fur sich vnd alle sein Nachkomen zu einem rechten widerwechsel, geben vnd abgetreten des Chelers gelegen in dem Pharrhoff der zu der vorgenanten kappeln gehoret Twenaw halben, vnd alle die Gemech die auf demselben Cheler gewesen sind, vnd denselben stokch mit allen gemechen auf vnd auf mit dach mit all, nichts ausgenomen, vnd stozzet an die grozzen Stuben, vnd auch den Garten gelegen hinder demselben Stokch, also daz ich vnd alle mein erben vnd Nachkomen sullen fürbaz die egenanten Gemech mit Cheler mit all, vnd allen Gemechen vnd Garten als vorbenant ist ledichleich haben sullen vnd allen vnsern frumen damit schaffen als vns daz allerpest fuget vnd wolgeuellet, vnd sullen vns auch der obgeschriben kapplan vnd sein Nachkomen daran dhain Irrung noch hindernuzz nicht tun, noch dhain zuspruch dorumb zu vns nicht haben weder mit geistleichem noch welttleichen Rechten, vil noch wenig in dhainer weise Nach lawtt seins brifs den er vns dorumb geben hat. Vnd des zu vrchund gib ich den brif versigillten mit *meinem* anhangundem Insigil vnd mit der *Stat Grund Insigil ze wienn* vnd mit meins vettern insigil *Mathes von Lichtenstain* diezeit des obgenanten Herczog Albrecht *Chammermaister* vnd mit der Erwirdigen herrn Insigillen hern *Anthonien Probst datz Allerheyligen Tumchirichen dacz sand Stephann ze wienn vnd hern Johannsen des hübner zu den zeiten ausrichter und verweser des Officiolatampts des pistums zu Pazzaw* die Ir Insigil durch meiner pet willen an den brif gehangen habent der Geben ist ze *wienn* Nach kristi gepurt Drewczehenhundert Jar darnach in dem drew vnd Newnczigistem Jar des Nagsten Montags vor sand Stephans tag als er funden ward.

CCCCLXXI.

Andreas Herleinsberger erhält vom Bischof Georg auf Lebenszeit die hochstiftische Pflege und das Landgericht Velden.

1393. 14. Sept.

Ich Andre der *herleinsperger* Bekenn offenlich mit disem brief Vnd tun kunt allen den die in sehen oder hoeren lesen fuer mich Vnd all mein erben Als mir der hochwirdig fuerst mein gnediger her *Bischof Goerig* ze passaw von gnoden wegen vnd auch der dinst wegen di ich im vnd seinem goczhaus geton hon vnd auch hin fuer getun mag enphalhen hot sein vnd seins goczhaus *phleg* vnd *Lantgericht ze Velden* mit allen eren rechten vnd nuetzen ynn ze haben vnd ze niessen vnd ze nuczen als er vnd sein goczhaus daz in rechtem aigens gewer her pracht vnd gehabt haben doch neur in phleg weis vnd allein mein Lebtag Ich sol auch im vnd seinem goczhaus vnd seinen nachkomen vnd seinem Capitel ob die zeit nit Bischofs enwer gewertig vnd gehorsam ze sein als ander sein phleger doch mir an meinem leybgeding an schaden an als gever, wann aber daz ist daz ich obgenanter Andre der Herleinsperger mit dem Tod abge do got lang vor sey so sol die obgenant phleg vnd Lantgericht dem vorgenanten meinem gnedigen herren seinen nachkomen vnd seinem Capitel ob die zeyt nicht Bischofs enwer gancz vnd gar ledig vnd los sein an all zu spruech mein vnd aller meiner erben vnd nachkomen, wer aber daz ich oder mein erben oder yemant anders von mein wegen wider disen gegenwuertigen brief icht teten oder tun wolten in dhain wais gaistleich oder weltlich das sol kain kraft nicht haben, vnd wes er vnd sein goczhaus des dann schaden nemen den selben schaden sol er vnd sein goczhaus haben daz mir vnd mein vnd meiner erben hab vnd gut wo wir die haben oder lassen ynner landes oder ausser landes auf wasser oder auf lande nichcz ausgenomen Ich obgenanter an-

dre der herleinsperger sol auch die vorgeschriben phleg vnd lant gericht behalten bey eren wirden vnd rechten als das von alter herkomen ist nach allem meinem vermugen Ich han auch dem obgenanten meinem gnedigen herre versprochen vnd verhaissen bey meinen trewen alles das stet ze halten vnd ze volfuren das oben an dem brief geschriben stet Vnd ich hertlein vnd eklein die herleinsperger des obgenanten andre des herleinsperger gebruder bekennen vnd verpinden vns auch alles daz stet ze halten das oben an dem brief geschriben stet Vnd des zu Vrkund Geben wir obgenanter andre der herleinsperger vnd hertlin vnd Eklein die herleinsperger geprueder disen gegenwirtigen brief mit vnsern anhangenden Insigeln versigelt der geben ist do man zalt nach Christus gepurd drewzehen hundert jar vnd darnach in dem drewvndneunczigsten jar an dem suntag nach vnser frawen tag als sie geporn wart.

CCCCLXXII.

Johannes Landgraf zu Leuchtenberg und Graf zu Halls fällt zwischen Bischof Georg und seinem Gotteshaus und dem Ritter Zacharias Haderer wegen eines Leibgedings auf dem Kaltenstein und der Pflege auf St. Georgenberg einen schiedsrichterlichen Spruch.

Dingolfing. 1393. 25. September.

Wir Johanns Lantgraue tzum Lewtemberg vnd Graue zue Halls bekennen offenlich mit dem brif vmb sulch hindergange als der hochwirdig fürste. vnd vnser. liber. herr, her *Georg*, *Bischoff. zue. Passaw.* fur sich sein Capitel, vnd Gotshause doselbst, vnd fur sein nachkomen, desselben gotshauses auf, einem teile, vnd auch, *der veste Ritter vnser lieber getrewer*

zachareis haderer fur sich vnd all sein erben auf dem andern teil, zue vnd, hinder vns gegangen sein nach der anlasse vnd hindergang brif laute. die vns beid teil daruber geantwurt haben vnd die von sulcher stösse zuspruech vnd missehelung wegen sagen, die sie peiderseit tzue ein ander gehabt, haben mit brifen, die sie vns auf vnsern spruch den wir dar vmb mit dem rechten tun sullen ledichleich vbergeben vnd geantwurt haben, in vnser gewalt, der selben brif sein drei, der erst saget von eins leibgedings vnd geltschuld wegen daz, der hadrer auf dem *kaltenstein* solt, haben der ander von eins leibgedings wegen, daz er haben solt an der *pflege der vesten auf Sand Gorgenperg zue passaw.* der dritt saget von dez Capitels. des Gotshawse zue passaw *Insigel* wegen. Nu konden wir vns dez rechten zwischen ir, darumb zue sprechen. als palde nicht versteen, vnd haben vns darumb mit beider teil willen vnd gunst zeit vnd tag genomen vom Ertag nach Sand Gilgen tag nechst vergangen bis auf Sand Michaels tage nechstkunfftigen, darumb zusprechen. Also haben wir vns in der zeit, an weisen frummen herren rittern vnd knechten darumb erfaren so wir beste mochten nach ir beider teil brif laute, die sie gen einander gehabt haben, vnd die sie vns haben vbergeben, als vor oben geschriben ist. vnd sprechen fur ein recht vnd mit dem rechten in chrafft, ditz brifs daz der obgenannt vnser liber herre Bischoff Gorg sein Capitel vnd sein nachkomen dez Gotshauses, zue passaw dem egenanten, zachareis haderer, allen seinen erben, vnd nymants von iren wegen von der obgenanten brif vnd zusprüche wegen nichts schuldig sein zue tun bis auf den tage hewte als der spruch gescheen vnd der spruchbrif geben ist an geuerde, zue vrkünde geben wir den brif versigelten mit vnserm anhangenden Insigel, der geben ist, zue dingolfing, nach Christi vnsers herren gepurde drewtzehen hundert Jar, vnd in dem drew vnd newntzikistem Jar am pfintztag vor Sand Michaels, Tag.

CCCCLXXIII.

Bischof Ruprecht entlässt den Bürgermeister, Richter und Rath und die ganze Gemeinde zu Passau ihres Gelübdes und verweiset sie an seinen gänzlich mit ihm ausgesöhnten Nebenbuhler Georg.

Prag. 1393. 29. Oktober.

Wir *Ruprecht* Vom perge Von gotes genaden *weilent Bischof ze Passaw*, Embieten den ersamen dem *Burgermeister dem Richter dem Rat vnd der ganczen gemain der Stat ze Passaw*, vnsern grus vnd alles gut, Wir lassen ew gemainleich vnd auch ewr iegleichen besunderleich wissen mit dem brief, Das wir angesehen haben got vnd pabstleich gepot vnd brief vnd sein mit wolbedachtem mut mit guter Vorbetrachtung gern vnd wilichleich mit dem ernwirdigen in got vater vnd herren. hern *Gorigen* Bischofen ze Passaw, von wegen des Bistumbs doselbs ze Passaw vnd aller seiner zugehorunge nichz ausgenomen noch hindan gesetzt *auf ein gantz ennde*. Verichtt vnd veraint worden. also. daz wir hintz dem egenanten herrn Gorigen Bischofen ze Passaw. desselben Bistumbs ze Passaw vnd was dar zu gehort gar vnd gantzleich mit rechter furzicht haben abgetreten. vnd verzeihen vns des auch alles wissentleich mit kraft des briefs. Daz wir vns daran dheinerlay recht geistleich vnd werltleich nicht behalten slechtleich an alles geuär. Darumbe biten wir ew mit gantzem ernste vnd vleizze. vnd haissen ew es auch tun, daz ir den obgenanten hern Gorigen ewrn Bischof ze Passaw. wirdichleich an widerred aufnemet vnd ze Passaw inlasset vnd im auch huldet vnd swert als ewrm rechtem herren vnd Bischof. vnd darumbe sagen wir ew vnd ewer iegleichen besunderleich aller der ayde die ir vns gesworn vnd ewr trew die ir vns, wie oder von waz sachen nichtz ausgenomen geben habtt gar vnd gantzleich ledig vnd los getrewleich an alles geuär. Darzu dankchen wir ew auch mit vleizze aller der ern wirden vnd dienste

die ir vns erzaigtt vnd getan habtt. vnd wellen die auch hintz ew gern erchennen wo daz zu schulden kumet, Mit vrkunde des briefs besigelt mit vnserm Angehangem Insigel. Geben ze *Prag* an nachsten Mitichen. vor aller heiligen tag Nach kristi geburde drewczehenhundert Jar vnd in dem drew vnd Neuntzigistem Jare.

CCCCLXXIV.

Der römische und Böhmenkönig Wenzel verleiht dem Bischof Georg die Regalien des Hochstiftes Passau und weist alle Unterthanen zum Gehorsam gegen ihn an.

Schloss Betllern. 1393. 4. November.

Wir Wenczlaw von gotes gnaden Romischer kunig czu allen zeiten merer des Reichs vnd kunig zu Beheim. Bekennen vnd tun kunt offenlichen mit disem briefe allen den die In sehen oder horen lezen. Das fur vns komen ist, der Erwirdige *Jurge Bischof zu Passaw*, vnser vnd des Reichs furst, vnd lieber andechtiger, vnd bate vns mit fleisse, das wir Im seine vnd seiner kirchen vnd Stiftes zu Passaw *furstentume herlichkeit vnd lehen* mit allen iren furstlichen rechten gerichten. Czollen, lehenen, Mannschefften eygenschefften Steten Slossen landen lüten gutern vnd allen zugehorungen, zuvorleihen vnd zu reichen genediclichen geruchten, des haben wir mit wolbedachtem mute, vnd gutem Rate vnserer fursten Edlen vnd getrewen ym seine furstentume herlichkeit, wertlichkeit, vnd lehen seiner egenanten kirchen vnd Stifftes zu Passaw mit allen iren furstlichen rechten gerichten Czollen lehenen Mannschefften eygenschefften, Steten Slossen Landen Lüten gutern vnd allen iren zugehorungen als vorgeschriben stet, wie die mit sunderlichen wortten genant sein genediclichen vorlihen vnd gereicht vorleihen vnd reichen ym die mit kraft ditz briefs rechter wissen vnd Romischer kuniclicher

mechte Volkomenheit, vnd derselbe vnser furste, hat vns doselbst, gelobt vnd gesworen vns vnd dem heiligen Romischen Reiche getrewe, gehorsam vnd vndertenig zu sein, vnsern fromen zu werben vnd vnsern schaden zu wenden als das gewonlichen vnd billichen ist, vnd als er vns und dem Reiche von einem solchen fürstentume von rechtes vnd gewonheit wegen zutun pflichtig ist. Dorumb gebieten wir allen vnd iglichen Mannen Rittern knechten Houptluten, gemeinscheften der Stete, Merkte vnd dorffer, vnd allen andern gemeinlichen vnd sunderlichen, in welcherley adel, eren, wirden, oder wesen die sein, die in dem egenanten seinem Stiffte zu Passaw, wohnhaftig vnd gesessen sind, ernstlichen vnd vesticlichen bey vnsern vnd des Reichs hulden, das sie sich an den egenanten Bischoff zu Passaw, vnd an nymanden anders keren, vnd ym vndertenig sein sullen vnd ouch ym hulden geloben vnd sweren als das billichen vnd gewonlichen ist, als irem rechten ordenlichen vnd naturlichen herren vnd sich dowider nicht seczen mit wortten noch mit werken in dheine weis, Als sie vnsere vnd des Reichs swere Vngenade Vormeiden wollen, Mit vrkunde dicz briefs vorsigelt mit vnser Kuniclicher Maiestat Insigel Geben *zum Betler* noch christs geburt, dreytzehenhundert Jar, dornach in dem drey vnd newntzigisten Jare, des nehsten Dinstags, noch Allerheiligen tage vnserr Reiche des Behmischen in dem Eynvnddreissigistem vnd des Romischen in dem Achtzehendem Jaren.

Per dominum Fridericum ducem Bavariae Franciscus Olomucensis Canonicus.

CCCCLXXV.

Abt Niklas zu Aldersbach bestätigt den vor seinem Amtmanne an offener Schranne zu Krems gefällten Spruch auf die Pfandklage eines Juden um einen Weingarten gegen Kilian, Pfarrer zu S. Egid an der Passauer Brücke.

1394. 8. Febr.

WIr Abpt Nyclas ze Alderspach vergehen offenleichen mit dem brief daz für *vnsern Amptman Leben den leitgeben ze Weintzürl pey Chrems* da der in offnär Schrann an dem rechten gesezzen ist daselben chämen ist *Aram der Jud gesezzen am Taegleichen märcht ze Chrems* vnd chlagt mit vorsprechen hintz aynen weingarten genant der helbling dez anderthalb Jeuech ist vnd ist gewesen herrn kylians pfarrer ze *sand Gilgen ze passawe*, dez wir rechter puerchherr sein, vnd ist dez Juden pfand gewesen von geltschüld wegen die im der obgenant her kylian schülldig gewesen ist, dar vmb der Jud güt brief vnd vrchünd vmb hät, da wart ertailt vnd aüch vervolgt, man solt dem obgenanten herrn kylian daz fürpot ze wizzen tün vnd solt auch dar vmb sein rechte tag haben alz dez landes Recht ist ze Oesterreich ob er den egenanten weingarten wolt verantwuerten vnd geschach darnach waz recht waer, Also wart im daz füerpot ze wizzen getan vnd hat auch darvmb sein rechte tag gehabt, Nue cham der obgenant her kylian nicht auf antwurt noch ymant anders von seinen wegen der den egenanten weingarten verantwürten wolt, da pat dez Juden vorsprech fragen waz nu recht waer, der ertailt Seit dem obgenanten hern kylian daz fürpot ze wizzen waer getan vnd hiet auch dar vmb sein rechten Tag gehabt vnd war selber nicht auf antwuert chomen noch nymant anders von seinen wegen der den weingarten verantwurten wolt, ez solt der egenant Jud den vorgenanten weingarten *gäntzleich er-*

langt vnd behabt haben alz pfäntz recht ist in dem land ze Oesterreich vnd dez ward im vervolgt Von man ze mann die an dem Erbern geding säzzen vnd dez solt wir im vnsern gericht brief geben vnd dar vmb solt er vns vnser recht geben vnd daz hat er getan mit vrchünd dez brieffs versigelt mit Vnser obgenanten Abpt Nyclas anhangundem Insigel daz ist geschehen nach Christi gepürt dreweczehen hündert Jaer vnd dar nach in dem vier vnd Newnczigisten Jar dez nachsten Suentags nach dem Liechtmezz Tag.

CCCCLXXVI.

Abrechnung des Bischofs Georg mit Hanns Strobel, Pfleger auf dem Niederhaus bei Passau.

St. Georgenberg bei Passau. 1394. 28. Febr.

Wir *Gorig* Von gotes genaden. Bischof ze Passaw. Bechennen Vnd tun kunt offenleich mit dem brief daz wir Verhort haben, die Raittung vnsers getrewen lieben. *Hannsen des Strobels*, die zeit vnsers *phlegers In dem Nidernhaws bey Passaw.* von alle dew, vnd er von vnsern wegen, ingenomen, emphangen vnd ausgeben hat, es sei von vnserer Mawtt, Lande, vnd lawtte, vnd Purkchut wegen, aller sache vnd handlunge, nichtz ausgenomen, vorher vncz auff den tag als der brief geben ist, Vnd das alles haben wir wizzentleich geneinander geraitt abgeslagen vnd abgeczogen, Vnd an derselben raittung sein wir dem egenanten Hannsen dem Strobel schuldig beliben Newnvndviertzikch phunt, Vnd funfftzikch phunt *von wegen des Phaffen, der in der egenanten vnser vestt In dem Nidernhaws lang gevangen ist gelegen*, So sein wir im an der nahsten seiner raittung schuldig belieben, ains vnd Sibenczikch phunt alles wienner phenning so er des vnsern brieff hatt also wirt des gelts alles

des wir im schuldig beleiben die zeit alle her als oben berurt ist, vnd geschriben stet, hundert phund vnd Sibenczikch phunt, alles wienner phenning, der wir in genedicleich wellen vnd sullen ausrichten, an geuär. Mit vrkunde des briefs besigelten mit vnserm aufgedrukchten Insigel. Geben auf *Sand Gorigenperg*, *bey Passaw* an nahsten Samptztag nach Sand Mathie tag des heiligen zwelffpoten. Nach kristi geburde, Drewczehenhundert Jar vnd in dem viervndnewnczigisten Jar.

CCCCLXXVII.

Conrad Schaul, Burggraf zu Wolfseck, erklärt in eigenem und seiner Mitgenossen Namen, dass er die Entschädigung wegen der im Kriege wider die Passauer geleisteten Dienste vom Domcapitel erhalten hat.

1394. 29. März.

Ich Chunrat der *Schawl* zu den zeiten *Purgraf ze Wolfsekk* bechenn offenleich mit dem brief. das ich gancz vnd gar bericht vnd veraint pin worden. mit den erwirdigen Herren. dem Techant, den korherren vnd dem *Capitel ze Pazzaw*. vmb all züsprüch die ich czu yn gehabt han, oder gehaben mochte von mein vnd von Henslein des Pöndel. nikel des Räts, Mendel des Trawner chnecht vnd Jorgen. des anplanger der ygleicher *ain spies* gehabt hat, hensleins des auflanger. gradhannsen, Ottleins. vnd des Hürner. die *schüczen* gewest sein vnd dieweil mein gesellen vnd diener warn. vnd von meinen wegen an der korherrn. sold. in den chrieg *wider* (*die*) *pazzawer* gedient haben. vnd auch ob ir icht mer-wern die von mein wegen an irm sold gelegen wern vnd oben besunder nicht benannt wern an geuerd vmb die ich mich wissentlich an genommen hab. vnd haben mich die vorgenanten korherren. vmb sold scheden vnd all züsprüch die ich

oder die *vorgenant Spiezzer vnd Schüczen* von der vorgenanten sach wegen zu yn gehabt haben. gancz vnd gar beczalt vnd ausgericht an allen schaden. darumb sag ich sie das Gotzhaws vnd das Capitel ze Pazzaw. quit ledig vnd lös vnd hab yn versprochen. mit meinen trewn vnd versprich auch yn mit dem brief getreulich an alles geuerd. das ich sie an all zusprüch vnd scheden halten sol. vmb die obgenant sache. gegen den vorgenanten knechten. das die obgeschriben sach also stet vnd vnzebrochen beleib des ze vrkund gib ich yn den offen brief. versigelt mit meinem anhangündem Insigel. vnd mit meins Vettern, Benedicten des Schawl. auch anhangundem Insigel der das durch meiner gepet willen an disen brief gehangen hat. durch geczeugnüzz willen. der obgeschriben sache. der brief ist geben. nach Christ gepürd drewczechen hundert Jar darnach in dem Vir vnd newnczigistem Jare. des nachsten Sampcztag als man in der heiligen kirchen singet Letare.

CCCCLXXVIII.

Conrad der Kirchbeck verkauft seine vom Hochstifte lehenbaren Güter zu Steinleimbach und seinen Antheil an dem Burgstall Kaltenstein, ehevor der Urleinsberg genannt, an den Bischof Georg um dreihundert Pfund Pfennige.

1394. 25. May.

Ich Chunrat der Chirchpekch Buerger ze Passaw vnd ich Margret sein hawsfraw verieben für vns, all vnser erben. Vnd nachkomen offenleich mit dem brief allen den die In sehent oder hörnt lesen daz wir mit gutem willen, gesambter hannt. zu der zeit do wir es wol getuen mochten von vnserr notdurft. wegen

nach vnserr freunt Rat. vnd ander erber lawt weisung vnser zwen hof ze *Steineyynlaympach.* vnd ganczen zehent darauf, vnd den dritten hof doselbs, daraus drew guter gemacht sind vnd den zehent ganczen. auf den zwain gutern, Sunder was wir teils hetten an dem *purkchstal genant der Chaltenstain. vnd hat emaln gehaissen der vrleinsperkch* gelegen in des goczhawss lannde der Aptey In Rornpekcher pharr, *das alles lehen ist.* von dem Bistumb ze passaw. mit allen eren, ze haws, holcz, veld, Graswaid. vischwaid Akchern. Gruntten vnd anderr nuczen, gulten, vnd rechten, die darzu gehornt, oder dauon bechomen mugen nichts ausgenomen noch hindan gesaczt versucht vnd vnuersucht recht, vnd redleich ze Chawffen geben haben Dem edeln Hochwirdigen fursten. vnserm genedigen herren. hern *Gorigen. Bischoff* ze Passaw seinen nachkomen Goczhaws vnd Bistumb doselbs. vmb drewhundert phunt wienner phenning, der er vns mit beraitem gelt fuderleich vnd genczleich verricht, vnd beczalt hat, der wir In dienstleich dankchen wellen, Mit der beschaiden, Das wir all vnser erben vnd nachkomen noch ander iemant von vnsern wegen. hincz den egenanten zwain hofen ze Staineinlaimpach. vnd dem ganczen zehent darauf, vnd dem dritten hof doselbs, daraus drew guter gemacht sind. vnd auch hincz dem ganczen zehent, auf den zwain gutern, Sunder hincz dem purkchstal genant der Chaltenstain, der emaln gehaizzen hat der vrleinsperkch in des Goczhawss lande der Aptey In Rornpekcher pharr, aller zugehorung dheinen chrieg Stozz, Misshelung, zuuersicht, ansprach noch vorderung ieczund noch furbas nimmermer haben vnd nicht gewinnen sullen, weder mit recht noch an recht. Geistleich oder weltleich. Es mügen auch domit, der egenant vnser herr Bischof Gorig. oder sein nachkomen von ir, irs Goczhaws Bistumbs vnd notdurfft wegen, allen irn frum hanndeln nuczen, niessen, emphelhen, verseczen, oder verchauffen, wie, oder wem si wellent, an alle irrung vnd widerred. Wir haben auch vnuerschaidenleich dem egenanten vnserm herren Bischof Gorigen. seinen nachkomen. seinem Goczhaws vnd Bistumb ze Passaw, verhaizzen, das wir der egenanten höf gueter, zehent, vnd purkchstal versucht und vnversucht ir gewer vnd furstand

wellen sein, vnuerzogenleich an aller stat, wo si des begernt, als des landes recht ist in der Abptej. an all ir mü vnd gepresten Tetten wir des nicht wiegetanen schaden, des der egenant vnser genediger herr. Bischof Gorig sein nachkomen Goczhaws vnd Bistumb nement, den ir ainer bey seinen trewn an aid vnberecht gesprechen mag, vnd redt, an all ander bewarung, denselben schaden wellen wir in abtun vnd zehannt widerchern. vnd sullen das alles haben dacz vns selben vnsern trewen vnd auf allem vnserm gut, wo wir daz inndert haben oder lassen inner oder ausserlanndes auf land vnd auf wasser versucht und vnuersucht, dohin si an aller stat, alle irew recht erlangt habent, daz wir nichts ze wort furgeben noch dheinerlay gen in geniessen sullen, Daruber welicherlay chrieg stozz Misshelung oder ansprach wir oder ander iemant von vnsern wegen, gen in oder si gen vns in den obgenanten sachen des Chauffs aufhuben oder hanndeltten mit recht oder an recht, geistleich oder weltleich, das sullen si allzeit behabtt gewunnen haben vnd wir verlorn. an alle widerwartticheit, vnd ob icht brief oder vrkünd herfurkamen gelesen oder geczaigt würden, die In an den egenanten hofen, gutern, zehenten purkchstaln oder anderr irr zugehörung geschaden mochten. oder ze beswarung chamen, wie, wo oder wenn, als offt sich das verlieff vnd vergienng ains oder mer, dieselben brief vnd vrkünd. sullen an aller stat ab, vnd tod fur nichte sein, nicht mer kraft, noch macht haben in dheinen wegen, daz zu einem warn vrkund ist der brief besigelt mit meinem Chunratz des Chirichpekchen anhangundem Insigel vnd zu einer geczewgnutzz mit der erbern beschaiden meiner lieben Oheim. Hannsen des Geyselperger diezeit pfleger auf sand Gorigenperig bei Passaw. vnd vlreichs des hawtzenperiger von Piberekk auch anhangunden insigeln. die ich Chunrat der Chirichpekch. vnd ich Margret sein hawsfraw. darumb vleizzig gepeten haben In vnd iren erben an schaden verpinden vns vnder den drew Insigel mit vnsern trewn für vns all vnser erben vnd nakomen alles das stet ze haben vnd ze volfurn das an dem brief geschriben stet, Der geben ist an sand Urbans tag, nach kristi gepurde drewczehenhundert Jar vnd in dem vier vnd newnczigistem Jare.

CCCCLXXIX.

Heinrich von Waldsee erklärt, dass ihm für eine Geldfoderung von dreihundert Pfund Bischof Georg die Einkünfte aus mehrern Besitzungen im hochstiftischen Amte Zeiselmauer auf die Dauer von vier Jahren angewiesen habe.

1394. 29. Juny.

Ich Hainreich von Waltsee, vnd alle mein Erben vergechen vnd tun chunt offenleich mit dem brief, vmb die drewhundert Phunt Wienner phenning geltes, die wir auf der *Vestt vnd Herschaft ze Viechtenstain* gehabt haben, die vns Her *Ott von Layming* weilent *Vicztumb; vnd das Capittel ze Passaw* dorauf verchawft habent, Vnd die wir von sand Jorigentag der schirist kumpt, vier gancze Jar, vnd vier nucz (Nutzjahre?) noch einander innegehabt und genossen solten haben, Vnd wannd wir der egenanten Vestt vnd Herschafft Viechtenstain vnd ir Zugehorung hincz dem hochwvrdigen fursten vnserm genedigen herren hern Jorigen Bischofen ze Passaw vnd seynem Goczhaws daselbens, abgetreten vnd ledig lassen haben, Dorumb hat er mit gutem willen mit wolbedachtem mut vnd nach Rat willen vnd gunst des Erwirdigen seins Cappitels ze Passaw zu der Zeit da er es wol getun machte, mir egenanten Hainreichen von Walltsee vnd meinen Erben, die vorgenanten drewhundert phunt geltes ausgeczaigt Vnd vorschreibet auch vns, die wissentleich mit dem brief auf den hernachgeschriben stükchen, gülten vnd gütern, die gelegen sind in seinem *Ampt*, dacz *Zaissenmawr*, Von erst ze *Mukchendorf* Sechczehen phunt fünf Schilling ain vnd zwainczig phening ze *Wipphing* drewczechen phunt drey Schilling vnd acht phenning ze *Wolfpaissing* Sechczechen phunt fünf Schilling vnd zwainczig Phenning, Dacz *Zaissenmawr* vnd auf den Mairhöfen daselbens Vier vnd Zwainczig phunt drey Schilling vnd

drey phenning, ze *Werndarn* drew vnd zwainczikch phunt Sechs schilling drithalben phenning, ze *Wildenhag*, vnd von Höfen in der Aw vnd von dem vrfar ze *frischenhag*, drew vnd zwainczig phunt Sechs vnd acheczig phenning, ze *Stürmaw* drithalb phunt vnd vier phenning, Ze *Greiffenstain* drew phunt funfczikch phenning vnd ain helbling, Ze *Hedrensveld* drithalb phunt, zwelif phenning ze *Lebarn*, Sechczechen phunt aindlef phenning, vom *Chratentalhof ze Tulln* zechen Schilling, ze *Lewberstorff* mit dem Mayrhof drew vnd zwainczikch phunt, drey Schilling vnd Sechsthalben vnd zwainczikch phenning ze *Abtsteten* dreyczechen Schilling vier phening, ze *Raffolczwerd* Sechczechen phund, von der Mül, ze *Tulbing* zway phunt, von der *Hagenaw* zechen phunt, von *Pawmgarten* des Czagel fünf phunt, von der Vischwaid fünfczechen phunt drey Schilling, den zechent ze *Manswert* vnd ze *Pewgen* drewczechen phunt Sechczikch phenning, den zechent ze *Hertsteten* für Siben phunt vnd Siben Schilling phenning, Vnd auf dem *Ampt dacz sand Pölten* Sechczig phunt, Vnd auf allem dem das zu den vorgenanten Stükchen gülten vnd gütern, allen gehöret in vrbar ze ueld vnd ze dorff, Es sey *gestift oder vngestift*, versucht oder vnuersucht wie So das genant ist, Also das ich vorgenanter von Waltsee vnd mein Erben der vorgenanten drewhundert phunt gelts, Zwaihundert phunt vnd vierczig phunt gelts, auf den egenanten Stukchen, mit allen stükchen vnd gütern mit allen eren rechten vnd nutzen die darzu gehörent, vnd als er vnd sein vodern, die in aigens gewer herpracht vnd Inngehabt haben, vnd als Si mit alter herchomen sind, innehaben niessen vnd nützen sullen, Vnd die vbrigen Sechczig phunt gelts, Sol vns ein igleich Amptman ze *sand Pölten* wer des Goczhaws Amptman die zeit ze sand Pölten ist, die egenanten vier Jar raichen, vnd geben alle Jar ze vnser vrawn tag ze der liechtmesse, Geschech awer das nicht, Swas wir des danne schaden nemen, der wissentleich wer, daz sullen wir haben auf des Bischtumbs ze Passaw gütern, vnd des dauon bechömen wie vns das fügleich ist an geuär, Auch sullen die egenanten drewhundert phunt gelts, nach den obgenanten vier Jaren Im vnd seinem Goczhaws ze Passaw allerding

von vns ledig sein, Vnd wir sullen In der abtreten, vnd In antwurten an alle widerred, Wem auch ich obgenanter Hainreich von Waltsee, dew obgenanten drewhundert phunt gelts Schaff mach oder gib, dieselben vier Jar, dem sind Si gepünden mit allen artikeln vnd püntten So oben geschriben ist, als vnser selber, Ausgenomen das der oder die von den lewtten, dorauf die egenanten drewhundert phunt gelts ligend nichts vngewondleichs nemen sullen, weder Stewr noch ander vnpillich vodrung vngeuerleich, Wer auch das vns die lewtt, die in dem *besigilten Register*, das er vns dorüber geben hat benent sind, des diennsts nicht gehüln vnd angeuer auf den gütern nicht legen, Swas vns denne doran abget, das sullen wir auch haben auf des Goczhaws Ampt ze sand Pölten, vnd soll vns dorumbe ausrichten, sein vnd seins Goczhaws Amptman daselbs in aller der weyse als die Sechczig phunt die oben geschriben sind, Es wer denne Schawr, Piesezz, goczgewalt oder lanndeschrieg, den sullen wir gen den lewtten, die auf den egenanten gütern gesezzen sind, genedichleich erkennen auch angeuär, Wenn In auch die obgenanten drewhundert phunt geltes ledig werdent, So soll ich der obgenant von Waltsee oder mein Erben Im vnd seinem goczhaws ze denselben nützen daselbs dacz Zaissenmawr gemach genüg lassen angeuer, Er ist auch meins obgeschrieben von Waltsee vnd meiner Erben oder wem ich die obgenanten dreyhundert phunt gelts schaff mach oder gib Rechter gewer vnd scherm für alle ansprach, als aigens vnd des lanndesrecht ist ze Osterreich, Wer awer das vns mit recht doran icht abging, die obgenanten vier Jar, das sullen wir haben auf den vorgenanten stükchen vnd gütern, vnd aller irer zugehörung, vnd auf allem dem gut, das daz Bischtumb ze Passaw hat angeuer. Wer awer das wir Im vnd seinem goczhaws ze Passaw dieselben drewhundert phunt gelts, nach den obgenanten vier Jaren nicht ingeben noch antburten, vnd In das verczugen, was er vnd sein goczhaws des denne schaden nement, der wissentlich wer, das sullen Si haben auf aller vnser hab vnd güter die wir haben oder lassen, vnd des dauon bechömen wie In das fugleich ist angeuer, Vnd dorüber gib ich egenanter Hainreich von Waltsee dem egenanten Bischoff Jörigen ze

Passaw vnd seinen nachkomen den brief ze ainem waren vrchund der sach fur mich vnd alle mein erben besigilten mit meinem vnd meins Vettern Hern, *Rudolffs von Waltsee die zeit lanntmarschalich in Oesterreich* angehangen insigiln., Der dasselbe sein Insigil ze zewgnisse der sach an den brief gehangen hat Im vnd seinen Erben an schaden Der brief ist geben noch Kristi gepurd Drewczechenhundert Jar, dornach in dem vier vnd newnczigistem Jare An sand Peter vnd sand Pawls tag der heyligen Zwelifpoten.

CCCCLXXX.

Ulrich Zink, Herzogs Albrecht von Oesterreich Amtmann, fällt in seiner Eigenschaft als Obmann einen schiedsrichterlichen Spruch zwischen dem Bischof Georg und Ludwig Huber über des Letztern Behausung zu Hekenperg und dessen Passauische Lehen.

Wien. 1394. 2. Juli.

Ich Vlreich der Zinkk zu den Zeyten des Hochgeborn Fürsten Meins Genedigen Herren, Herczog *Albrechts ze Oesterreich etc. Ambtman*, Vergich vnd Tun chunt offenleichen mit dem brief, Vmb alle die *Chrieg Stözz Züsprüch vnd Mizzhelung* die gewesen sind Zwischen dem Hochwirdigen. fürsten, Hern *Jörgen Bischoff ze Pazzaw*, Meinem gnaedigen herren an aynem tayl, Vnd dem erbern *Ludweygen dem Hueber* an dem andern tayl, vncz auf den hewtigen tag als der brief geben ist, Wye die all genant sind nichts aufgenömen, Daz Si der genczleich vnd willichleichen, gegangen sinde, der vorgenant Mein Herr von Pazzaw auf seinem tayl, hinder Andren den *Herleinsperger* vnd Hannsen den *frawndorffer* sein dyener, Vnd der vorgenant Lud-

weyg der Hueber, auf seinem tayl hinder meinen Sweher Hern *Micheln den Gawkramer zu den Zeiten Purgermaister vnd Münnzzmaister ze Wienn, Vnd Fridreichen den Chraft die Zeit Richter ze Chrems*, Also swaz dieselben vier Spruchmann nach bayder tailn briefen zusprüchen vnd fürgaben. behabnüzzen vnd rechten nichts hindan gesaczt Sprechen vnd erchannden, ob Si sich darumb gesammen möchten daz Si daz ze Payderseytt genczleich stet haben. vnd dapey beleiben wolten. an alle widerred, als Si sich des mit iren trewn an geuer, hinder dieselben vier Spruchmann verlübt, vnd verpunden habent nach der zwair hindergeng brief sag die Si ze bayder seytt darumb gegeben habent, Waer Aber das dieselben vier Spruchmann sich vmb die vorgeschriben sache nicht aynmuetikchleich verrichten vnd ansprechen mochten. So sollten Si ze payderseytt Mich egenanten Vlreichen den Zinkken zu aynem obmann darczu nemen vnd erweln, Nu mochten sich dieselben Vier Spruchmann nicht aynmütichleichen gesammen noch verrichten, Vnd habent mich, der vorgenant Mein Herr von Pazzaw, vnd Ludweyg der Hueber mitsambt den vier Spruchmannen zu aynem gemaynen obmann darczu genömen vnd erbelt, Swaz ich darüber Sprech vnd erchenne, das es an alle widerred dabey beleib angeuaer, Vnd darumb So han ich mit wolbedachtem muet, vnd gueter vorbetrachtung als ein obmann gesprochen vnd sprich auch Von erst daz all Züsprüch vodrung vnd behabnüzz, die der vorgenant Ludweyg der Hueber hincz dem egenanten Meinem Herren von Passaw gehabt hat Es sey mit geistleichem oder mit weltleichem rechtenn mit briefen oder an brief vmb welcherlay vergangen Hanndlung vnd sach das gewesen ist genczleich vnd gar schüllen absein Lawtterleich an alles geuär, Vnd das derselb mein Herr von Passaw des egenanten Ludweygs fürbaz gnediger Herr vnd fuerderer sein sol, wo sich daz gepuer. Darnach sprich ich, das derselb mein Herr von Passaw dem egenanten Ludweygen dem Hueber, seyn Behawsung daz da haisset *Hekchenperg* vnd swaz darczü gehöret vnd auch seinew gueter ze Passaw die von demselben meinem Herren dem Bischoff *lehen sind* genczleich vnd gar in antwürten gewaltig machen vnd an die gewer seczen schol

zwischen hinn, vnd sand Mertteins tag der schierist chůmbt an alles verczieches, Tet er des nicht in derselben vrist So schol derselb mein Herr von Passaw dem vorgenanten Ludweygen dem Hueber, denne ze stet veruallen sein auszerichten. vnd ze geben Sechs Hundert phunt wienner phening auf die nechsten chunfti-gen weichnachten. darnach an Verziechen vnd an allen aufschub Vnd ob denne derselb mein Herr von Pazzaw den egenanten Ludweygen derselben phening nicht ausrichtiet vnd beczalt auf die Zeit als yeczunde benant ist, Wenne In denne derselb Ludweyg darumb monet vnd vodert mit seinen briefen oder Poten, ze Haws oder ze Hof So schol er an alle waygrung nach der vodrung ynner den naechsten acht tagen. Zwen erber chnecht igleichen selbandernn mit zwayn pherfden. ze wienn in ein erber Gasthaws sennden. wa Im da geczaygt wirt Vnd dic schullen denne da ynnligen vnd laisten. als innligens vnd laistens recht ist vnd da nicht auschömen, Es werd denn er der vorgenant Ludweyg der Hueber der egenanten Sechs Hundert phunt phening gancz vnd gar verrichtet vnd beczalt an allen seinen schaden, Auch sprich ich das der vorgenant mein Herr von Pazzaw. noch die seinen fürbacz, Hincz dem egenanten Ludweygen dem Hueber, vmb all vergangen sach Es sey vmb Mawtt pheleg ynnemen vnd ausgeben So derselb Ludweyg von des egenanten Meins Herren von Passaw wegen gehanndelt vnd ausgerichtet hat nychtes ausgenomen nymmer mer chain ansprach noch vodrung haben noch gewynnen schullen weder mit Geistleichem noch weltleichem Rechten, vmb vil noch vmb wenikch in dhain weyse. Darnach sprich ich welcher tayl. vnder In, den vorgeschriben spruch vberfuer vnd des ausgieng vnd nicht stet hielt, das der in den vorgeschriben sachen voraus alle seine recht genczleich verlörn schol haben, Vnd darczue veruallen schol sein ze geben dem obgenanten meynem gnedigen Herren Herczog Albrechten Tawsent phunt wienner phening an alle gnade, Vnd das der Spruch fürbaz also stet vnd vnczebrochen beleib, Darüber so gib ich dem oftgenanten meinem Herren Hern Jörgen Bischoff ze Pazzaw vnd seinen Nachkomen den brief zu aynem warn offen vrchund der sach Versigilten mit meinem anhangun-

dem insigel, Vnd mit des erbarn Mannes insigil, *Dietreichs des Prenner zu den zeiten des Rates der Stat ze Wyenn*, den ich des vleissichleichen gepeten han das er der sach gezewg ist mit seinem anhanngundem insigil. Im an schaden. Der brief ist Geben ze *Wienn* nach christi geparde drewtzehenhundert Jar darnach in dem Vier vnd Newnczigistem Jare des nechsten Phinez-tags nach sand Peters vnd sand Pawls Tag der Zwelifpoten.

CCCCLXXXI.

Achaz der Püdenstorfer und seine Mitgenossen verheissen dem Bischofe Georg, ihre gemachten Gefangenen ohne sein Vorwissen nicht in Freiheit zu setzen.

Passau. 1395. 24. Februar.

Ich Achacz der Puednstorffer, Ich Mertt der Hornperger, vnd ich wolffhart der Turlinger bechennen vnd tun kunt, offenleich mit dem brief, daz wir dem hochwirdigen fursten vnserm genedigen herren, hern Gorgen Bischof ze Passaw, in gesworn aides weis gelobt vnd versprochen haben geloben vnd versprechen auch wissentleich mit krafft des briefs das wir vnser geuangen Chonraten *den Chirichpekchen*, vnd Christel *den Vrleinsperger* an desselben vnsers genedigen herren Bischof Gorigen oder seiner Nachkomen willen wissen vnd wort, von der vankchnusse, nicht ledig lassen sullen noch wellen dhains wegs Nur allein, er vnd sein Nachkomen vnd Goczhaws ze Passaw werden denne ee, von in gar wol versorgt nach irer notdurffte; Mit vrkund des briefs besigelten mit vnsrer obgenanter Achaczen des Puednstorffer, vnd Mertt des hornperger angehangen Insigeln, darunder ich egenanter wolffhart der Turlinger, mich verpind mit meinen trewen alles das stet, ze halten das oben an dem brief stet geschriben Der geben ist ze Passaw an Sand Mathie tag des heiligen

zweliffpoten. Nach kristi gebürd Drewczehenhundert Jar vnd in dem funff vnd Newnczigisten Jar.

CCCCLXXXII.

Gottschalk der Innbrucker, Burggraf zu Starchenberg, und Heinrich von Stackharn fällen einen schiedsrichterlichen Spruch zwischen Bischof Georg von Passau und der Hausfrau des österreichischen Küchenmeisters Stachler wegen einer Geldfoderung derselben zu sieben hundert Pfund Pfennigen.

Wien. 1395. 18. März.

Ich Gotschalich der Innprukcher Die zeit Purkchgraff ze Starchenberg vnd ich Hainreich von Stokcharn Wir vergechen vnd tun chund allen den die den Brief lesent oder horent lesen Vmb die chrieg mishelung vnd ansprach die der Hochwirdig fürst Herr *Jorig Bischoff ze Passaw* an aim tail Vnd die erber fraw *Johanna Chunrats Hawsfrau des Stachler* die zeit des Hochgeboren fursten vnsers genedigen Herren Hertzog *Albrechts* ze Oesterreich etc. *Küchenmaister* an dem andern tail von des Satzs wegen ze *Mawtarn* gen einander gehabt haben Das Si des alles auf paiden tailn hinder vns gegangen sein Also swas wir dorüber sprechen das si das alles auf paiden tailen gentzleich stet haben vnd da pay an alle widerred peleiben sullen vnd wellen als si sich Des mit iren sundern hindergangbriefen gegen vns verpünden habent Nu haben wir noch vnsern trewn dorüber gesprochen das der egenante her von Passaw der vorgenanten frawn Johannen für den egenanten Satz hawbtgut vnd Diennst so er schuldig ist geben sol Sibenhundert phund wienner phenning vnd sol si der richten auf die phingsten schirist

chunftig an vortzichen Vnd sol si denselben Satz Die weillen innehaben vnd wenn er sey derselben phenning also ausgericht hat So sol si Im alle die Prief Die Si vber den egenanten Satz hat alle widergeben angeuer Wer aber das Si der vorgenant von Passaw der egenanten Sibenhundert phund nicht richtet auf die vrist so vorbenant ist So sol er die egenanten frawn Johannen alles des Diennsts so er Ir von Des egenanten Satzs wegen schuldig ist in dem nechsten Moneyd dornoch vnuertzogenleich weren Vnd sol si sich des egenanten Satz noch ir prief sag halten Vnd sol ir der egenante von Passaw kain irrung noch invell dorinn nicht tun in dhain weg. Auch haben wir gesprochen welcher tail vnder In paiden alles das gentzleich nicht stethielt oder haben wolt Das wir zwischen. In vber die vorgenanten chrieg vnd mishelung gesprochen haben als vorgeschriben stet der sol dem egenanten vnserm Herren dem *Hertzogen* veruallen sein Tawsent phund vnd vnser igleichem Spruchmann hundert phund alles wienner phenning on alle widerred Vnd dorüber So geben wir dem vorgenanten hern Gorigen Bischoffen ze Passaw vnd seinen nochkomen den prief ze ainem waren vrchund der sach versigilten mit vnser obgenanten zwaier Spruchmann Gotschalichs des Innprukcher vnd Hainreichs von Stokcharn paiden angehangen Insigiln Der prief ist geben ze Wienn noch Christi gepurd Drwtzechenhundert Jar dornoch in dem fünff vnd newnzigistem Jare des nechsten phintztags noch Sand Gregorigen tag in der Vasten.

CCCCLXXXIII.

Abt Peter und sein Convent zu Engelhardszell nehmen den Pfarrer zu Wels und Vikar im Dome zu Passau, Friedrich Schnabel, der ihnen zwanzig Pfund Wienerpfennige und eine gute Postille über die vier Evangelien vergabt hat, in ihre geistliche Gemeinschaft auf.

1395. 21. September.

Wir *Abbt Peter* vnd der Conuent des Chloster ze *Engelcell* bechennen offenbar mit dem gegenwurtigem brief daz vns der Erber her fridreich genant der Snabel pharrer ze *wels* vnd Vicari auf dem Tuem zu pazzaw innerleich durich Got von besunder lieb zwainczik phunt wienner phenning vnd ein *gutew postill vber di vier Evangeli* in der beschaiden geben hat, daz er von der selben gab wegen ewigew bruderschaft in aller vnser vnd vnsrer nach chomen gaistlicher guttät habe. Vnd daz wir yem dar zu einen besundern iartag ewichleich begen iärleich an dem dritten tag vor sand Matheus Tag. des abencz mit vigili vnd dez morgens mit Selmisse nach vnsers Ordens saliger gewonhait. vnd di selb bruderschafft haben wir yem in vnserm Capitel andachtleich geben vnd geben yem sey auch mit gegenwurtigem brief. vnd lüben mit vnsern trewn yem auch mit sampt vnsern nach chomen den selben egeschriben jartag als berüret ist ewichleich zu begeen. als wir in geschriben haben in vnserm Jartag vnd bruderschafft ewigen puch. Vnd dar vber zu ewiger stet geben wir disen offen brief besigelten mit vnsern baiden anhangunden Sigillen. Der brief ist geben Nach Christ gepurde dreweczehen hundert Jar. Vnd in dem fumf vnd Newntzkistem Jar an sand Matheus Tag des heiligen zweliffboten vnd evangelisten.

CCCCLXXXIV.

Hans von Eglofstein, Domherr zu Bamberg, entsagt allen Ansprüchen, welche er an den Bischof Georg von Passau wegen Dienst, Kost und Nachreisen hatte.

Passau. 1396. 14. März.

Ich Hanns von Eglofstein. Tumherr ze Babemberg, vergich offenlich mit dem brief vnd tuen kunt, allen den, die in sehent, oder hörent lesen, daz mich der Erwirdig in got Vater mein genediger herre her Gorig Bischofe ze passaw, vmb all mein zusprüch, die ich hincz Im gehabt han es sey vmb dinst, chost zerung vnd nachraisen, aller sache, wy das alles name hat nichtz awsgenomen, noch hindan gesecczt, von aller verganngen zeit, vncz auf den tag so der brief ist geben genczlich vnd genügsamlich hat awsgericht, des ich Im ze dankchen han. Vnd darumbe sag ich In derselben zusprueche aller wie so die genannt sind nichtz awsgenomen gar vnd genczlich ledig vnd los getrewleich an alles geuer. Also, daz ich vnd all mein freunt, noch niemant ander von meinen wegen, hincz Im seinem Goczhaws ze Passaw seinen nachkömen, vnd all den Iren dhain ansprach vmb all vergangen sache, nicht haben süllen, noch gewinnen, weder mit recht noch an recht, geistleichem, oder werltleichem rechten, in dhainen wegen. Welherlai, aber chrieg oder stösse, von aller vergangen sache wegen, wir mit Im, oder Si mit vns, wolden haben, oder aufheben, das alles, süllen Si genczlich, behabt haben, vnd wir verloren. Das lüben, vnd verhaissen wir In, bei vnsern trewen, trewlich stet zehaben, vnd ze volfüren an aller stat, slechtlich, an alles geuer. Vnd des ze vrkunde gib ich in den briefe besigelten mit meinem angehanngem Insigel. Vnd ze zeugnuesse der sache mit des ersamen Vesten Ritter, hern wilhalms des *Mawtter ze kacczenperg* dieczeit des obgenanten meins genedigen herren von Passaw *Marschalch* auch anhanngundem Insigel, den ich des vleizzig gebeten hab Im vnd seinen

Eriben doch an schaden. Geben ze Passaw an nachsten Eritag vor Sannd Gedrawtten tag Nach kristi gepurde drewczehenhundert Jar, Vnd darnach in dem Sechs vnd Newnczigistem Jare.

CCCCLXXXV.

Landgraf Johannes von Leuchtenberg, Ulrich Ekker und ihre Mitgenossen legen den Zwist zwischen Bischof Georg und Conrad Kirchpeck durch einen schiedsrichterlichen Spruch bei.

Passau. 1396. 28. May.

Wir *Johanns lantgraue zwm lewthemberg* vnd *Grafe zv Hallse* Ich Vlrich der *Ekker* zw Newnekk Ich Gundhakcher der *Tannberger*, Ich wilhalm der *Mawttner* zw katzenperg. Ich lewpald der *puchperger* zw wintzer. Ich Pilgreim der *Rotawer* vnd ich Hennsl *Nusperger*, Bekennen mit dem brif offenlichen vmb den hinderganckh den der Erwirdig fürste vnd herre, her *Gorg Bischof* zw Passaw, vnser genadiger herre vnd sein Capitl auf einer seitt vnd Conrad der *kirchpekch* sein erben helifer vnd dienär auf der andern seitt, von irer zuspruch wegen die sy auf baiderseitt gein einander haben gehabt, hinder vns gegangen haben als die brif lauttent. die ein iglich tail dem andern tail gegeben hat, das wir die mit der mynn zw guten frewnten vnd auf ein gantz end umb die sach verricht vnd vertevdingt haben. Also das der obgenant vnser genadiger herre, her Gorg Bischof zw Passaw vnd sein Capitl furbaz hintz dem egenanten kirchpekchen seinen erben helffern vnd dienärn, von der zuspruch wegen, die sy zw baiderseitt gein einander haben gehabt, wie sich die zwischen ir, auf baiderseitt bis auf den hewtigen Tag verlauffen haben dheinen vnwillen noch veintschafft nymmer gehaben noch gewinnen sullen in dheiner weis, vnd sol ir genadi-

ger herre nü darumb hinfür sein, desgelichs sol auch der kirchpeckch sein erben helffer vnd dienär, hintz vnserm obgenanten herren seinem Capitel vnd allen den seinen dheinen vnwillen noch veintschafft von der sachen wegen furbaz nymmer gehaben noch gewinnen in dheiner weis, Auch so haben wir egenant gesprochen das der vorgenant kirchpekch des egenanten vnsers herren von Passaw dienar sein sol, nü von dem Sunbentag der schirst kumbt, darnach vier gantze Jar, die sich an vntterschaid nach einander volgent, vnd sol im auch dieselben zit wartent vnd dienent sein, als ein anderer iglicher sein dienär Vnd darumben so sol er im zw sold geben die egenanten vier Jar alle Jar funf vnd zwaintzigk Pfunt, wienner pfening auf zwo frist des Jars, halb auf sand Gorgen tag vnd halb auf sand Michels tag onuerzichen, Auch ist gesprochen, ob der obgenant kirchpekch. in der zit, zw einem andern herrn, Reiten vnd dem dienen wolt, des sol im vnser genadiger herre von Passaw, wol gunnen, also das der dinst wider in sein Capitl. vnd all die seinen nicht sey Vnd des spruchs zw vrkund. geben wir obgenanten den brief, Wir Johanns. lantgraue zwm Lewthenberg etc. mit vnserm anhangendem Insigel besigelten, Ich wilhalm der Mawttner zu katzenperg. Ich Pilgreim der Rotawer, vnd ich Hennsl Nusperger, mit vnsern anhangenden Insigeln besigelten. So verpinden wir vns obgenanté Ich Vlrich Ekker Ich Gundhackcher der, Tannberger vnd ich Lewpold der puchperger, vntter der obengenanten spruchlautt Insigel, wann wir, den spruch mitsambt in getan haben, der geben ist zw Passaw do man zalt nach Christi gepurd. drewzehenhundert. Jar vnd darnach in dem Sechs vnd Newntzigistem Jar, an Sonetag vor vnsers herrn Leichnam Tag.

CCCCLXXXVI.

Herzog Albrecht von Oesterreich schlichtet die Streitigkeiten zwischen Bischof Georg und dem Propste von St. Stephan zu Wien wegen Steuerfoderung an letztern.

Krems. 1396. 15. August.

Wir Albrecht von gotes gnaden *Herczog ze Oesterreich* ze Steir ze Kernden vnd ze krain, Graue ze Tyrol etc. Bechennen. Als der Erwirdig vnser Lieber freund vnd kanczler, her *Jörig Bischof* ze Passaw, an aim tail, vnd der Ersam vnser lieber getrewr andechtiger *Anthoni Brobst dacz Sand Steffan* ze wienn an dem andern, genczleich hinder vns gegangen sind, Aller stoess vnwillen vnd missehellung die sich zwischen In vergangen habent, von der *Stewr* wegen, die derselb vnser kanczler von dem Brobst mainet ze haben, Vnd auch von des gedingen wegen, das derselb Brobst, gen Rom darumb getan hat, vnd aller ander vnwillen vnd missehellung, die sich zwischen In verlauffen habent von vergangner zeit her vncz auf disen heutigen tag, Alles das stet ze halten vnd ze volfüren das wir darumb sprechen, nach lautt der hindergangbrieue, die Si vns ze baider seit von der sach wegen geben habent. Also haben wir nach vnser Ret rat, vnd nach baider tail fürlegung auzgesprochen, vnd sprechen auch wissentleich mit dem brieue. Des ersten, daz die egenanten der von Passaw vnd der Brobst, gut freund miteinander sein sullen, vnd fürbazzer von der sach wegen dhain vnwillen noch feintschafft geneinander nicht tragen noch haben süllen in dhain weis angeuer. Denn als der Von Passaw fürgibt, daz In der Brobst gescholten vnd gesmehet hab, in dem gedingen, das er von der Stewr wegen gen Rom getàn hat. Sprechen wir, daz der Probst für vns vnd vnser Raet darvmb komen sol, in des von Passaw gegenwurtikait, Vnd sol demselben von Passaw offenleich ze erchennen geben was sich solicher wart vergangen haben in seim egenanten gedinget, damit sich der von passaw

mainet gescholten vnd gesmehet haben, daz er die nicht darumb darin gesetzet hab, daz Si den von Passaw an seinn eren vnd leimt ergrung oder schaden bringen solten, Sunder nur durch des willen, daz Si Im an demselben seim gedingen mer Rechtens brechten, Vnd sol auch der Probst den von Passaw Vleizzig pitten durch gots willen, was er daran wider In getan hab, daz er Im das fürbas nicht mer zusuch, wan er es vmb In vnd sein gotzhaus vleizzig well auzdienen. Item von der Stewr wegen, die der von Passaw von dem Probst mainet ze haben, vnd auch vmb all ander zusprůch vnd händel die der von Passaw hintz Im hat als vor geschriben steet. Sprechen wir daz der Probst, demselben von Passaw, oder seinn Nachkomen vnd gotzhaus darumb ze Pessrung geben sol, Sechshundert phunt wienner phening die Im geuallen sullent zwischen hinnen vnd Sand Michels tag nechst künftig an alles verczichen Ob aber des der Brobst wider wer, So süllen wir oder Vnser erben, In dartzu halten vnd noten daz er dem von Passaw, oder seinn Nachkomen vnd gotzhaus dasselb gelt vnd scheden, ob Si die dauon nemen auzricht vnd beczal angeuer. Vnd des ze vrchund geben wir baiden obgeschriben tailen ir yecleichen vnsern Spruchbrief. Der geben ist ze krembs an vnser frawntag Assumptionis Nach kristi gepürt drewczehundert Jar, darnach in dem Sechs vnd Newnczigisten Jare.

CCCCLXXXVII.

Bonifacius papa IX. admittit cumulationem beneficiorum ad meliorem praepositi et decani ecclesiae pataviensis sustentationem.

Romae. 1396. 30. Augusti.

Bonifacius episcopus seruus seruorum dei Ad perpetuam rei memoriam. Pastoralis officy debitum quo sumus uniuersis orbis

ecclesijs obligati assidue nos compellit, ut circa ipsarum ecclesiarum presertim Cathedralium et personarum earumdem statum prospere dirigendum ac salubriter adaugendum, paternis et solicitis studijs intendamus, consulendo ipsarum personarum necessitatibus et oportunitatibus prouidendo. Exhibita siquidem nobis nuper pro parte dilectorum filiorum Capituli ecclesie Pataujensis petitio continebat, quod licet *Prepositura maior* post Pontificalem in eadem ecclesia et *Decanatus* ipsius ecclesie dignitates existant et ad eos consueverint qui per *electionem* assumi. Tamen ab eorum primeua institutione adeo tam exiliter dotati existunt quod de ipsorum fructibus redditibus et prouentibus, qui uidelicet Preposityre Octo et Decanatus predictorum etiam Octo Marcharum argenti secundum communem extimationem ualorem annuum ut asseritur non excedunt, Prepositus et Decanus predicte ecclesie pro tempore existentes congrue sustentari, et statum eis condecentem tenere, ac onera eis ratione dictorum Prepositure et Decanatus incumbentia commode supportare non possunt. Quare pro parte dictorum Capituli nobis fuit humiliter supplicatum, ut cum ipsis Preposito et Decano, qui nunc sunt et erunt pro tempore, quod quilibet eorum Vnum aliud beneficium ecclesiasticum curatum recipere, et Prepositus vnacum Prepositura, et Decanus prefati unacum Decanatu predictis, pro huiusmodi ipsorum statu decentius tenendo, retinere libere et licite ualeant, dispensare, de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur huiusmodi supplicationibus inclinati cum Preposito et Decano huiusmodi qui nunc sunt et erunt pro tempore quod quilibet eorum perpetuis futuris temporibus Prepositus uidelicet cum Prepositura, et Decanus prefati cum decanatu huiusmodi Vnum aliud beneficium ecclesiasticum curatum seu alias incompatibile si sibi alias canonice conferatur recipere et quoad uixerint retinere libere et licite ualeant generalis Concilij et quibuscunque alijs Constitutionibus apostolicis necnon statutis et consuetudinibus predicte Pataviensis et aliarum ecclesiarum in quibus huiusmodi beneficia forsan fuerint contrarijs iuramento confirmatione apostolica uel quacunque firmitate alia roboratis nequaquam obstantibus, auctoritate apostolica tenore presentium de speciali gratia dispensamus. Pro-

uiso quod Prepositura et Decanatus ac alia beneficia huiusmodi debitis non fraudentur obsequijs, et animarum cura in eis quibus illa imminet nullatenus negligatur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre dispensationis infringere uel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attemptare presumpserit indignationem omnipotentis dei et beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Rome apud Sanctum Petrum III Kal. Septembris Pontificatus nostri Anno Septimo.

A. de Portugruario.
Gratis de mandato domini nostri pape.
S. de Aquila.

CCCCLXXXVIII.

Andreas Herleinsberger fällt in den Streitigkeiten Bischofs Georg und Rudolphs von Scherffenberg wegen Geldfoderungen und verschiedener Rechte und Güter zu Marspach, Serleinspach und Wesen einen Spruch.

1396. 30. September.

Ich Andre der *Herleinsperger* Bekenn vnd tun kunt mit dem briefe, Als hinder mich gangen sind, der Höchwirdig fürste mein genediger herre her *Görig Bischofe* zu Passaw, an ainem tail, vnd der Edel ersame her *Rudolf von Scherffenberg*, an dem andern tail, vmb all Stösse, vnwillen vnd misshelunge die si gen einander vncz auf den hewtigen tag her gehabt habent, Das Ich darumb redleich ausgesprochen han, vnd sprich auch mit dem briefe von erst also, Das derselb Rudolf von scherffenberg dem egenanten meinem herren Bischof Görigen zu Passaw die sechshundert phunt, wienner phenning, der er In beczalt solt haben auf den nächsten Sand Marteins, besten sol lassen, vncz auf den

nachstkunftigen sand Görigen tag darnach, vnd sol er dauon nemen einen gewondleichen Zins, Auch sol er an der werung von *Marspach* wegen yeczo nemen ye einen gülden für an sechs fünf schilling phenning, Auch von der vogtey wegen zu *Serleinspach*, sol der egenant Rudolf scherffenberger, noch sein erben nach der Hofstat, da der Kapplan aufsiczt von vogtey wegen nichts ze sprechen haben ewichleich hinfür in dhainer weis, als er das meinem herrn von Passaw mit seinen trewn hat versprochen. Es sey denn, ob Im von gnaden wegen von demselben meim herrn von Passaw daran ichts enphölhen werde. Auch von der vierczig phunt phening wegen, darumb er hincz dem egenanten meim herrn von passaw von seiner dinst wegen sprichet, dieselben virczig phunt sprich Ich Im genczlich ab vnd meinen herrn von Passaw darumb quitt ledig vnd los, Dann vmb die Sibenczig phunt phenning, darumb mein herre dem Scherffenberger zuspricht von der Stewer wegen zu *Marspach*, dieselben Sibenczig phunt sprich ich auch ab, vnd denselben Scherffenberger darumb genczlich quitt, ledig vnd los. Auch von der zehen phunt gelts wegen, die mein Herr dem Scherffenberger leihen sol, vnd da er meines herren brief vmb hat, was Im mein herr der gelihen hat, da sol mein herr sein erste klag hin tun, vnd sol dem Scherffenberger einen Richter darumb geben, So sol denn der scherffenberger das recht hinfür selb treiben vnd zu ende bringen Gieng Im aber an dem recht icht ab, das er es nicht behüb, So sol Im doch mein herr als lang leihen vncz Im mein herr zehen phunt gelts geleihet, nach seines obgenanten briefes sag. Auch von des guts wegen zu *wesen* sprich ich, daz das mein herr dem scherffenberger vnd seinen erben leihen sol, Es soll aber der Scherffenberger meim herren von passaw herwider einen brief geben, das Er vnd sein erben demselben meim herrn oder seinen nachkomen das gut hinwider zu kauffen geben sullen, ob sie es als gern haben wolten nach zwayr pidibermann (piderbermann) Rat der yeder tail ainen darczu geben sol, vnd ob dieselben zwen nicht vberain mügen komen, So sol der Scherffenberger darvmb wollen gewalt haben einen Obman ze nemen aus meins herren Rat vnd was der dann darumb spricht,

da sol es bey beleiben, Dann die Sparber die auf denselben grünten zu Wesen stent, die sullen vor aws alle Jar meim Herren von passaw beleiben, Auch von des paws wegen zu *Marspach*, sol mein Herre von Passaw geben dem egenanten Scherffenberger zwainczig phunt phening, vnd darumb sol man sein gelter hie ze Passaw zalen in einem Mönud, da er si hin schafft, vnd zu Vrkunde des spruches gib Ich yedem tail den brief besigelten mit meinem anhangem Insigel. Der geben ist an nachsten Sambcztag nach sand Michels tage, Nach christi gebürd Drewzehenhundert Jar, Vnd in dem Sechs vnd Newnczigistem Jare.

CCCCLXXXIX.

Ludwig Huber verkauft dem Bischof Georg seine hochstiftischen Lehen, nämlich den Hof Hekenperg sammt den beiden Thürmen und seine Besitzungen auf der Arich, auf dem Eigen, zu Grillenöd und zu Ober- und Nieder-Widem.

1397. 8. Januar.

Ich Ludweig der Hüber. Vergich für mich vnd für all mein erben vnd tün kund allen den die den brief lesent oder horent lesen die nu lebent vnd hernach künftig sind. Das ich mit gutem willen mit wolbedachtem mut vnd nach Rat meiner Vrewnt zu der zeit do ich es wol getun mocht, Verchaufft han meins rechten lehens Das ich von dem Hochwirdigen fürsten Hern *Jorgen Bischoff* ze Passaw vnd demselben Gotzhaws ze lehen gehabt han Meinen Hof gelegen bey Passaw *ob Anger* der genannt ist *Hekchenperg* mitsambt dem Pawngarten *den peden Turn* Weyern Holcz Veld Wis Waid Aekchern vnd die guter die darinn gehörent die Mül *auf der Arich* das gut *auf dem Aigen* Ain

gut ze *Grillenöd* vnd zwey gut ains ist genant die *Oberwidem* das ander die *Niderwidem*, darczu mit allen eren rechten vnd nüczen die darczu gehorent oder dauon bechomen mügen an aller stat, besucht vnd vnbesucht wie so das genant ist. Den vorgenanten Hof vnd alles das daz darczu gehoret so vorbenant ist han ich Rechtt vnd redleich verchaufft vnd geben mit allen den nüczen vnd rechten als ich In in lehens gwer herpracht han vnd als er mit alter herkomen ist vmb ein gelt des ich ganoz vnd gar verrichtet vnd gewert pin, Dem vorgenanten meinem genedigen Herren Hern Jorgen Bischoff ze Passaw oder wem er denselben hof vnd güter die er vmb sein ledigs gut gechaufft hat Schaffet machet oder geit fürbas ledichleich vnd freyleichen zehaben vnd allen iren frumen damit zeschaffen verchauffen verseczen vnd geben wem si wellen, vnd alles das damit tün vnd wanndeln das In allerpest fügt oder wol geuellet an allen chrieg vnd Irrsal Vnd han auch ich mich desselben hofs vnd alles des das darczu gehoret so vorbenant ist verczigen vnd fürczicht getan Vnd verzeich auch mich Rechtt vnd redlich des mit dem brief Also das ich noch all mein erben noch ander yemant von vnsern wegen fürbas darauf nymmermer chain ansprach noch vodrung haben noch gewinnen noch chains rechtens darauf Jehen sullen in dhain weg Vnd darüber so gib ich obgenanter Ludweig für mich vnd für all mein erben In den brief ze einem warn Vrchund der sach versigilten mit meinem angehangem Insigil vnd mit meins Swagers Insigil Fridreichs des Chraft zu den zeiten der Hochgeborn Fursten der Herczogen ze Osterreich etc. Ambtman vnd mit Hannsen Insigil des Frawndorffer die zeit Richter ze Mauttarn Die der sach geczewgen sind mit iren angehangen Insigiln In an schaden Der brief ist geben nach Christi gepurd Drewczehenhundert Jar darnach in dem Siben vnd Newnczigisten Jar an sannd Erharts tag.

CCCCXC.

Hans Sigershofer, Pfleger und Richter zu Schärding erklärt, dass in Klagsachen Hans des Tannbergers zu Münster gegen Bischof Georg an offnem Rechte gegen den Erstern erkannt worden ist.

1397. 9. April.

ICH *Hanns Sigershofer* di zeit *pfleger* vnd *Richter zu Schärding*. Bekenn offenlich mit dem brif Vnd tun kund allen den. di in ansehen hörn, oder lesen, das der wolgeborne mein genädiger herre, her *Johanns lantgraue zum lewthemberg.* vnd *graue zu halls.* Dem hochwirdigen fürsten vnd herren, herrn *Görgen Bischof* zu Passaw vnd her *Hannsen dem Tannberger zu Münster* auf hewt nach datum des briefs. einen tag her gein Schärding beschaiden hat, das man in zu beder seytt ein Reht, dar auf beseczzen solt, von der siben pfund wienner pfening vnd der zehen guldein wegen, schäden, di der egenant Tannberger von der laistung wegen, di im mein herre von passaw hie getan hat genomen sol haben. vnd di er im solt ausrichten, Also santt mein herre von passaw an seiner stat her den erbern weisen Reikart den zeller, des gelichs sandt her hanns Tannberger auch an seiner stat her Vlreich den Galhaimer, vnd haennsel den Veldinger, die prachten auch zü peder seytt yeder tail von seinem herren einen gewaltbrif an irer stat vmb di obgenanten schäden zu Rehten zu gewynne vnd zü flusst, Also satzt ich in von meins obgenanten herren lantgrauen wegen ein Reht, als ez zwischen meins herren von passaw, vnd des tannberger mit teiding herkomen ist, mit *dreitzehen purckhuttern*, vnd mit andern frummen lawten, di hernach geschriben stend Des ersten mit Eysenreich dem dreflinger, Petern Rämpeltzhaimer. Hainrich odenwiser linharden Schachner, hainrich von Anger, vlreichen Messenpekchen fridreichen hunthohen, fridreichen ottenperger, otten Spiegel Niclasen Salchinger, Chunraden Snitzzer, hainreichen

Tewffenpekch, vnd mit albrechten dem Gegenschreiber zu Schärding, Also fragt ich den vorgenanten peter den Rampeltzhaimer nach dem vnd mein herre von passaw. vnd auch der Tannberger yeder tail an seiner stat seinen gewalt her gesandt hiet, vnd den ich ein Reht mit den obgenanten dreuzehen frumen mannen besetzt hiet, von der obgenanten schäden wegen, di der Tannberger der vorgenanten laistung genommen sol haben, also daz er ym nicht recht gelaist sol haben, was darumb Reht wär, der sprach, ich solt vlreich dem Chrietzinger da di laistung geschehen wär, auf seinen aid zue sprechen. ob mein herre von Passaw recht gelaisst hiet. oder nicht, darnach sol dann geschehen was Reht ist dem sprach ich also zue, der sagt auf seinen aid, mein herre von passaw hab recht vnd redlich gelaisst. Vnd er zeih in auch darynnen nichtz, Also chom ich an di obgenanten dreutzehen vnd fragt die auf ir aid, was nü Recht wär, nach der sag die der obgenant chrietzinger getan hiet, di wurden vber ain vnd sprachen vnd ertailten alle dreuzehen auf ir aid, seind das der obgenant chritzinger spräch, mein herre von passaw hiet recht vnd redlich gelaisst als laistung Reht wär, Vnd hiet dem obgenanten Tannberger icht däwcht, daz im mein herre von passaw vnredlich gelaisst hiet, daz solt er in der laistung gemelt vnd widersprochen haben. Nü er des nicht getan hiet, mein herre von passaw sey dem egenanten Tannberger von der vorgenanten laistung wegen, dhains schadens schuldig aus zu richten, vnd es süll auch mein herre von passaw, vnd die sein hinfür von der obgenanten laistung vnd schäden wegen vor dem tannberger vnd vor den seinen mit Ruen sein vnd beleiben, Vnd ich süll im auch des meinen brif von gerichtz wegen geben den ich demselben meinen herren von passaw also gib besiegelten mit meinem anhanhangen (anhangunden) Insigel, als im der von den obgenanten frumen lawten des tags an dem Rehten darumb ertailt ist worden, mir, meinen Erben und Insigel an schaden. Und bey den obgenannten dreitzehern ist an dem Rehten gesessen wolfhart der *Sinntzendorffer pfleger am wirnstain*, gegen Newnburg vber, Rappolt zeller *purkhutter* daselbst, Ernreich ottenperger zu jnntzenperg vnd perchtolt lantschreiber zu Schärding, vnd ander erberig lawt

58 *

genug, Der brif ist geben an dem nächsten Montag nach dem Suntag Judica in der vasten da man zalt von Cristi vnsers herren gepurdt, Drewtzehen Hundert, Jar, vnd darnach in dem Siben vnd Newntzigistem Jar.

CCCCXCI.

Das Frauenkloster zum heiligen Kreuz zu Passau verkauft an Bischof Georg zwei Besitzungen zu Erlach um eine ewige Gülte von sechs Pfund Pfennigen.

1397. 12. April.

Wir kathrei von Haihenpach Techentinn Chlar von Rotaw kelnerinn vnd wir gemainleich der Conuent des frawnchlasters datz dem heiligen krawtz ze Passaw. Bechennen veriehen vnd tun kunt offenleich mit dem brief, allen den, die in sehent, oder horent lesen, gegenwurtigen vnd kunftigen das wir mit gutem willen bedachtem mut veraintleich nach erber lawt rat vnd weisung. Vnser zwen höf, ze *Erlach* ein Sag vnd ein Mül doselbs gelegen in dem *lannde der Abtay* bei der Tünaw. gegen der *Vesst Gramppelstain* vber mit allen ern rechten, vnd nutzen, die darzu gehorent, oder dauon bechomen mugen versucht vnd vnuersucht recht. vnd redleich ze chawffen geben haben. Dem Edln. Hochwirdigen fursten vnserm genedigen herren. hern *Gorigen Bischofen* ze Passaw. allen seinen nachkömen irm Gotzhaws. vnd Bistumb doselbs ze Passaw vmb Sechs phunt wienner pfenning. ewiger Gullt die si vns vnd vnsern nachkömen allew iar, an allew irrung vnd abgankch aus irr Mawtt ze Passaw ze sand Michels tag vor oder nach in den nachsten Acht tagen raichen vnd geben sullen, in der mazz vnd mainung, das wir vnd all vnser nachkomen noch ander niemant von vnser vnd vnsers Gotzhawss wegen hintz den egenanten zwain höfen ze Erlach.

Sag vnd Mul. doselbs aller zugehörung itzund vnd fürbas, dhain ansprach zuuersicht noch vodrung nymmer.mer haben vnd nicht gewinnen sullen weder mit recht noch an recht gaistleich noch weltleich So beschaidenleich das der egenannt vnser genädiger her Bischof Gorig ze Passaw, sein nachkomen irn irs Gotzhawss vnd Pistumbs frum domit gehanndeln mugen, nützen niessen hanndeln vnd schikchen Wie si lusst an allew irrung, Wir haben auch verhaissen vnd luben das wir der egenannten höf ze Erlach Sag vnd Mul doselbs aller zugehorung versucht vnd vnuersucht ir gewer vnd fürstannt wellen sein. von dem tag hewt so der brief geben ist, darnach Jar vnd tag als des lanndes recht ist. in der Abtay an allen irn schaden vnuertzogenleich Täten wir des nicht welherlai schaden si des nemment, den ir ainer bei seiner beschaiden an aid vnberecht, vnd vngesworn, gesprechen mag, den wellen wir in abtun vnd zehannt widerchern Si sullen auch das alles haben, datz vnsern trewn. vnd auf allem vnsern guet, wo wir, vnd vnser Gotzhaws das indert haben, oder gewinnen inner, vnd ausser lanndes. auf lannd vnd wasser, nichtz ausgenomen versucht vnd vnuersucht. Dauon si irs schadens. wol bechömen vnd sich selb wern mugen wie si wellent, an irrung des sullen si oder wen si dartzu schaffent vnd wer in sein hilffet, gen vns vnd gen allen läwten gar vngolten vnd an zusprüch beleiben vngeuerleich. Des ze einem warn vrchund ist der brief besigelt für vns vnd vnser nachkömen mit vnsers Conuenntz anhangundem Insigel. Der brief ist geben an nachsten Pfintztag vor dem Palmtag. Nach Christi gepürde drewtzehenhundert iar Vnd in dem Siben vnd Newntzigistem Jare.

CCCCXCII.

Die Herzoge Wilhelm und Albrecht von Oesterreich nehmen die in ihren Landen gelegenen Besitzungen des Domkapitels in ihren Schirm.

Wien. 1397. 2. Juny.

Wir *Wilhalm* vnd *Albrecht Vettern* von gotes gnaden *Hertzogen ze Oesterreich*, ze Steyr, ze kernden vnd ze krayn, Grauen ze Tyrol etc. Bekennen vnd tun kunt offenlich mit dem brief, daz wir die ersamen in got unser sunderlieben den Tumprobst, den Techent, *das Capitel*, vnd die korherren, der Stifft ze Passaw, vnd all irs Capitels leüt vnd güter in vnsern landen vnd gebieten gelegen, in vnser sunder gnad vnd scherm nemen, vnd geloben bey vnsern fürstleichen gnaden, Sy, ir kyrchen vnd gütter, die Sy gemainkleich oder besunderleich angehören zu schützen. vnd schirmen vor gewalt vnd vnrechten, vnd zu halten gnedikleich, bei iren freyhaiten, Rechten, gnaden, vnd gueten gewonheiten, die Sy von alter vnd bey vnsern vórdern seligen, rechtleich gehabt vnd herbracht habent an geuer, vnd nicht gestatten, daz Sy wider Recht yemant dring oder beswer in dhain weise, Sunder hab yemant ichts zu In zusprechen der tu das mit dem Rechten. Mit vrkund ditz Briefs, Geben ze Wienn an Samcztag nach dem heiligen Auffartage Nach kristi gepürt dreuczehenhundert Jar, darnach in dem Sibenvndneunczigistem Jare.

CCCCXCIII.

Bonifacius papa IX. concedit, ut custos ecclesiae pataviensis unacum custodia aliud beneficium ecclesiasticum retinere possit.

Romae. 1397. 16. Juny.

Bonifatius episcopus Seruus Seruorum dei. Ad perpetuam rei memoriam. Pastoralis officij debitum, quo sumus uniuersis orbis ecclesijs obligati, assidue nos compellit ut circa ipsarum ecclesiarum presertim Cathedralium ac personarum earumdem statum prospere dirigendum ac salubriter adaugendum paternis et solicitis studijs intendamus consulendo ipsarum personarum nesessitatibus et oportunitatibus prouidendo. Exhibita siquidem nobis nuper pro parte dilectorum filiorum *Capituli ecclesie Patauiensis* peticio continebat quod licet *Custodia* eiusdem ecclesie que eciam per alios quam ipsius ecclesie Canonicos gubernari consueuit, officium curatum existat, tamen ab eius primeua institucione adeo tam exiliter dotata extitit quod de ipsius fructibus redditibus et prouentibus qui ualorem Octo Marcharum argenti non excedunt annuatim Custos predicte ecclesie pro tempore congrue sustentari, et Statum sibi condecentem tenere ac onera ei racione dicte Custodie incumbencia commode supportare non potest. Quare pro parte dictorum Capituli nobis fuit humiliter supplicatum, ut quod prefatus Custos qui nunc est et erit pro tempore, vnum aliud beneficium ecclesiasticum curatum recipere, et vnacum predicta Custodia pro huiusmodi statu decentius tenendo retinere libere et licite ualeat, statuere et ordinare de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur huiusmodi supplicacionibus inclinati auctoritate apostolica tenore presencium Statuimus et etiam ordinamus, ac cum custode huiusmodi qui nunc est et erit pro tempore, quod deinceps perpetuis futuris temporibus ipse Custos qui nunc est et quilibet ex successoribus suis Custodibus eiusdem ecclesie qui erunt pro tempore unum aliud bene-

ficium ecclesiasticum curatum etiam si parrochialis ecclesia uel dignitas fuerit seu alias incompatibile, si sibi alias canonice conferatur recipere et vnacum predicta Custodia quoad uixerit retinere libere et licite ualeat generalis Concilij et quibuscunque aliis Constitucionibus apostolicis necnon statutis et consuetudinibus predicte Patauiensis et alterius ecclesiarum in qua huiusmodi beneficium forsan fuerit contrariis iuramento confirmacione apostolica uel quacunque firmitate alia roboratis nequaquam obstantibus auctoritate predicta de speciali gracia dispensamus Prouiso quod custodia et aliud beneficium huiusmodi debitis non fraudentur obsequiis et animarum cura in eis quibus illa inminet nullatenus negligatur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum Statuti ordinacionis et dispensacionis infringere uel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attemptare presumpserit indignacionem omnipotentis dei et beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Rome apud Sanctum petrum xv Kalendis Julij Pontificatus nostri Anno Nono.

Gratis de mandato domini nostri papae.
Jo. de Tremosnicz.

CCCCXCIV.

Eberwein der Nusperger erklärt, völlige Schadloshaltung für alle durch Raub und Brand erlittenen Schäden vom Bischofe Georg erhalten zu haben.

Passau. 1397. 12. September.

Ich *Eberwein der Nusperger*. Bekenn offenlich mit dem briefe. für mich mein Hawsfrawn. Vnd für all vnser Eriben, vmb alle

die scheden, die Ich vnd die meinen ye genömen haben, vncz auf den hewtigen tag von des hochwirdigen meins gnedigen herren. hern *Görigen. Byschofs* zŭ passaw wegen, Es sei mit Rawb, mit prannt oder wie die scheden genant oder von wen oder wem mir, oder den meinen, die beschehen sein nichts awsgenömen. Daz ich derselben scheden genczleich, hinder denselben meinen gnedigen herrn, Bischof Gorigen zŭ Passaw vnd hinder sein gnad gegangen bin. vnd gen auch in kraft des briefes. Also was Erselb daruemb awsspricht. das wil Ich. mein hawsfraw vnd vnser erben alles stet haben. vnd lassen vns auch daran wol benügen. wir wellen auch dawider nicht tŭn, in dhainen wegen. vnd sol Er vnd sein Gotzhaws hinfur nymmermer, von vns dhain ansprach nicht haben, noch gewinnen von der egenanten scheden wegen. denn als vil Er vns yeczo darumb awsgesprochen hat. nach lautt vnd sag des spruchbriefes den wir also von Im daruemb haben. Vnd so Er das hinfür, gen vns, wol erkennen vnd bedenken mag, nach seinen gnaden. daran vns genczlich wol benuget. Mit Vrkuend des briefs versigelten, mit meinem vorgenanten Eberwein des Nusperger anhangendem Insigel. Geben ze Passaw. an nachsten Mitichen nach vnser frawen tag zŭ der gebürde. Nach christi gebürd Drewzehenhundert Jar, vnd darnach In dem Siben vnd Newnczigistem Jare.

CCCCXCV.

Die Herzoge Wilhelm und Albrecht von Oesterreich verkünden den in Streitsachen zwischen dem Bischof Georg und dem Juden Jändlein gefällten Spruch.

Wien. 1397. 27. September.

Wir *Wilhalm* vnd *Albrecht vettern*, von gotes gnaden, *Herczogen ze Oesterreich*, ze Steyr, ze Kernden, vnd ze Krain,

Grauen ze Tyrol etc. Bechennen, Vmb die Stözz vnd Misshellung, so gewesen sind, zwischen dem Erwirdigen vnserm lieben freund, herrn *Jörgen Bischofen* ze Passaw, ains tails, vnd vnserm getrewn *Jaendlein dem Juden* des andern, Vnd darumb, Gundaker der *Tannberger*, vnd der *Ratawer* mit allem gewalt, an des egenanten von passaw stat, vnd der egenante Jaendl, heut für vns vnd vnser herren kömen sind, vnd vns habent versprochen, stet ze halten, was In darumb, von vnsern herren, wurd zu dem Rechten, oder der Minn gesprochen. Habent vnser herren erfunden zu dem Rechten, vmb das behaben, so der *Herleinsperger*, vor vnserm getrewen lieben Rudolfen von *walsse* hat getan, daz er das hat wol mügen getun, vnd sull auch nu fürbazzer dabey beleiben nach sag des briefs, den derselb von walsse hat darüber gegeben. Als denn der egenant von Passaw, Niclasen dem weispacher, sein kuntschaft ze wissen getan hat, von der lehen wegen, Hermans kynder von Ibs, daz das derselb von Passaw, auch wol hat mügen getun, vnd der egenant Jaendl, hab In vnd sein Gotzhaus darumb vmbilleich angegriffen, vnd sull auch vnuertzogenleich ledig vnd los lazzen, die *zwen Burger von Sand Poelten, die er hat geuangen*. Sunder, so süll auch derselb Jud dem Speyser vnuertzogenlich wider geben, die zwaintzig phunt phening, die Im derselb Speyser, für die egenanten Gevangen nu hat beczalt. Denn vmb den *Rawb*, so derselb Jud, dem egenanten Bischof hat genomen, Sprechen wir .... zu der Minn, daz das gaentzleich ab sey, vnd daz derselb Jud, das, dem Bischof süll abdienen. Mit vrchund ditz briefs. Geben ze wienn, an Phincztag vor Sand Michels tag Archangelj. Anno dominj Millesimo Trecentesimo Nonagesimo Septimo.

CCCCXCVI.

Bischof Georg von Passau söhnt sich mit seinem Capitel aus.

Passau. 1397. 12. Oktober.

Wir Görig von gots genaden. *Bischofe zü Passaw.* Bekennen. vnd tün künt, offenlich mit dem briefe. das alle Stösse vnd missehelung, die zwischen vns. Vnd den Ernwirdigen vnsern lieben in got. dem Tümbrobst. dem Techant, vnd dem *Capitel.* vnser kirchen ze passaw vncz her gewesen sind. genczleich vnd freuntleich bericht sind an alles geuerde. Also. das wir. vmb all vergangen sache Ir genediger herr vnd vater sein wellen, als wir zü recht süllen. So süllen Si des geleich tün was vns lieb ist in allen zimleichen. vnd erbern sachen als Si auch zü recht vnd pilleich tün süllen. wir süllen In auch Ire Statut bestetten. vnd in ünsern briefe darümb geben. als das seliger gedechtnüsse. Bischof. Albrecht. vnd Bischof Johanns, vnser nachst voruördern getan habent. Auch süllen Si vns einen Rat nicht seczen vnser lebteg, des haben wir sunderleich gewalt, wie wol das ist, das es in den Statuten begriffen ist. Wir sullen auch ze baider seitte darzü trewleich geraten vnd beholffen sein, vnd geben auch vnser gunst vnd willen darzü. das man. vierzehn Tausent phunt vnd acht hundert phunt wienner phening, die gib vnd geb sind. gewinn vnd ausbringe. als man best müge vnd wes der geltschuld mer würd von der züsprüch wegen die vnser Capitel hiet oder gewunn, von des vergangen kriegs wegen, die vns. vnd demselbn vnserm Capitel wissentleich weren oder hinfür wissentlich werden würden, Es sei mit verkauffen genczlich, oder mit verkauffen auf einen widerkauf. auf leibgeding, zü abslegen, oder auf Setze, mit den man, die geltschuld, der obgenanten Summ, die wir vnserm Capitel. vnd dasselb vnser Capitel vns, geschribn hat geben, darümb nicht Setz, noch phanntschaft sind, vnd darümb auch noch nicht abgedinget ist, awsgerichten müge. damit

auch vnser Capitel, von aller geltschuld, darümb es abgedingt, oder da es hinder stet, vnd ansprach hat, oder noch gewinnet von des goczhaws wegen, vmb all vergangen sach, von des kriegs wegen, auch köm, vnd geledigt werde, an all Ir scheden an alles geuerde, vnd an alles verziehen, vnd süllen Si vns auch darümb sigeln, an Irrung, vnd an verziehen, als offtte vnd des nöt beschicht, in aller der masse, als hernach geschriben stet. vnd ob wir, von der egenanten geltschuld, anders nicht kömen möchten. dann mit verkauffen, das süllen wir tün nach vnsers Capitels Rat, vnd mit Irm willen, vnd sol vns das Capitel. wes wir also mit Im vberain werden, darinn fürderlich sein mit hilfleichn briefen, gen vnserm heligen vater. dem Babst, gen fürsten, vnd herren, wo oder wie, vnd als offt des nöt beschicht, vmb die vorgenant geltschuld vngeuerlich. vnd ob wir, vnd vnser Capitel, von der Chewff, oder Setz wegen, vmb die egenant Summ des gelts, yndert stössig würden, es wer vmb verkauffen, oder verseczen, oder vmb leibgeding, darümb süllen wir, drey aws vnserm Rat, vnd dasselb vnser Capitel drey, aws In geben, dieselben sechs süllen vollen gewalt haben, die stöss ze berichtn, vnd ob si sich nicht verainen möchtn, an geuer, So süllen wir vorgenant Bischof Görig vollen gewalt habn, einen obman aws dem Capitel darzü ze gebn. vnd welher auch also von vns darzü gebn wirt, der sol an uerziehen, vnd an widerred fürderlich awssprechn, vmb den artikel. darümb wir In dar gebn habn, vnd auf welchen tail der geuellt, dabey sol es genczlich beleiben. vnd auch volfürt werden, trewlich, an alles geuer, vnd sol vns vnser Capitel auch darümb fürderlich sigeln, es geschech nöt zü einer stünd oder zü meniger. wir habn auch alle geltschuld, die von vnsers gotzhaws wegen herget, darümb das selb vnser Capitel. züspruech hat, auf vns wissentlich genömen, vnd nemen auch mit kraft des briefes, die ze bezalen, mit vnsrer zerung an allen vnsers Capitels schaden, wo Si aber noch nicht abgedingt habent Es sey gen den, die Si vns beschribn gegebn habnt, oder gen andern, die Si zü disen zeiten nicht enwissen, vnd die hernach vordern, vnd züsprechn würden vnserm Capitel, von des obgenanten vergangen kriegs wegen, da sullen Si mit sambt vnserm

Scheinboten, abteidingen, Si auf Ir Chöst, vnd wir auf die vnsern. Vnd was da mit der Mynn, oder mit dem Rechten, auf vnser Capitel gesprochn wirt, mit vnserm willen vnd wissen, das süllen wir auf vns nemen, Si darümb, gen denselben Irn Anklagern, awszeziehen, vnd die zebezalen, an alln vnsers Capitels schaden. Wer auch, das die zerung, vnd Chöst, als merkleich grös, vnd vnserm Capitel swer vnd vnleidleich wer, so sol es an den obgenanten Sechsen, vnd dem Obman besten, wie wir vnser Capitel des ergeczen. vnd mit we wir In darinn ze statten kömen, angeuerde. Vnd darümb, daz wir das also awsrichten, wellnt vnd süllen, Si vns, die brief, die vmb die obgenant geltschuld geben werdent, auf wucher, oder auf zinnse, In den nächsten zükünftign zwain Jaren, so vil, vnd der geltschuld nicht bezalt ist, versigeln nach Irr gewönhait, Vnd wir süllen auch nichts, das, das goczhaws ze passaw merkleich antrifft, darzü wir Si nach dem Rechtn vnd pilleich vördern süllen, an Irs Capitels Rat handeln vnd tun, an alles geuerde. was auch wir brief erlöst haben, oder noch erlösen werden, daran des Capitels Insigel hanget. die süllen wir In zaign, vnd In Ir Insigel. doch halbs widergebn, vnd süllen vns, vnd vnserm goczhaws, die brief zersniten zü einer sicherhait beleiben. Auch süllen wir das gelt, aws vnser Mawtt ze passaw, zü den vier, Jartegn, zü. Bischof Gotfrides, seliger gedechtnüsse, Newn phunt, mynner sechczig phening. zü Maister herolts vier phunt. zü Maister Niclas, auch vier phunt. vnd zü hern Conrats des Tannberger fünf phunt, alles wienner phenning, die ye zü den zeitn. gib vnd geb sind, Jerleich zü gewöndleichn zeiten awsrichtn, vnd ernstleich schaffen awszerichten, an verziehen vngeuerlich. Wir süllen auch all purckhüt, auf des goczhaus. Vesten, zü gewöndleichn zeiten, aws der Mawtt ze Passaw ausrichten, an alles geuerde. wir süllen, vnd wellen auch demselbn vnserm Capitel. von dem Ersten gelt, das vnserm goczhaus geuellt, oder das man also gewinnen mag, fünfhündert phunt wienner phenning, die gib vnd geb sind ze Oesterreich richten vnd geben, an verziehen vnd an all Ir scheden, zü einer ergeczung, der grössen geltschuld, di Si, von des kriegs wegn, für das gotzhaws, habent müssen awsrichten

vnd zalen, Oder wir süllen Si vmb fünfhundert phunt, derselben wienner phenning, auf Sand Görigen-tag, der schirist kümt, awsziehen. Hincz Hainreichn dem Aystershaimer, an all Ir scheden, wand Si dem des gelts schuldig sind. vnd des zü einem vrkünd, geben wir In den briefe, besigelten mit vnserm anhangendem Insigel. darzü versprechen wir In, bey vnsern gnaden, vnd trewn, daz wir das alles, das an dem briefe geschribn stet, wellen vnd süllen, getrewlich stet habn, vnd volfüren, an alles geuerde. Der brief ist geben, zü passaw, an nachsten freytag, vor Sand Cholmanns tag. Nach Christi gebürd drewzehnhundert Jar, vnd in dem Sibn vnd Newnczigistem Jare.

CCCCXCVII.

Die Bürger von Cölln, Herman von dem Rygel und Johann Bombel, unterwerfen ihren Streit mit Pilgrim dem Rotauer einem schiedsrichterlichen Ausspruche des Bischofs Georg.

Passau. 1398. 7. Jannar.

Ich Herman von dem *Rygel*, vnd ich Johan der *Bombel*, *bayde Burger ze Koellen*. Bekennen vnd tun kunt offenleich mit dem brief, für vns, alle vnser Gesellen, helffer vnd diener, wie die genant, oder in dem nachgeschriben handel, verdacht sind nymant auzgenomen, noch hindangesaezt, vmb die krieg stözz vnd misshellung, die sich zwischen vns, ains tayls, vnd des edeln herren *Pilgreims des Rotawer*, des andern, verlauffen vnd vergangen habent, dez wir der, mit guetem willen, wolbedachtem mut, vnd nach erber lewtte Rat vnd weysung, hinder den Hochwirdigen fuersten, vnsern genedigen herren, hern *Goergen*, *Bischoffen* ze Passaw, gentzleich gegangen sein, vnd mit voller macht, auss der hannt geben haben, vnd geben auch all sach

vnd handlung woert vnd werch. Mit der beschaiden, wie oder was, der obgenant vnser herre von passaw, darüber spricht, wiegetane richtung vnd suenung er vindet, vnd offennt mit seinem brief, mit dem Rechten, oder mit der mynne, dabey sol es gentzleich beleiben, vnd volfürt werden, an all hindernuesse, vnd wellen auch das also fuer vns, all vnser Gesellen, helffer vnd diener wie die gehaissen vnd da mit verdacht sind, das stett haben, dankperikleich aufnemen, denselben auzspruch zehant vnd vnuerzogenlich volfuern vnd ennden, an allen krieg Irrung vnd widerred, als wir gelübt haben vnd verhaissen getrewlich an aydes statt. Auch sol des Auzspruchs, der obgenant vnser herr von Passaw, vnd sein Nachkomen, gen vns vnd aller menikleich, gar vnengolten vnd an all züspruch sein vnd beleiben, dhainen vnwillen, hazz, noch veintschafft, darumb nyndert leyden noch gewynnen, an alles geuerd vnd argeliste. Mit vrkund des briefs versigelten mit der erbern vnd weisen, Vlreichs des Holtzheimer, diezeitt Burgermaister, vnd Andre des Gruner, Burger ze Pazsaw, anhangenden Insigeln, die, die an den brief gehengt habent, In vnd iren Erben, an schaden, darunder wir vns, mit vnsern trewn, verpinden, alles das stett ze halden, das oben geschriben steet. Geben ze Pazzaw an Sant Vallentains tag Episcopi. Nach Christs gepürde drewzehenhundert Jar, vnd darnach in dem Acht vnd Newnezigistem Jare.

CCCCXCVIII.

Efferl der Jude, Sohn des Arams zu Krems, verkauft einen Weingarten zu Weinzierl bei Krems an Stephan, Pfarrer bei St. Egid zu Passau.

1398. 10. Febr.

ICH *Efferl der Jud Arams Sun zu krems* mein hausfraw vnd all vnser erben, Wir vergehen vnd tün kund offenleich mit

dem prief allen lewten deu in sehent, horent, oder lesent, dew nue lebent, oder hernach chunftig sind Vmb den weingarten, des Anderhalb Jewch ist gelegen vnd genant Am Kelbling ze nagst dem weingarten der sand Giligen pfarrchirichen ze Passaw gehoret, Vnd der vnser pfannt gewesen ist von hern Chilian pfarrer der obgenanten sand Giligen pfarrchirichen ze Passaw, Vnd denselben weingarten mein vater der obgenant Aram für sein geltschuld, darumb er vns verfallen vnd verstanden waz mit dem Rechten in sein gewalt pracht hat vor dem pürkherren des obgenanten weingarten nach vnsers behabpriefs lautt vnd sag, den wir haben vnd der vns daruber geben vnd bestett ist mit Pürkherren Insigel Abt Andre von Alderspach, denselben obgenanten weingarten ledigen vnd vnuerkumerten mit aller seiner zuegehorung wie dew genant ist als er mit alter damit herchomen ist Also haben wir den mit wolbedachtem muet vnd mit guetem willen vnd gunst zu der zeit, da wir daz mit recht wol getün machten vnd auch mit pürkherren hant des weschaiden Leben des leykgeben die zeit Amptman der herren von Alderspach irr gueter ze *weinczuerl pey krembs*, den man da von gibt ze purkrecht all Jar an sand Michels tag Sechs wyenner phening vnd nicht mer Recht vnd redleich verchauft vnd hingeben dem Erbern herren hern Steffann dem fressen pfarrer der obgenanten sand Giligen pfarrchirichen ze Passaw vnd allen seinen erben, Vmb sein wol gewunnes guet, des vns wol genueget hat, vnd des wir gentzleich betzalt sein an all scheden In der mainung, daz si den obgenanten weingarten fürbas freyleich vnd ledigchleich zu rechtem purkrecht in nutz vnd in gewer innhaben nutzen vnd nyessen schullen vnd allen iren frumen damit schaffen wie sew verlust mit verchauffen versetzen, schaffen, geben, vnd machen wemb si wellent, als in daz aller pest wol fueget vnd chumpt an all irrung Vnd sein auch darumb ir recht Scherm vnd geweren fuer all ansprach als chaufs vnd purkrechts Schermbsrecht ist in Osterreich Stund in aber icht Chrieg oder ansprach dar an auf mit recht von wemb daz wär daz sew ze schaden chomen wie der genant würd, denselben schaden, chrieg, vnd ansprach zusampt dem haubtguet schullen wir in allen ab-

tragen, ausrichten vnd widercheren an all widerred vnd auch an all ir mue vnd scheden, vnd schullen daz haben, datz vns vnd aller vnsrer hab vnuerschaidenleich dew wir haben wo daz sey vnd wie deu genant ist wir sein lemptig, oder töd, Daz in der chauff vnd dy hanndlung fürbas also gantz steet vnd vntzebrochen beleib, des geben wir dem obgenanten herren hern Steffann pfarrer datz sand Giligen ze Passaw vnd allen seinen erben darüber den offen prief bestett mit des Ernbirdigen geistleichen herren hern Andres Abpt ze Alderspach anhangunden Insigel, darczue haben wir gepeten den Erbern *Symann den Taendorffer dy zeit Judenrichter* vnd des Rats ze Krembs vmb sein anhanngundes Insigel zu geczeug der obgeschriben Sach im an schaden, darunder wir vns verpinden stet ze haben als vor auf dem prief verschriben ist, Der ze vrchuend geben ist ze Krembs nach Christi gepuerd drewtzehenhundert Jar vnd in dem Acht vnd Newnczkisten Jar an sand Scolastica tag der heiligen Junkfrawn.

CCCCXCIX.

Hans der Trauner erklärt sich hinsichtlich seiner Ansprüche an Bischof Georg für völlig befriedigt.

Passau. 1398. 25. März.

Ich Hanns der *Trawner*. Bekenn offenleich mit dem brief für mich vnd all mein Erben, Daz ich mit dem Hochwirdigen fürsten, meinem gnedigen herren, hern *Görgen Bischouen* ze Passaw, Vnd seinem gotzhaus daselbs, vmb all die zuspruch vnd misshellung, die ich zu im, vncz auf den hewtigen tag, als der brief geben ist, von meiner dienste vnd scheden wegen, die ich im getan, vnd in demselben dienste genomen han, gehabt han, freuntleich vnd gentzleich, verricht bin, auf einen staeten süen, vnd hat mir darumb auch getan, des mich wol benuegt, an ge-

uerd. Darumb gelob vnd versprich ich für mich vnd all mein erben, gegenwuerttig vnd künfftig, bey meinen trewen, mit krafft des briefs, daz wir hintz dem egenanten, vnserm herren von Passaw, seinn Nachkomen, Capittl, vnd gotzhaus, fürbazzer dhain ansprach, vordrung noch zusuchung, von der obgenanten sach wegen, nymmermer haben noch gewinnen süllen noch wellen, in dhain weis, vngeuerleich. Mit vrkund des briefs, versigelten, mit meinem, vnd meins lieben freundes, Hainreichs des *Püchperger* ze wildenstain, anhangenden Insigeln, doch im vnd sein Erben, an schaden. Geben ze Passaw an vnserr frawn tag Anunciacionis. Nach Crists gepurd, drewtzehenhundert Jar, Vnd in dem Acht vnd Newnczigistem Jare.

D.

Erzbischof Gregor von Salzburg erklärt, dass Bischof Georg und das Domkapitel ihm die Herrschaft und Veste Mattsee mit Vorbehalt aller geistlichen Rechte verkauft haben.

Salzburg. 1398. 12. April.

Wir Gregori von gotes gnaden *Erczbischoff ze Salczburg* Legat des Stuls ze Rom. Bekennen, Vnd tün kund mit dem brief, allen den die in sehent oder hörent lesen. Daz der Erwirdig, vnser besunder lieber frewnd, her *Görg Byschof*, Ott von *layming* Tümprobst, hanns von *Senging* Techant, vnd das gancz Capitel des Gotshauss ze Passaw, vleizzig betracht, vnd angesehen habent, die grozzen merkleichen geltschuld, vnd nötdurfft, darin Ir gotshaus daselbs ze Passaw, von sweren langen kriegen, vnd manigerlay herter leüff vnd Sachen wegen geuallen ist, dauon derselb her Görg Bischof ze Passaw, vnd sein Gotshaus, tegleich grozz wuecher, vnd verderbleich scheden geliten, vnd

lange zeit genomen habent, vnd darumb hat er, mit gueter vorbetrachtung, vnd zeitigem Ratt, des obgenanten seines Capitels, vnd ander seiner, vnd seines gotshaus Raette, vnd lieben getrewn. Vns, vnsern Nachkomen, vnd Gotshaus ze Salczburg, verchauft, vnd ze chauffen geben, vnd geit auch wissentlich mit krafft seines briefes der besigelt ist mit seinem, vnd seines Capitels anhangunden Insigeln, sein, vnd seines gotshaus ze Passaw, *herschaft* vnd *veste ze Mattsee*, mit allem vrbar vnd zugehorn Als der brief wol weist vnd sagt, den er vns vnd vnserm gotzhaus ze Salczburg, daruber geben hat, dar Inne er aber nemlich hat ausgenomen, die lehenschäfft der Probstey, der kirchen daselbs ze Mattsee, vnd alle Byschofleiche Recht, die hat er Im vnd seinem gotzhaus, vnd seinen Nachkomen Byschouen ze Passaw, genczlich behalden, als sein voruodern, er vnd sein gotzhaus ze Passaw, das alles von alter daselbs gehabt habent, Er hat auch ausgenomen mit name alle die rechte, die ein Probst Techant die korherren, vnd auch das Capitel daselbs ze Mattsee habent, die Recht alle sullen vnuerrukt beleiben, Sunder sy sullen besteen vnd beleiben in aller der masse als die von alter sind herkomen, slechtleich an alles geuerde. das loben vnd versprechen wir fur vns, all vnser Nachkömen vnd Vnser Gotzhaus ze Salczburg, yeczund vnd hinfür ewikleich, also getrewlich staet ze haben an geuerd vnd an all argelist. Vnd des zu vrkund geben wir In den brif, besigelten, mit vnserm, vnd des obgenanten vnsers Capitels, anhangenden Insigeln, Vnder die wir vns verpinden, alles das staet ze halden, das hie an dem brief, vnd auch an dem kaufbriefe, den Sy vns vnd vnserm gotzhaus ze Salczburg geben habent, begriffen, vnd geschriben ist. Geben ze Salczburg an freytag in der Oesterwochen, Nach Christi gepurd drewczehen hundert Jar darnach in dem Acht vnd Newnczigistem Jare.

DI.

Georgius episcopus parochialem ecclesiam in Syernikch capitulo pataviensi donat et incorporat.

Pataviae. 1398. 14. Apr.

Georius dei et apostolice Sedis gracia Episcopus patauiensis. Inter alias sollicitudines pastorales, humeris nostris incumbentes, Licet circa commodum omnium Ecclesiarum et Monasteriorum nobis subiectorum libenter attendamus, precipue tamen afficimur ad conseruacionem status venerabilis Capituli Ecclesie nostre Patauiensis sponse nostre cum quo vnum corpus sumus in quo cum ipsum extollimus fauoribus oportunis honoramur et fauente Domino simul recipimus incrementa virtutum. Sane cum predictum Capitulum nostrum propter gwerras, et maliciam temporum ac etiam iniuriosas inuasiones prauorum hominum Deum pre oculis non habentium in Bona dicti capituli frequenter seuientium et intollerabilia onera expensarum, que ipsis pro conseruacione Jurium ipsorum frequenter incumbebant prout incumbunt sint et sit in redditibus suis adeo destitutum, quod prebende canonicorum et vicariorum, dicte ecclesie nostre in diuinis officiis seruiencium in eum statum deuenerunt, quod ipsi de fructibus earundem honeste et commode iuxta sui status exigenciam viuere et alia ipsis onera incumbencia supportare non possunt. Nos igitur eidem Capitulo nostro paterno compacientes affectu ipsius statum aliqualiter prout nobis de presenti occurrit releuare volentes. Parrochialem ecclesiam in *Syernikch* nostre Patauiensis diocesis cuius collatio ad nos dinoscitur pleno iure pertinere, cum omnibus Juribus et pertinentijs suis supradicto capitulo nostre ecclesie patauiensis, donauimus pleno iure vniuimus, annectauimus et incorporauimus. ac tenore presencium donamus vnimus annectimus et incorporamus. volentes et concedentes liberam facultatem supradicto Capitulo nostro, ut cedente, uel decedente Rectore ipsius, qui pro nunc est, se per procuratores seu sindicos suos ad hoc

legitime constitutos auctoritate presencium de predicta parrochiali ecclesia in Syernikch cum Juribus et pertinentiis suis vniuersis nullo alia desuper requisito possit intromittere ac ipsorum possessionem mancipare, eaque libere et quiete tenere et possidere. Saluo, quod in dicta Parrochiali ecclesia diuinus cultus nullomodo minuatur et quod eadem ecclesia per vicarium perpetuum per dictum Capitulum, nobis et successoribus nostris Episcopis patauiensibus qui pro tempore fuerint presentandi et per nos instituendi, tociens quociens eam vacare contigerit gubernetur, qui curam ibidem regat animarum et subditis parrochianis ecclesiastica sacramenta ministret. De canonica tamen porcione per dictum Capitulum, de qua idem Vicarius perpetuus pro tempore ibidem institutus canonice, honeste viuere, onera papalia et Episcopalia soluere, hospitalitatem congruam tenere, et alia onera sibi incumbencia supportare possit et valeat, volumus de fructibus eiusdem parrochialis ecclesie legitime prouideri. Datum Patauie sub appensione Sigilli nostri, Die Quarta decima Mensis Aprilis. Anno Domini Millesimo Trecentesimo Nonagesimo Octauo.

DII.

Herzog Albrecht von Oesterreich bestättigt eine von Michael dem Gewkramer, gewesenem Bürgermeister zu Wien, in der Marien-Capelle auf der Stetten daselbst gemachte Stiftung.

Wien. 1398. 15. Juny.

Wir Albrecht, von gotes gnaden, Herczog ze Oesterreich ze Steir ze kernden, vnd ze krain Graue ze Tyrol etc. Bechennen Als vnser getrewr lieber Michel der Gewkramaer, weilent vnser Burgermaister ze wienn, sein zwen weingarten ze *Enschasdorff*, der ainer gelegen ist ze *Perbestal*, vnd haisset, die Praitten, ze

nachst Niclasen bei Judentor, ze wienn weingarten, der ander in der *Pachrunsen*, vnd haisset die Streitpewnt, ze nachst dem Weingarten, der weilent des Goldstains ist gewesen, geschafft hat zu ainer ewigen Messe, die man in vnser frawn kappellen, auf der Stetten hie ze wienn teglich haben vnd sprechen sol, nach lautt des briefs, den der egenant Gewkramer daruber hat geben, Daz wir nach desselben Gewkramer vleissigen bete, als fürst des lands, dasselb Geschäfft also bestett haben, vnd bestetten auch das Wissentlich mit krafft dicz gegenwurtigen briefs, In solicher masse, daz die vorgenanten zwen weingerten, bei der egenanten Messe, nu fürbazz ewicleich sullen beleiben, vnd daz die auch ain yetwederr kapplan, dem dieselb Messe gelihen wirt innhab nucz vnd niesse, vnd die Messe dauon verwese vnd aüzrichte, in aller masse, als die der obgenant Gewkramer geschaffet hat, Wir wellen auch desselben kaplans, vnd der Messe vogt vnd her sein, vnd Si vogten vnd schirmen vor allem gewalt, vnd vnrechten. Es sol auch der obgeschriben Gewkramer, dieselb Messe, zu dem ersten mal selber leihen, wenn es aber hernach ze schulden kumpt, so sullen wir vnd vnser erben die allweg selber leihen. Mit vrchund dicz briefs. Geben ze wienn an sand veits tag. Nach kristi gepürd, drewczehenhundert Jar, darnach in dem Achtvndnewnczigisten Jare.

DIII.

Ulrich von Wallsee übernimmt wegen einer Geldfoderung vom Bischofe Georg auf die Dauer von achtzehn Jahren die Burg Greifenstein und eine Gülte zu Zeiselmaur.

1398. 12. November.

Ich *Vlreich von Wallsee* Vergich vnd tun kunt offenleich mit dem Briefe für mich vnd alle mein erben allen Den die In se-

hent lesent oder hörent lesen Daz der Hochwirdig fürste Vnser gnädiger Herre Her *Geörig Bischoue* ze Passaw von soleicher gepresten. vnd geltschulde Wegen. Darinne er vnd sein gotshaws ist mit gutem Willen vnd nach rate vnd gunst seins erwirdigen Chappitels ze Passaw ze der Zeit do er es Wol getun mochte vns ze kawffen geben hat vnd geit auch Wizzentleichen mit seinem Brife. Sein vnd seins Gotshawses *vesst Greyffenstain* vnd auch zwai hundert vnd. Virtzig pfunt. gelts gelegen ze *Zaissenmawr* mit sampt allen iren zugehörungen Die Weilent her. *Hainreich. von Wallse* seliger vnser vetter von Im vnd seim gotshaws In Satzes Weis Inngehabt hat vmb vir vnd zwaintzig hundert pfunt Wienner pfenninge Der Wir Si gantz vnd gar bericht vnd gewert haben vnd Di der egenante von Passaw an seins pistums scheimberige nutz vnd notdurfft hat pewendt von der merkchleichen chrige vnd geltschulde Wegen Darinne sein Bistum ist vnd So dasselb sein gotshawss gehabt hat. Also datz ich vnd all mein erben oder Wem Wir daz schaffen machen oder geben Die obgenannte Vesst Greyffenstayn mit allen den nutzen. gulten, ern, rechten freiheiten vnd gewonhaiten mit dem gericht vnd aller anderer zugehörung als er vnd sein gotshaws Di In aigens gewer herpracht haben vnd auch die obgenanten zwaihundert vnd virtzig pfunt gelts ze Zaissenmawr als Die her hainreich von Wallsee vnser vetter hat ynne gehabt Nu fürbas Innhaben besitzen nützen vnd nyezzen sullen von Datum des briffs vber Achtzehen gantze Jare di nachstkünfftigen nachainander vnd vnsern frumen domit schaffen mit versetzen verkauffen geben machen oder verchümern Wem Wir Wellen In dem rechten als yetzund vor benant ist Ausgenomen fürsten vnd Grafen den Wir die egenanten Stukch nicht machen schaffen oder geben nach verchümern sullen, an des obgenanten von Passaw oder seiner nachkomen oder seins Chappitels ob die Zeit nicht Bischoffs da Wär Wizzen vnd Willen angeuerd. Es hat auch der vorgenante Bischoff von Passaw vnd seinem gotshawse vnd nachkomen ausgenomen vnd behalten alle manschafft vnd die Kirchenlehen die zu der obgenanten Vestt gehörent vnd auch den pan des gerichts Daselbs Den ein yegleicher Richter den Wir da haben oder gewinnen

von dem egenanten Bischofe vnd seinen nachkomen vnd von nyemants andern nemen vnd enpfahen sol Ich vorgenanter Vlreich von Wallse alle mein erben oder Wem wir die Stukch schaffen machen oder geben, sullen noch Wellen chain vngewöndleich stewr noch vordrung von den lewten die zu der obgenanten Vesst Greyffenstain gehörent nemen noch chain newung oder gewalt machen oder tun Sunder wir sullen vnd Wellen Si bei allen irn alten rechten vnd gewonhaiten schermen vnd behalten vnd Si dabey lazzen bleiben angeuerd Vnd wenn die obgenanten Achtzehen Jar vergangen sein So sol dem egenanten Bischoff Geörgen seinem gotshawse vnd nachkomen Die egenante Vesst Greyffenstain mit sampt allen irn Zugehörungen als oben begriffen ist vnd Die zwai hundert vnd virtzig pfunt pfenninge gelts ze Zayssenmawr gentzleich vnd an irrunge ledig sein vnd Wider an Sie geuallen vnd sullen denn wir In vnd seinen nachkomen oder Chappitel ze Passaw ob die Zeit nicht Bischoffs wär der vnuertzogenleich vnd an alle Widerred vnd hindernüsse abtreten vnd In die Wider In antwurten an alles geuerde Also daz wir all vnser erben vnd frewnt noch nyemant anders von vnsern Wegen oder sust In andern Wegen Wie man daz erdenkchen oder ervinden möchte. Da wider nicht reden oder tun sullen nach enwellen nach des Widersteen Weder mit rechte nach an recht dhains wegs Vnd ob yemant wie so der genant wär da wider wolt reden Krigen oder tun es wär mit recht oder an recht geistleich oder weltleich daz sol der vorgenante Bischoff sein gotshaws vnd nachkomen oder Sein Chapitel an irm tail allzeit gewunnen vnd behabt vnd derselb oder dieselben die es teten wo daz fürcheme gentzleich verlorn haben In allen Wegen vnd was des der vorgenante Bischoff vnd sein gotshaws oder nachkomen ze Passaw oder Daz Chapitel schäden nemen Wie so der genant wär Den sullen si haben datz vns vnd darzu auff aller vnserr habe Di wir vberal Inndert haben gewinnen oder lazzen Innerlands oder auserlands Wie Di genant oder Wo die gelegen ist nichts ausgenomen Dauon Si des schadens selb gentzleich Wol bechomen mügen vnd sullen an vnserr vnd aller mänikleichs Widerred vnd irrung Es ist auch der obgenannte Bischoff Geörg sein Gotshaws

vnd sein nachkomen Der yetzgenannten Vest Greiffenstain vnd der gült ze Zeyssenmawr mit aller irr Zugehörung So vor beschriben ist meins egenanten Vlrichs von Wallse aller meiner Erben oder Wem Wir Si schaffen machen oder geben Rechter gewer vnd scherm für alle ansprach als aygens vnd des Landes In Oesterreich recht ist In dem rechten so vor an dem brife ausgenomen vnd begriffen ist Waer aber daz vns Daran In den obgenannten Jarn dhain chrig oder irrsal mit dem rechten aufferstund von Wem Daz Wär oder Wie sich daz fügt darumb sol der egenante von Passaw vnd sein nachkomen oder daz Chapitel vnser fürstant vnd vorsprecher sein als auch des lands In Oesterreich recht ist an angeuerd Teten Si des nicht Was Wir Des Denn Darüber schäden nemen Wie die genannt möchten sein Die Wir beschaidenleich bey vnsern trewn gesprechen mügen Die sullen Si vns alle abetun vnd gentzleich Widerchern vnd sullen Wir auch Das haben Datz dem egenanten Bischoff ze Passaw vnd Darzu auff aller seiner vnd seins Gotshawses habe vnd gütern Wo Si di Inndert habent oder lassen Wie di genant oder Wo Si gelegen sint nichts ausgenomen Dauon Wir vns selber vnserr schäden gentzleich verichten vnd gewern mügen an irr vnd aller mänikleichs Widerred vnd irrung vngeuerleich Wann auch die obgenanten Achtzehen Jare vergangen sind als oben geschriben stet So sol diser gegenburtiger briff ab vnd tod sein vnd chain chrafft nicht mer haben in chain Weise: Wer auch den briff mit vnserm oder Wem Wir di obgenanten Stukch schaffen machen oder geben gutleichen Willen Innhat Dem oder den ist der vorgenante Bischoff ze Passaw vnd sein nachkomen aller glübd punt schuldig vnd gepunden vnd sullen auch alle Die recht haben Di vor an dem Brife geschriben stent an alles geuerde. Vnd daz di obgenante sach vnd taiding In allen iren pünden vnd artikeln als oben an Dem brife geschriben stet vnzebrochen vnd stät bleiben vnd gehalden Werden gib ich obgenannter Vlreich von Wallse für mich vnd alle mein erben ze einem Waren vrchunde Den briff versigilten mit meinem anhangendem Insigil vnd zu pesserr sicherhait vnd (unter) der edeln meiner lieben Vettern herrn *Rudolffs von Wallse* die Zeit Meins gnedigen herrn *Hertzog Wilhalms*

ze Oesterreich *Hofmaister* hern *Geörigen von Wallse* herrn Albers des *Oettenstainer* Die zeit *Hofrichter* In Oesterreich Viviantzen des Sunnberger vnd Hannsen des *Ebersdorffer Obrister Chamrer* In Oeserreich allen angehangenn Insigiln die irev Insigil Durch meiner vleizzigen pete Willen an den briff gehangen habent Doch In vnd irn erben an schaden. Der brif ist geben nach Christi gepurde Drewtzehenhundert Jar Darnach In dem Acht vnd Newntzigisten Jare Des nachsten Eretags nach Sand Merteins tage.

DIV.

Herzog Wilhelm von Oesterreich übernimmt die Bürgschaft hinsichtlich der von Bischof Georg an Ulrich von Wallsee blos auf eine Zeit von achtzehn Jahren verkauften Veste Greifenstein.

Wien. 1398. 13. Dezember.

Wir *Wilhalm* von gotes gnaden *Hertzog ze Oesterreich* ze Steyr, ze Kernden vnd ze Krain Graf ze Tyrol etc. Bechennen vnd tun kund Daz der Erwirdig vnser lieber freund Her *Joerg Bischof* ze Passaw mit vnserm wissen vnd willen vnd nach Rat vnd gunst seines Erwirdigen Capitels von mercliche vnd grosser notdurft vnd geltschuld wegen seines Bistumbs für sich vnd sein Nochkomen, sein vnd seines Gotshaws *Vesst zu Geiffenstain* mit sambt aller irr zugehörung vnserm lieben getrewn *Vlreichen von Walsse* vnd allen seinen Erben verkauft hat vnd verkaufft auch mit seinem brief auf Achtzehen Jar ze haben, nutzen, vnd niessen als die Brief die Sy geneinander darüber habent geben, lauttent vnd sagent, Darynne vnder andern punden Vnd Artikeln begriffen ist, Wenn die obgenanten Achtzehn Jar vergangen vnd aus sein, daz dann die egenante Vesst Greiffenstain mit irr zuge-

horung dem Bischof ze Passaw vnd seinem Gotshaus wider ledig sol sein, vnd wider an In geuallen, vnd der sol In der egenante Vlreich von Walsse vnd sein Erben, oder wem Sy die machent, schaffent, oder gebent in dem Rechten als Sy die habent vnuertzogenlich vnd an all widerred vnd irrung abtretten. vnd In di wider inantwurtten. Also daz Sy all Ir Erben noch nyemand anderr von Iren wegen oder sust in andern wegen, wie man das erdenken oder erfinden möcht dawider nicht reden noch tuon sullen noch des widersteen weder mit Recht noch an Recht kains wegs vnd ob yemand wie So der genant wer, dawider wolt reden oder tuon Es wer mit Recht, oder an Recht gaistlich oder weltlich, dasselb sol der egenante Bischof ze Passaw, sein Gotshaus vnd Nachkomen vnd Capitl an Irem tail alltzeit gewunnen vnd behabt haben, vnd derselb oder dieselben, die das teten wa das fürkäm gentzlich verlorn haben, Darumb daz das Gotshaus ze Passaw, dem wir alltzeit günstig vnd willig sein derselben Ledigung seiner Vorgenanten Vestt dester sicher sey. Mainen wir gar vesteclich, wenn es ze schulden kumbt, So vor an dem vnd aygenlichen an Iren brieuen geschriben steet, dez man dann derselben Ledigung treulich statt tuo, vnd dawider nicht sey, noch daz Demselben Gotshaus irrung daran werd in dhain weg an alles geuerde Wolt aber yemand des nicht geschehen sol des widersteen, So ist des vorgenanten Vlreichs von Walsse vnd seiner Erben Pet vnd willen, Daz wir obgenanter Hertzog Wilhelm vnser Erben vnd Nachkomen fürsten in Oesterreich Des nicht gestatten, vnd den, oder die derselben Ledigung nicht statt wolten tuon halten vnd nöten als ver vnd alslang, vntz datz Sy demselben Gotshaus der Ledigung statt tuon, vnd Im auch gentzlich widerkeren die scheden die es von derselben irrung vnd vertziehen wegen hat genomen. Mit Vrkund ditz briefs. Geben ze Wienn an Sand Luceyn tag der Heiligen Junkchfrawn Nach Cristi gepurde Drewtzehnhundert Jar, Darnach in dem Acht vnd Newntzigisten Jare.

DV.

Bonifacius papa IX. parochialem ecclesiam in Hackental ad instantiam Georgii episcopi mensae ejus incorporat.

Romae. 1399. 10. Febr.

Bonifacius episcopus seruus seruorum dei Ad perpetuam rei memoriam. Romani Pontificis prouidentia circumspecta circa statum prelatorum presertim pontificali dignitate preditorum salubriter dirigendum diligenter prospicit et intendit prelatorum ipsorum oppressiones et grauamina releuando, et que ad ipsorum commoditatem cedere ualeant, prout rerum qualitate pensata expedire cognouerit eis liberaliter concedendo. Exhibita siquidem nobis nuper pro parte Venerabilis fratris nostri *Georgy Episcopi* Patauiensis continebat, quod Mensa sua Episcopalis Patauiensis tam propter *grauissimas guerras* que in partibus illis diutius uiguerunt, quam etiam alia uaria inconuenientia diuersis debitorum oneribus pregrauata, existit. Quare pro parte ipsius Episcopi nobis fuit humiliter supplicatum ut parrochialem ecclesiam sancti Andree in *Hackental* Patauiensis diocesis ad collationem Episcopi Patauiensis protempore existentis pertinentem, in releuamen onerum predicte mense incumbentium, eidem mense imperpetuum unire annectere et incorporare de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur huiusmodi supplicationibus inclinati, ecclesiam prefatam cuius fructus redditus et prouentus Trigintaduarum Marcharum argenti secundum communem extimationem (aestimationem) ualorem annuum ut asseritur non excedunt, etiam si dispositioni apostolice generaliter uel specialiter reseruata existat, cum omnibus iuribus et pertinencys suis, mense predicte cuius fructuum reddituum et prouentuum secundum predictam extimationem ualorem annuum presentibus haberi uolumus pro expresso, in releuamen onerum predictorum auctoritate apostolica imperpetuum unimus annectimus et incorporamus. I... quod cedente

uel decedente Rectore dicte ecclesie qui nunc est uel ecclesiam ipsam alias quomodolibet dimittente liceat prefato Episcopo corporalem eiusdem ecclesie possessionem auctoritate propria libere apprehendere et licite retinere, ac mense predicte perpetuo appropriare, Reseruata tamen de huiusmodi fructibus redditibus et prouentibus ecclesie prefate pro perpetuo Vicario inibi instituendo perpetua congrua portione, de qua idem, Vicarius ualeat congrue sustentari, episcopalia iura soluere et alia ei incumbentia onera supportare. Non obstantibus tam felicis recordationis Vrbani pape Vj predecessoris nostri quam alys Constitutionibus et ordinationibus apostolicis contrarys quibuscunque. Aut si aliqui super prouisionibus sibi faciendis de huiusmodi uel alys beneficys ecclesiasticis in illis partibus speciales uel generales apostolice sedis uel legatorum eius litteras impetrarint etiam si per eas ad inhibitionem reseruationem et decretum uel alias quomodolibet sit processum quas quidem litteras ac processus earum auctoritate habitos uel habendos, ad dictam ecclesiam uolumus non extendi, sed nullum per hoc eis quo ad assecutionem beneficiorum aliorum preiudicium generari, et quibuslibet priuilegys indulgentys et litteris apostolicis generalibus uel specialibus quorumcunque tenorum existant, per que presentibus non expressa uel totaliter non inserta effectus earum impediri ualeat quomodolibet uel differri, et de quibus quorumque totis tenoribus habenda sit in nostris litteris mentio specialis. Nos enim exnunc irritum decernimus et inane si secus super hys a quoquam quauis auctoritate scienter uel ignoranter contigerit attemptari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre unionis annexionis incorporationis et constitutionis infringere uel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attemptare presumserit indignationem omnipotentis dei et beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Rome apud Sanctum petrum iiij[a] Idus february Pontificatus nostri Anno Nono.

Gratis de mandato domini
nostri papae.
S. de Aquila.

DVI.

Gundakar von Tannberg trit dem Hochstifte seine Besitzungen zu Herweg und Krantzagel ab und empfängt dafür andere zu Windsberg, Haiden, Oberfeuchtenbach und Erlbach.

Passau. 1399. 13. März.

Ich Gundaker der *Tannberger*. Bekenn offenlich mit dem brief, für mich. mein Hausfrawn, Vnd all vnser Erben, vnd tun kunt allen den, die In sehent, hörent, oder lesent, das wir wolbedaechtlich, vnd mit gunst vnd willen vnserr freunde, ze der zeitt do wir es wol getun mochten, recht vnd redleich gegeben haben, ze einem widerwechsl, dem hochwirdigen fürsten, vnserm gnedigen herren, hern *Görgen Bischouen* ze Passaw, vnd seinem gotzhaus daselbs, die nachgeschriben güeter, von erst, vier gueter ze *herweg*, vnd ein gut ze *krantzagl*, die vnser lehen, von Im, vnd seinem egenanten gotzhaus sind gewesen, vnd der yegliches dient Jerikleich, ain pfunt pfening gelts, herren gülte, acht metzen chörn, Sechzehen metzen habern, an zwen, drey schilling pfening, vier chaes, yeden chaes für vier pfening, vier hüenaer, vierzig ayr, vnd ein schött hars. da engegen hat vns, vnser egenanter herre von Passaw gegeben, seins und seins gotzhaus, freyes Aygen, von erste, zway güeter ze *wintsperg*, vnd ein gut *daz den haiden*, alle drew gelegen in kirchpaerger winkchel, vnd ligent öde, Item ein gut ze *Obernfewchtenpach*, vnd ein gut ze *Erlpach*, der, auch yeglichs iaeriklich dient, als vil, als der obengenanten fuemf gueter eins. Also, daz vnser obgenanter herre von Passaw seine Nachkömen vnd gotzhaus, daselbs, die vorgenanten güeter, die wir In geben haben, mit den gülten vnd diensten, vnd mitsampt allen andern, eren, rechten, nützen, freyheitten, vnd gewonheitten, die darzu gehörent, vnd als von alter herkömen ist, lediklich vnd freyleich, innehaben, nüczen vnd nyessen, vnd domit schaffen vnd tun süllen, als mit

andern irem aygen gut. Wir sein auch, der Ir gewer vnd fürstand, Als lehens vnd des Lanndes Ob der Enns recht ist, an geuerd. Mit vrkund des briefs, versigelten, mit meinem obgenanten Gundakers des Tannberger. vnd mit meins Oeheimen Gundakern des *Starchenberger*, anhangunden Insigeln, der, das, ze zewgnüss der obgenanten Sach, an den brief gehengt hat, Im, vnd seinen erben, an schaden. Geben ze Passaw an Pfincztag vor dem Suntag Judica, in der Vasten. Nach christs gepurd drewzehenhundert Jar, vnd in dem Naewn vnd Naewntzigisten Jare.

DVII.

Bernhard Grans zu Uttendorf verkündet einen schiedsrichterlichen Spruch zwischen dem Domkapitel und dem Ritter Erhart Tumaier wegen des von Letzterm angesprochenen Erbamtes.

1399. 15. May.

ICH *Wernhart Granns* zu *Vttendorf* vnd *pfleger ze Obernperg*, Bekenn offenleich mit dem brief vnd tün chunt allen den die In an sehent oder hörent lesen. Vmb die zusprüch die der Erber *Ritter her Erhart der Tuemmayer* ains tails, *von des Ambts wegen* hintz den Ernwirdigen. dem Tumprobst. dem Techant vnd dem *Capitel der Chorherren* ze Passaw am andern tail. das sy des baidenthalben in gutem willen vnd bedachtem müt hinder Sechs Spruchman der yttweder tail drei genummen hat mit voller macht gangen sind, vnd aus der hant geben habent, darczue namen vnd paten sy mich vleizzig ze bedenseitten Obman ze sein, In der weis vnd maynung das dieselben Sechs Spruchman ob sy die nicht verainten darnach ich mitsambt In, oder vnder vns der merer tail daruber auf vnser aide zu dem rechten erchannten, sprechen vnd offnaeten, das wolten sy ge-

treuléich staet halten vnd volfüren, an allen chrieg Irrung vnd widerrede. Nü von des wegen habent die egenanten herrn Erharts des Tuemmayer Spruchlawt gesprochen mit *irer versigelten zetel* als di sagt so hernach geschriben stet. Es ist ze merkchen, das Erhart der Tuemmayer, den Chorherren vnd Capitel ze Passaw zu gesprochen hat vmb das Ambt das sein Vater hanns der Tuemmayer, sein En, vnd Vren von den Chorherren zu passaw zu einem *Erb Ambt* in nutz vnd gwer herpracht vnd gehabt habent, lange zeit vnd Jar vnd hat ye von ainem Tuemmayer auf den andern geerbt, das In die Chorherren dhain Irrung noch einvall darinn nye getan habent bis das hanns Tuemmayer Erharts des Tuemmayer Vater mit dem tod abgangen ist. Darnach ist Erhart der Tuemmayer mit seinen frewnten vnd mit der herschaft *hertzog Stephans hertzog ludweigs* vnd *hertzog Ernsts* petbriefen zu den Chorherrn chömen mer dann ainsten und fleizzig gepeten das sy Im das Ambt liessen vnd lihen, vnd dabei beleiben liezzen als es von allter herkomen wer, das wollten sy als gern vnd als fleissig dienen als ir vodern, des wolten die Chorherren in dhainer weis tün, darnach sind sy zu baiderseitt hinder Sechs biderb man gegangen vnd ytwedertail drey dartzue geben vnd hinder wernharten den Granns zu ainem Obman, da haben wir drey hanns aus dem holtz, fridereich Maemlinger. hainrich wokchinger die Erharts des Tuemmayer Spruchlewt gewesen sind auf vnser aid zu ainen Rechten gesprochen, Mög Erhart der Tuemmayer mit piderblaewten geweisen, das sein En, vnd vater vnd vodern, das Ambt bey Sechczkch Jaren vnd mer, von den Chorherren, vnd Capitel gehabt haben vnd ye von ainem Tuemmayer auf dem andern geerbt hab das In die Chorherren dhain Irrung noch einväll getan haben biz nach seines vaters tod vnd tü dartzue mit seinem aide das recht, das er anders nicht wisse, dann das daz Ambt seiner vodern vnd sein der Tuemmayer Erb Ambt von den Chorherren zu Passaw sey. weis vnd tue das der Tuemmayer also, des geniezz er pilleich vnd beleib bey dem Ambt, wann yderman nicht brief vmb all sein lehen vnd Erb gehaben mag, besigelt vnder Ortliebs des westerburger aufgedrukchten Insigel, den ich fleizzig darumb ge-

beten han, Im vnd allen seinen eriben an schaden, wann ich meines Sigels dieczeit bey mir nicht enhet. Geben des Montags vor dem heiligen pfingsttag, in dem Newn vnd Newntzigistem Jare, So habent der vorgenanten Chorherren Spruchlewt, auf ir aide zu dem rechten gesprochen auch *mit irer versigelten zedel*, als die lautt so hernach geschriben stet, Item, Als das recht an mich wilhalm den Mautter chömen ist von meiner herren der Chorherren wegen zu passaw von des Ambts wegen do In Erhart der Tuemmayer vmb zugesprochen hat, Ist des Tuemmayer zuspruch das Ambt, das sein vater Inn von den Chorherren gehabt hat, das sey sein Erb von seinem vater vnd allen seinen voruodern Ist meiner herren der Chorherren antwürt hinwider, Es sey nicht ir Erb Ambt, vnd das Ambt hab nye dhain man anders von In Innegehabt dann von genaden, vnd sy möchten seinen Vater, oder sein vodern als wol dauon genummen haben, hieten sy es nicht fleizziger verdiennt, rechtt als den Sün, vnd damit gehanndelt als mit andern iren Ambtten, wann ir güt von manigem piderbman zu einander chomen ist, das sy nicht machtt hieten zu vererben, dann mit einem gemainem Rat vnder des Capitel Insigel, als das mänichleich wol versteet, das dem also ist, do fragt wernhart der Granns an mich wilhalm den Mautter der der sach Obman ist, was mich recht dewcht auf meinen aide, da han ich wilhalm der Mauttaer ertailt auf meinen aid, wann ich rechtleichers nicht enwestt. Möcht Erhart der Tuemmayer derweisen mit versigelten briefen, das dasselb Ambt darumb er den Chorherren zu hat gesprochen sein Erb Ambt waer, des solt er geniessen, Taet er des nicht, so mugen die Chorherren iren frum mit dem obgenanten Ambtt schaffen gen wem sy wellent, als mit andern iren Ambtten wann wol versteenleich ist das die Chorherren dhain ir Ambt vererben mügen, dann es geschech mit gemainem Rate vnder des Capitel Insigel. Item der obgenanten vrtail die wilhalm der Mautter getan hat. han ich hanns Tannberger vnd ich Andre Haerleinsperger vervolgt auf vnser starchk aide. Darüber han ich wernhart der Granns der Sach Obman auf meinen aide zu dem rechten gesprochen vnd ertailt, vnd han hern wilhalm dem Mautter zu Chatzenperg hann-

sen dem Tannberger zu Awroltzmünster, vnd Andren dem Haerleinsperger dieczeit pfleger ze Newnburg der egenannten Chorherrn Spruchlewten irer vrtail vervolgt, das ich nicht redleichers noch pessers westte. Mit vrchund des briefs der ich egenanter Wernhart Granns Obman in den vorgenanten sachen, zwen geleich yettwedern obgenanten tail ainen, ainer maynung geben han besigelten mit meinem anhangundem Insigel, mir vnd allen meinen Erben an schaden. Geben an nachsten pfintztag vor dem heiligen pfingsttage, do man zalt von christs gepurd drewtzehenhundert Jar. vnd in dem Newn vnd Newntzigistem Jare.

DVIII.

Stephan von Degenberg zu Altennusberg erklärt, dass alle seine Streitigkeiten mit Bischof Georg völlig beigelegt sind.

Passau. 1399. 9. Jany.

Ich Steffann der *Degenberger ze AltenNusperg*, mein Hausfraw, vnd alle vnser erben. Bekennen offenleich mit dem brief, vnd tun kunt allen den, die In sehent, hörent, oder lesent. Das wir, mit dem hochwirdigen fürsten vnd Herren hern *Görgen Bischouen* ze Passaw, vnd mit seinem gotzhaus doselbs, vmb alle, ansprach, zuspruche, misshellunge, vnd kriege, die, wir von vergangner zeitt, vntz auf den heutigen tag, hintz Im, vnd seinem egenanten gotzhaus, gehabt haben, wie die sein genant, oder gehaissen, nichts auzgenomen, gar vnd genczlich, auf ein ende, williklich, vnd mit guter, vorbetrachtunge, nach rat vnserr besten freunde, verricht vnd veraynt sein. Also, daz wir, noch nyemant anderr von vnsern wegen, hintz dem vorgenanten Bischof Görgen ze Passaw, noch hintz seinen Nachkomen, oder gotzhaus, hinfür, ewikleich, von aller vergangner sache wegen,

kain ansprach, noch zusprüche, nymmermer gehaben noch gewinnen süllen, noch wellen, in dhainerlai weis, an alle argelist, vngeuaerlichen. Vnd des ze vrkund, gib ich obgenanter Steffan degenberger, den brief versigelten, mit meinem aigen anhangenden Insigel, vnd zu einer pessern sicherheitt, mit meins Swagers, Marxen des *wartter*, die zeitt *Vicztum*, vnd meins Vettern, hannsen des *degenberger zum degenberg*, die zeitt *hofmeister, in Nidernbeyrn*, auch anhangenden Insigeln, die ire Insigel, durch meiner fleizzigen bete willen, an den brief, zu zeugnüsse der obgeschriben sache gehengt habent, In vnd iren erben, an schaden. Geben ze Passaw an Montag vor Sant Veites tag. Nach christes gepurd drewzehenhundert Jar, vnd in dem Naewn vnd Naeunezigisten Jare.

DIX.

Ulrich Apfentaler erklärt, für seine Dienste und gehabten Schäden vom Bischofe Georg volle Befriedigung erhalten zu haben.

Passau. 1399. 26. July.

ICH *Vlreich Apfentaler* Vergich vnd tun kunt, offenleich mit dem brief, vmb all die dinst die ich dem Hochwirdigen fursten vnd herrn hern *Jorgen Bischofen* zu passaw, meinem genedigen herren. vnd seinem Goczhaws vntzt auf den hewtigen tag, als der brief geben ist getan hab, Vnd auch vmb all die scheden, wie die genant mugen sein die ich dieselb zeit in seinem dinst genomen hab, daz ich mit Im darumbe gentzlich verricht vnd vber ain pin warden, vnd hat mir auch darumbe genug getan, des mich wol benügt. dauon sag ich In, sein nachkomen, vnd Goczhaws, derselben dinst vnd scheden aller, gentzleich quitt ledig vnd los, Also, daz ich, mein erben, noch iemant ander von

meinen wegen hintz dem obgenanten meim genedigen herren von passaw, seinen nachkömen, vnd Goczhaws von derselben dinst vnd scheden wegen, chain ansprach noch vordrung, nimmer mer gehaben, noch gewinnen sullen. Beschech es aber daruber, von wem das wer, das sol chain kraft noch macht haben, in dhain weis. Mit vrkunt des briefs, mit meinem aufgedrukchten Insigel versigelt, Geben zu Passaw an nachsten Sambcztag nach Sant Jacobs tag. Nach kristi gepürd drewczehenhundert Jar, vnd in dem Newn vnd Newnzigisten Jar.

DX.

Bonifacius papa IX. parochialem ecclesiam in Stockerau motu proprio mensae episcopali incorporat.

Romae. 1399. 3. Novemb.

Bonifacius episcopus seruus seruorum dei. Ad perpetuam rei memoriam Sincere deuotionis affectus quem Venerabilis frater noster *Georgius Episcopus* Patauiensis ad nos et Romanam gerit ecclesiam promeretur, ut illis per que ipsius et ecclesie sue comoditatibus consulitur fauorem beniuolum impendamus. Volentes igitur eidem Episcopo, ut onera sibi incumbencia commodius ualeat supportare de alicuius subuencionis auxilio prouidere, motu proprio non ad ipsius Episcopi uel alterius pro eo nobis super hoc oblate peticionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate parrochialem ecclesiam in *Stockeraw* Patauiensis diocesis, ad Episcopi Patauiensis pro tempore existentis collacionem pertinentem, cum omnibus iuribus et pertinencys suis mense Episcopali Patauiensi, cuiuscunque etiam annui ualoris parrochialis ecclesia ac mensa predicte existant, in releuamen onerum predictorum, auctoritate apostolica tenore presencium imperpetuum unimus annectimus et incorporamus, ita quod cedente uel decedente